Kinnitatud Sütevaka Gümnaasiumi Toetajate Ühenduse koosolekul 30.01.2012

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium

ÕPPEKAVA

Kooskõlastatud õppenõukoguga 28. august 2023, protokoll nr 1-11/9

Kooskõlastatud nõukoguga 19. september 2023, protokoll nr 1-7/1

2012

Sisukord

I Üldosa 5
1. Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgid 5
2. Õppekava põhimõtted 5
3. Õppesuunad, valikkursused ja nende tunnijaotusplaanid 6
4. Üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine 12
5. Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted, lõimingu põhimõtted 18
6. III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused 27
7. Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis 28
8. Õppe ja kasvatuse korraldus, ajakasutus 29
9. Hindamine 29
10. Põhikooli lõpetamine 34
11. Gümnaasiumi lõpetamine 34
12. Õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korraldus põhikoolis ning õpilaste nõustamine gümnaasiumis 35
13. Õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted 35
14. Karjääriteenuste korraldus põhikoolis ja gümnaasiumis 36
15. Õpetaja töökava koostamise põhimõtted 36
16. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord 37
II Põhikooli ainekavad 38
Ainevaldkond EESTI KEEL JA KIRJANDUS 38
EESTI KEEL 42
KIRJANDUS 59
Ainevaldkond VÕÕRKEELED 80
A- VÕÕRKEEL (inglise keel) 89
B-VÕÕRKEEL (vene-, saksa-, prantsuse-, rootsi) 101
VENE KEEL 104
SAKSA KEEL 107
PRANTSUSE KEEL 109
VENE KEEL 117
SAKSA KEEL 121
PRANTSUSE KEEL 125

ROOTSI KEEL ... 129
Ainevaldkond MATEMAATIKA ... 133
MATEMAATIKA ... 136
Ainevaldkond LOODUSAINED ... 162
LOODUSÕPETUS ... 166
BIOLOOGIA ... 187
GEOGRAAFIA ... 203
FÜÜSIKA ... 219
KEEMIA ... 236
Ainevaldkond SOTSIAALAINED ... 250
AJALUGU ... 255
ÜHISKONNAÕPETUS ... 275
INIMESEÕPETUS ... 286
Ainevaldkond KUNSTIAINED ... 306
KUNST ... 311
MUUSIKA ... 320
Ainevaldkond KEHALINE KASVATUS ... 366
KEHALINE KASVATUS ... 369
Ainevaldkond TEHNOLOOGIAÕPETUS ... 397
TEHNOLOOGIAÕPETUS ... 403
Valikaine USUNDIÕPETUS ... 442
Valikaine INFORMAATIKA ... 448
Valikaine MAJANDUSÕPETUS „Mina, majandus ja ettevõtlus“ ... 456
III Gümnaasiumi ainekavad ... 459
Ainevaldkond KEEL JA KIRJANDUS ... 459
EESTI KEEL ... 462
Ainevaldkond VÕÕRKEELED ... 493
B2-keeleoskustasemel võõrkeel ... 504
INGLISE KEEL ... 504
B1 keeleoskustaseme keeled (prantsuse, saksa, vene, rootsi keel) ... 518
PRANTSUSE KEEL ... 520
SAKSA KEEL ... 531
VENE KEEL ... 542
ROOTSI KEEL ... 552
A-keeleoskustasemel võõrkeeled (prantsuse, hispaania, saksa, vene, rootsi) ... 563
PRANTSUSE KEEL ... 565
HISPAANIA KEEL ... 570
SAKSA KEEL ... 574
VENE KEEL ... 577
ROOTSI KEEL ... 581
Valikkursus „Võõrkeelne kirjandus“ (inglise keeles, B2.1 tasemel õpilastele) ... 586
Ainevaldkond MATEMAATIKA ... 587
Kitsas matemaatika (8+2 kursust) ... 592
Lai matemaatika (14 kursust) ... 599

Ainevaldkond LOODUSAINED 610
BIOLOOGIA 615
Valikkursus „Rakendusbioloogia” 624
GEOGRAAFIA 626
KEEMIA 635
Valikkursus „Elementide keemia” 642
Valikkursus „Keemiliste protsesside seaduspärasused” 645
FÜÜSIKA 649
Valikkursus „Füüsika ja tehnika” 673
Ainevaldkond SOTSIAALAINED 679
AJALUGU 684
Valikkursus Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat 709
ÜHISKONNAÕPETUS 724
Valikkursus „Inimene ja õigus“ 731
INIMESEÕPETUS 737
Valikkursus „Psühholoogia“ 743
Valikkursus „Isiksus“ 747
GEOGRAAFIA 748
Valikkursus „POLITOLOOGIA“ 753
FILOSOOFIA 757
Ainevaldkond KUNSTIAINED 763
MUUSIKA 766
KUNST 779
Valikkursus ”Joonestamine” 786
Ainevaldkond KEHALINE KASVATUS 789
KEHALINE KASVATUS 792
Valikaine „LADINA KEEL“ 809
Valikaine „ETTEVÕTLUSÕPETUS“ 815
Valikaine “MEEDIA” 817
Valikaine ”USUNDIÕPETUS” 819
Valikkursus „EESTI USULINE MAASTIK“ 825
Valikaine „UURIMISTÖÖ ALUSED” 828
Valikkursus “TEATRILUGU” 830
Valikkursus „GEOINFORMAATIKA” 831
Valikkursus “KESKKOND ja SÄÄSTEV ARENG” 833
Valikkursus ”RIIGIKAITSE” 835
Valikkursus „ MATEMAATIKA“ 850
Valikkursus "PRAKTILINE FILMIÕPE" 852
Valikkursus „RETOORIKA“ 853
Valikkursus “SELTSKONNATANTSUD” 855
Valikkursus „PRAKTILINE PSÜHHOLOOGIA“ 856
Valikkursus „KOORILAUL“ 857
Valikkursus „RAHATARKUSED“ 859
Valikkursus “EESTI RAHVATANTS” 860
Valikkursus “ITAALIA KEEL” 861
Valikkursus „ VANAKREEKA KEEL JA KULTUUR” 862
Valikkursus „MAJANDUSÕPETUS“ 863

I Üldosa

Õppekava alusväärtused

Alusväärtustena kujundatakse **üldinimlikke väärtusi**:
ausust, hoolivust, aukartust elu vastu, õiglust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, vastutust ning **ühiskondlikke väärtusi**:
vabadust, loovust, demokraatiat, austust emakeele ja kultuuri vastu, patriotismi, sallivust, õiguspõhisust, solidaarsust, vastutustundlikkust, soolist võrdõiguslikkust, keskkonna jätkusuutlikkust, patriotismi

1. Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgid

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium on erakool, mille põhiväärtusteks on:
Vabadus- õigus oma tõekspidamistele, arvamustele, valikutele
Loovus- võime otsida ja leida, mõtestada ja teostada kordumatut eneses ning maailmas
Vastutus- julgus seista silmitsi oma valikute tulemustega

Kooli õppe- kasvatustöö üldeesmärk on aidata koos koduga kujuneda isiksustel, kes

- on konkurentsivõimelised jätkamaks õpinguid järgmises haridusastmes: põhikooli õpilased gümnaasiumides või kutseõppes ning gümnaasiumi õpilased kõrgkoolides
- mõtlevad loogiliselt, loovalt ja kriitiliselt
- peavad lugu enesest ja kaasinimestest; oma ja teiste rahvaste kultuurist
- oskavad oma tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata
- suudavad valida, otsustada ja vastutust võtta

2. Õppekava põhimõtted

Üldeesmärkidest tulenevalt lähtutakse järgmistest põhimõtetest:
Terviklikkus
Õppekava lähtub maailmatunnetuse terviklikkusest. Rõhutades interpretatiivset ja loovat lähenemist, väärtustatakse humanitaar-, loodus- ja reaalteaduslikku ainekäsitlust.
Õppekava tasakaalustatus, lõimimine ja avatus
Õppekava hõlmab kõik tähtsad eluvaldkonnad. Õpetuse sisu valikul on arvestatud rahvuskultuuri, Euroopa ja maailmakultuuri; teoreetilise ja praktilise tegevuse tasakaalu; igapäevast toimetulekut ja tulevikuvajadusi; ainetevahelisi seoseid. Õppekava on avatud nendele muutustele, mida toob kaasa aeg.
Õppija aktiivsus, loovus ja vastutus
Õppekavas rõhutatakse individuaalseid valikuid ja innovatiivsust ning õpetaja ja õpilaste vahelisi kokkuleppeid ainekava kujundamisel. Õppekava rõhutab õppija vastutust oma tegevuse ja õpitulemuste eest. See eeldab pidevat enesearendamist, oma õppimise mõtestamist ja eesmärgistamist.

Õpetaja isikupärane lähenemine
Õppekava rõhutab õpetaja rolli juhendajana teadmiste ja kogemuste omandamisel antud ainevaldkonnas. Õppekava kujundamisel lähtutakse tõdemusest, et õpetamine ja õppimine on loov protsess, mis eeldab isikupärast lähenemist nii ainele kui õpilastele.

3. Õppesuunad, valikkursused ja nende tunnijaotusplaanid

Põhikoolis õpivad õpilased riiklikust õppekavast enam II kooliastmes eesti keelt, matemaatikat, A-võõrkeelt (inglise keel) ning B-võõrkeelt (vene-, saksa-, prantsuse); lisatund kunstis, käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses. III kooliastmes õpitakse rohkem matemaatikat.
Vaba tunniressursi arvelt õpetatakse usundiõpetust ja informaatikat. Valikõppeainena võib õpilane valida põhikooli III kooliastmes majandusõpetuse „Mina, majandus ja ettevõtlusõpetus“.
8. klassis on õpilasele kohustuslik **loovtöö**, milleks võib olla uurimus, projekt, kirjandusteos, film, kunsti- , muusikatöö või mõni muu omaloominguline tegevus. Loovtöö temaatika lähtub mõnest õppekava läbivast või õppeaineid lõimivast teemast.

Gümnaasiumis võib õpilane valida 3 õppesuuna vahel: **humanitaar-, sotsiaal- ja loodussuund.**
Kõikides suundades õpetatakse süvendatult kirjandust (4 valikkursust), inglise keelt-tase B2 ja saksa, vene või prantsuse keelt B1 tasemel, filosoofiat, psühholoogiat ja ladina keelt. B1 taseme võõrkeele valib õpilane vastavalt soovile.
Humanitaarsuunas õpetatakse riiklikust õppekavast enam inglise keelt (tase B2) ning saksa, vene, prantsuse, rootsi või hispaania keelt (tase A1.2), ladina keelt, ajalugu, teatrilugu. Sotsiaalteaduste õppesuunas õpitakse valikainetena ajalugu, politoloogiat, sotsioloogiat, meediat ning inimene ja õigus. Loodussuund võimaldab valikkursusi keemias, füüsikas ja bioloogias.
Gümnaasiumiastme klassides koostavad õpilased vastavalt juhendile 2 uurimistööd.

PÕHIKOOLI TUNNIJAOTUS

Õppeaine	4	5	6	II ka	7	8	9	III ka
eesti keel	5	4	3	12	2	2	2	6
kirjandus		2	2	4	2	2	2	6
A-võõrkeel	4	4	3	11	3	3	3	9
B-võõrkeel		2	3	5	3	3	3	9
matemaatika	5	5	5	15	5	5	5	15
loodusõpetus	2	2	3	7	2			2
geograafia					1	2	2	5
bioloogia					1	2	2	5
keemia						2	2	4
füüsika						2	2	4
ajalugu		1	2	3	2	2	2	6
inimeseõpetus		1	1	2	1	1		2
ühiskonnaõpetus			1	1			2	2
muusika	3	1	1	5	1	1	1	3
kunst	2	1	1	4	1	1	1	3
käsitöö ja kodundus; tehnoloogiaõpetus	1	2	2	5	2	2	1	5
kehaline kasvatus	3	3	2	8	2	2	2	6
usundiõpetus					1			1
informaatika			1		1			2
majandusõpetus					1			
KOKKU	**25**	**28**	**30**		**30**	**32**	**32**	

Humanitaarsuuna valikaineteks on ajalugu, ladina keel ja kunst
Valikkursusteks on:
Ajaloos – valikkursus „Üldajalugu-maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“, valikkursus „Üldajalugu-Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“
Kunstis - 1 valikkursus enam loodus- ja sotsiaalsuunast
Ladina keel – 2 kursust enam loodus- ja sotsiaalsuunast

HUMANITAARSUUNA KURSUSED

Õppeaine	**Tertia (10. kl)**	**Secunda (11. kl)**	**Prima (12. kl)**
Eesti keel	2	2	2
Kirjandus	3	3	3
B2 taseme võõrkeel (inglise)	4	4	2
B1 taseme võõrkeel (saksa/vene/prantsuse)	4	3	3
Matemaatika	5	5	4
Geograafia	2	1	-
Bioloogia	-	2	2
Keemia	2	1	-
Füüsika	2	2	1
Ajalugu	3	2	3
Ühiskonnaõpetus	-	-	2
Muusika	1	1	1
Kunst	1	1	1
Keh kasv	2	2	1
Ladina keel	1	2	1
Filosoofia	-	1	1
Inimeseõp/psühhol	1	1	-
Usundiõpetus	-	1	1
Uurimistöö alused	1	1	-
Valikaine	1	1	2
Kursuseid kokku	**35**	**36**	**30**

Sotsiaalsuuna valikaineteks on ajalugu (2 kursust), politoloogia, meediaõpetus, inimene ja õigus ning psühholoogias „Isiksus“

SOTSIAALSUUNA KURSUSED

Õppeaine	**Tertia (10. kl)**	**Secunda (11. kl)**	**Prima (12. kl)**
Eesti keel	2	2	2
Kirjandus	2	3	3
B2 taseme võõrkeel (inglise)	4	4	2
B1 taseme võõrkeel (saksa/vene/prantsuse)	4	3	3
Matemaatika	5	5	4
Geograafia	2	1	-
Bioloogia	-	2	2
Keemia	2	1	-
Füüsika	2	2	1
Ajalugu	3	2	3
Ühiskonnaõpetus	-	-	2
Muusika	1	1	1
Kunst	1	1	-
Keh kasv	2	2	1
Ladina keel	1	1	-
Filosoofia	-	1	1
Inimeseõp/psühhol	1	1	-
Usundiõpetus	-	1	-
Politoloogia	-	-	1
Meedia	1	-	-
Uurimistöö alused	1	1	-
Inimene ja õigus	-	-	1
Ettevõtlusõpetus	-	1	-
Valikaine	1	1	2
Kursuseid kokku	**35**	**36**	**29**

Loodussuuna valikaineteks on:
bioloogias „Rakendusbioloogia“ ja „Keskkond ja säästev areng“
füüsikas „Füüsika ja tehnika“ ja „Teistsugune füüsika“
keemias „Elementide keemia“, „Keemiliste protsesside seaduspärasused“

LOODUSSUUNA KURSUSED

Õppeaine	**Tertia (10. kl)**	**Secunda (11. kl)**	**Prima (12. kl)**
Eesti keel	2	2	2
Kirjandus	2	3	3
B2 taseme võõrkeel (inglise)	4	4	2
B1 taseme võõrkeel (saksa/vene/prantsuse)	4	3	3
Matemaatika	5	5	4
Geograafia	2	1	-
Bioloogia	1	2	3
Keemia	3	2	1
Füüsika	3	3	1
Ajalugu	1	2	3
Ühiskonnaõpetus	-	-	2
Muusika	1	1	1
Kunst	1	1	-
Keh kasv	2	2	1
Ladina keel	1	1	-
Filosoofia	-	1	1
Inimeseõp/ psühhol	1	-	-
Usundiõpetus	-	1	-
Uurimistöö alused	1	1	-
Valikaine	1	1	2
Kursuseid kokku	**35**	**36**	**29**

Lisaks riikliku õppekavas ettenähtud kohustuslikele kursustele on kool valinud vastavalt õppesuundadele valikkursused.

Kooli valitud valikkursused, mis on õpilastele kohustuslikud:

Kursuse nimetus	Humanitaarsuund	Sotsiaalsuund	Loodussuund
Müüt ja kirjandus	1	1	1
Kirjandus ja ühiskond	1	1	1
Draama ja teater	1	1	1
Kirjandus ja film	1	1	1
Üldajalugu-maailmaajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat	1	1	
Üldajalugu-Euroopa maade ja AÜ ajalugu	1	1	
Võõrkeel- inglise keel B2 tase	5 (+2 valik)	5 (+2 valik)	5 (+2 valik)
Võõrkeel (saksa-, vene-, prantsuse, rootsi) B1tase	5	5	5
Rakendusbioloogia			1
Elementide keemia	1	1	1
Keemiliste protsesside seaduspärasused			1
Füüsika ja tehnika			1
Teistsugune füüsika			1
Psühholoogia	1	1	1
Isiksus		1	
Ladina keel	4	2	2
Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse I	1	1	1
Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse II	1	1	1
Filosoofia funktsioonid	1	1	1
Filosoofia põhiküsimused	1	1	1
	1		
Inimene ja õigus		1	
Politoloogia		1	
Usundiõpetus “Inimene ja religioon”	2	1	1
Uurimistöö alused	2	2	2

Lisaks kohustuslikele ja kooli poolt valitud valikkursustele on gümnaasiumiastme õpilastel võimalik valida järgmisi **valikkursusi**: retoorika, rahatarkused, rahvatants, riigikaitse, praktiline psühholoogia, teatrilugu, kostüümikujundus ja stilistika, majandusõpe, A1.2 taseme võõrkeel, vanakreeka keel ja kultuur, seltskonnatantsud, praktiline filmiõpe, koorilaul, geoinformaatika, keskkond ja säästev areng, matemaatika. Tertia (10. kl) ja secunda (11. kl) õpilastel on kohustuslik valida 1 valikaine, primas (12. kl) 2 valikainet.
Humanitaarsuuna valikkursusteks on „Teatrilugu”
Õpilane valib ja registreerib Stuudiumis oma valikkursused õppeaasta alguses septembrikuu jooksul. Valitud valikursusi hiljem üldjuhul muuta ei saa.

Õpilase vabalt valitavad valikkursused:
Valikkursused gümnaasiumis

Aine	humanitaarsuund	sotsiaalsuund	loodussuund
Retoorika	x	x	x
Rahatarkused	x	x	x
Rahvatants	x	x	x
Praktiline filmiõpe	x	x	x
Riigikaitse	x	x	x
Teatrilugu	**x**		
Kostüümikujundus ja stilistika	**x**	x	x
Matemaatika	x	**x**	x
Majandusõpe	x	x	**x**
Koorilaul	x	x	x
Praktiline psühholoogia	x	x	x
Geoinformaatika	x	x	**x**
Keskkond ja säästev areng	x	x	x
Seltskonnatantsud	x	x	**x**
Vanakreeka keel ja kultuur	x	x	**x**
A1.2 taseme võõrkeel (itaalia, prantsuse, hispaania, rootsi)	**x**	x	x

4. Üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine

Üld- ja valdkonnapädevused kujunevad kõikide õppeainete kaudu, tunni- ja koolivälises tegevuses (avalikud loengud, õppekäigud, uurimistööd, salongiõhtud, kooli traditsioonilised üritused, projektitööd jne.) ning nende kujunemist jälgitakse ja suunatakse õpetajate ning kooli ja kodu ühistöös.
Üldpädevusteks on ja neid kujundavad:

1) **Kultuuri- ja väärtuspädevus** – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide ja eetika seisukohast; tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada kunsti ja loomingut ning kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel; olla salliv ja koostööaldis ning panustada ühiste eesmärkide saavutamisse. Arenguvestlused, õppekäigud, ekskursioonid, matkad, omaloomingu konkursid, projektipäevad, näitused, kodanikupäeva tähistamine, kooli traditsioonilised üritused: koolilaager, rattamatk, tantsuvõistlus, spordivõistlused, kõnevõistlus, avalikud loengud, salongiõhtud, valikkursused: riigikaitse, usundiõpetus; õppeained: ajalugu, ühiskonnaõpetus, psühholoogia, kirjandus, filosoofia, bioloogia, geograafia, võõrkeeled; väitlusklubi tegevus
   Kultuuri ja väärtuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Alusväärtused on igapäevaselt kõigile kättesaadavad, neid järgitakse tegevuste kavandamisel ning erinevaid töövorme kasutades arutatakse õpilastega alusväärtuste üle.
- Õpetajad arutavad tundides õpilastele eakohaselt päevakajalisi sündmusi või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevaid aktuaalseid küsimusi. Arutelusid läbi viies õpetaja käsitleb mingi sündmuse, nähtuse või seisukoha erinevaid tahke, demonstreerides teatud mõtteviisi: igal nähtusel on mitu põhjendust, igal sündmusel on vähemalt mitu tõlgendust, igal seisukohal on vähemalt üks vastandseisukoht.
- Õpetajad jälgivad korrektse viitamissüsteemi kasutamist kirjalikes töödes.
- Õpilaste ilumeelt kujundatakse esiteks kooli esteetilise õppekeskkonna abil. Teiseks järgitakse põhimõtet: koolitööd peavad alati olema korrektselt ja esteetiliselt vormistatud.

2) **Sotsiaalne ja kodanikupädevus** – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; austada erinevate keskkondade, sh suhtluskeskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, inimõigusi, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel; suutlikkus mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest; väärtustada ja järgida jätkusuutliku arengu põhimõtteid; tunnetada end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis; õppeained: ühiskonnaõpetus, politoloogia, ajalugu, geograafia , inimeseõpetus, kirjandus, kunst, muusika, filosoofia, meedia, võõrkeeled; valikkursused: praktiline psühholoogia, teatrilugu, meedia; uurimistööd, projektid, tantsuvõistlus, SOKK (Sütevaka Oma Klassibändide konkurss), Sütevaka Swedbanki väitlusturniir, mälumängud, omaloomingu konkursid, Kolme Kooli Kohtumine (KOKOKO), projektid sõpruskoolidega.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Vastutustunde kujundamine toimub koolis eelkõige kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamise jälgimise teel. Kokkulepete saavutamine tähendab osapoolte ärakuulamist ja teineteisega arvestamist (selle mõistmist, kas kokkulepet on võimalik täita) ning kõigi osapoolte kokkuleppega nõustumist. Oluline roll on selle juures õpetajatel asjakohases suhtlemises ja kannatlikkusel probleeme läbi rääkida ning järjekindlalt kokkulepetest kinnipidamist jälgida.
- Demokraatliku mõtteviisi kujundamine õpilastes toimub igapäevase õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse abil. Õppeprotsessi kavandamine on avalik, st õpilased peavad semestri või kursuse alguses teadma, mida õpitakse, millised on oodatavad õpitulemused, kuidas toimub hindamine ning millised on hindamiskriteeriumid. Kõik muutused õppeprotsessi käigus arutatakse õpilastega läbi. Välistatud on ootamatud kokkuvõtvad hindamised.
- Õpilasi käsitletakse õppeprotsessis partneritena, õpetajad küsivad kursuse, semestri, õppeteema lõpus neilt tagasisidet õppeprotsessi läbiviimise kohta.
- Kehtestatud reeglite järgimisel näitavad õpetajad õpilastele ise eeskuju. Õpilastelt ei nõuta reeglite täitmist, mida õpetaja ise ei täida. Näiteks, kuna õpilastelt nõutakse täpsust tundi tulekul, siis tundi ei hiline ka õpetajad.
- Eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostööoskuste arendamisel meeskonnas töötamisel. Kui õpetaja on planeerinud õppemeetodina kasutada rühmatööd, siis pärast selle läbiviimist järgneb lisaks rühmatöö tulemuste

käsitlemisele ka arutelu rühma kui meeskonna toimimise teemal ning tehakse järeldused edaspidiseks.

3) **Enesemääratluspädevus**- suutlikkus mõista ja hinnata adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestada oma võimeid ja võimalusi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid probleeme; käituda inimsuhetes sõltumatult; hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandada oma karjääri;õppeained: psühholoogia, inimeseõpetus, bioloogia, võõrkeeled, eesti keel ja kirjandus, filosoofia; uurimistööd, spordivõistlused, tantsuvõistlus, arenguvestlused
Enesemääratluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

1. Kõikides õppeainetes kasutatakse kujundava hindamise raames õpilaste enesehindamist, mille käigus õpilased õpivad määratlema enda tugevaid ja nõrku külgi ning kavandama parendustegevusi.
   Õpilastega läbiviidavad arenguvestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil, mille aluseks võib olla õpimapp. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet õpetajalt ja kaasõpilastelt.
   Tagasisidet võib saada eelnevalt teadaolevate kindlate kriteeriumide põhjal õpetajalt, kaaslastelt või ka eneseanalüüsi korras.

4) **Õpipädevus**- suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; leida sobivad teabeallikad ja juhendajad ning kasutada õppimisel nende abi; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada erinevaid õpistrateegiaid ja õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasiõppimise võimalusi; kõik õppeained, uurimistööd, teatri ühiskülastused, avalikud loengud, koolilaager, õppekäigud ja ekskursioonid, näitused, projektid, salongiõhtud, koolileht „Sütevakk", koorid ja ansamblid

2. Õpipädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:
   Kõikides õppeainetes keskendutakse ühe olulisema õpipädevuse komponendi, funktsionaalse lugemisoskuse arendamisele. Eelkõige kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni teatmeteostest ja Internetist. Õpikuid käsitletakse koolis ühe teatmeteose liigina.

- Õpiraskuste esinemisel on õpilasel õigus saada õpetajalt õpiabi.

5) **Suhtluspädevus**- suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada emakeeles ja iseseisva keelekasutaja tasemel vähemalt kahes võõrkeeles, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; koostada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust, kasutada korrektset ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi; kõik õppeained, uurimistööde kaitsmine, väitlusklubi tegevus, filmiringi tegevus, mälumängud, õpilasvahetus sõpruskoolidega, koorid ja ansamblid
   Suhtluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- Õpetajad suunavad õpilasi kasutama õigekeelsussõnaraamatut ja võõrsõnade leksikoni

- Eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse kujunemisele. Enne esinemist toimub vajadusel õpetajapoolne juhendamine ning peale esinemist annab õpetaja personaalset tagasisidet.
- Õpilastel kujundatakse oskused anda kaasõpilastele konstruktiivset kirjalikku ja suulist tagasisidet. See toimub õpetaja juhendamisel, mille käigus järgitakse konstruktiivse tagasiside andmise reegleid.

6) **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus** – suutlikkus kasutada matemaatikale ja loodusteadustele omast keelt, sümboleid, meetodeid ja mudeleid, lahendades erinevaid ülesandeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale; mõista teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske; teha tõenduspõhiseid otsuseid erinevates eluvaldkondades; kasutada uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt;õppeained: valikkursused: majandus- ja ettevõtlusõpe, informaatika; õppeained matemaatika, ühiskonnaõpetus, geograafia, keemia, füüsika; omaloomingu võistlus, praktilised tööd
   Pädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:
- Kõikides ainetes pööratakse tähelepanu matemaatiliste esitusviiside (näiteks diagrammid) kasutamisele oma aines. Õpetajad pööravad tähelepanu oma ainest ja õpilaste vanusest tulenevalt statistiliste andmetöötluse erinevatele meetoditele.
- Kõikides ainetes pööratakse tähelepanu õppeaines sisemiste seoste nägemisele ja esiletoomisele.

7) **Ettevõtlikkuspädevus**- suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärke, koostada lühi- ja pikaajalisi plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske; mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid;valikkursused: majandus- ja ettevõtlusõpe, karjääriõpetus, projektid, koolilaager, uurimistööd, õppeained: geograafia, bioloogia, matemaatika, keemia, füüsika, võõrkeeled, eesti keel ja kirjandus
   Ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:
- Tundides kasutatakse kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad simuleeritud olukordades ennast proovile panna ja õpitud teadmisi ja oskusi rakendada.
- Õppeprotsessis kavandatakse ühe aine piires, kui ka õppeainete vahelisi projektipõhiseid õppemeetodeid, kus õpilased peavad meeskonnana saavutama tulemused.
- Tunnivälised üritused kavandatakse projektipõhisena, kuhu kaastakse õpilased.

8) **Digipädevus**- suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvas ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja

võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. Digipädevust arendatakse kõikides ainetundides, projektitöödes.

Õpilastel on võimalik oma digioskusi täiendada valikkursusel „Programmeerimise alused“.

Pädevusmudel koosneb viiest osaoskusest:

1. Info haldamine – digitaalse info eesmärgipärane otsimine, sirvimine, hindamine, salvestamine ja taasesitamine.
2. Suhtlemine digikeskkondades – teadlik suhtlemine veebipõhistes keskkondades, info ja sisu jagamine, osalemine ühiskonnaelus ning koostöö digivahendite toel.
3. Sisuloome – digitaalse sisu loomine, olemasoleva digitaalse materjali muutmine ja lõimimine, loominguline eneseväljendus ja programmeerimine ning intellektuaalse omandi õiguste ja litsentside järgimine.
4. Turvalisus – identiteedi, tervise ning keskkonna kaitsmine; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turvaline ning kestlik kasutamine.
5. Probleemilahendus – vajaduste väljaselgitamine ja lahenduste leidmine sobivate digivahenditega, tehnoloogia loov kasutamine ning digipädevuse arendamine.

Pädevused, mille kujunemine toimub valdkonnapädevuste kujunemise ja läbivate teemade kaudu

II kooliastmes (4.-6. klass) taotletavad pädevused

Teise kooliastme lõpus õpilane:

1) hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena; peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;
2) oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;
3) väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromisside vajalikkust;
4) oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;
5) oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;
6) oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet;
7) tuleb vähemalt ühes võõrkeeles toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel rutiinsetel teemadel;
8) on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades;

9) väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest;
10) oskab kasutada arvutit ja internetti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste;
11) oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel;
12) tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;
13) väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunstivahendite abil väljendada;
14) väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;
15) on leidnud endale sobiva harrastuse ning tal on üldine ettekujutus töömaailmast.

III kooliastmes (7.-9. klass) taotletavad pädevused

Kolmanda kooliastme lõpus õpilane:
1) tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;
2) tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Tal on teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt;
3) on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu;
4) on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärke ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest;
5) suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;
6) valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste;
7) suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemeetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;
8) mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;
9) oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
10) suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada;
11) on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust;
12) suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist;
13) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne;
14) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.

Gümnaasiumiastmes taotletavad pädevused

Gümnaasiumi lõpetades õpilane:

1) käitub eetiliselt, järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;
1) vastutab oma valikute, otsustuste ja endale võetud kohustuste eest, austab teiste inimeste ja iseenda vabadust, on suveräänne isiksus;
2) kasutab erinevaid õpistrateegiaid, oskab koostada uurimistööd ja seda esitleda, oskab olla meeskonna liige ja panustada ühiste eesmärkide saavutamisse;
3) aitab teadlikult kaasa eesti rahvuse, keele, kultuuri ja Eesti riigi säilimisele ja arengule, mõistab eesti kultuuri Euroopa ja teiste rahvaste kultuuri kontekstis; mõistab, väärtustab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuritraditsioone;
4) suudab hinnata oma taotlusi, arvestades oma võimeid ning võimalusi, oskab ette näha võimalikku edu ja ebaedu, on teadlik erinevatest töövaldkondadest, tööturu suundumustest; oskab hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri;
5) kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt, oskab argumenteeritult väidelda;
6) mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ning hindab oma ja teiste ideid, põhjendab oma valikuid ning seisukohti;
7) valdab vähemalt kahte võõrkeelt iseseisva keelekasutaja tasemel;
8) kasutab matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades;
9) evib väljakujunenud loodusteaduslikku maailmapilti ning mõistab nüüdisaegse loodusteaduse olemust, teab globaalprobleeme, võtab kaasvastutuse nende lahendamise eest, väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid;
10) kasutab nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt ja vastutustundega, hindab tehnoloogiliste rakenduste mõju igapäevaelule, evib kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud küsimustes;
11) on kujundanud oma aktiivse kodanikupositsiooni, tunnetab end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis, oskab konflikte vältida ja lahendada, käitub tolerantselt;
12) hindab heatasemelist kunsti, oskab oma loomingus käsitseda töövahendeid ning kasutada tehnikaid ja materjale;
13) elab tervislikult, oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.

5. Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted, lõimingu põhimõtted

1. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu-ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste abil, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

II kooliaste

Eesmärgiks on õpilase sotsiaalsete ja toimetulekuoskuste arendamine; et õpilane õpiks tundma oma huve ja võimeid . Õpilasel aidatakse kujundada õpioskusi, empaatiavõimet ning

suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Tutvustatakse erinevaid elukutseid ning nende seost individuaalsete eelduste ja huvidega.
Teemat käsitletakse ainetundides, huviringides, kooli traditsioonilistel üritustel (koolilaager, spordivõistlused, salongiõhtud, avalikud loengud) arenguvestlustel. Külastatakse kodulinna ettevõtteid.

III kooliaste

Eesmärgiks õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamine, õpioskuste arendamine. Õpilasi suunatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele; edasiõppimisvõimaluste tutvustamine ning kutsenõustamine.
Teemat käsitletakse ainetundides, arenguvestlusel, kooli traditsioonilistel üritustel (koolilaager, spordipäevad, salongiõhtud, avalikud loengud). Võimalusel külastatakse kodulinna erinevaid ettevõtteid. Toimub õpilasvahetus teiste Pärnu linna koolidega. Nõustamist teeb kooli psühholoog.

Gümnaasiumiaste
Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes väärtustab elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestab oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi, kellel on valmisolek ja oskused teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast.
Gümnaasiumis aitab läbiv teema kujundada õpilase valmidust ja oskusi teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast. Eesmärgiks on aidata õpilasel mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Tähelepanu pööratakse praktilistele tööotsimisoskustele ja sellekohaste õigusaktide tundmaõppimisele. Õpilastele vahendatakse teavet edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning neile luuakse võimalused saada karjäärinõustamist. Õpilasel on võimalik valida valikkursus „Karjääriõpe“ ja saada abi (nõuannet) kooli psühholoogilt

Teema käsitlemisel toimub **koostöö Pärnu teiste koolidega, ettevõtetega, õppenõustamiskeskusega.**

2. Keskkond ja jätkusuutlik areng
Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

II kooliaste

Eesmärgiks on koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemine. Arendatakse säästvat suhtumist looduskeskkonda ja tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ning lahendamises. Õppekäikudel ja ainetundides arendatakse praktilisi oskusi, selgitatakse õpilastele keskkonnaprobleeme oma linnas ja Eestis. Arutletakse selle üle, kuidas neid ära hoida. Teemat käsitletakse koolilaagris, avalikel loengutel, huviringides. Toimub õppekäik (Tolkuse raba või Tammiste matkarada)

III kooliaste

Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui terviksüsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja loodusressurssidest. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks. Teemat käsitletakse vastavalt võimalustele kõikides ainetundides, kus kesksel kohal on rühmatööd, arutelud, rollimängud. Süvendatult käsitletakse teemat loodusainetes: bioloogia, geograafia, füüsika, keemia, loodusõpetus. Teema käsitlemisele pööratakse tähelepanu koolilaagris, arenguvestlustel, huviringides, õppekäikudel ja ekskursioonidel. Õpilane võib 8. klassis teha oma loovtöö antud teemal.

Gümnaasiumiaste

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks ja sotsiaalselt aktiivseks inimeseks, kes elab ning toimib vastutustundlikult, pidades silmas jätkusuutlikku tulevikku, ja on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Gümnaasiumiastmes harjutavad õpilased keskkonnaalastes küsimustes otsuste langetamist ja hinnangute andmist, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sealhulgas piiranguid), normatiivdokumente ning majanduslikke kaalutlusi. Kujundatakse valmisolekut tegeleda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Toimub **koostöö Pärnu Loodus- ja Tehnikamaja**

3. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonna-liikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

II kooliaste

Eesmärgiks on toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatuseks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi.. Õpilastel on võimalik osaleda kooli traditsioonilistel üritustel: tantsuvõistlus, spordivõistlused, mälumängud, koolilaager, SÜTETT, SOKK jne. Teemat käsitletakse ainetundides, arenguvestlustel, teemapäevadel.

III kooliaste

Eesmärgiks on keskendumine ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seostele. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ja üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Õpilastele tutvustatakse võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks. Teemat käsitletakse erinevates ainetundides: emakeel ja

kirjandus, võõrkeeled, geograafia, ajalugu, ühiskonnaõpetus. Ettevõtlikkust kujundavad huviringid, kooli traditsioonilised üritused (koolilaager, näitused, SÜTETT, SOKK), osavõtt erinevate noorteorganisatsioonide tööst; osavõtt ülelinnalistest võistlustest "Meediamull" ja Gulliveri teatrimäng, spordivõistlused, osalemine konkurssidel ja olümpiaadidel.

Gümnaasiumiaste
Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele, osaleb poliitiliste ning majanduslike otsuste tegemisel.
Gümnaasiumiastmel on peamine kohalikul ja riigi tasandil otsustamiseks ning majanduselus osalemiseks vajalike praktiliste oskuste kujundamine. Klassi- ja kooliväliste tegevuste ning projektide kaudu süvendatakse õpilaste teadlikkust ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilased saaksid oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.

Koostöö Pärnu Kodanikumajaga, linnavalitsuse, Endla teatriga, ajalehega "Pärnu Postimees"

4. Kultuuriline identiteet
Läbiva teema „Kultuuriline identiteet" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

II kooliaste

Kujundatakse positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride suhtes, õpitakse respekteerima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Teemat käsitletakse erinevates ainetundides: ajalugu, inimeseõpetus, muusika, kunst, inglise keel, kehaline kasvatus, ühiskonnaõpetus.
Korraldatakse teemapäevi, salongiõhtuid, avalikke loenguid, mälumänge. Õpilased osalevad erinevates huviringides, võtavad osa koolinoorte laulu- ja tantsupeost ning osalevad erinevatel konkurssidel ja olümpiaadidel.

III kooliaste

Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest.
Teemat käsitletakse erinevates ainetundides: ühiskonnaõpetus, ajalugu, geograafia, võõrkeeled, kirjandus, matemaatika, kunst, muusika, kehaline kasvatus. Teema mõistmisele ja käsitlemisele aitavad kaasa osavõtt koolinoorte laulu- ja tantsupeost huviringid, konkursid,

spordivõistlused, kooli traditsioonilised üritused (koolilaager, tantsuvõistlus, SÜTETT, SOKK, mälumängud), õpilasvahetused sõpruskooliga Saksamaalt. Õpilane võib 8. klassis lähtuda oma loovtöös antud teemast.

Gümnaasiumiaste

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Gümnaasiumiastme õppeprotsess toetab jätkuvalt omakultuuri väärtustamist, huvi ja eelarvamustevaba ning teadlikku suhtumist teistesse kultuuridesse. Õpilase teadmisi (Eesti ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesriikide) erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides. Oluline on luua võimalusi erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia teel kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mida toob endaga kaasa elamine teises kultuuriruumis.

Koostöö teiste linna põhikoolide ja gümnaasiumidega, Pärnu muuseumiga, kunstikooliga, spordikooliga, muusikakooliga, Endla teatriga, kontserdimajaga, linnavalitsusega, erinevate kultuuriseltsidega.

5. Teabekeskkond
Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

II kooliaste

Eesmärgiks on, et õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. Uudist harjutakse lugema ja kuulama kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki, hindama selle kvaliteeti ning tuvastama uudises puuduvat teavet. Teemat käsitletakse erinevates ainetundides, avalikel loengutel, arenguvestlustel. Korraldatakse õppekäik ajalehe toimetusse, info otsimise võistlusi; õpilased kirjutavad oma loomingut kooli ajalehte “Sütevakk “.

III kooliaste

Eesmärgiks on õpetada mõistma ja analüüsima meedia rolli ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana. Läbiv teema loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, väärteabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teave vms). Teemat käsitletakse eesti keeles ja kirjanduses, võõrkeeltes, inimeseõpetuses, arvutiõpetuses, ühiskonnaõpetuses, ajaloos, geograafias, keemias, füüsikas

ja võimalusel teistes ainetes. Õpilastele korraldatakse vastavateemalisi loenguid ja mälumänge. Õpilased saavad kaastööd teha kooli ajalehele "Sütevakk". 8. klassi loovtöö võib kajastada antud teemat.

Gümnaasiumiaste

Läbiva teema „Teabekeskkond" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida vastavalt oma eesmärkidele ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetikale.
Gümnaasiumiõpilane teeb meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning põhjendab neid, lähtudes oma erinevatest huvidest ja vajadustest. Õpilane on kursis avalikus ruumis tegutsemise reeglitega ning taunib nende rikkumist. Ta mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas, tutvub globaliseerumise mõjudega meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele. Läbiva teema ja aineõppe koosmõjul suudab õpilane oma sõnumi vormistada ja seda otstarbekalt edastada.

Koostöö ajalehega "Pärnu Postimees", linna raamatukoguga, Pärnu muuseumiga, päästeameti ja politseiga

6. Tehnoloogia ja innovatsioon
Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

II kooliaste

Eesmärgiks on seostada õppetegevus praktiliste ülesannetega, mis eeldab tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses. Erinevates ainetundides tutvustatakse uuemaid tehnoloogilisi võimalusi teadussuuna arendamiseks. Korraldatakse õppekäik AHHAA keskusesse Tartus, mälumänge, võistlusi, arutelusid.

III kooliaste

Läbiva teema käsitlemine kujundab IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetamisel lõimida oma ainetundidesse IKT rakendamisel põhinevaid meetodeid ja võtteid. Selleks kujundab kool välja kaasaegse õpikeskkonna (arvutite, videoprojektori ja puutetahvli kasutamise võimalus õppetundides).

Gümnaasiumiaste
Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon" käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Gümnaasiumis käsitletakse läbivat teemat eelkõige rühmatööna teostatavate uurimis- ja arendusprojektide vormis, püüdes võimaluse korral kaasata kodukandi innovaatilisemaid tehnoloogia-firmasid või teaduskeskusi. Eesmärgiks on positiivsete hoiakute kujundamine

tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste suhtes. Samuti tuleb gümnaasiumiastme lõpuks tagada kõigi õpilaste valmisolek IKT kasutamiseks igapäevaelus, õpingutes ja töös.

Koostöö Pärnu Loodus- ja Tehnikamaja, Pärnu kolledžiga, muusikakooli, kunstikooliga.

7. Tervis ja ohutus

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

a) Tervisekasvatus põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis.
b) Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.

II kooliaste

Teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval pööratakse tähelepanu vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele. Käsitletakse käitumist, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi ja uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus. Teemat käsitletakse eelkõige inimeseõpetuses, kehalises kasvatuses, kirjanduses, usundiloos. Õppemeetoditeks on arutelud, rühmatööd, rollimängud, demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides täiendavad avalikud loengud ja arenguvestlused. Kooli traditsioonilistest üritustest käsitletakse teemat koolilaagris, spordivõistlustel, mälumängudes, spordipäevadel.

III kooliaste

Kujundatakse tervist ja ohutust väärtustavaid hoiakuid ning tervislikku ja ohutut käitumist. Ainetundides on õppemeetoditeks aktiivõppe meetodid: arutelud, diskussioonid, rollimängud, uurimistööd. Tähelepanu pööratakse ennetustegevusele: loengud, arenguvestlused, filmid (koolis töötab filmiring). Õpilased osalevad ülelinnalistes projektides, spordipäevadel või teevad loovtöö 8. klassis.

Gümnaasiumiaste

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Gümnaasiumiosas on põhiliseks läbiva teema käsitlemise vormiks õpilaste praktiline tunniväline terviseedenduslik ja turvalisust toetav tegevus, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil.

Koostöö linnavalitsuse, linna teiste põhikoolide ja gümnaasiumidega, huvikoolidega, politseiga, päästeametiga

8. Väärtused ja kõlblus

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

II kooliaste

Teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Ainetundides on õppemeetoditest kesksel kohal lugude analüüs, rühmatööd, rollimängud, arutelud. Väärtusi kujundatakse kooli traditsiooniliste ürituste kaudu: omaloomingu õhtu, luulevõistlus, kõnevõistlus.

III kooliaste

Tutvustatakse erinevaid maailmavaateid ja religioone. Teema käsitlemine toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbeliste normide ühiskondliku ning ajaloolis-kultuurilise mõõtme. Ainetundides arutletakse väärtuste ja kõlbeliste teemade üle.
Teemat käsitletakse süvendatult kirjanduses, usundiloos, ühiskonnaõpetuses, geograafias, võõrkeeltes. Väärtuste kujundamisele aitavad kaasa kooli traditsioonilised üritused (koolilaager, spordivõistlused, avalikud loengud, salongiõhtud, kõnevõistlus, omaloomingu õhtu). Teemat võib kajastada 8. klassis loovtöös.

Gümnaasiumiaste

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
Läbiva teema käsitlemisel gümnaasiumis on kesksel kohal kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega. Soovitavate käitumisviiside kujunemist tõhustab õpilase osalus demokraatlikes diskussioonides, kooli õpilasomavalitsuse ja muude sarnaste organisatsioonide töös ning kaasatus koolielu korraldamisse.

Läbivate teemade käsitlemise üldised põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülesed ja ühiskonnas tähtsustatud ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

1) õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärke;
2) aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
3) valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;
4) läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;
5) korraldades võimaluse korral koostööd (klassiväline õppetegevus, huviringide tegevus, projektid) Pärnu linna ja maakonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega.

Lõimingu põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu, mis toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Lõimingu saavutamist kavandatakse kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus õpetaja töökava ja kooli üldtööplaani tasandil.

Lõimingu mõte avaldub selles, et ühel või teisel moel seostades eraldiseisvaid õpetatavaid teadmisi ja oskusi ning asetades need reaalse alu konteksti aidatakse õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks.

Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisiseste projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja teemade samaaegset käsitlemist.

Lõiming on tegevus, mis eeldab suhtlemist ja arutelu ning toimub peamiselt õpetaja vahetul juhendamisel. Lisaks on õppetegevuses oluline õpilase aktiivsus ja motiveeritus. Õpetajate poolse lõimingu kaudu pakutakse õpilastele motiveeritud õppimist, seostades teadmisi õpilase huvidest lähtuvalt ning soodustades sellega õpilase aktiivsust, vähendatakse päheõppimist ja soodustakse leidmist, lahendamist ja oma lahenduste põhjendamist. Lõimingu kaudu püüdleme selles suunas, et teadmisi õpitaks kriitiliselt ja läbi mõeldult ning seostades reaalse eluga.

Samuti on lõimingul oluline roll muuta õppimine õpilase jaoks tähenduslikuks. Õppetegevuses aidatakse teadmisi konstrueerida tähenduslikus kontekstis. Selle saavutamiseks kasutatakse probleemõpet, mis julgustab õpilasi uurima võimalusi, välja mõtlema alternatiivseid lahendusi, tegema koostöös teiste õpilastega, välja pakkuma ideid ja hüpoteese ning lõpuks välja pakkuma parima lahenduse, mille nad tuletasid.

Õppeprotsessis püüeldakse selles suunas, et õpilasel tekiks suutlikkus ühe õppeaine teadmisi ja oskusi teise õppeainesse üle kanda, ning tekiks suutlikkus koolis õpitut seostada ka argielu teadmise ja oskusega.

Lõimingutsentriks võivad olla erinevad õppeviisid (individuaalne, paaris- ja rühmatöö, diskussioon, ajurünnak, probleemõpe, õppekäik, ekskursioon, matk), mis aitavad õpilasel omandada erinevaid töövõtted ja saada kogemusi. Või õppeülesanded (projekt, referaat, uurimistöö, loovtöö, essee), mis täidavad olulist rolli sisemise lõimingu saavutamisel. Lõiminguks võib olla ka mis tahes probleem, meetod või vahend, millega kaks või enam õpikogemust seostatakse.

Lõimingu õnnestumiseks on oluline õpetajate koostöö. Selleks on koolis loodud võimalused õpetajate omavaheliseks tihedaks koostööks ning samuti toetatakse õpetajate professionaalset arengut. Koolis on loodud tingimused, et aidata õpetajatel mõtestada seda, mida nad hetkel teevad ja antakse juhatust selles osas, kuidas võiks asju teistmoodi teha. Kavandamise aluseks on tagasiside, mis saadakse kujundava hindamise või arenguvestluste kaudu.

Lõimingu viisi valik on õpetajale vaba. Viisi valik sõltub sellest, mida tahetakse lõimimisega saavutada: kas luua seoseid üksikute õpitulemuste vahel, ainevaldkondade sees ja ainevaldkondade vahel või soovitakse lõiminguga saavutada kooliastme pädevusi, üldpädevusi või valdkonnapädevusi. Õpetajal on kasutada järgmised lõiminguviisid: ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne lõiming, interdistsiplinaarne valdkonnasisene või interdistsiplinaarne valdkondade vaheline lõiming. Õpetaja on lõimingu viiside valikul vaba ning lõiming kajastub õpetaja töökavas kirjeldatuna õppetegevusena.

6. III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused

III kooliastmes (8. klassis) korraldab kool õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö, milleks võib olla uurimus, projekt, kirjandusteos, film, kunsti- , muusikatöö või mõni muu omaloominguline tegevus. Õpilane võib loovtöö teha individuaalselt või kokkuleppel õpetajatega kollektiivselt. Uurimus eeldab materjali kogumist, analüüsimist/süstematiseerimist ja üldistamist ning järelduste tegemist. Projekt eeldab projekti kavandamist, läbiviimist ja tagasisidestamist. Kunstitöö eeldab idee loomist, teose valmistamist ning selle esitlemist näitusena.

Klassijuhataja registreerib õpilase poolt valitud loovtöö 1. oktoobriks. Õpilane esitleb ja kaitseb oma töö kevadel loovtöö projektipäeval.

Loovtööna ei piisa ainuüksi loodu esitamisest, vaid sellele tuleb lisada kirjaliku tööna vajalikud selgitused, mis võimaldavad mõista, et loovtöö on läbivatest teemadest lähtuv ning õppeaineid lõimiv.

Õpilane valib temaatika, milles ta planeerib loovtööd. Seejärel valib ta juhendaja ning teeb täpsema teemavaliku. Loovtöö teema peab lähtuma juhendaja kompetentsusest.

Juhendaja tutvustab õpilasele loovtöö kavandamise, teostamise ja vormistamise juhendit ning annab õpilasele õppematerjali valitud teema kohta. Õpilane tutvub vastavasisulise kirjandusega ja koostab loovtöö kavandi. Õpilane teeb koos juhendajaga valiku, millisele aspektile valitud teema raames loovtöös keskendutakse ning milline loovtöö teostatakse.

Õpilane sõnastab idee, koostab tegevuskava idee/ülesande lahendamiseks, teostab idee ja vormistab selle. Õpetaja tutvub tulemusega ja vajadusel viib sisse korrektiivid.
Tulemus vormistatakse viisil, mis võimaldab selle esitlemist loovtöö projektipäeval

Vastavalt õpilase võimetele sooritatud loovtöö hinnatakse "arvestatud" või "mittearvestatud". Klassi ja põhikooli lõpetamiseks peab loovtöö olema sooritatud hindele "arvestatud". Loovtöö hinne märgitakse klassitunnistusele ja põhikooli lõputunnistusele.

7. Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis

Iga õppeaasta alguses kavandatakse ülekoolilised ja koolidevahelised projektid (üritused) kooli üldtööplaanis. Ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamisel järgitakse järgmisi põhimõtteid:

Mitmekesisus

Projektides kujundatakse õpilaste mitmekülgne kooli- ja klassiväline tegevus ning mitmekesistatakse ainealast tegevust. Antakse võimalus tegutsemiseks ja oma huvide väljendamiseks erinevatele huvigruppidele.

Loovus

Projektide kaudu rõhutakse individuaalsust, isikupärasust ja loovust

Silmaringi laiendamine ja esteetilise maitse arendamine ning kujundamine

Projektides osalemisel täiustuvad ja arenevad õpilaste teadmised erinevates valdkondades. Uusi kogemusi ja oskusi omandatakse õpilasvahetuse kaudu. Õpitakse tundma rahvuskultuuri ja Euroopa kultuuri

Koostöö lastevanematega

Paljudesse projektidesse on kaasatud ka lapsevanemad. Eesmärgiks on arendada koostööd kooli ja lastevanemate vahel

<u>Suurematеks ülekoolilisteks projektideks on:</u>

Koolilaager
Omaloomingukonkurss
Tantsukavade ülevaatus
SÜTETT (Sütevaka duettide konkurss)
SOKK (Sütevaka Oma Klassibändide Konkurss)
Jõulukontsert
Väitlusturniir
Kõnevõistlus
Mälumängud
Salongiõhtud
Avaliku loengud
Teatri ühiskülastused
Klassidevahelised spordivõistlused (korv- ja võrkpall, jalgpall)
Rattamatk

<u>Suurematеks koolidevahelisteks projektideks on:</u>

Comenius
KOKOKO (kolme kooli kohtumine - Tallinna 21. Kool, H. Treffneri gümnaasium ja Sütevaka)
Pargijooks (Vanalinna Põhikool, Kuninga Tänava Põhikool ja Sütevaka)
Koostööprojektid Märkische Schule`ga Saksamaalt
Koostööprojektid saksa, vene ja inglise keeles Pärnu linna koolidega.

8. Õppe ja kasvatuse korraldus, ajakasutus

Õppe ja kasvatuse korraldus põhikoolis

Õpe on korraldatud viisil, kus kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel eristades tavapäraseid ainetunde. Õppeaasta jaguneb kaheks semestriks: sügissemester (I poolaasta) ja kevadsemester (II poolaasta). Semestri lõpus toimuvad kooli nõukogu poolt kinnitatud eksamid.

Projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg kavandatakse õpetaja töökavas.

Õppe ja kasvatuse korraldus ja ajakasutus gümnaasiumis

Gümnaasiumiastmes on perioodõpe: õppeaasta jaguneb 5-ks perioodiks. Perioodi pikkuseks on 7 nädalat, millest kuue nädala jooksul on ainetunnid ja perioodi viimane nädal on arvestuste nädal (v.a I periood, mil arvestuste nädalat ei ole).
Õpilase õppekoormus gümnaasiumi jooksul on 101 kursust (1 kursus on 35 õppetundi). Õpilase valitud valikkursuste õpe on korraldatud viisil, kus erinevate kursuste õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas.

Õpilase õppekoormusesse kuuluvad kõik „Gümnaasiumi riiklikus õppekavas“ loetletud kohustuslikud kursused ning kooli valitud valikkursused. Matemaatikat õpitakse laia matemaatika ainekava järgi. Lisaks pakub kool õpilasele valida erinevaid valikkursusi. Õpilase poolt vabalt valitud valikkursuse õpe on korraldatud vähemalt 10 soovija olemasolul.

Kool võimaldab õppe kolmes õppesuunas: humanitaar-, sotsiaal- ja loodussuund.

Kool viib valikkursusi vajadusel läbi koostöös teiste koolide ja organisatsioonidega, sealhulgas kasutades Eesti ja rahvusvahelisi võrgustikke ning infotehnoloogilisi lahendusi.

9. Hindamine

Hindamise eesmärk on:
1) toetada õpilase arengut;
2) anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;

4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
6) anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Õpitulemuste hindamine:

Õppeprotsessi hindamisel arvestatakse nõutavaid õpitulemusi, õppeaine eripära ja õpilase arengut. Õppeprotsessi hindamise meetodid ja vormid valib õpetaja. Õpetaja võib kursuse (põhikoolis semestri) jooksul õpilasi jooksvalt hinnata (suuline küsitlus, kodused tööd, tunnikontroll, kontrolltöö jms).

Kujundav hindamine
on õppe kestel (õppetund või muu õppetegevus) toimuv hindamine, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämiste kohta; innustatakse ja suunatakse õpilast edasisel õppimisel ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Õpilase arengut võrreldakse tema varasemate saavutustega. Kujundavat hindamist viiakse läbi aineõpetaja või klassijuhataja poolt õppetegevuse või arenguvestluse käigus.
Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, et arendada tema oskust eesmärke seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.
Kujundava hindamise ühe vahendina võib kasutada õpimappi. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet. Õpimappe võib koostada aine- ja valdkonnapõhiselt, läbivate teemade või üldpädevuste kohta.

Arvestuslik hindamine
toimub põhikoolis semestri lõpus ja gümnaasiumiastmes arvestuste nädalal (perioodi viimane nädal, v.a I periood). Sisu ja vormi valib õpetaja ning teeb õpilastele teatavaks põhikoolis semestri alguses ja gümnaasiumiastmes perioodi alguses. Põhikooli õppeained, kus toimuvad semestri lõpus arvestused/eksamid, on kindlaks määratud kooli nõukogu poolt.

Arvestuse mittesooritamine või negatiivne hinne ühes õppeaines ei välista arvestuse sooritamist ettenähtud tähtaegadel teistes õppeainetes.
Arvestuse tulemuseks on kas positiivne või negatiivne hinne. Negatiivse hinde saanud õpilane peab sooritama järelarvestuse. Järelarvestust saab sooritada järelarvestuste nädalal, mis on uue perioodi esimene nädal.
Arvestuse hinde põhjal on õpetajal õigus hinnata gümnaasiumiastmes kogu kursust.
Arvestusele mitteilmumise korral teatab õpilane oma puudumise põhjuse enne arvestuse algust aineõpetajale. Põhjuseta puudumise korral loetakse arvestus ebaõnnestunuks ning õpilane on kohustatud sooritama järelarvestuse, st õpilasel on õigus sooritada arvestus ühel korral. Põhjusega puudumise korral on õpilasel õigus sooritada arvestus kahel korral.

Kokkuvõttev hindamine
Õpilase õpitulemusi õppeaines hinnatakse kokkuvõtvalt gümnaasiumiastmes **kursusehinnetega** ning kursusehinnete alusel **kooliastmehinnetega.** 12. klassis pannakse eksamiaine kooliastmehinne välja enne lõpueksami toimumist, ülejäänud ainetes õppeperioodi lõpuks.

Kokkuvõttev hindamine põhikoolis on hinnete koondamine **semestrihinneteks** ning semestrihinnete koondamine **aastahinneteks.** 9. klassis pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist.

Õpilase õpitulemuste diferentseeritud hindamine õppeaine või selle osade lõikes toimub kuuepallilises hindamissüsteemis (koos sõnalise vaste ja sisulise määratlusega) järgmiselt:

1. **hinne A ehk "suurepärane"** silmapaistev ja eriti põhjalik aine tundmine, vaba ja loov õpitulemuste rakendamise oskus, ulatuslik iseseisev töö, mitmekülgne õppekirjanduse tundmine. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „A", kui õpilane on saanud 96-100 % maksimaalselt võimalikust punktide arvust
2. **hinne B ehk. "väga hea"** - õppeaine teoreetilise ja rakendusliku sisu väga hea tundmine õppeprogrammi ja õpikute mahus; väga hea õpitulemuste rakendamise oskus. Vastustes on ilmnenud eksimused, mis ei ole sisulised ega põhimõttelised. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „B", kui õpilane on saanud 90- 95 % maksimaalselt võimalikust punktide arvust
3. **hinne C ehk "hea"** – õppeaine teoreetilise ja rakendusliku sisu hea tundmine, hea õpitulemuste rakendamise oskus. Aine sügavamates ja detailsemates osades avaldub mõningane ebakindlus ja vastuste ebatäpsus. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „C", kui õpilane on saanud 76- 89 % maksimaalselt võimalikust punktide arvust
4. **hinne D ehk "rahuldav"** õppeaine olulisemate teoreetiliste ja rakenduslike printsiipide, faktide ja meetodite tundmine ning nende rakendamise oskus tüüpolukordades, kuid vastustes avalduvad märgatavad puudujäägid ning ebakindlus. Rahuldavat hinnet tuleb lugeda küllaldaseks õppeprotsessi normaalse jätkamise seisukohalt. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „D", kui õpilane on saanud 66-75 % maksimaalselt võimlikust punktide arvust
5. **hinne E ehk "kasin"** õpilane on omandanud miinimumteadmiste taseme, kuid nende teadmiste rakendamisel esineb tõsiseid puudujääke. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „E" , kui õpilane on saanud 50- 65 % maksimaalselt võimalikust punktide arvust
6. **hinne F ehk "puudulik"** õpilasel puudub miinimumteadmiste tase. Kui õpitulemuste hindamisel kasutatakse punktiarvestust, hinnatakse õpitulemust hindega „F", kui õpilane on saanud alla 50 % maksimaalselt võimalikust punktide arvust

Eksam ja arvestus on sooritatud, kui hindeks on A, B, C, D või E. Eksam ja arvestus on sooritamata, kui hindeks on F.
Lõpueksamid ja riiklikud tasemetööd hinnatakse vastavalt kaasasolevale hindamisjuhendile.
Gümnaasiumi lõputunnistusel kajastuvad ainult numbrilised hinded. Tähed arvestatakse numbriteks järgmiselt:
A ja B=5, C=4, D ja E=3, F=2
Valikkursuste hindamisel võib kasutada hinnanguid „arvestatud" ja „mittearvestatud".
Hindamisest teavitab õpetaja õpilast kursuse alguses.

Gümnaasiumi lõpetamiseks sooritab õpilane lisaks riigieksamitele kaks koolieksamit ja uurimistöö.
Koolieksamid on kirjandus ning õppesuunast tulenev eksam – humanitaarsuunal on ladina keel, sotsiaalsuunal – ühiskonnaõpetus/ politoloogia ja loodussuunal õpilase valikul kas keemia, füüsika, bioloogia või geograafia.

Õpilase käitumist ja hoolsust hinnatakse põhikoolis kaks korda õppeaastas semestri lõpus.

Nõuded põhikooli õpilase käitumisele on esitatud kooli kodukorras.
Käitumise (hoolsuse) kohta toimub tagasisidestamine.
Käitumise ja hoolsuse kohta antakse kirjalikku tagasisidet õpilasele ja ka vanemale vähemalt kaks korda õppeaastas Stuudiumi või õpinguraamatu vahendusel. Kord õppeaastas on vanemal võimalik saada klassijuhatajalt tagasisidet õpilase käitumise ja hoolsuse kohta arenguvestlusel.
Vanema soovil antakse teavet käitumisest (hoolsusest) elektroonilise õppeinfosüsteemi väljavõttena.

Käitumist hinnatakse:

- **"Eeskujulik"** – õpilane, kellele üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine on harjumuspärane igas olukorras, kes täidab kooli kodukorra nõudeid eeskujulikult ja järjepidevalt.
- **"Hea"** – õpilane, kes järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ja täidab kooli kodukorra nõudeid.
- **"Rahuldav"** – õpilane, kes üldiselt järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ja täidab kooli kodukorra nõudeid, kuid kellel on esinenud eksimusi, mistõttu ta vajab pedagoogide ja lastevanemate tähelepanu ning suunamist.
- **"Mitterahuldav"** – õpilane, kes ei täida kooli kodukorra nõudeid või ei järgi üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme, ei allu õpetajate ega lastevanemate nõudmistele. Õpilase käitumise võib hinnata "mitterahuldavaks" ka põhjuseta puudumise korral või üksiku õigusvastase teo ja ebakõlbelise käitumise eest.

Hoolsust hinnatakse:

- Hoolsushindega **"eeskujulik"** hinnatakse õpilast, kes suhtub õppimisse ja ülesannetesse alati kohusetundlikult, õpib kõiki õppeaineid võimetekohaselt, on ülesannete täitmisel püüdlik, hoolas ja iseseisev, ilmutab omaalgatust ja viib alustatud töö lõpuni.
- Hoolsushindega **"hea"** hinnatakse õpilast, kes suhtub õppimisse ja ülesannetesse kohusetundlikult, on iseseisev ja hoolikas ning õpib võimetekohaselt.
- Hoolsushindega **"rahuldav"** hinnatakse õpilast, kes üldiselt täidab oma õppeülesandeid ja muid kohustusi, kuid ei ole piisavalt järjekindel ega õpi kõiki aineid oma tegelike võimete ja arengu-taseme kohaselt.
- Hoolsushindega **"mitterahuldav"** hinnatakse õpilast, kes ei õpi võimetekohaselt, suhtub õppimisse ja ülesannetesse lohakalt ja vastutustundetult, ei täida tundides õpetajate nõudmisi, jätab sageli tegemata oma kodused õpiülesanded ning muud ülesanded koolis.

Käitumise aastahindeks pannakse "mitterahuldav" kooli õppenõukogu otsuse alusel Selleks esitab klassijuhataja õppenõukogule põhjenduse.

Järelevastamise ja järeltööde sooritamise kord

Kui õpilane on saanud suulise vastuse, kirjaliku või praktilise töö eest hinde ”F” (puudulik) või on jäänud hindamata, on õpilasel võimalus järele vastata või järeltöö sooritada põhikoolis õpetajaga kokku lepitud ajal, gümnaasiumiastmes järelevastamise nädalal. Järelevastamine toimub õpetajaga kokku lepitud ajal.

Gümnaasiumiastme õpilased saavad õiguse kursusehinde parandamiseks ja/või arvestuse järelevastamiseks esimest korda järgmise perioodi esimese nädala jooksul. Kursusehinde parandamise ja/või arvestuse järelevastamise ebaõnnestumisel otsustab teise võimaluse ja tähtaja õppenõukogu. Õppenõukogu koosolekul osaleb ka võlgnevusega õpilane.

Kui võlgnevus ei ole õppenõukogu määratud tähtajaks likvideeritud, arvatakse õpilane kooli õpilasnimekirjast välja.

Reeglina ei saa teist järelevastamise võimalust õpilane, kes on sama õppeaasta jooksul eelnevalt kutsutud võlgnevuste tõttu kolm korda õppenõukogu koosolekule.

Teise järelevastamise ebaõnnestumisel on õppenõukogul õigus anda õpilasele kolmas võimalus, kui õpilane kutsuti gümnaasiumiastmes esimest korda õppenõukogu koosolekule.

Lisaõppe võimalus on kord nädalas toimuvas aineõpetaja konsultatsioonitunnis. Konsultatsioonitundide ajad on kooli kodulehel. Konsultatsiooniks registreerib õpilane end õpetaja juures hiljemalt eelmisel päeval e-posti teel.

Täiendavale õppetööle jätmine, järgmisse klassi üleviimine ning klassikursust kordama jätmine

Õpilase järgmisse klassi üleviimise, täiendavale õppetööle või klassikursust kordama jätmise otsustab õppenõukogu põhikoolis aastahinnete ja gümnaasiumiastmes kursusehinnete alusel. Õpilaste järgmisse klassi üleviimise otsus tehakse enne õppeaasta lõppu. Seda tähtaega ei kohaldata õpilase suhtes, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmisse klassi üleviimise ajas.

Õpilane jäetakse põhikoolis täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt semestrite kokkuvõtvatest hinnetest tuleks välja panna aastahinne ”F” (mitterahuldav) või ei ole sooritanud loovtööd hindele ”arvestatud”.

Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne õppeperioodi lõppu. Täiendava õppetöö raames täidab õpilane õpetaja vahetul juhendamisel spetsiaalseid õppeülesandeid, et omandada kooli õppekavaga nõutavad õpitulemused. Täiendav õppetöö viiakse läbi pärast õppeperioodi lõppu. Aastahinne pannakse välja pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades täiendava õppetöö tulemusi. Täiendaval õppetööl osalemise, teemad ja tulemused märgib aineõpetaja e-päevikusse.

Õpilane jäetakse klassikursust kordama, kui tal on kolmes või enamas õppeaines aastahinne ”F” ning täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud

Hindamisest ja õpilase arengust teavitamine

Õpilast ja tema vanemat teavitab kool saadud hinnetest elektroonilise õppeinfosüsteemi ning õpinguraamatu vahendusel. Vähemalt üks kord õppeaasta jooksul peab klassijuhataja õpilasega ja/või tema esindajaga arenguvestluse. Arenguvestluse läbiviimise põhimõtted on sätestatud arenguvestluste läbiviimise korras.

Hinnete vaidlustamine

Õpilasel on õigus vaidlustada kontroll-, arvestus- ja järelarvestustöö ning kursusehinnet 5 koolipäeva jooksul õpilasele hinde teatamise päevast alates, esitades direktorile/õppealajuhatajale kirjalikult vastava taotluse.

10. Põhikooli lõpetamine

Põhikooli lõpetab õpilane:

1) kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad“
2) ning kes on III kooliastmes (8. klass) sooritanud loovtöö ning
3) kes on vähemalt rahuldava tulemusega sooritanud eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul.

Põhikooli lõpetanuks võib õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:

1) kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
2) kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.

11. Gümnaasiumi lõpetamine

Gümnaasiumi lõputunnistus antakse õpilasele:

1. kelle kohustuslike õppeainete kooliastmehinded on vähemalt rahuldavad,
2. kes on sooritanud valikkursused rahuldavale hindele või hinnangule ”arvestatud”,
3. kes on sooritanud kohustuslikud riigieksamid emakeeles, matemaatikas ja võõrkeeles (inglise keel)
4. kes on sooritanud vähemalt rahuldavale hindele kooli lõpueksamid kirjanduses ning õppesuunast tulenevalt kas ladina keele, politoloogia/ühiskonnaüpetuse või loodusaine (õpilase valikul kas geograafia, bioloogia, füüsika või keemia) lõpueksami
5. kes on sooritanud uurimistöö/lõputöö

12. Õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korraldus põhikoolis ning õpilaste nõustamine gümnaasiumis

Põhikoolis jälgivad aineõpetajad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet vastavalt õpilase vajadustele. Õpilase võimete ja annete kõrgeimale võimalikule tasemele arendamiseks selgitatakse põhikoolis välja õpilase individuaalsed õpivajadused, valitakse sobivad õppemeetodid ning korraldatakse diferentseeritud õpet. Õpilastele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, tagatakse täiendav pedagoogiline juhendamine väljaspool õppetunde. Õpetajate konsultatsiooniajad on avalikustatud kooli veebilehel. Hinnetest teavitatakse õpilast ja vanemat elektroonilise õppeinfosüsteemi ning õpinguraamatu kaudu. Õpilase arengu kohta annab tagasisidet lapsevanemale ja õpilasele klassijuhataja arenguvestlusel, mis toimub kord aastas.
Vajadusel nõustab kooli psühholoog õpilase vanemat õpilase arengu toetamises ja kodus õppimises ning korraldatakse õpilaste ja vanemate teavitamist edasiõppimisvõimalustest.

Gümnaasiumis on õpilasel võimalus saada õppekorralduse kohta infot kooli kodulehelt, klassijuhatajalt, aineõpetajatelt ja õppealajuhatajalt.

Gümnaasiumis on korraldatud õpilaste teavitamine edasiõppimisvõimalustest ja tööturu üldistest suundumustest ning on tagatud karjääriteenuste (karjääriõpetus, -info või -nõustamine) kättesaadavus.

13. Õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib haridusliku erivajadusega õpilane tavaklassis.

Direktor on määranud haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerijaks õppealajuhataja, kelle ülesandeks on haridusliku erivajadusega õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide, andekate õpilaste juhendajate ja õpetajate vahel.

Õppealajuhataja toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega.

Haridusliku erivajadusega õpilane saab psühholoogilist abi kooli psühholoogilt ja ainealast abi aineõpetajalt selleks ettenähtud konsultatsioonide ajal. Konsultatsiooniajad on avalikustatud kooli kodulehel.

Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema **andekusest**, tagatakse talle vajadusel:

a) individuaalse õppekava rakendamine
b) aineõpetajate või vastava valdkonna spetsialistide täiendav juhendamine

c) ainetundides arvestatakse õpilase andekusega ja antakse talle diferentseeritud ülesandeid tulenevalt tema võimekusest
d) aineõpetaja suunab õpilast osa võtma TÜ Teaduskooli või Pärnu Noorte Teaduskooli tööst
e) aineõpetaja valmistab õpilase ette ja suunab teda osa võtma aineolümpiaadidest

Õppeaasta lõpul korraldab direktor andekatele õpilastele ja nende vanematele vastuvõtu ning olümpiaadidel I koha saanud õpilastele antakse üle Aasta Sütevakk ja Noore Teaduri märk; II ja III koha saavutanud õpilased saavad raamatu.

14. Karjääriteenuste korraldus põhikoolis ja gümnaasiumis

Kool korraldab õpilastele ja vanematele teavitamist edasiõppimisvõimalustest ning tagab õpilastele karjääriteenuste (karjääriinfo või –nõustamine) kättesaadavuse.
Karjääriteenust koolis osutab Eesti Töötukassa Pärnumaa osakond. Kõigil 9. klassi ja 12. klassi õpilastel on võimalik läbida individuaalne karjäärinõustamine. Soovi korral viiakse läbi töötubasid. Töötukassa karjäärispetsialistid on õpilastele karjäärivalikutel toeks ning aitavad saada tuge, kui õpilane vajab abi või nõu:

- suuna või valikainete valikul,
- oma tuleviku ja karjääri planeerimisel,
- kui õpilane kahtleb oma valitud suuna sobivuses,
- eneseanalüüsi koostamisel,
- vestlusteks valmistumisel või gümnaasiumisse astumiseks.

Koostöös kõrgkoolidega tutvustatakse õpilastele edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal.
Kooli huvijuht on abiks õpilastele, et:

- toetada nende osalemist erinevates noorteprojektides ja -programmides ning rahvusvahelises suhtluses;
- olla õpilase usaldus- ja kontaktisikuks suhetes täiskasvanute maailmaga;
- vahendada õpilastele vajalikku informatsiooni vabaajategevuse ja kutsesuunitluse alal;
- toetada õpilasi eluaegse õppe põhimõtte väärtustamisel.

15. Õpetaja töökava koostamise põhimõtted

Õpetaja töökava koostamise eesmärgiks on kirjeldada taotletavate õpitulemusteni jõudmist. Õpetaja töökavas toob õpetaja esile õppe sisu ja õpitulemuste jaotumise tegevuse käigus. Töökava on tegevuskava, mis kajastab õpitulemusi, ajakulu, õppe sisu, õppetegevusi, lõimingut (õppeainete vahelised ning läbivatest teemadest tulenevad) ning IKT kasutamist õppetöös.

Õpetaja töökava koostatakse põhikoolis hiljemalt nädal enne uue semestri algust ning gümnaasiumis enne uue kursuse algust. Õpetaja töökava on õpilastele kättesaadav uue kursuse või õppesemestri esimesest päevast alates.

16. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Õppekava on avatud täiendustele ja uuendustele. Kooli õppekava uuendamine või täiendamine toimub algatustaotluse alusel, mis tuleb esitada kooli direktorile kirjalikult koos ettepanekute ja põhjendustega. Kooli õppekava uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga asjast huvitatud isik.
Kui esitatud taotlus on asjakohane, siis kutsub direktor kokku õppekava uuendamise ja täiendamise töörühma, kes otsustab õppekava uuendamise või täiendamise vajaduse ning positiivse otsuse korral valmistab ette kooli õppekava muudatused.
Kooli direktor esitab kooli õppekava uuendamise või täiendamise eelnõu enne kehtestamist arvamuse andmiseks nõukogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.
Kooli õppekava muudatused kehtestab kooli direktor käskkirjaga. Kooli õppekava koos muudatustega avalikustatakse kooli veebilehel.
Kooli õppekava muudatused esitatakse kooli õppekava terviktekstis, näidates ära õppekava muutused viitega direktori käskkirja numbrile ja kuupäevale, millega õppekava muudeti. Samuti märgitakse muudatuse viite juurde selle jõustumise kuupäev.

II Põhikooli ainekavad

Ainevaldkond EESTI KEEL JA KIRJANDUS

Keele- ja kirjanduspädevus

Põhikooli lõpetaja:

1) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
3) on omandanud põhiteadmised keelest ning õigekirjaoskuse;
4) on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
6) kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
7) tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
8) on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
9) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
10) suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
11) väärtustab ausust ja õiglust ning inimväärikat ja vastutustundelist käitumist;
12) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keele ja kirjanduse nädalatundide jaotumine kooliastmeti:

II kooliaste
Eesti keel– 12 nädalatundi
Kirjandus – 4 nädalatundi
III kooliaste
Eesti keel – 6 nädalatundi
Kirjandus – 6 nädalatundi
Tunnijaotus klassiti:

Aine	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9.kl
Eesti keel	5	4	3	2	2	2
Kirjandus		2	2	2	2	2

Ainevaldkonna kirjeldus

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja ning tema valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldusi. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeaineis. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja. Ainevaldkonna õppeained toetavad ka õpilase identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut. 1.–4. klassini on eesti keel õppeaine, mille õppimine arendab kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine, õigekeelsus) nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise toel. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimise põhialus on avar käsitus tekstidest, hõlmates nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Üldpädevuste kujundamine

Õpilaste väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Keele- ja kirjandusõpetus arendavad olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Ainevaldkonna õppeained toetavad sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöödes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Lõiming

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, referaati, juhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpivad koostama ning vormistama uurimistööd, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõnaraamatuid ning käsiraamatuid.

Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist. Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamine, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaalaineid õppides omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning

inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi, mida võiks teha koostöös kunstiõpetajaga. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.

Läbivad teemad

Valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on erineval määral silmas peetud kõiki õppekava läbivaid teemasid olenevalt kooliastmest, õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Läbivad teemad **„Väärtused ja kõlblus“** ning **„Kultuuriline identiteet“** on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbiva teema **„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“** eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** ning **„Tervis ja ohutus“** käsitlus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema **„Teabekeskkond“** käsitlemine valdkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

EESTI KEEL

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1. väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
2. tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja oma identiteedi olulise osana, kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
3. omandab põhiteadmised keelest ja õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
4. arendab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
5. õpib asjakohaselt kasutama eri suhtluskanaleid; arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
6. õpib tundma eri tekstiliike, nende seoseid ja kasutamisvõimalusi, arendab oma tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
7. arendab kriitilist mõtlemist ning analüüsi-, järeldus- ja põhjendusoskust;
8. harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõna- ja käsiraamatuid ning veebiallikaid;
9. suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse ja toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

Õppeaine kirjeldus

Keel kui kultuuri kandja ja mõtlemise põhivahend on oluline inimese tunnetuslikus arengus ning tema maailmapildi kujunemises. Keel kui ühiskonna toimimise põhivahendeid on tähtis inimese sotsialiseerumisel, tema kujunemisel ühiskonna tegusaks liikmeks. Sotsiaalne kirjaoskus tähendab kriitilist ja teadlikku toimimist keele toel nii isiklikus ja avalikus sfääris kui ka õppimises ja töös. Keel toimib tekstide kujul igas valdkonnas ning selle olukorratüüpides erinevalt; igaühele neist on omased kindlat liiki tekstid oma eri- ja üldsõnavara ning kirjakeele või argigrammatikaga. Seepärast on inimesele ühtviisi vajalikud teadmised ja oskused, mis hõlmavad keelt, selle variante ja tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega. Eesti keelel kui emakeelel ja hariduskeelel on õppekavas eriline koht: eesti keele oskus on nii õppekava omandamise alus kui ka eesmärk.

1.–4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärke. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise
oskust.

Õppeaine avar eesmärgiseade tingib õppe-eesmärkide taotlemise mitme õppevaldkonna kaudu: oluline on nii oskus üha moderniseeruvate kanalite kaudu suuliselt ja kirjalikult suhelda kui ka vahetu individuaalne tekstitöö, mis avaldub tekstide vastuvõtu ja loomisena. Eri valdkondi seob keel, mille korrektseks ja eesmärgipäraseks kasutuseks on nendega lõimitud õigekeelsuse ja keelehoolde valdkond. Kirjalik keel ja tänapäeva eesti kirjakeel tema peamiste tekstiliikidega tuleb põhikoolis teadlikult omandada.

II ja III kooliastmes on neli õppevaldkonda: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloome ning õigekeelsus ja keelehoole. Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega

kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning interneti keskkonnas kahe- või mitmepoolselt toimida, tekste kokku võtta ja vahendada ning saavutada häid tulemusi rühma- ja paaristöös.

Teksti vastuvõtu õpetuse kaudu kujuneb teadlik suhe pikemate suuliste ja kirjalike tekstidega: kujundatakse oskust tekste valida ning leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustades kuulamise ja lugemise strateegiaid, võimet teksti järjest sügavamini mõista ning tekstile reageerida.
Tekstiloome õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljenduse oskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.

Õigekeelsuse ja keelehoolde õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest; eesti nüüdiskirjakeele teadlikku kasutamist, aga ka arusaamist keele arengust ja muutumisest. Valdkond annab aluse edenemisele teistes, eespool nimetatud õppevaldkondades, annab teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkusest ning kirjavara mitmekülgsusest.

Õppevaldkondade lõimimise tulemusel areneb eakohaselt õpilase mõtlemisvõime, suhtlusoskus, enesetunnetus ja identiteet. Ta on võimeline eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema; kuulamis- ja lugemismaterjali oma eesmärkidel kriitikameelega valima ning analüüsima; tekstide toel teadlikumalt õppima ja tegutsema.

Eesti keel kui õppeaine annab õpilasele võimaluse pidevalt ja mitmekülgselt suhelda, lugeda ja kirjutada, arendada oma loomevõimet ning tekitab huvi nüansirikka ja tõhusa suhtluse, mitut liiki ja laadi tekstide ning keele vastu.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutustasemega õppida;
5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, projektõpe.

4. klass 175 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:

- kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- annab lühidalt edasi kuuldu sisu;

- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid;
- esitab peast luuletuse või rolliteksti;

Õppesisu ja –tegevused:
Hääliku pikkuste eristamine. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine. Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine. Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja arvamus. Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus. Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lisateabe otsimine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine). Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine. Pantomiim. Rollimäng. Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks). Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: inimeseõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:
- loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
- leiab teksti peamõtte;
- kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
- leiab tekstist vajalikku infot;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust;

Õppesisu ja –tegevused:
Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada). Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Rollimäng. Dramatiseering. Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad). Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri. Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: inimeseõpetus, loodusõpetus

3. Tekstiloome
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
- kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
- kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- teeb oma tekstiga tööd;

Õppesisu ja –tegevused:
Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Jutustus pildi või pildiseeria põhjal,

küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamuslugu). Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus**,** teabekeskkond, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: loodusõpetus, inimeseõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:

- märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
- märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
- kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- pöörab tegusõnu olevikus;
- moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- poolitab sõnu (õpitud reeglite piires);
- kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
- kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused;
- tunneb ära liitsõna;
- leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires; parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga.
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

Õppesisu ja –tegevused:
Üldteemad
Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.
Häälikuõpetus ja õigekiri
Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* s-i kõrval (nt *jalgsi*, *kärbsed*). *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi*- ja *ki*-liite õigekirjaga. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused. Eakohase teksti eksimatu ärakiri tahvlilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi). Oma kirjavea iseseisev leidmine.
Sõnavaraõpetus
Sünonüümid. Antonüümid. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.
Vormiõpetus
Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Nimisõna. Omadussõna. Asesõna. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine.
Lauseõpetus

Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine. Otsekõne ja saatelause.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus; kultuuriline identiteet
Lõiming: loodusõpetus, inimeseõpetus, matemaatika, võõrkeeled

Hindamine:
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel. Kirjalik hindeline arvestus on II semestri lõpus. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 4. klassis hinnatakse õpilase:

1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

5. klass 140 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:

- valib juhendamise toel suhtluskanali;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;

Õppesisu– ja tegevused:
Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Suuline arvamusavaldus ja vestlus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.
Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.
Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine. Suhtlemine virtuaalkeskkonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, loodusõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:

- loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;
- valib juhendamise toel oma lugemisvara;

Õppesisu ja –tegevused:
Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted. Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart). Kokkuvõte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutlus). Kuuldu konspekteerimine. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, loodusõpetus

3. **Tekstiloome**
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);

Õppesisu ja –tegevused:
Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine.
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.
Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus.
Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.
Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus**,** teabekeskkond, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:
- tunneb eesti keele häälikusüsteemi,
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.

Õppesisu ja –tegevused:
<u>Üldteemad</u>
Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.
<u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u>
Tähestik. Täis-ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).
<u>Sõnavaraõpetus</u>
Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus
Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.
Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.
Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist.
Ainsus ja mitmus.
Lauseõpetus
Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.
Muud õigekirja teemad
Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus; kultuuriline identiteet
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus, matemaatika, ajalugu, võõrkeeled

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 5. klassis hinnatakse õpilase:

1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

6. klass 105 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:

- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust;
- võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;

Õppesisu ja –tegevused:
Arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg. Kaaslase parandamine, täiendamine. Arvamuse tagasivõtmine, kaaslasega nõustumine, kaaslase täiendamine, parandamine.
Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine.
Klassivestlus, diskussioon. Telefonivestlus: alustamine, lõpetamine.
Suhtlemine virtuaalkeskkonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine). E-kiri.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, loodusõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:

- tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamisel;

Õppesisu ja –tegevused:
Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine. Oma sõnadega kokkuvõtte tegemine. Saatekava.
Trükiajakirjandus. Pressifoto. Karikatuur. Pildiallkiri. Teabegraafika.
Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid.
Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjapanek ja seoste väljatoomine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus

3. Tekstiloome
Õpitulemused:
Õpilane:

- leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;
- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe;
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme;
- avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades;

Õppesisu ja –tegevused:
Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.
Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.
Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt.
Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus.
Kiri, ümbriku vormistamine.
Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;
- tunneb ära õpitud tekstiliigi;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.

Õppesisu ja –tegevused:
Üldteemad
Kirjakeel, argikeel ja murdekeel
Häälikuõpetus ja õigekiri
g, b, d s-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi-* ja *ki*-liite õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel.
f-i ja *š* õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).
Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist).
Sõnavaraõpetus
Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng.
Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).
Vormiõpetus
Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. *lik-* ja *ne-* liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line*-liitelised omadussõnad).
Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Asesõnade käänamine ja kasutamine.
Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.
Lauseõpetus
Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine.
Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel.
Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi.
Üte ja selle kirjavahemärgid.
Muud õigekirja teemad
Algustäheõigekiri: ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.
Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon,

Lõiming: kirjandus, matemaatika, ajalugu.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel kirjalik arvestus on II semestri lõpus. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 6. klassis hinnatakse õpilase:

1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

7. klass 70 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:

- Oskab valida suhtluskanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis;

Õppesisu ja –tegevused:
Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suulise suhtlemise tavade harjutamine eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslase öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid. Veebis kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:

- seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel;

Õppesisu ja –tegevused:
Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamuslugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudisloo ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Tele- ja raadiosaated. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõnest olulisema teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ning selle põhjal järelduste tegemine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, loodusõpetus

3. Tekstiloome
Õpitulemused:
Õpilane:
- põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;
- oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt;

Õppesisu ja –tegevused:
Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudisloo pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus. Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus**,** teabekeskkond, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:
- eristab kirjakeelt argikeelest;
- teab eesti keele murdeid;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;
- teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu ja –tegevused:
Üldteemad
Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded. Oskussõnavara. Sõnadeta suhtlemine.
Häälikuõpetus ja õigekiri
Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehäälduse kontrollimine.
Sõnavaraõpetus
Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid.
Vormiõpetus ja õigekiri
Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.
Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegusõna. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine.
Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus; kultuuriline identiteet
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus, matemaatika, ajalugu, võõrkeeled

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel kirjalik arvestus on II semestri lõpus. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 7. klassis hinnatakse õpilase:
1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

8. klass 70 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:
- Peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi;
- käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;

- oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet;

Õppesisu ja –tegevused:
Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine.
Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus.
Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslase öeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine.
Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.
Väitlus, väitluse reeglid.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, loodusõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:
- orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi;
- teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist;
- teab peamisi mõjutusvahendeid;

Õppesisu ja –tegevused:
Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid.
Teksti vastuvõtmise viisid. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.
Kõne kuulamine, märkmete tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.
Tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine.
Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Reklaami keel. Kriitiline lugemine. Avalik ja varjatud mõjutamine. Peamised keelelised mõjutamisvõtted, demagoogia.
Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ja selle piirangud.
Teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus. Juhend ja uurimus.
Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus

3. Tekstiloome
Õpitulemused:
Õpilane:
- leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele;
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;

- oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet);

Õppesisu ja –tegevused:
Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires.
Erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine. Refereerimine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Viidete vormistamine.
Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine.
Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte, kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.
Jutustava, kirjeldava või arutleva kirjandi kirjutamine.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:

- teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu ja –tegevused:
<u>Üldteemad</u>
Eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil.
<u>Algustäheõigekiri</u>
Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.
<u>Lauseõpetus ja õigekiri</u>
Lause. Lause suhtluseesmärgid.
Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ja täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ja kasutamine lauses.
Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalausete ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg.
Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel kirjalik arvestus on II semestri lõpus. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 8. klassis hinnatakse õpilase:

1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

9. klass 70 tundi

1. Suuline ja kirjalik suhtlus
Õpitulemused:
Õpilane:

- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; kommenteerib veebis asjakohaselt;

Õppesisu ja –tegevused:
Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.
Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.
Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.
Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.
Väitlus, väitluse reeglid.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, inglise keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus

2. Teksti vastuvõtt
Õpitulemused:
Õpilane:

- loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- valib teadlikult oma lugemisvara;
- suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust;

Õppesisu ja –tegevused:
Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine.
Teabe talletamine ja süstematiseerimine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.
Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine.
Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: kirjandus, ühiskonnaõpetus, geograafia, loodusõpetus

3. Tekstiloome
Õpitulemused:
Õpilane:
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamusavaldusi;
- oskab kirjutada elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi;
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimingu eesmärgiga ja teiste tekstidega;
- vahendab kuuldud ja loetud tekste eetiliselt, sobiva pikkuse ja täpsusega;

Õppesisu ja –tegevused:
Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus.
Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused.
Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.
Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele.
Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus**,** teabekeskkond, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tehnoloogia ja innovatsioon
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus

4. Õigekeelsus ja keelehoole
Õpitulemused:
Õpilane:
- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- edastab võõrkeeles kuuldud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;
- leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

Õppesisu ja –tegevused:
<u>Üldteemad</u>
Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.
<u>Häälikuõpetus ja õigekiri</u>
Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus
Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus; kultuuriline identiteet
Lõiming: kirjandus, loodusained, ühiskonnaõpetus, matemaatika, ajalugu, võõrkeeled

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 9. klassis hinnatakse õpilase:
1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust

KIRJANDUS

Õppe-kasvatuseesmärgid
Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:
1. loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
2. väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
3. mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
4. arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
5. kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
6. laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
7. annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
8. hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid

Õppeaine kirjeldus
Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.
Kirjanduse ainesisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärke silmas pidades teha meelepärase valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgselt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.
Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;

3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida;
5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine;
8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust.

II kooliastme õppesisu

Kirjandustekstide valik
Loetavad ja tundides käsitletavad kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades II kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on kindlaks määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalset, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavad ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Terviklikult käsitletavad teosed
Harri Jõgisalu „Veskiratta Madis" või „Vennikese ja tema sõprade lood", Andrus Kivirähk „Sirli, Siim ja saladused", Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar", Jaan Kross „Mardileib", Oskar Luts „Kapsapea", Jaan Rannap „Viimane valgesulg", Eno Raud „Kalevipoeg" või „Roostevaba mõõk"; Erich Kästner „Veel üks Lotte", James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdud naer", Astrid Lindgren „Vennad Lõvisüdamed" või „Röövlitütar Ronja", Alan Marshall „Ma suudan hüpata üle lompide", Ferenc Molnar „Pal-tänava poisid", Christine Nöstlinger „Vahetuslaps", Joanne Kathleen Rowling „Harry Potter ja tarkade kivi", John Ronald Reuel Tolkien „Kääbik", Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused"; vähemalt üks uudisproosa teos omal valikul; üks vabalt valitud luulekogu.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).

Rahvaluuletekstid
Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. Kalevala lood.
Looma- ja imemuinasjutud. Saksa muinasjutt „Luikede järv". Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid
Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted
Epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus.

5. klass 70 tundi

1. Lugemine
Õpitulemused:
Õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);

- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest;

Õppesisu ja –tegevused:
Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.
Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.
Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.
Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu, matemaatika

2. Jutustamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;

Õppesisu ja –tegevused:
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.
Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
Õpitulemused:
Õpilane:
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused
- koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust;

Õppesisu ja –tegevused:

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu tüüptegelased.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline.

Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

4. Esitamine

Õpitulemused:

Õpilane:

- esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;

Õppesisu ja –tegevused:

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus

Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

5. Omalooming

Õpitulemused:

Õpilane:

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu ja –tegevused:
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, ajalugu, loodusained

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas jooksvate hinnete alusel (I ja II semester). Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

6. klass 70 tundi

1. Lugemine
Õpitulemused:
Õpilane:
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest;

Õppesisu ja -tegevused:
Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.
Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu, matemaatika

2. Jutustamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;

- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu;

Õppesisu ja –tegevused:
Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
Õpitulemused:
Õpilane:
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustaud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust;

Õppesisu ja –tegevused:
Teose mõistmist toetavad tegevused
Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena.
Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.
Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.
Teose/loo kui terviku mõistmine
Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.
Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine,

tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine.
Lihtsamate sümbolite seletamine.
Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine.
Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.
Riimide leidmine ja loomine.
Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine.
Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine
Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

4. Esitamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Õppesisu ja –tegevused:
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

5. Omalooming
Õpitulemused:
Õpilane:
- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu ja –tegevused:
Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.
Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.
Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, ajalugu, loodusained

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas jooksvate hinnete alusel (I ja II semester). Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

III kooliastme õppesisu

Kirjandustekstide valik
Loetavad ja tundides käsitletavad kirjanduse eri liike ja žanreid esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades III kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalne, väärtus- ja enesemääratluspädevus) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavad ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, kirjutatud ja kirjutamata seadused, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, eesmärgid, eneseotsingud, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, õnnelik olemine, minu tugevad ja nõrgad küljed, rikkuse ja vaesuse probleemid jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, kodu toetav jõud, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate ja kasuvanematega, eri põlvkondade ühised ja erinevad
tõekspidamised, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, esimene armastus, ühised väärtused, kohustused ja vastutus, koostegutsemine ja üksiolek, üksiolek ja hirmud, erinevad kooliprobleemid, vägivald koolis, abivajaja ning aitaja, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, mina grupi liikmena, liidriks olek, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel ning lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades,

erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, mängulisus elus ja loomingus, leidlik probleemide lahendamine, loova mõtteviisi rakendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid, riskeerimisjulgus, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jms.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: roheline mõtteviis, minu osa looduse hoidmisel, üleilmsed loodushoiuprobleemid, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, tasakaal looduses, aastaaegade omanäolisus, loodus kui ilu allikas, linna- ja maakeskkonna erinevus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: mina Eesti ühiskonna liikmena, minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, murdekeele omapära, kodupaiga väärtustamine, kangelaslikkus, rahvusidentiteet, suhted teiste rahvuste esindajatega, eestlaste ja venelaste suhted, rassismiprobleemid, teistsuguste kultuuride austamine jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas, internet kui ohuallikas, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Terviklikult käsitletavad teosed
Eduard Bornhöhe „Tasuja" või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad", Oskar Luts „Kevade", Sass Henno „Mina olin siin", August Kitzberg „Libahunt", Albert Kivikas „Nimed marmortahvlil", Andrus Kivirähk „Rehepapp", Lydia Koidula „Säärane mulk", Jaan Kross „Väike Vipper", Diana Leesalu „Mängult on päriselt", Helga Nõu „Kuues sõrm" vm noorsooromaan, Jüri Parijõgi „Teraspoiss", Katrin Reimus „Haldjatants", Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees", Valev Uibopuu „Janu", Aidi Vallik „Kuidas elad, Ann?" või „Mis teha, Ann?" või „Mis sinuga juhtus, Ann?", Eduard Vilde „Pisuhänd"; Paulo Coelho „Alkeemik", Daniel Defoe „Robinson Crusoe", William Golding „Kärbeste jumal", George Orwell „Loomade farm", Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta", Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints", Jerome David Salinger „Kuristik rukkis", üks Terry Pratchetti romaan omal valikul, üks Agatha Christie'i või Arthur Conan Doyle'i romaan omal valikul; üks reisikiri omal valikul; vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).

Rahvaluule tekstivalik
Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid.

Sõpruseteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid
Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted
Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul; eepika, lüürika, dramaatika; eepos, romaan, jutustus, novell; ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss; tragöödia, komöödia.

7. klass 70 tundi

1. Lugemine
Õpitulemused:
Õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit;

Õppesisu ja –tegevused:
Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu, matemaatika

2. Jutustamine
Õpitulemused:
Õpilane:

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Õppesisu ja –tegevused:
Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
Õpitulemused:
Õpilane:
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi;
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust;

Õppesisu ja –tegevused:
Teose mõistmist toetavad tegevused:
Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega.
Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.
Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.
Teose/loo kui terviku mõistmine:
Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon.
Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine.

Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine.
Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine
Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid.
Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus.
Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. Seiklusromaani tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused.
Luule vorm: värss, stroof. Piltluule. Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus.
Komöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääri planeerimine,
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

4. Esitamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;

Õppesisu ja –tegevused:
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

5. Omalooming
Õpitulemused:
Õpilane:
- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja –tegevused:
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituse või muud sellist. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuuri-

nähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, ajalugu, loodusained

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas jooksvate hinnete alusel (I ja II semester). Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

8. klass 70 tundi

1. Lugemine
Õpitulemused:
Õpilane:
- On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;

Õppesisu ja –tegevused:
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.
Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.
Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.
Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.
Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

2. Jutustamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Õppesisu ja –tegevused:
Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine,
eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.
Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: eesti keel, ajalugu, loodusained

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
Õpitulemused:
Õpilane:
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust;

Õppesisu ja –tegevused:

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.

Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.

Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.
Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.
Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine
Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor.
Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus.
Muutuv ja muutumatu tegelane.
Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused.
Ulme- ja detektiivromaani tunnused.
Reisikirja olemus.
Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus.
Tragöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus.
Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine.
Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääri planeerimine
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

4. Esitamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;

Õppesisu ja –tegevused:
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).
Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga.
Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
Luuleteksti esitamine peast.
Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.
Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

5. Omalooming
Õpitulemused:
Õpilane:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja –tegevused:
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist.
Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, ajalugu, loodusained

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Semestri hinne kujuneb jooksvate hinnete alusel kirjalik arvestus on II semestri lõpus. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutamist, osaoskusi hinnatakse kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgi järgi hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester). 8. klassis hinnatakse õpilase:

1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
2) tekstide vastuvõttu;
3) tekstiloomet;
4) tekstide õigekeelsust.

9. klass 70 tundi

1. Lugemine
Õpitulemused:
Õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;

Õppesisu ja –tegevused:
Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise

teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu, matemaatika

2. Jutustamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

Õppesisu ja –tegevused:
Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.
Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet
Lõiming: võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine
Õpitulemused:
Õpilane:
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused
- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine
- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust;

Õppesisu ja –tegevused:
Teose mõistmist toetavad tegevused
Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.
Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.
Teose/loo kui terviku mõistmine
Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.
Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.
Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.
Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.
Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine.
Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine.
Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine.
Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.
Luuleteksti tõlgendamine.
Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine.
Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine
Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused.
Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.
Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.
Arvustuse olemus.
Läbivad teemad: väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääri planeerimine,
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, loodusained, ühiskonnaõpetus, ajalugu

4. Esitamine
Õpitulemused:
Õpilane:
- koostab ja esitab teost tutvustava ettekande;

Õppesisu ja –tegevused:
Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
Lõiming: ühiskonnaõpetus, võõrkeeled

5. Omalooming
Õpitulemused:
Õpilane:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu ja –tegevused:
Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms.
Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.
Läbivad teemad: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, väärtused ja kõlblus
Lõiming: eesti keel, võõrkeeled, ajalugu, loodusained

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas jooksvate hinnete alusel (I ja II semester). Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

Ainevaldkond VÕÕRKEELED

Valdkonnapädevus

Ainevaldkonna „Võõrkeeled“ valdkonnapädevus on suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi.

Põhikooli lõpuks õpilane:

1) omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas iseseisvalt toimida;
2) on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
3) tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
4) mõistab oma ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
5) omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, mis tõstavad enesekindlust võõrkeelte õppimisel ja võõrkeeltes suhtlemisel.
6)

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad A-võõrkeel ja B-võõrkeel. A-võõrkeelena õpitakse Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis inglise keelt, B-võõrkeelena õpitakse vene, saksa või prantsuse keelt. A- ja B-võõrkeele õppimist alustatakse II kooliastmes. B-võõrkeele saavad õpilased valida 5.klassis.

Võõrkeelte nädalatundide jaotumine kooliastmeti on järgmine:

II kooliaste:

A-võõrkeel 4.klass - 4 nädalatundi
5.klass - 4 nädalatundi
6.klass - 3 nädalatundi

B-võõrkeel – 5.klass - 2 nädalatundi
6.klass - 3 nädalatundi

III kooliaste:

A-võõrkeel – 7.klass - 3 nädalatundi
8.klass - 3 nädalatundi
9.klass - 3 nädalatundi

B-võõrkeel – 7.klass - 3 nädalatundi
8.klass - 3 nädalatundi
9.klass - 3 nädalatundi

Ainevaldkonna kirjeldus

Võõrkeeled avardavad inimese tunnetusvõimalusi ning suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, arendavad erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega süsteemset mõtlemist ning eneseväljendusvõimalusi. Võõrkeeled arendavad kultuuriteadlikku suhtlusvõimet, andes teadmisi eri maade ja erinevaid keeli kõnelevate rahvaste kohta.
Ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õpe on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis. Kõigi võõrkeelte õpitulemusi on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel. Õpitulemused erinevates osaoskustes on esitatud keeleoskustasemete tabelis. Raamdokumendi ja Euroopa keelemapi põhimõtete rakendamine õppes võimaldab motiveerida õpilasi õppima võõrkeeli, arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära, suunata erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning andma õpilastele objektiivset tagasisidet saavutatu kohta. Kõik see toetab õpimotivatsiooni püsimist ning iseseisva õppija kujunemist.
Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis on keeleõpe allutatud kommunikatiivsetele vajadustele, lähtutakse õppijast ja tema suhtluseesmärkidest. Keeleõppes on oluline eelkõige keele kasutamise oskus, mitte pelgalt keele struktuuri tundmine. Keeleline korrektsus kujuneb õppijal pikaajalise töö tulemusena.
Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse arendamise kaudu: kuulamine, lugemine, rääkimine ja kirjutamine, mistõttu ka õpitulemused on esitatud osaoskuste kaupa. Neid osaoskusi õpetatakse integreeritult.
Keeleõpe on võimalus rikastada mõtlemist, arendada oskust end täpselt väljendada, luua tekste ning nendest aru saada. Nendes valdkondades toetub võõrkeeleõpetus emakeeleõpetusele ja vastupidi.
Suhtluspädevuse kõrval arendatakse õppijas oskust võrrelda oma ja võõra kultuuri sarnasusi ning erinevusi, mõista ja väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat. Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis põhineb võõrkeeleõpe avatud ning paindlikul metoodilisel käsitusel, mis võimaldab õpet kohandada õppija vajaduste järgi.
Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis on õppijakeskse võõrkeeleõppe tähtsamad põhimõtted alljärgnevad:

1) õppija aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastavus õppija huvidele;
3) erinevate aktiivõppevormide (sh paaris- ja rühmatöö) kasutamine;
4) õpetaja rolli muutumine teadmiste vahendajast õpilase koostööpartneriks ja nõustajaks
5) teadmiste omandamise protsessis;
6) õppematerjalide avatus, nende kohandamine ja täiendamine lähtuvalt õppija eesmärkidest ning vajadustest.

Keeleõppe keskmes on teemavaldkonnad, mille kaudu ja mille piires kujundatakse suhtluspädevust. Need on kõigile võõrkeeltele ühtsed; erinevused teemavaldkondade käsitlemisel tulenevad õppe kestusest ja tundide arvust.

Üldpädevuste kujundamine

Pädevuste (teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumine) kujundamisel ja arendamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.
Võõrkeelte valdkonda kuuluvate õppeainete õppe-eesmärkides ja õpitulemustes sisalduvad keelepädevus, kultuuridevaheline pädevus (väärtushinnangud, käitumine) ja õpioskused. Võõrkeeli õpetades kujundatakse kõiki üldpädevusi (väärtuspädevust, sotsiaalset pädevust, enesemääratluspädevust, õpipädevust, suhtluspädevust, matemaatikapädevust, ettevõtlikkuspädevust) seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja –tegevuste kaudu.
Väärtuspädevust toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast.
Sotsiaalne pädevus annab võimaluse ennast ka võõrkeeltes edukalt teostada. Erinevates igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on lisaks sobivate keelendite valiku vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid. Seetõttu on sotsiaalne pädevus tihedalt seotud väärtuspädevusega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest.
Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat käsitletakse võõrkeeletunnis arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni.
Õpipädevuse arengut toetab oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine. Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on enesereflekssioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine.
Suhtluspädevus on võõrkeeleõppe keskne pädevus. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendus-, teksti mõistmise ja tekstiloome oskus on eduka suhtlemise eelduseks võõrkeeltes.
Matemaatikapädevus ja võõrkeeleõpe on omavahel seotud suhtluspädevuse kaudu, sest selle raames tuleb osata võõrkeeles arvutada (nt sisseoste tehes). Samuti käsitletakse matemaatikapädevuse vajalikkust erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.

Lõiming

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi võõrkeelte ainekavad arvestavad teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste ainevaldkondade kaudu. Seetõttu täiendavad võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelelised vahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks.
Võõrkeelteoskus võimaldab muu hulgas õppijale ligipääsu lisateabeallikatele (teatmeteosed,

võõrkeelne kirjandus, internet jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.
Võõrkeelte valdkonnal on kõige otsesem seos keele ja kirjandusega, kuna võõrkeeleõppes rakendatakse väga palju emakeeles omandatut ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti.
Võõrkeelte ainekavad lõimuvad ennekõike ajaloo ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, loodusõpetuse, bioloogia, tehnoloogia, inimeseõpetuse, muusika ning kunstiõpetuse teemadega.
Kunstipädevusega puututakse kokku eri maade kultuurisaavutusi tundma õppides ning teemade (nt „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg") ja vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jmt). Tehnoloogiapädevus areneb arvutit kasutades. Arvuti on võõrkeeltes nii erinevate tööde tegemise kui ka suhtlus- ja info otsimise vahend. Loodusteaduslik pädevus teostub erinevate teemavaldkondade ja nendes kasutatavate alustekstide kaudu.

Läbivad teemad

Võõrkeelte valdkonna ained kajastavad erinevates kooliastmeis õpieesmärke ja teemasid, mis toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid (autentseid) alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid.
Eelkõige on läbivad teemad seotud alljärgnevate teemavaldkondadega:

1) „Õppimine ja töö" – elukestev õpe ja karjääri planeerimine;
2) „Kodukoht Eesti" , „Keskkonnaprobleemid" – keskkond ja jätkusuutlik areng;
3) „Kodukoht Eesti", „Riigid ja nende kultuur" – integratsioon, kultuuriline identiteet,;
4) „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon;
5) „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Igapäevaelu. Õppimine ja töö" – tervis ja ohutus;
6) „Mina ja teised", „Kodu ja lähiümbrus", „Kodukoht Eesti", „Igapäevaelu. Õppimine ja töö", „Riigid ja nende kultuur", „Vaba aeg" – väärtused ja kõlblus.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendist. Ainevaldkonnas „Võõrkeeled" hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele ning toetudes kujundava hindamise põhimõtetele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega skaalal A-F. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Ainevaldkonnas „Võõrkeeled" toimuvad põhikoolis järgmised arvestused: B-võõrkeeles 6.klassis, A-võõrkeeles 6.klassis ja 8.klassis.

Füüsiline keskkond

1. A ja B-võõrkeele õppeks on klass jaotatud keeleõpperühmadeks, mille suurus on maksimaalselt 20 õpilast.
2. Kool korraldab õppe klassis, kus on keeleõppe eesmärkide saavutamist toetav ruumikujundus koos vajaliku õppematerjali, sisustuse ja tehniliste abivahenditega.

Osaoskuste tabel

Keeleoskustasemed A1.1.- C1

Osaoskuste õpitulemused

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
.1	nneb väga aeglases ja selges sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid; arusaamist toetab pildimaterjal. Reageerib pöördumistele adekvaatselt (nt tervitused, tööjuhised). Tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid lähedase häältusega sõnu (nt hamburger, film, takso, kohv).	nneb õpitava keele tähemärke. nneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad (sh rahvusvaheliselt kasutatavad) ja fraasid. Loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses; arusaamist võib toetada pildimaterjal.	kab vastata väga lihtsatele küsimustele ning esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Vajab vestluskaaslase abi, võib toetuda emakeelele ja žestidele.	nneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat, oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ärakiri). Oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale). Koostab lühikesi lauseid õpitud mallide alusel.	sutab üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.
.2	ab aru selgelt häältatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. jab kordamist, osutamist, piltlikustamist vms.	eb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, -küsimustikud, -teated, -sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest. gemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku.	kab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust. Saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega; vajab vestluskaaslase abi. Häältusvead võivad põhjustada arusaamatusi. Kõnes esineb kordusi, katkestusi ja pause.	kab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
.1	õistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttaval teemal, seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget häältdust.	eb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutusjuhendid); leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	kab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb häältdusvigu.	ostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu *ja, ning* jt. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku.	sutab küll õigesti mõningaid lihtsaid tarindeid, kuid teeb sageli vigu grammatika põhi-varas (nt ajab segi ajavormid või eksib aluse ja öeldise ühildumisel); siiski on enamasti selge, mida ta väljendada tahab.
.2	udab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuuldud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	eb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.	kab rääkida oma huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttaval teemal, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti; spontaanses kõnes on vigu. Kõne on arusaadav, kuigi esineb häältdusvigu ja sõnade otsimist.	kab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast. Koostab lihtsaid isiklikke kirju. Oskab kasutada sidesõnu aga, *sest, et* jt. Rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
.1	ab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttaval igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. ab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.	eb ja mõistab mõnelehe-küljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). õistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist. Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.	kab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lause-malle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus, kuid suhtlust võib häirida ebaõige intonatsioon.	kab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). ostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb *online*- vestluses MSN). kab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnaline kordus).	kab üsna õigesti kasutada tüüp-keelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas olukorras ammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. leb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.
.2	ab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel (nt uudistes, spordi-reportaažides, intervjuudes, ettekannetes, loengutes) ning kõne on selge ja üldkeelne.	eb ja mõistab mõne-leheküljelisi selge arutlus-käiguga tekste erinevatel teemadel (nt noortele mõeldud meediatekstid, mugandatud ilukirjandus-tekstid). udab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist. Kogub teemakohast infot mitmest tekstist. Kasutab erinevaid lugemis-strateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine). Tekstides esitatud detailid ja nüansid võivad jääda selgusetuks.	kab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid. Tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlus-olukordades. Kasutab põhisõnavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti; keerukamate lause-struktuuride kasutamisel tuleb ette vigu. Väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsib abi. Hääldus on selge, intonatsiooni- ja rõhuvead ei häiri suhtlust.	kab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmustest, isikutest). Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi. Oma mõtete või arvamuste esitamisel võib olla keelelisi ebatäpsusi, mis ei takista kirjutatu mõistmist.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
.1	ab aru nii elavast suulisest kõnest kui ka heli-salvestistest konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel, kui kuuldu on üldkeelne ja suhtlejaid on rohkem kui kaks. ab aru loomuliku tempoga kõnest.	eb ja mõistab mitmeleheküljelisi tekste (nt artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus), mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid. Loeb ladusalt, lugemis-sõnavara on ulatuslik, kuid raskusi võib olla idioomide mõistmisega. Oskab kasutada ükskeelset seletavat sõnaraamatut.	itab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi üldhuvitavatel teemadel. Oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti. Oskab osaleda arutelus ja kõnevooru üle võtta. Kasutab mitmekesist sõna-vara ja väljendeid. Kasutab keerukamaid lausestruktuure, kuid neis võib esineda vigu. Kõne tempo on ka pikemate kõnelõikude puhul üsna ühtlane; sõna- ja vormi-valikuga seotud pause on vähe ning need ei sega suhtlust. Intonatsioon on enamasti loomulik.	rjutab seotud tekste konkreetsetel ja üldisematel teemadel (nt seletuskiri, uudis, kommentaar). Põhjendab oma seisukohti ja eesmärke. Oskab kirjutada kirju, mis on seotud õpingute või tööga. Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili. Oskab korduste vältimiseks väljendust varieerida (nt sünonüümid). Võib esineda ebatäpsusi lausestuses, eriti kui teema on võõras, kuid need ei sega kirjutatu mõistmist.	ldab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning seehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.
.2	udab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti. Mõistmist võivad takistada tugev taustamüra, keelenaljad, idioomid ja keerukad tarindid.	udab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid tekste, leiab neist asjakohase teabe (valiklugemine) ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta. Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist. skusi võib olla idioomide ja kultuurisidusate vihjete mõistmisega.	ljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate monoloogidega. Suhtleb erinevatel teemadel, oskab vestlust juhtida ja anda tagasisidet. On võimeline jälgima oma keelekasutust, vajaduse korral sõnastab öeldu ümber ja suudab parandada enamiku vigadest. Oskab valida sobiva keeleregistri. nerütmis ja -tempos on tunda emakeele mõju.	kab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teemakohane. Oskab refereerida nii kirjalikust kui ka suulisest allikast saadud infot. Kasutab erinevaid keeleregistreid sõltuvalt adressaadist (nt eristades isikliku, poolametliku ja ametliku kirja stiili). Lausesiseseid kirjavahemärke kasutab enamasti reeglipäraselt.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
	õistab pingutuseta ka abstraktsetel ja tundmatutel teemadel kuuldut (nt film, pikem vestlus, vaidlus). Suudab kriitiliselt hinnata kuuldu sisu ning tõstatatud probleeme. õistmist võivad raskendada haruldased idioomid, võõras aktsent, släng või murdekeel.	eb pikki keerukaid erineva registri ja esituslaadiga tekste. eb kriitiliselt, oskab ära tunda autori hoiakud, suhtumise ja varjatult väljendatud mõtted. Stiilinüanssidest, idiomaatikast ning teksti keerukatest üksikasjadest arusaamine võib nõuda kõrvalist abi (nt sõnastik, emakeelekõneleja nõuanne).	ljendab ennast ladusalt ja spontaanselt. Suudab raskusteta ja täpselt avaldada oma mõtteid ning arvamusi erinevatel teemadel. Keelekasutus on paindlik ja loominguline. Suudab saavutada suhtluseesmärke. Sõnavara on rikkalik, võib esineda üksikuid vigu sõnade semantilistes seostes, rektsioonistruktuur ides ja sõnajärjes.	kab kirjutada põhjalikku ülevaadet mitmest kirjalikust allikast saadud teabe põhjal (nt retsensioon, arvustus). Suudab toimetada kirjalikke tekste. kab kirjutada loogiliselt üles ehitatud kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste, mis tekitavad huvi ning mida on hea lugeda. Võib esineda juhuslikke õigekirja- ja interpunktsioonivig u.	sutab ammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ning neid on raske märgata.

A- VÕÕRKEEL (inglise keel)

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
2) huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
3) omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
4) omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
5) huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
6) oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

Õppeaine kirjeldus

A-võõrkeele üks olulisemaid ülesandeid on äratada õpilastes huvi teiste keelte ja kultuuride vastu ning tekitada võõrkeele õppeks motivatsiooni. A-võõrkeele õppimisel saadud õpioskused on aluseks järgmiste võõrkeelte omandamisel. Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis lähtutakse A-võõrkeele õpetamisel kommunikatiivse õpetuse põhimõtetest, arendatakse suhtluspädevuse kolme komponenti: keelelist, sotsiolingvistilist ja pragmaatilist. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, järk-järgult jõutakse grammatikareeglite teadliku omandamise juurde.

Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm). Pragmaatilise pädevuse kaudu areneb õppija võime mõista ja luua tekste. Suhtluspädevust arendatakse keeleliste toimingute (kuulamine, lugemine, rääkimine, kirjutamine) kaudu.

Keeleõppe telje moodustavad teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujundatakse suhtluspädevust.

Põhikoolis on teemade käsitlemisel lähtepunktiks „Mina ja minu lähiümbrus". Kõigis kooliastmeis ja klassides käsitletakse teemasid kõigist teemavaldkondadest, kuid rõhuasetused ja maht on erinevad. Teemade käsitlemisel lähtutakse vastava kooliastme õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest.

Keeletunnis suheldakse peamiselt inglise keeles. Emakeelt kasutatakse vajaduse korral selgituste andmiseks.

A-võõrkeele õppes on oluline ka õpioskuste arendamine, sealhulgas oskus seada endale õpieesmärke ja analüüsida oma õpitulemusi.

Kõigis kooliastmeis on oluline osa paaris- ja rühmatööl. Õpilasi suunatakse üha enam tegema eakohast iseseisvat tööd (lugema, infot hankima, projektides osalema jne). Õppetegevusi kavandades lähtutakse didaktilistest põhiprintsiipidest (lähemalt kaugemale, tuntult tundmatule, lihtsalt keerulisele, konkreetselt abstraktsele) ning keelekasutuse vajadustest (alustades sagedamini kasutatavatest sõnadest ja vormidest).

Inglise keele õppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte.

Inglise keelega tihedama kontakti loomiseks, suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool keeletundi. Õpilaste

motiveerimiseks aidatakse neil leida kirjasõpru, korraldatakse õppereise ja õpilasvahetust ning kutsutakse keeletundi õpitavat keelt emakeelena kõnelejaid.
Kõigis kooliastmeis on oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Eduelamuse saavutamiseks luuakse Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi tundides positiivne õhkkond ja väärtustatakse õppija iga edusammu. Õppimise toetamiseks kasutatakse kujundavat hindamist, igal õppeperioodil antakse õppijale tagasisidet kas sõnalise hinnangu või hinde (A-F) vormis. Tunnustatakse ka tulemuse saavutamiseks tehtud jõupingutusi. Õpetaja hinnangute kõrval kasutatakse õppes enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid.

II kooliaste

Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:
1) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
2) mõistab olulist õpitud temaatika piires;
3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
4) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
5) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
6) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:

Kuulamine	A2.2
Lugemine	A2.2
Rääkimine	A2.2
Kirjutamine	A2.2

Täpsustatud õpitulemused
vt osaoskuste tabelist

Õppesisu
I kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad:
Mina ja teised. Iseloom, välimus, enesetunne ja tervis, suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused, viisakas käitumine.
Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja koduümbrus, sugulased; pereliikmete ametid; igapäevased kodused tööd ja tegemised.
Kodukoht Eesti. Eesti asukoht, sümboolika ja tähtpäevad; linn ja maa, Eesti loodus, ilm, käitumine looduses.
Riigid ja nende kultuur. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed, mõned tuntumad sündmused, saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; eakohased aktuaalsed ühiskondlikud teemad, Eesti naaberriigid.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused; turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine; poes käik, arsti juures käimine; kool ja klass, koolipäev, õppeained; ametid.
Vaba aeg. Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid.

Õppetegevused
II kooliastmes julgustab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, õpilasi juhitakse iseseisvalt lugema. Oluline on arendada teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstiloomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. II kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal hindamisperioodil (poolaasta) saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde (A-F) vormis kõigi osaoskuste kohta. Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, ei tehta II kooliastmes rohkem kui 4 õppeaastas.

Lõimimine ja läbivad teemad
II kooliastmes on inglise keel kõige enam lõimunud eesti keelega, kuna võõrkeele õpe selles kooliastmes toimub läbi emakeele, tuginedes suurel määral kahe keele vahelistele paralleelidele ja erinevustele. Samuti luuakse seoseid teiste õpitavate võõrkeeltega (vene, saksa või prantsuse keel – sõltuvalt õpilaste keelevalikust). Oluline koht inglise keele õppes on kirjandusel ja muusikal, mille kasutamine aitab elavdada ainetunde. Lisaks on muusikal oluline roll kõne rütmi ja õige häälduse arendamiseks. Kunstiõpetusega on seotud erinevate teemakesksete posterite ja seinalehtede loomine. Inglise keelse sõnavara suurendamiseks kasutatakse erinevate õppeainete tuge, nt loodusõpetus, inimeseõpetus, ajalugu jne. Näiteks puututakse kokku eri maade kultuurisaavutustega erinevate teemade (nt riigid ja nende kultuur, vaba aeg) ja vahetute kunstielamuste kaudu (kino, teater, kontserdid, muusika, näitused, muuseumid jmt). Tehnoloogiapädevus areneb arvutit kasutades – virtuaalsete töölehtede täitmine, info otsimine, keeleõppemängud, internetipõhise sõnaraamatu kasutamine jne.
Viiakse läbi ka valdkonnasisest ja –välist lõimimist korraga. Selleks korraldatakse koostöös teiste valdkondade aineõpetajatega erinevaid teemapäevi või –nädalaid. Nt kunst ja keeled, kus nii A kui B võõrkeelte õpetajad tutvustavad õpilastele vastavat sõnavara ja vastava maa kujutavat kunsti, luuakse ka ise midagi, koostatakse esitlusi, võimalusel külastatakse näitusi; geograafia ja ajalooga lõimitult teevad õpilased ettekandeid reisidest jne.

II kooliastmel käsitletakse alljärgnevaid läbivate teemade aspekte:
Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine: erinevad ametid; isiklikud huvid; uued õpistrateegiad; iseseisva õpiharjumuse arendamine; õppimise ja tööga seonduvad teemad;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: kliima; maailma maad; demokraatlikud põhimõtted tegevuses; oluline minu ümber;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: millises elukeskkonnas tahaksin elada; koostegemise oskused; koostan/korraldan kaaslastele midagi;
Kultuuriline identiteet: inglise keelt kõnelevad maad, nende riiklikud tunnused, omapära, kultuur; Eesti kultuur, kombestik ja selle tutvustamine;
Teabekeskkond: Noortele suunatud meedia; info otsimine, töötlemine; õppetööd ettevalmistavad ja toetavad tegevused (raamatukogu, sõnaraamatud, entsüklopeediad);
Tehnoloogia ja innovatsioon: mina ja tehnoloogia; leiutan midagi uut; kuidas teha igapäevaelu kergemaks;
Tervis ja ohutus: netikett; abi kutsumine; mida teha, kui on … juhtunud; vastutus; miks on oluline terve olla;
Väärtused ja kõlblus: minu jaoks on oluline …; rühmatööoskuste arendamine; õige ja väär, tõde ja vale.

4. klass 140 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab aeglases kõnes ära tunda õpitud sõnu ja fraase, saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest; oskab vestluskaaslaselt tema isiku kohta küsida lihtsaid küsimusi ja neile ka vastata;
2. reageerib pöördumistele adekvaatselt (tervitused, tööjuhised);
3. tunneb õpitava keele tähemärke ja tunneb tekstis tuttavad sõnad ja fraasid (k.a rahvusvahelised sõnad);
4. loeb lühikesi tekste ja leiab neist vajaliku faktiinfo; tekstist arusaamiseks oskab kasutada õppesõnastikku;
5. saab lugemisel aru lihtsatest inglisekeelsetest tööjuhenditest;
6. oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust, oskab õpitud sõnavara ja lausemallide piires kirjeldada pilti ja saab hakkama lihtsate dialoogidega õpitud teemade piires;
7. oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teistest inimestest, oskab mudeli järgi kirjutada lihtsaid lühijutte ja täita lihtsat küsimustikku;
8. tunneb huvi ja omandab teadmisi õpitava keele kultuuriruumist;
9. rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid ja töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
10. seab endale õpieesmärke ja hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu: Enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, vanus, aadress, tel number), tervitamine, hüvastijätt, tänamine, vabandamine. Perekond ja sugulased (nimi, vanus, sugulussuhe). Kodukoht (aadress, maja, korter, aed, õu). Sõbrad, nende välimus ja ühised tegevused. Loomad (sh lemmikloomad) ja taimed. Aastaajad ja ilm. Õppimine (koolipäev, õppeained, koolitarbed, koolivaheaeg) ja töö, ametid. Söögikorrad ja toidu eelistused. Vabaaja tegevused, hobid, sport ja tähtpäevad. Reisimine, liiklusvahendid, tee küsimine ja juhatamine. Briti ja USA kaart ja olulisemad sümbolid.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele II kooliastme osas. 4. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks :
1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine, häälega lugemine;
2) lihtsate ülesannete täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt sobitusülesanded, tabeli täitmine, jooniste täiendamine);

3) häälega õpetaja ja CD diktori järgi kordamine;
4) kirjutamine mudeli järgi (nt lühijutud) ja küsimustike täitmine;
5) paaris ja rühmatööna lihtsad rollimängud mudeli järgi;
6) lühiettekanded ja dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
7) laulu-, sõna- ja liikumismängude mängimine;
8) õppesõnastike kasutamine.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele II kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist, sh häältdust. Kuulamisoskusele antakse suuline hinnang. Samuti hinnatakse rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd (mida õpiti, mida oskan hästi, mida on vaja veel õppida).

5. klass 140 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. mõistab aeglases ja selges kõnes esitatud lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu tuttavatel teemadel;
2. loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutamisjuhendid) ja leiab tekstis sisalduvat infot, tekstist arusaamiseks oskab kasutada õppesõnastikku;
3. oskab kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi, kasutades põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ja lausemalle;
4. suudab alustada ja lõpetada lühivestlust;
5. mõistab ja reageerib õpetaja tööjuhistele ja märkustele;
6. oskab koostada mudeli järgi õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi ja lühikesi tekste, kasutades õppesõnastikku;
7. kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse) ja koostab lühisõnumeid ja isiklikke kirju;
8. tunneb huvi ja omandab teadmisi õpitava keele kultuuriruumist;
9. rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid ja töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
10. mõtleb kaasa ja teeb ettepanekuid ühiste õpieesmärkide seadmisel.

Õppesisu: Enese ja kaaslaste tutvustus (nt vanus, sünniaeg, rahvus, elukoht, tel number, amet jne), sõbrad ja sõprussuhted, rahvused. Häälimine. Põhiarvud ja järgarvud, põhivärvid. Kool, õppeained, koolitarbed, ametid. Sugupuu ja perekond, välimus, iseloom, perekondlikud suhted. Kodukoht, ümbruskond, poed, maja, korter, aed. Reisimine ja vaatamisväärsused Eestis ja välismaal, teeküsimine ja juhatamine. Vabaaja tegevused, hobid ja eelistused, muusika, film, kirjandus, sport. Igapäevased tegevused, kellaajad, transpordivahendid. Söök, söögikorrad, suhtlemine teeninduses. Aastaajad, ilm, riietus. Briti ning USA kultuurilooline info. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele II keeleastme üldosas.
5. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine, sh adapteeritud tekstide iseseisev lugemine;
2) häälega õpetaja ja CD diktori järgi kordamine, häälega lugemine;
3) ülesannete täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine);
4) suulised ettekanded (nt teksti kokkuvõtted, pildikirjeldus, huvialade tutvustamine);
5) rollimängud;
6) mudeli järgi kirjutamine (nt lühikirjand, lühijutustus, isiklik kiri, e-kiri, postkaart, teadaanne, kutse);
7) järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks);
8) eakohased projektitööd;
9) õpitava materjali omandamist toetavad laulud ja mängud;
10) õppesõnastike kasutamine;
11) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele II kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist, sh häältdust. Kuulamisoskusele antakse suuline hinnang. Hinnatakse ka rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd.

6. klass 105 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot;
2. saab aru olmesfääris kuuldud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis) ja tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga, vajades aeg-ajalt kordamist või täpsustamist;
3. loeb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad jne) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel;
4. oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest ning väljendada oma suhtumist ja eelistusi;
5. tuleb toime olmesfääris suhtlemisega, suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttaval teemal;
6. oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast, koostab lihtsaid isiklikke kirju, sealjuures rakendab õpitud õigekirjareegleid;
7. tunneb huvi ja omandab teadmisi õpitava keele kultuuriruumist;
8. rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid ja töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
9. seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu: Enda ja sõprade igapäeva ja vabaaja tegevused, hobid, sport, ametid, tööpäev. Õppetöö ja haridus Eestis. Elu enne ja praegu, loodus enne ja praegu, enda mineviku harjumused. Tulevikuplaanid ja kavatsused. Ilm ja ilmaennustus, riietus, mood. Sugupuu,

pereliikmed ja peresuhted. Tervislik toitumine ja elustiil, toiduretseptid, toidukorrad, enda toitumisharjumused, suhtlemine poes ja restoranis. Õnnetused, haigused ja vigastused, nendega seonduvad tunded, arsti juures käimine. Reisikogemused, linnad, vaatamisväärsused, transpordivahendid. Meelelahutused (muuseum, lõbustuspark, loomaaed jne), traditsioonid, tähtpäevad ja pidustused. Ümbritsev loodus ja loomad, lemmikloomad. Isiklike tarbeesemete kirjeldamine. Briti ning USA kultuurilooline info. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevus: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele II kooliastme üldosas.
6. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine, sh adapteeritud tekstide iseseisev lugemine;
2) ülesannete täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli, lünkade täitmine, joonise täiendamine);
3) foneetilised harjutused;
4) lühiettekanded (nt teksti ja projektitööde kokkuvõtted, pildikirjeldus, huvialade tutvustamine);
5) rollimängud;
6) mudeli järgi kirjutamine (nt lühikirjand, lühijutustus, isiklik kiri, teadaanne, lühibiograafia), erinevat liiki etteütlused;
7) järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks);
8) eakohased projektitööd;
9) laulud, mängud;
10) õppesõnastike kasutamine;
11) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele II kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist. Kuulamisoskusele antakse suuline hinnang. Samuti hinnatakse rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd. Lisaks toimub 6. klassi lõpus eksam, kus hinnatakse lugemist, keelestruktuure ja kõnelemist.

III kooliaste

Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:
1) mõistab endale tuttaval teemal kõike olulist;
2) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning lühidalt põhjendada ja selgitada oma seisukohti ning plaane;
3) oskab koostada lihtsat teksti tuttaval teemal;
4) saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuritavadele;

5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelsest eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
6) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
8) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse hea tase põhikooli lõpus:

Kuulamine	B1.2
Lugemine	B1.2
Rääkimine	B1.2
Kirjutamine	B1.2

Täpsustatud õpitulemused
vt osaoskuste tabelist

Õppesisu
I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad:
Mina ja teised. Võimed, tugevused ja nõrkused; inimestevahelised suhted, viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine.
Kodu ja lähiümbrus. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; kodukoha vaatamisväärsused ja nende tutvustamine.
Kodukoht Eesti. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; elu linnas ja maal; Eesti vaatamisväärsused.
Riigid ja nende kultuur. Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid ja nende lühiiseloomustus, tuntumate riikide nimetused, rahvad, keeled.
Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Tervislik eluviis ja toitumine, suhtlemine teeninduses, turvalisus; õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad.
Vaba aeg. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam.

Õppetegevused
III kooliastmes arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaasjalikult õpitavas võõrkeeles (inglise keeles). Õpilast suunatakse inglise keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või integreeritult. Igal hindamisperioodil (poolaasta) saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde (A-F) vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev lugemine jmt). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, ei tehta III kooliastmes teha mitte rohkem kui 4 õppeaastas.

Lõimimine ja läbivad teemad

III kooliastmes on inglise keel lisaks eesti keelele lõimunud veel teiste õpitavate võõrkeeltega (vene, saksa või prantsuse keel - vastavalt õpilaste valitud keelele), otsitakse sarnasusi ja juhitakse tähelepanu erinevustele.

Võõrkeele kui suhtlusvahendi omandamisel on olulisel kohal erinevad infokandjad – meedia, elektroonilised kanalid, kirjandus, muusika jne, mille kasutamine aitab elavdada ainetunde ning pakub õpilastele võimalusi oma keeleoskusi võimalikult autentsete situatsioonide najal arendada. Erinevate kirjanduslike tekstinäidiste kasutamine originaalkeeles (luule, proosa, näidenditekstid jne) ja laulude kuulamine suurendab nii sõnavara kui ka kirjanduslikke ja muusikaalaseid teadmisi. Inglise keele ainekavad haakuvad kolmandas kooliastmes jooksvalt ka ajaloo ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, loodusõpetuse, bioloogia, tehnoloogia, inimeseõpetuse, muusika ning kunstiõpetuse teemadega. Näiteks keskkonnatemaatika haakub erinevate õppeainetega, nagu loodusõpetus, bioloogia, füüsika, keemia, inimeseõpetus, kodundus. Ainetundides arutletakse erinevate keskkonnaga seonduvate probleemide üle ning palutakse õpilastel võõrkeeles tutvustada erinevate probleemide tekke põhjuseid ning nende vältimise võimalusi, keskkonnasõbraliku eluviisi põhimõtteid jne. Samuti tuuakse ainetundidesse sisse erinevaid õpilastele suunatud keskkonnateemalisi konkursse, nt *National Geographic*u või ÜRO FAO korraldatuid, ja kasutatakse ajaliselt/pikkuselt ning sisult sobivaid videomaterjale (näiteks mängufilm *The Day After Tomorrow* või dokumentaalfilm *An Inconvenient Truth*). Õpilased osalevad erinevatel rahvusvahelistel võistlustel, nt esseekonkurssidel.

III kooliastmel käsitletakse alljärgnevaid läbivate teemade aspekte:

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine: oma tugevuste ja nõrkuste hindamine; edasiõppimis-võimalused; õpilast huvitavad ametid, võimaluste hindamine; välismaale tööle või vahetusõpilaseks minek;

Keskkond ja jätkusuutlik areng: ühiskonnaelu jälgimine, päevakajaliste teemade käsitlemine; keskkonnaprobleemide suurimad põhjused; minu käitumine keskkonna säästmiseks;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: millised on minu elukeskkonna probleemid ja mida nende lahendamiseks teha; uute ettevõtmiste algatamine ja läbiviimine; sotsiaalne vastutustunne;

Kultuuriline identiteet: sarnasused ja erinevused kultuuride vahel; rahvakombestik inglise keelt kõnelevates riikides;

Teabekeskkond: iseseisev töö erinevate allikatega; allikate usaldusväärsuse hindamine;

Tehnoloogia ja innovatsioon: tuntuimad leiutised läbi aegade; milleta saan/ei saa hakkama igapäevases elus; uued lähenemised õppimisele;

Tervis ja ohutus: esmaabivõtted; tähelepanelik suhtumine kaaslastesse; igapäevased ohud; ohud elektroonilises keskkonnas; tervislikud eluviisid;

Väärtused ja kõlblus: teadlik valikute tegemine; kultuuriliste erinevuste respekteerimine; põhjendatud hinnangute andmine.

7. klass 105 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttaval igapäevaeluga seotud teemal ja kui hääldus on selge ja tuttav;
2. mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti;
3. mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut, kasutades kakskeelseid tõlkesõnastikke;
4. suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist;
5. oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest ja suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti;
6. kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti ja on võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav;
7. oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste (isiklik kiri, e-kiri), koostab erinevaid tarbetekste (teadaanne, kuulutus);
8. oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid;
9. õpib tundma Briti ja USA kultuuri ja igapäevaelu, tunnetama nende maade omapära;
10. seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu: Inimeste välimuse ja iseloomu kirjeldamine, kehaosad. Perekond ja lähisugulased. Toit, toiduained, toidunõud, tervislik toitumine, toiduvalmistamise viisid, peo korraldamine. Linna ja maa olustik, linnaruum, majad, rajatised, kodu, mööbel. Minu kodulinn Pärnu. Elu maal, maa- ja linnaelu võrdlus. Looduskeskkond, ökoloogilised probleemid maailmas ja Eestis. Hooned ja maamärgid, Briti ja USA kuulsaid mälestusmärke. Reisimine, transpordivahendid, majutusasutused, pretensioonide esitamine. Hobitegevus, sport, spordialad. Kirjanduse ja filmide žanrid, lemmikautorid. Töö- ja ametirutiin. Kodused igapäevatoimetused, kodutööde abivahendid. Oma arvamuse ja soovide väljendamine. Briti ning USA kultuurilooline info. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele III kooliastme üldosas.
7. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) autentsed tekstid peamise sõnumi mõistmiseks (nt intervjuud, uudised);
2) õppeotstarbelised salvestused üksikasjaliku info leidmiseks;
3) ettekanded (nt tekstide ja projektitööde kokkuvõtted);
4) loovtööd (nt lühikirjand, lühijutt, isiklik kiri, e-kiri, soovituskiri, teadaanne, kuulutus)
5) erinevad praktilised tööd õpitava temaatika raames (nt posterite/seinalehtede valmistamine) ja esitlemine grupitööna, erinevad projektitööd;
6) erinevad rolli- ja suhtlusmängud;
7) tõlkesõnastike kasutamine, sõnade ja väljendite tähenduste leidmine internetist;
8) erinevat tüüpi mängulised tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist;
9) ingliskeelse muusika kuulamine, videoklippide, filmide vaatamine;
10) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele III kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kuulamist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist. Samuti hinnatakse rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga

õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd.

8. klass 105 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust igapäevaeluga seotud teemal;
2. mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti ja saab aru selge häältusega loomuliku tempoga kõnest;
3. loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid), kasutades kakskeelseid sõnastikke;
4. suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist, teatmeteosest ja internetist;
5. oskab seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest ning suudab põhjendada oma seisukohti;
6. tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlusolukordades, vajaduse korral küsib abi;
7. oskab kirjutada õpitud teemal lühikesi jutustavat laadi tekste, mis väljendavad tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt lühikirjand, isiklik kiri, e-kiri, blogi), koostab erinevaid tarbetekste (nt teadeanne, kuulutus) ja suhtleb on-line vestluses;
8. oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle;
9. õpib tundma Briti ja USA kultuuri ja igapäevaelu, tunnetama nende maade omapära;
10. seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu: Ilmastikuolud, kliima. Puhkusereis, majutusasutused, tubade kirjeldus. Käitumine hotellis ja restoranis. Linna ja maa olustik, linnaruum, majad, hooned, rajatised, kodu, mööbel. Minu kodulinn Pärnu. Elu maal, maa- ja linnaelu võrdlus. Toit ja söömine, tervislik toitumine, toiduvalmistamise nõud, seadmed, protsessid. Kodutarbed, kodumasinad. Inimese välimus ja riietus. Kunstiteosed, raamatud, filmid. Kirjanduse ja filmide žanrid, lemmikautorid. Teadusuuringud, avastused, leiutised. Keskkond ja ökoloogiaprobleemid kogu maailmas ja Eestis. Tervislik elulaad, tervis ja terviseprobleemid, sümptomite kirjeldus. Liiklus. Haridus, õppeained, koolitüübid, Briti ja USA koolisüsteem, kool Eestis. Hobitegevus, sport, spordialad. Briti ning USA kultuurilooline info. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele III kooliastme üldosas.
8. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) autentsed tekstid peamise sõnumi mõistmiseks (nt intervjuud, uudised);
2) õppeotstarbelised salvestused üksikasjaliku informatsiooni leidmiseks;
3) adapteeritud ilukirjanduslikud tekstid;
4) info kogumine erinevatest võõrkeelsetest allikatest (nt meediaväljaanded, Internet);
5) ettekanded (tekstide ja projektitööde kokkuvõtted);
6) loovtööd (nt lühikirjand, lühijutt, lühiülevaade, blogi, isiklik kiri, e-kiri, tarbekiri, teadaanne, kuulutus);
7) projektitööd ja lühireferaat;
8) erinevad rolli- ja suhtlusmängud;
9) keelekeskkonna õppeülesanded (nt liikumine juhiste järgi, õpitava võõrkeele kodumaal toodetud kaubad poes, autod linnas, firmanimetused);

10) kakskeelse sõnastiku kasutamine, sõnade ja väljendite tähenduste leidmine internetist;
11) ingliskeelse muusika kuulamine, videoklippide, filmide vaatamine;
12) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele III kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kuulamist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist ja rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus seab õpilane koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmistele ning oskustele hinnangu. 8. klassi lõpus toimub eksam, kus hinnatakse kuulamist, lugemist, keelestruktuure ja kirjutamist.

9. klass 105 tundi

Õpitulemused:
Õpilane:
1. saab kuuldust aru ja taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel (nt uudistes, spordireportaažides, intervjuudes, ettekannetes, loengutes) ning kui kõne on selge ja üldkeelne;
2. loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel (nt meediatekstid, mugandatud ilukirjandustekstid);
3. suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist ja mitmest tekstist, kasutades erinevaid lugemisstrateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine);
4. oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid;
5. tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlusolukordades ja väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsides abi;
6. oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade), kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust;
7. oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi ja vahendada isiklikus kirjas kogemusi, tundeid ja sündmusi;
8. oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle;
9. õpib tundma Briti ja USA kultuuri ja igapäevaelu, tunnetama nende maade omapära;
10. seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Õppesisu: Elupaigad, majatüübid, kodu, mööbel, kodutehnika. Perekond ja koduelu rutiin. Pärnu ja Eesti, Eesti koht Euroopas ja maailmas. Töörutiin, ametid, töö ja puhkus, reisimine, maailm kui meie ühine kodu. Tuntud inimesi, eeskujud ja iidolid, kuulsus ja võlts-kuulsus. Inimese iseloom, ambitsioonid, kordaminekud, kahetsused. Inimese elu, vananemine, tervis ja liikumine. Sport ja huvitegevus, vaba aeg. Seosed looduses, ökoloogiaprobleemid ja nende võimalikud lahendused. Vajadus muutusteks, elukestev õpe. Tehnika ja teadussaavutused. Asjad, nende kirjeldus, tarbimine, kaubandus ja teenindus, väärtused ja võlts-väärtused, kaasaegse maailma kriisid. Tänapäeva muutuv maailm, arvutid ja robootika, Internet ja virtuaalkeskkond, tänapäevane suhtluskeskkond. Söömine ja toit, tervislik toitumine, toitumisharjumused Eestis, Inglismaal, USA-s. Briti ning USA kultuurilooline info. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A-võõrkeele III kooliastme üldosas.
9. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) autentsed tekstid peamise sõnumi mõistmiseks (nt intervjuud, uudised);
2) õppeotstarbelised salvestused üksikasjaliku informatsiooni leidmiseks;
3) adapteeritud ilukirjanduslikud tekstid (nt audioraamatud);
4) info kogumine erinevatest võõrkeelsetest allikatest (nt meediaväljaanded, Internet);
5) ettekanded (nt iseseisva lugemise ja projektitööde kokkuvõtted);
6) loovtööd (lühikirjand, lühijutustus, lühiülevaade, lühiarvustus, isiklik kiri, soovituskiri, tarbekiri);
7) projektitööd (nt poster);
8) lühireferaat ja lihtsam uurimustöö;
9) erinevad rolli- ja suhtlusmängud;
10) meedia ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
11) keelekeskkonna õppeülesanded;
12) üks- ja kakskeelse sõnastiku kasutamine, sõnade ja väljendite tähenduste leidmine internetist;
13) ingliskeelse muusika kuulamine, videoklippide, filmide vaatamine;
14) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel.

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud A-võõrkeele III kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 arvestuslikku kontrolltööd, kus hinnatakse lugemist, kuulamist, kirjutamist ja keelestruktuure. Hinnatakse ka suulist esinemist ja rääkimisoskuse arengut. Loovtööde puhul hinnatakse õpilaste aktiivsust ja hoolikust. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta erinevates osaoskustes. Iga õppeperioodi lõpus seab õpilane koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmistele ning oskustele hinnangu. 9. klassi lõpus võib õpilane valida põhikooli lõpueksami inglise keelest, kus hinnatakse kuulamist, lugemist, keelestruktuure, kirjutamist ja kõnelemist.

B-VÕÕRKEEL (vene-, saksa-, prantsuse-, rootsi)

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) saavutab keeleoskuse taseme, mis võimaldab tal igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
2) huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
3) omandab oskuse märgata ja väärtustada erinevate kultuuride eripära;
4) tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
5) huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
6) oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud,
7) internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

Õppeaine kirjeldus

B-võõrkeele kui teise omandatava võõrkeele õpe võimaldab õpilasel laiendada oma suhtlemisvõimalusi ja kultuurilist silmaringi, tagab juurdepääsu teadmisallikaile ning loob eeldused vahetuks suhtlemiseks, toetab edasisi õpinguid ja tegevust ühiskonnas.

Oluline on erinevate keelte üksteist toetav ja väärtustav õpetamine, aga eriti seoste nägemine A-võõrkeelega. A-võõrkeelt õppides saadud õpikogemus ja omandatud õpioskused toetavad B-võõrkeele õppimist. Samuti arvestatakse teadmisi, mida õpilane saab õpitava keele maa ja kultuuri kohta teiste õppeainete kaudu.

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis lähtutakse võõrkeelte õpetamisel põhimõttest, et võõrkeele kui õppeaine ja suhtlusvahendi omandamine on tegevus, mis nõuab õppijalt pikaajalist pingutust ning aktiivset osalust. Keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles (vene, saksa või prantsuse keeles). Emakeelt kasutatakse vajaduse korral selgituste andmiseks.

Võõrkeeleõppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ja lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte. Õpetuses lähtutakse kommunikatiivse õpetuse põhimõtetest ning keskendutakse kommunikatiivne keeleoskuse (suhtluspädevuse) kolmele komponendile (keeleline, sotsiolingvistiline ja pragmaatiline). Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, järk-järgult jõutakse grammatikareeglite teadliku omandamise juurde.

Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm). Pragmaatilise pädevuse kaudu areneb õppija võime mõista ja luua tekste. Suhtluspädevust arendatakse keeleliste toimingute (kuulamise, lugemise, rääkimise, kirjutamise) kaudu.

Keeleõppe telje moodustavad teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujuneb suhtluspädevus. Kõigis kooliastmeis ja klassides käsitletakse teemasid kõigist teemavaldkondadest, kuid rõhuasetused ja maht on erinevad. Teemade käsitlemisel lähtutakse õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest.

Õppetegevusi kavandades lähtutakse didaktilistest põhiprintsiipidest (lähemalt kaugemale, tuntult tundmatule, lihtsalt keerulisele, konkreetselt abstraktsele) ning keelekasutuse vajadustest (alustades sagedamini kasutatavatest sõnadest ja vormidest).

Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Kõigis kooliastmeis on oluline osa paaris- ja rühmatööl. Õpilasi suunatakse tegema eakohast iseseisvat tööd (lugema, infot hankima, projektides osalema jne). Suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool keeletundi. Motivatsiooni suurendamiseks innustatakse õpilasi leidma kirjasõpru ning korraldatakse õppereise, õpilasvahetusi sõpruskoolidega (Saksamaal ja Prantsusmaal) ning kohtumisi õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega.

Kõigis kooliastmeis on oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Eduelamuse saavutamiseks luuakse Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi tundides positiivne õhkkond ja väärtustatakse õppija iga edusammu. Õppimise toetamiseks kasutatakse kujundavat hindamist. Igal õppeperioodil saab õpilane tagasisidet kas sõnalise hinnangu või hinde (A-F) vormis. Tunnustatakse ka tulemuse saavutamiseks tehtud jõupingutusi. Vigu käsitletakse õppeprotsessis normaalse õppimise osana, vigu analüüsitakse soodustamaks õpitava mõistmist ning võimaldamaks õpilasel oma keelekasutust korrigeerida.

Õpetaja hinnangute kõrval kasutatakse õppes ka enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid.

II kooliaste (vene keel, saksa keel, prantsuse keel, rootsi keel)

Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:
1) saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kool) kirjeldamiseks;
3) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
4) on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriruumist;
5) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
6) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi;
7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas.

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus:
Kuulamine A1.1 – A1.2
Lugemine A1.1 – A1.2
Rääkimine A1.1 – A1.2
Kirjutamine A1.1 – A1.2

Täpsustatud õpitulemused
vt osaoskuste tabelist

Õppesisu
Teemavaldkonnad
Mina ja teised. Enese ja kaaslaste tutvustus; enesetunne, välimuse kirjeldus, ühised tegevused.
Kodu ja lähiümbrus. Pereliikmed ja sugulased, pereliikmete tegevusalad; kodu asukoht.
Kodukoht Eesti. Riik, pealinn, rahvused; aastaajad ja ilm.
Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis ning nendega seonduvad esemed.
Vaba aeg. Lemmiktegevused ja eelistused.

Õppetegevused
Oluline on äratada huvi uue keele ja kultuuri vastu. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ning õigete häälduslharjumuste kujundamine. Õpilasi julgustatakse kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendades aktiivõppemeetodeid ning mängulisust. Lugemisoskust arendatakse lihtsate tekstidega ning kirjutamisoskust mudelkirjutamisega. Õpilased kasutavad A-võõrkeele õppimisel omandatud õpioskusi ja -strateegiaid.

Hindamine
Hindamine põhineb Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendil. II kooliastmes hinnatakse õppe alguses põhiliselt õpilase kuulatud tekstist arusaamist ja suulist väljendusoskust, jõudes õppe edenedes kõigi osaoskuste hindamiseni. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundeliselt. Hinnates kasutatakse hindeid (A-F) ning suulisi või kirjalikke sõnalisi hinnangud, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud.

Lõimimine ja läbivad teemad
B-võõrkeele õpe on lõimunud eelkõige õpilaste emakeele ning A-võõrkeelega (inglise keel).
Õppesisu kaudu lõimub B-võõrkeele õpe jooksvalt teiste ainetega, nt loodusõpetus (elukeskkond maal ja linnas, taimed ja loomad), inimeseõpetus (tervislik eluviis, toitumine), muusika (laulmine, muusika kuulamine), matemaatika (numbrid, kell, ostmine), infotehnoloogia (erinevad ülesanded ja mängud internetis, info otsimine, fototöötlus, meilivahetus, veebiviktoriinid) jne.
Viiakse läbi erinevaid aineid siduvaid projektipäevi, teemanädalaid (nt Kanada nädal – lõimuvad inglise keel, prantsuse keel, ajalugu, ühiskonnaõpetus, muusika, kodundus, kunst; toimub Euroopa keelte päev – lõimuvad erinevad keeled, muusika, kunst); maastiku- ja linnamängud (lõimuvad keeled, geograafia, ajalugu, loodusõpetus, kunstiõpetus); erinevaid ainevaldkondi siduvate mõistekaartide loomine; osalemine ülelinnalistel keelepäevadel, vabariiklikus keelelaagris; raamatukogu külastamine; osalemine erinevatel koolisisestel ja ülelinnalistel viktoriinidel ja konkurssidel;
II kooliastmel käsitletakse B-võõrkeeltes alljärgnevaid läbivate teemade aspekte:
Teabekeskkond: globaalne meediaruum; oma meediakasutuse refleksioon; sõnavaraarendus; veebipõhised koostööprojektid (e-Twinning);
Kultuuriline identiteet: kultuurierinevused, mitmekultuurilisus ja sallivus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse;
Väärtused ja kõlblus: suhted sõpradega, rahvus, kultuuritavad, tähtpäevad, vaatamisväärsused, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad;
Tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaaegade omanäolisus; inimese mõju keskkonnale. Jäätmekäitlus igapäevaelus. Koduümbrus ja selle hoidmine;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: igapäevaelu ja –tegevused; koos tegutsemine probleemide lahendamisel;
Tervis ja ohutus: Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond; sport ja tervislikud eluviisid, toitumine; enesetunne;
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õppeained, ametid, huvid, võimed, harjumused.

VENE KEEL

5. klass 70 tundi

5. klass

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab etiketikohaselt tervitada, hüvasti jätta, ennast tutvustada, vabandada, tänada ning oskab vestluskaaslaselt tema isiku kohta väga lihtsaid küsimusi küsida ning ise sarnastele küsimustele vastata.
2. oskab koostada ja esitada dialooge õpitud sõnavara ja lausemallide piires.
3. oskab väga lihtsate fraasidega nii suuliselt kui kirjalikult tutvustada oma perekonda (isik, nimi).

4. tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad ja fraasid ning oskab neid õpitud sõnavara piires korrektselt lugeda.
5. tunneb ära kuulamisel sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid (ka rahvusvaheliselt kasutatavaid lähedase tähendusega sõnu).
6. tunneb ja oskab kirjutada venekeelseid kirjatähti ja oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada.
7. oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale).
8. oskab vene keeles nimetada slaavi keelt kõnelevaid riike ning teab nende asukohta kaardil, samuti nimetab tähtsamaid Euroopa riike.
9. reageerib pöördustele (nt tervitused) ja mõistab tööjuhiseid.

Õppesisu: Enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, rahvus); enesetunne, ühised tegevused; tervitamine, hüvastijätt, tänamine, vabandamine. Põhiarvud 1-10, põhivärvid. Pereliikmed, kodune aadress, telefoninumber. Suuremad Euroopa riigid. Objektid looduses (meri, mets, lind, loom jne). Eesti riik ja selle lipp. Venemaa (asukoht, suuremad linnad, lipp), slaavi keelt kõnelevad maad Euroopas. Kool: lihtsamad esemed ja tegevused koolis, õpetaja ja õpiku juhendid. Nädalapäevad, kuud, aastaajad. Kutse esitamine ja sellele reageerimine.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas B-võõrkeelte II Kooliastme üldosas (punkt 2.2.2)
5.klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
2) häälega õpetaja ja diktori (CD) järgi kordamine;
3) mudeli järgi kirjutamine;
4) häälega lugemine;
5) tuttavate sõnade ja fraaside otsimine väga lihtsatest tekstidest;
6) malli järgi dialoogi koostamine ja esitamine;
7) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine;
8) õpetaja poolt koostatud erinevat tüüpi mängulised tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist;
9) venekeelse muusika kuulamine;
10) foneetilised häältdusharjutused;

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud punktis 2.2.2 (B-võõrkeelte II kooliastme üldosa). Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2 suuremat kontrolltööd (sisaldavad nt keelestruktuuride, sõnavara ja kirjutamisoskuse hindamist, kuid mitte kõiki osaoskusi korraga). 5.klassis hinnatakse lugemisoskust ja häältdust. Hinnatakse ka rääkimisoskuse arengut. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta, samuti tema õpioskuste ja hoolsuse kohta. Iga õppeperioodi (st poolaasta) lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd (mida õpiti, mida oskan hästi, mida on vaja veel õppida). Iga uue teema alguses selgitab õpetaja, mida antud teemat läbides õpilased teada saavad ja tegema õpivad.

6. klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt tutvustada ja kirjeldada nii suuliselt kui kirjalikult iseennast, lähikondlasi, oma kodu ja ümbrust;

2. oskab täita lihtsat küsimustikku;
3. tunneb ja oskab kasutada õpitud sõnavara õigekirja (suur ja väike algustäht, lause lõpumärk);
4. oskab õpitud sõnavara ja lausemallide piires koostada ja esitada dialooge;
5. oskab kasutada eesti-vene-eesti sõnaraamatuid;
6. saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest;
7. mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ja pöördumisi, saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest;
8. oskab lugeda ja leida vajalikku faktiinfot (nt sildid, teeviidad, küsimustik, postkaart);

Õppesisu: Inimeste välimuse ja iseloomu kirjeldamine, omadussõnade ühildamine. Inimese keha. Perekond ja lähisugulased. Kodu (maja/korter, toad, mööbel, ruumisuhete väljendamine). Lihtsamad kodused tööd. Linn (ühiskondlikud asutused linnas, sildid ja viidad). Toit. Riided. Oma arvamuse ja soovide väljendamine. Kool (õppeained, ruumid). Arvsõnad. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Kavandatavad õppetegevused on näiteks:
1) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
2) laulude, luuletuste ja dialoogide esitamine;
3) häälega õpetaja ja diktori (CD) järgi kordamine;
4) lihtsa lühikese teksti lugemine ja faktilise info leidmine;
5) mallide järgi kirjutamine (nt postkaart, teate kirjutamine pereliikmetele, kirjasõbrale end tutvustav kiri);
6) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine;
7) paaristööna lühikeste dialoogide koostamine ja esitamine õpitava temaatika raames;
8) õpetaja poolt koostatud erinevat tüüpi mängulised tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist;
9) venekeelse muusika kuulamine;
10) foneetilised häälduharjutused;
11) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel;

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 5. klassis. 6. klassis suureneb ka kirjutamisoskuse hindamise osakaal, hinnatakse nii kirjaliku tekstiloomet (lühikesed ja lihtsad tekstid õpitud teemade piiras). Jätkuvalt hinnatakse ka lugemisoskust (faktilise info leidmine lihtsast ja lühikesest tekstist), rääkimisoskust (dialoog, ennast ja ümbrust lühidalt tutvustavate tekstide loomine ja esitamine), häälduse arengul antakse suulist tagasisidet. Kuulamisoskusele antakse jätkuvalt suuline hinnang. Iga hindamisperioodil (st poolaastal) on 2 suuremat kontrolltööd (sisaldavad nt keelestruktuuride, sõnavara ja kirjutamisoskuste hindamist, kuid mitte kõiki osaoskuste korraga). Lisaks toimub 6.klassis B-võõrkeele arvestustöö, mis sisaldab nii suulist kui kirjalikku osa ning millega hinnatakse kõiki osaoskusi. Iga õppeperiood lõpeb kas suulise või kirjaliku eneseanalüüsiga, mis viiakse läbi õpetaja juhendamisel ja mille käigus analüüsitakse õppeperioodi algul ühiselt seatud eesmärkide täitumist.

SAKSA KEEL

5. klass

Õpitulemused:

1. Õpilane tunneb saksakeelset tähestikku ja põhilisi foneetikareegleid.
2. Õpilane oskab etiketile vastavalt tervitada, hüvasti jätta, ennast tutvustada, vabandada, tänada, paluda selgitust, küsida vestluspartnerilt tema isiku kohta käivaid lihtsamaid küsimusi ning sarnastele küsimustele ise vastata.
3. Õpilane oskab lihtsate fraasidega tutvustada oma perekonda ja öelda, kes mida hästi oskab, rääkida oma hobidest ja esitada vestluspartnerile temaatilisi küsimusi.
4. Õpilane oskab nimetada värve, numbreid 1-1000 ja aastaarve.
5. Õpilane oskab küsida ja öelda kuud, nädalapäeva, kellaaega ja tähtpäevi.
6. Õpilane oskab kasutada elementaarset kooli puudutavat sõnavara, rääkida lihtsas keeles oma eelistustest ja nõrkadest kohtadest.
7. Õpilane teab, et Eesti ja Saksamaa koolisüsteemid ning hinded on erinevad.
8. Õpilane oskab väljendada oma muusikalisi eelistusi.
9. Õpilane oskab teha vestluspartnerile lihtsaid ettepanekuid ning ise vastavatele ettepanekutele nõusolevalt või keelduvalt reageerida.
10. Õpilane oskab sõnade õppimisel, harjutamisel ja kinnistamisel kasutada erinevaid meetodeid (nt sõnakaardid, voldiku meetod, ristsõnade lahendamine, sõnamängud, interneti harjutused).
11. Õpilane oskab õpitud sõnavara ulatuses lühikesest tekstist aru saada (globaalne lugemine, selektiivne lugemine).
12. Õpilane mõistab ja järgib õpetaja lihtsaid saksakeelseid korraldusi, juhiseid ning töövihiku ülesannete juhiseid.
13. Õpilane oskab kirjutada lühikesi lauseid õpitud mallide alusel, teha ärakirja.
14. Õpilane tunneb kuuldud tekstis ära õpitud ja lähedase häältusega sõnad.

Õppesisu: Saksakeelne tähestik ja tähtsamad häältusreeglid. Enese ja kaaslase tutvustus (nimi, vanus, rahvus, aadress, päritolumaa, hobid); enesetunne, ühised tegevused; tervitamine, hüvasti jätmine, tänamine, vabandamine, selgituse palumine. Värvid, põhiarvud 1-1000, aastaarvud.Pereliikmed, nende andmed, kodune aadress, telefoninumber.Euroopa riigid, keeled ja rahvused. Kodumaa Eesti, selle sümboolika. Traditsioonid rahvakalendris. Saksamaa (asukoht, suuremad linnad, naaberriigid, lipp, hümn). Saksa keelt kõnelevad riigid Euroopas (asukoht, pealinnad) Kool: õppeained, lihtsamad tegevused koolis, juhendid õpetaja poolt, töövihiku ja õpiku tööjuhendid. Kellaaeg, nädalapäevad, kuud.
Muusika (stiilid, instrumendid), oma arvamuse/eelistuse väljendamine.

Õppetegevused:

1. kuuldu või loetu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
2. sobitusülesannete lahendamine (nt pildi ja kirjelduse kokkusobitamine);
3. laulude õppimine ja esitamine;
4. häälega lugemine ja foneetiliste harjutuste tegemine;
5. lihtsa teksti teema äraarvamine (globaalne lugemine);
6. lihtsate faktide leidmine tekstist (selektiivne lugemine);
7. mudelkirjutamine (nt lühike postkaart, õnnitluskaart, e-mail, end tutvustav lühike kiri kirjasõbrale, lühikese lihtsa ankeedi täitmine, kutse sünnipäevale);
8. õpiku sõnastiku ja koolisõnastike (eesti-saksa-eesti) kasutamine;

9. õpitud teemadel lühikeste dialoogide kirjutamine ja esitamine paaristööna;
10. rollimängud õpitud teemade raames;
11. järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstideks);
12. saksa muusika kuulamine;
13. animafilmide vaatamine;
14. erinevad sõnamängud;
15. praktilised tööd õpitava temaatika raames.

Hindamine: Igal hindamisperioodil on 2-3 suuremat kirjalikku tööd, mis kontrollivad keelestruktuuride, sõnavara ja kirjutamisoskuste omandamist, kõiki osaoskusi ei kontrollita korraga. Sõnavara kontrollimine toimub etteteatatud tunnikontrollina.
Hinnatakse suulist esinemist ja hääldust (nt dialoogid, teksti või luuletuse lugemine).
Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude, õpioskuste ja loovuse kohta.
Praktiliste ja loovtööde puhul hinnatakse ka õpilase sotsiaalset käitumist, aktiivsust ülesannete täitmisel, grupitööst osavõttu ning korrektsust tööde teostamisel.
Õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased ise oma tehtud tööd (mida õppisin, mida oskan hästi, mida pean veel harjutama).

6. klass

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab lühidalt kirjeldada inimese välimust ja iseloomu ning saab aru vastavasisulisest eakohasest tekstist, oskab väljendada lihtsamaid soove ja esitada vastavateemalisi küsimusi oma vestluspartnerile.
2. Õpilane oskab lühidalt kirjeldada oma kodu ja mõistab vastavasisulist lühikest suulist ja kirjalikku ning lihtsat teksti.
3. Õpilane oskab nimetada põhilisi toiduaineid ning toite, tuntumaid loomi, väga lühidalt rääkida oma lemmikloomast ning esitada küsimusi oma partnerile.
4. Õpilane oskab nimetada aastaaegu, kuid, päeva- ja kellaaegu, rääkida lühidalt oma koolivaheaja plaanidest ning küsida vastavasisulist informatsiooni.
5. Õpilane oskab nimetada riietusesemeid, spordialasid ja hobisid ning saab aru lühikesest samateemalisest tekstist.
6. Õpilane oskab nimetada spordialasid ning hobisid, lühidalt rääkida oma eelistustest ja esitada partnerile temaatilisi küsimusi.
7. Õpilane oskab väga lühidalt rääkida oma kodumaast ja kodulinnast, nimetada mõne kuulsa sakslase nime.
8. Õpilane oskab kasutada saksa-eesti- saksa sõnaraamatuid, mõistab suuliselt ja kirjalikult antud tööjuhiseid.
9. Õpilane oskab leida sarnasusi saksa keele ja teiste õpitavate võõrkeelte vahel.
10. Õpilane oskab kirjutada etteantud mudeli abil lühiteksti ja täita ankeeti.

Õppesisu: Inimese välimuse ja iseloomu kirjeldus. Aastaajad, kuud, kuupäevad, järgarvud. Päevaplaan, tegevused erinevatel päevaaegadel ning sellest jutustamine. Sünnipäevapidu, selle planeerimine. Hobid ja huvitegevused, spordiala. Kodu, maja/korter, toad, mööbel, lihtsamad kodused tööd, lemmikloomad. Toit, toiduained, road, traditsioonilised toidud, lemmiksöök ja lemmikjook. Tervislik toitumine. Traditsioonilised toidud Saksamaal. Koolivaheaja veetmine. Reisimine. Kuulsad sakslased (sportlased, kirjanikud, muusikud) Riietusesemed, mood. Kodumaa ja kodukoht.

Õppetegevused:
1. kuuldu või loetu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
2. kuuldu või loetu põhjal lünkade täitmine;
3. kuuldu või loetu põhjal märkmete tegemine;
4. sobitusülesannete lahendamine (nt pildi ja kirjelduse kokkusobitamine);
5. laulude õppimine ja esitamine;
6. häälega lugemine ja foneetiliste harjutuste tegemine;
7. lihtsa teksti teema äraarvamine (globaalne lugemine);
8. lihtsate faktide leidmine tekstist (selektiivne lugemine);
9. mudelkirjutamine;
10. enda tehtud märkmete abil lühiteksti kirjutamine;
11. lühikese luuletuse kirjutamine mudeli järgi;
12. õpiku sõnastiku ja koolisõnastike (eesti-saksa-eesti) kasutamine;
13. õpitud teemadel lühikeste dialoogide kirjutamine ja esitamine paaristööna;
14. rollimängud õpitud teemade raames;
15. järjestusülesanded;
16. saksa muusika kuulmine;
17. animafilmide vaatamine;
18. erinevad sõnamängud;
19. praktilised tööd õpitava temaatika raames
20. lühiettekanded
21. külaskäik Pärnu Keskraamatukogu saksa lugemissaali koos praktilise ülesandega.
22. Osalemine ülelinnalistel keelepäevadel.

Hindamine: Igal hindamisperioodil on 2-3 suuremat kirjalikku tööd, mis kontrollivad keelestruktuuride, sõnavara ja kirjutamisoskuste omandamist, kõiki osaoskusi ei kontrollita ühes testis korraga.
Jooksvalt toimub sõnavara ja struktuuride kontrollimine tunnikontrollidena.
Hinnatakse suulist esinemist ja häältdust (nt dialoogid, teksti või luuletuse lugemine).
Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude, õpioskuste ja loovuse kohta.
Praktiliste ja loovtööde puhul hinnatakse ka õpilase sotsiaalset käitumist, aktiivsust ülesannete täitmisel, grupitööst osavõttu ning korrektsust tööde teostamisel.
Õppeperioodi lõpus toimub kombineeritud arvestus, kus hinnatakse eraldi kõiki osaoskusi. Õpilased analüüsivad perioodi lõpus ise oma tehtud tööd (mida õppisin, mida oskan hästi, mida pean veel harjutama).

PRANTSUSE KEEL

5. klass

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab küsida vestluskaaslaselt tema isiku kohta väga lihtsaid küsimusi ning ise sarnastele küsimustele vastata;
2. oskab väga lihtsate fraasidega tutvustada iseennast, oma perekonda ja sõpru;
3. tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad ja fraasid sh rahvusvahelised sõnad ning oskab neid õpitud teemade piires kasutada;

4. oskab õpitud sõnavara ulatuses lugeda sõnu, fraase ja lauseid;
5. 5 oskab prantsuse keeles nimetada prantsuse keelt kõnelevaid riike Euroopas (+ Kanada) ning teab nende asukohta kaardil, samuti nimetab tähtsamaid Euroopa riike;
6. oskab õpitud sõnavara piires sooritada lihtsaid oste;
7. tunneb prantsuse keele kirjatähti, oskab õpitud fraase ja lauseid korrektselt ümber kirjutada, samuti oskab kirjutada oma isikuandmeid ja aadressi;
8. oskab õpitud sõnavara piires teha väga lihtsat ettepanekut, mõistab talle tehtud lihtsat ettepanekut ning oskab lühidalt nõustuda või keelduda;
9. mõistab ja järgib lihtsaid prantsuskeelseid tööjuhendeid;
10. kasutab õpetaja juhendamisel sõnade õppimiseks erinevaid meetodeid;

Õppesisu: Enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, vanus, rahvus); enesetunne, ühised tegevused; tervitamine, hüvastijätt, tänamine, vabandamine. Põhiarvud 1-1000 ja järgarvud (1-20), põhivärvid. Pereliikmed, kodune aadress, telefoninumber. Kool: lihtsamad esemed ja tegevused koolis, õpetaja ja õpiku juhendid. Suhtlemine teeninduses: põhiliste jookide ja suupistete nimetused, kohvikus joogi ja suupistete tellimine. Kell, nädalapäevad, kuud. Muusika (stiilid, instrumendid, tehnilised vahendid muusika kuulamiseks), sellega seoses oma eelistuste/arvamuse väljendamine. Kutse esitamine ja sellele reageerimine. Suuremad Euroopa riigid, keeled ja rahvused. Objektid looduses (meri, mets, lind, loom jne). Eesti riik ja selle sümboolika. Prantsusmaa (asukoht, suuremad linnad, naaberriigid, lipp), prantsuse keelt kõnelevad maad Euroopas; kool Prantsusmaal.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas B-võõrkeelte II Kooliastme üldosas. 5. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
2) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
3) laulude õppimine ja esitamine; õpitud lauludel põhinev keelegrupisisene lauluvõistlus
4) häälega lugemine;
5) tuttavate sõnade ja fraaside otsimine väga lihtsatest tekstidest;
6) mudeli järgi väga lihtsate lausete ja fraaside kirjutamine (nt visiitkaart, postkaart, kirjasõbrale end tutvustav kiri)
7) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine
8) paaristööna lühikeste dialoogide kirjutamine ja esitamine õpitava temaatika raames
9) õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel erinevat tüüpi mängulised tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist
10) prantsuskeelse muusika kuulamine, animafilmi vaatamine
11) erinevad praktilised tööd õpitava temaatika raames (nt posterite/seinalehtede valmistamine ja esitlemine grupitööna (nt oma kooli tutvustav poster), grupitööna kohviku simuleerimine (menüü koostamine/kujundamine, üksteise kohvikute külastamine)
12) erinevad sõnamängud (ka internetis)
13) kohtumised prantsuse keelt emakeelena kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud B-võõrkeelte II kooliastme üldosas. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 suuremat kontrolltööd (sisaldavad nt keelestruktuuride, sõnavara või lugemisoskuse hindamist (nt väga lihtsate õpitud fraaside kirjutamine kuulmise järgi), kuid mitte kõiki osaoskusi korraga). 5. klassis hinnatakse lugemisoskust (tuttavate sõnade ja fraaside leidmine tekstist) ja häältdust (õpitud dialoogide ja

luuletuste lugemine), kuulamisoskuse arengule annab õpetaja suulist tagasisidet (hinnatakse näiteks õpilase osalemist lihtsates rollimängudes ning seda, kuidas ta õpetaja tööjuhenditest aru saab). Hinnatakse ka rääkimisoskuse arengut (nt enese tutvustamine, lihtsa ettepaneku tegemine, kella küsimine/ütlemine jne). Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta, samuti tema õpioskuste ja hoolsuse kohta. Loovtööde ja praktiliste tööde puhul hinnatakse ka õpilase aktiivsust ja hoolikust tööde teostamisel. Iga õppeperioodi (st poolaasta) lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil tehtud tööd (mida õpiti, mida oskan hästi, mida on vaja veel õppida). Iga uue teema alguses selgitab õpetaja, milliseid oskusi õpilased antud teemat läbides õpitavas võõrkeeles omandavad.

6. klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt kirjeldada inimese välimust ja iseloomu;
2. oskab kirjeldada oma kodu;
3. oskab lihtsate fraaside abil suhelda teeninduses;
4. oskab lihtsate väljendite abil küsida ja juhatada teed, mõistab vastavasisulisi lihtsaid juhtnööre;
5. mõistab esmatähtsat informatsiooni sõidupiletitel ja –plaanidel ning suudab osta piletit;
6. mõistab aeglaselt ja selgelt hääldatud suulisi tekste tuttaval teemal ning oskab neist leida vajaliku faktilise info;
7. mõistab õpitud teemade piires väga lühikesi ja lihtsaid kirjalikke tekste;
8. oskab kasutada eesti-prantsuse-eesti sõnaraamatuid;
9. oskab otsida ja leida sarnasusi prantsuse keele ja teiste õpitavate võõrkeelte vahel;
10. mõtleb kaasa ja teeb ettepanekuid ühiste õpieesmärkide seadmisel;

Õppesisu: Inimeste välimuse ja iseloomu kirjeldamine, omadussõnade ühildamine. Inimese keha ja selle seisundid (nälg, väsimus jne). Perekond ja lähisugulased. Kodu (maja/korter, toad, mööbel, ruumisuhete väljendamine). Suhtlemine teeninduses, oma soovide avaldamine, lihtsate sisseostude tegemine. Lihtsamad kodused tööd. Linn (ühiskondlikud asutused linnas, tee küsimine ja juhatamine, sildid ja viidad). Toit: toiduained ja road, lihtsad retseptid, traditsioonilised toidud Prantsusmaal ja Eestis. Hobitegevused, spordialad, puhkuse sisustamine. Kuulsad prantslased (lauljad, sportlased, näitlejad) ja nende kirjeldamine. Riided. Suhtlemine teeninduses ja sisseostude tegemine (riided, toiduained, igapäevased esemed). Oma arvamuse ja soovide väljendamine. Reisimine, ühistransport, sõiduplaanid ja pileti ostmine.

Õppetegevused: Õppetegevuse eesmärgid on samad, mis 5.klassis. Kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
2) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
3) laulude, luuletuste ja dialoogide esitamine;
4) häälega lugemine;
5) lihtsa faktilise info leidmine tekstist, ka toetava pildimaterjali abil;

6) mudeli järgi väga lihtsate sõnumite kirjutamine (nt postkaart, kirjasõbrale end tutvustav kiri, lühikese juhendi kirjutamine)
7) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine
8) paaristööna lühikeste dialoogide kirjutamine ja esitamine õpitava temaatika raames
9) lühikeste teemakohaste suuliste tekstide ettevalmistamine ja esitamine (nt enese tutvustamine, sõbra kirjeldamine jne)
10) faktilise info leidmine väga lihtsatest ja selgelt hääldatud kuuldud tekstidest
11) õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel erinevat tüüpi mängulised tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist
12) prantsuskeelse muusika kuulamine, animafilmide vaatamine
13) erinevad praktilised tööd õpitava temaatika raames (nt posterite/seinalehtede valmistamine ja esitlemine grupitööna, illustreeritud infovoldiku valmistamine, grupitööna restorani/toidupoe simuleerimine, „unistuste kodu“ projekti kujundamine, moekollektsiooni kujundamine, retseptide lugemine ja toidu valmistamine)
14) erinevad kirjalikud ja suulised sõnamängud
15) kohtumine prantsuse keelt emakeelena kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 5.klassis. 6.klassis suureneb kirjutamisoskuse hindamise osakaal, hinnatakse nii kirjalikku tekstiloomet (lühikesed ja lihtsad tekstid/sõnumid õpitud teemade piires) kui ka õigekirja (nt etteütlused). Jätkuvalt hinnatakse ka lugemisoskust (faktilise info leidmine lihtsast ja lühikesest tekstist), rääkimisoskust (osalemine rollimängudes, ennast ja ümbrust lühidalt tutvustavate tekstide loomine ja esitamine jne), häälduse arengule antakse suulist tagasisidet. Ka kuulamisoskusele antakse jätkuvalt suuline hinnang, tagasisidet antakse nii juhendite mõistmise, rollimängudes osalemise kui erinevat tüüpi kuulamisharjutuste sooritamise kohta. Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 suuremat kontrolltööd, millega ei hinnata kõiki osaoskusi korraga). Lisaks toimub 6.klassis arvestus, mis sisaldab nii suulist kui kirjalikku osa ning millega hinnatakse kõiki osaoskusi. Loovtööde ja praktiliste tööde puhul antakse suulist tagasisidet ka õpilase aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Iga õppeperiood lõpeb kas suulise või kirjaliku eneseanalüüsiga, mis viiakse läbi õpetaja juhendamisel ning mille käigus analüüsitakse õppeperioodi algul ühiselt seatud eesmärkide täitumist.

ROOTSI KEEL

5. klass

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab tervitada, küsida käekäigu kohta ja hüvasti jätta.
2. Õpilane oskab ennast tutvustada (oskab öelda oma nime ja vanust ja kust ta pärit on).
3. Õpilane oskab rootsikeelset tähestikku ja põhilisi foneetikareegleid.
4. Õpilane oskab nimetada mõningaid maailma maid ja keeli.
5. Õpilane oskab numbreid 0-1000.
6. Õpilane oskab järgarve 1-31
7. Õpilane oskab nädalapäevi ja kuid.
8. Õpilane oskab väljendada, mis talle meeldib ja mis talle ei meeldi.
9. Õpilane oskab põhilisi sõnu kooli ja klassiruumi kohta.
10. Õpilane oskab kasutada sõnu hänger, ligger och står.

11. Õpilane oskab rääkida, mida ta teeb.
12. Õpilane oskab kella.
13. Õpilane oskab nimetada rootsikeelseid õppeaineid.
14. Õpilane oskab rääkida oma päevast.
15. Õpilane oskab rääkida oma vabast ajast ja hobidest.
16. Õpilane oskab kirjeldada head sõpra.
17. Õpilane oskab rääkida oma perekonnast.
18. Õpilane oskab põhilisi riideesemeid ja värve
19. Õpilane oskab nimetada põhilisi linnaruumi elemente.
20. Õpilane oskab rääkida, kus ta elab.
21. Õpilane oskab ostelda kioskis.
22. Õpilane oskab kirjeldada tuba ja rääkida oma lemmikkohast.
23. Õpilane oskab paigutada olulisemad lauseliikmed lauses õigele kohale, kaasa arvatud lausemääruse.
24. Õpilane oskab ära tunda ja kasutada tegusõna olevikus.
25. Õpilane oskab isikulisi asesõnu.
26. Õpilane oskab moodustada nimisõna ainsuse määramata vormist nimisõna määratud vormi.
27. Õpilane oskab mõningaid omastavaid asesõnu.
28. Õpilane oskab moodustada reeglipäraste nimisõnade mitmuse määramata vorme.
29. Õpilane oskab kirjutada ette antud mudeli järgi tekste teemadel Mina, Minu koolipäev, Minu sõber, Minu lemmikkoht.

Õppesisu:
Rootsikeelne tähestik ja põhilised häältusreeglid. Tervitamine, käekäigu järgi küsimine, hüvastijätt. Enese tutvustamine. Mõned maailma maad ja keeled. Numbrid 0-1000. Järgarvud 1-12, nädalapäevad ja kuud. Mis meeldib ja mis mitte. Kool ja klass. Hänger/ligger/står. Igapäevased tegevused. Kell. Õppeained ja tunniplaan. Minu päev. Vaba aeg ja hobid. Hea sõber. Perekond. Riided ja värvid. Linn. Elukoht. Kiosk. Tuba. Lemikkoht. Sõnade järjekord lauses. Olevik. Isikulised asesõnad. Nimisõna ainsuse määramata ja määratud vorm, mitmuse määramata vorm. Omadussõna. Nimisõna ühildumine omadussõnaga. Mõned omadussõnade võrdlusastmed.

Õppetegevused:
1. teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
2. häälega lugemine;
3. lihtsa teksti teema äraarvamine (globaalne lugemine);
4. tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5. lihtsate faktide leidmine tekstist (selektiivne lugemine); ;
6. mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
7. rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8. suuliste tekstide esitamine:
9. mudeli järgi kirjutamine;
10. kirjutusülesannete täiendamine enda joonistatud pildiga;
11. töö lauludega;
12. töö lühikeste multifilmidega;
13. Quizleti kasutamine sõnade õppimiseks;
14. Quizlet Live kasutamine sõnamängudeks.

Hindamine: Hindamisperioodil pööratakse põhiliselt tähelepanu sõnavara omandamisele ja suulisele väljendusoskusele. Toimuvad sõnade tööd koos tõlkelausetega. Sõnavara kontrollimine toimu etteteatatud tunnikontrollina. Perioodi jooksul toimub 1-4 kuulamistesti ja tuleb esitada 1-4 kirjalikkuteksti. Suulisi tekste hinnatakse vastavalt õpitud teemadele (Mina, Minu päev, Vaba aeg, Minu perekond, Mis mul seljas on, Minu tuba). Kõiki osaoskusi ei kontrollita korraga. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude, õpioskuste ja loovuse kohta. Õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased ise oma tehtud tööd (mida õppisin, mida oskan hästi, mida pean veel harjutama).

6. klass

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab ujula kohta käivaid sõnu.
2. Õpilane oskab rääkida, mida ta nädalavahetusel tegi.
3. Õpilane oskab rääkida enda kohta minevikus ja olevikus.
4. Õpilane oskab rääkida tavalisest ja ebatavalisest päevast.
5. Õpilane oskab koostada reegleid oma kooli ja klassi kohta.
6. Õpilane oskab rääkida, mida ta järgmisel nädalavahetusel teeb.
7. Õpilane oskab rääkida aastaaegadest ja ilmast.
8. Õpilane oskab rääkida mõnedest rootsi pühadest ja traditsioonidest.
9. Õpilane oskab mõningast Rootsi maatundmist (suuremad linnad ja saared, töö Rootsi kaardiga) ja teab pisut fakte Rootsi kohta.
10. Õpilane oskab nimetada mõnda Rootsi lastekirjanikku ja teab mõnda tema luuletust.
11. Õpilane oskab arvamust avaldada.
12. Õpilane oskab rääkida, kelleks ta soovib tulevikus saada.
13. Õpilane oskab tegusõna lihtminevikku.
14. Õpilane oskab lihttulevikku.
15. Õpilane oskab mõningaid abitegusõnu.
16. Õpilane oskab käskivat kõneviisi.
17. Õpilane oskab isikulisi asesõnu sihitise vormis.
18. Õpilane oskab nimisõna määratud mitmuse vorme.
19. Õpilane oskab tegusõna täisminevikku.
20. Õpilane oskab mõningaid eessõnu.
21. Õpilane oskab kirjutada ette antud mudeli järgi kirjeldavat teksti teemal Ebatavaline päev või Tavaline päev või Väljasõit, oskab kirjutada juhendavat teksti näiteks Retsept või Kuidas kandahoolt kodulooma eest, oskab kirjutada faktiteksti näiteks teemal Paik Rootsis, mida soovin külastada või Minu kodumaa või Kuulsus ja oskab kirjutada retsensiooni mõne loetud raamatu või filmi kohta.

Õppesisu: Ujula. Eelmine nädalavahetus. Minu elu enne ja nüüd. Tavaline ja ebatavaline päev. Reeglid klassis ja koolis. Järgmine nädalavahetus. Aastaajad ja ilm. Rootsi pühad ja traditsioonid. Rootsi maatundmine. Lastekirjanik. Arvamuse avaldamine. Kelleks soovid saada?
Lihtminevik. Lihttulevik. Mõned abitegusõnad. Käskiv kõneviis. Isikuliste asesõnade sihitise vorm. Nimisõnade määratud mitmus. Täisminevik. Valik eessõnu.

Õppetegevused:
1. teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast

tekstist
vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
2. häälega lugemine;
3. lihtsa teksti teema äraarvamine (globaalne lugemine);
4. tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5. lihtsate faktide leidmine tekstist (selektiivne lugemine); ;
6. mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
7. rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8. suuliste tekstide esitamine:
9. mudeli järgi kirjutamine;
10. kirjutusülesannete täiendamine enda joonistatud pildiga;
11. töö lauludega;
12. töö lühikeste multifilmidega;
13. Quizleti kasutamine sõnade õppimiseks;
14. Quizlet Live kasutamine sõnamängude jaoks;
15. Rootsi-eesti sõnaraamatu kasutamine.

Hindamine: Hindamisperioodil pööratakse põhitähelepanu sõnavara omandamisele ja suulisele väljendusoskusele. Toimuvad sõnade tööd koos tõlkelausetega. Sõnavara kontrollimine toimub etteteatatud tunnikontrollina. Perioodi jooksul toimub 1-4 kuulamistesti ja tuleb esitada 1-4 kirjalikku teksti. Suulisi tekste hinnatakse vastavalt õpitud teemadele (nt Mida sa nädalavahetusel tegid? Mida sa järgmisel nädalavahetusel teed? Ilm, Pühad, Rootsi, Kelleks sa soovid saada?). Kõiki osaoskusi ei kontrollita korraga. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude, õpioskuste ja loovuse kohta. Õppeperioodi lõpus toimub kombineeritud arvestus, kus hinnatakse eraldi kõiki osaoskusi. Õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased ise oma tehtud tööd (mida õppisin, mida oskan hästi, mida pean veel harjutama).

III kooliaste (vene keel, saksa keel, prantsuse keel, rootsi keel)

Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja vene, saksa või prantsuse keeles:

1) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena rääkiva kõnelejaga;
2) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
3) mõistab õpitud temaatika piires olulist;
4) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
5) hangib infot erinevatest võõrkeelsetest infoallikatest;
6) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa kultuuriloost;
7) teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri erinevusi ning oskab neid arvestada;
8) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
9) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse hea tase põhikooli lõpus:
Kuulamine A2.2
Lugemine A2.2
Rääkimine A2.2
Kirjutamine A2.2

Täpsustatud õpitulemused
vt osaoskuste tabelist

Õppesisu
III kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Neile lisanduvad järgmised alateemad:
Mina ja teised. Huvid ja võimed, iseloom; tervis; suhted sõpradega ja lähikondsetega.
Kodu ja lähiümbrus. Kodu ja koduümbrus, kodukoha tuntumad vaatamisväärsused; igapäevased kodused tööd ja tegemised, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad.
Kodukoht Eesti. Eesti asukoht ja sümboolika, riigikord, tähtpäevad ja kultuuritavad, vaatamisväärsused; elu linnas ja maal; ilmastikunähtused, loodus ja käitumine looduses, looduskaitse.
Riigid ja nende kultuur. Õpitavat keelt kõnelevate riikide sümboolika, tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast; õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid; Eesti naaberriikide ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvad ja keeled.
Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Koolitee; koolielu; tee küsimine ja juhatamine; hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis, suhtlemine teeninduses ja arsti juures; ametid ja kutsevalik.
Vaba aeg. Huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid; meediavahendid; reklaam; kultuuriline mitmekesisus.

Õppetegevused
Õpetuse eesmärk on julgustada õpilast võõrkeeles suhtlema. Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjaliku suhtluse mahtu. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilased õpivad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Teemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga, rõhutades kõigi kultuuride omanäolisust ja väärtuslikkust. Õpilased mõistavad erinevaid kultuuritavasid ning oskavad neid arvestada. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ning arvestama erinevate seisukohtadega.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal hindamisperioodil (poolaasta) saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde (A-F) vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev lugemine jmt). Töid, mis sisaldavad kõigi osaoskuste kontrolli, ei tehta III kooliastmes rohkem kui 4 õppeaastas.

Lõimimine ja läbivad teemad
Ka III kooliastmel on B-võõrkeele õpe lõimunud eelkõige õpilaste emakeele ning A-võõrkeelega (inglise keel). Õppesisu kaudu lõimub B-võõrkeele õpe jooksvalt teiste ainetega, nt kirjandus (sõnamängud, teater, loomingulised tööd, luulelugemine), inimeseõpetus (minapilt ja enesehinnang, suhted, areng ja kasvamine), ühiskonnaõpetus (sotsiaalsed erinevused ühiskonnas, mitmekesisus, sallivus, mitmekultuurilisus), kunst (loovtööd, erinevate maade kunstnikud), muusika (laulmine, muusika kuulamine, omalooming), geograafia (maakaardid, suuremad linnad, jõed, mäed jne), ajalugu (silmapaistvad ajaloosündmused, tuntuimad ajaloolised isikud, traditsioonid ja kombed, tähtpäevad).
Koostöös õpilastega korraldatakse erinevad projektipäevi, teemanädalaid (nt Prantsusmaa nädal – lõimuvad erinevad võõrkeeled, muusika, kodundus, kunst, geograafia, ajalugu, kirjandus jne); korraldatakse ja osaletakse konkurssidel (koolisisesed, ülelinnalised, rahvusvahelised). Raamatukogu ja näituste külastamine, teatri ja kino külastamine. Lisaks erinevad projektid partnerkoolidega Euroopast (Saksamaa – Märkische Schule) e-Twinning, Comeniuse projektid; väliskülaliste (vahetusõpilased, Euroopa vabatahtlikud jne) vastuvõtmine.
III kooliastmel käsitletakse B-võõrkeeles alljärgnevaid läbivate teemade aspekte:
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; roheline mõtteviis, minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: mina Eesti ühiskonna liikmena, traditsioonid ja sündmused, kodupaiga väärtustamine;
Kultuuriline identiteet: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes;
Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms;
Tervis ja ohutus: areng ja kasvamine; arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid; inimese elukaar; murde- ja noorukiea koht elukaares;
Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu tugevad ja nõrgad küljed; inimene oma elutee kujundajana; enesekasvatuse alused ja võimalused; vastutus seoses valikutega;

VENE KEEL

7. klass

Õpitulemused:
Õpilane:
1. mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu õpitud temaatika raames
2. oskab lühidalt kirjeldada suuliselt ja kirjalikult õpitud sõnavara piires lähiümbrust ja inimesi;
3. oskab õpitud sõnavara ja lausemallide piires koostada ja esitada dialooge;

4. oskab lugeda üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste ja leida tekstis sisalduvat infot ning saab aru teksti mõttest (kuulutused, isiklikud kirjad);
5. oskab foneetiliselt õigesti lugeda luuletust;
6. oskab rääkida ja esitada küsimusi lausemallide järgi;
7. oskab kirjutada lihtsaid teateid (nt postkaart, kutse);
8. mõistab elementaarseid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid;

Õppesisu: Inimese välimus, vanus (arvsõna ja nimisõna ühildumine). Perekonnaliikmed (kodutööd ja tegevused, hobid). Inimene ja tema tervislik seisund. Sport (spordialad, -mängud, -vahendid ja tegevused). Põhi- ja järgarvud (1-100). Kellaajad (tund, minut). Suhtlemine teeninduses: põhiliste jookide ja suupistete nimetused, kohvikus joogi ja suupistete tellimine. Reisimine ja puhkus. Ilmastikunähtused, käitumine ja tegevused looduses, loodusrikkused (mets, vesi, õhk jmt) ja nende hoidmine linnas ja maal. Isiklikud tähtpäevad. Oma arvamuse ja soovide väljendamine. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas B-võõrkeelte II Kooliastme üldosas (punkt 2.2.2) 7. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) mudeli järgi lühijutu koostamine ja ettekandmine;
2) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
3) häälega õpetaja ja diktori (CD) järgi kordamine;
4) sõnavara kinnistamine ristsõnade abil;
5) mudeli järgi kirjutamine (nt visiitkaart, postkaart, kirjasõbrale end tutvustav kiri, lühike kutse kontserdile, spordivõistlusele, sünnipäevale);
6) erinevad praktilised tööd õpitava temaatika raames (nt menüü koostamine ja esitlemine grupitööna, illustreeritud infovoldiku valmistamine reisi kohta, grupitööna restorani/toidupoe simuleerimine, retseptide lugemine ja toidu valmistamine);
7) venekeelse muusika kuulamine;
8) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine;
9) faktilise info leidmine tekstist;
10) erinevad kirjalikud ja suulised sõnamängud;
11) foneetilised häältusharjutused, luuletuste lugemine ja esitamine;
12) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel;

Hindamine: Hindamispõhimõtted on nimetatud punktis 2.2.2 (B-võõrkeelte II kooliastme üldosa). Igal hindamisperioodil (st poolaastal) on 2-3 suuremat kontrolltööd (sisaldavad nt keelestruktuuride, sõnavara ja kirjutamisoskuse hindamist, kuid mitte kõiki osaoskusi korraga). Hinnatakse ka suulist esinemist ja häältust (nt dialoogide, luuletuste lugemine). Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude kohta, samuti tema õpioskuste ja hoolsuse kohta. Kuulamisoskusele antakse suuline hinnang. Loovtööde ja praktiliste tööde puhul hinnatakse ka õpilase aktiivsust ja hoolikust tööde teostamisel. Iga õppeperioodi (st poolaasta) lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd (mida õpiti, mida oskan hästi, mida on vaja veel õppida).

8. klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt kirjeldada suuliselt ja kirjalikult inimesi, igapäevaseid toiminguid koolis ja kodus;
2. oskab alustada ja lõpetada lühivestlust;
3. väljendada oma suhtumist ja eelistusi;
4. õpilane oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste (kasutades sidesõnu ja, ning jt);
5. suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot;
6. oskab lugeda üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (uudised, kasutusjuhendid) ja leiab tekstis sisalduvat infot:
7. koostab lihtsaid isiklikke kirju;

Õppesisu: Inimese ja looma välimus/iseloom. Kool ja õppimine (asukoht, maja, maja kirjeldus, ruumid, sisustus, tunniplaan, koolivaheajad, töötajad). Arvud (1000, 1000000 - nende eripära). Kuupäev ja aastaaeg (ühildumine, käänamine). Suhtlemine õpetajate ja klassikaaslastega. Venemaa/Eesti kultuur, tähtpäevad ja traditsioonid. Meediavahendid (ajakirjandus, raadio, televisioon, Internet) ja nende eakohased kasutamisvõimalused, meediavahenditest saadav kasu ja võimalikud ohud. Muusika (stiilid, instrumendid, tehnilised vahendid muusika kuulamiseks), sellega seoses oma eelistuste/arvamuse väljendamine. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas B-võõrkeelte II Kooliastme üldosas (punkt 2.2.2) 8. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) loovtöö: mudeli järgi lühijutu koostamine ja ettekandmine (muusika, kool);
2) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine (paaris);
3) tekstide lugemine ja küsimustele vastamine;
4) sõnavara kinnistamine ristsõnade abil;
5) mudeli järgi kirjutamine (nt isikliku kirja kirjutamine oma tegevustest, hobidest …, kutse kontserdile);
6) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine;
7) erinevad kirjalikud ja suulised sõnamängud;
8) erinevad kuulamisharjutused;
9) foneetilised häältusharjutused;
10) venekeelsete laulude kuulamine ja kaasalaulmine;
11) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel;

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 7. klassis. Rääkimisoskuse arengut hinnatakse 8.klassis vestluste ja esitluste abil (õpilaste tekstid on õpitud teemadel, oluline on, et toimuks üleminek lihtlausetelt keerulisema struktuuriga lausetele, st et õpilased kasutaks oma kõnes ka lihtsamaid sidesõnu). 8.klassis antakse kuulamisoskusele lisaks suulisele ka numbrilist (tähelist) tagasisidet, hindamisel kasutatakse eri tüüpi kuulamisharjutusi. Lugemisoskuse puhul hinnatakse teemakohaste tekstide mõistmist, mida kontrollitakse erinevat tüüpi ülesannete abil. Kirjalike tööde ja loovtööde hindamisel arvestatakse muuhulgas ka õpilase oskust kasutada erinevaid abivahendeid (sõnaraamatud, pööramistabelid). Iga suurem teema algab selle tutvustamisega, mille käigus õpilased seavad enesele õpieesmärgid. Teema lõpus analüüsitakse tehtud tööd ja eesmärkide täitumist või mittetäitumist.

9. klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. saab aru olmesfääris üldkeelse suhtluse sisust ja suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust (tänaval, poes, teeninduses ...);
2. oskab kasutada õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti;
3. oskab lugeda lihtsaid tavatekste ja saab aru neis sisalduvast infost (menüü, ajakava, ohuhoiatused);
4. oskab ilmekalt ja foneetiliselt õigesti esitada luuletusi;
5. suudab aimata sõnade tähendust konteksti toel;
6. oskab koostada ja kirjutada isiklikke kirju, kasutades sidesõnu ja rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid);
7. jutustada oma kodust, kodumaast;
8. rääkida ja kirjutada lühidalt oma kogemustest ja ümbritsevast;

Õppesisu: Kodu (maja, korter, ruumid, mööbel asukoht ...). Kodumaa (riik, linn, kirjeldus ...). Venemaa/Eesti kultuur, traditsioonid. Meediavahendid (ajakirjandus, raadio, televisioon, Internet) ja nende eakohased kasutamisvõimalused, meediavahenditest saadav kasu ja võimalikud ohud. Loodus (taaskasutus, prügisorteerimine …). Sõprus (suhtlemine, suhted ...). Toit ja toitumisharjumused, toitlusasutused. Ülelinnalised üritused (olümpiaad, konkursid, viktoriinid).

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas B-võõrkeelte II Kooliastme üldosas (punkt 2.2.2)
9. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) mudeli järgi jutu koostamine ja ettekandmine (sõprus, kodu, õppekäigust);
2) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
3) kuulamine ja lünkteksti täitmine kuuldu põhjal;
4) sõnavara kinnistamine ristsõnade abil;
5) õpikusõnastiku või nn koolisõnaraamatu kasutamine;
6) faktilise info leidmine tekstist;
7) erinevad kirjalikud ja suulised sõnamängud;
8) foneetilised häälduharjutused, luuletuste õppimine ja esitamine;
9) kirjutab sõbrale kirja kodust ja oma tegevustest;
10) venekeelsete laulude kuulamine ja kaasalaulmine;
11) õppekäik (vene köök);
12) ettevalmistus ja osalemine ülelinnalistel üritustel;

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 8. klassis. Mahukaid kontrolltöid on poolaasta jooksul 2-3, kuid nende tööde abil ei hinnata kõiki osaoskusi korraga. Rääkimisoskuse hindamisel kasutatakse endiselt vestlusi ja lühikesi monolooge, kõne soravuse ja häälduse korrektsuse kõrval on oluline ka grammatiline korrektsus ning sõnavara ulatus. Kuulamis- ning lugemisoskuse hindamisel liigutakse materjalidega üha enam autentsuse suunas. Kirjalike tööde (jutustused, isiklikud kirjad) hindamisel jälgitakse muuhulgas ka põhiliste sidesõnade kasutamise oskust. Kui varem toimus kirjutamisülesannete täitmine reeglina koos abivahenditega (sõnaraamatud, õpikud, tabelid), siis 9.klassis katsetatakse ka täiesti iseseisvat kirjutamist. Jätkuvalt harjutatakse õpieesmärkide seadmist ning õpitulemuste analüüsimist.

SAKSA KEEL

7.klass

Õpitulemused:

1) Õpilane oskab lühidalt rääkida oma vaheajast ja nädalalõpust, kirjeldada ilma, tutvustada koolimaja, õppeaineid ja tunniplaani, nimetada kehaosi ning haigusi ning öelda või küsida, kus valutab ja mida sel juhul tegema peab.
2) Õpilane oskab põhisõnavara ja lausemalle kasutades kirjeldada oma tuba, osta kinopiletit ja tellida kohvikus lihtsaid sööke, suudab avaldada arvamust TV saadete, filmide, muusikastiilide kohta.
3) Õpilane oskab ilmateatest leida vajalikku informatsiooni ja seda lühidalt edasi anda, lugeda sõnastiku abil lihtsat teksti tuntud sportlastest, kooliprobleemidest, perekonnast, meediast.
4) Õpilane oskab näidise järgi koostada fännikirja sportlasele, täita isikuandmetega ankeeti, ning tunniplaani, kirjutada postkaarti, tuginedes näidisele ja/või koolisõnastikule.
5) Õpilane mõistab kuuldud lihtsaid tekste (ilmateade, kooliprobleemid, spordivõistlused, perekond, meedia) ning suudab kuuldu põhjal leida vajalikku informatsiooni.
6) Õpilane suudab teha ettepanekut kuhugi minemiseks ning sellele reageerida, võrrelda asju ja inimesi omavahel, põhjendada oma arvamust ning oskab väljendada oma (mitte)nõusolekut.
7) Õpilane tunneb tuntuimate rahvuste ja maade nimetusi, spordialasid, oskab rääkida kooliprobleemidest ja nende korral nõu anda.

Õppesisu: Ilm ja ilmateade, minu nädalavahetus ja koolivaheaeg, kool -õppeained, õpetajad, ruumid koolis, kooliprobleemid, kehaosad, haigused ja nende ravi, jõulutraditsioonid, minu tuba ja mööbel, minu perekond, tüüpilised poisid ja tüdrukud (iseloom ja välimus), nõusolek ja mittenõustumine, riigid ja rahvad, spordialad, kuulsad sportlased ja nende fännid, vaba aja veetmise võimalused – televisioon, kino, kohvik, ettepanekud kuhugi minemiseks ning sellega nõustumine või äraütlemine; kinopileti ostmine, tellimine kohvikus, erinevad TV saated ja TV programmid, filmiliigid, muusikastiilid.

Õppetegevus: 7.klassis arendatakse võrdselt kõiki osaoskusi. Nende arendamiseks on:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine (ilmateade, TV programm, jne), kuuldu põhjal kirjutamine ja joonistamine, sobitusülesannete lahendamine
2) meedia-ja audiovisuaalsete materjalide kasutamine (internet, uudised, TV ja raadioprogrammid, lühifilmid)
3) loovtööde kirjutamine (isiklik kiri, lühikokkuvõte vaheajast ja nädalavahetusest, ilmateade, luuletus, minu unelmate kool/ -teleprogramm/ -tunniplaan, minu pere)
4) mudelkirjutamine (ankeet, jõulukaart, tunniplaan)
5) projektitööd (tüüpilised poisid ja tüdrukud, vaba aja veetmise võimalused, kuulsad sportlased), posterite valmistamine ja esitlemine grupitööna
6) lühiettekanded (projektitöö esitlused, pildikirjeldus -minu tuba, minu pere, mina ja sport)
7) rollimängud (kohvikus, kinopileti ostmine, kooliprobleemid ja nõustamine, ettepaneku tegemine ja sellele reageerimine, haigusest rääkimine ja nõustamine)
8) info otsimine võõrkeelsest allikast (internetist, ajalehest – ilmaprognoos, jõulutraditsioonid Saksamaal, populaarsed sportlased, telekavad)

9) sõnaraamatu kasutamine eakohaste tekstide iseseisval lugemisel.
10) sõnamängud ja veebipõhise õpiku mängud sõnavara kinnistamiseks ja arendamiseks
11) osalemine ülelinnalistel keelepäevadel, õppekäigud raamatukogu saksa lugemissaali koos praktiliste ülesannete sooritamisega.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 2-3 suuremat kontrolltööd, mis sisaldavad keelestruktuuride, sõnavara, lugemis- ja kirjutamisoskuse kontrolli. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis, kuid õpilane saab õpetajalt ka individuaalset suulist tagasisidet näit. aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Iga õppeperioood lõppeb õpilaste (kirjaliku või suulise) eneseanalüüsiga, kus õpetaja juhendamisel analüüsitakse õppeperioodi algul seatud eesmärkide täitumist.

8.klass

Õpitulemused:
1) Õpilane oskab tervitada külalist, tutvustada oma kaaslasi, osta sõidupiletit, tutvustada oma kodukohta.
2) Õpilane suudab küsida ja juhatada teed, tunneb Berliini vaatamisväärsusi ning lähiajalugu.
3) Õpilane suudab loetud tekstist leida vajalikku informatsiooni õpitud teemade piires, näiteks leida sõiduplaanidest vajalikku infot, mõistab erinevate liiklusvahendite eeliseid ja puudusi, saab aru kirjeldatud liiklusõnnetusest ja pealtnägija selgitustest, kasutades vajadusel koolisõnastikku.
4) Õpilane mõistab loetud teksti ka konteksti toel, aimab uute sõnade tähendust – näiteks tekstid saksa leiutajatest ja leiutistest, Saksamaa ajalugu.
5) Õpilane oskab koostada ja täita isikuandmetega ankeeti keelekursusele registreerumiseks ning kirjutada lihtsat isiklikku kirja oma kodulinnast, oskab kirjutada kirjeldava lühijutu ühest Berliini vaatamisväärsusest ning liiklusõnnetusest
6) Õpilane suudab kaaslastele kirjutada juhise oma koju jõudmiseks ning kirjeldada oma kooliteed.
7) Õpilane mõistab kuuldu põhjal suhtluse olulist sisu ning suudab leida vajalikku informatsiooni näit. sõidupileti ostmine, probleemid lennukis või rongis, külaliste tutvustamine, tee selgitamine ja küsimine, liiklusõnnetuse põhjused ja tagajärjed, reisimine.
8) Õpilane suudab õpitud sõnavara ja lausemallide najal rääkida oma kooliteest ja jutustada reisimisest, nimetada uuemaid tehnika saavutusi inimkonna ajaloos ja võrrelda neid minevikuga, nimetada fakte auto leiutamisest.
9) Õpilane tunneb sakslaste leiutisi, oskab lühidalt kirjeldada üht liiklusõnnetust ning anda pealtnägijana seletusi või vastata intervjueerija küsimustele.
10) Õpilane oskab anda nõu esmaabiks, esitada küsimusi, teha ettepanekuid ja põhjendada oma valikuid õpitud temaatika piires (keelekursuse valik, reisimine ja erinevad liiklusvahendid).

Õppesisu: Keelekursuse valimine ja põhjendamine, ankeedi täitmine, kaaslaste tutvustamine, enda esitlemine ja külalise tervitamine, isikliku kirja kirjutamine, kodukoha tutvustamine, vaatamisväärsused Berliinis, ühe vaatamisväärsuse lühitutvustus, Berliini ajalugu, tee küsimine ja juhatamine linnapildis, liiklusvahendite nimetused ja reisimisvõimalused,

sõiduplaanid, bussi-, rongi- või lennukipileti ostmine, jalgrattasõidu poolt ja vastuargumendid, minu koolitee plussid ja miinused, inimkonna saavutused tehnikas ja tähtsaimad leiutised, kuidas käituda õnnetuse korral ja anda esmaabi.

Õppetegevus: 8. klassis on eesmärgiks julgustada õpilasi võõrkeeles suhtlema, panustades enam kirjalikku suhtlemisesse. Arendatakse jätkuvalt kõiki osaoskusi järgneval moel:

1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine (rongis, lennukis, liiklusõnnetusest teatamine, sõidupileti ostmine, tee küsimine)
2) eri liiki tekstide lugemine (Berliini vaatamisväärsused ja ajalugu, kuulsad leiutajad ja leiutised, rongis, sõiduplaanid, liiklusvahendid) ja sõnaraamatu kasutamine.
3) meedia ja audiovisuaalsete materjalide kasutamine (lühifilmid, internet, ajalehed)
4) mudelkirjutamine (ankeedi koostamine kursusele registreerumiseks ja selle täitmine, isiklik kiri kodukohast)
5) loovtööde kirjutamine (ühe õnnetuse kirjeldus, tee kirjeldus sihtkohta jõudmiseks, lühikokkuvõte minu kooliteest)
6) projektitööd (üks vaatamisväärsus Berliinis, minu unelmate reis, saksa leiutised)
7) lühiettekanded (projektitööde esitlused, üks kuulus leiutis/leiutaja, pildikirjeldus –üks õnnetus)
8) rollimängud (külalise tervitamine ja esitlemine, sõidupileti ostmine, tee küsimine ja juhatamine, ettepaneku tegemine, tunnistajana politseis)
9) info otsimine võõrkeelsest allikast - teatmeteosed, internet (sõiduplaanid, Berliini vaatamisväärsused ja ajalugu, saksa leiutajad)
10) keelekeskkonna õppeülesanded (liikumine juhise järgi linnas)
11) osalemine ülelinnalistel keelepäevadel, õppekäigud raamatukogu saksa lugemissaali koos praktiliste ülesannete sooritamisega.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 2-3 suuremat kontrolltööd, milles hinnatakse keelestruktuuride õigsust, kirjutamisning lugemisoskust ning sõnavara kasutust. Kuulamisoskusele antakse suuline hinnang, rääkimisoskust hinnatakse nii suulise tagasiside kui kirjaliku hinde näol. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis. Õpetaja annab semestri vältel ka suulist tagasisidet nende aktiivsuse ja hoolsuse ning enam tähelepanu nõudvate aspektide kohta. Iga õppesemestri lõpul analüüsivad õpilased oma teadmisi kas kirjaliku või suulise eneseanalüüsi vormis õppesemestri algul püstitatud eesmärkide täitumise osas.

9.klass

Õpitulemused:

1) Õpilane suudab tutvustada Saksamaad,, tunneb tema kultuuri, sümboolikat, geograafiat, vaatamisäärsusi ja inimesi ja oskab sellest ka rääkida.
1) 2) Õpilane suudab tutvustada Eestit ja mõnd Eesti vaatamisväärsust ning üht tuntud eestlast; oskab nimetada keskkonnaprobleeme ja nende võimalikke lahendusi.
2) Õpilane oskab väljendada oma suhtumist internetti, mobiiltelefoni, keskkonnaprobleemidesse, nimetada nende eeliseid ja puudusi.
3) Õpilane valdab erinevaid lugemisstrateegiaid ning oskab tekstist leida vajalikku infot lühitekstidest keskkonnaprobleemide, meediavahendite, Saksamaa ja Eestimaa kohta.
4) Õpilane oskab kirjeldada graafikut.

5) Õpilane oskab kirjutada nõuetekohast isiklikku kirja (Saksamaa või Eestimaa, keskkonnaprobleemide kohta), ja teadaannet näit. lühisõnum mobiiltelefonis, samuti koostada e-maili keskkonna teemadel.
6) Õpilane suudab kirjutada lühikokkuvõtte ühest vaatamisväärsusest Eestis.
7) Õpilane suudab koostada kirjeldavat laadi lühijutukese mobiiltelefoni ja/või arvuti kasutusest ja võimalikest funktsioonidest.
8) Õpilane oskab õpitud sõnavara ning lausemallide põhjal kirjeldada pilti.

Õppesisu: Saksamaa geograafia, sümboolika, kultuur, silmapaistvad sakslased, Eestimaa ja meie sümboolika, kultuur, geograafia, vaatamisväärsused, kuulsad eestlased, Euroopa riigid ja rahvad, elukutsed, inimese välimus ja sisemised väärtused, keskkonnaprobleemid ja nende võimalik lahendamine, keskkonnateadlik käitumine, uued infotehnilised vahendid – arvuti ja mobiiltelefon, tehingud nendega, plussid ja miinused, isikliku kirja nõuded, erinevad lugemisstrateegiad, graafiku kirjeldamine.

Õppetegevus: 9.klassis arendatakse endiselt kõiki osaoskusi järgnevalt:
1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine
2) eri liiki eakohaste ja adapteeritud tekstide lugemine ja sõnaraamatu kasutamine (kuulsaid sakslasi, Saksamaa geograafia, keskkond, arvuti ja mobiiltelefon, ajalehekuulutused, SMS-id)
3) meedia ja audiovisuaalse materjali kasutamine (internet, ajalehed, lühifilmid)
4) loovtööde kirjutamine (SMS, e-mail, isiklik kiri, lühikokkuvõte ühest vaatamisväärsusest Eestis, ankeet, kokkuvõte keskkonnateadlikust käitumisest)
5) projektitööd (üks kuulus eestlane, keskkonnaprobleemid, arvuti ja mobiiltelefoni plussid ja miinused)
6) lühiettekanded (projektitööde ettekanded, graafiku kirjeldamine, Saksamaa ja Eestimaa)
7) rollimängud (intervjuu keskkonnateadlikust käitumisest, diskussioon silmapaistvast väljanägemisest, arvuti poolt ja vastu)
8) info otsimine võõrkeelsetest teatmeallikatest –internet, ajaleht, teatmeteosed (Saksamaa geograafia, kuulsad sakslased ja eestlased, keskkonnaprobleemid).
9) osalemine ülelinnalistel keelepäevadel, õppekäigud raamatukogu saksa lugemissaali koos praktiliste ülesannete sooritamisega.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 2-3 suuremat kontrolltööd, milles hinnatakse keelestruktuuride õigsust, sõnavara kasutust, kirjutamis- lugemis- ning kuulamisoskust. Rääkimisoskust hinnatakse eraldi kas suuliselt või kirjaliku hinde vormis. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis. Õpetaja annab suulist tagasisidet õpilase tugevatest ja nõrkadest külgedest ning aktiivsusest. Semestri lõpul analüüsivad õpilased enda oskusi kas kirjalikult või suuliselt õpetaja juhendamisel õppeperioodiks püstitatud ülesannete täitmise kohta.

PRANTSUSE KEEL

7.klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab prantsuse keeles väljendada põhilisi emotsioone;
2. oskab prantsuse keeles õpitud sõnavara piires vabandada, nõu anda, väljendada kahtlust, õnnitleda;
3. oskab õpitud teemade piires koostada lühikesi lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi;
4. oskab rääkida oma päevaplaanist ja leppida kokku kohtumisi;
5. mõistab väga lihtsaid ja lühikesi suulisi vestlusi õpitud teemade piires;
6. oskab lühidalt kirjeldada oma hobitegevusi;
7. oskab mudeli järgi kirjutada väga lühikest isiklikku kirja ja postkaarti;
8. loeb väga lühikesi ja lihtsaid üldkasutatava sõnavaraga tavatekste ja leiab tekstis sisalduva faktilise info;
9. tunneb ja kasutab õppimiseks erinevaid tehnikaid ja on valmis proovima ka uusi;
10. kasutab internetis leiduvaid õppevahendeid õppetöö mitmekesistamiseks ning efektiivsemaks muutmiseks;

Õppesisu: Inimese keha ja selle seisundid, terviseprobleemid, arsti juures/apteegis, tervislikud ja ebatervislikud eluviisid. Elu ja keskkond linnas ja maal: positiivsed ja negatiivsed küljed, erinevad tegevused, koduloomad (loomadega seotud kõnekäänud ja väljendid), maastik, loomad, Eesti loodus, ilm ja ilmateade. Viidad ja sildid linnas. Minu kodu: kodumasinad ja kodused tööd. Sport ja hobitegevused: spordialad, -vahendid ja –asutused, maailmakuulsaid prantsuse ja eesti sportlasi, suuremad spordisündmused Prantsusmaal. Kell, kuupäev, kohtumiste kokkuleppimine, tegevuste/ürituste kestvusaeg ja sagedus. Toitumine: lauanõud, toiduained, tervislik ja ebatervislik toit, restoranis käimine. Telefon ja postiteenistus ning nendega seonduv suhtluskeel ja sõnavara. Suuremad erinevused isikliku ja ametliku kirja kirjutamisel. Reisimine: majutusasutused ja nende kohta info hankimine, ühistransport. Prantsusmaa: ühistransport, tuntud prantslased (teadlased, sportlased), meditsiin (esmaabi kutsumine, arstide nimetused), toitlustusasutused, vaatamisväärsused Pariisis, telekommunikatsiooni vahendid ja postisüsteem, meediaväljaanded Prantsusmaal.

Õppetegevused: õppetegevusi on üldjoontes kirjeldatud B-võõrkeele III kooliastme üldosas. 7. klassis kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) eri liiki autentsete eakohaste tekstide (sh meediatekstide) kuulamine ja lugemine, nendest faktilise info leidmine
2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine
3) mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid reisilt, kutse, sünnipäeva- ja jõulukaart)
4) loovtööd (nt isiklik kiri, kirjeldus, koomiksi valmistamine)
5) projektitööd (nt grupitööna esitluste/seinalehtede koostamine erinevatel teemadel (kampaania suitsetamise/alkoholi/narkootikumide vastu, „Kuidas olla terve?“, tuntud prantslased, vaatamisväärsused Pariisis); uue kodumasina „leiutamine“ ja reklaamimine; ilmateate koostamine ja salvestamine; küsitluse läbiviimine ja selle tulemuste tutvustamine (nt tervisliku toitumise teemadel))
6) erinevad keeleõppemängud
7) lühiettekanded (nt pildikirjeldus, hobide tutvustamine, projektitööde kokkuvõtted)

8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest allikatest (nt teatmeteosed, Internet, *webquest*)
9) sõnaraamatu kasutamine
10) õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel erinevat tüüpi tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist
11) kohtumine prantsuse keelt emakeelena kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud B-võõrkeele III kooliastme üldosas. Mahukaid ja kompleksseid (kuid mitte kõiki osaoskusi kaasavaid) töid on hindamisperioodi (poolaasta) jooksul 2-3. Jooksvalt hinnatakse kõiki osaoskusi enamjaolt eraldi. Kuulamisoskuse arengule antakse suulist tagasisidet, hindamiseks kasutatakse erinevat tüüpi kuulamisharjutusi. Lugemise juures hinnatakse lühikeste tavatekstide mõistmist, nendest faktilise info leidmist. Jätkuvalt antakse tagasisidet häälduse arengu kohta. Rääkimisoskuse hindamiseks kasutatakse lühikesi rollimänge, vestlusi õpitud teemade piires ning õpilaste väga lühikesi monolooge õpitud teemadel. Kirjutamisoskuse puhul hinnatakse õpilaste kirjalikke töid, sh mudeli järgi kirjutatud lühike isiklik kiri ja lühikirjeldus. Loov- ja grupitööde puhul antakse muuhulgas tagasisidet ka selle kohta, milline on õpilase panus ühiselt tehtavasse töösse, kui aktiivne ta on ja kuivõrd on ta valmis kasutama sõnaraamatuid jms allikaid, positiivselt tunnustatakse õpilase püüdlusi kasutada nö „rohkem“ keelt ja teadmisi, kui ta on antud hetkeks omandanud. Iga õppeperioodi lõpus analüüsivad õpilased kas vestluse või eneseanalüüsi lehtede abil oma tööd. Iga uue teema alguses selgitab õpetaja, mida antud teemat läbides õpilased õpitavas võõrkeeles tegema õpivad.

8.klass

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab näidise järgi koostada lühikesi igapäevaeluga seotud sõnumeid õpitud teemade piires;
2. oskab väga lühidalt tutvustada Pärnu linna ja selle vaatamisväärsusi;
3. teab, et Prantsusmaa administratiivne jaotumine erineb Eesti omast ning oskab lühidalt kirjeldada mõne Eesti ja Prantsusmaa piirkonna eripärasid;
4. oskab lühidalt kirjeldada ja kommenteerida erinevaid kujutava ja audiovisuaalse kunsti teoseid ning nimetada kuulsamaid prantsuse maalikunstnikke ja nende teoseid, näitlejaid ja filme jne;
5. oskab nähtusi omavahel võrrelda ning väljendada ja põhjendada oma eelistusi
6. mõistab ja oskab koostada igapäevaelu puudutavaid lühikesi juhiseid;
7. loeb tuttavatel teemadel lihtsaid tavatekste ja saab aru neis sisalduvast olulisest infost;
8. mõistab lihtsaid suulisi jutustusi, kui need on talle tuttaval teemal ning seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt;
9. oskab teksti loomise ning mõistmise hõlbustamiseks kasutada internetis leiduvaid prantsuse-inglise-prantsuse sõnaraamatuid, pööramistabeleid jms;

Õppesisu: Inimeste esitlemine ja kirjeldamine (välimus ja iseloom), inimeste ja nähtuste võrdlemine. Oma enesetunde väljendamine. Põhjuste ja tagajärgede väljendamine. Pärnu linn ja selle vaatamisväärsused. Eesti: administratiivne jaotumine, piirkondlikud eripärad, Eesti filmikunst. Prantsusmaa: administratiivne jaotumine, piirkondlikud eripärad, ühistransport, televisioon ja filmikunst (ka kino ja kinopileti ostmine, filmitutvustused), prantsuse maalikunsti suurkujud, Loire'i oru lossid. Elukutsed ja ametid. Transpordivahendid,

liiklemine ja turvalisus. Juhiste andmine (keelud, käsud, nõuanded). Meediavahendid (raadio, televisioon, ajakirjandus, internet). Sport, sportimisvõimalused maal ja linnas.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel on aluseks võetud samad põhimõtted, mis 7.klassiski. Kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) eri liiki autentsete eakohaste tekstide (sh meediatekstide) kuulamine ja lugemine
2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine
3) mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, juhend, lühikesed kirjad)
4) loovtööd (nt isiklikud kirjad, kuulutused – tutvumiskuulutuse koostamine, vastuse kirjutamine; lühikese kirjelduse koostamine)
5) projektitööd (nt grupitööna esitluste/seinalehtede koostamine erinevatel teemadel (nt erinevaid Eesti või Prantsusmaa piirkondi tutvustava maakaardi kujundamine), Pärnut tutvustava mini-fotonäituse koostamine ja avaldamine Internetikeskkonnas; turismibrošüüri või illustreeritud infovoldiku koostamine ühe Prantsusmaa piirkonna kohta; lühifilmi/näidendi lavastamine; üldise ohutuse ja tervishoiuga seotud plakatite ja siltide kujundamine kooliseintele (nt Ära jookse! Pese enne söömist käsi!; telekava koostamine)
6) erinevad keeleõppemängud
7) lühiettekanded (nt erinevate kunstiteoste (nt maastikumaalid, autoportreed) kirjeldamine ja võrdlemine, hobide tutvustamine, oma lemmikfilmi tutvustamine, projektitööde kokkuvõtted)
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest allikatest (nt teatmeteosed, Internet, webquest)
9) sõnaraamatu kasutamine
10) Õpilaste ettekantud tekstide salvestamine, kuulamine ja analüüsimine
11) õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel erinevat tüüpi tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist
12) kohtumine prantsuse keelt emakeelena kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 7.klassis. Mahukaid kontrolltöid on poolaasta jooksul 2-3, kuid nende tööde abil ei hinnata kõiki osaoskusi korraga. Rääkimisoskuse arengut hinnatakse 8.klassis vestluste ja esitluste abil (õpilaste tekstid on õpitud teemadel, oluline on, et toimuks üleminek lihtlausetelt keerulisema struktuuriga lausetele, st et õpilased kasutaks oma kõnes ka lihtsamaid sidesõnu). 8. klassis antakse kuulamisoskusele lisaks suulisele ka kirjalikku (hindelist) tagasisidet, hindamisel kasutatakse eri tüüpi kuulamisharjutusi. Lugemisoskuse puhul hinnatakse teemakohaste tekstide mõistmist, mida kontrollitakse erinevat tüüpi ülesannete abil. Kirjalike tööde (sõnum, juhised, isiklik kiri) ja loovtööde hindamisel arvestatakse muuhulgas ka õpilase oskust kasutada erinevaid abivahendeid (sõnaraamatud, pööramistabelid). Iga suurem teema algab selle tutvustamisega, mille käigus õpilased seavad õpetaja kaasabil enesele õpieesmärgid. Teema lõpus analüüsitakse koos õpetajaga tehtud tööd ja eesmärkide täitumist.

9. klass

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt kirjeldada oma tugevaid ja nõrku külgi ning seda, mida talle meeldib teha ja mida mitte;
2. oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast ning koostab lühikesi isiklikke kirju;

3. oskab nimetada olulisemaid isikuid ja sündmusi Prantsusmaa ajaloost;
4. oskab nimetada mõnd tuntumat prantsuse kirjandusklassikut ning nende teoseid ja oskab lühidalt tutvustada oma lemmikraamatut;
5. saab aru lihtsustatud töökuulutusest;
6. suudab jälgida mõttevahetust tuttaval teemal ning eristada kuuldust olulist infot;
7. suudab iseseisvalt orienteeruda prantsuskeelsetel internetilehtedel;
8. suudab lugemisel aimata võõraste sõnade tähendust konteksti kaudu;
9. oskab koostöös õpetajaga oma õppetööd eesmärgistada, analüüsida oma tugevaid ja nõrku külgi ning sellele vastavalt kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu: Mina ja minu võimed, soovid ning vajadused. Oma arvamuse avaldamine ja argumenteerimine, erinevate kunstiteoste (kirjandus, kino, teater jne) kommenteerimine. Inimeste kirjeldamine, inimestevahelised suhted. Loodus Eestis ja Prantsusmaal: ilm, maastikuvormid, veekogud, aia- ja põllusaadused, loomad. Eesti: suurkujud ja tähtsündmused eesti ajaloost, nende kirjeldamine. Prantsusmaa: regioonid, ajalugu (mõned suurkujud ja kõige olulisemad sündmused, presidendid), Euroopa liit, kirjandus ja teater Prantsusmaal. Prantsuse keel maailmas. Tööstusalad Eestis ja Prantsusmaal. Haridus: õppeained koolis ja erialad ülikoolis. Tehnoloogilised vahendid (arvuti, internet jne) ning nendega seotud sõnavara. Rõivad ja nende ostmine. Töö: ametid, elukutsed, töökuulutused ja nendele vastamine. Erinevused isiklike ja ametlike kirjade kirjutamisel.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel on aluseks võetud samad põhimõtted, mis 7. ja 8. klassiski. Kavandatavad õppetegevused on näiteks:

1) eri liiki autentsete eakohaste tekstide (sh meediatekstide) kuulamine ja lugemine
2) adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine
3) mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, juhend, lühikesed kirjad)
4) loovtööd (nt lühikesed jutustused, isiklikud kirjad, kuulutused – töökuulutuse koostamine, neile vastuse kirjutamine; CV koostamine)
5) projektitööd (nt grupitööna esitluste/seinalehtede koostamine erinevatel teemadel (nt mõne ajaloolise suurkuju või tähtsündmuse tutvustamiseks, Euroopa Liitu tutvustav seinaleht; erinevaid edasiõppimise võimalusi tutvustavate posterite koostamine (nt Kutsekool, seal õpitavad erialad ning võimalikud tulevased töökohad); prantsuskeelse minietenduse lavastamine ja ettekandmine koolis, etendust tutvustava posteri koostamine),
6) erinevad keeleõppemängud
7) lühiettekanded (nt erinevate teoste (nt romaanid, näidendid) kirjeldamine ja võrdlemine, hobide tutvustamine, oma lemmikraamatu tutvustamine, projektitööde kokkuvõtted)
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest allikatest (nt teatmeteosed, Internet, *webquest*)
9) sõnaraamatu kasutamine
10) Õpilaste ettekantud tekstide salvestamine, kuulamine ja analüüsimine
11) Õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel erinevat tüüpi tegevused, mis toetavad õpitava materjali omandamist
12) kohtumine prantsuse keelt emakeelena kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamispõhimõtted on samad, mis 7. ja 8.klassis. Mahukaid kontrolltöid on poolaasta jooksul 2-3, kuid nende tööde abil ei hinnata kõiki osaoskusi korraga. Jooksvalt kasutatakse rääkimisoskuse hindamisel endiselt vestlusi ja lühikesi monolooge, kõne soravuse

ja häälduse korrektsuse kõrval on oluline ka grammatiline korrektsus ning sõnavara ulatus. Kuulamis- ning lugemisoskuse hindamisel liigutakse materjalidega üha enam autentsuse suunas. Kirjalike tööde (jutustused, kirjeldused, isiklikud kirjad) hindamisel jälgitakse muuhulgas ka põhiliste sidesõnade kasutamise oskust. Kui varem toimus kirjutamisülesannete täitmine reeglina koos abivahenditega (sõnaraamatud, õpikud, tabelid), siis 9.klassis katsetatakse ka täiesti iseseisvat kirjutamist. Jätkuvalt harjutatakse õpieesmärkide seadmist ning õpitulemuste analüüsimist, enesehindamist.

ROOTSI KEEL

7.klass

Õpitulemused:
1) Õpilane oskab muinasjutte puudutavaid sõnu ja tunneb kirjanikku Astrid Lindgren;
2) Õpilane oskab kirjeldada isikuid ja kohti;
3) Õpilane oskab kirjutada muinasjutu dialoogi;
4) Õpilane oskab rohkem fakte Rootsi kohta kui kuuendas klassis;
5) Õpilane oskab olulisemaid Rootsi loomi, puid ja taimi;
6) Õpilane oskab pöörata tähelepanu keskkonna teemadele;
7) Õpilane oskab mõningaid fakte viikingiaja kohta;
8) Õpilane oskab pisut Rootsi valitsemissüsteemi kohta;
9) Õpilane oskab inimese põhilist anatoomiat ja kehaosi;
10)Õpilane oskab fakte inimese, toidu ja vee seoste kohta;
11)Õpilane oskab käituda tavalisemate tervisehädade korral;
12)Õpilane oskab kirjeldada head õpetajat;
13)Õpilane oskab Rootsi koolivaheaegu ja nõudmisi teadmistele;
14)Õpilane oskab vahet teha seletava sõnaraamatu, sõnaraamatu ja õigekeelsussõnaraamatu vahel;
15)Õpilane oskab kasutada sõnaraamatut;
16)Õpilane oskab nimetada ja teab praktilisi-esteetilisi õppeained;
17)Õpilane oskab täpsemalt kirjeldada isikut;
18)Õpilane oskab vahet teha päevaraamatute ja blogide vahel;
19)Õpilane oskab omastavaid asesõnu;
20)Õpilane oskab umbmääraseid asesõnu
21)Õpilane oskab omadussõnade võrdlusastmeid;
22)Õpilane oskab vahet teha tegusõnade gå ja åk vahel;
23)Õpilane oskab arvsõnadest moodustatud nimisõnu;
24)Õpilane oskab kasutada olevikku tuleviku tähenduses;
25)Õpilane oskab valikut aja- ja kohamäärusi;
26)Õpilane oskab kasutada lauses ühendverbi;
27)Õpilane oskab nõustuda või mitte nõustuda teiste inimeste poolt väljendatud meeldivuste või mittemeeldivustega;
28)Õpilane oskab rinnastavaid sidesõnu;
29)Õpilane oskab õigesti kasutada nimisõna määratud ja määramata vorme;
30)Õpilane oskab kasutada asesõna nimisõna asemel;
31)Õpilane oskab mõningaid eessõnu;
32)Õpilane oskab kirjutada ette antud mudeli järgi muinasjuttu ja blogi.

Õppesisu: Muinasjutud ja Astrid Lindgren. Rootsi geograafia, loomad, puud ja taimed. Keskkond. Rootsi viikingiaeg. Rootsi valitsemissüsteem. Inimese anatoomia. Inimene, toit ja vesi. Tervisehädad. Rootsi koolisüsteem. Erinevat tüüpi sõnaraamatud. Päevaraamat ja blogi. Omastavad asesõnad. Umbmäärased asesõnad. Omadussõnade võrdlusastmed. Tegusõna gå ja åk. Arvsõnadest moodustatud nimisõnad. Olevik tuleviku tähenduses. Valik aja- ja kohamäärusi. Ühendverb. Nõustumine või mitte nõustumine kellegi teise meeldivuste või mittemeeldivustega. Rinnastavad sidesõnad. Nimisõna määratud ja määramata vormide õige kasutamine. Asesõna nimisõna asemel. Valik eessõnu.

Õppetegevused: 7.klassis arendatakse võrdselt kõiki osaoskusi. Nende arendamiseks on:
1) eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine;
2) häälega lugemine;
3) tekstide tõlkimine nii individuaalselt kui paaris;
4) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitlemine;
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) suuliste tekstide esitamine;
7) mudeli järgi kirjutamine;
8) töö lauludega;
9) meedia-ja audiovisuaalsete materjalide kasutamine (internet, lühifilmid);
10)sõnaraamatu kasutamine eakohaste tekstide iseseisval lugemisel;
11)sõnamängud ja veebipõhise õpiku kasutamine sõnavara ja grammatika kinnistamiseks ja arendamiseks.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õppeaasta jooksul toimub rohkelt ette teatatud sõnade töid koos tõlkelausetega. Õppeaasta jooksul tuleb esitada vähemalt kaks kirjalikku tööd. Õppeaasta jooksul toimub 1-3 kuulamistesti. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 1-3 suuremat kontrolltööd, mis sisaldavad keelestruktuuride, sõnavara, lugemis- ja kirjutamisoskuse kontrolli. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis, kuid õpilane saab õpetajalt ka individuaalset suulist tagasisidet näit. aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Iga õppeperioood lõppeb õpilaste (kirjaliku või suulise) eneseanalüüsiga, kus õpetaja juhendamisel analüüsitakse õppeperioodi algul seatud eesmärkide täitumist.

8.klass

Õpitulemused:
1) Õpilane oskab lugeda ja saab aru erinevatest lapsepõlvemälestustest, sealhulgas Zlatan Ibrahimovici omast;
2) Õpilane oskab anda kaaslase kirjatööle tagasisidet;
3) Õpilane oskab mõningaid liitsõnu ja teab nende moodustamise printsiipe;
4) Õpilane oskab kasutada oma tekstides erinevate meelte kirjeldusi;
5) Õpilane oskab erinevat tüüpi muinasjutte (Punamütsike, Aladdin) ja teab muinasjuttude päritolu;
6) Õpilane oskab kasutada kõnekujundeid;
7) Õpilane oskab nimetada erinevaid lastekaitse organisatsioone ja teab nende töö sisu;
8) Õpilane oskab klassi koosoleku demokraatlikku toimimise mehhanismi;
9) Õpilane oskab Rootsi peamisi parteisid ja teab riigi valitsemise süsteemi;
10)Õpilane oskab kirjutada lugejakirja, avaldada seal oma arvamust ja esitada argumente;

11)Õpilane oskab kasutada sõnu få, många, lite ja mycket;
12)Õpilane oskab kasutada sõnu tror ja tycker;
13)Õpilane oskab kasutada alistuvaid sidesõnu ja teab kõrvallause struktuuri;
14)Õpilane oskab õigesti kasutada sõnu sitter/står/ligger/håller på och;
15)Õpilane oskab õigesti kasutada kohta ja liikumist tähistavaid määrsõnu;
16)Õpilane oskab õigesti kasutada lihtminevikku ja täisminevikku;
17)Õpilane oskab ja teab, millal kasutada tegusõna algvormi koos ja ilma sõnata att;
18)Õpilane oskab kaudset kõnet;
19)Õpilane oskab hüüatuslausete struktuuri;
20)Õpilane oskab omastavaid ja refleksiivseid asesõnu;
21)Õpilane oskab kirjutada oma lapsepõlvemälestust, muinasjuttu, lugemise logiraamatut, luuletust ja lugejakirja.

Õppesisu: Lapsepõlvemälestused ja Zlatan Ibrahimovic. Klassikaaslase tagasiside kirjaliku teksti kohta. Liitsõnad. Inimese meeled. Muinasjutud ja nende päritolu. Kõnekujundid. Luuletus. Lastekaitse organisatsioonid. Klassi koosolek. Rootsi parteid ja valitsemissüsteem. Lugejakiri. Få, många, lite ja mycket. Tror ja tycker. Alistuvad sidesõnad ja kõrvallause. Sitter/står/ligger/ håller på och. Kohta ja liikumist tähistavad määrsõnad. Lihtminevik ja täisminevik. Tegusõna algvorm koos ja ilma sõnata att. Kaudne kõne. Hüüatuslause. Omastavad ja refleksiivsed asesõnad. Valik eessõnu.

Õppetegevused: 8. klassis on eesmärgiks julgustada õpilasi võõrkeeles suhtlema, panustades enam kirjalikku väljendusoskusesse. Arendatakse jätkuvalt kõiki osaoskusi järgneval moel:
1) eri liiki tekstide kuulamine ja lugemine;
2) iseseisev, sõnaraamatu abil tekstide tõlkimine;
3) häälega lugemine;
4) dialoogide koostamine ja esitlemine;
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) loovtööde kirjutamine;
7) loovtööde suuline esitamine;
8) info otsimine võõrkeelsest allikast - teatmeteosed, internet
9) töö lauludega;
10)meedia-ja audiovisuaalsete materjalide kasutamine (internet, lühifilmid);
11)sõnamängud ja veebipõhise õpiku kasutamine sõnavara ja grammatika kinnistamiseks ja arendamiseks.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õppeaasta jooksul tuleb esitada 4-5 loovtööd. Õppeaasta jooksul toimub 3-4 kuulamistesti. Sõnade töödele eraldi pööratakse vähem tähelepanu. Põhirõhk on suulisel ja kirjalikul väljendusoskusel. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 1-2 suuremat kontrolltööd, milles hinnatakse keelestruktuuride õigsust, kirjutamis- ning lugemisoskust ning sõnavara kasutust. Rääkimisoskust hinnatakse nii suulise tagasiside kui kirjaliku hinde näol. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis. Õpetaja annab semestri vältel ka suulist tagasisidet õpilaste aktiivsuse ja hoolsuse ning enam tähelepanu nõudvate aspektide kohta. Iga õppesemestri lõpul analüüsivad õpilased oma teadmisi kas kirjaliku või suulise eneseanalüüsi vormis õppesemestri algul püstitatud eesmärkide täitumise osas.

9.klass

Õpitulemused:
1) Õpilane oskab kirjeldada erinevusi ja sarnasusi ja kasutada sõnu lik, olik, lika, olika, samma, annorlunda ja liknar;
2) Õpilane oskab kirjutada reportaaži, mille osadeks on sissejuhatus, faktid, intervjuu, ümbruse ja isiku kirjeldus, kokkuvõte ja õpilane kasutab sobivaid ajavorme;
3) Õpilane oskab anda hinnangut filmi ja raamatu kohta;
4) Õpilane oskab kirjutada retsensiooni ette antud mudeli, oskab seal kirjeldada peategelasi, keskkonda, põhisündmusi ja esitleda oma arvamust;
5) Õpilane oskab kirjeldada ja analüüsida pilti;
6) Õpilane oskab kirjeldada, mida ta Internetis teeb;
7) Õpilane oskab sõnakasutust, sõnade häältdust, kõnekujundeid ja tähendust;
8) Õpilane oskab varieerida sõnakasutust vastavalt olukorrale ja teha ennast arusaadavaks;
9) Õpilane oskab aru saada emakeele ja õpitava keele erinevustest ja neid omavahel võrrelda;
10)Õpilane oskab pöörata tähelepanu keskkonna probleemidele;
11)Õpilane oskab lugeda faktiteksti näiteks atmosfääri ja kliima kohta;
12)Õpilane oskab erinevaid lugemisstrateegiaid (otsiv lugemine, ülevaatlik lugemine, sügavuti lugemine);
13)Õpilane oskab kirjutada pikema teksti kohta kokkuvõtet;
14)Õpilane oskab kasutada alistuvaid sidesõnu;
15)Õpilane oskab kasutada erinevaid tuleviku väljendamise võimalusi;
16)Õpilane oskab kasutada võrdlusi;
17)Õpilane oskab kasutada sõnu sitter/ligger/står asjade kohta;
18)Õpilane oskab kasutada esitlemise struktuuri sõnaga det.
19)Õpilane oskab omadussõna määramata ja määratud vormi.
20)Õpilane oskab omadussõna ja nimisõna ühildumist nii määramata kui määratud vormis;
21)Õpilane oskab kas-küsimuste lühivastuseid;
22)Õpilane oskab ajamäärusi, mis vastavad küsimusele „Kui tihti?“;
23)Õpilane oskab kasutada sõnu varje ja varannan;
24)Õpilane oskab kasutada lauses määrsõna.

Õppesisu: Erinevused ja sarnasused. Reportaaž. Hinnang filmi ja raamatu kohta. Retsensioon. Pildi kirjeldus ja analüüs. Tegevused Internetis. Sõnakasutus vastavalt olukorrale. Emakeele ja õpitava keele vahelised erinevused. Keskkond. Lugemisstrateegiad. Kokkuvõtte kirjutamine.Alistuvad sidesõnad. Erinevad tuleviku väljendamise võimalused. Võrdlused. Sitter/ligger/står asjade kohta. Esitlemine sõnaga det. Omadussõna määramata ja määratud vorm. Omadussõna ja nimisõna ühildumine määratud ja määramata vormis. Kas-küsimuste lühivastuseid. Ajamäärused kui saab küsida „Kui tihti?“ Sõnad varje ja varannan. Määrsõna.

Õppetegevused: 9.klassis arendatakse endiselt kõiki osaoskusi järgnevalt:
1) eri liiki tekstide kuulamine ja lugemine;
2) iseseisev, sõnaraamatu abil tekstide tõlkimine;
3) häälega lugemine;
4) dialoogide koostamine ja esitlemine;
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) loovtööde kirjutamine;
7) loovtööde suuline esitamine;
8) projektitööde kirjutamine;

9) projektitööde suuline esitamine:
10)info otsimine võõrkeelsest allikast - teatmeteosed, internet
11)töö lauludega;
12)meedia-ja audiovisuaalsete materjalide kasutamine (internet, lühifilmid);
13)sõnamängud ja veebipõhise õpiku kasutamine sõnavara ja grammatika kinnistamiseks ja arendamiseks.

Hindamine: Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Õppeaasta jooksul tuleb esitada 1-2 loovtööd. Õppeaasta jooksul tuleb esitada 2-3 projekti. Õppeaasta jooksul toimub 3-4 kuulamistesti.Sõnade töödele eraldi pööratakse vähem tähelepanu. Põhirõhk on suulisel ja kirjalikul väljendusoskusel. Õpilane saab tagasisidet suulise või kirjaliku hinde vormis kõigi osaoskuste kohta kas eraldi või lõimitult. Semestri jooksul toimub 1-2 suuremat kontrolltööd, milles hinnatakse keelestruktuuride õigsust, kirjutamis- ning lugemisoskust ning sõnavara kasutust. Rääkimisoskust hinnatakse nii suulise tagasiside kui kirjaliku hinde näol. Kokkuvõttev hindamine toimub 2 korda aastas (I ja II semester) kirjaliku hinde vormis. Õpetaja annab semestri vältel ka suulist tagasisidet õpilaste aktiivsuse ja hoolsuse ning enam tähelepanu nõudvate aspektide kohta. Iga õppesemestri lõpul analüüsivad õpilased oma teadmisi kas_kirjaliku või suulise eneseanalüüsi vormis õppesemestri algul püstitatud eesmärkide täitumise osas.

Ainevaldkond MATEMAATIKA

Matemaatikapädevus

tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.

Valdkonna õppeaine

Matemaatika

Klass	4. kl	5. kl	6. kl
II kooliaste Tunde nädalas	5 tundi	5 tundi	5 tundi

III kooliaste	7. kl	8. kl	9. kl
Tunde nädalas	5 tundi	5 tundi	5 tundi

Üldpädevuste kujundamine

Matemaatika õppimise kaudu arenevad matemaatikapädevuse kõrval kõik ülejäänud üldpädevused.
Väärtuspädevus. Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne pädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus. Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus. Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus. Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.
Ettevõtlikkuspädevus. Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmisteni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.
Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Lõiming

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kaht põhilist teed pidi. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi

ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimsad vahendid kollegiaalses koostöös teiste ainete õpetajatega tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus. Kõige tihedamat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Niisuguse koostöö viljakus sõltub eelkõige matemaatikaõpetajate teadmistest teistes valdkondades õpetatava
ainese ja seal kasutatava matemaatilise aparatuuri kohta ning teiste valdkondade õpetajate
arusaamadest ja oskustest oma õppeaines matemaatikat ning selle keelt mõistlikul ja korrektsel viisil kasutada.
Matemaatika pakub lõimingut ka võõrkeelte ainevaldkonnaga. Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada. Lõimingut võõrkeeltega tugevdab õpilaste juhatamine erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid kasutama. Nii näiteks võiks eesti ja inglise keele õpetajad õpilastele selgitada, et ingliskeelsel sõnal „number“ on eesti keeles kaks tähendust: arv ja number, keemiaõpetaja võiks reaktsioonivõrrandite põhjal siduda ainete koguse leidmise võrdekujulise võrrandi ja protsentarvutuse kohta omandatud teadmiste ja oskustega.
Eriline koht on internetil oma võimalustega. Suure osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama õpetuses uurimuslikku õpet kasutades. Sel viisil lõimitakse matemaatika õppimise meetod teistes loodusainetes kasutatava meetodiga.

Läbivad teemad

Õppekava üldosas toodud läbivad teemad realiseeritakse põhikooli matemaatikaõpetuses eelkõige õppetegevuse sihipärase korraldamise ja käsitletava aine juures viidete tegemise kaudu. Näiteks seostub läbiv teema **„Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine“** matemaatika õppimisel järk-järgult kujundatava õppimise vajaduse tajumise ning iseseisva õppimise oskuse arendamise kaudu. Sama läbiv teema seondub näiteks ka matemaatikatundides hindamise kaudu antava hinnanguga õpilase võimele abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma tunnetusvõimete reaalne hindamine on aga üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise lähtetingimusi. Õpilast suunatakse arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Läbiva teema **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** probleemistik jõuab matemaatika-kursusesse eelkõige ülesannete kaudu, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonna-
ressursside kasutamise kohta. Neid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Võimalikud on õuesõppetunnid. Matemaatikaõpetajate eeskuju järgides õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama sellekohaseid väärtushinnanguid ja käitumisnorme. Kujundatakse kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust, hinnatakse kriitiliselt keskkonna ja inimarengu perspektiive. Selle teema käsitlemisel on tähtsal kohal protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid.
Teema **„Kultuuriline identiteet“** seostamisel matemaatikaga on olulisel kohal matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).
Läbivat teemat **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** käsitletakse eelkõige matemaatikat ja teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste (uurimistööde, rühmatööde, projektide jt) kaudu, millega arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste isikute tegevusviiside ja arvamuste suhtes. Sama teemaga seondub näiteks protsentarvutuse ja statistika elementide

käsitlemine, mis võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Eriline tähendus matemaatika jaoks on läbival teemal **„Tehnoloogia ja innovatsioon“.**
Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest, kus matemaatikal on tihti lausa olemuslik tähendus (ja osa). Õpilase jaoks avaneb see eelkõige tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates rakendatavate mõõtmiste ja arvutuste kaudu.
Õpilast suunatakse kasutama info-ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi *IKT*), et lahendada elulisi probleeme ning tõhustada oma õppimist ja tööd. Matemaatika õpetus peaks pakkuma võimalusi ise avastada, märgata seaduspärasusi ning seeläbi aidata kaasa loovate inimeste kujunemisele. Seaduspärasusi avastades rakendatakse mitmesugust õpitarkvara.
Teema **„Teabekeskkond“** seondub eriti oma meediamanipulatsioone käsitlevas osas tihedalt matemaatikakursuses käsitletavate statistiliste protseduuride ja protsentarvutusega. Õpilast juhitakse arendama kriitilise teabeanalüüsi oskusi.
Läbiv teema **„Tervis ja ohutus“** realiseerub matemaatikakursuses ohutus- ja tervishoiualaseid reaalseid andmeid sisaldavate ülesannete kaudu (nt liikluskeskkonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muid riskitegureid käsitlevate andmetega protsentülesanded ja graafikud). Eriti tähtis on kiirusest tulenevate õnnetusjuhtumite põhjuste analüüs. Matemaatika sisemine loogika, meetod ja süsteemne ülesehitus on iseenesest olulised vaimselt tervet inimest kujundavad tegurid. Ka emotsionaalse tervise tagamisel on matemaatikaõpetusel kaalukas roll.
Ahaaefektiga saadud probleemide lahendused, kaunid geomeetrilised konstruktsioonid jms võivad pakkuda õpilasele palju meeldivaid emotsionaalseid kogemusi.
Matemaatika õppimine ja õpetamine peaksid pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone. Teema **„Väärtused ja kõlblus“** külgneb eelkõige selle kõlbelise komponendiga – korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilisuse, järjekindluse, püsivuse ja aususe kasvatamisega. Õpetaja eeskujul on oluline roll tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

MATEMAATIKA

4. klass 175 tundi

Arvutamine (60 tundi)
Õppesisu:

Arvude lugemine ja kirjutamine, nende esitamine üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümne- ja sajatuhandeliste summana. Liitmine ja lahutamine, nende omadused. Kirjalik liitmine ja lahutamine. Naturaalarvude korrutamine. Korrutamise omadused. Kirjalik korrutamine. Naturaalarvude jagamine. Jäägiga jagamine. Kirjalik jagamine. Arv null tehetes. Tehete järjekord. Naturaalarvu ruut. Murrud. Rooma numbrid

Õpitulemused:

Õpilane

- selgitab näidete varal termineid *arv* ja *number*; kasutab neid ülesannetes;
- kirjutab ja loeb arve 1 000 000 piires;

- esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste kümne- ja sajatuhandeliste summana;
- võrdleb ja järjestab naturaalarve, nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe);
- tunneb liitmis- ja lahutamistehte liikmete ning tulemuste vahelisi seoseid;
- kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi;
- sõnastab ja esitab üldkujul liitmise omadusi (liidetavate vahetuvuse ja rühmitamise omadus) ja kasutab neid arvutamise hõlbustamiseks;
- sõnastab ja esitab üldkujul arvust summa ja vahe lahutamise ning arvule vahe liitmise omadusi ja kasutab neid arvutamisel;
- kujutab kahe arvu liitmist ja lahutamist arvkiirel;
- liidab ja lahutab peast kuni kolmekohalisi arve;
- liidab ja lahutab kirjalikult arve miljoni piires, selgitab oma tegevust;
- nimetab korrutamise tehte komponente (tegur, korrutis);
- esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena;
- kirjutab korrutamistehtele vastava jagamistehte ja vastupidi;
- tunneb korrutamistehte liikmete ning tulemuse vahelisi seoseid;
- sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi: tegurite vahetuvus, tegurite rühmitamine, summa korrutamine arvuga;
- kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks;
- korrutab peast arve 100 piires;
- korrutab naturaalarvu 10, 100 ja 1000-ga;
- arvutab enam kui kahe arvu korrutist;
- korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega;
- nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis);
- tunneb jagamistehte liikmete ja tulemuse vahelisi seoseid;
- jagab peast arve korrutustabeli piires;
- kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil;
- selgitab, mida tähendab “üks arv jagub teisega”;
- jagab jäägiga ja selgitab selle jagamise tähendust;
- jagab nullidega lõppevaid arve peast 10, 100 ja 1000-ga;
- jagab nullidega lõppevaid arve järkarvudega;
- jagab summat arvuga;
- jagab kirjalikult arvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga;
- liidab ja lahutab nulli, korrutab nulliga;
- selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja nulliga jagamise võimatust;
- tunneb tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises;
- arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse;
- selgitab arvu ruudu tähendust, arvutab naturaalarvu ruudu;
- teab peast arvude 0 – 10 ruutusid;
- kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutamisel;
- selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust,
- kujutab joonisel murdu osana tervikust;
- nimetab joonisel märgitud terviku osale vastava murru;
- arvutab osa (ühe kahendiku, kolmandiku jne) tervikust;

- loeb ja kirjutab enamkasutatavaid rooma numbreid (kuni kolmekümneni), selgitab arvu üleskirjutuse põhimõtet.

Üldpädevused:

Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult.

Lõiming teiste ainetega:

Eesti keel – õpetaja pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele ning selgitab, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt.

Andmed ja algebra (35 tundi)

Õppesisu:
Tekstülesanded. Täht võrduses.

Õpitulemused:
Õpilane
- lahendab kuni kolmetehtelisi elulise sisuga tekstülesandeid;
- modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid;
- koostab ise ühe- kuni kahetehtelisi tekstülesandeid;
- hindab ülesande lahendustulemuse reaalsust;
- leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arvväärtuse proovimise või analoogia teel

Üldpädevused:

Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Modelleerib ise tekstülesandeid.
Suhtluspädevus - tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist
ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Kujuneb välja valmisolek erinevatel viisidel (tekst, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Ettevõtlikkuspädevus - arendab mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine (60 tundi)

Õppesisu:

Kujundi ümbermõõdu ja pindala leidmine pikkusühikud Kolmnurk. Nelinurk, ristkülik ja ruut. Pindalaühikud. Massiühikud. Mahuühikud. Rahaühikud. Ajaühikud. Kiirus ja kiirusühikud. Temperatuuri mõõtmine. Arvutamine nimega arvudega.

Õpitulemused:

Õpilane
- leiab ümbritsevast ruumist kolmnurki ning eristab neid;

- nimetab ja näitab kolmnurga külgi, tippe ja nurki;
- joonestab kolmnurka kolme külje järgi;
- selgitab kolmnurga ümbermõõdu tähendust ja näitab ümbermõõtu joonisel;
- arvutab kolmnurga ümbermõõtu nii külgede mõõtmise teel kui ka etteantud küljepikkuste korral;
- leiab ümbritsevast ruumist nelinurki, ristkülikuid ja ruute ning eristab neid;
- nimetab ning näitab ristküliku ja ruudu külgi, vastaskülgi, lähiskülgi, tippe ja nurki;
- joonestab ristküliku ja ruudu nurklaua abil;
- selgitab nelinurga ümbermõõdu tähendust ja näitab ümbermõõtu joonisel;
- arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, ümbermõõdu;
- selgitab ristküliku, sealhulgas ruudu, pindala tähendust joonise abil;
- teab peast ristküliku, sealhulgas ruudu, ümbermõõdu ning pindala valemeid;
- arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, pindala;
- kasutab ümbermõõdu ja pindala arvutamisel sobivaid mõõtühikuid;
- arvutab kolmnurkadest ja tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi ümbermõõdu;
- arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi pindala;
- rakendab geomeetria teadmisi tekstülesannete lahendamisel;
- nimetab pikkusühikuid mm, cm, dm, m, km, selgitab nende ühikute vahelisi seoseid;
- mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid;
- toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkusi silma järgi;
- teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks;
- selgitab pindalaühikute mm^2, cm^2, dm^2, m^2, ha, km^2 tähendust;
- kasutab pindala arvutamisel sobivaid ühikuid;
- selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid;
- nimetab massiühikuid g, kg, t, selgitab massiühikute vahelisi seoseid; kasutab massi arvutamisel sobivaid ühikuid;
- toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu;
- kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu;
- nimetab Eestis käibelolevaid rahaühikuid, selgitab rahaühikute vahelisi seoseid, kasutab arvutustes rahaühikuid;
- nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; teab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid;
- selgitab kiiruse mõistet ning kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost;
- kasutab kiirusühikut km/h lihtsamates ülesannetes;
- loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides märgib etteantud temperatuuri skaalale;
- kasutab külmakraadide märkimisel negatiivseid arve;
- liidab ja lahutab nimega arve;
- korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga;
- jagab nimega arve ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga;
- kasutab mõõtühikuid tekstülesannete lahendamisel;
- otsib iseseisvalt teabeallikatest näiteid erinevate suuruste (pikkus, pindala, mass, maht, aeg, temperatuur) kohta, esitab neid tabelis.

Üldpädevused:

Matemaatiline pädevus – tunneb kujundite seast ära eespool nimetatud tasandilised kujundid, teab nende omadusi ja oskab neid omadusi rakendada ülesannete lahendamisel.
Suhtluspädevus – selgitab tasandiliste kujundite kasutamist praktikas.

Väärtuspädevus - õpilane tunnetab õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega.

Ajavaru kordamiseks (20 tundi)

IKT kasutamine:

Õppematerjalide leheküljel veebipõhine harjutus kirjaliku liitmise kohta, Powerpointi esitlus kujundi ümbermõõdu ja pindala kohta ning kordamiseks mõeldud ristsõna (http://mott.edu.ee/component/option,com_remository/Itemid,28/func,select/id,92/). Pranglimine Miksikeses.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine (rooma numbrid, erinevate tehete ja sümbolite jõudmine matemaatikasse).
Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutitundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel.
Teabekeskkond - õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest ja arendab kriitilise teabeanalüüsi oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng – elulised tekstülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

5. klass 175 tundi

Arvutamine (85 tundi)

Õppesisu:
Miljonite klass ja miljardite klass. Arvu järk, järguühikud ja järkarv. Naturaalarvu kujutamine arvkiirel. Naturaalarvude võrdlemine. Naturaalarvude ümardamine. Neli põhitehet naturaalarvudega. Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ja nende rakendamine. Arvu kuup. Tehete järjekord. Avaldise väärtuse arvutamine. Arvavaldise lihtsustamine sulgude avamise ja ühisteguri sulgudest väljatoomisega Paaris- ja paaritud arvud. Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga, 10-ga) Arvu tegurid ja kordsed. Algarvud ja kordarvud, algtegur. Arvude suurim ühistegur ja vähim ühiskordne. Murdarv, harilik murd, murru lugeja ja nimetaja. Kümnendmurrud. Kümnendmurru ümardamine. Tehted kümnendmurdudega. Taskuarvuti, neli põhitehet.

Õpitulemused:

Õpilane

- loeb numbritega kirjutatud arve miljardi piires;
- kirjutab arve dikteerimise järgi;
- määrab arvu järke ja klasse;
- kirjutab naturaalarve järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana;
- kirjutab arve kasvavas (kahanevas) järjekorras;
- märgib naturaalarve arvkiirele;
- võrdleb naturaalarve;
- teab ümardamisreegleid ja ümardab arvu etteantud täpsuseni;
- liidab ja lahutab kirjalikult naturaalarve miljardi piires;
- selgitab ja kasutab liitmise ja korrutamise seadusi;
- korrutab kirjalikult kuni kolmekohalisi naturaalarve;
- jagab kirjalikult kuni 5-kohalisi arve kuni 2-kohalise arvuga;
- selgitab naturaalarvu kuubi tähendust ja leiab arvu kuubi;
- tunneb tehete järjekorda (liitmine/lahutamine, korrutamine/jagamine, sulud), arvutab kuni neljatehteliste arvavaldiste väärtusi;
- avab sulgusid arvavaldiste korral; toob ühise teguri sulgudest välja;
- eristab paaris- ja paaritud arve;
- otsustab (tehet sooritamata), kas arv jagub 2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga või 10-ga;
- leiab arvu tegureid ja kordseid;
- teab, et arv 1 ei ole alg- ega kordarv;
- esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena;
- otsustab 100 piires, kas arv on alg- või kordarv;
- esitab naturaalarvu algarvuliste tegurite korrutisena;
- leiab arvude suurima ühisteguri (SÜT) ja vähima ühiskordse (VÜK).
- liidab ja lahutab kirjalikult kümnendmurde;
- korrutab ja jagab peast kümnendmurde järguühikutega (10, 100, 1000, 10 000 ja 0,1; 0,01; 0,001);
- korrutab kirjalikult kuni kolme tüvenumbriga kümnendmurde;
- jagab kirjalikult kuni kolme tüvenumbriga murdu murruga, milles on kuni kaks tüvenumbrit (mõistet tüvenumber ei tutvustata);
- tunneb tehete järjekorda ja sooritab mitme tehtega ülesandeid kümnendmurdudega, selgitab hariliku murru lugeja ja nimetaja tähendust;
- tunneb kümnendmurru kümnendkohti; loeb kümnendmurde;
- kirjutab kümnendmurde numbrite abil verbaalse esituse järgi;
- võrdleb ja järjestab kümnendmurde;
- kujutab kümnendmurde arvkiirel;
- ümardab kümnendmurde etteantud täpsuseni;
- sooritab arvutuste kontrollimiseks neli põhitehet taskuarvutil.

Üldpädevused:

Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Lahendab ülesandeid, kus esinevad kümnendmurrud. Teab arvandmetega manipuleerimise võtteid ja oskab neid lihtsamatel juhtudel avastada.
Sotsiaalne pädevus – oskab kasutada ümardamise reegleid igapäevaelus

Lõiming teiste ainetega:
Eesti keel – õpetaja pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele ning selgitab, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt.

IKT kasutamine:
Miksike. Pranglimine: hea peastarvutamise harjutamiseks. Arvu tegurite ja kordsete leidmiseks, algarvu määramiseks programm Wiris.

Andmed ja algebra (40 tundi)

Õppesisu:
Arvavaldis, tähtavaldis, valem. Võrrandi ja selle lahendi mõiste. Võrrandi lahendamine proovimise ja analoogia teel. Arvandmete kogumine ja korrastamine. Sagedustabel. Skaala. Diagrammid: tulpdiagramm, sirglõik-diagramm. Aritmeetiline keskmine. Tekstülesannete lahendamine.

Õpitulemused:
Õpilane
- tunneb ära arvavaldise ja tähtavaldise;
- lihtsustab ühe muutujaga täisarvuliste kordajatega avaldise; arvutab lihtsa tähtavaldise väärtuste;
- kirjutab sümbolites tekstina kirjeldatud lihtsamaid tähtavaldisi;
- eristab valemit avaldisest;
- kasutab valemit ja selles sisalduvaid tähiseid arvutamise lihtsustamiseks;
- tunneb ära võrrandi, selgitab, mis on võrrandi lahend;
- lahendab proovimise või analoogia abil võrrandi, mis sisaldab ühte tehet ja naturaalarve;
- kogub lihtsa andmestiku;
- korrastab lihtsamaid arvandmeid ja kannab neid sagedustabelisse;
- tunneb mõistet sagedus ning oskab seda leida;
- tajub skaala tähendust arvkiire ühe osana;
- loeb andmeid erinevatelt skaaladelt andmeid ja toob näiteid skaalade kasutamise kohta;
- loeb andmeid tulpdiagrammilt ja oskab neid kõige üldisemalt iseloomustada;
- joonistab tulp- ja sirglõikdiagramme;
- arvutab aritmeetilise keskmise;
- lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;
- tunneb tekstülesande lahendamise etappe;
- modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid;
- kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid;
- hindab tulemuse reaalsust;

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Joonestab õppekavas ette nähtud diagramme ja tõlgendab neid korrektselt. Modelleerib ise tekstülesandeid.
Suhtluspädevus - tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist

ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Kujuneb välja valmisolek erinevatel viisidel (tekst, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Õpipädevus – leiab statistilisteks arvutusteks vajalikku infot meediast, teatmikest, internetist ja teeb adekvaatseid järeldusi. Leiab vajalikku infot tekstülesannete lahendamiseks internetist ja teatmikest.
Ettevõtlikkuspädevus - arendab mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu

Lõiming teiste ainetega:
Inimeseõpetus – kasutab vajadusel diagramme, koostab ja tõlgendab neid.

IKT kasutamine:
Statistika elementide õpetamisel (arvandmete kogumine ja korrastamine, sagedustabel, skaal, diagrammid: tulpdiagramm, sirglõikdiagramm, aritmeetiline keskmine) saab kasutada MS Excelit või Open Office tabelarvutusprogrammi. Miksike.

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine (30 tundi)

Õppesisu:
Sirglõik, murdjoon, kiir, sirge. Nurk, nurkade liigid. Kõrvunurgad. Tippnurgad. Paralleelsed ja ristuvad sirged. Kuubi ja risttahuka pindala ja ruumala. Pindalaühikud ja ruumalaühikud. Plaanimõõt

Õpitulemused:
Õpilane
- joonestab sirge, kiire ja lõigu ning selgitab nende erinevusi;
- märgib ja tähistab punkte sirgel, kiirel, lõigul;
- joonestab etteantud pikkusega lõigu;
- mõõdab antud lõigu pikkuse;
- arvutab murdjoone pikkuse;
- joonestab nurga, tähistab nurga tipu ja kirjutab nurga nimetuse sümbolites (näiteks $\angle ABC$);
- võrdleb etteantud nurki silma järgi ja liigitab neid,
- joonestab teravnurga, nürinurga, täisnurga ja sirgnurga;
- kasutab malli nurga mõõtmiseks ja etteantud suurusega nurga joonestamiseks;
- teab täisnurga ja sirgnurga suurust;
- leiab jooniselt kõrvunurkade ja tippnurkade paare;
- joonestab kõrvunurki ja teab, et kõrvunurkade summa on 180°
- arvutab antud nurga kõrvunurga suuruse;
- joonestab tippnurki ja teab, et tippnurgad on võrdsed;
- joonestab lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid;
- joonestab paralleellükke abil paralleelseid sirgeid;
- tunneb ja kasutab sümboleid $\perp$ ja $||$
- arvutab kuubi ja risttahuka pindala ja ruumala;
- teisendab pindalaühikuid;
- teab ja teisendab ruumalaühikuid;
- kasutab ülesannete lahendamisel mõõtühikute vahelisi seoseid;

- selgitab plaanimõõdu tähendust;
- valmistab ruudulisele paberile lihtsama (korteri jm) plaani.

Üldpädevused:
Matemaatiline pädevus – tunneb kujundite seast ära eespool nimetatud tasandilised ja ruumilised kujundid, teab nende omadusi ja oskab neid omadusi rakendada ülesannete lahendamisel.
Suhtluspädevus – selgitab tasandiliste ja ruumiliste kujundite kasutamist praktikas.
Väärtuspädevus - õpilane tunnetab õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega.

IKT kasutamine:
Nurkade ja sirgete käsitlemisel saab kasutada programmi GeoGebra. Miksike.

Ajavaru kordamiseks (20 tundi)

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng - statistika elemente (andmete kogumine, keskmine, mood) sisaldavad ülesanded keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Kultuuriline identiteet - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine (rooma numbrid, erinevate tehete ja sümbolite jõudmine matemaatikasse).
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilasel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutitundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel.
Teabekeskkond - õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest ja arendab kriitilise teabeanalüüsi oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng – elulised tekstülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester). Õppeaasta lõpeb eksamiga.

6.klass 175 tundi

Arvutamine (65 tundi)

Õppesisu:
Harilik murd, selle põhiomadus. Hariliku murru taandamine ja laiendamine. Harilike murdude võrdlemine. Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Harilike murdude korrutamine. Pöördarvud. Harilike murdude jagamine. Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Negatiivsed arvud. Arvtelg. Positiivsete ja negatiivsete täisarvude kujutamine arvteljel. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Vastandarvud. Arvu absoluutväärtus. Arvude järjestamine. Arvutamine täisarvudega.

Õpitulemused:

Õpilane

- teab murru lugeja ja nimetaja tähendust; teab, et murrujoonel on jagamismärgi tähendus;
- kujutab harilikke murde arvkiirel;
- kujutab lihtsamaid harilikke murde vastava osana lõigust ja tasapinnalisest kujundist;
- tunneb liht- ja liigmurde;
- teab, et iga täisarvu saab esitada hariliku murruna;
- taandab murde nii järkjärgult kui suurima ühisteguriga, jäädes arvutamisel saja piiresse;
- teab, milline on taandumatu murd;
- laiendab murdu etteantud nimetajani;
- teisendab murde ühenimelisteks ja võrdleb neid;
- teab, et murdude ühiseks nimetajaks on antud murdude vähim ühiskordne;
- esitab liigmurru segaarvuna ja vastupidi;
- liidab ja lahutab ühenimelisi ja erinimelisi murde;
- korrutab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega;
- tunneb pöördarvu mõistet;
- jagab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega ning vastupidi;
- tunneb segaarvude liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise eeskirju ja rakendab neid arvutamisel;
- teisendab lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ja harilikku murru lõplikuks või lõpmatuks perioodiliseks kümnendmurruks;
- leiab hariliku murru kümnendlähendi ja võrdleb harilikke murde kümnendlähendite abil;
- arvutab täpselt avaldiste väärtusi, mis sisaldavad nii kümnend- kui hailikke murde ja sulge;
- selgitab negatiivsete arvude tähendust, toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid;
- leiab kahe punkti vahelise kauguse arvteljel;
- teab, et naturaalarvud koos oma vastandarvudega ja arv null moodustavad täisarvude hulga;
- võrdleb täisarve ja järjestab neid;
- teab arvu absoluutväärtuse geomeetrilist tähendust;
- leiab täisarvu absoluutväärtuse;
- liidab ja lahutab positiivsete ja negatiivsete täisarvudega, tunneb arvutamise reegleid;
- vabaneb sulgudest, teab, et vastandarvude summa on null ja rakendab seda teadmist arvutustes;
- rakendab korrutamise ja jagamise reegleid positiivsete ja negatiivsete täisarvudega arvutamisel;
- arvutab kirjalikult täisarvudega;

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Lahendab ülesandeid, kus esinevad harilikud murrud, kümnendmurrud, negatiivsed arvud.

Lõiming teiste ainetega:
Loodusõpetus – teab negatiivse arvu tähendust (temperatuur, veepinnast madalam).
Eesti keel - pöörab tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele, selgitada, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt.
Muusika - noodipikkused ja takt ning nende seotus harilike murdudega.

IKT kasutamine:
Miksike. Harilikud murrud, tehted nendega: programmid T-algebra ja Wiris, GeoGebra töölehed
http://web.zone.ee/math/geogebra.html,http://mott.edu.ee/component/option,com_remository/Itemid,28/func,select/id,4/, http://mott.edu.ee/mottwiki/index.php/Materjalid_6._klassile.
Positiivsed ja negatiivsed täisarvud: programm Wiris, GeoGebra dünaamilised töölehed, lisaks:
http://mott.edu.ee/mottwiki/index.php/Materjalid_6._klassile#Ratsionaalarvud).

Andmed ja algebra (40 tundi)

Õppesisu:
Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Koordinaattasand. Punkti asukoha määramine tasandil.
Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teisi empiirilisi graafikuid.
Sektordiagramm. Tekstülesanded.

Õpitulemused:
Õpilane
- selgitab protsendi mõistet; teab, et protsent on üks sajandik osa tervikust;
- leiab osa tervikust;
- leiab arvust protsentides määratud osa;
- lahendab igapäevaelule tuginevaid ülesandeid protsentides määratud osa leidmisele (ka intressiarvutused);
- lahendab tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmisele;
- joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi;
- määrab punkti koordinaate ristkoordinaadistikus;
- joonestab lihtsamaid graafikuid;
- loeb andmeid graafikult, sh loeb ja analüüsib liiklusohutusalaseid graafikuid;
- loeb andmeid sektordiagrammilt;
- analüüsib ning lahendab täisarvude ja murdarvudega mitmetehteliste tekstülesandeid;
- tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi;
- õpetaja juhendamisel modelleerib lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Lahendab ülesandeid, kus esinevad mõisted protsent, protsendipunkt, promill. Joonestab õppekavas ette nähtud diagramme ja tõlgendab neid korrektselt. Loeb vajalikke graafikuid. Teab arvandmetega manipuleerimise võtteid ja oskab neid lihtsamatel juhtudel avastada.
Suhtluspädevus - kujuneb välja valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.

Õpipädevus – leiab vajalikku infot tekstülesannete lahendamiseks internetist ja teatmikest.
Sotsiaalne pädevus – kasutab protsentarvutust igapäevaelus ja oskab vastu võtta vastutustundlikke otsuseid (laenamine jms). Oskab tõlgendada erinevaid graafikuid
Ettevõtlikkuspädevus - arendab mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu

Lõiming teiste ainetega:
Loodusõpetus – kasutab protsentarvutust liikumise kiiruse muutumise kirjeldamisel.
Inimeseõpetus – kasutab vajadusel diagramme, koostab ja tõlgendab neid.

IKT kasutamine:
Protsenti käsitlevad ülesanded: http://elvag.edu.ee/~pihlap/protsent/ ja http://zope.eenet.ee/mmmprojekt/materjalidteemade-jaergi-1/protsent/.

Geomeetrilised kujundid (60 tundi)

Õppesisu:
Ringjoon. Ring. Ringi sektor. Ringjoone pikkus. Ringi pindala. Peegeldus sirgest, telgsümmeetria.
Peegeldus punktist, tsentraalsümmeetria. Lõigu poolitamine. Antud sirge ristsirge. Nurga poolita-mine. Kolmnurk ja selle elemendid. Kolmnurga nurkade summa. Kolmnurkade võrdsuse tunnused. Kolmnurkade liigitamine. Kolmnurga joonestamine kolme külje järgi, kahe külje ja nende vahelise nurga järgi, ühe külje ja selle lähisnurkade järgi. Täisnurkne kolmnurk. Võrdhaarse kolmnurga omadusi. Kolmnurga alus ja kõrgus. Kolmnurga pindala.

Õpitulemused:
Õpilane

- teab ringjoone keskpunkti, raadiuse ja diameetri tähendust;
- joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoont;
- leiab katseliselt arvu π ligikaudse väärtuse;
- arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala;
- eristab joonisel sümmeetrilised kujundid;
- joonestab sirge (ja punkti) suhtes antud punktiga sümmeetrilist punkti, antud lõiguga sümmeetrilise lõigu ja antud kolmnurga või nelinurgaga sümmeetrilist kujundi;
- kasutades IKT võimalusi (internetiotsing, pildistamine) toob näiteid õpitud geomeetrilistest kujunditest ning sümmeetriast arhitektuuris ja kujutavas kunstis;
- poolitab sirkli ja joonlauaga lõigu ning joonestab keskristsirge;
- poolitab sirkli ja joonlauaga nurga;
- näitab joonisel ja nimetab kolmnurga tippe, külgi, nurki;
- joonestab ja tähistab kolmnurga, arvutab kolmnurga ümbermõõdu;
- leiab jooniselt ja nimetab kolmnurga lähisnurki, vastasnurki, lähiskülgi, vastaskülgi;
- teab ja kasutab nurga sümboleid;
- teab kolmnurga sisenurkade summat ja rakendab seda puuduva nurga leidmiseks;
- teab kolmnurkade võrdsuse tunnuseid KKK, KNK, NKN ning kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- liigitab joonistel etteantud kolmnurki nurkade ja külgede järgi;
- joonestab teravnurkse, täisnurkse ja nürinurkse kolmnurga;
- joonestab erikülgse, võrdkülgse ja võrdhaarse kolmnurga;

- joonestab kolmnurga kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi;
- näitab ja nimetab täisnurkse kolmnurga külgi;
- näitab ja nimetab võrdhaarses kolmnurgas külgi ja nurki;
- teab võrdhaarse kolmnurga omadusi ja kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- tunneb mõisteid alus ja kõrgus, joonestab iga kolmnurga igale alusele kõrguse;
- mõõdab kolmnurga aluse ja kõrguse;
- arvutab kolmnurga pindala.

Üldpädevused:
Matemaatiline pädevus – tunneb kujundite seast ära eespool nimetatud tasandilised kujundid, teab nende omadusi ja oskab neid omadusi rakendada ülesannete lahendamisel.
Suhtluspädevus – selgitab tasandiliste kujundite kasutamist praktikas.
Väärtuspädevus - õpilane tunnetab õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning
loodusega.

Lõiming teiste ainetega:
Tehnoloogiaõpetus – oskab arvutada erinevate geomeetriliste kujundite pindalasid ning neid valmistada.

IKT kasutamine:
Geomeetria teemad (ringjoon ja ring, telg- ja tsentraalsümmeetria, kolmnurk): GeoGebra.
Lisaks töölehed: http://mott.edu.ee/mottwiki/index.php/Materjalid_6._klassile#Kolmnurk, http://web.zone.ee/math/geogebra.html). Miksike
Tasandiliste kujundite joonestamiseks programm GeoGebra või Wiris, ruumikujundeile Wiris.

Ajavaru kordamiseks (10 tundi)

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng - protsentarvutusülesanded, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta.
Kultuuriline identiteet - protsentarvutuse abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne), protsentarvutuse käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Teabekeskkond – õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest.
Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab erinevaid programme (GeoGebra) geomeetriliste konstruktsioonide tegemisel.
Tervis ja ohutus - oskab kasutada protsentarvutust toote (eseme) koostise määramisel, kui vajalikud algandmed on olemas. Lahendab ülesandeid tervisliku toidu kohta, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid, muid riskitegureid käsitlevate andmetega protsentülesandeid ja graafikuid.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

7. klass 175 tundi

Ratsionaalarvud. Protsentarvutus. Statistika algmõisted (60 tundi)

Õppesisu:
Ratsionaalarvud. Tehted ratsionaalarvudega. Arvutamine taskuarvutiga. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Tehete järjekord. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu kümme astmed, suurte arvude kirjutamine kümne astmete abil. Täpsed ja ligikaudsed arvud, arvutustulemuste otstarbekohane ümardamine. Tüvenumbrid. Promilli mõiste (tutvustavalt). Arvu leidmine tema osamäära ja protsendimäära järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Suuruse muutumise väljendamine protsentides. Andmete kogumine ja korrastamine. Statistilise kogumi karakteristikud (aritmeetiline keskmine). Sektordiagramm. Tõenäosuse mõiste.

Õpitulemused:
Õpilane

- kasutab õigesti märgireegleid ratsionaalarvudega arvutamisel;
- eri liiki murdude korral hindab, mil viisil arvutades saab täpse vastuse ja kuidas on otstarbekas arvutada;
- mitme tehtega ülesandes kasutab vastandarvude summa omadust ja liitmise seadusi;
- korrutab ja jagab positiivseid ja negatiivseid harilikke murde (ka segaarve);
- arvutab mitme tehtega ülesannetes, milles on kuni neli tehet ja ühed sulud;
- selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust;
- teab peast astmete $2^4, 2^5, 2^6, 3^4, 10^4, 10^5, 10^6$ väärtust;
- astendab negatiivset arvu naturaalarvuga, teab sulgude tähendust $\left[(-2)^6 \text{ või } -2^6\right]$;
- teab, kuidas astme $(-1)^n$ ja -1^n väärtus sõltub astendajast n;
- tunneb tehete järjekorda, kui arvutustes on astendamistehteid;
- sooritab taskuarvutil tehteid ratsionaalarvudega;
- toob näiteid igapäevaelu olukordadest, kus kasutatakse täpseid, kus ligikaudseid arve;
- ümardab arve etteantud täpsuseni;
- ümardab arvutuste (ligikaudseid) tulemusi mõistlikult;
- teab, et arvutamise lõpptulemus ei saa olla täpsem võrreldes algandmetega;
- selgitab protsendi tähendust ja leiab osa tervikust (kordavalt);
- selgitab promilli tähendust;
- leiab antud osamäära järgi terviku;
- väljendab kahe arvu jagatist ehk suhet protsentides;
- leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest ja selgitab, mida tulemus näitab;
- leiab suuruse kasvamist ja kahanemist protsentides;
- eristab muutust protsentides muutusest protsendipunktides;

- tõlgendab reaalsuses esinevaid protsentides väljendatavaid suurusi;
- lahendab kuni kahesammulisi protsentülesandeid;
- rakendab protsentarvutust reaalse sisuga ülesannete lahendamisel;
- arutleb ühishüve ja maksude olulisuse üle ühiskonnas;
- selgitab laenudega seotud ohte ja kulutusi ning oskab etteantud lihtsa juhtumi varal hinnata laenamise eeldatavat otstarbekust;
- koostab isikliku eelarve;
- hindab kriitiliselt manipuleerimisvõtteid (näiteks laenamisel);
- moodustab reaalsete andmete põhjal statistilise kogumi, korrastab seda, moodustab sageduste ja suhteliste sageduste tabeli ja iseloomustab seda aritmeetilise keskmise ja diagrammide abil;
- joonestab sektordiagrammi (nii arvutil kui ka käsitsi);
- selgitab tõenäosuse tähendust;
- katsetulemuste vahetu loendamise kaudu arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse tõenäosuse; teeb vahet klassikalisel ja statistilisel tõenäosusel;

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – tunneb õppekavas esitatud mõisteid, kasutab neid korrektselt nii suulises kõnes kui ka kirjalikult. Lahendab ülesandeid, kus esinevad astmed, ligikaudsed arvud, mõisted protsent, protsendipunkt, promill, tõenäosus. Joonestab õppekavas ette nähtud diagramme ja tõlgendab neid korrektselt. Teab arvandmetega manipuleerimise võtteid ja oskab neid lihtsamatel juhtudel avastada.
Sotsiaalne pädevus – kasutab protsentarvutust igapäevaelus ja oskab vastu võtta vastutustundlikke otsuseid (laenamine jms).
Õpipädevus – leiab statistilisteks arvutusteks vajalikku infot meediast, teatmikest, internetist ja teeb adekvaatseid järeldusi.
Ettevõtlikkuspädevus – võtab arukaid riske, teab majanduses (rahanduses) varitsevaid ohte.

Läbivad teemad:
Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng – protsentarvutust kasutades uurib õpilane, missugune on meie elanikkonna vanuseline koosseis, kui suure osa moodustab mittetöötav osa elanikkonnast (alla 18.a., pensioniealised ning töötud) ja mis võib meid ees oodata.
Teabekeskkond – õpilane hangib ülesande (probleemi) lahendamiseks vajaliku info avalikest teabekanalitest.
Tehnoloogia ja innovatsioon – õpilane kasutab õppes nii taskuarvutit kui ka personaalarvutit, kasutab arvutiõpetuse tundides saadud teadmisi eluliste matemaatiliste probleemide lahendamisel.
Tervis ja ohutus – oskab kasutada protsentarvutust toote (eseme) koostise määramisel, kui vajalikud algandmed on olemas. Lahendab ülesandeid tervisliku toidu kohta. Leiab sõiduki kiirusemuutuse, kui sõiduks vajaminevat aega vähendada (suurendada) ja teeb selle põhjal adekvaatsed järeldused.

Lõiming teiste ainetega:
Loodusõpetus – kasutab protsentarvutust liikumise kiiruse muutumise kirjeldamisel, leiab toote (eseme) koostise, kasutab korrektselt ligikaudse arvutamise reegleid ja annab vajaduse korral vastuse standardkujul.
Inimeseõpetus – kasutab vajadusel diagramme, koostab ja tõlgendab neid.

IKT kasutamine:
Tehted astmetega ja protsentarvutuse teevad õpilased taskuarvuti abil, tõenäosusteooria elementide õppimisel saab kasutada programmi „Tõenäosus“ ning diagrammide joonestamiseks MS Excelit või mõnda selle analoogi. Statistilise andmetöötluse tund läbi viia arvutiklassis. Miksike. Pranglimine.

Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Lineaarfunktsioon. Võrrand. (40 tundi)

Õppesisu:
Tähtavaldise väärtuse arvutamine. Lihtsate tähtavaldiste koostamine. Võrdeline sõltuvus, võrdelise sõltuvuse graafik, võrdeline jaotamine. Pöördvõrdeline sõltuvus. Pöördvõrdelise sõltuvuse graafik. Lineaarfunktsioon, selle graafik. Lineaarfunktsiooni rakendamise näiteid. Võrrandi mõiste. Võrrandite samaväärsus. Võrrandi põhiomadused. Ühe tundmatuga lineaarvõrrand, selle lahendamine. Võrre. Võrde põhiomadus. Võrdekujulise võrrandi lahendamine. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine võrrandi abil.

Õpitulemused:
Õpilane

- arvutab ühetähelise tähtavaldise väärtuse;
- koostab lihtsamaid avaldisi (näiteks pindala ja ruumala);
- selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust;
- teab sõltuva ja sõltumatu muutuja tähendust;
- selgitab võrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal (nt teepikkus ja aeg; rahasumma ja kauba kogus);
- kontrollib tabelina antud suuruste abil, kas on tegemist võrdelise sõltuvusega;
- otsustab graafiku põhjal, kas on tegemist võrdelise sõltuvusega;
- toob näiteid võrdelise sõltuvuse kohta ;
- leiab võrdeteguri;
- joonestab võrdelise sõltuvuse graafiku;
- selgitab pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal (nt ühe kilogrammi kauba hind ja teatud rahasumma eest saadava kauba kogus; kiirus ja aeg);
- kontrollib tabelina antud suuruste abil, kas on tegemist pöördvõrdelise sõltuvusega;
- saab graafiku põhjal aru, kas on tegemist pöördvõrdelise sõltuvusega;
- joonestab pöördvõrdelise sõltuvuse graafiku nii käsitsi kui ka arvuti abil;
- teab, mis on lineaarne sõltuvus; eristab lineaarliiget ja vabaliiget;
- joonestab lineaarfunktsiooni avaldise põhjal graafiku;
- otsustab graafiku põhjal, kas funktsioon on lineaarne või ei ole;
- lahendab võrdekujulise võrrandi;
- lahendab lineaarvõrrandeid;
- koostab lihtsamate tekstülesannete lahendamiseks võrrandi, lahendab selle; kontrollib tekstülesande lahendit;
- lahendab (tekst)ülesandeid protsentarvutuse kohta;
- koostab lineaarvõrrandi etteantud teksti järgi, lahendab tekstülesandeid lineaarvõrrandi abil;

- modelleerib õpetaja juhendamisel lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi ja tõlgendab saadud tulemusi õpetaja juhendamisel.

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – teab funktsiooni mõistet ja kasutab seda õigesti; tunneb etteantud funktsioonide seast ära võrdelise sõltuvuse, lineaarfunktsiooni ja pöördvõrdelise sõltuvuse ja joonestab õppekavas ettenähtud graafikuid. Lahendab tekstülesandeid võrdelise sõltuvuse ja lineaarfunktsiooni rakendusena. Lahendab võrdekujulisi ja lineaarvõrrandeid ning vastavaid tekstülesandeid, interpreteerib saadud lahendit.
Õpipädevus – leiab vajalikku infot tekstülesannete lahendamiseks internetist ja teatmikest.
Suhtluspädevus – selgitab sõnaliselt tekstülesande lahenduskäiku ja saadud lahendi tõeväärtust, mõistab ülesannete teksti ja tõlgendab neid adekvaatselt.

Läbivad teemad:
Tervis ja ohutus: ülesanded, mis toetavad arusaamist ohutust liiklemisest (teepikkus ja aeg teatud kiirusega sõitmisel, helkuri mõju jms).

Lõiming teiste ainetega:
Loodusõpetus - ühtlase liikumise kirjeldamine.
Füüsika, keemia - võrdekujuline võrrand. Kasutada ka x-st erinevaid tähti, et õpilane tunneks ära sama teema füüsikas ja keemias.
Tehnoloogiaõpetus - võrdelise seose käsitlemisel sobivad ülesanded, kus õpilastel tuleb koostada menüü laua katmiseks teatud arvule külalistele.

IKT kasutamine:
Võrdekujulise võrrandi ja lineaarvõrrandi lahendi kontrollimiseks on kasutada programmi Wiris.
Funktsiooni graafiku joonestamiseks kasutada programmi GeoGebra või Wiris. Miksike.

Geomeetrilised kujundid (30 tundi)

Õppesisu:
Hulknurk, selle ümbermõõt. Hulknurga sisenurkade summa. Rööpkülik, selle omadused. Rööpküliku pindala. Romb, selle omadused. Rombi pindala. Püstprisma, selle pindala ja ruumala.

Õpitulemused:
Õpilane
- teab, mis on hulknurk, näitab hulknurga tippe, külgi ja nurki, lähiskülgi ja lähisnurki;
- saab aru mõistest korrapärane hulknurk;
- arvutab hulknurga ümbermõõtu, sisenurkade summa ja korrapärase hulknurga ühte nurka;
- joonestab etteantud külgede ja nurgaga rööpküliku, tema diagonaalid ja kõrguse; (soovitus: õpilane oskab joonist teha joonestamisvahendite abil ning samuti arvutiprogrammi GeoGebra abil.
- teab rööpküliku külgede, nurkade ja diagonaalide omadusi, kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- mõõdab rööpküliku küljed ja kõrguse, arvutab ümbermõõdu ja pindala; joonestab etteantud külje ja nurga järgi rombi;

- teab rööpküliku külgede, nurkade ja diagonaalide omadusi, kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- mõõdab rööpküliku küljed ja kõrguse, arvutab ümbermõõdu ja pindala; joonestab etteantud külje ja nurga järgi rombi;
- teab rombi diagonaalide ja nurkade omadusi, kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- joonestab ja mõõdab rombi külgi, kõrgust ja diagonaale, arvutab ümbermõõdu ja pindala;
- tunneb kehade hulgast kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma;
- näitab ja nimetab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma põhitahke, näitab selle tippe, külgservi, põhiservi, prisma kõrgust, külgtahke, põhja kõrgust; arvutab kolmnurkse ja nelinurkse püstprisma pindala ja ruumala.

Üldpädevused:
Matemaatiline pädevus – tunneb kujundite seast ära eespool nimetatud tasandilised ja ruumilised kujundid, teab nende omadusi ja oskab neid omadusi rakendada ülesannete lahendamisel.
Suhtluspädevus – selgitab tasandiliste ja ruumiliste kujundite kasutamist praktikas (näiteks kõnnitee ehitamine erikujulistest tänavakividest, prismakujulised reklaamtulbad jms).

Läbivad teemad:
Tehnoloogia ja innovatsioon – teab hulknurgakujuliste konstruktsioonielementide kasutamise võimalusi erinevates ehituskonstruktsioonides.

Lõiming teiste ainetega:
Tehnoloogiaõpetus - teab hulknurgakujuliste konstruktsioonielementide kasutamise võimalusi erinevates ehituskonstruktsioonides.

IKT kasutamine:
Tasandiliste kujundite joonestamiseks programm GeoGebra või Wiris, ruumikujundeile Wiris. Miksike

Üksliikmed (30 tundi)

Õpisisu:
Üksliige. Sarnased üksliikmed. Naturaalarvulise astendajaga astmed. Võrdsete alustega astmete korrutamine ja jagamine. Astendaja null, negatiivse täisarvulise astendajaga astmete näiteid. Korrutise astendamine. Jagatise astendamine. Astme astendamine. Üksliikmete liitmine ja lahutamine. Üksliikmete korrutamine. Üksliikmete astendamine. Üksliikmete jagamine. Ülesandeid tehetele naturaalarvulise astendajaga astmetega. Arvu 10 negatiivse täisarvulise astendajaga aste. Arvu standardkuju, selle rakendamise näiteid.

Õpitulemused:
Õpilane
- teab mõisteid üksliige ja selle kordaja;
- teab, et kordaja 1 jäetakse kirjutamata ja miinusmärk üksliikme ees tähendab kordajat (–1);
- viib üksliikme normaalkujule ja leiab selle kordaja;
- korrutab ühe ja sama alusega astmeid $a^m \cdot a^n = a^{m+n}$;

- astendab korrutise $(a \cdot b)^n = a^n \cdot b^n$;
- astendab astme $(a^m)^n = a^{m \cdot n}$;
- jagab võrdsete alustega astmeid $a^m : a^n = a^{m-n}$;
- astendab jagatise $(a : b)^n = a^n : b^n$;
- koondab üksliikmeid;
- korrutab ja astendab üksliikmeid;
- teab, et $10^{-1} = 0{,}1$; $10^{-2} = 0{,}01\ldots$;
- kirjutab kümnendmurru 10-ne astmete abil;
- kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul, selgitab standardkujuliste arvude kasutamist teistes õppeainetes ja igapäevaelus;

Üldpädevused:
Matemaatikapädevus – teab õppekavas olevaid mõisteid ja seoseid, kasutab neid tüüpülesannete lahendamisel, kasutab neid teiste õppeainete õppimisel ja igapäevaelus.
Suhtluspädevus – kasutab arvu 10 astmeid nii sõnas kui ka kirjas korrektselt, saab aru erinevates tekstides (näiteks teatmeteosed) arvu 10 astmete kasutamisest.

Läbivad teemad:
Teabekeskkond – leiab vajalikku infot teatmikest, internetist ja muudest teabeallikatest, saab matemaatilist sümboolikat sisaldavatest tekstidest aru.
Tehnoloogia ja innovatsioon – kasutab õppeks infotehnoloogilisi vahendeid, saab aru suurte ja väikeste arvude tähtsusest looduses toimuvate protsesside kirjeldamisel, teab väikeste arvude kasutusvaldkondi tehnikas.

Lõiming teiste ainetega:
Tehnoloogiaõpetus – väikeste arvude kasutamine tehnikas (täppismõõtmine).
Loodusõpetus – suured arvud planeetide masside ja kauguste väljendamisel, väikesed arvud aine osakeste mõõtmete ja masside kirjeldamisel.

IKT kasutamine:
Tehetel üksliikmetega saab kasutada ülesannete vastuste kontrollimisel programmi Wiris. Miksike.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

Ajavaru kordamiseks (15 tundi)

8.klass 175 tundi

Hulkliikmed (45 tundi)

Õppesisu:

Hulkliige. Hulkliikmete liitmine ja lahutamine. Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega. Hulkliikme tegurdamine ühise teguri sulgudest väljatoomisega. Kaksliikmete korrutamine. Kahe üksliikme summa ja vahe korrutis. Kaksliikme ruut. Hulkliikmete korrutamine. Kuupide summa ja vahe valemid, kaksliikme kuup tutvustavalt. Hulkliikme tegurdamine valemite kasutamisega. Algebralise avaldise lihtsustamine.

Õpitulemused:
Õpilane

- teab mõisteid hulkliige, kaksliige, kolmliige ja nende kordajad;
- korrastab hulkliikmeid;
- arvutab hulkliikme väärtuse;
- liidab ja lahutab hulkliikmeid, kasutab sulgude avamise reeglit;
- korrutab ja jagab hulkliikme üksliikmega;
- toob teguri sulgudest välja;
- korrutab kaksliikmeid,
- leiab kahe üksliikme summa ja vahe korrutise;
- leiab kaksliikme ruudu
- korrutab hulkliikmeid;
- tegurdab avaldist kasutades ruutude vahe ning summa ja vahe ruudu valemeid;
- teisendab ja lihtsustab algebralisi avaldisi;

Üldpädevused
Matemaatikapädevus – teab hulkliikme mõistet, kasutab algebralise avaldise lihtsustamisel abivalemeid, teab seoseid nende valemite vahel.
Õpipädevus – kasutab varemõpitut algebraliste avaldiste lihtsustamisel, leiab õpikust, teatmikest või internetist ülesannete lahendamiseks vajalikud valemid.
Enesemääratluspädevus – õpilane leiab vajaduse korral internetist täiendavaid materjale harjutamiseks (näiteks http://www.mathema.ee/testid).

Lõiming teiste ainetega
Lõiming füüsikaga – kahe või enama valemi kombineerimisel tekib konkreetse ülesande lahendamiseks vajalik valem.

IKT kasutamine
Õpilane kasutab avaldiste lihtsustamisel arvutialgebra programme (T-algebra, Wiris).

Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem (40 tundi)

Õppesisu:
Lineaarvõrrandi lahendamine. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi graafiline esitus. Kahe tundmatuga
lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine graafiliselt. Liitmisvõte. Asendusvõte. Lihtsamate, sh iga-päevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil.

Õpitulemused:
Õpilane

- tunneb ära kahe tundmatuga lineaarse võrrandisüsteemi;
- lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi graafiliselt (nii käsitsi kui ka arvuti abil);
- lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi liitmisvõttega;
- lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi asendusvõttega;
- lahendab lihtsamaid tekstülesandeid kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil;

Üldpädevused
Matemaatikapädevus – kasutab lineaarvõrrandisüsteemi lahendamiseks otstarbekaid võtteid, tõlgendab lahendit (või selle puudumist) geomeetriliselt.

Lõiming teiste ainetega
Füüsika – kahe keha sirgjoonelisel liikumisel kohtumispunkti või kohtumiseks kulunud aja leidmine.

IKT kasutamine
Lahendab lineaarvõrrandi ja võrrandisüsteemi programmiga Wiris, GeoGebra, T-algebra või mõne nende analoogiga.

Geomeetrilised kujundid (70 tundi)

Õppesisu:
Definitsioon. Aksioom. Teoreemieeldus ja väide. Näiteid teoreemide tõestamisest. Kahe sirge lõikamisel kolmanda sirgega tekkivad nurgad. Kahe sirge paralleelsuse tunnused. Kolmnurga välisnurk, selle omadus. Kolmnurga sisenurkade summa. Kolmnurga kesklõik, selle omadus. Trapets. Trapetsi kesklõik, selle omadus. Kolmnurga mediaan. Mediaanide lõikepunkt ehk raskuskese, selle omadus. Kesknurk. Ringjoone kaar. Kõõl. Piirdenurk, selle omadus. Ringjoone lõikaja ja puutuja. Ringjoone puutuja ja puutepunkti joonestatud raadiuse ristseis. Kolmnurga ümber- ja siseringjoon. Kõõl- ja puutujahulknurk, apoteem. Võrdelised lõigud. Sarnased hulknurgad. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Sarnaste hulknurkade ümbermõõtude suhe. Sarnaste hulknurkade pindalade suhe. Maa-alade kaardistamise näiteid.

Õpitulemused:
Õpilane

- selgitab definitsiooni ning teoreemi, eelduse ja väite mõistet;
- kasutab dünaamilise geomeetria programmi seaduspärasuste avastamisel ja hüpoteeside püstitamisel;
- selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- defineerib paralleelseid sirgeid, teab paralleelide aksioomi;
- teab, et kui kaks sirget on paralleelsed kolmandaga, siis nad on paralleelsed teineteisega; kui sirge lõikab ühte kahest paralleelsest sirgest, siis ta lõikab ka teist; kui kaks sirget on risti ühe ja sama sirgega, siis need sirged on teineteisega paralleelsed;
- näitab joonisel ja defineerib lähisnurki ja põiknurki;
- teab sirgete paralleelsuse tunnuseid ning kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- joonestab ja defineerib kolmnurga välisnurga;
- kasutab kolmnurga välisnurga omadust;

- leiab kolmnurga puuduva nurga kahe etteantud nurga järgi,
- leiab võrdhaarse kolmnurga tipunurga alusnurga järgi ja vastupidi;
- joonestab ja defineerib kolmnurga kesklõigu;
- teab kolmnurga kesklõigu omadusi ja kasutab neid ülesannet lahendamised;
- defineerib ja joonestab trapetsi;
- liigitab nelinurki;
- joonestab ja defineerib trapetsi kesklõigu;
- teab trapetsi kesklõigu omadusi ning kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- defineerib ja joonestab kolmnurga mediaani, selgitab mediaanide lõikepunkti omaduse;
- joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoone;
- leiab jooniselt ringjoone kaare, kõõlu, kesknurga ja piirdenurga;
- teab seost samale kaarele toetuva kesknurga ja piirdenurga suuruste vahel ning kasutab seda teadmist ülesannete lahendamisel;
- joonestab ringjoone lõikaja ja puutuja;
- teab puutuja ja puutepunkti tõmmatud raadiuse vastastikust asendit ja kasutab seda ülesannete lahendamisel;
- teab, et ühest punktist ringjoonele joonestatud puutujate korral on puutepunktid võrdsetel kaugustel sellest punktist ning kasutab seda ülesannete lahendamisel;
- teab, et kolmnurga kõigi külgede keskristsirged lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga ümberringjoone keskpunkt;
- joonestab kolmnurga ümberringjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil);
- teab, et kolmnurga kõigi nurkade poolitajad lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga siseringjoone keskpunkt;
- joonestab kolmnurga siseringjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil);
- joonestab korrapäraseid hulknurki (kolmnurk, kuusnurk, nelinurk, kaheksanurk) käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil;
- selgitab, mis on apoteem ja joonestab selle;
- arvutab korrapärase hulknurga ümbermõõdu;
- kontrollib antud lõikude võrdelisust;
- teab kolmnurkade sarnasuse tunnuseid ja kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- teab teoreeme sarnaste hulknurkade ümbermõõtude ja pindalade kohta ning kasutab neid ülesannete lahendamisel;
- selgitab mõõtkava tähendust;
- lahendab rakendusliku sisuga ülesandeid (pikkuste kaudne mõõtmine; maa-alade plaanistamine; plaani kasutamine looduses);

Üldpädevused
Matemaatikapädevus – teab defineerimisele esitatavaid nõudeid, tõestab õppekavas ette nähtud teoreeme, joonestab kolmnurgale sise- ja ümberringjoone, kasutab kolmnurkade (hulknurkade) sarnasuse tunnuseid.
Väärtuspädevus - õpilane tunnetab õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning
loodusega.

Lõiming teiste ainetega
Tehnoloogiaõpetus – leiab eseme raskuskeskme, leiab plaani järgi objekti reaalsed mõõtmed.

Lõiming kehalise kasvatusega: orienteerumine kaardi (plaani) järgi.
Geograafia – kasutab kaarti ja plaani, määrab kaardi järgi objektide vahelise tõelise kauguse.

IKT kasutamine
Jooniste tegemisel kasutab dünaamilise geomeetria programme (Wiris, GeoGebra vms).

Ajavaru kordamiseks (20 tundi)

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet - matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatika-teaduse arengu seostamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – võimalikud rühmatööd teoreeme tõestades.
Tehnoloogia ja innovatsioon - kasutab IKT vahendeid kahe tundmatuga lineaarvõrrandi või võrrandi-süsteemi lahendamisel. Teoreemide tõestamisel pakutakse õpilasele võimalusi ise avastada, märgata seaduspärasusi ning seeläbi aidata kaasa loovate inimeste kujunemisele.
Teabekeskkond - leiab ülesannete lahendamiseks vajaliku info avalikest teabeallikatest (teatmikud, entsüklopeediad, internet).
Tervis ja ohutus - geomeetrilised konstruktsioonid (puutuja, ümberringjoon, siseringjoon, mediaanid) võivad pakkuda õpilasele meeldivaid emotsionaalseid kogemusi.
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester). Õppeaasta lõpeb eksamiga.

9. klass 175 tundi

Ruutvõrrand ja ruutfunktsioon (55 tundi)

Õppesisu:
Arvu ruutjuur. Ruutjuur korrutisest ja jagatisest. Ruutvõrrand. Ruutvõrrandi lahendivalem. Ruutvõrrandi diskriminant. Taandatud ruutvõrrand. Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine ruutvõrrandi abil. Ruutfunktsioon $y = ax^2 + bx + c$, selle graafik. Parabooli nullkohad ja haripunkt.

Õpitulemused:
Õpilane
- eristab ruutvõrrandit teistest võrranditest;
- nimetab ruutvõrrandi liikmed ja nende kordajad;
- viib ruutvõrrandeid normaalkujul;
- liigitab ruutvõrrandeid täielikeks ja mittetäielikeks;
- taandab ruutvõrrandi;
- lahendab mittetäielikke ruutvõrrandeid;

- lahendab taandamata ruutvõrrandeid ja taandatud ruutvõrrandeid vastavate lahendivalemite abil;
- kontrollib ruutvõrrandi lahendeid;
- selgitab ruutvõrrandi lahendite arvu sõltuvust ruutvõrrandi diskriminandist;
- lahendab lihtsamaid, sh igapäevaeluga seonduvaid tekstülesandeid ruutvõrrandi abil;
- eristab ruutfunktsiooni teistest funktsioonidest;
- nimetab ruutfunktsiooni ruutliikme, lineaarliikme ja vabaliikme ning nende kordajad;
- joonestab ruutfunktsiooni graafiku (parabooli) (käsitsi ja arvutiprogrammi abil) ja selgitab ruutliikme kordaja ning vabaliikme geomeetrilist tähendust;
- selgitab nullkohtade tähendust, leiab nullkohad graafikult ja valemist;
- loeb jooniselt parabooli haripunkti, arvutab parabooli haripunkti koordinaadid;
- paraboolide uurimiseks joonestab graafikud arvutiprogrammi abil (nt Wiris; Geogebra; Funktion);
- kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel

Üldpädevused
Matemaatikapädevus – õpilane kasutab ruutfunktsiooni mõistet ja ruutvõrrandi lahendamise oskust nii matemaatikaülesannete lahendamisel, kui ka vajaduse korral füüsikas, geograafias, tehnoloogia-õpetuses. Teab ruutjuure sisulist tähendust ja reegleid juurtega arvutamisel.

Lõiming teiste ainetega
Füüsika – liikumisülesannete lahendamine. Paraboolikujuline trajektoor liikumises.

IKT kasutamine
Ruutvõrrandi lahendamine ja lahendi uurimine – programmid Wiris ja GeoGebra.
Ruutfunktsiooni graafiku joonestamine – GeoGebra või mõni selle analoog.

Ratsionaalavaldised (40 tundi)

Õppesisu:
Algebraline murd, selle taandamine. Tehted algebraliste murdudega. Ratsionaalavaldise lihtsustamine

Õpitulemused:
Õpilane
- tegurdab ruutkolmliikme vastava ruutvõrrandi lahendamise abil;
- teab, millist võrdust nimetatakse samasuseks;
- teab algebralise murru põhiomadust;
- taandab algebralise murru kasutades hulkliikmete tegurdamisel korrutamise abivalemeid, sulgude ette võtmist ja ruutkolmliikme tegurdamist;
- laiendab algebralist murdu;
- korrutab, jagab ja astendab algebralisi murde;
- liidab ja lahutab ühenimelisi algebralisi murde;
- teisendab algebralisi murde ühenimelisteks;
- liidab ja lahutab erinimelisi algebralisi murde;
- lihtsustab lihtsamaid (kahetehtelisi) ratsionaalavaldisi, näiteks

Üldpädevused
Matemaatikapädevus – teab eeskirju, mille järgi tehakse tehteid harilike murdude ja algebraliste murdudega, lihtsustab algebralisi avaldisi, saab aru avaldise lihtsustamise mõttest.

Lõiming teiste ainetega
Füüsika – ülesande lahendamiseks vajalike valemite kombineerimine, tulemuse lihtsustamine.

IKT kasutamine
Ülesande lahenduse järk-järguline kontrollimine – programm Wiris. Funktsiooni graafiku joonestamiseks programm GeoGebra või Wiris. Miksike.

Geomeetrilised kujundid (40 tundi)

Õppesisu:
Pythagorase teoreem. Korrapärane hulknurk, selle pindala. Nurga mõõtmine. Täisnurkse kolmnurga teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Püramiid. Korrapärase nelinurkse püramiidi pindala ja ruumala. Silinder, selle pindala ja ruumala. Koonus, selle pindala ja ruumala. Kera, selle pindala ja ruumala

Õpitulemused:
Õpilane
- kasutab dünaamilise geomeetria programme seaduspärasuste avastamisel ja hüpoteeside püstitamisel;
- selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- arvutab Pythagorase teoreemi kasutades täisnurkse kolmnurga hüpotenuusi ja kaateti;
- leiab taskuarvutil teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtusi;
- trigonomeetriat kasutades leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid;
- tunneb ära kehade hulgast korrapärase püramiidi;
- näitab ja nimetab korrapärase püramiidi põhitahu, külgtahud tipu; kõrguse, külgservad, põhiservad, püramiidi apoteemi, põhja apoteemi;
- arvutab püramiidi pindala ja ruumala;
- skitseerib püramiidi;
- arvutab korrapärase hulknurga pindala;
- selgita, millised kehad on pöördkehad; eristab neid teiste kehade hulgast;
- selgitab, kuidas tekib silinder;
- näitab silindri telge, kõrgust, moodustajat, põhja raadiust, diameetrit, külgpinda ja põhja;
- selgitab ja skitseerib silindri telglõike ja ristlõike;
- arvutab silindri pindala ja ruumala;
- selgitab, kuidas tekib koonus;
- näitab koonuse moodustajat, telge, tippu, kõrgust, põhja, põhja raadiust ja diameetrit ning külgpinda ja põhja;
- selgitab ja skitseerib koonuse telglõike ja ristlõike;
- arvutab koonuse pindala ja ruumala;
- selgitab, kuidas tekib kera;

- eristab mõisteid sfäär ja kera,
- selgitab, mis on kera suurring;
- arvutab kera pindala ja ruumala;

Üldpädevused

Matemaatikapädevus – kasutab Pythagorase teoreemi nii matemaatika-alaste probleemide lahendamisel kui ka igapäevases elus. Teab, kuidas tekivad ruumilised kujundid, leiab kujundite puuduvaid elemente.
Väärtuspädevus - õpilane tunnetab õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning
loodusega.

Lõiming teiste ainetega
Tehnoloogiaõpetus – õpilane valmistab ruumilise kujundi mudeli, mõõdab sellelt vajalikud suurused ja teeb nõutud arvutused.

IKT kasutamine
Programmid Poly ja Wiris, jooniste tegemisel ka programm GeoGebra.

Ajavaru kordamiseks (40 tundi)

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet - protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - protsentarvutuse ja statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Tehnoloogia ja innovatsioon - kasutab IKT vahendeid ruutvõrrandi lahendamisel ja ruutfunktsiooni graafiku joonestamisel.
Teabekeskkond - leiab ülesannete lahendamiseks vajaliku info avalikest teabeallikatest (teatmikud, entsüklopeediad, internet).
Väärtused ja kõlblus – igas matemaatika tunnis kasvatatakse õpilases kõlbelist komponenti – korralikkus, hoolsuse, süstemaatilisus, järjekindlus, püsivus ja ausus.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester). Õppeaasta lõpeb riigieksamiga.

Ainevaldkond LOODUSAINED

Loodusteaduslik pädevus

Loodusteaduslik pädevus väljendub loodusteaduste- ja tehnoloogiaalases kirjaoskuses, mis hõlmab oskust vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalses keskkonnas (edaspidi keskkond) eksisteerivaid objekte ja protsesse, analüüsida keskkonda kui terviksüsteemi, märgata selles esinevaid probleeme ning kasutada neid lahendades loodusteaduslikku meetodit, võtta vastu igapäevaelulisi keskkonnaalaseid pädevaid otsuseid ja prognoosida nende mõju, arvestades nii loodusteaduslikke kui ka sotsiaalseid aspekte, tunda huvi loodusteaduste kui maailmakäsitluse aluse ja areneva kultuurinähtuse vastu, väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi.

Põhikooli lõpetaja:

1) tunneb huvi keskkonna, selle uurimise ning loodusteaduste ja tehnoloogia valdkonna vastu ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) vaatleb, analüüsib ning selgitab keskkonna objekte ja protsesse, leiab nendevahelisi seoseid ning teeb üldistavaid järeldusi, rakendades loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi;
3) oskab märgata ja lahendada loodusteaduslikke probleeme, kasutades loodusteaduslikku meetodit, ning esitada saadud järeldusi kirjalikult ja suuliselt;
4) oskab teha igapäevaelulisi looduskeskkonnaga seotud pädevaid otsuseid, arvestades loodusteaduslikke, majanduslikke, eetilis-moraalseid seisukohti ja õigusakte ning prognoosida otsuste mõju;
5) kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogialase info hankimiseks erinevaid, sh elektroonilisi allikaid, analüüsib ja hindab kriitiliselt neis sisalduva info õigsust ning rakendab seda probleeme lahendades;
6) on omandanud süsteemse ülevaate looduskeskkonnas toimuvatest peamistest protsessidest ning mõistab loodusteaduste arengut kui protsessi, mis loob uusi teadmisi ja annab selgitusi ümbritseva kohta ning millel on praktilisi väljundeid;
7) mõistab loodusainete omavahelisi seoseid ja erisusi, on omandanud ülevaate valdkonna elukutsetest ning rakendab loodusainetes saadud teadmisi ja oskusi elukutsevalikus;
8) väärtustab keskkonda kui tervikut, sellega seotud vastutustundlikku ja säästvat eluviisi ning järgib tervislikke eluviise.

Ainevaldkonna õppeained

Loodusainete valdkonna õppeained on loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia. Loodusainete nädalatundide jaotumine kooliastmeti:

Aine	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9. kl
Loodusõpetus	2	2	3	2		
Bioloogia				1	2	2

Geograafia	1	2	2
Füüsika		2	2
Keemia		2	2

II kooliaste
loodusõpetus – 7 nädalatundi;

III kooliaste
loodusõpetus – 2 nädalatundi 7. klassis
bioloogia – 5 nädalatundi;
geograafia – 5 nädalatundi
füüsika – 4 nädalatundi
keemia – 4 nädalatundi

Ainevaldkonna kirjeldus

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, mis moodustab loodusteadusliku pädevuse. Loodusteaduslikes õppeainetes käsitletakse keskkonna bioloogiliste, geograafiliste, keemiliste, füüsikaliste ja tehnoloogiliste objektide ning protsesside omadusi, seoseid ja vastasmõjusid. Seejuures hõlmab keskkond nii looduslikku kui ka majanduslikku, sotsiaalsest ja kultuurilist komponenti. Loodusainete esitus ning sellega seotud õpilaskeskne õpiprotsess tugineb sotsiaalsele konstruktivismile, kus keskkonnast lähtuvate probleemide lahendamisega omandatakse tervikülevaade loodusteaduslikest faktidest ja teooriatest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest, mis arendab õpilaste loodusteaduslikku maailmakäsitlust, paneb aluse elukestvale õppele ning abistab neid elukutsevalikus.
Olulisel kohal on sisemiselt motiveeritud ja loodusvaldkonnast huvituva õpilase kujundamine, kes märkab ja teadvustab keskkonnaprobleeme, oskab neid lahendada, langetada pädevaid otsuseid ning prognoosida nende mõju loodus- ja sotsiaalkeskkonnale. Õppimise keskmes on loodusteaduslike probleemide lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste planeerimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimuslike oskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng. Lisaks ühe lahendiga loodusteaduslikele probleemidele arendatakse mitme võrdväärse lahendiga probleemide lahendamise oskust. Nende hulka kuuluvad dilemmaprobleemid, mida lahendades arvestatakse peale loodusteaduslike seisukohtade ka inimühiskonnast lähtuvaid (majanduslikke, seadusandlikke ning eetilis-moraalseid) seisukohti.
Ainevaldkonnasisene lõiming kujundab õpilaste integreeritud arusaamist loodusest kui terviksüsteemist, milles esinevad vastastikused seosed ning põhjuslikud tagajärjed. Ühtlasi saadakse ülevaade inimtegevuse positiivsest ja negatiivsest mõjust looduskeskkonnale, teadvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme, õpitakse väärtustama jätkusuutlikku ning vastutustundlikku eluviisi, sh loodusressursside ratsionaalset ja säästvat kasutamist, ning kujundatakse tervislikke eluviise.
Loodusõpetus kujundab alusteadmised ja -oskused teiste loodusteaduslike ainete (bioloogia, füüsika, geograafia ja keemia) õppimiseks ning loob aluse teadusliku mõtlemisviisi

kujunemisele. Loodusõpetus aitab õpilastel omandada üldised alused looduskeskkonna terviklikuks tajumiseks ning esmaste seoste mõistmiseks inimese ja tema elukeskkonna vahel. Õpilane õpib märkama ning eesmärgistatult vaatlema elus- ja eluta looduse objekte ning nähtusi, andmeid koguma ja analüüsima ning nende põhjal järeldusi tegema. Praktiliste tegevuste kaudu õpitakse leidma probleemidele erinevaid lahendusi ja analüüsima nende võimalikke tagajärgi.
Bioloogia kujundab õpilastel tervikarusaama elusloodusest põhilistest objektidest ja protsessidest ning elus- ja eluta looduse vastastikustest seostest. Sellega omandatakse elukeskkonnaga seotud probleemide lahendamise oskus ning suurendatakse õpilaste sotsiaalset toimetulekut. Ühtlasi omandatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, väärtustatakse looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi.
Geograafia on lõimiv õppeaine, mis lisaks loodusainetele on seotud sotsiaalainete ja matemaatikaga ning kujundab õpilaste arusaama looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Geograafias pööratakse erilist tähelepanu õpilaste keskkonnateadlikkuse kujunemisele. Keskkonna mõistet käsitletakse koosnevana looduslikust, majanduslikust, sotsiaalsest ja kultuurilisest komponendist.
Füüsikat õppides omandavad õpilased arusaama põhilistest füüsikalistest protsessidest ning füüsikaseaduste rakendamise võimalustest tehnika ja tehnoloogia arengus. Õpilaste väärtushinnangute kujundamiseks seostatakse probleemide lahendusi teaduse ajaloolise arenguga: käsitletakse füüsikute osa teadusloos ning füüsika ja selle rakenduste tähendust inimkonna elus üldise kultuuriloolise konteksti seisukohast.
Keemias omandavad õpilased teadmisi ainete omadustest ja oskusi keemilistes nähtustes orienteeruda ning suutlikkuse mõista elusloodusses ja inimtegevuses toimuvate keemiliste protsesside seaduspärasusi. Õpilased õpivad mõistma keemiliste nähtuste füüsikalist olemust, looduslike protsesside keemilist tagapõhja, seoseid ainete koostise ja ehituse ning ainete omaduste vahel. Arendatakse eksperimenteerimisoskust ja olmekeemia ohutu kasutamise oskusi.

Üldpädevuste kujundamine

Loodusainetes saavad õpilased tervikülevaate looduskeskkonnas valitsevatest seostest ja vastasmõjudest ning inimtegevuse mõjust keskkonnale. Koos sellega arendatakse õpilaste väärtuspädevust – kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.
Õpilaste sotsiaalse pädevuse areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilis-moraalseid seisukohti. Sotsiaalset pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleemide lahendamisel, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.
Enesemääratluspädevust arendatakse eelkõige bioloogiatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid: selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumistega seotud riske ning

tervislike eluviiside erinevaid aspekte.
Loodusained toetavad õpipädevuse kujunemist erinevate õpitegevuste kaudu. Nii näiteks arendatakse õpipädevust probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamisega: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevuse arendamine kaasneb loodusteadusliku info otsimisega erinevatest allikatest, sh internetist, ning leitud teabe analüüsiga ja tõepärasuse hindamisega. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.
Matemaatikapädevuse areng kaasneb eelkõige uurimusliku õppega, kus õpilastel tuleb katse- või vaatlusandmeid esitada tabelitena ja arvjoonistena, neid analüüsida, leida omavahelisi seoseid ning siduda arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. Peale uurimusliku õppe koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid kõigis loodusainetes, esitades eri objekte ja protsesse, neid võrreldes ning omavahel seostades.
Ettevõtlikkuspädevust kujundades on oluline koht loodusainete rakendusteaduslikel teemadel, kus ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutusest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt planeeritakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis lisaks teaduslikele seisukohtadele arvestavad sotsiaalseid aspekte.

Lõiming

Loodusteaduslikel ainetel on kandev roll loodusteadusliku pädevuse kujundamisel. Loodusaineid õppides areneb õpilastel lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus ehk emakeelepädevus.
Matemaatikapädevuse kujunemist toetavad loodusained eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on oluline koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.
Õpilaste võõrkeeltepädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevate võõrkeelsete teatmeallikate kasutamine, et leida vajalikku infot. Loodusteadulikud ained kasutavad võõrsõnu, mille algkeele tähendus on vaja teadvustada.

Läbivad teemad

Loodusteaduslikel ainetel on kandev roll läbiva teema **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** elluviimisel.
Teema **„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“**. Loodusteadusharidus on osa üldharidusest, mis on oluline õpilaste arengule. Loodusainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Loodusaineid õpetades kasvatatakse õpilaste teadlikkust karjäärivõimalustest ning vahendatakse neile teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteaduslikel erialadel.
Läbivat teemat **„Teabekeskkond“** käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega.
Loodusained toetavad läbivat teemat **„Tehnoloogia ja innovatsioon“** IKT rakendamise kaudu aineõpetuses.
Teema **„Tervis ja ohutus“**. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning mõista keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.
Teema **„Väärtused ja kõlblus“**. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud.
Läbiva teema **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** elluviimist toetavad loodusained eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.
Läbiv teema **„Kultuuriline identiteet“** lõimub loodusteaduste kaudu, mis moodustavad teatud osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega geograafias.

LOODUSÕPETUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
2) väärtustab uurimuslikku tegevust looduse tundmaõppimisel;
3) väärtustab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning säästvat eluviisi;
4) toimib keskkonnateadliku tarbijana, väärtustab tervislikku toitu;
5) märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme, on motiveeritud osalema eakohastes keskkonnakaitseüritustes.
6) sõnastab uurimisküsimusi/probleeme ja kontrollib hüpoteese;
7) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;
8) viib läbi katseid, järgides praktilise töö juhendeid;
9) arutleb loodusteadusliku uurimuse ja praktiliste tööde juhendite üle;
10) valib ja kasutab ohutusnõudeid järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid;
11) analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uuringu tulemusi;
12) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet, hindab infoallika usaldusväärsust;
13) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.
14) tunneb igapäevaelus ära loodusteaduslikke teemasid, loodusteaduslikke probleeme ja

küsimusi;
15) saab aru loodusteaduslikust tekstist, tõlgendab ja rakendab õpitud teadusmõisteid, sümboleid ja ühikuid nähtuse ja protsesside selgitamisel;
16) tuginedes loodusteaduslikele teadmistele, teeb tõendusmaterjalide põhjal järeldusi ja otsustusi;
17) selgitab teaduslikele faktidele tuginedes põhjuse ja tagajärje seoseid;
18) kasutab või koostab mudelit, näitamaks arusaamist seostest, protsessidest, süsteemidest;
19) kirjeldab ja võrdleb organismide, ainete või protsesside sarnasusi ja erinevusi;
20) selgitab organismide kohastumusi õhus, vees või mullas kui elukeskkonnas ning põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust;
21) saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukoha ja Eesti kontekstis.

II kooliaste

4. klass 70 tundi

Maailmaruum 14 tundi

Õppesisu
Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähistaevas. Tähtkujud. Suur Vanker ja Põhjanael. Galaktikad. Astronoomia.

Põhimõisted
Maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanael, galaktika, astronoomia.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Mudeli valmistamine Päikese ja planeetide suuruse ning omavahelise kauguse kujutamiseks.
2. Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine.
3. Maa tiirlemise mudeldamine.
4. Tähistaeva vaatlused. Põhjanaela leidmine tähistaevas.

Lõiming
matemaatika: suured arvud, pikkus- ja ajaühikud;
eesti keel: tekstide lugemine, mõistmine ja sisu jutustamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) tunneb huvi maailmaruumi ehituse vastu;
2) märkab tähistaeva ilu;
3) nimetab Päikesesüsteemi planeedid;
4) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust;
5) kirjeldab praktilise töö tulemusena loodud mudeli põhjal Päikese ning planeetide suhtelisi suurusi ja omavahelisi kaugusi;
6) mudeldab Kuu tiirlemist ümber Maa;

7) mudeldab Maa tiirlemist ümber Päikese;
8) mudeldab Maa pöörlemist ning põhjendab gloobuse ja valgusti (taskulambi) abil öö ja päeva vaheldumist Maal;
9) kirjeldab tähtede asetust galaktikas;
10) teab, et Päikesesüsteem asub galaktikas nimega Linnutee;
11) jutustab müüti Suurest Vankrist;
12) leiab taevasfääril ja taevakaardil Suure Vankri ja Põhjanaela ning määrab põhjasuuna;
13) teab, et astronoomid uurivad kosmilisi kehi;
14) eristab astronoomiat kui teadust ja astroloogiat kui inimeste uskumist;
15) leiab eri allikaist infot maailmaruumi kohta etteantud teemal, koostab ja esitab ülevaate.

Planeet Maa 10 tundi

Õppesisu
Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas. Looduskatastroofid: vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused.

Põhimõisted
gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, riigipiir, naaberriik, vulkaan, laava, lõõr, maavärin, orkaanid, üleujutused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Gloobuse kui Maa mudeli valmistamine.
2. Õpitud objektide kandmine kontuurkaardile.
3. Erinevate allikate kasutamine info leidmiseks ja ülevaate koostamiseks looduskatastroofide kohta.

Lõiming
loodusõpetus: ilmakaared;
tehnoloogia, kunstiõpetus: gloobuse ja vulkaani mudeli valmistamine;
ajalugu: Euroopa poliitiline kaart.

Õpitulemused
Õpilane
1) huvitub Maal toimuvatest loodusprotsessidest, nende toimumise põhjustest ja tagajärgedest;
2) kirjeldab gloobust kui Maa mudelit: kuju, pöörlemine, leppemärkide tähendus;
3) teab, mida tähendab väljend „poliitiline kaart“;
4) nimetab riigi geograafilise asendi tunnused;
5) iseloomustab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit;
6) leiab atlase kaardilt kohanimede registri järgi tundmatu koha;
7) kirjeldab vulkaanipurset (tuhapilv, mürgised gaasid, laavavoolud) ja sellega kaasnevaid ohtusid loodusele, sh inimesele. Teab, et Maa sisemuses on piirkondi, kus kivimid pole kõvad.

8) toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning iseloomustab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele.

Elu mitmekesisus Maal 26 tundi

Õppesisu
Organismide mitmekesisus: ühe- ja hulkraksed organismid. Organismide eluavaldused: toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, reageerimine keskkonnatingimustele. Elu erinevates keskkonnatingimustes. Elu areng Maal.

Põhimõisted
Rakk, üherakne organism, bakter, hulkrakne organism, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, keskkonnatingimused, kõrb, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, hiidsisalikud ehk dinosaurused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Erinevate rakkude vaatlemine ja võrdlemine.
2. Raku mudeli ehitamine või uurimine multimeedia materjalide abil.
3. Seemnete idanemise uurimine erinevates keskkonnatingimustes.
4. Taimede ja loomade kohanemise uurimine muutuvates keskkonnatingimustes.
5. Organismide eluavalduste uurimine looduses.

Lõiming
eesti keel: tekstide lugemine, mõistmine ja sisu jutustamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
2) märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab bioloogilist mitmekesisust;
3) märkab elusolendite eluavaldusi ja arvestab neid oma igapäevaelus;
4) oskab kasutada valgusmikroskoopi;
5) selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust;
6) nimetab bakterite eluavaldusi ning tähtsust looduses ja inimese elus;
7) võrdleb taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi;
8) toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihmametsas, mäestikes ning jäävööndis;
9) teab, et kõik organismid koosnevad rakkudest;
10) teab, et keskkonnatingimused erinevad Maal;
11) nimetab organismide eluavaldused.

Inimene 20 tundi

Õppesisu
Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded. Organismi terviklikkus. Tervislikud eluviisid. Inimese põlvnemine. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimed, loomad, seened ja mikroorganismid inimese kasutuses.

Põhimõisted
elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks, magu, soolestik, peensool, jämesool, pärak, meeleelundid, närvid, peaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Elundi mudeli valmistamine ja/või talitluse uurimine.
2. Katsed ja laboritööd inimese elundite talituse uurimiseks.
3. Ülevaate koostamine inimese seosest ühe taime-, looma-, seeneliigi või bakterirühmaga.
4. Menüü analüüsimine, lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest.

Lõiming
eesti keel: tekstide lugemine, mõistmine ja sisu jutustamine, kirjelduste ja iseloomustuste koostamine

Õpitulemused
Õpilane

1) väärtustab inimest ja tema vajadusi ning tervislikke eluviise;
2) mõistab, et inimene on looduse osa ning tema elu sõltub loodusest;
3) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu;
4) kirjeldab inimese elundkondade ülesandeid ja talitluse üldisi põhimõtteid ning vastastikuseid seoseid;
5) seostab inimese ja teiste organismide elundeid nende funktsioonidega;
6) võrdleb inimest selgroogsete loomadega;
7) analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elundkonna talitust;
8) toob näiteid taimede, loomade, seente ja bakterite tähtsuse kohta inimese elus;
9) põhjendab tervisliku eluviisi põhimõtteid ning koostab tervisliku päevamenüü;
10) nimetab inimese elundkondade tähtsamaid elundeid;
11) teab, et inimene ja tema eellased kuuluvad loomariiki;
12) teab, et paljude loomade ja inimese ehituses on sarnaseid jooni;
13) teab erinevate elusorganismide tähtsust inimese elus.

5. klass 70 tundi

Jõgi ja järv. Vesi kui elukeskkond 26 tundi

Õppesisu
Loodusteaduslik uurimus. Veekogu kui uurimisobjekt. Eesti jõed. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine jões. Veetaseme kõikumine jões. Eesti järved, nende paiknemine. Taimede ja loomade kohastumine eluks vees. Jõgi elukeskkonnana. Järvevee omadused. Toitainete sisaldus järvede vees. Elutingimused järves. Jõgede ja järvede elustik. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus.

Põhimõisted
jõgi, jõesäng, suue, lähe, peajõgi, lisajõgi, jõestik, jõe langus, voolukiirus, kärestik, juga, suurvesi, madalvesi, järv, umbjärv, läbivoolujärv, rannajärv, tootjad, tarbijad, lagundajad, toiduahel, toiduvõrgustik, hõljum, rohevetikas, vesikirp, veeõitsemine, kaldataim, veetaimed, lepiskala, röövkala.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Loodusteaduslik uurimus kodukoha veekogu näitel: probleemi püstitamine ja uurimisküsimuste esitamine, andmete kogumine, analüüs ning tulemuste üldistamine ja esitamine.
2. Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi.
3. Veeorganismide määramine lihtsamate määramistabelite põhjal.
4. Tutvumine elusloodusе häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale.
5. Siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale aadressidel http://bio.edu.ee/loomad/ ja http://bio.edu.ee/taimed/.

Lõiming

matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine;
eesti keel: kirjelduste ja iseloomustuste koostamine;
loodusõpetus: elukeskkond, keskkonnatingimused, elusorganismide mitmekesisus

Õpitulemused
Õpilane

1) väärtustab siseveekogude maastikulist mitmekesisust;
2) märkab inimtegevuse mõju kodukoha siseveekogudele;
3) väärtustab veetaimede ja -loomade mitmekesisust ja tähtsust looduses;
4) väärtustab uurimuslikku tegevust;
5) käitub siseveekogude ääres keskkonnateadlikult ja -hoidlikult ning järgib ohutusnõudeid;
6) kirjeldab loodusteadusliku meetodi rakendamist veekogu uurimisel;
7) oskab läbi viia loodusteaduslikku uurimust veekogu kohta ja esitada uurimistulemusi;
8) nimetab ning näitab kaardil Eesti suuremaid jõgesid ja järvi;
9) iseloomustab ja võrdleb kaardi ning piltide järgi etteantud jõgesid (paiknemine, lähe ja suue, lisajõed, languse ja voolukiiruse seostamine);
10) iseloomustab vett kui elukeskkonda, kirjeldab elutingimuste erinevusi jõgedes ja järvedes ning selgitab vee ringlemise tähtsust järves;
11) kirjeldab jõe ja järve elukooslust, nimetab jõgede ja järvede tüüpilisemaid liike;
12) toob näiteid taimede ja loomade kohastumuste kohta eluks vees ja veekogude ääres;
13) koostab uuritud veekogu toiduahelaid/toiduvõrgustikke;
14) teab jõe ja järve elukoosluste tüüpilisi liike;
15) selgitab, kuidas loomad vees hingavad ja liiguvad;
16) teab Eesti suuremaid järvesid ja jõgesid;
17) tunneb pildil ära joa ja kärestiku;
18) selgitab maismaa ja veetaimede erinevusi;
19) selgitab veeõitsengu põhjuseid.

Vesi kui aine, vee kasutamine 18 tundi

Õppesisu
Vee omadused. Vee olekud ja nende muutumine. Vedela ja gaasilise aine omadused. Vee soojuspaisumine. Märgamine ja kapillaarsus. Põhjavesi. Joogivesi. Vee kasutamine. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.

Põhimõisted
aine, tahkis, vedelik, gaas, aurumine, veeldumine, tahkumine, sulamine, soojuspaisumine, märgamine, kapillaarsus, aine olek, kokkusurutavus, voolavus, lenduvus, põhjavesi, allikas, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtreerimine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Vee omaduste uurimine (vee oleku muutumine; vee soojuspaisumine; vee liikumine soojendamisel; märgamine; kapillaarsus).
2. Vee liikumine erinevates pinnastes.
3. Vee puhastamine erinevatel viisidel.
4. Vee kasutamise uurimine kodus või koolis.

Lõiming
matemaatika: andmete kogumine ja süstematiseerimine;
eesti keel: kirjelduste ja iseloomustuste koostamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) tunneb huvi looduse uurimise vastu ja väärtustab uurimistegevust;
2) väärtustab säästvat eluviisi ja toimib keskkonnateadliku veetarbijana;
3) võrdleb tahkiseid, vedelikke ja gaase nende üldiste omaduste seisukohast (kuju, ruumala);
4) teab, et veeaur on aine gaasilisena ja selle üldised omadused on samasugused nagu õhul;
5) võrdleb jääd, vett ja veeauru;
6) teab, et vesi jäätumisel paisub, ja põhjendab jää ujumist vees;
7) kirjeldab jää sulamistemperatuuri ja vee keemistemperatuuri mõõtmise katset;
8) teab, et veeaur on vesi gaasilises olekus;
9) teab, et jää sulamistemperatuur on sama mis vee tahkumis(külmumis)temperatuur;
10) nimetab jää sulamis- ja keemistemperatuuri;
11) kirjeldab vee keemist;
12) kirjeldab veeauru kondenseerumist keeva vee kohal (külm keha ja niiske õhu jahtumine);
13) kirjeldab vee soojuspaisumise katset ja kujutab vaadeldavat joonisel;
14) põhjendab, miks vett soojendatakse anuma põhjast;
15) kirjeldab märgamist ja mittemärgamist ning toob näiteid märguvatest ja mittemärguvatest ainetest, kirjeldab kapillaarsuse katseid ja toob näiteid kapillaarsuse ilmnemisest looduses;
16) kirjeldab vee puhastamise katseid;
17) hindab kodust tarbevee hulka ööpäevas ja teeb ettepanekuid tarbevee hulga vähendamiseks;
18) teeb juhendi järgi vee omaduste uurimise ja vee puhastamise katseid;

19) selgitab põhjavee kujunemist ja võrdleb katse abil erinevate pinnaste vee läbilaskvust;
20) kirjeldab joogivee saamise võimalusi ning põhjendab vee säästliku tarbimise vajadust;
21) toob näiteid inimtegevuse mõju ja reostumise tagajärgede kohta veekogudele.

Uurimuslikud oskused:
Õpilane
1) sõnastab uurimisküsimusi/-probleeme ja kontrollib hüpoteese;
2) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;
3) teeb katseid, järgides praktilise töö juhendeid;
4) arutleb loodusteadusliku uurimuse ja praktiliste tööde juhendite üle;
5) kasutab ohutusnõudeid järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid;
6) analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uuringu tulemusi;
7) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning hindab infoallika usaldusväärsust;
8) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.

Asula elukeskkonnana 8 tundi

Õppesisu
Elukeskkond maa-asulas ja linnas. Eesti linnad. Koduasula plaan. Elutingimused asulas. Taimed ja loomad asulas.

Põhimõisted
tehiskooslus, asula plaan, parasiit, inimkaasleja loom, prahitaim, park.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Eestit või oma kodumaakonda tutvustava ülevaate koostamine.
2. Õppekäik asula elustikuga tutvumiseks.
3. Keskkonnaseisundi uurimine koduasulas.

Lõiming
loodusõpetus: plaan ja kaart, elukeskkond;
ajalugu: kodumaakonna ajalugu (ülevaate koostamisel)
eesti keel: ülevaate kirjutamine

Õpitulemused
Õpilane
1) märkab oma kodukoha ilu ja erilisust;
2) väärtustab elukeskkonna terviklikkust, säästvat eluviisi, järgib tervislikke eluviise;
3) tunneb huvi asula elukeskkonna uurimise vastu, kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
4) mõistab, et inimeste elu asulas sõltub looduslikest ressurssidest;
5) hoolib asula elusolenditest ja nende vajadustest;
6) liigub asulas turvaliselt;
7) tegutseb asulas loodus- ja kultuuriväärtusi ning iseennast kahjustamata;
8) märkab kodukoha keskkonnaprobleeme ning on motiveeritud osalema eakohastes keskkonnakaitseüritustes;
9) teab ja näitab kaardil Eesti maakonnakeskusi ja suuremaid linnu;
10) võrdleb erinevate teabeallikate järgi oma koduasulat mõne teise asulaga;

11) iseloomustab elutingimusi asulas ning toob näiteid inimkaaslejate loomade kohta;
12) koostab asulat iseloomustavaid toiduahelaid;
13) võrdleb keskkonnatingimusi maa-asulas ja linnas;
14) toob näiteid asula elustikku ja inimese tervist kahjustavate tegurite kohta;
15) hindab kodukoha õhu seisundit samblike esinemise põhjal;
16) teeb ettepanekuid keskkonnaseisundi parandamiseks koduasulas;
17) teab, kuidas tingimused linnas kahjustavad linnapuid ja inimese tervist;
18) teab inimkaaslejaid loomi;
19) nimetab tehnoloogilisi lahendusi asulas, mis parendavad inimeste elutingimusi.

Pinnavormid ja pinnamood 8 tundi

Õppesisu
Pinnavormid, nende kujutamine kaardil. Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, madalikud ja tasandikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises. Pinnamoe mõju inimtegevusele ja inimese kujundatud pinnavormid.

Põhimõisted
pinnavorm, küngas, org, nõgu, mägi, nõlv, jalam, samakõrgusjoon, suhteline ja absoluutne kõrgus, kõrgustik, tasandik, madalik, paekallas, pinnamood, mandrijää, voor, moreen, rändrahn.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Künka mudeli koostamine ning künka kujutamine kaardil samakõrgusjoontega.
2. Koduümbruse pinnavormide ja pinnamoe iseloomustamine.

Lõiming
loodusõpetus: planeet Maa – atlase, kaartide kasutamine;
eesti keel: pinnamoe kirjeldused mitmesugustes juttudes, Kalevipoja lood;
ajalugu: linnamäed, maalinnad;
käsitöö: künka mudeli valmistamine, maastiku modelleerimine.

Õpitulemused
Õpilane
1) kirjeldab samakõrgusjoonte järgi pinnavormi kuju, absoluutset ja suhtelist kõrgust ning nõlvade kallet;
2) kirjeldab kaardi järgi oma kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil;
3) toob näiteid mandrijää mõju kohta Eesti pinnamoe kujunemisele;
4) selgitab pinnamoe mõju inimtegevusele ja toob näiteid inimtegevuse mõju kohta koduümbruse pinnamoele.

Soo elukeskkonnana 10 tundi

Õppesisu
Soo elukeskkonnana. Soode teke ja paiknemine. Soode areng: madalsoo, siirdesoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik. Soode tähtsus. Turba kasutamine. Kütteturba tootmise tehnoloogia.

Põhimõisted
madalsoo, siirdesoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal.
2. Turbasambla omaduste uurimine.
3. Kollektsiooni koostamine õppeekskursioonil.
4. Soo selgroogsetega ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale http://bio.edu.ee/loomad/, http://bio.edu.ee/taimed/.

Lõiming
Loodusõpetus: pinnamood, jõgi ja järv, elukeskkond.

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab soo bioloogilist mitmekesisust;
2) suhtub vastutustundlikult soo elukeskkonda;
3) väärtustab uurimuslikku tegevust;
4) iseloomustab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodumaakonnas;
5) oskab põhjendada Eesti sooderohkust;
6) selgitab soode kujunemist ja arengut;
7) seostab raba kui elukeskkonna eripära turbasambla ehituse ja omadustega;
8) võrdleb taimede kasvutingimusi madalsoos ja rabas;
9) koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid;
10) selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust;
11) teab soo kui elukoosluse tüüpilisi liike;
12) teab turbasambla ehituse iseärasusi;
13) teab soo arenguetappe.

6.klass 105 tundi

Muld 12 tundi

Õppesisu
Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas.

Põhimõisted
muld, aineringe, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Erinevate muldade kirjeldamine ja võrdlemine.
2. Mulla vee- ja õhusisalduse katseline kindlaksmääramine.
3. Mulla ja turba võrdlemine.

Lõiming
matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
emakeel: vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.

Õpitulemused
Õpilane

1) kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove, nimetades mulla koostisosi;
2) põhjendab katsega, et mullas on õhku ja vett;
3) selgitab muldade kujunemist ja mulla tähtsust looduses;
4) tunneb mullakaeves ära huumushorisondi;
5) kirjeldab huumuse teket ja selle osa aineringes.
6) teab, et muld tekib kivimite murenemise ja surnud organismide (peamiselt taimede) lagunemissaadustest.
7) teab, et taimed kinnituvad mulda juurtega, hangivad juurte abil mullast vett ja selles lahustunud toitaineid, mis taime lagunedes taas mulda jõuavad.

Aed ja põld elukeskkonnana 15 tundi

Õppesisu
Mulla viljakus. Aed kui kooslus. Fotosüntees. Aiataimed. Viljapuu- ja juurviljaaed, iluaed. Põld kui kooslus. Keemilise tõrje mõju loodusele. Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse.

Põhimõisted
fotosüntees, orgaaniline aine, väetis, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, kultuurtaim, umbrohi, kahjurid, taimehaigused, keemiline tõrje, biotõrje, mahepõllumajandus, köögi- ja puuvili, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Ühe aia- või põllutaimega seotud elustiku uurimine.
2. Aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.
3. Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs või uurimus ühe põllumajandussaaduse (sh loomakasvatussaaduse) töötlemisest toiduaineks.

Lõiming
eesti keel: kirjelduste ja iseloomustuste koostamine.

Õpitulemused
Õpilane

1) tunneb huvi looduse uurimise vastu;
2) väärtustab koduümbruse heakorda;
3) väärtustab tervislikku toitu, eelistab eestimaist;
4) mõistab, et inimene on looduse osa ning elu sõltub põllumajandusest ja loodusvaradest;
5) mõistab, et keskkonnatingimuste muutmine inimese poolt häirib looduslikku tasakaalu;
6) väärtustab kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust;
7) väärtustab mahepõllumajanduse toodangut;
8) selgitab fotosünteesi tähtsust orgaanilise aine tekkes;
9) kirjeldab mullaelustikku ning toob näiteid seoste kohta erinevate mullaorganismide vahel;

10) toob esile aia ja põllukoosluse sarnasused ning selgitab inimese rolli nende koosluste kujunemises;
11) tunneb õpitud kultuurtaimi ja rühmitab neid;
12) koostab õpitud liikidest toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
13) toob näiteid saagikust mõjutavate tegurite kohta;
14) võrdleb keemilist ja biotõrjet ning põhjendab, miks tasub eelistada mahepõllumajanduse tooteid;
15) toob näiteid muldade kahjustumise põhjuste ja tagajärgede kohta;
16) toob näiteid põllumajandussaaduste osa kohta igapäevases toidus;
17) teab aia- ja põllu elukoosluse tüüpilisi liike;
18) teab, et mullas elab palju väikseid organisme, kellest paljud on lagundajad;
19) teab, et mulla viljakus on oluline taimekasvatuse seisukohalt;
20) teab, et taimed toodavad orgaanilist ainet ja selles protsessis eraldub hapnikku;
21) teab, et inimene muudab keskkonnatingimusi ja et mullad vajavad kaitset.

Mets elukeskkonnana 14 tundi

Õppesisu
Elutingimused metsas. Mets kui elukooslus. Eesti metsad. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Metsade tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine. Metsade kaitse.

Põhimõisted
ökosüsteem, põlismets, loodusmets, majandusmets, jahiulukid, sõralised, tippkiskja, metsarinded, metsatüübid: nõmmemets, palumets, salumets, laanemets.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga.
2. Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.
3. Uurimus: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed.

Lõiming
loodusõpetus: elukeskkond;
eesti keel: uurimistulemuste vormistamine;
tööõpetus: puidu kasutamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab metsa, selle elurikkust ning säästva metsanduse põhimõtteid;
2) väärtustab uurimistegevust metsa tundmaõppimisel;
3) käitub metsas keskkonnateadlikult ja -hoidlikult ning järgib ohutusnõudeid;
4) märkab muutusi metsas, mõistab, et tingimuste muutmine inimese poolt häirib metsa looduslikku tasakaalu ning seda, et metsad vajavad kaitset;
5) on motiveeritud osalema eakohastel metsaga kaitsega seotud üritustel;
6) kirjeldab metsa kui ökosüsteemi, sh keskkonnatingimusi metsas;
7) võrdleb männi ja kuuse kohastumusi;
8) iseloomustab ja võrdleb peamisi metsatüüpe kasvutingimuste järgi;
9) võrdleb metsatüüpide erinevates rinnetes kasvavaid taimi;

10) koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
11) selgitab, kuidas kaitsta elurikkust metsas;
12) selgitab loodus- ja majandusmetsade kujunemist, nimetab säästva metsanduse põhimõtteid;
13) teab nimetada metsa kui elukoosluse tüüpilisi liike, metsarindeid;
14) toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaaegadel metsas.

Õhk 18 tundi

Õppesisu
Õhu tähtsus. Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu liikumine ja tuul. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Veeringe. Ilm ja ilmastik. Sademete mõõtmine. Ilma ennustamine.

Põhimõisted
õhkkond, õhk, gaas, hapnik, süsihappegaas, lämmastik, tuul, tuule kiirus, tuule suund, kondenseerumine, pilved, sademed, veeringe, ilm, ilmastik, hingamine, põlemine, kõdunemine, tolmlemine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumas, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine.
2. Temperatuuri mõõtmine, pilvisuse ja tuule suuna määramine ning tuule kiiruse hindamine.
3. Erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine EMHI kodulehe http://www.emhi.ee ilmakaartide järgi.

Lõiming
matemaatika: tabelite ja jooniste lugemine ning koostamine.
loodusõpetus: veeringe

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab säästlikku eluviisi;
2) toimib keskkonda hoidvalt ning väldib enda ja teiste tervise kahjustamist;
3) mõõdab õues õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda;
4) võrdleb ilmakaardi järgi ilma (temperatuur, tuule suund, kiirus, pilvisus ja sademed) Eesti erinevates osades;
5) iseloomustab graafiku põhjal kuu keskmisi temperatuure ja sademete hulka ning tuuleroosi abil valdavaid tuuli Eestis;
6) kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet;
7) iseloomustab õhku kui elukeskkonda ning kirjeldab elutingimuste erinevusi vees ja õhus;
8) selgitab hapniku rolli põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel ning hapniku tähtsust organismidele;
9) toob näiteid õhkkeskkonnaga seotud kohastumuste kohta loomadel ja taimedel;

10) nimetab õhu saastumise põhjusi ja tagajärgi ning toob näiteid, kuidas vältida õhu saastumist;
11) teab, et süsihappegaas tekib põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel.

Läänemeri elukeskkonnana 14 tundi

Õppesisu
Vesi Läänemeres – merevee omadused. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere mõju ilmastikule. Läänemere rannik. Elutingimused Läänemeres. Mere, ranniku ja saarte elustik ja iseloomulikud liigid ning nendevahelised seosed. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse.

Põhimõisted
vee soolsus, segu, lahus, lahusti, riimvesi, rannajoon, rand, rannik, laug- ja järskrannik, maa- ja merebriis, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Erineva soolsusega lahuste tegemine, et võrrelda Läänemere ja maailmamere soolsust. Soolase vee aurustamine.
2. Läänemere, selle elustiku, rannikuasustuse ja inimtegevuse iseloomustamine mitmesuguste teabeallikate abil.
3. Õlireostuse mõju uurimine elustikule.
4. Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele.

Lõiming
Loodusõpetus: elukeskkond, vee-elustik

Õpitulemused
Õpilane
1) märkab Läänemere ilu ja erilisust ning väärtustab Läänemere elurikkust;
2) väärtustab uurimistegevust Läänemere tundmaõppimisel;
3) käitub mere ääres keskkonnateadlikult ja -hoidlikult ning järgib ohutusnõudeid;
4) mõistab muutusi Läänemere elukeskkonnas, saab aru, et tingimuste muutmine inimese poolt häirib looduslikku tasakaalu ning et meri vajab kaitset;
5) on motiveeritud osalema eakohastel Läänemere kaitsega seotud üritustel;
6) näitab kaardil Läänemere-äärseid riike ning suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari;
7) võrdleb ilmakaartide, graafikute ja tabelite järgi rannikualade ning sisemaa temperatuure;
8) iseloomustab Läänemere-äärset asustust ja inimtegevust õpitud piirkonna näitel;
9) iseloomustab Läänemerd kui ökosüsteemi;
10) selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjuseid ja riimveekogu elustiku eripära;
11) võrdleb organismide elutingimusi järves ja meres;
12) kirjeldab erinevate vetikate levikut Läänemeres;
13) määrab lihtsamate määramistabelite järgi Läänemere selgrootuid ja selgroogseid;
14) koostab Läänemerele iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke;

15) teab ja selgitab Läänemere reostumise põhjuseid ja kaitsmise võimalusi;
16) tunneb peamisi ranniku pinnavorme: luited, karid, saared, poolsaared;

17) teab Eesti ranniku maakerke põhjusi ning sellest tulenevat rannikujoone muutust (laidude, poolsaarte ja saarte teket ning merelahtede muutumist rannikujärvedeks);

18) nimetab Läänemere, saarte ja ranniku tüüpilisi liike.

Elukeskkonnad Eestis 8 tundi

Õppesisu
Ülevaade elusloodusе mitmekesisusest Eestis. Tootjad, tarbijad ja lagundajad. Toitumissuhted ökosüsteemis. Inimese mõju ökosüsteemidele.

Põhimõisted
toiduvõrgustik, laguahel, energia, parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Ökosüsteemi uurimine mudelite abil.
2. Veebipõhiste õpikeskkondade kasutamine toiduahelate ja toiduvõrgustike uurimiseks.

Lõiming
Loodusõpetus: kõik seniõpitud elukeskkonnad ja ökosüsteemid; toiduahel.

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab ja hoiab elusat ja eluta loodust;
2) tunneb rõõmu looduses viibimisest;
3) mõistab, et iga organism looduses on tähtis;
4) mõistab, et muutused elukeskkonnas mõjutavad väga paljusid organisme;
5) kirjeldab tootjate, tarbijate ja lagundajate rolli aineringes ning selgitab toitumissuhteid ökosüsteemis;
6) kirjeldab ökosüsteemi elusat ja eluta osa ning selgitab loodusliku tasakaalu tähtsust ökosüsteemides;
7) põhjendab aineringe vajalikkust;
8) kirjeldab inimese mõju looduskeskkonnale ja selgitab, kuidas muutused keskkonnas võivad põhjustada elustiku muutusi;
9) koostab õpitud koosluste vahelisi toimivaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
10) selgitab toitumissuhteid: parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents;
11) teab seoseid eluta ja elusloodusе vahel;
12) teab, et toiduvõrgustike abil saab iseloomustada organismidevahelisi suhteid;
13) teab, et elutegevuseks on vaja energiat.

Eesti loodusvarad 10 tundi

Õppesisu
Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Loodusvarad energiaallikatena. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjääride kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid.

Põhimõisted
loodusvarad, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, maavarad, setted, liiv, kruus, savi, turvas, kivim, lubjakivi, graniit, põlevkivi, karjäär, maa-alune kaevandus, energia, soojus- ja elektrienergia.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Setete ja kivimite iseloomustamine ning võrdlemine.
2. Perekonna/kooli energiatarbimise uurimus.
3. Ülevaate koostamine loodusvarade kasutamisest oma kodukohas.

Lõiming
loodusõpetus: vesi, muld ja õhk kui elukeskkonnad, nende kaitse vajadus, asula elukeskkonnana, keskkonnahoidlik käitumine, planeet Maa, atlas, kaart, loodusvarade kandmine kontuurkaardile;
matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
eesti keel: vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab uurimistegevust loodusvarade tundmaõppimisel;
2) suhtub loodusesse säästvalt, toimib keskkonnateadliku tarbijana;
3) mõistab, et inimene on osa loodusest ning inimeste elu sõltub looduslikest ressurssidest;
4) märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme ning on motiveeritud osalema eakohastes keskkonnakaitseüritustes;
5) nimetab Eesti taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid ning toob nende kasutamise kohta näiteid;
6) oskab eristada graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast;
7) toob näiteid taastuvenergia tootmise ja kasutamise võimaluste kohta oma kodukohas;
8) selgitab mõistliku tarbimise vajadust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed;
9) teab Eesti loodusressursse, mida igapäevaelus kasutatakse, ning nende tavalisemaid allikaid (nt vesi, muld, puit, mineraalid, kütus, toit).

Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis 14 tundi

Õppesisu
Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kaitsealad. Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine.

Põhimõisted
looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, looduslik niit, kultuurniit, puisniit, pärandkooslus, keskkonnakaitse, jäätmed, ökomärgis, kaitsealused üksikobjektid, kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks.
2. Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta.

Lõiming

loodusõpetus: kõik elukeskkonnad, Eesti loodusvarad;
matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
eesti keel: vaatluste ja nähtuste kirjeldamine.

Õpitulemused

Õpilane

1) märkab looduse ilu ja erilisust, tunneb huvi Eesti looduse ja selle uurimise vastu;
2) väärtustab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning säästvat eluviisi;
3) mõistab, et inimene on looduse osa ning inimeste elu sõltub loodusest, suhtub loodusesse säästvalt;
4) toimib keskkonnahoidliku tarbijana;
5) märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme ning on motiveeritud osalema eakohastel keskkonnakaitseüritustel;
6) selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta;
7) iseloomustab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas;
8) põhjendab niidu kui Eesti liigirikkaima koosluse elurikkust ja kaitsmise vajalikkust;
9) selgitab keskkonnakaitse vajalikkust;
10) põhjendab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi;
11) analüüsib enda ja oma pere tarbimist ning hindab selle mõju keskkonnale;
12) toob näiteid kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleemide kohta ning pakub nende lahendamise võimalusi;
13) teab organismide kaitsmise vajadust ja erinevate liikide kaitsemeetmeid Eestis;
14) nimetab Eesti tähtsamaid pärandkooslusi;
15) teab niidu liigirikkuse kujunemise põhjuseid;
16) eristab liigikaitset ja keskkonnakaitset.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine bioloogia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

III kooliaste

7. klass 70 tundi

Õpitulemused

Väärtused ja hoiakud

7. klassi õpilane:

1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu, huvitub loodusteaduslikust ja tehnikaalasest karjäärist;

2) väärtustab uurimistegevust loodusnähtuste tundmaõppimisel;
3) usub oma võimetesse ning on enesekindel loodusnähtusi õppides;
4) väärtustab katsetamisel korda ja peab kinni kokkulepitud reeglitest; hoiab katsevahendeid.

Uurimisoskused

7. klassi õpilane:
1) analüüsib situatsioonikirjeldust, teeb kindlaks probleemi või uurimisküsimuse ja sõnastab hüpoteesi;
2) koostab uurimisküsimusele vastava mudeli ja kavandab hüpoteesi kontrolliks katse;
3) teeb katseid, järgib juhendeid ja ohutusnõudeid, valib õigesti sobilikke mõõtevahendeid ning juhindub mõõtes mõõtevahendi käsitsemise reeglitest;
4) kannab katseandmed tabelisse, töötleb andmeid, esitab tulemused graafiliselt ning teeb järelduse hüpoteesi kehtivuse kohta;
5) tõlgendab tulemusi, kasutades matemaatikas ja teistes loodusainetes omandatud teadmisi.

Üldised loodusteaduslikud teadmised

7. klassi õpilane:
1) kirjeldab kvantitatiivselt kehade omadusi ja nähtuste tunnuseid õpitud suuruste ning seoste järgi, kasutades teadussõnavara ja sümboleid;
2) analüüsib graafiliselt esitatud infot ning teeb järeldusi protsessi olemuse kohta;
3) seletab loodusnähtusi õpitud seaduspärasuste põhjal; rakendab omandatud teadmisi seadmete tööpõhimõtet seletades.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Sissejuhatus

Õpitulemused

Õpilane nimetab loodusteadusliku uurimismeetodi etappe.

Õppesisu

Loodusõpetuse koht teiste loodusainete hulgas. Loodusteaduslik uurimismeetod.

2. Kehade kvantitatiivne kirjeldamine

Õpitulemused

Õpilane:
1) kirjeldab kehade omaduste iseloomustamist arvuliselt ja mõõtmise abil;
2) mõõdab või määrab keha pikkust, pindala, ruumala, massi ja aine tihedust.

Õppesisu

Keha. Kehade omadusi. Mõõtmine. Mõõtemääramatus. Pikkuse, pindala ja ruumala mõõtmine. Kaalumine, mass. Aine tihedus. Näiteid kauguse mõõtmise kohta. Näiteid tihedusest põhjustatud nähtuste kohta.

Põhimõisted: mõõtmine, mõõtühik, mõõteriist, füüsikaline suurus, mõõtesilinder, pikkus, pindala, ruumala, mass, tihedus, gradueerimine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Pikkuse mõõtmine.
2. Korrapärase kujuga keha pindala ja ruumala määramine mõõtmiste ja arvutuste kaudu.
3. Mittekorrapärase kujuga keha pindala määramine ühikruudu meetodil.
4. Mõõtenõu gradueerimine.

5. Mittekorrapärase kujuga keha ruumala määramine sukeldusmeetodil.
6. Kaalumine (massi mõõtmine).
7. Aine tiheduse määramine.

3. Ained ja segud
Õpitulemused
Õpilane:
1) teab, et kõik ained koosnevad osakestest: aatomitest, ioonidest või molekulidest ning molekulid koosnevad aatomitest;
2) oskab valmistada lahust ja kirjeldada aine lahustumist vees; toob näiteid lahustuvatest ainetest ja lahustest ning teab lahuste tähtsust looduses;
3) kirjeldab segude lahutamise võimalusi ja põhjendab valitud meetodeid.

Õppesisu
Ained ja materjalid, nende omadused. Ainete koosnemine osakestest. Aatomi ja aatomituuma ehitus. Keemilised elemendid. Liht- ja liitained: nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi ja süsihappegaas ning nende sümbolid ja molekulivalemid. Keemiline reaktsioon - uute ainete tekke protsess. Puhas aine. Ainete segu. Segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud, tahkete ja gaasiliste ainete lahustumine vedelikes. Segust või lahusest ainete eraldamine. Tutvustada kasutatavaid laborinõusid ja vajalikku ohutustehnikat.
Põhimõisted: aineosake, molekul, aatom, elektronkate, aatomituum, elektron, prooton, neutron, puhas aine, ainete segu, lahus, küllastunud lahus.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Keemilise reaktsiooni tunnustega tutvumine vee elektrolüüsi kaudu.
2. Küllastunud lahuse valmistamine, segu lahutamine koostisosadeks.

4. Liikumine ja jõud
Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab mehaanilist liikumist trajektoori ja kiiruse järgi, määrab keha liikumise kiiruse ning toob näiteid kehade liikumise kohta keskkonnas;
2) mõõdab või määrab keha kiirust ja keskmist kiirust, läbitud teepikkust ning raskusjõudu;
3) põhjendab keha liikumise kiiruse ja suuna muutumist jõu olemasoluga, toob näiteid igapäevaelust; põhjendab raskusjõust põhjustatud nähtusi;
4) esitab teepikkuse sõltuvuse ajast graafiliselt, eristades põhjuse-tagajärje seost.

Õppesisu
Nähtus. Nähtuste kvantitatiivne kirjeldamine. Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Graafik st-teljestikus. Jõud ja kehade liikumine. Raskusjõu ja massi seos. Põhjuse-tagajärje seos ja selle esitamine graafikul. Võrdeline sõltuvus matemaatikas (y = ax) ja loodusteadustes (F = mg). Dünamomeetri tööpõhimõte: vedru pikenemise ja jõu võrdelisus. Näiteid liikumise ja raskusjõuga seotud nähtuste kohta. Kehade elektriseerimine. Positiivne ja negatiivne elektrilaeng.
Põhimõisted: mehaaniline liikumine, trajektoor, teepikkus, aeg, kiirus, keskmine kiirus, spidomeeter, jõud, dünamomeeter, raskusjõud, elektrilaeng, elektrijõud.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Reaktsiooniaja määramine.
2. Keha keskmise kiiruse määramine.
3. Dünamomeetri gradueerimine.

4. Raskusjõu ja massi seose uurimine.
5. Kehade elektriseerimine ja laetud kehade vastastikmõju.

5. Tahkis, vedelik, gaas
Õpitulemused
Õpilane:
1) põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust;
2) põhjendab ainete iseeneslikku segunemist ja toob näiteid ainete iseenesliku segunemise kohta looduses;
3) kirjeldab soojuspaisumise olemust ning toob näiteid soojuspaisumise rakenduste ja tähtsuse kohta looduses.

Õppesisu
Aine olekud. Aineosakeste liikumine - soojusliikumine. Ainete iseeneslik segunemine. Aineosakeste vastastikmõju. Soojuspaisumine. Temperatuuri mõõtmine. Soojuspaisumine ja aine tihedus. Soojuspaisumine ja loodusnähtused. Soojuspaisumise arvestamine tehnoloogias.
Põhimõisted: tahkis, vedelik, gaas, soojusliikumine, soojuspaisumine, termomeeter, temperatuuri püsipunkt, Celsiuse temperatuuriskaala.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Ainete iseenesliku segunemise uurimine.
2. Soojuspaisumise uurimine. Aine tiheduse muutumine soojuspaisumisel.
3. Termomeetri gradueerimine.

6. Mehaaniline töö ja energia
Õpitulemused
Õpilane:
1) vormistab ja lahendab arvutusülesandeid töö ja energia arvutamiseks, teisendades valemeid;
2) toob näiteid mehaanilise energia muundumise kohta;
3) määrab energiat ja tööd.

Õppesisu
Mehaaniline töö ja energia. Mehaanilise energia muundumine ja jäävus.
Põhimõisted: mehaaniline töö, mehaaniline energia, kineetiline energia, potentsiaalne energia.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Töö määramine trepist ülesminekul.
2. Kineetilise ja potentsiaalse energia määramine.

7. Soojusülekanne
Õpitulemused
Õpilane:
1) põhjendab soojuse kandumist ühelt kehalt teisele soojusjuhtivuse, konvektsiooni ja kiirguse abil, toob näiteid soojusülekande praktilise rakenduse ja esinemise kohta looduses;
2) seostab aineosakeste soojusliikumist ja temperatuuri;
3) põhjendab energiasäästu vajadust ning toob näiteid soojuskao vähendamise võimaluste kohta;
4) toob näiteid päikesekiirguse kui alternatiivenergia kasutamise kohta.

Õppesisu
Keha siseenergia. Soojuse eraldumine põlemisel. Aineosakeste soojusliikumise ja temperatuuri seos. Soojusülekande liigid: soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus. Soojuslik tasakaal. Päikesekiirgus. Õhutemperatuuri ööpäevase muutumise põhjused. Soojusülekanne looduses ja inimtegevuses.
Põhimõisted: keha siseenergia, põlemine, soojusülekanne, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, soojuslik tasakaal.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Soojuse eraldumine põlemisel.
2. Vee soojenemise uurimine.
3. Päikesekollektori mudeli ehitamine.
4. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine eri aastaaegadel (veebipõhine, ilmajaama andmete analüüs).

8. Aine olekute muutumine
Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab kaste, udu ja härmatise tekkimist;
2) rakendab seaduspärasusi: aine sulamiseks, aurumiseks ja sublimeerumiseks kulub soojust; tahkumisel, kondenseerumisel ja härmastumisel vabaneb soojust.

Õppesisu
Sulamine ja tahkumine. Aurumine ja kondenseerumine. Veeaur õhus. Küllastunud niiskus. Sublimeerumine ja härmastumine. Kaste, udu ja härmatis. Siseenergia muutumine aine oleku muutumisel. Vee paisumine külmumisel ja sellega seotud nähtused looduses.
Põhimõisted: sulamine, tahkumine, sulamistemperatuur, aurumine, keemine, keemistemperatuur, küllastunud olek, kondenseerumine, destilleerimine, sublimatsioon, härmastumine.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Soojuse kulumine aine sulamiseks ja aurumiseks.
2. Keemise vaatlemine.

Füüsiline õpikeskkond
1. Praktiliste tööde läbiviimiseks korraldab kool vajaduse korral õppe rühmades.
2. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning spetsiaalse kattega töölauad.
3. Kool võimaldab õuesõpet ning korraldab õppekäike.
4. Kool võimaldab ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks katsevahendid ja -materjalid ning arvuti kahe õpilase kohta.
5. Kool võimaldab ainekavale vastavad demonstratsioonivahendid.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Uurimuslikke töid hinnates arvestatakse uurimisküsimuse ja hüpoteesi sõnastamise korrektsust, mudeli ning katse vastavust uurimisküsimusele ja hüpoteesile, katse tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust, hüpoteesi hindamist ning tulemuste tõlgendamist teoreetiliste teadmiste taustal. Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse

mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Läbivate teemade õpitulemuste saavutamine loodusõpetuses

Loodusõpetuses seostub läbiv teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**" oskustega õppida, tunda õppimisest ja selle tulemusest rõõmu ja see on saavutatav loodusõpetuses kavandatud õpitegevuse kaudu. Mitmed väärtuselised õpitulemused on suunatud huvi tekitamisele looduse uurimise ja vastavate elukutsete vastu. Loodusõpetuses tegutsedes hakkab õpilane teadvustama oma huvisid, võimeid ja oskusi. Uurimuslik õpe soodustab eesmärkide püstitamist ja ergutab süstemaatiliselt tegutsema. Õppekäikudel tutvutakse mitmesuguseid töid tegevate inimestega.
„**Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng**". Loodusõpetuse õppimisel toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks keskkonnaprobleemide märkamise, probleemide kriitilise hindamise ja lahenduste otsimise kaudu.
Läbiv teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**" seostub õppekäikudega kodukoha tundmaõppimiseks. Nii saadakse ülevaade kodukoha ettevõtetest, nende tegevusvaldkondadest ja inimeste ametitest.
„**Kultuuriline identiteet**" seostub kodukoha tundmaõppimisega.
„**Teabekeskkond**". Loodusõpetuses leiavad õpilased probleemülesandeid lahendades puuduoleva info, otsivad lisainfot erinevatest infoallikatest, sh internetist, hindavad infot kriitiliselt lahendatavate probleemide seisukohast. Õpitakse infoallikatele viitama. Praktiliste ja uurimuslike tööde tegemisel õpitakse infot töötlema: andmeid tabelisse korrastama, aritmeetilist keskmist arvutama, ühikuid teisendama, graafikuid koostama, aga ka erineval viisil kodeeritud (analüütiline, graafiline) infot tõlgendama ja ümber kodeerima.
Loodusõpetuses on läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**" seotud eelkõige arvuti kasutamisega nii info otsimisel internetist kui uurimistulemuste vormistamisel, aga samuti mitmete teemade õppimisel veebikeskkonda kasutades.
„**Tervis ja ohutus**". Loodusõpetuses käsitletakse tervislikku eluviisi ja tervislikku toitumist. Praktilisi ja uurimuslikke töid tehes tutvuvad õpilased ohutusnõuetega ja õpivad neid järgima, et säästa ennast ja teisi ning katsevahendeid. Kujundatakse hoiak, et tundmatu aine võib olla ohtlik. Õpetatakse nägema liikumisega seotud ohuolukordi ja seda, millest sõltub liikuva keha peatamise aeg ja tee pikkus.
Läbiva teema „**Väärtused ja kõlblus**" taotlused realiseeruvad loodusõpetuse väärtuseliste õpitulemuste realiseerumisega.

BIOLOOGIA

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli bioloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest ja seostest igapäevaelus ning inimühiskonna ja tehnoloogia arengus;

2. suhtub vastutustundlikult elukeskkonnasse, väärtustades bioloogilist mitmekesisust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;
3. on omandanud ülevaate elusloodusest, selle olulisematest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiaalast sõnavara;
4. lahendab probleeme, rakendades selleks muu hulgas loodusteaduslikku meetodit, ning langetab otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;
5. planeerib, teeb ja analüüsib loodusteaduslikke uuringuid ning esitab saadud tulemusi;
6. kasutab erinevaid infoallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
7. kasutab bioloogiat õppides tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi;
8. saab ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkusest erinevates töövaldkondades;
9. arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ja süsteemset mõtlemist ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

7. klass 35 tundi

Bioloogia uurimisvaldkond 8 tundi

Õppesisu
Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Bioloogia peamised uurimismeetodid: vaatlused ja eksperimendid. Loodusteadusliku meetodi etapid ja rakendamine. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused.

Põhimõisted
bioloogia, organism, vaatlus, eksperiment

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Märgpreparaadi valmistamine ning erinevate objektide võrdlemine mikroskoobiga.
2. Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel.

Lõiming
Loodusõpetus: organismide mitmekesisus, eluavaldused.

Õpitulemused
Õpilane
1) selgitab bioloogiateaduste seost teiste loodusteaduste ja igapäevaeluga ning tehnoloogia arenguga;
2) analüüsib bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates elukutsetes;
3) võrdleb loomade, taimede, seente, algloomade ja bakterite välistunnuseid;
4) jaotab organisme nende pildi ja kirjelduse alusel loomadeks, taimedeks ning seenteks (meenutatakse varem tundma õpitud liike);
5) seostab eluavaldused erinevate organismirühmadega (selgitab, kuidas elutunnused avalduvad taimedel, loomadel, seentel ja bakteritel);
6) teeb märgpreparaate ning kasutab neid uurides valgusmikroskoopi;
7) väärtustab usaldusväärseid järeldusi tehes loodusteaduslikku meetodit.

Selgroogsete loomade tunnused 11 tundi

Õppesisu
Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade välistunnuste seos elukeskkonnaga. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas. Selgroogsete loomade juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Selgroogsete loomade roll ökosüsteemides.

Põhimõisted
selgroogne loom, selgrootu loom, meeleelund, elukeskkond, elupaik

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Selgroogsete loomade elutegevuse analüüsimine ja nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.

Lõiming
Loodusõpetus: bioloogiline mitmekesisus, elukeskkond.
Geograafia: keskkonnakaitse ja kaardistamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade välistunnuseid nende elukeskkonnaga;
2) analüüsib selgroogsete loomade erinevate meelte tähtsust sõltuvalt nende elupaigast ja -viisist;
3) analüüsib erinevate selgroogsete loomade osa looduses ja inimtegevuses;
4) leiab ning analüüsib infot loomade kaitse, püügi ja jahi kohta;
5) väärtustab selgroogsete loomade kaitsmist.

Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus 10 tundi

Õppesisu
Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg.
Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine.
Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaaegade üleelamise viisid.

Põhimõisted
ainevahetus, hingamine, seedimine, organ, süda, suur vereringe, väike vereringe, lõpus, kops, õhukott, magu, soolestik, kloaak, püsisoojane, kõigusoojane, loomtoidulisus, taimtoidulisus, segatoidulisus, lepiskala, röövkala, röövloom, saakloom

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Valikuliselt uurimuslik töö arvutikeskkonnas toidu või hapniku mõjust organismide elutegevusele.

Lõiming
Eesti keel: õige keelekasutus uurimustöös
Võõrkeeled: võõrkeelsete materjalide kasutamine uurimustöö tegemisel
Loodusõpetus: elukeskkonnad, nende eripära, ained, energia olemus, elundkonnad, loodusteaduslik uurimus, organismide mitmekesisus.

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib aine- ja energiavahetuse erinevate protsesside omavahelisi seoseid ning selgitab nende avaldumist looduses ja inimese igapäevaelus;
2) seostab toidu hankimise viisi ja seedeelundkonna eripära selgroogse looma toiduobjektidega;
3) selgitab erinevate selgroogsete loomade hingamiselundite talitlust;
4) võrdleb hingamist kopsude, naha ning lõpuste kaudu õhk- ja vesikeskkonnas;
5) võrdleb püsi- ja kõigusoojaseid organisme ning toob nende kohta näiteid;
6) analüüsib selgroogsete eri rühmade südame ehituse ja vereringe eripära ning seostab neid püsi- ja kõigusoojasusega;
7) võrdleb selgroogsete loomade kohastumusi püsiva kehatemperatuuri tagamisel;
8) hindab ebasoodsate aastaaegade üleelamise viise selgroogsetel loomadel.

Selgroogsete loomade paljunemine ja areng 6 tundi

Õppesisu
Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Kehasisese viljastumise võrdlus kehavälisega. Erinevate selgroogsete loomade kehasisese ja kehavälise lootelise arengu võrdlus. Sünnitus ja lootejärgne areng. Moondega ja otsese arengu võrdlus. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning hoolitsemisvajaduse seos paljunemise ja arengu eripäraga.

Põhimõisted
lahksugulisus, suguline paljunemine, munarakk, seemnerakk, viljastumine, kehasisene viljastumine, kehaväline viljastumine, haudumine, otsene areng, moondega areng.

Lõiming
Eesti keel: Suuline keelekasutus.
Loodusõpetus, inimeseõpetus : inimese paljunemiselundid, viljastumine.
Matemaatika: tabelite ja diagrammide koostamine

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib selgroogsete loomade rühmade kehasisese ja kehavälise viljastumise ning lootelise arengu eeliseid ning toob selle kohta näiteid;
2) toob näiteid selgroogsete loomade kohta, kel esineb kehasisene või kehaväline viljastumine;
3) hindab otsese ja moondega arengu tähtsust ning toob selle kohta näiteid;
4) võrdleb noorte selgroogsete loomade eri rühmade toitmise, kaitsmise ja õpetamise olulisust.

8. klass 70 tundi

Taimede tunnused ja eluprotsessid 20 tundi

Õppesisu
Taimede peamised ehituslikud ja talitluslikud erinevused võrreldes selgroogsete loomadega. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Eri taimerühmadele iseloomuliku paljunemise, kasvukoha ja leviku võrdlus.
Taimeraku võrdlus loomarakuga. Taime- ja loomaraku peamiste osade ehitus ning talitlus.
Õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi üldine kulg, selle tähtsus ja seos hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimedes. Suguline ja mittesuguline paljunemine, putuk- ja tuultolmlejate taimede võrdlus, taimede kohastumus levimiseks, sh loom- ja tuulleviks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused.

Põhimõisted: rakk, rakukest, rakumembraan, rakutuum, mitokonder, klorofüll, kloroplast, kromoplast, vakuool, kude, õhulõhe, tõusev vool, laskuv vool, fotosüntees, anorgaaniline aine, orgaaniline aine, õis, tolmukas, emakas, tolmlemine, seeme, vili, käbi, mittesuguline paljunemine, eoseline paljunemine, eos, vegetatiivne paljunemine

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Taimede mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.
2. Fotosünteesi mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga.

Lõiming
Loodusõpetus: rakk, kude, organ, organism, taimede mitmekesisus, keskkonnatingimused, elukeskkonnad, paljunemine.
Bioloogia: hingamine, paljunemine
Geograafia: kaardistamine.
Keemia: anorgaaniline aine, orgaaniline aine, hapnik, süsihappegaas, vesi

Õpitulemused
Õpilane
1) võrdleb eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust, paljunemisviisi, kasvukohta ja levikut;
2) analüüsib taimede osa looduse kui terviksüsteemi jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid;
3) selgitab, kuidas on teadmised taimedest vajalikud paljude elukutsete esindajatele;

4) eristab looma- ja taimerakku ning nende peamisi osi joonistel ja mikrofotodel;
5) analüüsib õistaimede organite ehituse sõltuvust nende ülesannetest, taime kasvukohast ning paljunemis- ja levimisviisist; seostab taimeorganite talitlust ainete liikumisega taimes;
6) koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, lõpp-produktidest ja protsessi mõjutavatest tingimustest ning selgitab fotosünteesi osa taimede, loomade, seente ja bakterite elutegevuses;
7) analüüsib sugulise ja mittesuguliste paljunemise eeliseid erinevate taimede näitel, võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlemis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid;
8) suhtub taimedesse kui elusorganismidesse vastutustundlikult.

Seente tunnused ja eluprotsessid 12 tundi

Õppesisu
Seente välisehituse ja peamiste talitluste võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehituse mitmekesisus tavalisemate kott- ja kandseente näitel. Seente paljunemine eoste ja pungumise teel. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Eoste levimisviisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine.
Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esmaasustamine. Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Põhimõisted: ainurakne, hulkrakne, käärimine, pungumine, sümbioos, mükoriisa

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Seente välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.
2. Seente ehituse uurimine mikroskoobiga.
3. Uurimuslik töö hallitus- või pärmseente arengut mõjutavate tegurite leidmiseks.
4. Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine õhu saastatuse hindamiseks samblike leviku alusel.

Lõiming
Eesti keel: õige keelekasutus uurimustöös
Võõrkeeled: võõrkeelsete materjalide kasutamine uurimustöö tegemisel
Loodusõpetus: elusloodusе mitmekesisus, elukeskkond
Bioloogia: mikroskoobi kasutamine, ühe- ja hulkrakne organism, uurimustöö tegemine.
Inimeseõpetus: nakkushaiguste vältimine.

Õpitulemused
Õpilane
1) võrdleb seeni taimede ja selgroogsete loomadega;
2) iseloomustab seente ehituslikku ja talitluslikku mitmekesisust ning toob selle kohta näiteid;
3) selgitab seente ja samblike paljunemise viise ning arenguks vajalikke tingimusi;
4) analüüsib parasiitluse ja sümbioosi osas looduses;

5) selgitab samblikke moodustavate seente ja vetikate vastastikmõju;
6) põhjendab, miks samblikud saavad asustada kasvukohti, kus taimed ei kasva;
7) analüüsib seente ja samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid;
8) väärtustab seeni ja samblikke elusloodusе oluliste osadena.

Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid 14 tundi

Õppesisu
Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsnade, ainuõõssete, usside, limuste, lülijalgsete ja okasnahksete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Lülijalgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused.
Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toiduhankimise viisid ja organid.
Usside, limuste ning lülijalgsete liit- ja lahksugulisus. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel.

Põhimõisted: trahhee, lihtsilm, liitsilm, suised, kombits, tundel, liitsugulisus, täismoondega areng, vaegmoondega areng, vastne, parasitism, peremees, vaheperemees

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Selgrootute loomarühmade iseloomulike välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.
2. Lülijalgsete loomade välistunnuste võrdlemine luubi või mikroskoobiga.
3. Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine keskkonna saastatuse hindamiseks selgrootute leviku alusel.

Lõiming
Loodusõpetus: elusloodusе mitmekesisus, elukeskkond
Bioloogia: selgroogsete loomade iseloomustus, elundkonnad, paljunemine, töö mikroskoobiga.
Eesti keel: keeleoskuse arendamine

Õpitulemused
1) Õpilane
1) võrdleb erinevate selgrootute loomade kohastumusi seoses elukeskkonnaga;
2) analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid;
3) seostab liikumisorganite ehitust selgrootute loomade eri rühmadele iseloomulike liikumisviiside ja elupaigaga;
4) analüüsib selgrootute loomade rühmade esindajate erinevate meelte arengutaset seonduvalt elupaigast ja toitumisviisist;
5) analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid selgrootute loomade erinevatel rühmadel;
6) hindab otsese, täis- ja vaegmoondelise arengu eeliseid ning toob nende kohta näiteid;

7) selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja/või elupaiga vahetamise vajalikkust;
8) väärtustab selgrootuid loomi elusloodusе olulise osana.

Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid 11 tundi

Õppesisu
Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus. Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses.
Viiruste ehituslik ja talitluslik eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine.
Mikroorganismidega seotud elukutsed.

Põhimõisted: bakter, algloom, viirus, pulseeriv vakuool, silmtäpp, pooldumine, aeroobne eluviis, anaeroobne eluviis

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Bakterite leviku hindamine bakterikultuuri kasvatamisega.
2. Bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga

Lõiming
Loodusõpetus: üherakuline organism, bioloogiline mitmekesisus
Bioloogia: eeltuumne, päristuumne, töö mikroskoobiga.
Inimeseõpetus: nakkushaiguste vältimine:
Keemia: laboritöö oskused.

Õpitulemused
Õpilane
1) võrdleb bakterite ja algloomade ehitust loomade ja taimedega ning viiruste ehituslikku eripära rakulise ehitusega;
2) selgitab bakterite ja algloomade levikut erinevates elupaikades, sh aeroobses ja anaeroobses keskkonnas;
3) analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ja inimtegevuses;
4) selgitab toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viise;
5) hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise tähtsust bakterite levikul;
6) teab, kuidas vältida inimese sagedasemaid bakter- ja viirushaigusi, ning väärtustab tervislikke eluviise;
7) selgitab mikroorganismidega seotud elukutseid;
8) väärtustab bakterite tähtsust looduses ja inimese elus.

Ökoloogia ja keskkonnakaitse 13 tundi

Õppesisu
Organismide jaotamine liikidesse. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur.
Looduslik tasakaal.

Eluta ja elusloodusе tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise mitmekesisuse tähtsus. Liigi- ja elupaigakaitse Eestis. Inimtegevus keskkonnaprobleemide lahendamisel.

Põhimõisted: liik, populatsioon, levila, ökosüsteem, kooslus, eluta looduse tegurid, elusloodusе tegurid, aineringe, konkurents, looduslik tasakaal, keskkonnakaitse, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, biosfäär

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Praktiline uuring populatsioonide arvukuse sõltuvuse kohta ökoloogilistest teguritest.
2. Arvutimudeliga seoste leidmine toiduahela lülide arvukuse ja biomassi juurdekasvu vahel.
3. Biomassi püramiidi ülesannete lahendamine.
4. Loodusliku tasakaalu muutumise seaduspärasuste uurimine arvutimudeliga.

Lõiming
Loodusõpetus: kooslus, ökosüsteem, eluta ja elusloodusе tegurid, toiduahelad, aineringe, looduslik tasakaal, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus.
Geograafia: linnastumise probleemid, loodusvööndid, keskkonnakaitse.
Matemaatika: ülesannete lahendamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) selgitab populatsioonide, liikide, ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid;
2) selgitab loodusliku tasakaalu kujunemist ökosüsteemides, hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonide ja ökosüsteemide muutumisele ning võimalusi lahendada keskkonnaprobleeme;
3) analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot ökoloogiliste tegurite mõju kohta organismide arvukusele;
4) hindab liigisisese ja liikidevahelise konkurentsi tähtsust loomade ning taimede näitel;
5) lahendab biomassi püramiidi ülesandeid;
6) lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemmaprobleeme;
7) väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning suhtub vastutustundlikult ja säästvalt erinevatesse ökosüsteemidesse ning elupaikadesse.

9. klass 70 tundi

Inimese elundkonnad 4 tundi

Õppesisu
Inimese elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga.

Põhimõisted: tugi- ja liikumiselundkond, seedeelundkond, närvisüsteem, vereringe, hingamiselundkond, erituselundkond, suguelundkond, nahk

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade elundkonnad.
Inimeseõpetus: naha tervishoid

Õpitulemused
Õpilane
1) seostab inimese elundkondi nende põhiülesannetega;
2) selgitab naha ülesandeid;
3) analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-, termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täites;
4) väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi.

Luud ja lihased 6 tundi

Õppesisu
Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituslikud iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega.
Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite olemus ning tekkpõhjused.

Põhimõisted: toes, luu, lihas, liiges

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Loomsete kudede ehituse võrdlemine mikroskoobiga.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade toes, töö mikroskoobiga.
Inimeseõpetus: Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite olemus ning tekkpõhjused

Õpitulemused
Õpilane
1) eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ja lihaseid;
2) võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ja kala luustikku;
3) seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust;
4) selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid;
5) võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust;
6) selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjusi;
7) analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale;
8) peab tähtsaks enda tervislikku treenimist;

Vereringe 8 tundi

Õppesisu
Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ja teiste imetajate vereringeelundkonna erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostisosade ülesanded.

Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS.
Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.

Põhimõisted: veresoon, arter, veen, kapillaar, arteriaalne veri, venoosne veri, vererõhk, elektrokardiogramm, hemoglobiin, punane vererakk, valge vererakk, vereliistak, vereplasma, hüübimine, lümf, lümfisõlm, antikeha, immuunsus, immuunsüsteem, HIV, AIDS

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
Uurimuslik töö füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade vereringe, immuunsus
Inimeseõpetus: immuunsus, HIV, AIDS
Eesti keel: töö vormistamine, õige keelekasutus.
Matemaatika: diagrammide koostamine.

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel elundkonna talitlust;
2) seostab erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituslikku eripära nende talitlusega;
3) selgitab viiruste põhjustatud muutusi raku elutegevuses ning immuunsüsteemi osa bakter- ja viirushaiguste tõkestamisel ning neist tervenemisel;
4) väärtustab tervislikke eluviise, mis väldivad HIV-iga nakatumist;
5) selgitab treeningu mõju vereringeelundkonnale;
6) seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega;
7) väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi.

Seedimine ja eritamine 6 tundi

Õppesisu
Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitlus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte vere püsiva koostise tagamisel. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne.

Põhimõisted: ensüüm, vitamiin, sülg, maks, sapp, peensool, jämesool, neer, uriin

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine praktilise tööga või arvutimudeliga.
2. Isikliku toitumisharjumuse analüüs.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade seedimine, aine- ja energiavahetus.
Füüsika: energia.
Inimeseõpetus: isiklikud toitumisharjumused, tervislik toitumine, toitained.

Õpitulemused
Õpilane
1) koostab ja analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist;
2) selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevaid probleeme;
3) hindab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel;
4) järgib tervisliku toitumise põhimõtteid.

Hingamine 5 tundi

Õppesisu
Hingamiselundkonna ehituse ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treenigu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine.

Põhimõisted: hingetoru, kopsutoru, kopsusomp, hingamiskeskus, rakuhingamine

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Praktilise tööga või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade hingamine, aine- ja energiavahetus.
Füüsika: energia.
Inimeseõpetus: treeningu mõju hingamiselunditele, hingamiselundkonna haiguste vältimine.
Matemaatika: diagrammide koostamine, jooniste, skeemide koostamine ja analüüs.

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib hingamiselundkonna ehituse ja talitluse kooskõla;
2) koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamiselundkonna ehitusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest ning selgitab nende alusel hingamise olemust;
3) analüüsib treeningu mõju hingamiselundkonnale;
4) selgitab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjusi ja haiguste vältimise võimalusi;
5) suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse.

Paljunemine ja areng 9 tundi

Õppesisu
Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.

Põhimõisted: emakas, munasari, seemnesari, munand, ovulatsioon, sperma, munajuha, loode, platsenta, nabanöör, sünnitamine, kliiniline surm, bioloogiline surm.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade sigimine ja areng.
Inimeseõpetus: inimese sooline areng, seksuaalsus, pereplaneerimine, suguhaiguste vältimine

Õpitulemused
Õpilane
1) võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust;
2) võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust ning arengut;
3) selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi;
4) analüüsib munaraku viljastumist mõjutavaid tegureid;
5) lahendab pereplaneerimisega seotud dilemmaprobleeme;
6) selgitab muutusi inimese loote arengus;
7) seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega;
8) hindab ennast ja teisi säästvat seksuaalelu.

Talitluste regulatsioon 8 tundi

Õppesisu
Kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja rakuosade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitlus. Närvisüsteemi tervishoid.
Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded.
Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.

Põhimõisted: peaaju, seljaaju, närv, närvirakk, retseptor, närviimpulss, dendriit, neuriit, refleks, sisenõrenäärmed, hormoon

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Uurimuslik töö reaktsioonikiirust mõjutavate tegurite määramiseks ja õpilaste reaktsioonikiiruse võrdlemiseks.

Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused
Õpilane
1) selgitab kesk- ja piirdenärvisüsteemi põhiülesandeid;
2) seostab närviraku ehitust selle talitlusega;
3) koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning selgitab nende alusel selle talitlust;
4) seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonidega;
5) kirjeldab hormoonide ülesandeid ja toob nende kohta näiteid;
6) selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis;
7) suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse.

Infovahetus väliskeskkonnaga 7 tundi

Õppesisu
Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.

Põhimõisted: pupill, lääts, võrkkest, vikerkest, kollatähn, kepike, kolvike, lühinägevus, kaugelenägevus, väliskõrv, keskkõrv, sisekõrv, kõrvalest, trummikile, kuulmeluud, kuulmetõri, tigu, poolringkanalid

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Uurimuslik töö meeleelundite tundlikkuse määramiseks.
2. Nägemisaistingu tekke ja kuulmise uurimine arvutimudeliga.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade meeled.
Füüsika: võnkumised, lained, valguse levimine, valguse murdumine
Eesti keel: uurimusliku töö vormistamine, õige keelekasutus
Inimeseõpetus: meeleelundite tervishoid

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel;
2) selgitab lühi- ja kaugelenägevuse tekkepõhjusi ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise;
3) seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega;
4) võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust ning talitlust;

väärtustab meeleelundeid säästvat eluviisi.

Pärilikkus ja muutlikkus 10 tundi

Õppesisu
Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA, geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus.
Mittepäriliku muutlikkuse tekkepõhjused ja tähtsus. Organismide pärilikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste võrdlus ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed.

Põhimõisted: pärilik muutlikkus, mittepärilik muutlikkus, mutatsioon, kromosoom, DNA, geen, dominantsus, retsessiivsus, geenitehnoloogia

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Pärilikkuse seaduspärasuste avaldumise ja muutlikkuse tekkemehhanismide uurimine arvutimudeliga.

2. Uurimuslik töö mittepäriliku muutlikkuse ulatusest vabalt valitud organismide tunnuste põhjal.

Lõiming
Loodusõpetus: keskkonnategurid ja muutlikkus
Bioloogia: geenid, kromosoomid, pärilikkus suguline paljunemine
Matemaatika: diagrammide ja tabelite analüüs

Õpitulemused
Õpilane
1) analüüsib pärilikkuse ja muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel;
2) selgitab DNA, geenide ning kromosoomide seost ja osa pärilikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist;
3) lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetikaülesandeid;
4) hindab päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel ning analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepäriliku muutlikkuse ulatusest;
5) hindab organismide geneetilise muutmise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele olulistele seisukohtadele;
6) analüüsib pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimalusi;
7) kirjeldab geenitehnoloogia tegevusvaldkondi ning sellega seotud elukutseid;
8) suhtub mõistvalt inimeste pärilikku ja mittepärilikku mitmekesisusse.

Evolutsioon 7 tundi

Õppesisu
Bioloogilise evolutsiooni olemus, põhisuunad ja tõendid. Loodusliku valiku kujunemine olelusvõitluse tagajärjel. Liikide teke ja muutumine. Kohastumise tähtsus organismide evolutsioonis. Evolutsiooni olulisemad etapid. Inimese evolutsiooni eripära.

Põhimõisted evolutsioon, looduslik valik, olelusvõitlus, kohastumine, kohastumus, ristumisbarjäär, fossiil.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Evolutsioonitegurite uurimine arvutimudeliga.

Lõiming
Bioloogia: selgroogsete loomade evolutsiooniline areng
Geograafia: geokronoloogiline ajaskaala

Õpitulemused
Õpilane
1) selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ja toob selle kohta näiteid;
2) toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta;
3) seostab olelusvõitlust loodusliku valikuga;
4) analüüsib liikide tekke ja muutumise üldist kulgu;
5) hindab suuremate evolutsiooniliste muutuste osa organismide mitmekesistumises ja levikus;
6) võrdleb inimese ja teiste selgroogsete evolutsiooni;

7) seostab evolutsiooniteooria seisukohti loodusteaduste arenguga.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine bioloogia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

Läbivad teemad

• **Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**. Senisest enam on bioloogia ainekavas pööratud tähelepanu enesejuhitud õppimise oskuste kujundamisele. Selleks on planeeritud paljude uurimuslike tööde läbiviimine, aga ka arvutipõhiste õpikeskkondade rakendamine ning töö veebimaterjalide ja teiste teabeallikatega. Ka rollimängude ning väitluste põhieesmärk ei ole uute teadmiste omandamine, vaid elukestvaks õppimiseks vajalike oskuste harjutamine. Siiski aitavad rollimängud ja väitlused ka kaasa uute teadmiste omandamisele. Erinevate teemadega seonduvalt tutvustatakse ka bioloogiaga seonduvaid elukutseid ning edasiõppimise ja karjäärivõimalusi.

• **Keskkond ja jätkusuutlik areng**. Bioloogial on kandev roll looduskeskkonna mitmekesisuse ja selles toimivate protsesside käsitlemisel. Eelkõige käsitletakse seda läbivat teemat 8. klassis seoses ainekava teemaga „Ökoloogia ja keskkonnakaitse“, kuid see leiab kajastamist ka organismide, nende elupaikade ja eluprotsesside mitmekesisust käsitledes kõigi teiste teemade raames.

• **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**. Kodanikualgatust ja ettevõtlikkust arendatakse koos ettevõtlikkuspädevuse arendamisega mitmesuguste probleemide määratlemisel, lahendusstrateegiate leidmisel ja lahendamisel. Lisaks sellele toetavad kodanikualgatuslikkust rollimängud, mille raames saab tegeleda dilemmadega ja tutvuda kehtiva seadusandlusega seoses elusloodusе kaitse ja kasutamisega ning reeglite eiramise tuvastamisega oma kodukohas.

• **Kultuuriline identiteet**. Bioloogia võimaldab omandada üldvaate eestlastele kui loodusrahvale omasest kultuurist. Nii pööratakse bioloogia õppimisel tähelepanu sellele, kuidas on ajast aega loodusväärtusi kasutatud ning millised tõekspidamised ja uskumused on loodusobjektide ja protsessidega kaasnenud.

• **Teabekeskkond**. See läbiv teema leiab käsitlemist eelkõige seoses probleemide lahendamise ja uurimuslike töödega, kus tuleb koguda, kriitiliselt analüüsida ja kasutada erinevaid infoallikaid ning teatud töödes kõrvutada olemasolevat infot enda läbiviidud uuringutest saadud tulemustega.

• **Tehnoloogia ja innovatsioon**. Tehnoloogia ja innovatsioon rakendub bioloogia õppimisel, kui tutvustatakse looduse ja tehnoloogia omavahelisi seoseid ning õppetöös kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid. Nii on ainekavas esitatud palju võimalusi IKT kasutamiseks bioloogia õppimisel, sh uurimuslike tööde tegemiseks. Eraldi tähelepanu on pööratud mobiilsete mõõtevahendite kasutuselevõtule, neid on õpikeskkonna kirjelduses nimetatud kui vajalikke õppevahendeid.

• **Tervis ja ohutus**. See läbiv teema leiab enim käsitlemist seoses 9. klassi inimeseteemadega, kus tutvutakse erinevatel elundkondadel enam levinud terviseprobleemide bioloogiliste alustega, kuid ka treenimise mõjuga elundkondadele. Välditud on inimeseõpetuses õpitava dubleerimist ja seetõttu ei käsitleta bioloogias üldjuhul inimese vaimse tervisega ning esmaabiga seonduvat. Teatud määral on tervise ja ohutuse teemad integreeritud ka 7. ja 8.

klassi materjali, kui õpitakse selgroogsete ja selgrootute loomade, taimede, seente ja mikroorganismide mitmekesisust ja eluprotsesse. Ohutusnõuete järgimisel on oluline koht uurimuslike praktiliste tööde läbiviimisel, kus ohutut käitumist ka hinnatakse.
• **Väärtused ja kõlblus**. Bioloogias pööratakse põhitähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele ning sellega seonduvalt vastutustundliku ja säästva eluviisi kujundamisele.

GEOGRAAFIA

Põhikooli geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2. on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikustest seostest;
3. väärtustab nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
4. mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale; suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
5. rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
6. kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti;
7. on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ning mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades;
8. mõistab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse olulisust igapäevaelus, on loov ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

7. klass 35 tundi

KAARDIÕPETUS 10 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Kaardiõpetuses tutvuvad õpilased erinevate kaartidega, õpivad kasutama kaardi legendi, mõõtma vahemaid kaardil ja looduses, leidma kaardi mõõtkava abil tegelikke vahemaid, määrama suundi looduses ja kaardil, määrama koordinaate ja kellaaega, leidma kohanimede registri abil tundmatuid kohti, iseloomustama kaartide abil etteantud kohta.

Õppesisu

Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja arvutikaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid.

Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, arvutikaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraja.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Praktilised ülesanded kooliümbruse kaardiga. Ilmakaarte ja asimuudi määramine kompassiga. Kaardi järgi objektide leidmine ja asukohta kirjeldamine ning sammupaariga vahemaade mõõtmine.
2. Info leidmiseks interaktiivse kaardi kasutamine (vahemaade mõõtmine, aadressi järgi otsing, koordinaatide määramine, objektide leidmine ja tähistamine).

Lõiming: matemaatika: mõõtmine, mõõtühikute kasutamine ja teisendamine, diagrammi lugemine ja koostamine, skaala ja plaani koostamine; ajalugu: geograafia areng, maadeavastused, ajaloos kasutatavad kaardid; eesti keel: kohanimede õigekiri, suur algustäht; võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kehaline kasvatus: orienteerumine maastikul.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Õpitulemused:

Õpilane

1) leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanimede registrit;
2) määrab suundi kaardil kaardivõrgu ja looduses kompassi järgi;
3) mõõdab vahemaid kaardil erinevalt esitatud mõõtkava kasutades ning looduses sammupaari abil;
4) määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab koordinaatide järgi asukoha;
5) määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades;
6) koostab lihtsa plaani etteantud kohast;
7) kasutab trüki- ja arvutikaarte, tabeleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste, et leida infot,
8) kirjeldada protsesse ja nähtusi, leida nendevahelisi seoseid ning teha järeldusi.

GEOLOOGIA 10 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Geoloogiateemasid õppides saavad õpilased esmase ettekujutuse maavärinate ja vulkaanipursete levikust ja tekkepõhjustest. Selle mõistmiseks on neil vaja aru saada Maa sise- ja maakoore ehitusest ning laamade liikumisest.

Õpilased tutvuvad mitmesuguste kivimite ja setetega ning kursuse lõpuks peaksid nad suutma eristada Eestis leiduvaid peamisi kivimeid ja setteid (graniiti, liivakivi, paekivi, põlevkivi, liiva, savi, kruusa, moreeni, turvast), samuti teadma, kuidas kivimid tekivad ja milleks neid kasutatakse.

Õppesisu

Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke.

Põhimõisted: maakoor, vahevöö, tuum, mandriline ja ookeaniline maakoor, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan,

kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sete, settekivim, tardkivim, paljand, kivistis ehk fossiil.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Kivimite (liivakivi, lubjakivi, põlevkivi, kivisöe, graniidi) ja setete (liiva, kruusa, savi) iseloomustamine ning võrdlemine.
2. Teabeallikate põhjal lühiülevaate või esitluse koostamine ühest geoloogilisest nähtusest (maavärinast või vulkaanist) või mõne piirkonna iseloomustamine geoloogilisest aspektist.

Lõiming:
7. kl loodusõpetus: aine tihedus ja mass, temperatuur, sulamine, tahkumine, sulamistemperatuur, soojusülekande liigid, konvektsioon, soojuspaisumine; 8. kl füüsika: aine tihedus ja rõhk, 9. kl füüsika: lained; ainete olekute muutused; ajalugu: katastroofilised maavärinad ja vulkaanipursked minevikus;
bioloogia: fossiilid; matemaatika: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine; võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel.

Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Tervis ja ohutus

Õpitulemused:
Õpilane

1) kirjeldab jooniste abil Maa siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimalustest;
2) iseloomustab etteantud jooniste ja kaartide järgi laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid
3) geoloogilisi protsesse: vulkanismi, maavärinaid, pinnavormide ja kivimite teket ning muutumist;
4) teab maavärinate ja vulkaanipursete tekkepõhjusi, näitab kaardil nende peamisi esinemispiirkondi,
5) toob näiteid tagajärgede kohta ning oskab võimaliku ohu puhul käituda;
6) toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades;
7) selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette- ja tardkivimite teket;
8) iseloomustab ja tunneb nii looduses kui ka pildil ära liiva, kruusa, savi, moreeni, graniidi, liivakivi,
9) lubjakivi, põlevkivi ja kivisöe ning toob näiteid nende kasutamise kohta;
10) mõistab geoloogiliste uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst.

PINNAMOOD 8 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Pinnamoe teemade õppimisega taotletakse, et õpilased teeksid vahet erinevatel pinnavormidel (küngas, nõgu, org, mägi, mäeahelik, mäestik, tasandik, madalik, kiltmaa jne), oskaksid kaardil näidata suuremaid ja tuntumaid pinnavorme nii maailmas, Euroopas kui Eestis. Samuti peaksid õpilased aru saama, kuidas pinnamood mõjutab
inimeste elu ja tegevust ning kuidas võivad pinnavormid aja jooksul muutuda.

Õppesisu
Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljeef. Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul.

Põhimõisted: pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon, uhtorg.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe piirkonna pinnavormide ja pinnamoe iseloomustuse koostamine.

Lõiming
Füüsika: soojuspaisumine murenemisprotsessis; ajalugu: pinnamoe mõju asustuse kujunemisele,
ajaloosündmustega seotud konkreetsete pinnavormide (Skandinaavia mäestik, Alpid, Püreneed jmt) leidmine
kaardilt; kehaline kasvatus: pinnamoe lugemine orienteerumiskaardilt ja sellega arvestamine raja läbimisel;
läbiv teema turvalisus: nõlvakalle ja liiklus.

Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng, Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpitulemused
Õpilane
1) on omandanud ülevaate maailma mägisema ja tasasema reljeefiga piirkondadest, nimetab ning leiab
2) kaardil mäestikud, mägismaad, kõrgemad tipud ja tasandikud (kiltmaad, lauskmaad, madalikud,
3) alamikud);
4) iseloomustab suuremõõtkavalise kaardi järgi pinnavorme ja pinnamoodi;
5) iseloomustab piltide, jooniste ja kaardi järgi etteantud koha pinnamoodi ning pinnavorme;
6) kirjeldab joonise ja kaardi järgi maailmamere põhjareljeefi ning seostab ookeani keskaheliku ja süvikute
7) paiknemise laamade liikumisega;
8) toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumisest erinevate tegurite (murenemise, tuule, vee, inimtegevuse) toimel;
9) toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta mägistel ja tasastel aladel, mägedes liikumisega kaasnevatest riskidest ning nende vältimise võimalustest.

RAHVASTIK 7 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Rahvastiku ja asustuse teemade õppimisel saavad õpilased ettekujutuse maailma rahvaarvust ja selle muutumisest, rahvastiku paiknemisest maailmas, tihedamini ja hõredamini asustatud aladest ning linnastumisest.
Teema raames õpitakse kaardi abil iseloomustama riigi geograafilist asendit. Harjutatakse graafikute ja erinevate diagrammide lugemisoskust.

Õppesisu

Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus.
Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine.

Põhimõisted: riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe riigi üldandmete ja sümboolika leidmine, geograafilise asendi ja rahvastiku paiknemise iseloomustamine.

Lõiming: ajalugu: maailma poliitiline kaart, inimasustus eri regioonides, linnade paiknemine ja teke; matemaatika: diagrammide analüüs, osatähtsuse protsent, töö arvandmetega, IT-andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine;
võõrkeel: sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel, kohanimede õigekiri ja hääldamine.

Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Kultuuriline identiteet

Õpitulemused:

Õpilane

1) iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit;
2) nimetab ning näitab maailmakaardil suuremaid riike ja linnu;
3) toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta ning väärtustab eri rahvaste keelt ja traditsioone;
4) leiab kaardilt ja nimetab maailma tihedamalt ja hõredamalt asustatud alad ning iseloomustab rahvastiku paiknemist etteantud riigis;
5) iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist;
6) kirjeldab linnastumist, toob näiteid linnastumise põhjuste ja linnastumisega kaasnevate probleemide koht

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine geograafia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

8. klass 70 tundi

KLIIMA 16 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Ilma ja kliimat õppides saavad õpilased ettekujutuse, mis tegurid mõjutavad kliima kujunemist ühes või teises maailma piirkonnas, ülevaate põhi- ja vahekliimavöötmetest ning õpivad iseloomustama kliimat erinevates kliimavöötmetes. Arenevad õpilaste kaardilugemisoskused, nähtuste seostamise oskused, võrdlemisoskused, kliimadiagrammide ja kliimakaartide lugemisoskus.

Õppesisu
Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus. Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavöötmed. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele.

Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1. Internetist ilmaandmete leidmine ja nende põhjal ilma iseloomustamine etteantud kohas.
2. Kliima võrdlemine kliimakaartide ja -diagrammide järgi kahes etteantud kohas ning erinevuste selgitamine

Lõiming: 8. kl füüsika: valgus ja valguse sirgjooneline levimine; valguse peegeldumine ja neeldumine, langemis- ja peegeldumisnurk; rõhumisjõud looduses ja tehnikas, rõhk, baromeeter, soojusülekanne, soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, universaalne temperatuuriskaala, siseenergia, soojusmahtuvus, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus; **matemaatika:** joon- ja tulpdiagrammi lugemine, aritmeetilise keskmise ja temperatuuriamplituudi arvutamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Tervis ja ohutus

Õpitulemused:

Õpilane
1) teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat;
2) leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riietust planeerides;
3) selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaaegade vaheldumise põhjusi;
4) iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust;
5) selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale;
6) leiab kliimavöötmete kaardil põhi- ja vahekliimavöötmed ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava kliimavöötmega;
7) iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi;
8) toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.

VEESTIK 16 tundi
Õpetamise eesmärgid:

Teemat õppides saavad õpilased ettekujutuse vee jaotumisest ja ringlusest Maal. Põhjalikumalt tegeletakse maailmamere, jõgede ja järvedega; põhjavee, liustike ja soode teema tuleb käsitluse alla hiljem, 9. klassis. Kaarditöö käigus õpitakse tundma

maailmamere eri osasid, ookeane ja meresid, vaadeldakse nende temperatuuri, soolsuse ja jääolude erinevust. Teema raames õpitakse kaartide ja infoallikate abil iseloomustama jõgesid ja järvesid.

Õppesisu
Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja jääolud maailmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse.

Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, põrke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk-, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide järgi vooluvee kulutava ja kuhjava tegevuse uurimine etteantud jõe erinevatel lõikudel.
2. Teabeallikate järgi ülevaate koostamine etteantud mere kohta.

Lõiming: keemia/loodusõpetus: soolsus; **füüsika:** aine olekud, veeringe, (aurumine, kondenseerumine), vee kulutav ja kuhjav tegevus; **matemaatika**: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine; **bioloogia**: veekogud kui elukeskkond ning veekogude reostumine ja kaitsmine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel, kohanimede õigekiri ja hääldamine.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja säästev areng

LOODUSVÖÖNDID (34 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Loodusvööndeid õppides omandavad õpilased teadmise Maa tsonaalsusest ning looduses esinevate protsesside seostest, samuti looduse ja inimtegevuse vastastikustest seostest.

Õppesisu
Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.

Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1. Teabeallikate põhjal etteantud piirkonna iseloomustuse koostamine, milles on analüüsitud looduskomponentide vastastikuseid seoseid ning inimtegevust ja keskkonnaprobleeme.
2. Ühe loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine.

Lõiming: bioloogia: elus ja eluta looduse vastastikused seosed, bioloogiline mitmekesisus, organismide
kohastumused erinevates keskkondades, keskkonnaprobleemid loodusvööndites; **keemia:** aineringed; **füüsika:** õhutemperatuur ja õhurõhk, õhuringlus; **ajalugu:** inimasustus erinevates keskkonnatingimustes; **emakeel**: väljendusoskuse arendamine piirkondade kirjeldamisel ja iseloomustamisel; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Keskkond ja säästev areng, tervis ja ohutus, Kultuuriline identiteet, Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Väärtused ja kõlblus.

Õpitulemused:
Õpilane

1. tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi abil nende paiknemist;
2. seostab **jäävööndi** paiknemise põhja- ja lõunapolaaralaga, võrdleb Arktika ja Antarktika asendit, kliimat ja loodust ning toob näiteid inimtegevuse võimalustest ja mõjust keskkonnale polaaraladel;
3. iseloomustab **tundrate** paiknemist mandrite, ookeanide ja põhjapolaarjoone suhtes, iseloomustab kliimaolusid tundras, selgitab olulisemate tegurite mõju kliima kujunemisele, tunneb ära tundrale tüüpilise kliimadiagrammi, selgitab polaaröö ja polaarpäeva tekkimist ning selle mõju elutingimustele tundras, nimetab tundrale iseloomulikke taimi ja loomi ning toob näiteid nende kohastumuste kohta, põhjendab soode ulatuslikku esinemist tundrates, analüüsib kliima, igikeltsa, taimestiku ja loomastiku mõju inimtegevuse võimalustele tundras, kirjeldab inimtegevust tundras, toob näiteid inimtegevuse mõjust tundra loodusele, iseloomustab tundrat kui inimtegevuse mõju suhtes väga tundlikku ökosüsteemi;
4. seostab **okasmetsade** leviku parasvöötme põhjapoolsema ja kontinentaalsema kliimaga ning **lehtmetsade** leviku parasvöötme merelise kliimaga, tunneb ära okasmetsale ja lehtmetsale tüüpilise kliimadiagrammi, nimetab okasmetsale iseloomulikke taimi ja loomi, teab leetmuldade eripära ja analüüsib keskkonnatingimuste mõju nende kujunemisele, nimetab lehtmetsale iseloomulikke taimi ja loomi, analüüsib inimtegevuse võimalusi ja mõju keskkonnale okas- ja lehtmetsavööndis;
5. seostab **parasvöötme rohtlate** paiknemise mandrilise kliimaga, kirjeldab mustmuldade eripära ja selgitab keskkonnatingimuste mõju mustmuldade kujunemisele, nimetab rohtlale iseloomulikke taimi ja loomi ning toob näiteid nende kohastumuste kohta, nimetab rohtlates kasvatatavaid tüüpilisi kultuurtaimi, selgitab vee- ja tuuleerosiooni mõju maastike kujundajana rohtlates, toob näiteid erosiooni takistamise abinõude kohta;
6. näitab kaardil **kuivade ja niiskete lähistroopiliste metsade** paiknemist, võrdleb loodust ja inimtegevuse võimalusi kuivas ja niiskes lähistroopikas, nimetab vahemerelistel aladel ja niiskes lähistroopikas kasvatatavaid tüüpilisi kultuurtaimi;

7. seostab **kõrbete** paiknemise põhja- ja lõunapöörijoone, parasvöötme ja lähistroopika teravalt mandrilise kliima, külmade hoovuste (hoovuste olemus ja mõju kliimale on põhikoolis ainult tugevamatele õpilastele jõukohane teema) ning mäestike mõjuga, iseloomustab kliimaolusid kõrbes, tunneb ära kõrbele tüüpilise kliimadiagrammi, iseloomustab murenemise ja tuule mõju kõrbemaastike kujundajana, seostab soolajärvede tekke ja pinnase sooldumise keskkonnatingimustega kõrbes, nimetab kõrbele iseloomulikke taimi ja loomi, toob näiteid nende kohastumuste kohta, iseloomustab oaaside kujunemiseks vajalikke eeldusi ja kõrbetes kasvatatavaid kultuurtaimi, analüüsib keskkonnatingimuste mõju inimtegevuse võimalustele kõrbes, selgitab veeprobleemi teket kõrbetes, toob näiteid inimtegevuse mõjust kõrbe loodusele (niisutussüsteemid, nafta ammutamine);
8. iseloomustab **savannide** paiknemist lähisekvatoriaalsetel aladel, selgitab tähtsamate tegurite mõju (troopilise ja ekvatoriaalse õhumassi vahetumine) kliima kujunemisele, tunneb ära tüüpilise savanni kliimadiagrammi, nimetab savannile iseloomulikke taimi ja loomi ning toob näiteid nende kohastumuste kohta, analüüsib keskkonnatingimuste mõju inimtegevuse võimalustele savannis, selgitab veeprobleemi teket savannis, teab savannis kasvatatavaid kultuurtaimi, selgitab alepõllunduse ja rändkarjanduse mõju savanni loodusele, selgitab kõrbestumise põhjusi;
9. seostab **vihmametsade** paiknemise ekvaatoriga, iseloomustab kliimaolusid vihmametsas, selgitab olulisemate tegurite mõju kliima kujunemisele, tunneb ära vihmametsale tüüpilise kliimadiagrammi, nimetab vihmametsale iseloomulikke taimi ja loomi ning toob näiteid nende kohastumuste kohta, selgitab vihmametsade tähtsust Maa ökosüsteemis ja teab nende hävimise põhjusi, toob näiteid vihmametsade intensiivse raiumise tagajärgedest, teab punamuldade eripära ja analüüsib keskkonnatingimuste mõju nende kujunemisele, iseloomustab vee-erosiooni mõju ekvatoriaalaladel, analüüsib keskkonnatingimuste mõju inimtegevuse võimalustele vihmametsas, teab vihmametsas kasvatatavaid kultuurtaimi;
10. teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjusi ja võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes, selgitab mägiliustike tekkepõhjusi ja keskkonnatingimuste erinevust tuulepealsel ja tuulealusel nõlval;
11. toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastastikusest mõjust erinevates loodusvööndites ja mäestikes;
12. iseloomustab ja võrdleb üldgeograafiliste ja temaatiliste kaartide abil geograafilisi objekte, piirkondi ja nähtusi (geograafiline asend, pinnamood, kliima, veestik, mullastik, taimestik, maakasutus, loodusvarad, rahvastik, asustus, teedevõrk ja majandus) ning analüüsib nende seoseid; koostab teabeallikate abil etteantud piirkonna iseloomustuse.

Kordamine "Maailma loodusvööndid" (4 tundi)

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine geograafia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

9. klass 70 tundi

EUROOPA JA EESTI LOODUSGEOGRAAFIA

ASEND, PINNAMOOD JA GEOLOOGIA (9 tundi)

Õpetamise eesmärgid:
Teema õppimisel omandavad õpilased ülevaate Eesti ja Euroopa geograafilisest asendist, pinnamoest ja geoloogiast. Tähtis on käsitleda Eestit Euroopa (ja maailma) kontekstis, et õpilastel tekiks terviklikum pilt looduses esinevatest nähtustest ja protsessidest.
Õppesisu
Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa pinnamood. Pinnamoe seos geoloogilise ehitusega. Eesti pinnamood. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Mandrijää tegevus Euroopa, sh Eesti pinnamoe kujunemises.
Põhimõisted: loodusgeograafiline ja majandusgeograafiline asend, Eesti põhikaart, maastik, kõrg- ja madalmäestik, lauskmaa, kurdmäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa, aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Eesti ja mõne teise Euroopa riigi geograafilise asendi võrdlemine.
2. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine kodumaakonna pinnamoest ja maavaradest ning nende seostamine geoloogilise ehitusega.

Lõiming: ajalugu ja ühiskonnaõpetus: Euroopa poliitiline kaart, geokronoloogilise ja ajaloolise ajaskaala võrdlemine; **keemia:** alused, lahustumine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Keskkond ja säästev areng

Õpitulemused:
Õpilane

1) iseloomustab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit;
2) 2) iseloomustab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi;
3) seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega;
4) iseloomustab jooniste, temaatiliste kaartide ning geokronoloogilise skaala järgi Eesti geoloogilist ehitust;
5) iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis;
6) iseloomustab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis;
7) nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.

EUROOPA JA EESTI KLIIMA (7 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Eesti ja Euroopa kliima õppimine annab õpilasele ettekujutuse kliimat kujundavate tegurite omavahelistest seostest ja kliima seaduspärasustest. Kliimaga seonduv on tähtis igapäevaelus, õpitakse kasutama kliima- ja ilmakaarti.

Õppesisu
Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima. Euroopa ilmakaart. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas.
Põhimõisted: samatemperatuurijoon ehk isoterm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrg- ja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1.Internetiandmete järgi ilma võrdlemine etteantud kohtades ning erinevuste põhjendamine.

Lõiming: füüsika: valgus ja valguse sirgjooneline levimine, valguse peegeldumine ja neeldumine, langemis- ja peegeldumisnurk, rõhumisjõud looduses ja tehnikas, rõhk, baromeeter, soojusülekanne, soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, universaalne temperatuuriskaala, siseenergia, soojusmahtuvus, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, õhu liikumine tsüklonis, sademete teke; **matemaatika:** kliimadiagrammi lugemine, aritmeetilise keskmise ja temperatuuriamplituudi arvutamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Keskond ja säästev areng, Tervis ja ohutus

Õpitulemused:
Õpilane

1) iseloomustab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale;
2) iseloomustab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled);
3) mõistab kliimamuutuste uurimise tähtsust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta;
4) toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.

EUROOPA JA EESTI VEESTIK (6 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Teema õppimisel on tähtis rõhuasetus veega seotud protsesside ja probleemide tundmaõppimisel ning seoste nägemisel keskkonna ja inimtegevuse vahel.

Õppesisu
Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis.

Põhimõisted: valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärrannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad kivimid ja setted.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1. Kodukoha joogivee, selle omaduste ja kasutamise uurimine.

Lõiming: keemia: vee keemiline koostis, joogivesi, riimvesi, Läänemere reostumine; **füüsika:** põhjavee kujunemine; **bioloogia:** Läänemere elustiku eripära ja Läänemerega seotud keskkonnaprobleemid, soode ökoloogiline tähtsus; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Läbivad teemad: Keskkond ja säästev areng, Teabekeskkond, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpitulemused:
Õpilane
1) iseloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta;
2) kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikulõike: pank-, laid- ja skäärrannikut;
3) selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis;
4) teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust;
5) iseloomustab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi ja jõgesid.

Kordamine ”Euroopa ja Eesti loodus” (3 tundi)

EUROOPA JA EESTI RAHVASTIK (9 tundi)
Õpetamise eesmärgid:

Eesti ja Euroopa rahvastiku teemade tundmine on tähtis Eesti ja Euroopa ühiskonnaprotsesside mõistmisel. Rahvastikutemaatika annab palju võimalusi kujundada õpilaste oskusi eri allikatest pärit info analüüsimiseks, sh diagrammide ja tabelite kasutamiseks.

Õppesisu
Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas.

Põhimõisted: rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1. Teabeallikate järgi oma maakonna või koduasula rahvastiku analüüsimine.
2. Rahvastikupüramiidi põhjal rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu analüüsimine etteantud Euroopa riigis.

Lõiming: ajalugu ja ühiskonnaõpetus: migratsioon Euroopas, sh Eestis, ja selle mõju ühiskonnale; **matemaatika:** diagrammide analüüs, üldkordajate arvutamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused:

Õpilane

1) leiab teabeallikatest infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle tähtsuse kohta;
2) analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu, selle muutumist;
3) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist;
4) toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevatest probleemidest Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta;
5) selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast; iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.

EUROOPA JA EESTI ASUSTUS (8 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Eesti ja Euroopa asustuse õppimine aitab mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende seoseid looduskeskkonnaga.

Õppesisu

Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulad. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulad. Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.

Põhimõisted: linnastumine, linnastu, valglinnastumine

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

1. Lühiuurimuse koostamine koduasulast ja selle kujunemisloost.

Lõiming: ajalugu ja ühiskonnaõpetus: linnade kujunemine ja kasv Euroopas, Eesti asustus ja haldusjaotus minevikus ja tänapäeval, linnastumisega kaasnevad probleemid; **bioloogia:** linnastumisega kaasnevad keskkonnaprobleemid; **matemaatika:** andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine, rahvastiku keskmise tiheduse arvutamine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.

Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng, Tervis ja ohutus, Teabekeskkond, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpitulemused:

Õpilane
1) analüüsib kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas, sh Eestis;
2) analüüsib linnade tekke, asukoha ja arengu vahelisi seoseid Euroopa, sh Eesti näitel;
3) nimetab linnastumise põhjusi, toob näiteid linnastumisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ja nende lahendamise võimalustest;
4) võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsib linna- ja maaelu erinevusi;
5) nimetab ja näitab kaardil Euroopa riike ja pealinnu ning Eesti suuremaid linnu.

Kordamine "Euroopa ja Eesti rahvastik ja asustus" (1 tund)

EUROOPA JA EESTI MAJANDUS (10 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Euroopa ja Eesti majanduse õppimine loob aluse mõistmaks majanduse struktuuri ja ühiskonnas toimivaid protsesse. Energiamajandusega seonduv aitab mõista tänapäeva ühiskonna väljakutseid energiaressursside kasutamisel ja säästmisel.

Õppesisu
Majandusressursid. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Euroopa peamised majanduspiirkonnad.

Põhimõisted: majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad (soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Kahe Euroopa riigi energiaallikate kasutamise analüüsimine elektrienergia tootmisel.

Lõiming: ühiskonnaõpetus: majanduse struktuur, tööjõud, kapital; **füüsika:** energialiigid; **keemia:** süsinikuühendid kütustena; **matemaatika**: andmete kogumine, tõlgendamine ja esitamine, **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Tehnoloogia ja innovatsioon, Teabekeskkond

Õpitulemused:
Õpilane
1) analüüsib loodusressursside, tööjõu, kapitali ja turgude mõju Eesti majandusele ning toob näiteid majanduse spetsialiseerumise kohta;
2) rühmitab majandustegevused esmasektori, tööstuse ja teeninduse vahel;

3) selgitab energiamajanduse tähtsust, toob näiteid energiaallikate ja energiatootmise mõju kohta keskkonnale;
4) analüüsib soojus-, tuuma- ja hüdroelektrijaama või tuulepargi kasutamise eeliseid ja puudusi elektrienergia tootmisel;
5) analüüsib teabeallikate järgi Eesti energiamajandust, iseloomustab põlevkivi kasutamist energia tootmisel;
6) toob näiteid Euroopa, sh Eesti energiaprobleemide kohta;
7) teab energia säästmise võimalusi ning väärtustab säästlikku energia tarbimist;
8) toob näiteid Euroopa peamiste majanduspiirkondade kohta.

PÕLLUMAJANDUS JA TOIDUAINETETÖÖSTUS (7 tundi)

Õpetamise eesmärgid:

Teemat õppides saavad õpilased ülevaate põllumajandust ja toiduainetetööstust mõjutavatest looduslikest ja majanduslikest teguritest. Samuti õpivad nad tundma oma toidu päritolu.

Õppesisu
Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.

Põhimõisted: taimekasvatus ja loomakasvatus, maakasutus, haritav maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taimekasvatustalud, istandused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Toidukaupade päritolu uurimine ning kodu- ja välismaise kauba osatähtsuse hindamine tootegrupiti
Lõiming: bioloogia: toiduainete koostis, tervislik toitumine, toiduvalmistamise tehnoloogia; taimede kasvunõuded kui taimekasvatussaaduste tootmise alus, loomade kasv ja areng kui loomakasvatussaaduste tootmise alus; **keemia:** toidulisandid, taimekaitsevahendid, väetised; **ajalugu**: erinevate kultuuride traditsioonid; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel; **matemaatika**: ühikud (t, ha), saagikuse arvestamine (t/ha kohta).
Läbivad teemad: Tervis ja ohutus, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Teabekeskkond.

Õpitulemused:
Õpilane
1) toob näiteid taime- ja loomakasvatusharude kohta;
2) iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ja põhjendab spetsialiseerumist;
3) iseloomustab mulda kui ressurssi;
4) toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas, sh Eestis;
5) toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid;
6) toob näiteid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta.

EUROOPA JA EESTI TEENINDUS (8 tundi)

Õpetamise eesmärgid:
Majandusteemade õppimine aitab õpilasel mõista ühiskonna ja keskkonna vastastikuseid seoseid ja ühiskonna sõltumist looduskeskkonnast. Eesti ja Euroopa teeninduse õppimisel saavad õpilased algteadmised transpordi tähtsusest majandusele ja turismimajandusest kui väga kiiresti arenevast majandusharust tänapäeva maailmas.

Õppesisu
Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismiliigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:
1. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine oma linna või maakonna turismiarengu eeldustest ja peamistest vaatamisväärsustest.
2. Reisi marsruudi ja -graafiku koostamine, kasutades teabeallikaid.

Lõiming: bioloogia: turismi ja transpordiga kaasnevad keskkonnaprobleemid; **ajalugu ja ühiskonnaõpetus:** vanad kultuuripiirkonnad ja kultuuriobjektid, usundid, poliitilise kaardi ning majandussidemete kujunemine; **võõrkeel:** sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel; **ajalugu, kirjandus, kunst, muusika:** Euroopa ja Eesti kultuuriloolised paigad kui turismiobjektid; **matemaatika:** ühikud, reisijakilomeeter, tonnkilomeeter, vahemaad.

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Tehnoloogia ja innovatsioon, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja säästev areng.

Õpitulemused:
Õpilane
1) toob näiteid mitmesuguste teenuste kohta;
2) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi etteantud Euroopa riigi, sh Eesti turismi arengueeldusi ja turismimajandust;
3) toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta riigi või piirkonna majandus- ja sotsiaalelule ning looduskeskkonnale;
4) analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi reisijate ja mitmesuguste kaupade veol;
5) toob näiteid Euroopa peamiste transpordikoridoride kohta;
6) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi eri transpordiliikide osa Eesti-sisestes reisijate ja kaupade vedudes;
7) toob näiteid transpordiga seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta ning väärtustab keskkonnasäästlikku transpordi kasutamist.

Kordamine ”Euroopa ja Eesti majandus (2 tundi)

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine

geograafia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

FÜÜSIKA

Õppe- kasvatuseesmärgid

Põhikooli füüsikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi füüsika ja teiste loodusteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2) on omandanud argielus toimimiseks ja elukestvaks õppimiseks vajalikke füüsikateadmisi ning protsessioskusi;
3) oskab probleeme lahendades rakendada loodusteaduslikku meetodit;
4) on omandanud ülevaate füüsika keelest ja oskab seda lihtsamatel juhtudel kasutada;
5) arendab loodusteadusliku teksti lugemise ja mõistmise oskust, õpib teatmeteostest ning internetist leidma füüsikaalast teavet;
6) väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonda;
7) on omandanud ülevaate füüsika seosest tehnika ja tehnoloogiaga ning vastavatest elukutsetest;
8) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ja süsteemset mõtlemist ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

III kooliaste

Kooliastme õpitulemused

III kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.
Põhikooli lõpetaja:

1) kasutab füüsika mõisteid, füüsikalisi suurusi, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtuste kirjeldamisel, selgitamisel ja prognoosimisel;
2) lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid, mille lahenduse üksikosa sisaldab kuni kaks valemiga esitatud seost, ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
3) teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid **mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro-** ja **nano-;**
4) sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimuse või -küsimusi, kavandab ja viib läbi eksperimendi, töötleb katseandmeid (tabel, aritmeetiline keskmine, mõõtemääramatuse hindamine, graafik) ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
5) leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesannete lahendamisel;
6) visandab füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
7) lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;

8) tunneb ära füüsikaalaseid teemasid, probleeme ja küsimusi erinevates olukordades (loodusteaduslikud tekstid, isiklikud kogemused) ning pakub neile võimalikke selgitusi;
9) väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonda.

Õpitulemused ja õppesisu klassiti:

8. klass – 70 tundi

TEEMA	Õpilaste poolt tehtavad katsed	Õpetaja poolt tehtavad näit- ja osaluskatsed ning tunnis vaja minevad demovahendid	Õpitulemused	Sidusus
Valgus ja valguse sirgjooneline levimine (6-8 tundi) Valgusallikas. Päike. Täht. Valgus kui energia. Valgus kui liitvalgus. Valguse spektraalne koostis. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused.	Kohustuslik katse Varju uurimine: Piluga ekraan, kaks küünalt alusel, markerpliiats.	Valgusallikas: küünal, laser, monitor, hõõglamp, säästupirn Paralleelne, koonduv, hajuv valgusvihk: diaprojektor, valge ekraan libiseva kiirega, koondav ja hajutav lääts Valguse energia: päikese valgus või grafoprojektor, koondav lääts, must paber Valguse spekter: spektroskoop, valgusallikas (diaprojektor, lamp jne), Maa ja Päikese mudel aastaaegade demonstreerimiseks	Õpilane: selgitab objekti Päike kui valgusallikas olulisi tunnuseid; selgitab mõistete: valgusallikas, valgusallikate liigid, liitvalgus, olulisi tunnuseid; loetleb valguse spektri, varju ja varjutuste olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega; teab seose, et optiliselt ühtlases keskkonnas levib valgus sirgjooneliselt, tähendust.	KEEMIA – Reaktsiooni de toimumise tingimused: fotosüntees (8)
Valguse peegeldumine (6-7 tundi) Peegeldumisseadus. Tasapeegel, eseme ja kujutise sümmeetrilisus. Mattpind. Esemete nägemine. Valguse	Täiendavad katsed Eseme ja kujutise kaugus peeglist: tasapeegel, paberileht, mõõtejoonlaud, kaks pliiatsit	Valguse peegeldumise seadus: optiline ketas Erinevate valgusvihkude peegeldumine tasapeeglilt optiline ketas Optilise peateljega paralleelse valgusvihu peegeldumine kumer-ja nõguspeeglilt: optiline	Õpilane: teab peegeldumise ja valguse neeldumise olulisi tunnuseid, kirjeldab seost teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; nimetab mõistete: langemisnurk, peegeldumisnurk ja mattpind olulisi	GEOGRAAFIA – Kliima: päikesekiirgus ja pinnamoe mõju kliimale (8)

peegeldumise nähtus looduses ja tehnikas. Kuu faaside teke. Kumer- ja nõguspeegel.	Eseme ja selle kujutise sümmeetrilisus tasapeeglis: tasapeegel, paberileht, mõõtejoonlaud, kaks pliiatsit	ketas Peegeldumine peegelpinnalt ja mattpinnalt: tasapeegel võib ka šokolaadipaber , mattpind, laser	tunnuseid; selgitab peegeldumisseadust, s.o valguse peegeldumisel on peegeldumisnurk võrdne langemisnurgaga, ja selle tähendust, kirjeldab seose õigsust kinnitavat katset ning kasutab seost praktikas; toob näiteid tasapeegli, kumer- ja nõguspeegli kasutamise kohta.	
Valguse murdumine (7-8 tundi) Valguse murdumine. Prisma. Kumerlääts. Nõguslääts. Läätse fookuskaugus. Läätse optiline tugevus. Kujutised. Luup. Silm. Prillid. Kaug- ja lühinägelikkus. Fotoaparaat. Valguse murdumise nähtus looduses ja tehnikas. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. Optika põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk , mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus,	Kohustuslikud katsed Läätsede ja kujutiste uurimine. Läätsede optilise tugevuse määramine: Kaks kumerat ja üks nõguslääts, ekraan, joonlaud, küünal, tikud Värvuste ja värvilise valguse uurimine: valgusfiltritega valgusfiltreid	Valguse murdumine: klaas veega pliiats, Valguse murdumine: optiline ketas (erinevad nurgad, õhk-klaas ja klaas-õhk) Kumer- ja nõguslääts: optiline ketas Läätse fookuskaugus: optiline ketas Läätse optiline tugevus: optiline ketas Kujutis läätsega: valgusallikas (küünla asendaja), lääts, ekraan Valgusfilter grafoprojektor, valgusfiltreid	Õpilane: kirjeldab valguse murdumise olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid probleemide lahendamisel; selgitab fookuskauguse ja läätse optilise tugevuse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavat mõõtühikut; kirjeldab mõistete: murdumisnurk, fookus, tõeline kujutis ja näiv kujutis, olulisi tunnuseid; selgitab valguse murdumise seaduspärasust, s.o valguse üleminekul ühest keskkonnast teise murdub valguskiir sõltuvalt valguse kiirusest ainetes kas pinna ristsirge poole või pinna ristsirgest eemale; selgitab seose $D = \frac{1}{f}$ tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; kirjeldab kumerläätse, nõguslläätse, prillide, valgusfiltrite otstarvet	MATEMAATIKA – Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus: pöördvõrdeline sõltuvus (7) BIOLOOGIA - Infovahetus väliskeskkonnaga: silma ehituse ja talituse seos, nägemishäirete ennetamine ja korrigeerimine (9)

optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid.. .			ning toob kasutamise näiteid; viib läbi eksperimendi, mõõtes kumerläätse fookuskaugust või tekitades kumerläätsega esemest suurendatud või vähendatud kujutise, oskab kirjeldada tekkinud kujutist, konstrueerida katseseadme joonist, millele kannab eseme, läätse ja ekraani omavahelised kaugused, ning töödelda katseandmeid.	
2. Mehaanika 2.1. Liikumine ja jõud (8-9 tundi) Mass kui keha inertsuse mõõt. Aine tihedus. Kehade vastastikmõju. Jõud kui keha kiireneva või aeglustuva liikumise põhjustaja. Kehale mõjuva jõu rakenduspunkt. Jõudude tasakaal ja keha liikumine. Liikumine ja jõud looduses ning tehnikas.	Täiendavad katsed Pikkuse mõõtmine: mõõtejoonlaud, esemeid Traadi jämeduse mõõtmine: mõõtejoonlaud, traat, pliiats või nael, nihik Pindala mõõtmine: mõõtejoonlaud, esemeid Ebakorrapärase kujuga keha pindala mõõtmine: ruuduline paber, keha Aine tiheduse tunnetamine : sama suurusega erinevast ainetest kehad	Inertsus: siledad vihid või klotsid, joonlaud, paberi riba Jõud kui keha kiiruse muutuse põhjus: raske klots, vedru Jõudude tasakaal: klots konksuga kummaski otsas, 2 dünamomeetrit Koormis vedru otsas: vedru, koormis Sild: pikk vineeririba kahe klotsi peal, koormis ribal	Õpilane: kirjeldab nähtuse– liikumine, – olulisi tunnuseid ja seost teiste nähtustega; selgitab pikkuse, ruumala, massi, pindala, tiheduse, kiiruse, keskmise kiiruse ja jõu tähendust ning mõõtmisviise, teab kasutatavaid mõõtühikuid; teab seose $l = vt$ tähendust ja kasutab seost probleemide lahendamisel; kasutab liikumisgraafikuid liikumise kirjeldamiseks; teab seose vastastikmõju tõttu muutuvad kehade kiirused seda vähem, mida suurem on keha mass; teab seose $\rho = \frac{m}{V}$ tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; selgitab mõõteriistade: mõõtejoonlaud, nihik,	GEOGRAAFIA – Kaardiõpetus: vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil (7) MATEMAATIKA – positiivsed ja negatiivsed täisarvud: lihtsamad graafikud (6), võrdelise sõltuvuse graafik (7), geomeetrilised kujundid: pikkuste kaudne mõõtmine (8) Statistika algmõisted: aritmeetiline keskmine (7)

	Kohustuslik katse Keha tiheduse määramine (kas korrapärane või ebakorrapärane keha) kaalud :mõõtesilinder, keha, mõõtejoonlaud,		mõõtesilinder ja kaalud otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab mõõteriistu praktikas; viib läbi eksperimendi, mõõtes proovikeha massi ja ruumala, töötleb katseandmeid, teeb katseandmete põhjal vajalikud arvutused ning teeb järelduse tabeliandmete põhjal proovikeha materjali kohta; teab, kui kehale mõjuvad jõud on võrdsed siis keha on paigal või liigub ühtlaselt sirgjooneliselt; teab jõudude tasakaalu kehade ühtlasel liikumisel.	KEEMIA – Millega tegeleb keemia: ainete füüsikalised omadused, aine tihedus (8), lahuste tihedus (9)
Kehade vastastikmõju (9-11 tundi) Gravitatsioon. Päikesesüsteem. Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõte. Vastastikmõju esinemine looduses ja selle rakendamine tehnikas.	Kohustuslik katse Raskusjõu ja hõõrdejõu uurimine dünamomeetriga: Dünamomeeter, 100 g raskused, erinevast materjalist kehad	Hõõrdejõu sõltuvus pindade töötlusest ja materialist: dünamomeeter, klots, koormis, erineva karedusega pinnad (sile laud, sile laud ülekleebitud liivapaberiga) ja erinevad materjalid Kehade elastsus, plastsus, rabedus: metalljoonlaud, jupp vasktraati või tükk plastiliini, joogiklaas. Deformatsiooni liigid: venitus, kokkusurumine, paine, vääne: vedru ja kummivoolik mutriga, pall, metalljoonlaud, pikk vineeririba, deformeeritava keha mudel; Vedru gradueerimine dünamomeetriks	Õpilane: kirjeldab nähtuste, vastastikmõju, gravitatsioon, hõõrdumine, deformatsioon, olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid nähtusi probleemide lahendamisel; selgitab Päikesesüsteemi ehitust; nimetab mõistete raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud olulisi tunnuseid; teab seose F = m g tähendust ning kasutab seost probleemide lahendamisel; selgitab dünamomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab dünamomeetrit jõudude mõõtmisel; viib läbi eksperimendi, mõõtes dünamomeetriga	

		(osaluskatse): statiiv, vedru, 4-5 koormist (100 g), mõõtejoonlaud	proovikehade raskusjõudu ja hõõrdejõudu kehade liikumisel, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta; toob näiteid jõududest looduses ja tehnikas ning loetleb nende rakendusi.	
Rõhumisjõud looduses ja tehnikas (11-13 tundi) Rõhk. Pascali seadus. Manomeeter. Maa atmosfäär. Õhurõhk. Baromeeter. Rõhk vedelikes erinevatel sügavustel. Üleslükkejõud. Keha ujumine, ujumise ja uppumise tingimus. Areomeeter. Rõhk looduses ja selle rakendamine tehnikas.	Kohustuslik katse Üleslükkejõu uurimine: dünamomeeter, anum veega, erineva ruumalaga koormised, vesi (soolvesi).	Rõhu sõltuvus rõhumisjõust: suur švamm, klots, kaaluvihte Pascali prits Cartesiuse tuuker : mõõtesilinder veega, väike nukk, haavleid või kive, õhuke kummikile või õhupall U-toru manomeeter: U-toru manomeeter, kummivoolik, süstal Magdeburgi poolkerad (ehituspoest klaasiplaatide tõstmise iminapad – 2 tk.) Õhupall vaakumpumba kupli all: vaakumpump, kuppel, õhupall, voolikud Paberileht vett täis klaasi all: klaas veega, paberileht Üleslükkejõu: dünamomeeter, koormis, klaas veega Üleslükkejõu sõltuvus keha ruumalast: dünamomeeter, sama massi kuid erineva	Õpilane: nimetab nähtuse, ujumine, olulisi tunnuseid ja seoseid teiste nähtustega ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas; selgitab rõhu tähendust, nimetab mõõtühikuid ja kirjeldab mõõtmise viisi; kirjeldab mõisteid õhurõhk ja üleslükkejõud; sõnastab seosed, et rõhk vedelikes ja gaasides antakse edasi igas suunas ühteviisi (Pascali seadus); ujumisel ja heljumisel on üleslükkejõud võrdne kehale mõjuva raskusjõuga selgitab seoste $p = \frac{F}{S}$; $p = \rho g h$; $F_{ü} = \rho V g$ tähendust ja kasutab neid probleemide lahendamisel; selgitab baromeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; viib läbi eksperimendi, mõõtes erinevate katsetingimuste korral	GEOGRAAFIA – Kliima: õhurõhk (8) BIOLOOGIA – Vereringe: vererõhk (9)

		ruumalaga koormised, klaas veega Üleslükkejõu sõltuvus vedeliku tihedusest: dünamomeeter, suhteliselt suure ruumalaga keha, klaas veega, klaas piiritusega, klaas kange soolveega. Areomeeter: areomeeter, mage vesi, soolvesi, kange soolvesi	kehale mõjuva üleslükkejõu.	
Mehaaniline töö ja energia (10-11 tundi) Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalne energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas.	Täiendav katse Kangi tasakaalu uurimine: statiiv, kang, koormised, mõõtejoonlaud	Kineetilise energia sõltuvus keha kiirusest: statiiv, niidi otsas koormis, klots laual (koormist lastakse erineva kiirusega klotsi vastu põrgata) Kineetilise energia sõltuvus keha massist: statiiv, niidi otsas erineva massiga koormised, klots laual (koormisi lastakse sama kiirusega klotsi vastu põrgata) Maa raskusväljas potentsiaalse energia sõltuvus keha kõrgusest maapinnast (osaluskatse): kaks poissi hoiavad horisontaalselt pingul paberilehte, sellele lastakse kukkuda erinevalt kõrguselt sama massiga keha Maa raskusväljas potentsiaalse energia sõltuvus keha massist (osaluskatse): kaks poissi hoiavad horisontaalselt pingul paberilehte, sellele	Õpilane: selgitab mehaanilise töö, mehaanilise energia ja võimsuse tähendust ning määramisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; selgitab mõisteid potentsiaalne energia, kineetiline energia ja kasutegur; selgitab seoseid, et: keha saab tööd teha ainult siis, kui ta omab energiat; sooritatud töö on võrdne energia muutusega, keha või kehade süsteemi mehaaniline energia ei teki ega kao, energia võib vaid muunduda ühest liigist teise (mehaanilise energia jäävuse seadus); Kogu tehtud töö on alati suurem kasulikust tööst; ükski lihtmehhanism ei anna võitu töös (energia jäävuse seadus lihtmehhanismide korral); selgitab seoste $A = F\ s$;	GEOGRAAFIA – Tööstus ja energiamajandus: energia liigid (9) MATEMAATIKA - %-arvutus (6,7)

		lastakse kukkuda samalt kõrguselt erineva massiga kehi Matemaatiline pendel (energia jäävus): statiiv, niit koormis Kangi reegli tuletamine: statiiv, demokang, koormised, mõõtejoonlaud	$N = \frac{A}{t}$ tähendust ning kasutab neid probleemide lahendamisel; selgitab lihtmehhanismide: kang, kaldpind, pöör, hammasülekanne otstarvet, kasutamise viise ning ohutusnõudeid.	
Võnkumine ja laine (8-10 tundi) Võnkumine. Võnkumise amplituud, periood, sagedus. Lained. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat. Kõrv ja kuulmine. Müra ja mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. Mehaanika põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia,	Pendli võnkumise uurimine: Niit, raskused, stopper Täiendav katse 1 sekundilise võnkeperioodiga matemaatilise pendli pikkuse määramine: niit, mutter, kell, mõõtejoonlaud, statiiv	Võnkumise periood, amplituud, sagedus: statiiv, niidi otsas koormis, stopper või kell Laine tekkimine: pesukauss veega või grafoprojektor ja petri tass, kivi, puupulk Pikilaine: laste plastvedru Heli tekkimine: metalljoonlaud Helihark Heli kõrguse seos võnkesagedusega : metalljoonlaud, lahtise kaanega klaver Heli valjuse seos võnkeamplituudiga: kitarr või viiul	Õpilane: kirjeldab nähtuste, võnkumine, heli ja laine, olulisi tunnuseid ja seost teiste nähtustega; selgitab võnkeperioodi ja võnkesageduse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; nimetab mõistete, võnkeamplituud, heli valjus, heli kõrgus, heli kiirus, olulisi tunnuseid; viib läbi eksperimendi, mõõtes niitpendli (vedrupendli) võnkeperioodi sõltuvust pendli pikkusest, proovikeha massist ja võnkeamplituudist, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kohta.	GEOGRAAFIA – Geoloogia: maavärin, seismilised lained (7) BIOLOOGIA – Infovahetus väliskeskkonnaga: kuulmine, kõrvaehitus (9)

kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus.				

9. klass – 70 tundi

TEEMA	Õpilaste poolt tehtavad katsed	Õpetaja poolt tehtavad näit- ja osaluskatsed ning tunnis vaja minevad demovahendid	Õpitulemused	Sidusus
Elektriõpetus 3.1. Elektriline vastastikmõju (5-7 tundi) Kehade elektriseerimine. Elektrilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega seotud nähtused looduses ja tehnikas.	Täiendavad katsed Kehade elektriseerimine ja elektriseeritud kehade vahelise vastastikmõju uurimine: pastakas, joonlaud, kileribad, penoplastitükid jne	Kehade elektriseerimine ja elektriseeritud kehade vahelise vastastikmõju uurimine: plastjoonlaud, kileribad, paberribad, eboniitpulk, klaaspulk, siidiriie, nahk, villane riie, elektrofoormasin, sultanid Laengu jagamine: elektroskoobid, metallvarras Kehade elektrijuhtivus: erinevatest materjalidest kehad	Õpilane: kirjeldab nähtuste, kehade elektriseerimine ja elektriline vastastikmõju, olulisi tunnuseid ning selgitab seost teiste nähtustega; loetleb mõistete: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, keha elektrilaeng, elektriväli; olulisi tunnuseid; selgitab seoseid, et samanimeliste elektrilaengutega kehad tõukuvad, erinimeliste elektrilaengutega kehad tõmbuvad, ja seoste õigsust kinnitavat katset; viib läbi eksperimendi, et uurida kehade elektriseerumist ja nende vahelist mõju, ning teeb järeldusi elektrilise vastastikmõju suuruse kohta.	KEEMIA – Aatomiehitus. Perioodilisustabel. Ainete koostised: aatomi koostisosad (8)
Elektrivool (5-6 tundi) Vabad laengukandjad. Elektrivool metallis ja ioone sisaldavas lahuses.	Täiendavad katsed: elektrivoolu magnetiline toime: a) alaisvoolualli kas, raudpulk, isoleeritud	Elektrivoolu keemiline toime: elektrolüüsivann koos elektroodidega; elektrivoolu magnetiline toime: a) alaisvooluallikas, raudpulk, isoleeritud juhe, kirjaklambrid, b)	Õpilane: loetleb mõistete, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht ja isolaator, olulisi tunnuseid; nimetab nähtuste, elektrivool metallis ja	BIOLOOGIA – Talituse regulatsioon: närv, närviimpuls (9) KEEMIA –

Elektrivoolu toimed. Voolutugevus, ampermeeter. Elektrivool looduses ja tehnikas.	juhe, kirjaklambrid, b) puupulk, isoleeritud juhe, kompass; voolutugevuse mõõtmine: ampermeeter, tarviti, vooluallikas, juhtmed, lüliti	puupulk, isoleeritud juhe, kompass; voolu soojuslik toime: erinevad küttespiraalid alusel; galvanomeetri töötav mudel; demonstratsioonampermeeter; Voolutugevuse mõõtmine: ampermeeter, tarviti, vooluallikas, juhtmed, lüliti	elektrivool ioone sisaldavas lahuses, olulisi tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas; selgitab mõiste voolutugevus tähendust, nimetab voolutugevuse mõõtühiku ning selgitab ampermeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; selgitab seoseid, et juht soojeneb elektrivoolu toimel; elektrivooluga juht avaldab magnetilist mõju, elektrivool avaldab keemilist toimet ja selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas.	Aatomiehitus, Perioodilisustabel. Ainete koostised: metallide elektronstruktuur, ioonid(8) Tuntumad liht- ja liitained: metallide elektrijuhtivus, metalliline side (8) KEEMIA -
Vooluring (12 – 13 tundi) Vooluallikas. Vooluringi osad. Pinge, voltmeeter. Ohmi seadus. Elektritakistus. Eritakistus. Juhi takistuse sõltuvus materjalist ja juhi mõõtmetest. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Jada- ja rööpühenduse kasutamise näited.	Kohustuslikud katsed Vooluringi jada- ja rööpühenduse uurimine: 2 hõõglampi alusel, juhtmed, vooluallikas, lüliti Voolutugevuse ja pinge mõõtmine ning takistuse arvutamine: 2 hõõglampi alusel, juhtmed, vooluallikas, lüliti, ampermeeter, voltmeeter. Täiendav katse reostaadi kasutamine voolutugevuse	Keemiline vooluallikas: õun, juhtmed, tsink ja vask plekiribad; galvanomeeter Jada- ja rööpühendus: 2 hõõglampi alusel, juhtmed, vooluallikas, lüliti, ampermeeter, voltmeeter Takistuse sõltuvus juhi materjalist, pikkusest ja ristlõikepindalast: vooluallikas, juhtmed, lüliti, amper- ja voltmeeter, erineva materjaliga, ristlõikepindalaga ja pikkusega juhid, erineva takistusega reostaadid; demonstratsioonvoltmeeter	Õpilane: selgitab füüsikaliste suuruste pinge, elektritakistuse ja eritakistuse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; selgitab mõiste vooluring olulisi tunnuseid; põhjendab seoseid, et: voolutugevus on võrdeline pingega (Ohmi seadus) $I = \frac{U}{R}$; jadamisi ühendatud juhtides on voolutugevus ühesuurune I = I1 = I2 = ... ja ahela kogupinge on üksikjuhtide otstel olevate pingete summa $U = U_1 + U_2$; rööbiti ühendatud juhtide otstel on pinge ühesuurune U = U1 = U2 = ... ja ahela kogu voolutugevus on üksikjuhte läbivate	Tuntumad liht- ja liitained: metallide redoksreaktsioonid (8)

	reguleerimisel: vooluallikas, juhtmed, lüliti, reostaat, hõõglamp alusel, ampermeeter		voolutugevuste summa $I = I_1 + I_2$; juhi takistus $R = \rho \frac{l}{S}$, kasutab eelnevaid seoseid probleemide lahendamisel; selgitab voltmeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; selgitab takisti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid takistite kasutamise kohta; selgitab elektritarviti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta; leiab jada- ja rööpühenduse korral vooluringi osal pinge, voolutugevuse ja takistuse; viib läbi eksperimendi, mõõtes otseselt voolutugevust ja pinget, arvutab takistust, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi voolutugevuse ja pinge vahelise seose kohta.	
Elektrivoolu töö ja võimsus (10 – 11 tundi) Elektrivoolu töö. Elektrivoolu võimsus. Elektrisoojendusriist. Elektriohutus. Lühis. Kaitse. Kaitsemaandus.		Võimsuse sõltuvus pingest ja voolutugevusest: 40 W ja 100 W pirnid alusel, reguleeritava pingega vooluallikas, lüliti, voltmeeter, ampermeeter, juhtmed sulav ja automaatkaitsmete töötavad mudelid; erinevad küttespiraalid alusel;	Õpilane: selgitab elektrivoolu töö ja elektrivoolu võimsuse tähendust ning mõõtmisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; loetleb mõistete (elektrienergia tarviti, lühis, kaitse ja kaitsemaandus) olulisi tunnuseid; selgitab valemite A = I U t, N = I U ja $A = N \cdot t$ tähendust, seost	GEOGRAAFIA - Tööstus ja energiamajandus: energia säästlik tarbimine (9)

			vastavate nähtustega ja kasutab seoseid probleemide lahendamisel; kirjeldab elektriliste soojendusseadmete otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ja ohutusnõudeid; leiab kasutatavate elektritarvitite koguvõimsuse ning hindab selle vastavust kaitsme väärtusega.	
Magnetnähtused (6-7 tundi) Püsimagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuunduri d. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektri ja magnetismi põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, , elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti,	Kohustuslik katse Elektromagneti valmistamine ja uurimine: isoleeritud juhe, raudpulk või nael, vooluallikas, lüliti, nööpnõelad, kirjaklambrid, reostaat Täiendavad katsed Magnetvälja uurimine: püsimagnetid, rauapuru	Püsimagnetid, Vooluga juhtme magnetvälja uurimine: juhtmeraam, magnetnõel, rauapuru, vooluallikas, juhtmed, töötav elektrimootori mudel;	Õpilane: loetleb magnetvälja olulisi tunnuseid; selgitab nähtusi: Maa magnetväli, magnetpoolused; teab seoseid, et magnetite erinimelised poolused tõmbuvad, magnetite samanimelised poolused tõukuvad, magnetvälja tekitavad liikuvad elektriliselt laetud osakesed (elektromagnetid) ja püsimagnetid, ning selgitab nende seoste tähtsust sobivate nähtuste kirjeldamisel või kasutamisel praktikas; selgitab voolu magnetilise toime avaldumist elektromagneti ja elektrimootori näitel, kirjeldab elektrimootori ja elektrigeneraatori töö energeetilisi aspekte ning selgitab ohutusnõudeid nende seadmete kasutamisel; viib läbi eksperimendi, valmistades elektromagneti, uurib selle omadusi ning teeb	KEEMIA - Tuntumad liht- ja liitained: metallide magnetiliseid omadused (8)

elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli.			järeldusi elektromagneti omaduste vahelise seose kohta.	
Soojusõpetus. Aine ehituse mudel. Soojusliikumine (4-6 tundi). Gaas, vedelik, tahkis. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Soojuspaisumine. Temperatuuriska alad.		soojusliikumist imiteeriv katseseade; erinevad termomeetrid;	Õpilane: kirjeldab tahkise, vedeliku, gaasi ja osakestevahelist vastastikmõju mudeleid; kirjeldab soojusliikumise ja soojuspaisumise olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas; selgitab seost, mida kiiremini liiguvad aineosakesed, seda kõrgem on temperatuur; kirjeldab Celsiuse temperatuuriskaala saamist; selgitab termomeeri otstarvet ja kasutamise reegleid.	KEEMIA - Millega tegeleb keemia: ainete füüsikalise omadused, agregaatolek (8) Millega tegeleb keemia: Reaktsiooni de kiirendamise võimalused - temp mõju reaktsiooni kiirusele (8)
Soojusülekanne (8-9 tundi) Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos. Päikeseküte. Energia jäävuse seadus soojusprotsesside	Kohjustuslik katse Kalorimeetri tundmaõppimine ja materjali erisoojuse määramine: termomeeter, kalorimeeter, uuritav keha, digitaalne kaal, veekeetja	Maa ja Päikese mudel aastaaegade demonstreerimiseks.	Õpilane: kirjeldab soojusülekande olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ja nende kasutamist praktikas; selgitab soojushulga tähendust ja mõõtmise viisi, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid; selgitab aine erisoojuse tähendust, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid; nimetab mõistete, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon ja	KEEMIA - Aine hulk. Moolarvutused: normaaltingimused (9) MATEMAATIKA - Üksliikmed: Arvu standardkuju, tehted 10n/-n-ga (7) GEOGRAAFIA - Euroopa ja Eesti kliima ja veestik:

s. Aastaaegade vaheldumine. Soojusülekanne looduses ja tehnikas.			soojuskiirgus olulisi tunnuseid; sõnastab järgmisi seoseid: soojusülekande korral levib siseenergia soojemalt kehalt külmemale; keha siseenergiat saab muuta kahel viisil: tööd tehes ja soojusülekande teel; kahe keha soojusvahetuse korral suureneb ühe keha siseenergia täpselt niisama palju, kui väheneb teise keha siseenergia; mida suurem on keha temperatuur, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab; mida tumedam on keha pind, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab ja ka neelab; aastaajad vahelduvad, sest Maa pöörlemistelg on tiirlemistasandi suhtes kaldu; ning kasutab neid seoseid soojusnähtuste selgitamisel. selgitab seoste $Q = c\,m\,(t_2 - t_1)$ või $Q = c\,m\,\Delta t$, kus $\Delta t = t_2 - t_1$ tähendust, seost soojusnähtustega ja kasutab seoseid probleemide lahendamisel; selgitab termose, päikesekütte ja soojustusmaterjalide otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise	Hoovuste mõju kliimale (9) Loodusvöönd did: Polaarjoone d, polaaröö ja –päev (8) Kliima: päikesekiirguse jaotumine Maal, aastaaegade kujunemine, merede ja ookeanide mõju, õhuringlus ja tuuled (8)

			näiteid ning ohutusnõudeid; viib läbi eksperimendi, mõõtes kehade temperatuure, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi kehade materjalide kohta.	
Aine olekute muutused. Soojustehnilised rakendused (8-11 tundi) Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine. Keemine, keemissoojus. Kütuse küttevääртus. Soojustehnilised rakendused.			Õpilane: loetleb sulamise, tahkumise, aurumise ja kondenseerumise olulisi tunnuseid, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütuse küttevääртuse tähendust, teab kasutatavaid mõõtühikuid; selgitab seoste $Q = \lambda\, m$, $Q = L\, m$ ja $Q = r\, m$ tähendusi, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid probleemide lahendamisel; lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid soojustehnilisi kompleksülesandeid.	KEEMIA - Süsinik ja süsinikuühendid: Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, süsinikuühendid kütusena (9)
Tuumaenergia (5-7 tundi) Aatomi mudelid. Aatomituuma ehitus. Tuuma seoseenergia. Tuumade lõhustumine ja süntees. Radioaktiivne kiirgus. Kiirguskaitse. Dosimeeter. Päike. Aatomielektrijaam.		dosimeeter;	Õpilane: nimetab aatomi tuuma, elektronkatte, prootoni, neutroni, isotoobi, radioaktiivse lagunemise ja tuumareaktsiooni olulisi tunnuseid; selgitab seose – kergete tuumade ühinemisel ja raskete tuumade lõhustamisel vabaneb energiat, tähendust, seostab seda teiste nähtustega; iseloomustab α-, β- ja γ-kiirgust ning nimetab kiirguste erinevusi;	KEEMIA - Aatomiehitus. Perioodilisuse tabel. Ainete ehitus: aatomi koostis Bohri aatomimudeli näitel. (8) GEOGRAAFIA - Tööstus ja energiamajandus:

Teemade soojus ja tuumaenergia põhimõisted soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus; kütuse kütteväärtus, prooton, neutron, isotoop, radioaktiivne lagunemine, α-, β- ja γ-kiirgus, tuumareaktsioon.			selgitab tuumareaktori ja kiirguskaitse otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid; selgitab dosimeetri otstarvet ja kasutamise reegleid	erinevate elektrijaamade eelised-puudused (9)

Füüsiline õpikeskkond

1. Praktiliste tööde läbiviimiseks korraldab kool vajaduse korral õppe rühmades.
2. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud, spetsiaalse kattega töölauad ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogilised demonstratsioonivahendid õpetajale.
3. Kool võimaldab ainekavas nimetatud praktiliste tööde läbiviimiseks katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid.
4. Kool võimaldab sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide läbiviimiseks vajalike materjalide kogumiseks ja säilitamiseks.
5. Kool võimaldab vastavalt kooli õppekavale vähemalt korra õppeaastas õpet väljaspool kooli territooriumi (looduskeskkonnas, muuseumis ning laboris).
6. Kool võimaldab vastavalt ainekavale õppimist arvutiklassis, kus saab läbi viia ainekavas loetletud töid.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja hindeid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Füüsika õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist füüsika kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist. Nende suhe hinde moodustumisel võiks kujuneda vastavalt 80% ja 20%. Mõtlemistasandite arendamisel peaks 50% hindest moodustama madalamat järku ning 50% kõrgemat järku mõtlemistasandite oskuste rakendamist eeldavad ülesanded. Uurimuslikke oskusi võib hinnata nii terviklike uurimuslike tööde käigus kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades. Põhikoolis arendatavad peamised uurimuslikud oskused on probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, töövahendite käsitsemise, katse hoolika ja organiseeritud tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide koostamise ning analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskused.

9. klassis toimub I semestri lõpus kirjalik arvestus ning õpilane võib valida põhikooli lõpus füüsika eksami

KEEMIA

Õppe-kasvatuseesmärgid
Põhikooli keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu ning mõistab keemia rolli inimühiskonna ajaloolises arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus;
2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades säästva arengu põhimõtteid, märkab, analüüsib ja hindab inimtegevuse tagajärgi ning hindab ja arvestab inimtegevuses kasutatavate materjalide ohtlikkust;
3) kujundab erinevates loodusainetes õpitu põhjal seostatud maailmapildi, mõistab keemiliste nähtuste füüsikalist olemust ning looduslike protsesside keemilist tagapõhja;
4) kasutab erinevaid keemiateabeallikaid, analüüsib kogutud teavet ja hindab seda kriitiliselt;
5) omandab põhikooli tasemele vastava loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse, sh funktsionaalse kirjaoskuse keemias;
6) rakendab probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit ning langetab otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;
7) tunneb keemiaga seotud elukutseid ning hindab keemiateadmisi ja -oskusi karjääri
8) planeerides;
9) suhtub probleemide lahendamisse süsteemselt ja loovalt ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

8. KLASS 70 TUNDI

1. Millega tegeleb keemia? 11 tundi

Õpetamise eesmärgid:
See on keemia sissejuhatav teema. Selle teema õppimise käigus saavad õpilased ülevaate keemia kui õppeaine uurimisvaldkonnast, mõistavad ainete keemiliste ja füüsikaliste omaduste erinevust ning saavad esmase ettekujutuse keemiliste reaktsioonidega seotud nähtustest. Eesmärgiks pole mitte niivõrd uute teadmiste omandamine, kuivõrd tutvumine keemiliste nähtustega ja nende uurimisega. Keemiakatsete tegemise käigus omandavad õpilased mitmeid olulisi töövõtteid ja õpivad järgima tähtsamaid laboratoorse töö ohutusnõudeid. Arvutusülesannete lahendamisega õpitakse rakendama matemaatikas omandatud teadmisi ja oskusi lahuste protsendilise koostisega seotud arvutustes

Õppesisu
Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused.
Keemilised reaktsioonid, reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalused.
Põhilised ohutusnõuded. Kemikaalide kasutamine laboritöödes ja argielus. Ohutusnõuete järgimise vajalikkus.
Tähtsamad laborivahendid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer,

portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja nende kasutamine praktilistes töödes.
Lahused ja pihused, pihuste alaliigid (vaht, aerosool, emulsioon, suspensioon), tarded. Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus.
Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi).
Põhimõisted: kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, emulsioon, suspensioon, aerosool, vaht, tarre, lahuse massiprotsent.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Ainete füüsikaliste omaduste uurimine ja kirjeldamine (agregaatolek, sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus vee suhtes, värvus jt).
2. Eri tüüpi pihuste valmistamine (suspensioon, emulsioon, vaht jms), nende omaduste uurimine.
3.

Lõiming: loodusõpetus: ainete füüsikalised omadused, lahused; matemaatika: lahuse protsendilise koostise arvutused; geograafia ja bioloogia: lahustumisprotsessid elus- ja eluta looduses; eesti keel: keemiaalane õigekiri.

Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng ning tervis ja ohutus: kemikaalide kasutamine argielus, ohutusnõuete jälgimise vajalikkus.

Õpitulemused

Õpilane:

1) võrdleb ja liigitab aineid füüsikaliste omaduste põhjal: sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus, kõvadus, elektrijuhtivus, värvus jms.
2) põhjendab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalusi;
3) järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades kemikaale laboritöödes ja argielus, ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust;
4) tunneb tähtsamaid laborivahendeid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti;
5) eristab lahuseid ja pihuseid, toob näiteid lahuste ning pihuste kohta looduses ja igapäevaelus;
6) lahendab arvutusülesandeid, rakendades lahuse ja lahustunud aine massi ning lahuse massiprotsendi seost; põhjendab lahenduskäiku.

2. Aatomiehitus, perioodilisustabel Ainete ehitus 14 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Selle teema õpetamise eesmärgiks on anda õpilastele ettekujutus keemilise elemendi mõistest ja elemendi omaduste seostamisest tema asukohaga perioodilisustabelis. Selle teemaga õpivad õpilased aru saama aine ehitusega seotud põhimõistetest, mis on vajalikuks aluseks järgmiste keemiateemade sisuliseks mõistmiseks ning õppematerjalis seoste loomiseks.

Õppesisu
Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektronskeemid). Keemiliste elementide metallilised ja mittemetallilised omadused, metallilised ja mittemetallilised elemendid perioodilisustabelis, metallid ja mittemetallid ning nende kasutamine igapäevaelus.
Liht- ja liitained (keemilised ühendid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovalentne side). Aatommass ja molekulmass (valemmass).
Ioonide teke aatomitest, ioonide laengud. Aatomite ja ioonide erinevus. Ioonidest koosnevad ained (ioonsed ained). Ettekujutus iooniliset sidemest (tutvustavalt).
Molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained (metallide ja soolade näitel).

Põhimõisted: keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumber), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, molekulmass (valemmass), metall, mittemetall, ioon, katioon, anioon, kovalentne side, iooniline side, molekulaarne aine, mittemolekulaarne aine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Internetist andmete otsimine keemiliste elementide kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine.
2. Molekulimudelite koostamine ja uurimine.

Lõiming: loodusõpetus: aatom, molekulid, aine valem, keemiline element, ioon; geograafia ja bioloogia: elemendid elus- ja eluta looduses; matemaatika: molekulmassi arvutamisel tehete järjekord; ajalugu: keemiliste elementide avastuslood; füüsika: mõjud aineosakeste vahel.

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: metallid ja mittemetallid ning nende kasutamine igapäevaelus; teabekeskkond: internetist andete kogumine keemiliste elementide kohta.

Õpitulemused
Õpilane:
1) selgitab aatomiehitust;
2) seostab omavahel tähtsamate keemiliste elementide nimetusi ja tähiseid (sümboleid) (~25, nt H, F, Cl, Br, I, O, S, N, P, C, Si, Na, K, Mg, Ca, Ba, Al, Sn, Pb, Fe, Cu, Zn, Ag, Au, Hg); loeb õigesti keemiliste elementide sümboleid aine valemis;
3) seostab keemilise elemendi asukohta perioodilisustabelis (A-rühmades) elemendi aatomi ehitusega (tuumalaeng ehk prootonite arv tuumas, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv) ning koostab keemilise elemendi järjenumbri põhjal elemendi elektronskeemi (1.–4. perioodi A-rühmade elementidel);

4) eristab metallilisi ja mittemetallilisi keemilisi elemente ning põhjendab nende paiknemist perioodilisustabelis; toob näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus;
5) eristab liht- ja liitaineid (keemilisi ühendeid), selgitab aine valemi põhjal aine koostist ning arvutab aine valemi põhjal tema molekulmassi (valemmassi) perioodilisustabelit kasutades;
6) eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ioonide tekkimist ja iooni laengut;
7) eristab kovalentset ja ioonilist sidet ning selgitab nende erinevust;
8) eristab molekulaarseid (molekulidest koosnevaid) ja mittemolekulaarseid aineid ning toob nende kohta näiteid.

3. Hapnik ja vesinik, nende tuntumaid ühendeid 16 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Hapniku ja vesiniku teema õppimise käigus saavad õpilased põhjalikuma ettekujutuse oksüdeerumis- (sh põlemis-) protsessidest ja teemas käsitletavate ainete kõige põhilisematest omadustest. Õpitakse seostama oksiidide valemeid vastavate keemiliste elementide oksüdatsiooniastmetega ning omandatakse esmane ettekujutus reaktsioonivõrrandite koostamise põhimõtetest. Selle teema üheks olulisemaks eesmärgiks on rajada aluseid keemias kasutatava sümboolika mõistmiseks ja rakendamiseks.

Õppesisu
Hapnik, selle omadused ja roll põlemisreaktsioonides ning elusloodusses (hapnik kui oksüdeerija).
Põlemisreaktsioonid, oksiidide teke. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Ühinemisreaktsioon. Lihtsamate põlemisreaktsioonide
võrrandite koostamine ja tasakaalustamine.
Gaasid, nende omadused ja kogumiseks sobivaid võtteid.
Vesinik, selle füüsikalised omadused. Vesi, vee erilised omadused, vee tähtsus. Vesi lahustina.
Vee toime ainetesse, märgumine (veesõbralikud ja vett-tõrjuvad ained).

Põhimõisted: põlemisreaktsioon, oksiid, oksüdeerija, oksüdeerumine, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon, märgumine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Hapniku saamine ja tõestamine, küünla põletamine kupli all.
2. Põlemisreaktsiooni kujutamine molekulimudelite abil.
3. CO_2 saamine ja kasutamine tule kustutamisel.
4. Vesiniku saamine ja puhtuse kontrollimine.

Lõiming: loodusõpetus: põlemisreaktsioonid, õhu koostis, märgumine; geograafia ja bioloogia: hapniku vajalikkus elus- ja eluta loodusele, vesi kui Maa kliima kujundaja; matemaatika: oksüdatsiooniastme ja tasakaalustamisel lihtsamate matemaatiliste tehete oskus; ajalugu: hapniku ja vesiniku avastuslugu; füüsika: aurustumissoojus, erisoojus, paisumine.

Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng: hapnik õhu koostises, põlemisreaktsioonid ja oksiidid igapäevaelus.

Õpitulemused
Õpilane:

1) põhjendab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning elusloodus;
2) kirjeldab hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi;
3) seostab gaasi (hapniku, vesiniku, süsinikdioksiidi jt) kogumiseks sobivaid võtteid vastava gaasi omadustega (gaasi tihedusega õhu suhtes ja lahustuvusega vees);
4) määrab aine valemi põhjal tema koostiselementide oksüdatsiooniastmeid ning koostab elemendi oksüdatsiooniastme alusel vastava oksiidi valemi ja nimetuse;
5) koostab reaktsioonivõrrandeid tuntumate lihtainete (nt H_2, S, C, Na, Ca, Al jt)
6) ühinemisreaktsioonide kohta hapnikuga ning toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide kohta (nt H_2O, SO_2, CO_2, SiO_2, CaO, Fe_2O_3);
7) põhjendab vee tähtsust, seostab vee iseloomulikke füüsikalisi omadusi (paisumine jäätudes, suur erisoojus ja aurustumissoojus) vee rolliga Maa kliima kujundajana.
8) eristab veesõbralikke (hüdrofiilseid) ja vett-tõrjuvaid (hüdrofoobseid) aineid ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

4. Happed ja alused – vastandlike omadustega ained 12 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Hapete ja aluste teemaga omandavad õpilased esmase ettekujutuse keemiliste ühendite põhiklassidest ja nende omadustest. Õpilased õpivad aru saama mitmetest keemia edasiseks õppimiseks olulistest mõistetest nagu hape, alus, neutralisatsioonireaktsioon, sool ja lahuse pH. Selle teema õppimisega rajatakse alused ainete põhiklasside põhjalikumaks käsitlemiseks 9. klassis

Õppesisu
Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral.
Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Lahuste pH-skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happed, alused ja soolad igapäevaelus.

Põhimõisted: hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoriga, neutralisatsioonireaktsiooni uurimine.

Lõiming: geograafia ja bioloogia: happelised ja aluselised lahused elus- ja eluta looduses, happevihmad, soolad eluta looduses; matemaatika: matemaatilised tehted valemite koostamisel.

Läbivad teemad: tervis ja ohutus ning keskkond ja jätkusuutlik areng: happevihmad, ohunõuded hapete ja leeliste kasutamisel igapäevaelus.

Õpitulemused
Õpilane:

1) tunneb valemi järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolasid ning koostab hüdroksiidide ja soolade nimetuste alusel nende valemeid (ja vastupidi);
2) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust (võimet teineteist neutraliseerida);
3) hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse alusel; määrab indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline);
4) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus;
5) järgib leeliste ja tugevate hapetega töötades ohutusnõudeid;
6) koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid;
7) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu).

5. Tuntumaid metalle 17 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Metallide teema annab õpilastele ülevaate igapäevaelus väga oluliste materjalide – metallide – iseloomulikest füüsikalistest ja keemilistest omadustest ning metallide kasutamisvõimalustest praktikas. Teema on eriti sobiv mitmesuguste uurimuslike tööde tegemiseks ning uurimistööde tulemuste seostamiseks igapäevaelu kogemustega.

Õppesisu
Metallid, metallide iseloomulikud omadused, ettekujutus metallilisest sidemest (tutvustavalt).
Metallide füüsikaliste omaduste võrdlus.
Metallide reageerimine hapnikuga jt lihtainetega. Metallid kui redutseerijad. Keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumine keemilistes reaktsioonides. Metallide reageerimine hapete lahustega. Ettekujutus reaktsiooni kiirusest (metalli ja happelahuse vahelise reaktsiooni näitel). Erinevate metallide aktiivsuse võrdlus (aktiivsed, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivsed metallid), metallide pingerea tutvustus.
Tähtsamad metallid ja nende sulamid igapäevaelus (Fe, Al, Cu jt). Metallide korrosioon (raua näitel).

Põhimõisted: aktiivne, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivne metall, metallide pingerida,

redutseerija, redutseerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, metalli korrosioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Metallide füüsikaliste omaduste võrdlemine (kõvadus, tihedus, magnetilised omadused vms).
2. Internetist andmete otsimine metallide omaduste ja rakendusvõimaluste kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine.
3. Metallide aktiivsuse võrdlemine reageerimisel happe lahusega (nt Zn, Fe, Sn, Cu).
4. Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes.
5.

Lõiming: geograafia: raua- ja alumiiniumimaakide leiukohad; bioloogia: raud kui bioelement, alumiiniumiühendite mõju organismile; füüsika: mõjud metalliosakeste vahel; matemaatika: arvtelje tundmine, graafikute lugemine, lihtsamate arvutuste teostamine redoksreaktsioonide õppimisel; ajalugu: raua ja alumiiniumi avastuslood; informaatika: arvutialane oskus internetist metallide kohta andmete otsimisel; tehnoloogiaõpetus: metallid materjalidena.

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: metallid ja sulamid kui materjalid; teabekeskkond: metallide omaduste ja rakendumisvõimaluste kohta info otsimine.

Õpitulemused

Õpilane:

1) seostab metallide iseloomulikke füüsikalisi omadusi (hea elektri- ja soojusjuhtivus, läige, plastilisus) metallilise sideme iseärasustega;
2) eristab aktiivseid, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseid metalle; hindab metalli aktiivsust (aktiivne, keskmise aktiivsusega või väheaktiivne) metalli asukoha järgi metallide pingereas;
3) teeb katseid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide uurimiseks, võrdleb nende reaktsioonide kiirust (kvalitatiivselt) ning seostab kiiruse erinevust metallide aktiivsuse erinevusega;
4) seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis;
5) põhjendab metallide käitumist keemilistes reaktsioonides redutseerijana;
6) koostab reaktsioonivõrrandeid metallide iseloomulike keemiliste reaktsioonide kohta (metall + hapnik, metall + happelahus);
7) hindab tuntumate metallide ja nende sulamite (Fe, Al, Cu jt) rakendamise võimalusi igapäevaelus, seostades neid vastavate metallide iseloomulike füüsikaliste ja keemiliste omadustega;
8) seostab metallide, sh raua korrosiooni aatomite üleminekuga püsivamasse olekusse (keemilisse ühendisse); nimetab põhilisi raua korrosiooni (roostetamist) soodustavaid tegureid ja selgitab korrosioonitõrje võimalusi.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Keemias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1)

mõtlemistasandite arendamine keemia kontekstis; 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda õppeaastas (I ja II poolaasta). Õppeaasta lõpeb eksamiga.

9. KLASS 70 TUNDI

6. Anorgaaniliste ainete põhiklassid 20 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Anorgaaniliste ainete põhiklasside teemaga süvendatakse 8. klassis omandatud ettekujutust keemiliste ühendite põhiklassidest, pöörates tähelepanu vastavate ainete liigitamisele, nimetamise põhimõtetele ning aineklasside vahelistele seostele. Selle teema õppimisega omandavad õpilased põhialused aineklasside iseloomulike omaduste ja reaktsioonide kohta, millele suurel määral toetuvad gümnaasiumi keemiakursused.

Õppesisu
Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega.
Happed. Hapete liigitamine (tugevad ja nõrgad happed, ühe- ja mitmeprootonihapped, hapnikhapped ja hapnikuta happed). Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide,
aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus.
Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega). Hüdroksiidide koostis ja nimetused. Hüdroksiidide lagunemine kuumutamisel. Lagunemisreaktsioonid.
Soolad. Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires), lahustuvustabel.
Vesiniksoolad (söögisooda näitel). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel.
Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid.
Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happevihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine, kasvuhoonegaasid, osoonikihi hõrenemine.

Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, hapnikhape, tugev alus (leelis), nõrk alus, lagunemisreaktsioon, vee karedus, raskmetalliühendid.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Erinevate oksiidide ja vee vahelise reaktsiooni uurimine (nt CaO, MgO, SO_2 + H_2O).
2. Erinevate oksiidide ja hapete või aluste vaheliste reaktsioonide uurimine (nt CuO + H_2SO_4, CO_2 + $NaOH$).
3. Internetist andmete otsimine olmekemikaalide happelisuse/aluselisuse kohta, järelduste tegemine.
4. Erinevat tüüpi hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide uurimine.
5. Rasklahustuva hüdroksiidi saamine; hüdroksiidi lagundamine kuumutamisel.

6. Lahuste elektrijuhtivuse võrdlemine.

Lõiming: bioloogia: keskkonna saastumine (happesademed, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt); geograafia: maavarad (liiv, savi, lubjakivi jt); kokandus ja käsitöö: hapete ja soolade kasutamine toiduvalmistamisel, happelised ja aluselised puhastusvahendid igapäevaelus.

Läbivad teemad: tervis ja ohutus ning keskkond ja jätkusuutlik areng: väetised, happevihmad, vee karedus, raskmetalliühendid, kasvuhoonegaasid – mõju tervisele ja keskkonnale; tehnoloogia ja innovatsioon: ehitusmaterjalid kui anorgaanilised ained; teabekeskkond: internetist andmete otsimine olmekemikaalide happelisuse/aluselisuse kohta.

Õpitulemused

Õpilane:

1) seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemeid ja nimetusi (HCl, H_2SO_4, H_2SO_3, H_2S, HNO_3, H_3PO_4, H_2CO_3, H_2SiO_3);
2) analüüsib valemite põhjal hapete koostist, eristab hapnikhappeid ja hapnikuta happeid ning ühe- ja mitmeprootonilisi happeid;
3) eristab tugevaid ja nõrku happeid ning aluseid; seostab lahuse happelisi omadusi H^+-ioonide ja aluselisi omadusi OH^--ioonide esinemisega lahuses;
4) kasutab aineklasside vahelisi seoseid ainetevahelisi reaktsioone põhjendades ja vastavaid reaktsioonivõrrandeid koostades (õpitud reaktsioonitüüpide piires: lihtaine + O_2, happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, hape + metall, hape + alus, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus, hüdroksiidi lagunemine kuumutamisel); korraldab neid reaktsioone praktiliselt;
5) kasutab vajaliku info saamiseks lahustuvustabelit;
6) kirjeldab ja analüüsib mõnede tähtsamate anorgaaniliste ühendite (H_2O, CO, CO_2, SiO_2, CaO, HCl, H_2SO_4, $NaOH$, $Ca(OH)_2$, $NaCl$, Na_2CO_3, $NaHCO_3$, $CaSO_4$, $CaCO_3$ jt) peamisi omadusi ning selgitab nende ühendite kasutamist igapäevaelus;
7) analüüsib peamisi keemilise saaste allikaid ja saastumise tekkepõhjusi, saastumisest tingitud keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt) ja võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.

7. Lahustumisprotsess, lahustuvus 8 tundi

Õpetamise eesmärgid:

Lahustumisprotsessi ja lahustuvust käsitlev teema võimaldab sügavamalt mõista, kuidas toimub ainete lahustumine ning millised tegurid võivad mõjutada ainete lahustuvust. Kuna enamik keemilistest reaktsioonidest nii keemialaboris kui ka elusloodusses kulgevad lahustes, siis on lahustumisprotsessi mõistmine väga oluliseks eelduseks keemiliste protsesside seaduspärasustest arusaamisel. Õpitakse kasutama graafikuid vajaliku teabe leidmiseks.

Selle teemaga seoses õpitakse tegema lahuste koostisega seotud arvutusi lähtudes lahuse massi, ruumala ja tiheduse vahelisest seosest. Kuna vedelike, sh ka lahuste kogust mõõdetakse enamasti ruumala, mitte massi järgi, on see oluline oskus nii keemialaboris tehtavate katsete kui ka igapäevaelu probleemide seisukohalt

Õppesisu
Lahustumisprotsess, lahustumise soojusefekt (kvalitatiivselt). Ainete lahustuvus vees (kvantitatiivselt), selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel).
Lahuste koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Mahuprotsent (tutvustavalt).

Põhimõisted: lahustumise soojusefekt (kvalitatiivselt), lahustuvus (kvantitatiivselt), lahuse tihedus, mahuprotsent.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Soolade lahustuvuse uurimine erinevatel temperatuuridel.

Lõiming: loodusõpetus: siseenergia, temperatuuri mõõtmine, aineosakeste liikumise ja temperatuuri seos; füüsika: massi, ruumala ja tiheduse vaheline seos, gaasi rõhk; matemaatika: graafikutelt vajaliku teabe leidmine.

Õpitulemused
Õpilane:
1) kasutab ainete lahustuvuse graafikut vajaliku info leidmiseks ning arvutuste ja järelduste tegemiseks;
2) seostab ainete lahustumise soojusefekti aineosakeste vastastiktoime tugevusega lahustatavas aines ja lahuses (lahustatava aine ja lahusti osakeste vahel);
3) selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees;
4) lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (kasutades lahuse, lahusti, lahustunud aine massi, lahuse ruumala ja tiheduse ning lahuse massiprotsendi vahelisi seoseid); põhjendab lahenduskäiku.

8. Aine hulk. Moolarvutused 10 tundi

Õpetamise eesmärgid:
See on esimene teema, kus õpilased tutvuvad keemiliste reaktsioonide kvantitatiivse küljega – arvutustega keemiliste reaktsioonide võrrandite põhjal. Seejuures õpitakse arvutustes kasutama keemia kvantitatiivsete seoste mõistmiseks väga olulist suurust – ainehulka – ning selle ühikut – mooli.

Õppesisu
Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Ainekoguste ühikud ja nende teisendused.
Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Reaktsioonivõrrandi kordajate tähendus.
Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva (kvalitatiivne ja kvantitatiivne) info analüüs.

Arvutused reaktsioonivõrrandite põhjal (moolides, vajaduse korral teisendades lähteainete või saaduste koguseid).

Põhimõisted: ainehulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaaltingimused.

Lõiming: loodusõpetus: massi, ruumala ja tiheduse vaheline seos; matemaatika: võrdeline sõltuvus ja ühikute teisendamine.

Õpitulemused
Õpilane:

1) tunneb põhilisi aine hulga, massi ja ruumala ühikuid (mol, kmol, g, kg, t, cm^3, dm^3, m^3, ml, ning teeb vajalikke ühikute teisendusi;
2) teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel, põhjendab neid loogiliselt;
3) mõistab ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides ja reaktsioonivõrrandi kordajate tähendust (reageerivate ainete hulkade ehk moolide arvude suhe);
4) analüüsib keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduvat (kvalitatiivset ja kvantitatiivset) infot;
5) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ja reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolide arvust), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku;
6) hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.

9. Süsinik ja süsinikuühendid 16 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Süsiniku ja süsinikuühendite teemaga omandavad õpilased esmase ettekujutuse orgaaniliste ainete struktuurist, mõnedest olulisematest põhiklassidest ja nende omadustest. Õpilased õpivad aru saama mitmetest keemia edasiseks õppimiseks olulistest mõistetest nagu struktuurivalem, polümeer, süsivesinik, alkohol ja karboksüülhape ning õpivad kasutama molekulimudeleid ainete struktuuri uurimisel. Selle teema õppimisega rajatakse alused orgaanilise keemia põhjalikumaks käsitlemiseks gümnaasiumis, ühtlasi seostub see teema tihedalt mitmesuguste igapäevaelu probleemidegaja teiste loodusainetega, eelkõige bioloogiaga.

Õppesisu
Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Süsinikuühendite paljusus. Süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid, kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Ettekujutus polümeeridest. Polümeerid igapäevaelus.
Süsivesinike esinemisvormid looduses (maagaas, nafta) ja kasutusalad (kütused, määrdeained) ning nende kasutamise võimalused.

Süsivesinike täielik põlemine (reaktsioonivõrrandide koostamine ja tasakaalustamine).
Tähtsamatele süsinikuühenditele (CH_4, C_2H_5OH, CH_3COOH) iseloomulikud keemiliste reaktsioonide võrrandid (õpitud reaktsioonitüüpide piires).
Alkoholide ja karboksüülhapete tähtsamad esindajad (etanool, etaanhape), nende tähtsus igapäevaelus, etanooli füsioloogiline toime.

Põhimõisted: süsivesinik, struktuurivalem, polümeer, alkohol, karboksüülhape.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Lihtsamate süsivesinike jt süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine.
2. Süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine ja uurimine arvutikeskkonnas (vastava tarkvara abil).
3. Süsivesinike omaduste uurimine (lahustuvus, märguvus veega).
4. Erinevate süsinikuühendite (nt etanooli ja parafiini) põlemisreaktsioonide uurimine.
5. Etaanhappe happeliste omaduste uurimine (nt etaanhape + sooda, etaanhape + leeliselahus).

Lõiming: bioloogia: süsinikuühendid looduses; geograafia: süsinikku sisaldavad maavarad ja nende leiukohad.

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioonning keskkond ja jätkusuutlik areng: maagaasi ja naftasaaduste, polümeeride kasutamine ning nendega seotud probleemid; tervis ja ohutus: alkoholide füsioloogiline toime.

Õpitulemused

Õpilane:

1) võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete ja süsinikuoksiidide omadusi;
2) analüüsib süsinikuühendite paljususe põhjust (süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid, kordseid sidemeid);
3) koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi (arvestades süsiniku, hapniku ja vesiniku aatomite moodustatavate kovalentsete sidemete arvu);
4) kirjeldab süsivesinike esinemisvorme looduses (maagaas, nafta) ja kasutusalasid (kütused, määrdeained) ning selgitab nende kasutamise võimalusi praktikas;
5) koostab süsivesinike täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid;
6) eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid;
7) koostab mõnedele tähtsamatele süsinikuühenditele (CH_4, C_2H_5OH, CH_3COOH) iseloomulike keemiliste reaktsioonide võrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires) ja teeb katseid nende reaktsioonide uurimiseks;
8) hindab etanooli füsioloogilist toimet ja sellega seotud probleeme igapäevaelus.

10. Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena 16 tundi

Õpetamise eesmärgid:
Selle teema õpetamise eesmärgiks on seostada keemias süsinikuühendite kohta õpitut süsinikuühendite tähtsusega elusorganismide elutegevuses ja väga mitmesuguste rakendustega igapäevaelus. Käsitletakse tervisliku toitumise põhimõtteid ja energeetikaprobleeme, selgitatakse ohutusnõudeid olmekemikaalide kasutamisel ning arutletakse mitmesuguste keskkonnaprobleemide üle.

Õppesisu
Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, ekso- ja endotermilised reaktsioonid. Eluks olulised süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Tervisliku toitumise põhimõtted, tervislik eluviis.
Süsinikuühendid kütusena. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.

Põhimõisted: eksotermiline reaktsioon, endotermiline reaktsioon, reaktsiooni soojusefekt (kvalitatiivselt), taastuvad ja taastumatud energiaallikad.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Rasva sulatamine, rasva lahustuvuse uurimine erinevates lahustites.

Lõiming: füüsika: energia ja energia üleminek, kütteväärtus; bioloogia: toitumine, toitained, nende toiteväärtused, elukeskkonna kaitse; terviseõpetus: tervisliku toitumise põhimõtted, ohutusnõuded olmekemikaalide kasutamisel; tehnoloogiaõpetus: süsinikuühendid materjalidena; ajalugu: riikidevahelised poliitilised probleemid seoses kütustega.

Läbivad teemad: tervis ja ohutus: tervisliku toitumise põhimõtted, tervislik eluviis, olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded; tehnoloogia ja innovatsioon: tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained.

Õpitulemused
Õpilane:
1) selgitab keemiliste reaktsioonide soojusefekti (energia eraldumist või neeldumist);
2) hindab eluks oluliste süsinikuühendite (sahhariidide, rasvade, valkude) rolli elusorganismides ja põhjendab nende muundumise lõppsaadusi organismis (vesi ja süsinikdioksiid) (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga);
3) analüüsib süsinikuühendite kasutusvõimalusi kütusena ning eristab taastuvaid ja taastumatuid energiaallikaid (seostab varem loodusõpetuses õpituga);
4) iseloomustab tuntumaid süsinikuühenditel põhinevaid materjale (kiudained, plastid) ning analüüsib nende põhiomadusi ja kasutusvõimalusi;
5) mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid;
1) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust, analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Keemias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1) mõtlemistasandite arendamine keemia kontekstis; 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused. Kasutatakse kujundavat hindamist. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda õppeaastas (I ja II poolaasta). Õppeaasta lõpus on õpilastel võimalik valida keemia üheks lõpueksamiks.

Ainevaldkond SOTSIAALAINED

Sotsiaalne pädevus

tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjuseid ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Valdkonna õppeainete ühiseks taotluseks on, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi;
2. valdab esmast tulevikuvisiooni;
3. tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;
4. huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
5. tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös;
6. tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimsusevastased;
7. on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kohaneda eakaaslaste hulgas, kogukonnas ja ühiskonnas, väärtustades neid;
8. on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiate, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad ajalugu, ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus
Sotsiaalainete nädalatundide jaotumine kooliastmeti.
II kooliaste
Ajalugu – 3 nädalatundi
Inimeseõpetus – 2 nädalatundi
Ühiskonnaõpetus – 1 nädalatund

III kooliaste
Ajalugu – 6 nädalatundi
Inimeseõpetus – 2 nädalatundi
Ühiskonnaõpetus – 2 nädalatundi

Tundide arv klassiti	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8. kl	9. kl
Ajalugu	1	2	2	2	2	2
Inimeseõpetus		1	1	1	1	
Ühiskonnaõpetus			1			2

Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Ainevaldkonna õppeainete õppega taotletakse, et õpilane:

1. omandab adekvaatse enesehinnangu ning teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad tervikliku ja autonoomse inimese kujunemist, terviseteadlikkuse, tervist tugevdava käitumise ning tervisliku eluviisi;
2. omandab tervikliku arusaama ühiskonna nähtustest ja protsessidest ning nende seostest ja mõjust;
3. mõistab kultuurilist mitmekesisust ja demokraatia tähtsust ning ühiskonna jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi;
4. hindab väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus ja isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Usundiõpetuse kaudu luuakse eeldused erinevate religioonide, nende ühiskondlike ja kultuuriliste väljundite ning väärtussüsteemide mõistmiseks ja kriitiliseks analüüsiks, toetatakse dialoogivalmiduse ja respekti kujunemist maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel ning õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Kõigi valdkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

Üldpädevuste kujundamine

Väärtuspädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda ajalugu ja ühiskonnaõpetus; lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse süvendab usundiõpetus. Inimeseõpetus ja usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele kujundavad ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus.

Enesemääratluspädevust – suutlikkust mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme – toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.

Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevuse kujundamisel on oluline roll kõigil valdkonna õppeainetel. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatikapädevust – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades – toetavad kõik valdkonna õppeained.

Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärke, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Lõiming

Sotsiaalained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu.

Emakeelepädevus – suutlikkus väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste; kasutada kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili ning ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgida õigekeelsusnõudeid. Lisaks tähtsustuvad teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine, tööde vormistamine ning autoriõiguse kaitse.

Võõrkeeltepädevus – teadmised erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest, oma ja teiste kultuuride erinevuste mõistmine ning lugupidamine teiste keelte ja kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas; võõrkeeleoskus.

Matemaatikapädevus – ajaarvamine; ressursside planeerimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda,

põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusteaduslik pädevus – looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamine ja mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamine.

Tehnoloogiline pädevus – ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades, tehnika ja tootmise arengu seos muutustega ühiskonnas; tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine; oskus hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstipädevus – Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemade käsitlemine, iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.

Tervise- ja kehakultuuripädevus – suutlikkus mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendada sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

Läbivad teemad

Läbiva teema **„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“** käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Läbiva teemaga **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Läbiva teema **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.

Läbiva teema **„Kultuuriline identiteet“** käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride

mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Läbiva teema **„Teabekeskkond“** käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Läbiva teemaga **„Tehnoloogia ja innovatsioon“** toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema **„Tervis ja ohutus“** käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Läbiva teemaga **„Väärtused ja kõlblus“** taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

AJALUGU

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi mineviku vastu;
2. tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
3. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
4. leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
5. kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
6. mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
7. tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;

8. tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid;

II kooliaste

II kooliastme õpitulemused

6. klassi õpilane:

1. kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number*;
2. tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
3. teab mõnda ajaloolist asumit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
4. hindab materiaalset keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
5. toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
6. mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
7. mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
8. teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
9. väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti;

5. klass Ajaloo algõpetus 35 tundi

Õppesisu

Ajaarvamine 10 tundi

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

Ajalooallikad 8 tundi

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Eluolu 8 tundi

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud 9 tundi

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

Lõiming

Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht;

Kirjandus: ajalooline kirjandus;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt;
Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid;
Loodusõpetus: elukeskkond;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: elu linnas ja maal, sõja ja rahu ajal;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas ja Eestis;
Kultuuriline identiteet: kultuur ja traditsioonid, olulisemad sündmused Eesti ajaloos;
Teabekeskkond: ajalooallikad, ajalooallikad internetis;
Väärtused ja kõlblus: sõda ja rahu;

Õpitulemused
Õpilane:
1. kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine*; *kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas*;
2. teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
3. töötab lihtsamate allikatega;
4. kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus;
5. leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
6. väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
7. kasutab ajalookaarti;

Üldpädevused
- Väärtuspädevus: mõistab eakohaselt inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnanguid; mõistab minevikus toimunu seoseid tänapäevaga (Eesti Vabariigi väljakuulutamine ja Eesti Vabariik)
- Enesemääratluspädevus: analüüsib eakohasel enda teadmisi ja oskusi;
- Õpipädevus: organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet internetist ja raamatutest;
- Suhtluspädevus: väljendab end selgelt ja eakohaselt (koostab kava ja lühijuttu),

teeb koostööd ja arvestada teisi;
- Matemaatikapädevus: araabia ja rooma numbrid, ajaarvamine, ajajoon;
- Ettevõtlikkuspädevus: teeb koostööd ja arvestab teisi;

Õppetegevus
5. klassi ajalooõpetuses äratatakse huvi ajaloo vastu ja selleks kasutatakse õpilase aktiivse tegutsemise keskset, mängulist ning arutelu- ja lugudepõhist käsitlust. Õppesisu tugineb õpilast vahetult ümbritsevatele allikatele, koduloolisele ainestikule ning Eesti ja maailma ajaloole. Kasutatakse erinevaid ajalooallikaid ning minevikust jutustavaid pilte ja lugusid, toetudes varasematele teadmistele.
Õppes tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ning omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine ja neile vastamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik

eneseväljendus, koostööoskus ja kujutlusvõime, funktsionaalne kirjaoskus. Õpitakse kasutama aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase; tutvutakse erinevate ajalooallikatega; kasutatakse ajalooalast sõnavara. Arutletakse mineviku erinevate esituste ja tõlgenduste üle, millega õpilane kokku puutub. Õpitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti; jutustama ümber teksti ja sellest olulisemat esile tooma, koostama kava ning lühijuttu. Võimaluse korral tehakse õppekäik (Pärnu linn) ning muuseumitund (Pärnu muuseum),. Toetutakse koduloolisele ainestikule, õpitakse tundma kodukoha ajaloolisi paiku.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

6. klass Muinasaeg ja vanaaeg 70 tundi

<u>Sissejuhatus ja muinasaeg 10 tundi</u>

Õppesisu
Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine 1 tund
Ajalugu ja ajalooallikad. Allikmaterjalide tõlgendamine 1 tund
Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloomustus 8 tundi
Inimasustuse teke ja levik, antropogenees. Kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine. Eesti muinasaja üldiseloomustus, Pulli, Kunda.

Lõiming
Matemaatika: Rooma ja araabia numbrid, positiivsed ja negatiivsed arvud;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, põlluharimise esimesed piirkonnad kaardil, kiviaja asulad Eesti alal;
Loodusõpetus: aed ja põld elukeskkonnana;
Tehnoloogiaõpetus: tehnika areng ajastute kaudu, lähtudes materjalidest ja töötlusviisidest;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: põlluharimise ja loomakasvatuse algus;
Kultuuriline identiteet: Kunda kultuur;
Teabekeskkond: ajalooallikad;
Tehnoloogia ja innovatsioon: metallide kasutuselevõtmine;
Väärtused ja kõlblus: inimasustuse teke ja levik;

Õpitulemused
Õpilane:

1. kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
2. näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
3. teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*;
5. teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil;

<u>Vanad Idamaad 20 tundi</u>

Õppesisu
Vanaaja sisu ja üldiseloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud 1 tund
Vana-Egiptus 7 tundi
Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon; eluolu, religioon, kultuurisaavutused.
Mesopotaamia 6 tundi
Sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused.
Iisraeli ja Juuda riik 2 tundi
Ainujumala usk, Vana Testament.
Vana-Hiina 4 tundi
Riikide tekkimine, Hiina keisririigi algus, Hiina Hani dünastia ajal, Hiina kultuur, Hiina müür, Siiditee.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht;
Kirjandus: piiblilood, erinevate rahvaste müüdid;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt;
Kunst: Arhitektuur: püramiidid, templid;
Matemaatika: püramiidid;
Kunstiõpetus: keraamika, skulptuur, reljeef;
Tehnoloogiaõpetus: ratas kui pöördeline leiutis inimkonna ajaloos;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olud ja põlluharimine;
Kultuuriline identiteet: erinevad kultuurid Idamaades;
Teabekeskkond: info otsimine internetist Idamaade kohta;
Tehnoloogia ja innovatsioon: erinevad leiutised (ratas, potikeder);
Väärtused ja kõlblus: erinevad religioonid; Hammurabi seadused;

Õpitulemused
Õpilane:
1. selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;

2. selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;
3. tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat,
4. kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babüloni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
5. teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;
7. teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Vana-Kreeka 20 tundi</u>

Õppesisu
Vanim kõrgkultuur Euroopas 3 tundi
Kreeka loodus ja rahvastik, Kreeta ja Mükeene kultuur.
Kreeka linnriigid 8 tundi
Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine.
Vana-Kreeka kultuur ja eluolu 9 tundi
kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, Herodotos, teater, kunst, arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal, hellenite igapäevaelu, hellenistlik kultuur, Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, kõnekunst;
Kirjandus: teater, müüdid, eepos;
Kehaline kasvatus: olümpiamängud;
Kunstiõpetus: arhitektuur, skulptuur;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: Kreeka loodus;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: poliste valitsemine, demokraatia teke
Kultuuriline identiteet: hellenid, teater, religioon, sport;
Teabekeskkond: info otsimine internetist ja raamatutest;
Tervis ja ohutus: olümpiamängud;
Väärtused ja kõlblus: religioon, demokraatia, orjandus;

Õpitulemused
Õpilane:
1. näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil;
2. teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;

3. tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;
4. kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis*, *rahvakoosolek*, *akropol*, *agoraa*, *türann*, *aristokraatia*, *demokraatia*, *kodanik*, *ori*, *eepos*, *olümpiamängud*, *teater*, *tragöödia*, *komöödia*, *skulptuur*, *Trooja sõda*, *hellenid*, *tähestik*;
6. teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Vana-Rooma 20 tundi</u>

Õppesisu
Rooma riigi tekkimine 3 tundi
looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad.
Rooma vabariik 4 tundi
Vabariigi algus, ühiskondlik korraldus, Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, kodusõjad Roomas. Caesar, vabariigi lõpp.
Rooma keisririik 4 tundi
Ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine.
Vana-Rooma kultuur 9 tundi
Rahvas ja eluolu, Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn, kunst ja arhitektuur, avalikud mängud, Rooma õigus. Ristiusu teke, Uus Testament.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri;
Kirjandus: müüdid, piiblilood;
Usundiõpetus: ristiusu teke;
Kunstiõpetus: arhitektuur, skulptuur;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olud, impeeriumi teke;
Kultuuriline identiteet: ladina keel, Lääne- ja Ida-Rooma;
Tehnoloogia ja innovatsioon: arhitektuur;
Väärtused ja kõlblus: orjandus, gladiaatorid, kristlus;

Õpitulemused
Õpilane:
1. näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
2. teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
3. selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;
4. iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;

5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik, foorum, kapitoolium, Colosseum, patriits,, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel*;
6. teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus: mõistab eakohaselt inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnanguid (Hammurabi seadused, orjandus, demokraatia religiooni areng – polüteismist monoteismi) mõistab minevikus toimunu seoseid tänapäevaga (demokraatia, olümpiamängud)
- Enesemääratluspädevus: analüüsib eakohasel enda teadmisi ja oskusi;
- Õpipädevus: organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet internetist ja raamatutest;
- Suhtluspädevus: väljendab end selgelt ja eakohaselt (koostab kava ja lühijuttu), teeb koostööd ja arvestada teisi;
- Matemaatikapädevus: araabia ja rooma numbrid, ajaarvamine, ajajoon;
- Ettevõtlikkuspädevus: teeb koostööd ja arvestab teisi;

Õppetegevus

Õpitakse seletama ja kasutama ajaga, ajaloo periodiseerimisega ning käsitletavate teemadega seonduvaid mõisteid ja fraase. Õpiku ning lisamaterjali abil tutvutakse muinasaja ja vanaaja kohta käivate ajalooallikatega, õpitakse nendest infot leidma ning seda kriitiliselt hindama. Õpitakse kirjeldama inimese elu ja tegevust muinas- ja vanaajal, selgitama muutusi, mis leidsid ühiskonnas aset seoses tehnoloogiliste, kultuuriliste ja poliitiliste muutustega. Õpitakse tundma olusid, milles kujunesid kõige vanemad kõrgkultuurid Egiptuses ja Mesopotaamias. Õpitakse kirjeldama vanaaja riiklikku korraldust ning elulaadi, muinas- ja vanaaja kultuuri- ja teadusesaavutusi, tähtsamate vanaaja valitsejate tegevust ning võrdlema nendega seonduvaid aspekte Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka linnriikide ja Rooma riigi näitel. Kasutatakse IKT vahendeid õppe tõhustamiseks ning õpilaste vastavate oskuste kujundamiseks nii õppides kui ka töötulemusi esitledes.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

Hindamine II kooliastmes

Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust.. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, allikmaterjali ja piltidega, loovtööd ning jutustuse kirjutamist.

Ajalooallikatega töötades analüüsitakse lisaks allika sisule allika usaldusväärsust info edasikandmisel. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja õigekirja.
Kuna 5. klassis ei taotleta süstemaatiliste teadmiste ega oskuste kujundamist, peab sama põhimõtet järgima ka hinnates. Kontrolltöödega ei kontrollita enamat kui üht õpitud teemat korraga.

III kooliaste

III kooliaste kooliastme õpitulemused
Põhikooli lõpetaja:
1. iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
2. mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
3. võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
4. teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
5. töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
6. otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja
7. lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
8. töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
9. asetab end minevikus elanud inimese olukorda;

7. klass Keskaeg ja varauusaeg 70 tundi

<u>Maailm keskajal 476–1492 50 tundi</u>

Õppesisu
Keskaja koht maailma ajaloos 4 tundi
Keskaja ühiskonna üldiseloomustus. Keskaja periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.
Kirik ja kultuur keskajal 8 tundi
Ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.
Frangi riik 5 tundi
Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.
Araablased 4 tundi

Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.

Bütsants 5 tundi

Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I. Vana-Vene riik.

Linnad ja kaubandus 7 tundi

Linnade teke ja eluolu, linnade valitsemine. Tsunftikord. Hansakaubandus Põhja-Euroopas.

Põhja-Euroopa 2 tundi

Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked.

Eesti muinasaja lõpusajanditel ja keskajal 9 tundi

Muinasmaakonnad ja eluolu muinasaja lõpus. Muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine. Keskaegse ühiskonna struktuur ja valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.

Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel 6 tundi

Saksa-Rooma keisririik. Parlamendi kujunemine Inglismaal. Prantsusmaa ühendamine. Eluolu keskajal.

Lõiming

Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht;

Kirjandus: muistne vabadusvõitlus;

Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;

Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, araablaste vallutused, viikingite retked, Eesti haldusjaotus;

Kunst: kirik kui sakraalehitis, kaardipildi kujundamine;

Matemaatika: ajaarvamine;

Läbivad teemad

Keskkond ja jätkusuutlik areng: põllumajanduse areng, viikingid;

Kultuuriline identiteet: kiriku roll keskaja ühiskonnas (katoliiklus ja õigeusk), islam, Eesti ühiskond;

Tehnoloogia ja innovatsioon: arhitektuuri areng, laevanduse areng – viikingid, linnade teke ja seos põllumajanduse arenguga;

Väärtused ja kõlblus: läänikord, pärisorjus, kristlus, islam, sõjad;

Õpitulemused

Õpilane:

1. iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja ühiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, iseloomustab keskaegse linna eluolu;
2. iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
3. iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
4. kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
5. toob esile ristisõdade eesmärgid ja tulemused;

6. nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;
7. teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
8. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjöör, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka*;
9. teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust;

Maailm varauusajal 1492–1600 20 tundi

Õppesisu
Ühiskond varauusajal 5 tundi
Uue maailmapildi kujunemine: tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism. Kujutav kunst, Leonardo da Vinci.
Suured maadeavastused 5 tundi
Ameerika avastamine. Maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.
Reformatsioon 5 tundi
Reformatsioon Saksamaal ja Martin Luther. Protestantism.
Eesti 16. sajandil 5 tundi
Haldusjaotus ja linnad. Reformatsioon. Liivi sõja põhjused ja tulemused.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri;
Kirjandus: Liivi sõda;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, maadeavastused, Eesti haldusjaotus 16. sajandil;
Bioloogia: uued taimed seoses maadeavastustega;
Kunst: Leonardo da Vinci;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: maadeavastused ja nende tulemused;
Kultuuriline identiteet: reformatsioon, luterluse ja kalvinismi teke, maadeavastused;
Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia areng varauusajal;
Väärtused ja kõlblus: humanism, renessanss, reformatsioon;

Õpitulemused
Õpilane:
1. teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
2. iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;

3. seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism*;
5. teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus: Mõistab keskaja inimese eluviisi ja väärtushinnanguid ning suudab neid võrrelda renessansiajaga. Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest (viikingid, slaavlased, Bütsantsi elanikud, araablased; eestlased). Mõistab erinevate keskkondade reegleid (küla, linn). Analüüsib põhjusi ja tagajärgi (muistne vabadusvõitlus, reformatsioon). Mõistab tehnoloogiliste komponentide osa ühiskonna arengus (maadeavastused);
- Enesemääratluspädevus: analüüsib eakohasel enda teadmisi ja oskusi;
- Õpipädevus: organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet internetist ja raamatutest;
- Suhtluspädevus: väljendab end selgelt ja eakohaselt (koostab kava, lühijuttu referaati); teeb koostööd ja arvestab teisi;
- Matemaatikapädevus: ajaarvamine, ajajoon, matemaatilisest tekstist andmete kogumine;
- Ettevõtlikkuspädevus: teeb koostööd ja arvestab teisi; näeb probleeme ja otsib neile lahendusi (viikingite retked);

Õppetegevus

Aktiivse õppetegevuse kaudu õpitakse nägema ühiskonna arengus olulisi seoseid ja probleeme, neid analüüsima, tegema järeldusi, pakkuma lahendusi, kujundama oma seisukohta ning seda põhjendama.

Õpitakse leidma kaardil Frangi riigi asukohta ja selle jagunemist, viikingite retkede põhisuundi, araablaste asuala ja vallutusi ning võrreldakse tänapäeva kaardiga. Õpitakse tundma ja iseloomustama feodaalse ühiskonna tunnusjooni ning võrreldakse erinevate seisuste elulaadi. Iseloomustatakse kiriku osa ja tegevust keskaegses ühiskonnas, õpitakse tundma islami usu põhitunnuseid ning araabia kultuuri eripära. Käsitletakse eestlaste eluolu ja tegevusalasid muinasaja lõpus, võitlust võõrvõimude sissetungi vastu ning muistse vabadusvõitluse tagajärgi. Õpilasi suunatakse otsima jõukohast lisamaterjali keskaegse ja varauusaegse ühiskonna kohta. Õpitakse koostama kava, lühijuttu ja referaati ning neid ette kandma, sh IKT vahendeid rakendades. Õpitakse tundma riikidevahelise sõjategevuse põhjusi, tulemusi ja tagajärgi Inglismaa ning Prantsusmaa näitel. Iseloomustatakse ja võrreldakse romaani ja gooti stiili ning renessanssi. Analüüsitakse maadeavastuste eeldusi ja põhjusi ning suunatakse õpilasi leidma ja selgitama maadeavastuste mõju ühiskonna edasisele arengule ning uue maailmapildi kujunemisele. Õpitakse tundma reformatsiooni tähendust ja mõju keskaja ühiskonna, majanduse ning kultuuri arengule. Käsitletakse ajalooliste isikute tegevust ning nende rolli erinevates ajaloosündmustes.

Võimaluse korral korraldatakse õppekäike (Pärnu kesk ja uusajal), ekskursioone ning õppetunde muuseumis (Pärnu muuseum) ja arhiivis.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester). Õppeaasta lõpul toimub suuline eksam, mis hõlmab kogu õppeaasta materjali.

8. klass Uusaeg 70 tundi

Maailm 1600–1815 35 tundi

Õppesisu
Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas 10 tundi
Absolutismi kujunemine, Louis XIV. Inglise kodusõda ja restauratsioon. Inglismaa ja Prantsusmaa. Valgustusfilosoofia. 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Valgustatud absolutism Venemaa näitel, Katariina II.
Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus 10 tundi
Halduskorraldus, valitsemine: keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord. Põhjasõda, Peeter I. Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil. Muutused majanduses ja poliitikas. Vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna).
USA iseseisvumine 4 tundi
Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas. Iseseisvussõda. USA riiklik korraldus.
Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu 8 tundi
Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid. Revolutsiooni mõju elu-olule ja kultuurile. Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos.
Kultuur 3 tundi
Barokk, klassitsism.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri;
Kirjandus: talurahvakoolid, nõiaprotsessid, rahvaluule;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt;
Kunst: baroki ja klassitsismi iseloomulikud jooned, Versailles' loss;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Ameerika iseseisvussõda, Prantsuse revolutsioon
Teabekeskkond: info otsimine internetist, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: absolutism, parlamentarism, valgustus, valgustatud absolutism, revolutsiooni mõju;

Õpitulemused
Õpilane:

1. teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
2. iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
3. selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
4. toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
5. teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
6. teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
7. iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
8. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism*;
9. teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Maailm 1815–1918 35 tundi</u>

Õppesisu

Industriaalühiskonna kujunemine 4 tundi

Tööstuslik pööre, tehnilised leiutused. Vabrikutootmine. Linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale. 19. sajandi poliitilised õpetused.

Rahvuslus ja rahvusriigid 4 tundi

Rahvusluse kasv Euroopas. Rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.

Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul 10 tundi

Vene impeeriumi äärealade poliitika. XIX sajandi talurahvaseadused. Usuvahetusliikumine ja väljarändamine. Rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused. Venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.

Esimene maailmasõda 13 tundi

Uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas. Sõja põhjused, kulg ja tagajärjed. 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja Eestis. Maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani.

Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul 4 tundi

Teadus ja tehnika. Eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.

Lõiming

Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri; tekstianalüüs, suuline eneseväljendus-oskus;
Kirjandus: tekstianalüüs, inimene sõjas valikute ees;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja häältamine;
Geograafia: informatsiooni leidmine kaardilt, Eesti ja Euroopa kaart;
Muusika: rahvushümnid, rahvuslik muusika, laulupidu;
Loodusteadused: teaduse ja tehnika areng;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: tööstuslik pööre, industriaalühiskond, linnastumine;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: ärkamisaeg, rahvuslik liikumine, rahvusriikide teke;
Kultuuriline identiteet: rahvuslik liikumine, venestamine;
Teabekeskkond: info otsimine internetist ja teaduskirjandusest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: tööstuslik pööre ja tehnilised leiutised, relvastuse areng;
Väärtused ja kõlblus: poliitilised õpetused, sõda ja rahu;

Õpitulemused
Õpilane:
1. näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
2. iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
3. selgitab Eesti iseseisvumist;
4. teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
5. iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism*;

Üldpädevused
- Väärtuspädevus: Võrdleb erinevate ajastute väärtushinnanguid ning aktsepteerib neid (absolutismi, valgustus, valgustatud absolutism, rahvuslik liikumine, I maailmasõda) Mõistab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel ning annab neile hinnangu (revolutsioonid, rahvuslik liikumine, rahvusriikide teke, I maailmasõda). Analüüsib põhjusi ja tagajärgi (revolutsioonid, I maailmasõda). Mõistab tehnoloogiliste komponentide osa ühiskonna arengus ja nende mõju väärtushinnangute muutumisele (tööstuslik pööre);
- Enesemääratluspädevus: analüüsib oma teadmisi ja oskusi;
- Õpipädevus: organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet internetist ja raamatutest;
- Suhtluspädevus: väljendab end selgelt ja eakohaselt (koostab kava, lühijuttu referaati, lühiuurimust); teeb koostööd ja arvestab teisi;
- Matemaatikapädevus: matemaatilisest tekstist andmete kogumine ja nende analüüsimine;
- Ettevõtlikkuspädevus: teeb koostööd ja arvestab teisi; näeb probleeme ja otsib neile lahendusi (Inglismaa, Prantsusmaa 17.-18. sajandil, tööstuslik pööre, rahvusriikide teke);

Õppetegevus
Õpitakse tundma valgustusajastul toimunud muutusi riikide valitsemises. Analüüsitakse poliitiliste reformide mõju ühiskonna arengule, käsitledes seda erinevate inimeste vaatevinklist. Tuvastatakse erinevusi reformide ja revolutsioonide kaudu toimunud muutustes. Võrreldakse USA riiklikku korraldust Euroopa uusaegsete riikide omaga ning õpitakse tundma uusaegse ühiskonna põhijooni Euroopas. Õpitakse tundma Prantsuse

revolutsiooni ja Napoleoni sõdade põhjusi, tagajärgi ning mõju Euroopale, tööstusliku pöörde mõju majandusele ja ühiskonnale 19. sajandil ning rahvusriikide kujunemist Saksamaa näitel; Eesti rahvusliku liikumise eeldusi, sündmusi ja liidreid. Analüüsitakse ning õpitakse tundma Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi ning Eesti iseseisvumisega seotud sündmuste käiku. Kaardil vaadatakse Esimese maailmasõja eel tekkinud liitusid, sõja käiku ja osalenud riike ning Versailles' rahu tulemusel kujunenud Euroopa riikide piire, võrreldes seda olukorda tänapäeval valitsevaga.
Uurimistöö koostamise kogemuse omandamiseks üritatakse koostada uurimus 8. kodukoha ajaloost.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

9. klass 70 tundi

<u>Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 25tundi</u>

Õppesisu
Rahvusvaheline olukord 3 tundi
Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.
Maailmamajandus 2 tundi
Ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed.
Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail 8 tundi
Demokraatia laienemine, demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.
Eesti Vabariik 8 tundi
Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, 1. detsember 1924 vaikiv ajastu ja selle ajastu põhiseadused, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.
Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel 4 tundi
Uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid, naine ja ühiskondlik elu.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri;
Kirjandus: sõdadevaheline olustik, majanduskriisi kirjeldused, Vabadussõja käsitlus kirjanduses, eestiaegne elu;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;
Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart;

Reaalained ja loodusained: aatomiuuringud, muutused igapäevaelus;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: majanduskriis;
Kultuuriline identiteet: Eesti Vabariik;
Teabekeskkond: info otsimine internetist ja teabekirjandusest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: uued leiutised;
Väärtused ja kõlblus: demokraatia ja diktatuur;

Õpitulemused
Õpilane:
1. näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
2. toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
3. iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
4. iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
5. iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia*, *diktatuur*, *autoritarism*, *totalitarism*, *ideoloogia*, *fašism*, *kommunism*, *natsionaalsotsialism*, *repressioon*, *Rahvaste Liit*, *Versailles' süsteem*, *vaikiv ajastu*, *parlamentarism*, *Tartu rahu*;
7. teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Teine maailmasõda 1939–1945 tundi 10 tundi</u>

Õppesisu
Rahvusvaheline olukord. 2 tundi
Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP.
Sõjategevuse üldiseloomustus 4 tundi
Sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid. F. D. Roosevelt, J. Stalin, W. Churchill , ÜRO asutamine.
Eesti Teise maailmasõja ajal 4 tundi
Baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon, eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes, soomepoisid, iseseisvuse taastamise katse, massiline pagemine Eestist.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri, suur algustäht;
Kirjandus: inimene sõjas, valikute ees;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;
Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: okupatsioon;
Teabekeskkond: info otsimine internetist ja teaduskirjandusest, info hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: sõjatehnika areng;
Väärtused ja kõlblus: küüditamine, holokaust, Hitleri vastane koalitsioon, ÜRO;

Õpitulemused
Õpilane:
1. näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
2. iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
3. selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
4. iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
5. teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed;
6. teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitlerivastane koalitsioon;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP*, *holokaust*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*, *ÜRO*;

<u>Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000 35 tundi</u>

Õppesisu
Külm sõda 4 tundi
Kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad: Kuuba kriis, Berliini müür, Vietnami sõda.
Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel 4 tundi
USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.
Kommunistlikud riigid 6 tundi
Kommunistliku süsteemi teke, kommunistlike riikide poliitika ja majanduse iseloomulikud jooned. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon. Hiina RV: Mao Zedong, kommunistlikud ümberkujundused, HRV välissuhted, liberaliseerimine, Deng Xiaoping.
Eesti Nõukogude okupatsiooni all 6 tundi
Piiride muutumine, repressioonid, EKP KK VIII pleenum, vastupanuliikumine kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.
Kommunistliku süsteemi lagunemine 4 tundi
Perestroika ja *glasnost*, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.
Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine 5 tundi Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.
Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade 2 tundi
Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.

Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel 4 tundi
Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Lõiming
Eesti keel: isiku- ja kohanimede õigekiri;
Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel; kohanimede õigekiri ja hääldamine;
Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart;
Reaalained ja loodusained: tehnoloogia areng, muutused igapäevaelus;
Muusika: isamaalised laulud;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: plaanimajandus, laulev revolutsioon;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: laulev revolutsioon,
Kultuuriline identiteet: massikultuur;
Teabekeskkond: info otsimine, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnoloogia areng;

Õpitulemused
Õpilane:
1. iseloomustab külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
2. näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
3. iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
4. iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
5. toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
6. analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
7. iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
8. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle,*
9. *kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon*;
10. teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused
- Väärtuspädevus: Võrdleb erinevate ajastute väärtushinnanguid ning suhtub vajadusel neisse kriitiliselt (demokraatia diktatuur). Analüüsib põhjusi ja tagajärgi (I ja II maailmasõda, majanduskriis, külm sõda). Mõistab tehnoloogiliste komponentide osa ühiskonna arengus (tuumarelv); Mõistab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel ning annab neile hinnangu (Versailles` süsteem, II maailmasõda, külm sõda).
- Enesemääratluspädevus: analüüsib oma teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus: organiseerib õpikeskkonda ja hangib õppimiseks vajaminevat teavet internetist ja raamatutest;
- Suhtluspädevus: väljendab end selgelt ja eakohaselt (koostab kava, lühijuttu referaati, lühiuurimust); teeb koostööd ja arvestab teisi;
- Matemaatikapädevus: matemaatilisest tekstist andmete kogumine ja nende analüüsimine;
- Ettevõtlikkuspädevus: teeb koostööd ja arvestab teisi; näeb probleeme ja otsib neile lahendusi;

Õppetegevus

Kaardi alusel õpitakse tundma, mis territoriaalsed muutused toimusid Versailles' rahulepingu järel: Saksamaa piirid, impeeriumide lagunemine, iseseisvunud riigid. Võrreldakse kaardiga enne Esimest maailmasõda. Kaardi alusel õpitakse tundma muutusi Teise maailmasõja järel: Saksamaa piirid, Saksamaa lõhestamine, iseseisvate riikide kadumine, tähtsamad rinded ja lahingud, MRP mõjusfäärid. Võrreldakse kaardiga enne Teist maailmasõda.

Õpitakse tundma rahvusvahelise elu sündmusi ja erinevate riikide välispoliitilisi taotlusi, analüüsitakse Versailles' süsteemi mõju ning ülemaailmse majanduskriisi mõju, tehakse järeldusi, miks rahvusvaheline olukord teravnes. Iseloomustatakse ja võrreldakse demokraatiat ning diktatuuri. Analüüsitakse diktatuuri eri vormide sarnasusi ja erinevusi. Õpitakse tundma Teise maailmasõja eelset rahvusvahelist olukorda ja riikidevahelisi suhteid ning esile tooma Teise maailmasõja põhjusi.

Analüüsitakse allikaid, sh dokumente, ning õpitakse tundma baaside lepingu ja MRP lisaprotokollide sisu ning olukorda, milles lepingud sõlmiti, tehakse dokumentidele tuginedes järeldusi ja antakse hinnanguid. Õpitakse tundma sündmuste kronoloogiat Eestis ning sündmuste seotust rahvusvahelise olukorraga. Analüüsitakse Eesti Vabariigi võimalusi ja valikuid Teise maailmasõja eel ning ajal.

Õpitakse tundma ajalooliste isikute elu ja tegevust. Suunatakse õpilasi ise informatsiooni otsima, erinevaid infokanaleid kasutama. Õpitakse tundma Eesti Vabariigi ajaloo põhisisu ning arengu põhijooni. Õpitakse tundma üldisi muudatusi nii maailma kui ka eesti kultuuri arengus. Õpilased koostavad esitlusi individuaalselt või rühmatöö tutvustamiseks IKT vahendeid kasutades.

Ajalooalane uurimistöö võib olla elusolevate vanema põlvkonna esindajate või sugulaste elukäigu uurimine, seoste loomine õpitud lähiajaloo, pereloo ja kodukoha ajaloo vahel.

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester). I semestri lõpus toimud suuline arvestus.

Õppetegevus III kooliastmes

Õppe korraldamisel III kooliastmes on oluline õppetegevuste eakohane organiseerimine ning varem omandatu arvestamine.

Töötatakse individuaalselt, paaris ja rühmas. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, väitlus, projektõpe, loovülesanne; küsimuste, kava, ajajoone, võrdleva tabeli, skeemi ja plaani ning õpimapi koostamine; rolli- ja otsustusmängud, praktilised ja uurimistööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, arutluse kirjutamine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs); tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine); õppekäigud ning muuseumis käigud.

Hindamine III kooliastmes
Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid sisaldavad sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi ja uurimistöö koostamist, loovtööd ning arutluse kirjutamist. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle hindamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

ÜHISKONNAÕPETUS

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1. tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
2. oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
3. teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
4. väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seadusekuulekas;
5. määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna;

II kooliaste

II kooliaste õpitulemused
6. klassi lõpetaja:
1) on viisakas, sõbralik, väärikas, vastutustundlik, töökas, täpne ja aus;
2) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;

3) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
4) loetleb Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone ja kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus);
5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused ning miks seadusi tuleb täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajatele; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
7) mõistab inimeste iseärasusi; teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ning valmis koostööks; oskab vältida ja lahendada konflikte;
8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat; tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ning tarbijana;
9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides;

6. klass 35 tundi

<u>Sotsiaalsed suhted 11 tundi</u>

Õppesisu

Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus 6 tundi

Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm), kultuur rahvusliku identiteedi kandjana. Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere.

Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö 5 tundi

Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.

Lõiming

Eesti keel ja kirjandus: soorollide kujutamine ilukirjanduses;
Ajalugu: kogukonna identiteedi teke, soorollide kujunemine ja muutumine, kogukondade kujunemine ja roll, Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine;
Inimeseõpetus: eelarvamuste mõju, sugudevahelised erinevused, soorollid, kogukonnasisesed suhted, suhted teistega;

Matemaatika: statistilise materjali kasutamine;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond

Õpitulemused
Õpilane:
1) seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;
2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;
3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;
4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;
5) suhtub sallivalt erinevustesse;
6) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
7) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
8) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.
9) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;
10) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
11) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
12) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;
13) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi;

<u>Demokraatia 11 tundi</u>

Õppesisu

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine 7 tundi
Rahva osalemine ühiskonna valitsemises.
Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus.
Kohalik omavalitsus.
Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.
Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).
Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas 4 tundi
Õpilasomavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.
Kooli sisekord (kodukord).
Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Lõiming
Eesti keel: väärtus ja kõlblus;
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses;
Ajalugu: demokraatia kujunemine, erinevad riigiinstitutsioonid ajaloo vältel, seaduste teke ja roll;
Matemaatika: statistiline materjal;
Loodusõpetus: asula elukeskkonnana;
Inimeseõpetus: õnnetusjuhtumite ennetamine, abi kutsumine, suhtlemine teistega, konfliktide lahendamine;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Õpilane:
1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
2) iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja olla valitud);
3) nimetab ja austab inimõigusi;
4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik; nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
5) teab, mis on kohalik omavalitsus; toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;
6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma; toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.
7) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
8) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ning pakkuda abi probleemide lahendamisel;
9) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
10) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi ning tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu;

<u>Töö ja tarbimine 7 tundi</u>

Õppesisu

Töö ja tarbimine 7 tundi
Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.
Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtte kodukohas. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.

Lõiming
Eesti keel: väärtus ja kõlblus;

Inimeseõpetus: keskkonna turvalisus, tervisenõuded, tervislik eluviis;
Loodusõpetus: asula elukeskkonnana;
Kunst: ohutusnõuded;
Tööõpetus: töökultuur, tööohutus, tootmise mõju keskkonnale;
Ajalugu: tööjaotus ühiskonnas;
Matemaatika: kulude planeerimine, kell ja kalender;

Läbivad teemad
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Õpilane:
1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
2) teab, kuidas teenitakse raha ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning planeerida oma aega;
3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi;

Meedia ja teave 6 tundi

Õppesisu

Meedia ja teave 6 tundi
Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon. Teadlik infotarbimine ja –edastamine. Autoriõiguste kaitse.

Lõiming
Eesti keel: teabekeskkond;
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses, autori roll, autoriõigused;
Inimeseõpetus: meediaohud, vastutus oma sõnade ja tegude eest meedias, internetisuhtluse ohud ja võimalused;
Muusikaõpetus: autoriõigused;
Kunstiõpetus: autoriõigused;

Läbivad teemad
Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Õpilane:
1. oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat;

2. oskab eristada fakti ja arvamust;
3. oskab esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab infot;
4. väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest ning teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;
5. tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
6. mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus;

Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

III kooliaste

III kooliastme õpitulemused

1) Põhikooli lõpetaja:
2) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
3) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
4) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;
5) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ning kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
6) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;
7) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahekorda, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
8) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;
9) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;

10) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;
11) teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale;

9. klass 70 tundi

Ühiskond ja sotsiaalsed suhted 22 tundi

Õppesisu

Meedia ja teave 7 tundi

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus.
Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur.
Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahekord, tulud ja kulud meedias).
Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine.
Teabe tõlgendamine ning kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine.
Kuidas meedia loob staare.

Ühiskonna sotsiaalne struktuur 6 tundi

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed.
Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalse sidusus. Sotsiaalne tõrjutus
Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.
Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor 3 tundi

Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused).
Erasektor kui kasumile suunatud sektor.
Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

Ühiskonnaliikmete õigused 6 tundi

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel.
Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused.
Lapse õigused, kohustused ja vastutus.
Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus.

Lõiming

Eesti keel: meediatekstide kommenteerimine, suuline ja kirjalik suhtlus, reklaamtekstid, viitamisreeglid;

Kirjandus: autorsus;
Inimeseõpetus: inimestevahelised suhted, inimene ja sotsiaalne käitumine, erinevad sotsiaalsed rühmad, turvalisus ja riskikäitumine;
Geograafia: rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis ning rahvastiku vananemine, linnastumisega seotud probleemid, erinevad rassid ja rahvad;
Muusikaõpetus: muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused;
Kunstiõpetus: autoriõigused, sümbolid;
Matemaatika: statistika kasutamine ja statistilise materjali analüüs;
Ajalugu: võitlus võrdõiguslikkuse eest, äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, kolonialism, põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus;

Läbivad teemad
Teabekeskkond, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Õpilane:
1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
2) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
3) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.
4) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
5) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
6) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
7) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega;
8) selgitab sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
9) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi;
10) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seost;
11) tunneb riske, oskab vältida ohte ja teab, kust otsida abi;
12) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja plagiaat; sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus; avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõte, mittetulundussektor, sihtasutus; inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused*;

<u>Riik ja valitsemine 16 tundi</u>

Õppesisu

Demokraatia 3 tundi
Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.

Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.
Õigusriik. Kodanikuvabadused ja –õigused.

Eesti valitsemiskord 13 tundi

Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.
Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.
Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.
Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.
Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.
Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Lõiming

Ajalugu: võimuinstitutsioonide kujunemine, demokraatia ja diktatuuri võrdlus, õigusriigi kujunemine, kodaniku mõiste ajaloo kaudu, erakondade kujunemine ja roll, valimisõiguse laienemine, rahvusvaheliste organisatsioonide teke;
Matemaatika: statistiliste materjalide kasutamine;
Inimeseõpetus: turvalisus, riskikäitumine;
Geograafia: Eesti kaart;

Läbivad teemad

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond

Õpitulemused

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus; põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;*
2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ning selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning annab neile hinnangu;
5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid;

6) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);
7) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
8) suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;
9) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;
10) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana ning nimetab Eesti parlamendierakondi;
11) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi;

<u>Kodanikuühiskond 15 tundi</u>

Õppesisu

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.
Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid.
Käitumine kriisioludes.

Lõiming

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses;
Inimeseõpetus: grupikuuluvus, turvalisus ja riskikäitumine;
Ajalugu: nt fosforiidikampaania, kodanikuühiskonna areng;

Läbivad teemad

Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused

Õpilane:
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus*;
2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;
4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ning elluviimisel.

<u>Majandus 17 tundi</u>

Õppesisu

Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas.

Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.

Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.

Läbivad teemad

Ajalugu: majanduse areng 20. sajandil, rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid, endiste sotsialismimaade üleminek turumajandusele;
Matemaatika: statistika kasutamine ja analüüs;
Geograafia: rahvastiku paiknemine, ränne ja selle põhjused;
Tööõpetus: ametid;

Lõiming

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus

Õpitulemused

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse*;
2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;
3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ning võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;
4) tunneb eelarve koostamise põhimõtteid; oskab arvutada netopalka;
5) tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;
6) iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ning kohustusi seoses maksudega;

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.
Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

INIMESEÕPETUS

Õppe-kasvatuseesmärgid
Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning
sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

1) enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
2) füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
3) tervis ja tervislik eluviis;
4) turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
5) üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

5. klass 35 tundi

I Tervis 4 tundi

Õppesisu
Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Tervist tugevdavad ja kahjustavad tegurid. Keha reaktsioonid stressile. Hea ja halb stress. Pingete maandamise võimalused. Tervise väärtustamine.

Põhimõisted
Tervis, füüsiline tervis, vaimne tervis, sotsiaalne tervis, eluviis, pärilikkus, keskkond, stress

Lõiming
eesti keel ja kirjandus ning kunst: eneseväljendust toetavad tegevused.
kehaline kasvatus: ohutu liikumine ja liiklemine

Õpitulemused
Õpilane:

1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;
2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid: kehakaalu ja kehapikkust, kehatemperatuuri, pulsisagedust ning enesetunnet;

3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõjuinimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
4) eristab põhilisi organismi reaktsioone stressi korral ning kirjeldab nendega toimetuleku võimalusi;
5) väärtustab oma tervist.

II Tervislik eluviis 5 tundi

Õppesisu
Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid.
Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted.
Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.

Põhimõisted
Toitained, toiduained, valgud, rasvad, süsivesikud, vitamiinid, mineraalained, ainevahetus, menüü, päevakava, karastamine, tervisesport, koordinatsioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Tervisliku nädalamenüü koostamine
2. Oma päevakavale hinnangu andmine

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, õigekeel tööde vormistamisel.
Kehaline kasvatus: teadmised spordist, tervisespordist, ohud sportimisel.
Loodusõpetus: inimese seedeelundid ja toitumine
Matemaatika: aja planeerimine päevakava tegemisel

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
2) koostab endale tervisliku toidumenüü ja analüüsib seda, lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest;
3) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;
4) selgitab, kuidas on toitumine seotud tervisega;
5) kirjeldab tegureid, mis mõjutavad inimese toiduvalikut;
6) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
7) oskab hinnata oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;
8) hindab ja oskab planeerida kehalise aktiivsuse piisavust oma igapäevategevuses;
9) väärtustab tervislikku eluviisi.

III Murdeiga ja kehalised muutused 6 tundi

Õppesisu

Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.

Põhimõisted

Elukaar, murdeiga, primaarsed ja sekundaarsed sugutunnused, suguküpsus, menstruatsioon, seemnepurse

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Keha eest hoolitsemine murdeeas (iseseisva kirjaliku tööna).

Lõiming

Eesti keel: eneseväljendusoskus, õigekeel tööde vormistamisel.
Loodusõpetus: inimese suguelundid, viljastumine
Kehaline kasvatus: hügieen pärast kehalise kasvatuse tundi.

Õpitulemused

Õpilane:

1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
2) aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;
3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel oma arengutempo;
4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

IV Turvalisus ja riskikäitumine 10 tundi

Õppesisu

Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastustus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.

Põhimõisted

Turvalisus, riskitegur, meedia, sõltuvus, uimastid, narkootikumid

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Riskitegurid meie ümber (koolis, tänaval, kodus)- rühmatööd, ettekanded
2. Kuidas muuta kooli turvalisemaks? – rühmatööd, ettekanded

3. Uimastite mõju, terviseriskid – materjalide otsimine internetist.

Lõiming

Eesti keel: eneseväljendusoskus, õigekeel tööde vormistamisel.

Õpitulemused

Õpilane:

1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
2) selgitab, miks liikluseeskiri on kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;
3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning kuidas abi kutsuda;
4) nimetab meediast tulenevaid riske oma käitumisele ja suhetele;
5) suheldes meedia vahendusel, mõistab vahendatud suhtlemise olemust ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
6) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist;
7) demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ja teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek,
8) enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;
9) kirjeldab tubaka ja alkoholi tarbimise kahjulikku mõju inimese organismile;
10) väärtustab mitmekesist positiivset ja tervislikku elu uimastiteta.

V Haigused ja esmaabi 7 tundi

Õppesisu

Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS.
Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

Põhimõisted

Haigus, nakkushaigus, mittenakkuslik haigus, HIV, AIDS, allergia, vaktsiin, immuunsus, esmaabi.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Esmaabivahenditega tutvumine

Lõiming

Kehaline kasvatus: teadmised käitumisest ohuolukordades, lihtsad esmaabivõtted

Õpitulemused

Õpilane:

1) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;

2) selgitab ja toob näiteid, kuidas haigusi ravitakse meditsiiniliste ja rahvameditsiini
3) vahenditega;
4) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;
5) kirjeldab, kuidas ennast ja teisi inimesi abistada õnnetusjuhtumi korral;
6) teab, kuidas toimida turvaliselt ohuolukorras ja abi kutsuda, ning demonstreerib
7) õpisituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd,
8) minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik ja päikesepiste);
9) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid praktikas kasutada;
10) väärtustab enda ja teiste inimeste elu.

VI Keskkond ja tervis 3 tundi

Õppesisu
Tervislik elukeskkond. Loodus- ja tehiskeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

Põhimõisted
Keskkond, looduskeskkond, tehiskeskkond, keskkonnategurid

Lõiming
Loodusõpetus: elukeskkonnad Eestis, Eesti geograafilise asendi mõju elukeskkonnale, elu mitmekesisus

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;
2) eristab tegureid, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks või
3) mitteturvaliseks ja tervist kahjustavaks;
4) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

Õppetegevus

Keskendutakse tervisekasvatusele, tervist tugevdavatele eluviisidele, sotsiaalsete pädevuste kujunemisele, ohutule käitumisele. Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ja kogu ainekäsitluse elulähedus.

Õppetegevuses on vaja kasutada metoodikat, mis toetab 5. klassi õpilase aktiivset tegutsemissoovi. Sobivad mõistekaardid, ristsõnad, loovtööd, rollimängud, rühma- ja paaristööd, arutlused. Õpitakse erinevatest allikatest infot otsima ja seda korrastama.

Läbivad teemad

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega aidatakse õpilasel väärtustada kindlate eesmärkide püstitamise, järjekindla ja aktiivse õppimise vajadust edaspidise elu ja tööalase karjääri planeerimise seisukohalt.

Läbiva teemaga „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks. Selgitatakse sotsiaalse tervise tähtsust, õpetatakse hindama turvalist ja tervist tugevdavat loodus- ja tehiskeskkonda, keskkonnast hoolima ja seda hoidma.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, suunatakse õpilast erinevates situatsioonides enda ja teiste suhtes vastutustundlikult käituma, õnnetuse olukorras esmaabi andma ja abi otsima.

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes oskab kasutada erinevate infoallikate materjale, neid enda töödes kasutada. Suunata õpilasi õigesti hindama info tõepärasust.

Läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu- ja õpikeskkonnas. Uute õpikeskkondadega tutvumine.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Toetatakse õpilase oskusi hinnata ja kujundada oma vaimset, füüsilist ja sotsiaalset tervist. Aidata mõista tervislike eluviiside ja elukeskkonna olulisust tervise kujunemisel. Suunata õpilast ohutule ja riskivabale käitumisele igapäevases elus, oskusele hinnata õigesti ohtusid ja väärtustada turvalisust. Suunata õpilasi tundma ära meediast tulenevaid riske oma käitumisele ja suhetele.

Läbiva teemaga „Väärtused ja kõlblus“ taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, hindab enda ja teiste tervist ja heaolu, käitub teiste inimestega sõbralikult ja viisakalt, on tähelepanelik ja abivalmis, ei jää ükskõikseks, kui näeb ülekohut ja üldtunnustatud väärtushinnanguid eiravat käitumist.

Hindamine

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel. Hinnatakse õpilase

teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele.
Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid.
Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi.
Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine bioloogia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

6. klass 35 tundi
I Mina ja suhtlemine (6 tundi)

Õppesisu
Minapilt. Minapildi kujunemine. Eneseusk. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine. Avameelsus ja usaldus. Väärtused ja kultuuriline taust.

Põhimõisted
väärtus, väärtushinnang, dilemma, enesehinnang, positiivne mõtlemine, eneseväärikus.

Praktilised tööd
Erinevate testide täitmine ja tulemuste analüüsimine

Õpitulemused
Õpilane:
1) analüüsib enda iseloomujooni ja –omadusi, väärtustades positiivseid;
2) mõistab, mis mõjutab enesehinnangut ning kuidas see kujuneb;
3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpisituatsioonis oma käitumise kontrolli, saades hakkama vihaga ja teiste emotsioonidega;
4) oskab selgitada ja põhjendada oma väärtusi seoses eneseanalüüsiga.

II Suhtlemine teistega (15 tundi)

Õppesisu
Minu ja teiste vajadused. Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Rääkimis- ja kuulamisoskus. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. „Ei” ütlemine seoses ennast ja teisi kahjustava käitumisega. Kõlblusnormid,

suhtlusetikett. Tervitamine. Kätlemine, esitlemine. Käitumine avalikes kohtades – teatris, kinos, klassiõhtul, tänaval, külas jne.

Põhimõisted
aktiivne kuulamine, kehtestamine, agressiivsus, alistuvus, iroonia, pilge, kiusamine, kehakeel, miimika, žest, füsioloogiline ja sotsiaalne vajadus, kõlblus, viisakusnormid, etikett, lauaetikett, släng, intonatsioon, diktsioon, mõjutamine, üldmulje, distants, tunne, emotsioon,

Praktilised tööd
Rollimängud, lauakatmine ja koos söömine, erinevate testide täitmine ja tulemuste analüüsimine

Lõiming
Kodundus – lauakombed, lauaetikett, riietuse korrashoid
Emakeel – släng, kõnekeel, ametlik keel, eneseväljendusoskus, parasiitsõnad, vulgaarsed väljendid

Õpitulemused
Õpilane:

1) tunneb ära enda ja teiste inimeste põhilised vajadused ning teadvustab neid;
2) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;
3) eristab verbaalset ja mitteverbaalset suhtlemist;
4) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;
5) demonstreerib õpisituatsioonis aktiivse kuulamise võtteid;
6) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele;
7) demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid;
8) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele igapäevaelus ja toob selle kohta näiteid;
9) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;
10) teab, et „ei” ütlemine on oma õiguste eest seismine ning oskab partnerit arvestavalt öelda „ei” ennast ja teisi kahjustava käitumise korral ning aktsepteerib partneri „ei” ütlemist;
11) väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

III Suhted teistega (4 tundi)

Õppesisu
Sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste

mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuste väärtustamine. Isikuiseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed.

Põhimõisted
Tolerantsus, sallivus, empaatia, samastumine, meeleolu, taktitunne, tajumine, aktsepteerimine, stereotüüp, omapära, isiksus, individuaalsus, tõekspidamine, seisukoht, eelarvamus

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab sotsiaalsete oskuste toimimist igapäevaelus;
2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;
3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;
4) eristab inimeste erinevaid rolle suhetes ning nende muutuvat iseloomu;
5) demonstreerib õpisituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast;
6) tähtsustab oskust panna end teise inimese olukorda ning mõista tema tundeid ning väärtustab empaatilist suhtlemist;
7) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;
8) kirjeldab kaaslaste (grupi) arvamuste, valikute ja käitumise mõju ning surve tagajärgi;
9) mõistab isikuiseärasusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

IV Konfliktid (4 tundi)

Õppesisu
Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed. Kriitika kui tagasiside. Vabandamine.

Põhimõisted
Erimeelsus, eriarvamus, konflikt, reageerimine, situatsioon, kompromiss, läbirääkimine, kriitika,

Praktilised tööd
Rollimängud

Lõiming
Kirjandus – erimeelsused, konfliktid ja nende lahendamine mõnes tuntud lasteraamatus

Õpitulemused
Õpilane:
1) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktsepteerib konflikte kui osa elust;
2) teab, eristab ja kirjeldab efektiivseid ning mitteefektiivseid konflikti lahendamise viise;
3) kasutab õpisituatsioonis konflikte lahendades tõhusaid viise ning väärtustab neid.

V Otsustamine ja probleemilahendus (4 tundi)

Õppesisu
Otsustamine ja probleemide lahendamine. Ebatõhusad ja ajutised lahendused. Erinevad käitumisviisid probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Abi otsimine ja palumine. Käitumine kriisis ja kriisis kaaslase abistamine. Usaldus- ja kriisitelefonid. Asjatundliku abi saamise võimalused.

Põhimõisted
Probleem, situatsioon, toimetulek, ennastkahjustav käitumine, endasse tõmbumine, spetsialist, psühholoog, nõustamine, nõustamiskabinet, kriis, „tunnete väljaelamine",

Praktilised tööd
Tutvumine erinevates meediakanalites oleva infoga usaldus- ja kriisitelefonide, nõustamiskabinettide kohta.

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab ja oskab õpisituatsioonis otsuseid langetades leida erinevaid lahendusviise;
2) kirjeldab otsustades erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid;
3) mõistab otsustades lahendusviiside lühi- ja pikaajalisi tagajärgi;
4) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;
5) väärtustab vastutuse võtmist otsuseid langetades.

VI Positiivne mõtlemine (2 tundi)

Õppesisu
Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned endas ja teistes, nende märkamine.

Põhimõisted
Positiivselt ja negatiivselt mõtlemine, käitumisjoon, iseloomujoon

Õpitulemused
Õpilane:
1) nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi;
2) väärtustab positiivset mõtlemist.

7. klass 35 tundi

I Inimese elukaar ja murdeea koht selles 5 tundi

Õppesisu
Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.
Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.

Põhimõisted
Kasvamine, areng, elukaar, eluetapid, murdeiga, noorukiiga, enesehinnang, enesekasvatus.

Lõiming
Bioloogia: eluavaldused (kasvamine ja arenemine), pärilikkus, keskkonnategurid.
Eesti keel: eneseväljendusoskus.

Õpitulemused
Õpilane:
1) iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseeast täiskasvanuikka;
2) kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid;
3) toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada ning mõistab enda vastutust oma elutee kujundajamisel;
4) kirjeldab põhilisi enesekasvatusvõtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust.

II Inimese mina 6 tundi

Õppesisu
Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste
määramine.
Konfliktide vältimine ja lahendamine.

Põhimõisted
Enesehinnang, eneseanalüüs, konflikt.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Enesevaatlus, eneseanalüüs.

Lõiming
Eesti keel, kirjandus: eneseväljendusoskus, näited konfliktsituatsioonidest, erinevad iseloomud kirjandusteostes.

Õpitulemused
Õpilane:
1) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;
2) kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi;
3) kasutab eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määrates;
4) väärtustab võimalusi oma iseloomu, huve, võimeid ja väärtusi positiivses suunas kujundada ning toob nende kohta näiteid;
5) kirjeldab inimeste erinevaid iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi ning mõistab toetavate suhete rikastavat iseloomu;
6) kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi;
7) demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise viise.

III Inimene ja rühm 7 tundi

Õppesisu
Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas.
Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.
Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

Põhimõisted
Grupp, roll, reegel, norm, seadus, autoriteet, autoritaarne, demokraatlik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Internetiallikate kasutamine, materjali analüüs, esitlus.

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, kirjaliku töö vormistamine, õigekeel.
Ühiskonnaõpetus: rahvusvähemused, sallivus, inimõigused, seadused
Käsitöö ja kodundus: etikett, meeskonna juhtimine.
Ajalugu: traditsioonide muutumine ajas.

Õpitulemused
Õpilane
1) iseloomustab erinevaid rühmi ning liigitab neid suuruse, liikmetevahelise läheduse ja ülesande järgi;
2) kirjeldab inimeste erinevaid rolle rühmades ning nende mõju inimese käitumisele;
3) mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ja korraldamisel;
4) võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab nende erinevusi;
5) kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi;
6) demonstreerib õpisituatsioonis toimetulekut rühma survega;
7) selgitab sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes;
8) väärtustab inimsuhteid toetavaid reegleid ja norme.

IV Turvalisus ja riskikäitumine 7 tundi

Õppesisu
Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus.
Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.

Põhimõisted
Sotsiaalne oskus, riskikäitumine, legaalne uimasti, illegaalne uimasti, sõltuvus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Internetiallikate ja kirjanduse kasutamine, uurimustöö.

Lõiming
Eesti keel: õigekiri ja õigekeel, töö vormistamine.
Inimeseõpetus: tervislikud eluviisid, emotsioonid
Loodusõpetus: närvisüsteemi ehitus ja talitlus

Õpitulemused
Õpilane:
1) demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlemisoskus;
2) demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalla korral koolis;
3) eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid;
4) kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju inimese füüsilisele tervisele.

V Inimese mina ja murdeea muutused 8 tundi

Õppesisu
Varane ja hiline küpsemine – igaühel oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured
küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus
suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.

Põhimõisted
Suguküpsus, sooroll, soostereotüüp, armumine, armastus, seksuaalsus
Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Internetiallikate ja ajakirjanduse kasutamine, materjali analüüs ja arutelu

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, õige keelekasutus
Loodusõpetus, inimeseõpetus: inimese paljunemine ja areng

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi;
2) selgitab, milles seisneb suguküpsus;
3) kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks;
4) selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist;
5) kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ja armumist;
6) kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes;
7) selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.

VI Õnn 2 tundi

Õppesisu
Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, õnne mõiste ilukirjanduslikes teostes

Õpitulemused
Õpilane:
mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.

Õppetegevus
Pööratakse tähelepanu eelkõige inimese arengu seaduspärasustele, rõhutatakse eakohaseid arenguülesandeid ja nendega toimetulekut. Õpet on vaja diferentseerida, arvestades õpilaste eripära ja muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul on põhirõhk hoiakute kujundamisel, kuid arendatakse ka õpilase teadmisi ja oskusi.

Õppetegevuses kasutatakse palju aktiivõppemeetodeid. Olulisel kohal on arutelud, rollimängud, rühma- ja paaristööd, ristsõnad, analüüsid, mõistekaardid, uurimustööd, testid, ankeedid. Õpilasi aktiviseeritakse otsima lisalugemisi ja kasutama infot erinevatest allikatest. Arvestades õpilaste individuaalseid iseärasusi tehakse iseseisvaid töid

Läbivad teemad

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega aidatakse õpilasel läbi positiivse mina pildi ja enesekasvatuse kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi- ja elukeskkonnas. Õpilane õpib eneseanalüüsi abil hindama oma huvisid ja võimeid, väärtustama oma võimalusi arenguks ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Läbiva teemaga „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust. Pööratakse tähelepanu sotsiaalsete suhete loomise ja säilitamise tähtsusele aktiivseks kodanikuks saamisel.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks. Õpilasel aidatakse aru saada võimalustest oma elutee positiivsel kujundamisel, õppida end tundma sotsiaalsetes suhetes, erinevates gruppides, mõista normide ja reeglite tähtsust ühiselu toimimisel.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana, eristab ja võrdleb erinevatesse gruppidesse kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi ja gruppide tähtsust inimese mõtte - ja käitumislaadi kujunemisel.

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda. Õpilast suunatakse kasutama internetiallikaid ja ajakirjanduslikke väljaandeid ning nendes sisalduvat infot kriitiliselt hindama ja oma tööde tegemisel kasutama.

Läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Kaasaegsete õppemeetodite ja –vahendite kasutamine (arvutipõhine õpe).

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks. Õpilasel aidatakse mõista inimese arengu seaduspärasusi, murde- ja noorukiea olulisust inimese kujunemisel. Suunatakse õpilast erinevates situatsioonides turvaliselt käituma ja riske õigesti hindama, aidatakse mõista uimastitega seotud riske ja turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.

Läbiva teemaga „Väärtused ja kõlblus“ taotletakse õpilase kujunemist läbi eneseanalüüsi ja enesekasvatuse kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks vägivalla ja

kiusamise puhul ja sekkub võimaluse piires. Suhete väärtustamine, murdeealise õigused ja kohustused

8. klass 35 tundi

I Tervis 12 tundi

Õppesisu
Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis.
Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisega seotud valikuid.
Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid.
Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.

Põhimõisted
Tervis, füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne tervis, vaimne heaolu, stress, stressor, kriis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Tervisealaste infoallikate kasutamine, hindamine ja analüüs

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus
Inimeseõpetus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis, tervislikud eluviisid, Tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, vaimne heaolu, stress
Kehaline kasvatus: kehalise aktiivsuse tähtsus

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost;
2) kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt;
3) analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib
4) õpisituatsioonis tõhusaid viise otsuste langetamisel tervisega seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega;
5) analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväärsust;

6) analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu;
7) analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
8) analüüsib oma igapäevatoidu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele;
9) selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele;
10) oskab planeerida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana;
11) selgitab stressi olemust, põhjusi ja tunnuseid;
12) kirjeldab stressiga toimetuleku viise ja eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest;
13) kirjeldab kriisi olemust ja seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi.

II Suhted ja seksuaalsus 11 tundi

Õppesisu
Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine.
Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng.
Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele.
Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused.
Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.

Põhimõisted
Armastus, seksuaalsus, seksuaalidentiteet, seksuaalne orientatsioon, sooroll, pereplaneerimine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, õige keelekasutus
Loodusõpetus, inimeseõpetus: inimese paljunemine ja areng, haiguste vältimine

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis;
2) demonstreerib õpisituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine;

3) väärtustab tundeid ja armastust suhetes;
4) selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus;
5) kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise;
6) selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes;
7) selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele;
8) kirjeldab, millised on tõhusad rasestumisvastased meetodid noortele ja millised käitumisviisid aitavad ära hoida nakatumist seksuaalsel teel levivatesse haigustesse;
9) kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi;
10) teab, mis on HIV ja AIDS ning HIVi nakatumise teid ja võimalusi nakatumise vältimiseks;
11) eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest;
12) väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ja kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi;
13) nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes.

III Turvalisus ja riskikäitumine 9 tundi

Õppesisu
Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul.
Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.
Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Põhimõisted
Riskikäitumine, uimasti, narkootikum, sõltuvus, vaimne ja füüsiline sõltuvus, esmaabi

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Uurimustöö kirjanduse ja internetiallikate põhjal
2. Esmaabivahenditega tutvumine

Lõiming
Eesti keel: eneseväljendusoskus, õige keelekasutus, uurimustöö vormistamine
Loodusõpetus, inimeseõpetus: inimese närvisüsteem, uimastid, sõltuvus

Õpitulemused
Õpilane:
1) kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule;
2) kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil;
3) kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb;

4) kirjeldab ja demonstreerib õpisituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades;
5) teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral;
6) demonstreerib õpisituatsioonis esmaabivõtteid kuumakahjustuse, teadvusekaotuse, südameseiskumise ja uppumise korral.

IV Inimene ja valikud 3 tundi

Õppesisu
Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus.
Mina ja teised kui väärtus.

Põhimõisted
Edukus, prioriteedid, karjäär, karjääriplaneerimine.

Lõiming
eesti keel: eneseväljendusoskus, õige keelekasutus, näited kirjandusallikatest

Õpitulemused
Õpilane:
analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus.

Õppetegevus
Pööratakse tähelepanu eelkõige inimese arengu seaduspärasustele, oluline on õpilase tervise tervikkäsitlus turvalise tervisekäitumise kontekstis. Oluline on varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine.
Õppemeetodite valikul võimaldatakse nii individuaalset kui kollektiivset õpet. Õpilased teevad iseseisvaid uurimustöid, tegelevad materjalide otsimisega raamatutest ja internetist, teevad analüüse, teste, paaris- ja rühmatöid. Olulised on vestlused, arutelud, ajurünnakud. Õpe seostatakse koolivälise eluga, käies võimalusel õppekäikudel, kohtutakse erinevate inimestega.

Läbivad teemad

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid. Aidatakse mõista tervisenäitajate olulisust, suunata tegema tervisega seonduvaid valikuid. Eneseanalüüsi abil suunatakse tegema valikuid eluks, lähtuvalt võimetest, iseloomust.

Läbiva teemaga „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust. Selgitatakse rahvastiku tervisenäitajate tähtsust ja keskkonnategurite mõju nendele. Õpitakse nägema võimalusi rahvastiku tervise edendamiseks läbi ühiskonna väärtushinnangute muutumise..

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud.. Aidata õpilastel õigesti käituda kriisisituatsioonides, selgitada abi otsimise ja abistamise võimalusi, õiget käitumist uimastitega seotud olukordades

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis. Aidata mõista rahva tervise (iga inimese tervise) olulisust kultuuri säilimisel ja edasikandmisel.

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Suunatakse kasutama erinevaid tervise infoallikaid ja hindama nende usaldusväärsust.

Läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Kaasaegsete õppemeetodite ja –vahendite kasutamine.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Suunatakse õpilast väärtustama tervislikke eluviise (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus), mõistma vaimse heaolu tähtsust ja säilitamise mehhanisme, stressiga toimetuleku viise. Aidatakse mõista sotsiaalsete suhete tähtsust, tunnete ja läheduse jagamise viise. Suunatakse nägema riske ja tegema õigeid valikuid seksuaalkäitumises ja uimastitega seotud olukordades.

Läbiva teemaga „Väärtused ja kõlblus“ taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires. Oluline inimsuhete väärtustamine, teisest inimesest hoolimine.

Hindamine

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele.
Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid.
Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi.
Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Õpitulemusi hinnatakse kahest aspektist: 1) mõtlemistasandite arendamine bioloogia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste tegemise oskused. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

Ainevaldkond KUNSTIAINED

Kunstipädevus

seostub kultuurilise teadlikkusega, hõlmates põhiteadmisi Eesti ja Euroopa kultuurisaavutustest ning maailma kultuurilise mitmekesisuse mõistmist. Kunstipädevus hõlmab oskust väljendada enda ideid mitmekesiste kunstiliste vahenditega ning väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Kunstipädevusse kuulub eneseväljendusoskus, isikupära teadvustamine, oskus uurida varasema kultuuripärandi varasalvi ning valmisolek leida uusi lahendusi muutuvates oludes.
Põhikooli lõpuks õpilane:
on omandanud loovtegevuse ja eneseväljenduse kogemusi, tunnetab oma loomingulisi võimeid ning väärtustab isikupäraseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
kasutab loovtöödes mitmekesiseid visuaalseid ja muusikalisi väljendusvahendeid, arutleb kultuuriliste sõnumite ja väärtushinnangute üle; oskab kujundada oma arvamust ning väljendada oma emotsioone;
väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb kunstide individuaal- ja koostööprojektides ning hindab lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist;
märkab kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust, mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas, aktsepteerib kultuurinähtusi ning oskab kriitilis-loominguliselt hinnata massi- ja süvakultuuri
väärtustab, hoiab ning arendab Eesti kultuuri, tunneb vastutust kultuuritraditsioonide säilimise eest, väärtustab maailmakultuuri mitmekesisust, otsib kultuurinähtuste seoseid teaduse, tehnoloogia ja majandusega nii minevikus kui ka tänapäeval.

Ainevaldkonna õppeained

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kunst ja muusika, mis on kohustuslikud kõigis põhikooliastmetes.

Kunstiainete nädalatundide jaotumine kooliastmeti on järgmine:

II kooliaste
Kunst – 4 nädalatundi
Muusika – 4 nädalatundi
III kooliaste
Kunst – 3 nädalatundi
Muusika – 3 nädalatundi

Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstide valdkonna aineid ühendab tähelepanu pööramine loovuse ja eneseväljendusoskuse arenemisele ning tervikliku maailmapildi kujunemisele. Kunstidega tegelemise kaudu saadakse teadmisi erinevate väljendusvahendite ja kultuuride kohta, õpitakse tundma ennast ning mõtestatakse kunstide rolli ühiskonnas.

Loomise, esitamise, teoste interpreteerimise ja analüüsimise kaudu õpitakse tundma traditsioonilisi ning nüüdisaegseid kunste, nende sisu, vorme ja tähendusi, kujundatakse mõistmist ning kriitikameelt. Oluline on mõtlemise paindlikkus ning avatus kultuurilistele ja individuaalsetele erinevustele, mis toetavad toimetulekut kiiresti muutuvas ja mitmekultuurilises maailmas.

Praktiline kunstidega tegelemine arendab tundemaailma, intuitiivset ja loovat mõtlemist. Kunstidel on oluline osa igapäevaelu rikastava ning emotsionaalselt tasakaalustava harrastusena. Kunstitegevused tasakaalustavad teiste ainete valdavalt verbaalset ning analüütilist mõtlemist, lisades kujundliku, sünteesiva ja intuitiivse poole. Selle tulemus on terviklik mõtlemine, mis võimaldab loovalt läheneda probleemidele, väärtustab erinevaid lahendusi ja lahendite mitmetahulisust. Kunstidega tegelemine avaldab positiivset mõju kõikide ainete õppimisele

Kunstiainete sisus, tegevustes ja taotlustes on ühised järgmised aspektid:

1. teadmised kunstidest (analüüs);
2. erinevate kunstide seostamine (süntees);
3. ainealane (verbaalne) keel;
4. loominguline eneseväljendus (loomine, esitamine)
5. kunstiloomingu vastuvõtmine (kommunikatsioon, kriitika)
6. oma-, kohaliku ja maailmakultuuri väärtustamine (mitmekultuurilisus);
7. kultuuriväärtuste kaitsmine (jätkusuutlikkus).

Üldpädevuste kujundamine

Kunstide valdkond võimaldab kõiki üldpädevusi loomulikult lõimida igapäevasesse õppetöösse nii teooria kui ka praktika kaudu.

Väärtuspädevus. Kunstid rõhutavad kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuripärandil põhinevat kultuuriruumi identiteedi osana. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitavate kunstiteoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunste eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

Sotsiaalne pädevus. Kunstiainete uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine ja ühistes kunstiprojektides osalemine kujundavad koostöövalmidust ja üksteise toetamise väärtustamist. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet. Kunstiteoste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamustest lugupidamist. Kunstiained teadvustavad inimese kui kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud ruumilistes ja virtuaalsetes keskkondades.

Enesemääratluspädevus. Loovülesannetes saadav pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine (vaadeldavad kultuurinähtused, kunstiteoste ja muusikapalade ainestik ning sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ja toetada oma identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus. Kunstides kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Kunstides saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagaside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest -ajastutest, jms rääkimine, ulatudes lihtsast argikeelsest kirjeldusest ainespetsiifilise keelekasutuseni. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavara kasutamist. Kunstides referatiivsete ja uurimistööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning juhib kasutama mitmesuguseid info esitamise viise (teksti, joonist, skeemi, tabelit, graafikut).

Kunstiainetes tutvutakse kunsti ja muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma neile eriomast mitteverbaalset keelt ning „tõlkides" sõnumeid ühest keelest teise.

Matemaatikapädevuse arengut toetavad kunstides rakendatavad ülesanded, kus tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi; samuti analüüsida kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrrelda ja liigitada erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutada sümboleid.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad kunstides üksi- ja rühmatöö, uurimuslikud ja probleemipõhised ülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelu nähtustega. Kunstide valdkonnas on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, leidlikult valides sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima, võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Lõiming

Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning oma ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines, seega teiste ainevaldkondadega suhestumine on kunstide loomulik osa**.**

Kunstiainete ja teiste ainevaldkondade seostamiseks on palju võimalusi.

1. Väärtushoiakute kujundamine ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist (kunstid, eesti keel ja kirjandus, võõrkeeled, ajalugu ja ühiskonnaõpetus, geograafia, käsitöö ja tehnoloogia, kehaline kasvatus). Kunstide kaudu saab eriti hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi ja loovust nüüdisühiskonna innovatsiooni allikana.

2. Kattuvate või lähedaste mõistete kasutamine (kompositsioon, struktuur, rütm, plaan, stiil, variatsioon, improvisatsioon, liikumine, dünaamika jm): kunstid, keeled ja kirjandus, tehnoloogia, kehaline kasvatus.

3. Ainete sisust lähtuvate seoste esiletoomine:

1. sotsiaalainetest lähtudes vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
2. emakeelest ja võõrkeeltest lähtudes arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; kirjandusest lähtudes vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;

3. loodusainetest lähtudes teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide omadusi;
4. matemaatikast lähtudes arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid);
5. käsitööst ja tehnoloogiast lähtudes arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
6. kehalisest kasvatusest lähtudes arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.

4. Ainevaldkondade piire ületavad õppeprojektid.

Läbivad teemad

Kunstiainetes on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam. Teemad „Väärtused ja kõlblus" ning „Kultuuriline identiteet" on kunstiainetele eriomased. Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel.

Teemaga „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" seondub kunstides oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine. Tutvutakse kunstide mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega.

Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon" on seotud kunstidele omaste praktiliste loovtegevustega, mille vältel kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist.

Eelnevaga haakub samuti läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus" lõimimine kunstide õppesse. Kunstides julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „Tervis ja ohutus". Kunstides kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Jälgitakse enda tervise ja ohutuse nõudeid tööprotsessis, suurt tähelepanu pööratakse erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule kasutamisele. Kunstide eriline panus teemade „Keskkonna ja jätkusuutlik areng" ning „Teabekeskkond" käsitlemisel on valdkondliku vaatenurga lisamine. See hõlmab mitmekülgseid oskusi nagu informatsiooni leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ja heliline kujundamine. Tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

KUNST

Õppe- kasvatuseesmärgid

Põhikooli kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunnetab ja arendab oma loomingulist potentsiaali, õpib tundma visuaalsete kunstide
   väljendusvahendeid ning suudab luua erinevaid kunstiteoseid, rakendades loovalt õpitud teadmisi ja tehnikaid;
2. kasutab erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
3. analüüsib kunstiteoseid ja visuaalset keskkonda, kasutades põhikoolis omandatud ainealast terminoloogiat ning põhjendab oma arvamust;
4. märkab esemelise keskkonna ja visuaalse meedia esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
5. õpib tundma ja väärtustab nii mineviku kunstipärandit kui ka nüüdisaegset kunsti;
6. seostab omavahel kunsti ning kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia arengut ning mõistab kunsti kui kultuuridevahelist suhtluskeelt; teadvustab kultuurilist mitmekesisust.

II kooliaste

4. KLASS 70 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane oskab tunda rõõmu loovast eneseväljendamisest. Tutvub erinevate kunstivahendite ja nende kasutusviisidega. Oskab end väljendada erinevate visuaalsete kujundite, värvide abil. Saab osa kodukohas toimuvatest kunsti- ja kultuurisündmustest.

Õppesisu:
Kompositsioon. Visuaalse kompositsiooni baaselemendid (joon, värv, vorm, ruum, rütm). Inimeste, esemete ja loodusobjektide iseloomulikud tunnused ja peamise esiletoomine kujutamisel.

Ruumilise kompositsiooni või maketi loomine.
Maalimis- ja joonistamistehnikad. Guašimaali vahendid ja töövõtted. Kriidi- ja pliiatsijoonistus. Segatehnikad ja kollaaž.
Värviõpetus. Põhi- ja sekundaarvärvid. Värvitooni helestamine ja tumestamine.
Pildiline jutustus. Joonistus, maal, illustratsioon. Teose mõte, sõnum. Arutelu kunstiteose üle, kirjeldamine, analüüsimine, oma arusaama väljendamine.

Põhimõisted:
fantaasia, figuur, kompositsioon, kujundamine, liikumisasend, makett, kollaaž, mosaiik, helestamine, tumestamine, ovaal, pakend, rütm, skulptuur, vari, pastellkriit, kattevärv.

Praktilised tööd:
Loovtööd - guašimaal, värvipliiatsi-, kriidi-, pastelljoonistus, pabermosaiik või mosaiik looduslikest materjalidest, Ruumiliste vormide meisterdamine pakenditest.

Lõiming:
Matemaatika – sirg- ja kõverjoon
Loodusõpetus – looduslikud materjalid, puud, taimed – nende iseloomulikud tunnused

Läbivad teemad:
„Väärtused ja kõlblus" – uute ideede ja lahenduste väljapakkumine, isiklike emotsioonide ja kogemuste väljendamine, avatus ja tolerantsus erinevuste suhtes

Õpitulemused:
1. õpilane tunneb rõõmu mängulisest ja loovast tegutsemisest, leiab oma mõtetele sobivaid visuaalseid väljendusi
2. oskab kasutada erinevaid joonistamise, maalimise ja skulptuuri töövõtteid
3. teab põhivärve, oskab segada sekundaarvärve, oskab tähele panna värvide koosmõju.
3. leiab kujutatava iseloomulikud jooned, oskab valida sobivat kujutamisviisi olulisema esile-
toomiseks.
4. teab kodukoha olulisemaid kunsti- ja kultuuriobjekte, samuti kunstimuuseumide ja –näituste
asukohti.
5. oskab arutleda kunstiteose üle, kasutades õpitud ainemõisteid

5. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane:
1. tunnetab oma võimeid, kasutades visuaalseid vahendeid;
2. rakendab sobivaid tehnikaid ülesande lahendamiseks;
3. õpib kujutama inimest, tutvub inimese näo ja keha proportsioonidega

4. tutvub pildi ülesehituse ja kompositsioonireeglitega, ruumilise kujutamise võtetega.

Õppesisu:
Kompositsioon. (6 tundi) Pildi esi- kesk- ja tagaplaan.
Kujutamisõpetus. (11 tundi) Inimese kujutamine. Inimese keha ja näo proportsioonid. Stiliseerimine. Kolmemõõtmelisus. Esemete kujutamine ruumiliselt. Ruumi kujutamine perspektiivis ühe tuumpunktiga.
Skulptuur. (5 tundi) Modelleerimine plastiliinist või savist, penoplasti kasutamine.
Disain. (6 tundi) Disaini mõiste, trükised ja disain igapäevaelus meie ümber, disaineri elukutse, dekoratiivne kujundamine. Piiramata pinna kujundus.
Värviõpetus. (3 tundi) akromaatilised ja kromaatilised värvused, värviring, soe ja külm värvitoon, spekter, vari maas ja seinal (esemel).
Arhitektuur. (2 tundi) Sakraalne ja profaanne arhitektuur. Arhitekti elukutse.
Näituste ja muuseumide külastamine (2 tundi)
Põhimõisted: täis- ja poolfiguur, profiil, portree, detail, disain, monokroomne, ornament, trükis, reklaam, reklaamikunst, keraamika, reljeef, reproduktsioon, stiil, restaureerimine, seinamaal, teravkaar, ümarkaar, võlv, tornikiiver, sammas, fassaad, perspektiiv, silmapiir
Praktilised tööd: Loovtööd - guašimaal, värvipliiatsi-, kriidi-, pastelljoonistus, graafiline kujundamine. Piiramata pinna kujundamine. Modelleerimine savist või plastiliinist,
Lõiming:
Matemaatika – geomeetrilised kujundid ja geomeetrilised kehad
Kehaline kasvatus – iseloomulikud asendid erinevate sportlike tegevuste juures – jooksmine, viskamine, kükitamine jne.
Loodusõpetus - päikesevalgus, valgus ja vari, inimese nägemismeel
Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – disaineri, kunstniku, arhitekti, restauraatori elukutse

Õpitulemused:
1. õpilane tunnetab oma kunstivõimeid ja –huve.
2. oskab lihtsaid geomeetrilisi kehasid kujutada tasapinnal ruumiliselt
3. oskab valida ja rakendada sobivat kunstitehnikat vastavalt ülesandele
4. teab inimese keha põhilisi proportsioone, oskab kujutada inimest erinevates tegevustes
5. teab sooja ja külma värvitooni mõistet, teab spektri värve
6. tunneb disaini mõistet, oskab valida sobivaid tehnikaid lihtsaks graafiliseks kujundamiseks
7. omab ettekujutust arhitektuurist kui kunstiliigist
8. teab oma kodukoha arhitektuurilisi vaatamisväärsusi
9. mõistab kultuuriväärtuste ja –keskkonna kaitse olulisust

6. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane õpib kasutama kavandamisprotsessi oma ideede arendamiseks ja väljatöötamiseks. Tunnetama kujutava kunsti väljendusvahendeid. Õpib kasutama mõningaid graafikatehnikaid. Õpib kirjeldama kunstiteost ja väljendama oma arvamust. Õpib märkama kohalikke kultuuri- ja kunstiväärtusi, tutvub mõnede tuntud kunstnike töödega Eestist ja mujalt maailmast. Õpib tundma kodukohas olevaid galeriisid, muuseume, saab aru nende funktsioonidest.

Õppesisu:
Maalikunst. (8 tundi) Väljendusvahendid, tehnikad. Maalikunsti žanrid. Koloriit.
Graafika. (7 tundi) Väljendusvahendid. Joonistustehnikad, trükigraafika tehnikad.
Skulptuur. (2 tundi) Väljendusvahendid. Raidkunst ja ümarplastika.
Disain. (6tundi) Ornamentika põhialused. Ribaornament. Rütm ja kordus. Ornament Eesti rahvakunstis.
Pildiline jutustus. (5 tundi) Sõnumite ja emotsioonide edastamise võtted ning vahendid muistsetest aegadest tänapäevani. Kunstiteose sisulised ja vormilised elemendid. Konkreetne ja abstraktne kunstis.
Kunstiajalugu. (3 tundi) Erinevad mineviku ja nüüdiskunsti teosed Eestis ja maailmas. Muuseumide ja galeriide funktsioonid.
Perspektiiviõpetus. (4 tundi) Ruumi kujutamine ühe koondpunktiga. Maastik perspektiivis.

Põhimõisted:
maal, seinamaal, fresko, tahvelmaal, miniatuur, žanr, motiiv, loodusmaal, maastik, portree, autoportree, natüürmort, õli-, tempera- akrüülmaal, lõuend, koloriit, grafiit, sangviin, sügavtrükk, kõrgtrükk, lametrükk, trükipress, tõmmis, graafiline leht, tiraaž, natuurist joonistamine, perspektiiv, koondpunkt, horisont, virtuaalne, plastika, modelleerimine, büst, statuett, monument, ornament, muster, motiiv, käsitööese, lillkiri.

Praktilised tööd:
Erinevate objektide kujutamine vaatluse järgi – natuurist joonistamine. Kavandi loomine enne põhitöö tegemist, mõne estampgraafika tehnika kasutamine vastavalt võimalustele, loovtööd maalis ja joonistamises erinevatel teemadel. Ornamendi kujundamine, eseme dekoreerimine ornamendiga.

Lõiming:
Võõrkeel – võõrkeelsed koha- ja isikunimed, nende hääldus
Emakeel – koha- ja isikunimede õigekiri, võõrsõnade õigekiri
Kirjandus – mõisted: kompositsioon, plaan, peategelane, stiil
Ajalugu – piltkiri, koopajoonised, rahvakunst, käsitöö, sümbolid ja märgid käsitööesemetel
Käsitöö, tööõpetus – ornamentika Eesti rahvakunstis käsitööesemetel, rahvariietel

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – disaineri, kunstniku, arhitekti, restauraatori elukutse
„Tervis ja ohutus" – looduslikud ja sünteetilised värvained, „ökovärvid" sisekujunduses; ohutus erinevate lõikenugade- ja vahendite käsitsemisel

Õpitulemused:
1. kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi
2. mõistab kavandamisprotsessi tähtsust ideede arendamisel
3. oskab kasutada ruumilisse edastamise võtteid, kujutada ruumi perspektiivis ühe koondpunktiga.
4. oskab eristada ja võrrelda vanema ja nüüdiskunsti teoseid
5. teab ja oskab nimetada mõningaid Eesti kujutavaid kunstnikke
6. märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami; arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ümbritsevas keskkonnas

III kooliaste

7. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane:
1. tunnetab kunstiga seotud tegevuste tasakaalustavat mõju;
2. õpib tundma erinevaid kunstistiile;
3. õpib tundma ja kasutama arvutiprogrammide võimalusi;
4. õpib leidma kunstiga seotud infot virtuaalkeskkonnast.
5. õpib tundma kujutamisviise, stiliseerimist, deformeerimist ja neid oma töödes rakendama;
6. näeb disaini igapäevaelus, ümbritsevas keskkonnas
7. õpib tundma mõningaid kunstiajaloo tuntumaid töid.

Õppesisu:
Kunstilugu. (4 tundi) Kunstiteose erinevad vormid. Installatsioon. Performance.
Kompositsioon. (2 tundi) Kaader, kadreerimine.
Kujutamisõpetus. (6 tundi) Kujutamisviisid. Kujutatava vormide lihtsustamine, deformeerimine.
Maastiku, hoonetekompleksi kujutamine. Vee, veekogude kujutamine. Inimene perspektiivis.
Liikumise kujutamine.
Disain. (6 tundi) Disain igapäevaelus. Tarbegraafika. Pakend, etikett. Logo. Teksti ja pildi koosmõju. Kirja kujundamine. Jooniskiri ja fantaasiakiri. Erineva otstarbega trükised, nende kujundamine. Op-kunst, op-ornamentika. Raamatugraafika. Illustratsioon.

Värviõpetus. (4 tundi) värvide kontrastid, vastastikused mõjud, kooskõlad, tasakaal. Valgus ja vari, eseme omavari, poolvari, langev vari.
Skulptuur. (5 tundi)Erinevate materjalide kombineerimine. Taaskasutatavad materjalid. Ruumilise vormi modelleerimine.
Kunstiajalugu. (5 tundi) Erinevate kultuuride kunstiajaloo tuntumate teoste näited. Kunststiilid kubism, fovism.
Näituste ja muuseumide külastamine (3 tundi)

Põhimõisted: Tarbegraafika, šrift, font, emotsioon, arvutigraafika, kaader, ruumiline vorm, logo, performance, komplementaarvärvid, intensiivsus, küllastus, järelkontrast, op-kunst, vitraaž.

Praktilised tööd: Ruumilise vormi modelleerimine, lihtsa installatsiooni loomine, mõne arvutiprogrammi abil ühe tarbegraafika töö teostamine (logo ja tootesildi kujundamine), op-ornamentika sirkli abil. Eksliibris. Maalimine akvarelliga, akvarelli ja graafilise joone kombineerimine – illustratsioon loole. Loovtööd vastavalt kujutamisõpetuse teemadele.

Lõiming:
Võõrkeel – võõrkeelsete koha- ja isikunimede hääldamine
Arvutiõpetus – teksti kujundamine arvutis. Joonistusprogrammid.
Ajalugu – stiil, kubism, fovism

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – arvutigraafiku-kujundaja elukutse

Õpitulemused:
1. Lihtsustab ja deformeerib eset suurema karakteersuse ja emotsionaalsuse saavutamiseks;
2. teab värvide kontraste ja vastastikusi mõjusid;
3. oskab kadreerida;
4. oskab esemel ja eseme juures eristada omavarju, poolvarju, langevat varju;
5. analüüsib kujundust, selle põhimõtteid ja mõju;
6. valib kujunduses tekstile sobiva koha, suuruse ja šrifti;
7. teab nimetada mõnda kunstiajaloo suurteost;
8. tunneb installatsiooni mõistet;
9. maalib spontaanselt ja kavandatult

8. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane:
1. Tutvub kunstide mitmekülgsete väljunditega ja kunstidega seotud elukutsetega;
2. omandatakse erinevaid oskusi ja õpitakse tehnoloogiaid, kasutatakse neid oma ideede väljendamisel;

3. käiakse kunstinäitustel ja osaletakse erinevatel kunstisündmustel;

Õppesisu:
Kunstilugu. (4 tundi) Lugude ja emotsioonide edastamise võtted läbi aegade. Sündmuste kujutamine. Kunstniku vaatenurk. Sümbolite tähenduse muutumine ajas (vikerkaar, haakrist, viisnurk).
Kompositsioon. (2 tundi) Kompositsiooniskeemid: kuldlõige, kolmnurk, diagonaal.
Kujutamisõpetus. (3 tundi) Kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks. Karikatuur. Koomiks.
Tarbekunst. (2 tundi) Tarbekunsti erialad.
Disain. (5 tundi) Tarbegraafika. Plakatikunst. Tekst plakatil. Plokk-kiri. Kirjaoptika. Disain igapäevaelus. Olulisemad arhitektuuri ja disaini näited arhitektuuris. Disain linnaruumis. (Info, viidad, reklaam)
Visuaalne kommunikatsioon ja meedia. (2 tundi) funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid linnaruumis. Kujundite, märkide ja sümbolite kasutamine reklaamis ja meedias.
Värviõpetus. (3 tundi) Värv ja värvus. Värvuste segunemine. Varju värv. Vari kompositsiooni elemendina. Värvid meeleolu väljendajana.
Perspektiiv. (3 tundi) Perspektiiv kahe koondpunktiga. Linnavaade.
Fotograafia. (4 tundi) Fotograafia ajalugu. Pildistamine. Kunstiline foto. Fotoreportaaž. Digifotograafia. Olulisemad pilditöötlusvõtted.
Animatsioon. (2 tundi) Animafilm. Nukufilm. Joonisfilm. Animatsioon. Digitaalgraafika.
Näituste külastamine (2 tundi)
Kunstiajalugu. (3 tundi) Barokk, renessanss, klassitsism, abstraktsionism.
Kunstimuuseumid Eestis ja mujal maailmas.
Põhimõisted: plakat, poster, afišš, animeerimine, koloriit, süžee, staatiline, dünaamiline, siluett, šrift, ofset-trükk, karikatuur, sarž, virtuaalmuuseum,
Praktilised tööd: plakati kujundamine, reklaamide loomine vastavalt tehnilistele võimalustele, pildistamine, fotonäituse korraldamine grupitööna, slaidiesitlus, maalimise ja joonistamise loovtööd vastavalt teemadele
Lõiming:
Arvutiõpetus – slaidiesitluse koostamine, video salvestamine, töötlemine, esitamine
Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – plakatikunstniku, fotograafi elukutse
„Keskkonna jätkusuutlik areng" „Teabekeskkond" – keskkonna visuaalne kujundamine, reklaam meie ümber, reklaami mõju ja ohud, meediakeskkonna võimalused ja ohud.
„Tervis ja ohutus" – fotode laadimine ja levimine veebikeskkonnas, sellest tulenevad ohud turvalisusele;
„Tehnoloogia ja innovatsioon" – digitehnoloogia võimalused disainis, visuaalses meedias;

Õpitulemused:
1. tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi,
2. kasutab kunstniku teost oma loomingu eeskujuna;

3. tunneb ära kuldlõikelise kompositsiooniskeemi, eristab staatilist ja dünaamilist kompositsiooni;
4. konstrueerib kahe koondpunkti abil perspektiivseid vaateid ruumist ja objektidest;
5. tunneb ära eriotstarbelisi plakateid, teab nende kujundamise üldisi nõudeid;
6. oskab konstrueerida plokk-kirja;
7. analüüsib kujundusvõtteid filmis, reklaamis, arvutimängus jne.;
8. oskab pildistada digikaameraga, salvestada pildifaili, teha lihtsat fototöötlust;
9. analüüsib looduslikke ja tehiskeskkondade objekte ning nendevahelisi seoseod ökoloogilisest, esteetilisest ja eetilisest vaatepunktist.
10. kasutab ideest lähtudes sihipäraselt mitmekesiseid visuaalseid väljendusvahendeid.
11. tunneb Eesti ja maailma kultuuripärandi olulisemaid kunstiteoseid. Võrdleb eri ajastute kunsti näiteid;

9. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane
1. teadvustab kultuuri rolli igapäevaelus
2. kujundab avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse kultuuritraditsioonidesse ja kaasaja kultuurinähtustesse;
3. väärtustab uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist;

Õppesisu:
Kunstilugu. (8 tundi) Kunstiteose erinevad vormid, väljundid, esitlusviisid. Tegevuskunstid. Häppening ja performance. Grafiti. Maakunst. Protsessuaalne kunst. Nüüdiskunst, selle suunad ja aktuaalse teemad. Kunst peegeldamas ühiskonna arengut.
Kompositsioon. (6 tundi) Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant, koloriit. Kompositsiooni rajamine geomeetrilistele kujunditele.
Kujutamisõpetus. (2 tundi) Meeleolu väljendus poosiga, skitseerimine.
Disain. (6 tundi) Disain igapäevaelus. Tootedisain. Ruumidisain.
Vormiõpetus. (4 tundi) Arhitektoonika geomeetriliste vormidega.
Värviõpetus. (2 tundi) Peegeldus, läige, refleks. Värvide psühholoogiline mõju. Värvussümboolika.
Videokunst. (3tundi) Video kujutava kunsti osana, performance'i ja installatsiooni osana.
Näituste ja kunstisündmuste külastamine (4 tundi)
Kunstiajalugu. (4 tundi) Kunststiilid naivism, sürrealism, realism, impressionism. Popkunst.

Põhimõisted: plakat, afišš, poster, digifoto, fototöötlus, ansambel, komplekt, moodul, pop-kunst, performance, projekt, action, altrnatiivkunst, kitš, klišee, stamp, diletant, grafiti, kuliss, rekvisiit, kunstiteooria, kunstikriitika, kunstiteraapia, kunstipoliitika,

massikunst, multimeedia, nägemispsühholoogia, nähtav valgus, projektsioon, vaade, siiditrükk, eksterjöör, interjöör, võltsing, koopia, vabakutseline,

Praktilised tööd: disainikavandid, installatsioonide, videote loomine, joonistusülesanded, kompositsiooniülesanded.

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – plakatikunstniku, fotograafi elukutse
„Keskkonna jätkusuutlik areng" „Teabekeskkond" – keskkonna visuaalne kujundamine, reklaam meie ümber, reklaami mõju ja ohud, meediakeskkonna võimalused ja ohud.
„Tervis ja ohutus" – fotode laadimine ja levimine veebikeskkonnas, sellest tulenevad ohud turvalisusele;
„Tehnoloogia ja innovatsioon" – digitehnoloogia võimalused disainis, visuaalses meedias;
„Väärtused ja kõlblus" – autori vabadus ja vastutus.

Õpitulemused:
1. tunnetab ja arendab teadlikult oma kunstialaseid võimeid; loovülesannetes leiab erinevaid lahendusvariante ja isikupäraseid teostusvõimalusi,
2. mõistab disaini kui protsessi, mille eesmärk on leida probleemile uus ja parem lahendus;
3. kasutab visuaalse kommunikatsiooni vahendeid, arutleb pildikeele kultuuriliste märkide üle;
4. mõistab, et nüüdiskunst väljendub paljudes erinevates meediumites ja sisaldab väga laia teemaderingi;
5. analüüsib kunstiteoseid ja nende tähendust vastavalt enda arusaamadele;
6. kasutab digitaaltehnoloogiaid oma ideede väljendamiseks.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist.
Õppeülesande lahendamisel arvestatakse:
1) kavandamist (idee arengut, originaalsust, teemaga seostamist);
2) tööprotsessi (sobivate tehnikate valikut, omandatud teadmiste rakendamist praktikas)
3) esitlus- ja eksponeerimisoskust (oskust põhjendada tehtud valikuid);
4) õpilase arengut, püüdlikkust.

Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

MUUSIKA

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli II astme muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) Tunneb rõõmu muusikast ning tunnetab, teadvustab ja arendab musitseerimise kaudu oma võimeid;
2) Tunneb huvi muusika kui kunstiliigi vastu ning kujundab enda esteetilist maitset;
3) Mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt muusikaliste tegevuste kaudu;
4) Kasutab muusikalistes tegevustes omandatud muusikalise kirjaoskuse põhialuseid;
5) Väärtustab muusikat ning muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
6) Teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone, osaleb selle edasikandmises ning mõistab ja austab erinevaid rahvuskultuure;
7) Teadvustab ja väärtustab muusikateoste autorsust ning suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.
8) Õpilaste muusikalise arengu toetamine ja loovuse arendamine muusikaliste tegevuste kaudu.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet - tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustele (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja erinevates muusikaga seotud projektides.

Väärtused ja kõlblus – kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning
isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine; tutvutakse muusika mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning muusikaga seotud elukutsetega.

Teabekeskkond - see hõlmab selliseid oskusi nagu info leidmine muusika kohta; tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon – on seotud praktiliste loovtegevustega; tehnoloogiliste vahendite kaasamine võimaldab salvestada õpilaste etteasteid, neid töödelda, taasesitada; noodikirja loomise ja salvestamise tarkvara võimalus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Tervis ja ohutus - Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused; muusikas kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

II kooliaste

4. klass 70 tundi

II kooliastme õppetegevused:

1) Laulmine
2) Pillimäng
3) Liikumine
4) Omalooming
5) Muusika kuulamine ja muusikalugu
6) Muusikaline kirjaoskus
7) Õppekäigud

1. **Laulmine**

Õppe-eesmärgid

1) Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
2) Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
3) Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
4) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
5) Õige häälekasutamine rääkimisel, laulmisel; häälekasutamistehnikate õpetamine, hääle tervishoiuga tutvumine, selge diktsiooni kujundamine rääkimisel ja laulmisel.
6) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; *a capella* või saatega laulmine
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides ;
5) Üksi ja kooris laulmine;
6) Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja moll kolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;

Õpitulemused

1) Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni
ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest;
2) Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
3) Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
4) Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse;
5) Laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA_1, SO_1, JO^1, LE, NA, DI);
6) Teab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn" (F. Pacius), „Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), „Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul).

Lõiming

Eesti keel Silbitamine teksti rütmistamisel; teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid;
Matemaatika Helipikkused ja -kõrgused, taktimõõt, murrud, helikõrguste vahelised kaugused. Laulu vorm, taktimõõt, mälu, seostamisoskus (loogika);
Inimeseõpetus liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo).
Kodanikuõpetus õige, vale, normid-reeglid,
Kehaline kasvatus loomulik kehahoid ja hingamine;
Kunst/loodusõpetus Looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine astmetrepiks
Tööõpetus Omavalmistatud muusikateemaliste mängude kasutamine rütmialases töös ja laulmisel relatiivsete astmetega.

2. Pillimäng

Õppe-eesmärgid

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel
4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;
2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;
2) Rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga;
3) Kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.
4) Oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi;

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astmenimed, kolmkõlad).
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus loodusnähtused- ja hääled.

2. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õppesisu

1) Tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
2) Lähtudes laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmatöödes,

Õpitulemused

1) Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
2) Oskab eesti laulu- ja ringmänge;
3) Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.
4) Oskab jälgida iseennast ja teisi rühmas tantsides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslasi;

Lõiming

Kehaline kasvatus	eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika	muusikapala vorm.

3. Omalooming

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu
2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).
3) Julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnalises kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodilisete improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine
4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või *ostinato*'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel	tekstide loomine.
Kehaline kasvatus	muusikale liikumise loomine vastavalt laulu karakterile, loominguliste ideede väljendamine liikumises, kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika	muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Tööõpetus	lihtsate pillide valmistamine.
Kunst	rütmikaartide valmistamine, omaloomingu visuaalne kujutamine

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada noortes austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Vokaalmuusika: Hääleliigid (*sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass*), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); kodukoha tuntumad koorid, dirigendid; Eesti tuntumad koorid; Tutvumine Eesti laulupidude traditsiooniga;

Õpitulemused

1) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit, vormi (2-osaline lihtvorm);
2) Oskab võrrelda vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, alt, tenor, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); teab koore ja tuntumaid dirigente kodukohas;
   tuntumaid Eesti koore; on tutvunud Eesti laulupidude traditsiooniga;
3) On tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill);

4) Oskab iseloomustada kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara;
5) Kasutab muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi
6) Teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus, õigekiri, oma seisukohtade (arvamuse) arusaadav põhjendamine; autorlus, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana;
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika.
Inimeseõpetus	kuulmine/kõrv ja tervishoid, aeg (tempo),
Loodusõpetus	riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend; Eesti ja erinevate maade kultuurilugu
Tööõpetus	Omavalmistatud muusikalooliste mängude kasutamine

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid;
2) 2 ja 3-osaline taktimõõt kinnistamine.
3) I kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel;

Õpitulemused

1) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

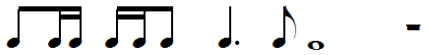

2) Mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides;
3) Oskab laulda astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
4) Mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes;
5) Õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida;
6) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:

a) Meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana;
b) koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor;
c) muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, *ostinato*, kaasmäng, eelmäng, vahemäng;
d) rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, *piano, forte*, fermaat;
e) laulurepertuaariga tutvustatakse märke *latern, segno, volt*.

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline väljendusoskus.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetusrütmi- ja meloodiakaardid.
Inimeseõpetus meetrum, vaikselt, valjult, tempo
Kunst kõlavärv, muusikapalade visualiseerimine
Kehaline kasvatus erinevad tantsud.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärk

1) Tutvustada oma kooli ja kodukoha kultuurielu ning muusikaga tegelimise võimalusi, suunata selles osalema
2) Kuulamiskogemuse omandamine
3) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
4) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt vms) jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus

2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.
Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus

5. klass 35 tundi

Õppetegevused:

1) Laulmine
2) Pillimäng
3) Liikumine
4) Omalooming
5) Muusika kuulamine ja muusikalugu
6) Muusikaline kirjaoskus
7) Õppekäigud

1. Laulmine

Õppe-eesmärgid

1) Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
2) Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
3) Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
4) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
5) Õige häälekasutamine rääkimisel, laulmisel; häälekasutamistehnikate õpetamine, hääle tervishoiuga tutvumine, selge diktsiooni kujundamine rääkimisel ja laulmisel.
6) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; *a capella* või saatega laulmine
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides ;

4) Relatiivseid helikõrguste (astmed) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2.
5) Üksi ja kooris laulmine;
6) Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja moll kolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;

Õpitulemused

1) Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest;
2) Oskab seostada relatiivseid helikõrgusi (astmeid) absoluutsete helikõrgustega g–G2;
   duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega;
3) Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
4) Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
5) Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse;
6) Teab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn" (F. Pacius), „Eesti lipp" (E. Võrk), „Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), „Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul), „Püha öö" (F. Gruber), kaks jõululaulu valikuliselt

Lõiming

Eesti keel Silbitamine teksti rütmistamisel; teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid;
Matemaatika Helipikkused ja -kõrgused, taktimõõt, murrud, helikõrguste vahelised kaugused. Laulu vorm, taktimõõt, mälu, seostamisoskus (loogika);
Inimeseõpetus liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo). õige, vale, normid-reeglid,
Kehaline kasvatus loomulik kehahoid ja hingamine;
Kunst/loodusõpetus Looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine astmetrepiks
Tööõpetus Omavalmistatud muusikateemaliste mängude kasutamine rütmialases töös ja laulmisel relatiivsete astmetega.

2. Pillimäng

Õppe-eesmärgid

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel

4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;
2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;
2) Rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga;
3) Kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.
4) Oskab seostada helistikke ja toonika kolmkõlasid C-duur, a-moll pillimänguga;

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astme- ja tähtnimed, helistikud ja kolmkõlad), paralleelsed helistikud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus loodusnähtused- ja hääled.

3. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õppesisu

1) Tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
2) Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Soome, Vene, Läti, Leedu, Rootsi, Norra;
3) Lähtuvalt laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmatöödes

Õpitulemused

1) Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
2) Tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
3) Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.

Lõiming

Kehaline kasvatus	eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika	muusikapala vorm.

4. Omalooming

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu
2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).
3) Julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnalises kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodilisete improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine
4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel tekstide loomine.
Kehaline kasvatus muusikale liikumise loomine vastavalt laulu karakterile, loominguliste ideede väljendamine liikumises, kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine
Kunst rütmikaartide valmistamine, omaloomingu visuaalne kujutamine

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada noortes austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); kodukoha tuntumad koorid, dirigendid; Eesti tuntumad koorid; Tutvumine Eesti laulupidude traditsiooniga;
2) Orkester ja selle liigid: tuntud orkestrid kodukohas ja Eestis. Tuntud dirigendid.
3) Eesti laulu-ja tantsupeod, tähtsamad üldjuhid; laulupeod ja üldjuhid tänapäeval;
4) Rahvaste muusika – Vene, Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Norra
5) Rahvalaul, selle liigid; rahvatantsud, rahvapillid.

Õpitulemused

1) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit, vormi (kahe- ja kolmeosaline);
2) Kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, alt, tenor, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); teab koore ja tuntumaid dirigente kodukohas ja Eestis; on tutvunud Eesti laulupidude traditsiooniga;
3) Kuulab ning oskab eristada instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit
4) Tunneb ja oskab eristada eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, rahvapille (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); rahvatantse (sõõrtantsud, voortantsud, labajalg, reinlender); teab nimetada tuntud Eesti tantsujuhte tantsupidude ajaloost.
5) Iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara;
6) Oskab kasutada muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi
7) Teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus, õigekiri, oma seisukohtade (arvamuse) arusaadav põhjendamine; autorlus, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana;
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika.
Ajalugu	Eesti ja erinevate maade kultuurilugu.
Inimeseõpetus	kuulmine/kõrv ja tervishoid, aeg (tempo),
Loodusõpetus	kodu- ja kodumaa riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend;
Tööõpetus	Omavalmistatud muusikalooliste mängude kasutamine
Võõrkeeled	võõrkeelsete laulutekstide mõistmine, sõnaraamatu kasutamine

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid;
2) 2- ja 3-osaline taktimõõt kinnistamine, kaheksandik taktimõõt tutvustamine laulurepertuaarist tulenevalt;
3) I ja II kooliastmes juba õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel;
5) Absoluutsed helikõrgused: tähtnimetused, viiulivõti.
6) Helilaadi ja helistiku mõiste selgitamine. Helistik. C – a

Õpitulemused

1) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

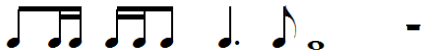

2) I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
3) Oskab laulda noodist relatiivsel meetodil, seostades absoluuthelikõrgustega.
4) Teab järgmiste sõnade tähendust ning oskab kasutada neid praktilisel musitseerimisel: *eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused, (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees (♯), bemoll (♭), bekarr (♮); paralleelhelistikud*

5) Helilaadi ja helistiku eristamine ja kasutamine, helistikud C - a;
6) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
   a) Laulurepertuaariga seoses tutvustatakse märke *latern, segno, volt*.
7) On kinnistanud varemõpitud oskussõnavara ning rütmifiguure,

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline väljendusoskus.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetus rütmi- ja meloodiakaardid.
Inimeseõpetus meetrum, vaikselt, valjult, tempo
Kunst kõlavärv, muusikapalade visualiseerimine
Võõrkeel itaaliakeelsete muusikaliste terminite tähenduse mõistmine.
Kehaline kasvatus Rahvatants.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärk

1) Tutvustada oma kooli ja kodukoha kultuurielu ning muusikaga tegelimise võimalusi, suunata selles osalema
2) Kuulamiskogemuse omandamine
3) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
4) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalike tööde sooritamine – töövihik, töölehed, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt) vms) jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.
Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus.
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus.

6. klass 35 tundi

Õppetegevused:

1) Laulmine
2) Pillimäng
3) Liikumine
4) Omalooming
5) Muusika kuulamine
6) Muusikaline kirjaoskus
7) Õppekäigud

1. Laulmine

Õppe-eesmärgid

1) Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
2) Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
3) Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
4) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
5) Õige häälekasutamine rääkimisel, laulmisel; häälekasutamistehnikate õpetamine, hääle tervishoiuga tutvumine, selge diktsiooni kujundamine rääkimisel ja laulmisel.
6) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi; *a capella* või saatega laulmine
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Meloodia laulmine relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides ;
4) Relatiivseid helikõrguste (astmed) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2.
5) Üksi ja kooris laulmine;
6) Duur- ja moll helilaadi ning duur- ja moll kolmkõla käsitlemine seoses laulmisega;

Õpitulemused

1) Laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni
   ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest;
2) Rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
3) Laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
4) Oskab kuulata iseennast ja kaaslasi ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides; suhtub kohustetundlikult endale võetud ülesannetesse;
5) Laulab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn" (F. Pacius), „Eesti lipp" (E. Võrk), „Kas tunned maad" (J. Berad), „Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), „Mu isamaa armas" (saksa rahvalaul), „Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul), „Püha öö" (F. Gruber), kaks jõululaulu valikuliselt

Lõiming

Eesti keel Silbitamine teksti rütmistamisel; teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid;

Matemaatika Helipikkused ja -kõrgused, taktimõõt, murrud, helikõrguste vahelised kaugused. Laulu vorm, taktimõõt, mälu, seostamisoskus (loogika);

Inimeseõpetus liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo). õige, vale, normid-reeglid,

Kehaline kasvatus loomulik kehahoid ja hingamine;

Kunst/loodusõpetus Looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine

Tööõpetus Omavalmistatud muusikateemaliste mängude kasutamine rütmialases töös ja laulmisel relatiivsete astmetega.

Usundilugu Vaimulike jõululaulude tekstide mõistmine

2. Pillimäng

Õppe-eesmärgid

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel
4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;

2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus;
5) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;
2) Rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga;
3) Kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.
4) Oskab seostada helistikke G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll pillimänguga

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astme- ja tähtnimed, helistikud ja kolmkõlad), paralleelsed helistikud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus loodusnähtused- ja hääled.

3. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õppesisu

1) Tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
2) Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa;
3) Lähtuvalt laulu karakterist lihtsama liikumise kujundamine rühmas;

Õpitulemused

1) Tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
2) Oskab eesti laulu- ja ringmänge;
3) Väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid

Lõiming

Kehaline kasvatus eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika muusikapala vorm.

4. Omalooming

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu
2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).
3) Julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnalises kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodilisete improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine
4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab improvisatsioonides astmemudeleid
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel tekstide loomine.
Kehaline kasvatus muusikale liikumise loomine lähtudes laulu karakterist, loominguliste ideede väljendamine liikumises, kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine

Kunst rütmikaartide valmistamine; omaloomingu visuaalne kujutamine

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada noortes austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Rahvaste muusika traditsioonidega tutvumine (valikuliselt):
   a) Suurbritannia (*shanty, hornpipe, reel, jig, kadrill)*
   b) Iiri
   c) Poola (*masurka, polonees*)
   d) Austria (*lendler, joodeldamine, alphorn*)
   e) Ungari (*verbunk, tśaardas*)
   f) Saksa: (*allemande, ślaager,*)
2) Muusikaline teema.
3) Muusika väljendusvahendid – tempo, dünaamika

Õpitulemused

1) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit;
2) Oskab iseloomustada kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades õpitud oskussõnavara;
3) Tunneb ja oskab eristada eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, rahvapille (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); rahvatantse (sõõrtantsud, voortantsud, labajalg, reinlender); teab nimetada tuntud Eesti tantsujuhte tantsupidude ajaloost.
4) Oskab iseloomustada (valikuliselt) rahvaste muusikat, omapära, teab nimetada mõnda heliloojat, tuntud teost, iseloomustab kohalikke tantse (Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa)
5) Kasutab muusika kuulamisel muusikalisi oskusi ja teadmisi
6) Teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega.
7) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
   a) vokaalmuusika, soololaul, koorilaul, instrumentaalmuusika, interpreet, improvisatsioon

b) tempo, *andante, moderato, allegro, largo, ritenuto, accelerando,* dünaamika, *piano, forte, mezzopiano, mezzoforte, pianissimo, fortissimo, crescendo, diminuendo*;
d) rütm, meloodia, kõlavärv, fermaat;
e) laulurepertuaariga seoses teab märkide *latern, segno vol tähendust*.

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus, õigekiri, oma seisukohtade (arvamuse) arusaadav põhjendamine; autorlus, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana;
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika.
Ajalugu	Eesti ja erinevate maade kultuurilugu.
Inimeseõpetus	kuulmine/kõrv ja tervishoid, aeg (tempo), kodu- ja kodumaa, riigid, rahvad
Loodusõpetus	riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend;
Tööõpetus	Omavalmistatud muusikalooliste mängude kasutamine
Võõrkeeled	võõrkeelsete laulutekstide mõistmine, sõnaraamatu kasutamine

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid;
2) 2 ja 3-osaline taktimõõt kinnistamine, kaheksandik taktimõõt seoses laulmisega.
3) I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, seostamine absoluutsete helikõrgustega;

Õpitulemused

1) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

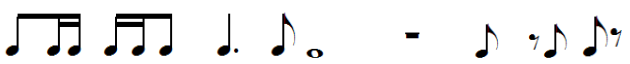

2) Mõistab erinevaid taktimõõte (2/4, ¾, 4/4, 3/8, 6/8) ning arvestab neid musitseerides;
3) Oskab laulda astmemudeleid käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja erinevates kõrguspositsioonides;
4) Teab järgmiste sõnade tähendust ning oskab kasutada neid praktilisel musitseerimisel:
   eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused, *(tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees (♯), bemoll (♭), bekarr (♮); paralleelhelistikud*
5) I ja II kooliastmes õpitud muusikalise kirjaoskuse ja oskussõnavara pidev kordamine .

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline väljendusoskus.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetus rütmi- ja meloodiakaardid.
Inimeseõpetus meetrum, vaikselt, valjult, tempo
Kunst kõlavärv, muusikapalade visualiseerimine
Võõrkeel itaaliakeelsete muusikaliste terminite tähenduse mõistmine.
Kehaline kasvatus Rahvatants.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärgid

1) Tutvustada oma kooli ja kodukoha kultuurielu ning muusikaga tegelimise võimalusi, suunata selles osalema
2) Kuulamiskogemuse omandamine
3) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
4) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine ühiste vestluse kaudu
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, plakat (pilt vms) jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.
Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus.
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus.

HINDAMINE II KOOLIASTMES

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta.
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavas määratletud õpitulemuste saavutatust.
Hinne on kujundav (õppeprotsessi käigus saadud) ning kokkuvõttev (poolaasta ning aasta lõpus).
Kui I kooliastmes hinnatakse peamiselt muusikalisi tegevusi: laulmist, pillimängu ja loovtegevusi, siis II kooliastmes on juba suurem kaal muusikaliste teadmiste ning oskuste kasutamisel muusikalistes tegevustes.
Kujundav hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse koostisosi:
teadmised – muusikaline kirjaoskus, oskussõnavara, muusika kuulamine ja muusikalugu (analüüs);
praktilised oskused – laulmine, pillimäng, omalooming, muusikaline liikumine;
eneseanalüüsioskus – oskus analüüsida nii enda kui ka kaasõpilaste osalemist ja saavutusi muusikalistes tegevustes;
osalusaktiivsus – tunnist osavõtt, aktiivne osalemine muusikalistes tegevustes nii koolis kui ka väljaspool kooli: osalemine koorilaulus, õppekäikudel; kontsertide ja muusikaetenduste külastamine.

III kooliaste

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli III astme muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) Tunneb rõõmu muusikast ning tunnetab, teadvustab ja arendab musitseerimise kaudu oma võimeid;

2) Tunneb huvi muusika kui kunstiliigi vastu ning kujundab enda esteetilist maitset;
3) Mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt muusikaliste tegevuste kaudu;
4) Kasutab muusikalistes tegevustes omandatud muusikalise kirjaoskuse põhialuseid;
5) Väärtustab muusikat ning muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
6) Teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone, osaleb selle edasikandmises ning mõistab ja austab erinevaid rahvuskultuure;
7) Teadvustab ja väärtustab muusikateoste autorsust ning suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.
8) Õpilaste muusikalise arengu toetamine ja loovuse arendamine muusikaliste tegevuste kaudu.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet - tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustele (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja erinevates muusikaga seotud projektides.

Väärtused ja kõlblus – kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine; tutvutakse muusika mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning muusikaga seotud elukutsetega.

Teabekeskkond - see hõlmab selliseid oskusi nagu info leidmine muusika kohta; tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon – on seotud praktiliste loovtegevustega; tehnoloogiliste vahendite kaasamine võimaldab salvestada õpilaste etteasteid, neid töödelda, taasesitada; noodikirja loomise ja salvestamise tarkvara võimalus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Tervis ja ohutus - Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused; muusikas kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

7. klass 35 tundi

Õppetegevused:

1) laulmine;
2) pillimäng;
3) muusikaline liikumine;
4) omalooming;
5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
6) muusikaline kirjaoskus;
7) õppekäigud;

1. Laulmine

Õppe-eesmärgid

1) Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
2) Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
3) Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
4) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
5) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi;
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud;
4) Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G^2);
5) Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.

Õpitulemused

1) Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: *Eesti hümn" (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort),* "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), lisaks 2 jõululaulu valikuliselt.
4) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

Lõiming

Eesti keel	teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid; silbitamine teksti rütmistamisel.
Matemaatika	laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamisoskus (loogika);
Inimeseõpetus	liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo). õige, vale, normid-reeglid,
Loodusõpetus	liikumine/dünaamika
Bioloogia	Hingamine, häälehoid (k.a häälemurde perioodil), kuulmine ja kõrv, pärilikkus
Kehaline kasvatus	loomulik kehahoid ja hingamine

2. Pillimäng

Õppe-eesmärgid

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel
4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;
2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod,* meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Absoluutse helikõrguste süsteemi kasutamine pillimängus;

5) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus).
2) Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides
3) Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astme- ja tähtnimed, helistikud ja kolmkõlad), paralleelsed helistikud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus Loodusnähtused- ja hääled, liikumine/dünaamika, jõud

3. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises).
2) Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika, Idamaad

Lõiming

Kehaline kasvatus eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika muusikapala vorm.

4. Omalooming

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu

2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine
4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm*rondo- ja variatsioonivorm*;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id).
7) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid)
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel tekstide loomine.
Kehaline kasvatus loominguliste ideede väljendamine liikumises, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Tööõpetuslihtsate pillide valmistamine.
Arvutiõpetus lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Helide omadused: *heliallikas, infrahelid, ultrahelid, Herz, detsibell, valulävi, kuulmislävi, kaja, kammertoon*
2) Ülevaade erinevatest orkestriliikidest ja lavamuusika źanritest;
3) Pillirühmad, heli tekkimine erinevate mänguvõtete kasutamisel, olulisi interpreete Eestis ja välismaal.
4) Keelpillid: Näppepillid, poogenpillid. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi. Tähtsamad pillimeistrid: Stradivarid, Guarnerid, Amattid. Tuntud interpreedid.
   M: *Stradivarius, poogen, pizzicato*
5) Puhkpillid: puupuhkpillid, vaskpuhkpillid. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi, heli tekkimine, tuntud interpreedid.
   Kausshuulik, kõlalehter, sordiin, kuliss, aukhuulik, klapid, trost,
6) Löökpillid: kindla helikõrgusega ja kindla helikõrguseta. Pillide tundmine kõla ja ehituse järgi. Tuntud interpreedid.
7) Rahvaste muusika eripärad, traditsioonid, pillid:
   Araabia – *koraan, makaam, ud, rabab, nai*;
   Juudid - *toora, judaism, śefardi muusika, klezmeri muusika*
   Austraalia – *aborigeenid, korroboririituaalid, didgeridoo, tśuringa*
   Jaapan – *gagaku muusika, No-teater, kabukiteater, Bunraku, koto, taiko-trummid;*
   Hiina – *kammertoon, pentatoonika, pekingi ooper, pipa, sheng;*
   India – *raaga, sitar, vina, india tantsukunst;*
   Indoneesia – *gamelanmuusika, -orkester, varjuteater;*

Õpitulemused

1) Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes;
2) Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3) On tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb Eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi;
4) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
5) Eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löökpille;
6) Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
7) Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).
8) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
   ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus (essee, uurimus, referaat), õigekiri, väitlemine oma seisukohtade põhjendamiseks.
Kirjandus	teose autor, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana.
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine, plakatid, tämber.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika – põhjendus, analüüs.
Ajalugu	Eesti ja erinevate maade kultuurilugu.
Loodusõpetus	heli ja selle omadused, liikumine/jõud, võnkumine, müra, elekter
Bioloogia	kuulmine/kõrv ja tervishoid,
Geograafia	riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend;
Arvutiõpetus	muusikanäidete leidmine internetist.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid:

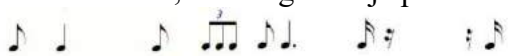

2) I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
3) I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste;
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid;
2) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

3) Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides
4) Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetusrütmi- ja meloodiakaardid.
Kunst kõlavärv.
Võõrkeel itaaliakeelsete muusikaliste terminite tähenduse mõistmine.
Arvutiõpetus muusikaterminitele seletuste leidmine internetis,
lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärgid

1) Kuulamiskogemuse omandamine
2) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
3) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol.
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline.
Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.
Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus.
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus.
Arvutiõpetus teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide koht, lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

8. klass 35 tundi

Õppetegevused:

1) laulmine;
2) pillimäng;
3) muusikaline liikumine;
4) omalooming;
5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
6) muusikaline kirjaoskus;
7) õppekäigud;

1. Laulmine

Õppe-eesmärgid

a. Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
b. Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
c. Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
d. Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
e. Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi;
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud;
4) Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G^2);
5) Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.

Õpitulemused

1) Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: *Eesti hümn“ (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksfort),* "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), lisaks 2 jõululaulu valikuliselt.

4) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

Lõiming

Eesti keel	teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; kodumaa- ja rahvakalendriteemad, silbitamine teksti rütmistamisel
Kirjandus	laulutekstide autorid; teatmeteoste kasutamine infoallikana;
Matemaatika	laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamis- ja põhjendusoskus (loogika), paralleelsed helistikud;
Kehaline kasvatus	loomulik kehahoid ja hingamine;
Bioloogia	hingamine, häälehoid (k.a häälemurde perioodil), kuulmine ja kõrv;
Loodusõpetus	liikumine/dünaamika.
Füüsika	heli ja selle omadused liikumine/jõud, võnkumine, müra.

2. Pillimäng

Õppe-eesmärgid

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel
4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;
2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod*, meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus;
5) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus).
2) Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides
3) Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astme- ja tähtnimed, helistikud ja kolmkõlad), paralleelsed helistikud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus loodusnähtused- ja hääled, liikumine/dünaamika, jõud.
Füüsika heli ja selle omadused, liikumine/jõud, võnkumine, müra.

3. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises).
2) Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika, Idamaad

Lõiming

Kehaline kasvatus eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika muusikapala vorm.

4. Omalooming

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu
2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodilisete improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine

4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm*rondo- ja variatsioonivorm*;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id).
7) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid)
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel	tekstide loomine.
Kehaline kasvatus	loominguliste ideede väljendamine liikumises, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika	muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Tööõpetus	lihtsate pillide valmistamine.
Arvutiõpetus	lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada noortes austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Klahvpillid. Elektrofonid.
2) Rahvaste muusika. muusikatraditsioonid: pillid, rahvamuusika, tantsud, heliloojad-muusikud.
   Hispaania – *fandango, flamenko, habaneera*
   Brasiilia – *samba, bossa nova, macarena, lambada*
   Argentina – *tango*
   Kuuba – *rumba, habaneera, paso doble*
   Jamaica – *reggae*

Mehhiko – *ranchera, mariachi*
Indiaanlaste ja eskimode muusika (Põhja-Ameerika)
Euroameerika muusika – kantrimuusika ja selle alaliigid

3) Muusikatööstus, selle eesmärgid, areng. Plaadifirmad.
5) Autorikaitse, põhimõtted, seadused.
6) Populaarmuusika. Popmuusika źanrid, nende omapära, tuntumad muusikud
7) Populaarmuusika ajalugu Eestis, tänapäev, Eesti plaadifirmad.
8) Tehnika areng, selle mõju popmuusikas

Õpitulemused

1) Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes;
2) Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3) Teab autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi ja kohustusi;
4) On tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb Eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi;
5) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
6) Eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löökpille;
7) Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
8) Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).
9) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: *ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur,* muusikainstrumentide nimetused

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus (essee, uurimus, referaat), õigekiri, väitlemine oma seisukohtade põhjendamiseks.
Kirjandus	teose autor, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana.
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine, plakatid, tämber.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika – põhjendus, analüüs.
Ajalugu	Eesti ja erinevate maade kultuurilugu.
Füüsika	heli ja selle omadused, liikumine/jõud, võnkumine, müra, elekter
Bioloogia	kuulmine/kõrv ja tervishoid,
Geograafia	riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend;
Arvutiõpetus	muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis, esitlused.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Noodivältused, rütmifiguurid ja pausid:

2) I ja II kooliastmes õpitud rütmifiguuride pidev kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste;
3) I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste;
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid;
2) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

3) Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides
4) Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetus rütmi- ja meloodiakaardid.
Kunst kõlavärv.
Võõrkeel itaaliakeelsete muusikaliste terminite tähenduse mõistmine.
Arvutiõpetus muusikaterminitele seletuste leidmine internetis, lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärk

1) Kuulamiskogemuse omandamine
2) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
3) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol.
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline.

Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.

Kehaline kasvatus - .muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus.

Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus.

Arvutiõpetus teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide koht, lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

9. klass 35 tundi

Õppetegevused:

1) laulmine;
2) pillimäng;
3) muusikaline liikumine;

4) omalooming;
5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
6) muusikaline kirjaoskus;
7) õppekäigud;

1. Laulmine

Õppe eesmärk

1) Sotsiaalsete oskuste arendamine läbi ühislaulmiste
2) Isamaa-armastuse kujundamine lähtudes Eesti muusikatraditsioonidest (laulupidu)
3) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi noodistlaulmise
4) Muusikaharrastuse toetamine koorides jm muusikakollektiivides osalemise kaudu
5) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Laulude õppimine: noodi järgi astmenimedega, kuulmise ja noodi järgi astmenimedega, kuulmise järgi;
2) Vestlus (laulu sisu, helilooja, teksti autor, väljendusvahendid);
3) Relatiivne meetod – laulmine astmetrepi, käemärkide, rändnoodi, rütmistatud astmete ja noodi järgi, mudellaulud;
4) Absoluutsete helikõrguste seostamine relatiivsete helikõrgustega (g-G^2);
5) Duur- ja moll helilaad ning duur- ja moll kolmkõla seoses lauludega; Pentatoonika seoses rahvaste muusikaga.

Õpitulemused

1) Õpilane laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule: „Eesti hümn“ (F. Pacius), "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), “Laul Põhjamaast” (Ü. Vinter), "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), "Saaremaa valss" (R. Valgre), "Kalevite kants" (P. Veebel), "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), "Me pole enam väikesed" (A. Oit). lisaks 2 jõululaulu valikuliselt.
4) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel)

Lõiming

Eesti keel teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus;

Kirjandus laulutekstide autorid; teatmeteoste kasutamine infoallikana.
Usundilugu kristlike laulutekstide mõistmine
Matemaatika laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamis- ja põhjendusoskus (loogika), paralleelsed helistikud;
Ühiskonnaõpetus liiklus-, kodu-, kodumaa- ja rahvakalendriteemad; aeg (tempo). õige, vale, normid-reeglid
Kehaline kasvatus loomulik kehahoid ja hingamine;
Bioloogia hingamine, häälehoid (k.a häälemurde perioodil), kuulmine ja kõrv;
Loodusõpetus liikumine/dünaamika.
Füüsika heli ja selle omadused liikumine/jõud, võnkumine, müra.

2. Pillimäng

Õppe eesmärk

1) Õpilase isikupära arendamine läbi musitseerimise
2) Teadmiste ja oskuste omandamine üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks.
3) Suhtlemis- ja koostööoskuse arendamine rühmas töötamisel
4) Üksteise kuulamise oskuse arendamine

Õppesisu

1) Pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides;
2) Orffi pedagoogika – kaasmängud, *ostinatod,* meloodilis-rütmilised improvisatsioonid;
3) Rütmimängud – rütmirondo, rütmikett, rütmilis-meloodilised küsimus-vastus motiivid;
4) Absoluutse süsteemi kasutamine pillimängus;
5) Erinevate pillide kasutamine musitseerimisel: keha-, rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või 6-keelne väikekannel kaasmängudes ja/või *ostinato*'des;

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (pillimängus).
2) Osaleb vastavalt võimetele bändides vm instrumentaalmuusika (saate) kollektiivides
3) Suudab kujundada lihtsamaid saateid lauludele, liikumistele

Lõiming

Matemaatika noodi-, helikõrgused, taktimõõt, seostamisoskus (astme- ja tähtnimed, helistikud ja kolmkõlad), paralleelsed helistikud.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.

Kehaline kasvatus kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Loodusõpetus loodusnähtused- ja hääled, liikumine/dünaamika, jõud.
Füüsika heli ja selle omadused, liikumine/jõud, võnkumine, müra.

3. Muusikaline liikumine

Õppe-eesmärgid

1) Muusikapala karateri väljendamine liikumise kaudu
2) Rütmitunnetuse arendamine

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (liikumises).
2) Väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid: (valikuliselt) Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika, Idamaad

Lõiming

Kehaline kasvatus eri maade rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ja muusika väljendusvahendite kujutamine liikumise kaudu, kehapillisaated,
Matemaatika muusikapala vorm.

4. Omalooming

Õppe eesmärk

1) Muusikalist mõtlemise ja loovuse arendamine kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu
2) Esinemisoskuse arendamine nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm).

Õppesisu

1) Orffi pedagoogika – omaloomingulised kaasmängud, tekstid, muusikaline liikumine;
2) Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide kujundamine;
3) Lihtsamate pillide valmistamine
4) Erinevate muusikaliste vormide kasutamine: Liht-, liitvorm*rondo- ja variatsioonivorm*;
5) Omaloomingu kirjapanek: kirjalik töö – töövihik;
6) Infotehnoloogia – noodistusprogramm(id).

7) Erinevate rütmide ja dünaamiliste väljendusvahendite kasutamine omaloomingu kujundamisel

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.
2) Loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
3) Loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
4) Kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid)
5) Loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;

Lõiming

Eesti keel tekstide loomine.
Kehaline kasvatus loominguliste ideede väljendamine liikumises, koordinatsioon, õiged mänguvõtted.
Matemaatika muusikapala vorm, taktimõõdud/murdarvud.
Ühiskonnaõpetus Inimõigused/autorikaitse, ettevõtlus ja konkurents, moraal, eetika.
Tööõpetus lihtsate pillide valmistamine.
Arvutiõpetus lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

5. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada teadlikku muusika kuulajat
2) Teadmiste omandamine muusika paremaks tundmiseks ja mõistmiseks
3) Kujundada noortes austust ja mõistmist erinevate rahvaste muusika- ja kultuuritraditsioonidesse
4) Kujundada muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust

Õppesisu ja põhimõisted

1) Muusika esituskoosseisud: ansambel – instrumentaal- ja vokaalkosseisud;
2) Orkester, selle ajalugu, liigid; tuntud orkestreid ja dirigente Eestis ning maailmas; sümfooniaorkester, dirigent, partituur, süvamuusika;
3) Hääl, hääle tervishoid, häälemurre, hääleliigid.
4) Lavamuusikaźanrite kujunemine. Tuntud heliloojad ja nende teosed.
   M: *Ooper, operett, muusikal, ballett, libreto, libretist, primadonna, intermezzo, aaria, retsitatiiv avamäng, kordeaballett.*
5) Muusikateater Eestis. Vanemuine, Estonia.
6) Rahvaste muusika. Prantsuse, Itaalia. Aafrika.
7) M: Śansoon, madrigal, blues, spirituaal, gospel;

8) Jazzmuusika ajalugu, jazziliigid; jazzistiilide tunnusjooned, esindajad, instrumendid. Jazzmuusika ja -muusikud Eestis. Jazzmuusika õppimisvõimalustest Eestis. Eesti jazziüritused.
   M: *Ragtime, blues, dixieland, scatlaul, bigband, swing, playing hot.*
9) Filmimuusika kujunemine, muusika roll filminduses, tuntud heliloojad. Filmimuusika Eestis.

Õpitulemused

1) Väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes;
2) Arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3) On tutvunud rahvaste muusikatraditsioonidega leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning suhtub neisse lugupidavalt; oskab neid võrrelda eesti rahvamuusikaga; tunneb eesti rahvamuusika tänapäevaseid tõlgendusi;
4) Kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
5) Tunneb jazzmuusika olulisemaid stiile, tuntud muusikuid.
6) Teab nimetada Eesti tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
7) Tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).
8) Mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
9) ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel
10) sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, jazzmuusika liigid;

Lõiming

Eesti keel	sõnavara, sh muusikaline, suuline ja kirjalik väljendusoskus (essee, uurimus, referaat), õigekiri, väitlemine oma seisukohtade põhjendamiseks.
Kirjandus	teose autor, teksti analüüs; teatmeteoste kasutamine infoallikana..
Usundilugu	Vaimuliku muusika mõistmine, analüüs;
Kunst	muusika meeleolu visualiseerimine, plakatid, tämber.
Matemaatika	võrdlemine, eristamine, muusikapala vorm, murdarvud - erinevad taktimõõdud, loogika – põhjendus, analüüs.
Ajalugu	Eesti ja erinevate maade kultuurilugu.
Füüsika	heli ja selle omadused, liikumine/jõud, võnkumine, müra, elekter
Bioloogia	kuulmine/kõrv ja tervishoid,
Geograafia	riigid, pealinnad, rahvastik, geograafiline asend;
Arvutiõpetus	muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis, esitlused.

6. Muusikaline kirjaoskus

Õppe-eesmärgid

1) Muusikalise kirjaoskuse omandamine läbi muusikaliste tegevuste
2) Muusikaline kirjaoskus lihtsustab muusikaga tegelemist ja muusika mõistmist

Õppesisu

1) Õpitud noodivältuste, rütmifiguuride ja pausid pidev kasutamine ja kinnistamine läbi muusikaliste tegevuste.
2) I ja II kooliastmes õpitud helistike kordamine (C–a, G–e, F–d, repertuaarist tulenevalt D–h) läbi muusikaliste tegevuste;
3) Viiuli- ja bassivõtme tundmine.
4) Relatiivse meetodi pidev kasutamine noodistlaulmisel, absoluutsete helikõrgustega seostamine (tähtnimed);

Õpitulemused

1) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid;
2) Mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:
3) Mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides. Tunneb viiuli- ja bassivõtit.
4) Kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed)

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sh muusikaline.

Matemaatika noodivältused, taktimõõt, vorm, sümbolid, murrud, paralleelsed helistikud, eristamine.
Tööõpetus rütmi- ja meloodiakaardid.
Kunst kõlavärv.
Võõrkeel itaaliakeelsete muusikaliste terminite tähenduse mõistmine.
Arvutiõpetus muusikaterminitele seletuste leidmine internetis,
lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

7. Õppekäigud

Õppe-eesmärk

1) Kuulamiskogemuse omandamine

2) Kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi
3) Arutlemis- ja eneseväljendusoskuse kujundamine

Õppesisu

1) Kontsertide jm muusikaürituste külastamine ning vahetute muljete edastamine arvustuse või essee näol.
2) Individuaalne, paaris- ja rühmatöö;
3) Vestlus, arutelu, analüüs või muud loovad väljundid – visuaalne kunst, dramatiseering, liikumine;
4) Kirjalik töö – töövihik, essee, analüüs, uurimus, retsensioon, referaat, plakat jne.

Õpitulemused

1) Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda ning osaleb kohalikus kultuurielus
2) Arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
3) Kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline.

Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat jne.

Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus.
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus.
Arvutiõpetus teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide koht, lihtsate muusikapalade loomine muusikaprogrammi kasutades.

HINDAMINE III kooliastmes

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta.
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavas määratletud õpitulemuste saavutatust.
Hinne on kujundav (õppeprotsessi käigus saadud) ning kokkuvõttev (poolaasta ning aasta lõpus).
7. klassis lisandub I poolaasta lõpus kirjaliku muusikaarvestuse hinne. Arvestuslik hinne ei mõjuta I poolaasta muusikaõpetuse hinnet, kuna ei sisalda kõiki muusikaõpetuses käsitletavaid komponente.
Kui I kooliastmes hinnatakse peamiselt muusikalisi tegevusi: laulmist, pillimängu ja loovtegevusi, siis II ja III kooliastmes on juba suurem kaal muusikaliste teadmiste ning oskuste kasutamisel muusikalistes tegevustes.
Kujundav hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse koostisosi:

teadmised – muusikaline kirjaoskus, oskussõnavara, muusika kuulamine ja muusikalugu (analüüs);
praktilised oskused – laulmine, pillimäng, omalooming, muusikaline liikumine;
eneseanalüüsioskus – oskus analüüsida nii enda kui ka kaasõpilaste osalemist ja saavutusi muusikalistes tegevustes;
osalusaktiivsus – tunnist osavõtt, aktiivne osalemine muusikalistes tegevustes nii koolis kui ka väljaspool kooli: osalemine koorilaulus, õppekäikudel; kontsertide ja muusikaetenduste külastamine.

Ainevaldkond KEHALINE KASVATUS

Kehakultuuripädevus

väljendub kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamises elustiili osana. See hõlmab oskust anda hinnangut kehalise vormisoleku tasemele, samuti valmisolekut sobiva spordiala või liikumisviisi harrastamiseks. Oluline on salliv suhtumine kaaslastesse, ausa mängu reeglite järgimine ning koostöö väärtustamine sportimisel ja liikumisel.
Põhikooli lõpetaja:

1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust tervisele ja töövõimele;
2) valdab põhiteadmisi ja -oskusi, et harrastada liikumist iseseisvalt sise-ja välistingimustes;
3) liigub/spordib ohutus-ja hügieeninõudeid järgides ning teab, kuidas käituda sportimisel juhtuda võivates ohuolukordades;
4) tunneb ausa mängu põhimõtteid, on koostöövalmis ning liigub/spordib oma kaaslasi austades ja keskkonda säilitades;
5) oskab kasutada kehalise võimekuse lihtsamaid enesekontrollimeetodeid ning jälgib oma kehalise vormisoleku taset;
6) tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi-ja tantsusündmuste vastu;
7) tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis liikumist/sportimist iseseisvalt harrastama.

Ainevaldkonna õppeaine

Ainevaldkonda kuulub kehaline kasvatus.
Kehalise kasvatuse nädalatundide jaotumine kooliastmeti on järgmine: II kooliaste – 8 nädalatundi III kooliaste – 6 nädalatundi
Tundide jaotus klassiti nädalas:

II kooliaste
4. kl 3 tundi
5. klass 3 tundi
6. klass 2 tundi

III kooliaste
7. klass 2 tundi
8. klass 2 tundi
9. klass 2 tundi

Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonda kuuluv kehaline kasvatus toetab õpilast oma tervist väärtustava eluviisi kujunemisel. Kehalise kasvatuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused on aluseks õpilase iseseisvale liikumisharrastusele. Koolis kogetud liikumisrõõm soodustab huvi spordi-ja tantsusündmuste vastu, innustab õpilast neid jälgima ning neis osalema. Kehalise kasvatuse õppekorraldus, mis tagab õpilase kehalise/liigutusliku, kõlbelise, sotsiaalse ja esteetilise arengu, toetab tema kujunemist terviklikuks isiksuseks.

Üldpädevuste kujundamine

Kehalises kasvatuses toetatakse väärtuspädevuse kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.
Õpipädevuse arengut soodustab õpilase oskus analüüsida ja hinnata oma liigutusoskuste ja kehaliste võimete taset ning kavandada meetmeid nende täiustamiseks. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse õppida uusi ja sobivaid liikumisviise.
Sotsiaalne pädevus tähendab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse. Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama.
Enesemääratluspädevus on oskus hinnata oma kehalisi võimeid ning valmisolek neid arendada, samuti suutlikkus jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida terveid eluviise ning vältida ohuolukordi.
Ettevõtlikkuspädevust kujundab õpilase oskus näha probleeme ja leida neile lahendusi, seada eesmärke, genereerida ideid ning leida sobivaid vahendeid ja meetodeid nende teostamiseks. Kehalises kasvatuses õpib õpilane analüüsima oma kehaliste võimete ja liigutusoskuste taset, kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt tervise tugevdamise ja töövõime parandamise nimel. Koostöö kaaslastega sportimisel/liikumisel kujundab toimetulekuoskust ja riskeerimisjulgust.
Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika selgitamine eeldavad õpilaselt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist.
Suhtluspädevus on seotud spordi ja tantsu oskussõnavara kasutamisega, eneseväljendusoskuse arendamisega ning teabe-ja tarbetekstide lugemisega/mõistmisega.

Lõiming

Kehalise kasvatuse lõimimisel teiste valdkondadega on palju võimalusi.
Emakeelepädevust kujundatakse kehalises kasvatuses teksti mõistmise, suulise ja kirjaliku teksti loomise ning eneseväljendusoskuse kaudu.

Õpilaste võõrkeeltepädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevatest võõrkeelsetest teabeallikatest vajaliku info leidmine. Eri spordialades/liikumisviisides kasutatakse võõrsõnu, mille tähendust on vaja selgitada.
Kunstipädevuse kujunemist toetab spordialade/liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitlus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskus märgata ümbritsevas ilu.
Sotsiaalne pädevus. Kehalises kasvatuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis-ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks.
Tehnoloogiline pädevus võimaldab rakendada teaduse ja tehnika saavutusi erinevates spordialades/liikumisviisides (spordialade tehnika, spordivarustus ja -vahendid) ning järgida tervisliku toitumise põhitõdesid.
Loodusteaduslikku pädevust toetab keskkonna väärtustamine liikumisel/sportimisel. Kehalise kasvatuse kaudu kinnistuvad teadmised ja oskused, mis on omandatud inimeseõpetuses, bioloogias, füüsikas ja geograafias.

Läbivad teemad

Läbiva teema **„Tervis ja ohutus“** puhul on kehalisel kasvatusel kanda oluline osa. Tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui ka tunnivälises tegevuses, samuti füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu.
Läbivat teemat **„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“** toetatakse kehalises kasvatuses õpilaste innustamisega olema terve ning kandma muutuvas õpi-, elu-ja töökeskkonnas hoolt oma töövõime suurendamise eest. Võimekuse ja huvi ilmnemise korral mõne spordi-ja/või liikumisharrastuse vastu juhitakse õpilast selle alaga süvendatult tegelema.
Läbivat teemat **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“** aitab kehalises kasvatuses ellu viia väljas (looduses) harrastatavate spordialadega tegelemine, mis väärtustab ümbritsevat ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumise harrastajaks.
Läbivat teemat **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“** toetatakse õpilaste organiseeritud tunnivälise liikumisharrastuse kaudu (omaalgatuslikud spordi-ja tantsuüritused, võistlused, õpilaste juhendamisel tegutsevad liikumis-ja treeningrühmad jms).
Läbiv teema **„Kultuuriline identiteet“** kajastub kehalise kasvatuse tundides õpitavates spordialades/liikumisviisides, mis tutvustavad rahvuslikku ja teiste maade liikumiskultuuri ning aitavad õpilasel kujuneda kultuuriteadlikuks (omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavaks) ühiskonnaliikmeks.
Läbiv teema **„Teabekeskkond“** toetab õpilast vajaliku info leidmisel.
Läbiva teema **„Tehnoloogia ja innovatsioon“** rakendamine kehalises kasvatuses seostub antud ülesande jaoks õpilasepoolse sobiva lahenduse leidmisega.
Läbiv teema **„Väärtused ja kõlblus“** seostub spordi ülima aate – ausa mängu põhimõtete – järgimisega kehalises kasvatuses ning tunnivälises sportlikus tegevuses. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

KEHALINE KASVATUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli kehalise kasvatusega taotletakse, et õpilane:

1) soovib olla terve ja rühikas;
2) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust;
3) tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis uusi liikumisoskusi õppima ja liikumist iseseisvalt harrastama;
4) omandab põhikooli ainekavasse kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika;
5) täidab liikudes/sportides ohutus-ja hügieeninõudeid;
6) jälgib oma kehalist vormisolekut; teab, kuidas parandada töövõimet regulaarse treeninguga;
7) õpib kaaslastega koostööd tegema, kokku lepitud reegleid/võistlusmäärusi järgima ja ausa mängu olemust mõistma;
8) tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi-ja liikumisürituste vastu

Õppeaine kirjeldus

Kehalises kasvatuses lähtutakse vajadusest toetada õpilase kujunemist hea tervise ja töövõimega isiksuseks. Kehalise kasvatuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse.

Kehalises kasvatuses juhitakse õpilast oma kehalise v õ i m e k u s e taset jälgima ning seda regulaarselt harjutades ning uusi (sh iseseisvalt omandatud) teadmisi ja oskusi hankides edendama. Keskkonda hoidev, kaaslasi austav, koostööd ning ausa mängu põhimõtteid väärtustav liikumine ja sportimine toetavad õpilase sotsiaalset ning kõlbelist arengut.

Põhialadena kuuluvad põhikooli kehalise kasvatuse ainekavva võimlemine, kergejõustik (I kooliastme õpitulemustes ja õppesisus esitatud põhiliikumisviisidena jooks, hüpped ja visked), liikumis- ja sportmängud (korv-, võrk- ja jalgpall – koolil on kohustus õpetada neist kaht), tantsuline liikumine, talialad (suusatamine ja uisutamine – koolil on kohustus õpetada neist üht) ning orienteerumine. I või II kooliastmes läbivad õpilased ujumise algõpetuse kursuse. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuse tundides praktilises tegevuses ja/või õpilasi iseseisvale (tunnivälisele) õppele suunates.

Et koolidel oleks võimalik kehalist kasvatust korraldades arvestada õpilaste huve, kooli ja/või paikkonna spordi- või liikumisharrastuse traditsioone, ent ka olemasolevaid sportimisvõimalusi, on kehalise kasvatuse ainekavas esitatud õpitulemused kavandatud saavutada (ja neile vastav õppesisu läbida) 75–80% õppeks ettenähtud tundide jooksul. 20–25% kehalisele kasvatusele ette nähtud tundide mahust võivad koolid kasutada ainekavva mittekuuluvate spordialade ja liikumisviiside (käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jm) õpetamiseks, ainekavva kuuluvate põhialade oskuste kinnistamiseks või põhialade süvendatud õppeks. Tantsuline liikumine võib olla integreeritud kehalise kasvatuse tundides teiste spordialade ja liikumisviisidega.

Õppetegevus

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse kaasaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: looduskeskkond, kooliõu jne;
7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine jne.

II kooliastme õppetegevused on:

1) organiseeritud praktiline harjutamine tundides ja tunnivälise tegevusena; iseseisev liikumine ning mängimine tunnivälise (vaba aja) tegevusena;
2) kontrollharjutuste sooritamine, oma kehaliste võimete kontrollimine ning tulemustele hinnangu andmine;
3) oma ja/või kaaslaste tegevuse/soorituse kommenteerimine ning arutelu;
4) spordi-, liikumis- ja terviseteemaliste materjalide lugemine;
5) spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest osavõtt võistlejana/osalejana; spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine Tv-st.

III kooliastme õppetegevused on:

1) organiseeritud ja iseseisev praktiline harjutamine;
2) kontrollharjutuste sooritamine ja oma kehaliste võimete kontrollimine ning tulemustele hinnangu andmine;
3) oma ja kaaslaste tegevuse/soorituse kommenteerimine; sõnalised aruanded; vestlused;
4) liikumis-, spordi- ja terviseteemaliste materjalide lugemine ning loetu analüüsimine;
5) spordivõistlustel ja/või tantsuüritustel käimine, neist osavõtt võistleja, osaleja või abilisena; spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine erinevate meediakanalite vahendusel.

Kuna õpilase kehaline aktiivsus on efektiivseim viis, et hoida tervist, arendada ning säilitada üldist töövõimet, kehalist vormisolekut ja vaimset tasakaalu, on soovitatav pakkuda vabade tundide arvelt lisatunde liikumiseks ning sportimiseks.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab alates II kooliastmest poiste ja tüdrukute kehalise kasvatuse tunnid eraldi.
2. Kool korraldab õppe spordirajatistes (võimlas, staadionil, aeroobika- ja tantsutundide ruumis), kus on vajalik sisseseade ainekavakohasteks õppetegevusteks.
3. Saab kasutada suusarada ja/või uisuväljakut, terviserada
4. Hügieeniharjumuste kujundamiseks on olemas rõivistud ning pesemisruumid.

II kooliaste

Õpitulemused

II kooliastme lõpetaja:

1) selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele ning kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis; kirjeldab oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;
2) omandab kooliastme ainekavva kuuluvate kehaliste harjutuste (spordialade/liikumisviiside) tehnika (vt alade õpitulemused õppesisu juures), teab, kuidas õpitud alasid iseseisvalt sooritada; sooritab põhiliikumisviise liigutusvilumuste tasemel;
3) selgitab kehalise kasvatuse tundides kehtivate ohutus- ja hügieeninõuete ning iseseisva ohutu liikumisharrastuse/liiklemise vajalikkust; järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatuse tundides ning tunnivälistes spordiüritustes;
4) sooritab kontrollharjutusi ja kehalise võimekuse katseid, võrdleb saavutatud tulemusi oma varasemate tulemustega; valib õpetaja juhendamisel oma rühti ja kehalist võimekust parandavaid harjutusi ja sooritab neid;
5) mõistab hea käitumise, reeglite järgimise, keskkonda säästva suhtumise ja koostöö tegemise vajalikkust sportimisel/liikumisel; täidab reegleid ja võistlusmäärusi kehalisi harjutusi õppides ning liikudes; on valmis tegema koostööd (sooritama koos harjutusi, kuuluma ühte võistkonda jne) kõigi kaaslastega; kirjeldab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja teistes tegevustes;
6) kirjeldab sobivaid oskussõnu kasutades nähtud spordivõistlust ja/või tantsuüritust ning oma muljeid sellest; nimetab Eesti ja maailma tuntud sportlasi ning võistkondi; valdab teadmisi maailmas toimuvatest suurvõistlustest ja antiikolümpiamängudest;
7) harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja, osaleja või pealtvaatajana; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne; soovib õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada teadmisi iseseisvaks sportimiseks/liikumiseks; osaleb tervisespordiüritustel.

II kooliastmel käsitletav temaatika:
A. Teadmised spordist ja liikumisviisidest
B. Võimlemine
C. Kergejõustik
D. Liikumis- ja spordimängud
E. Uisutamine
F. Orienteerumine
G. Tantsuline liikumine

4. klass 105 tundi

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu
Tervis ja kehaline aktiivsus, mis on tervisliku eluviisi oluline komponent.
Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted.
Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Lihtsad esmaabivõtted.
Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel.
Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi; kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida (õpetaja toel valitud harjutusi kasutades) oma kehalisi võimeid ja rühti.
Teadmised spordialadest, suurematest võistlustest, antiiksetest olümpiamängudest.

Õpitulemused
1. Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust
2. Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral
3. Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne
4. Sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga; valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid
5. Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel
6. Teab, mida tähendab aus mäng spordis

7. Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi; teab tähtsamaid fakte antiikolümpiamängudest

Võimlemine

Õppesisu
Rivi- ja korraharjutused: kujundliikumised, pöörded sammliikumiselt.
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste
kombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes..
Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:
saatelugemise ja/või muusika saatel vahendiga või vahendita. Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused.
Rühiharjutused: kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused.
Rakendus- ja riistvõimlemine: lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas - poomil (T), kangil (P) ja rööbaspuudel.
Toenghüpe: harkhüpe või kägarhüpe
Iluvõimlemine (T): põlvetõste-, põlvetõstevahetus- ja sammhüpe. Harjutused hüpitsaga: hood, ringid, kaheksad, tiirutamised, hüpped, visked ja püüdmine.

Õpitulemused
1) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni (32 takti) saatelugemise või muusika saatel
2) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes;
3) sooritab iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T);
4) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ja rööbaspuudel;
5) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil (T) ja kangil (P);
6) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe).

Kergejõustik

Õppesisu
Jooks. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Püstilähe. Stardikäsklused. Ringteatejooks. Võistlusmäärused. Ajamõõtmine. Kestvusjooks.
Hüpped. Hoota hüpped. Erinevad hüppeharjutused. Kaugushüpe täishoolt.
Visked. Pallivise paigalt.

Õpitulemused
1) sooritab püstilähte stardikäsklustega;
2) sooritab kaugushüppe;
3) sooritab paigalt palliviske;
4) jookseb järjest 6 minutit.

Liikumis- ja sportmängud

Õppesisu
Korvpall. Palli põrgatamine ja söötmine. Mängija kaitseasend (mees- mehe kaitse). Korvpallireeglitega tutvustamine.
Mäng lihtsustatud reeglite järgi
Võrkpall. Ülalt- ja altsööt vastu seina ja paarides. Alt-eest palling. Kolme viskega võrkpall. Minivõrkpall. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.
Jalgpall. Söödu peatamine rinnaga (P) ja löögitehnika arendamine ja täiustamine.
Mäng 4:4 ja 5:5. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Õpitulemused
1) sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;
2) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning saab aru kohtuniku otsustest;

sportmängud (kooli poolt valitud kahe mängu osas)
1) sooritab põrgatused takistuste vahelt;
2) sooritab ülalt- ja altsöödud paarides ning alt-eest pallingu võrkpallis;
3) sooritab palli söötmise ja peatamise jalapöia siseküljega jalgpallis;
4) mängib kaht korvpalli ja võrkpalli lihtsustatud reeglitega ja sooritab

õpitud sportmängudes õpetaja poolt koostatud kontrollharjutust.

Uisutamine

Õppesisu
Uisutamine paarides, kolmikutes ja rühmas. Ülejalasõit vasakule ja paremale.
Kestvusuisutamine. Mängud ja teatevõistlused uiskudel.

Õpitulemused
1) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale;
2) kasutab uisutades sahkpidurdust;
3) uisutab järjest 4 minutit.

Orienteerumine

Õppesisu
Kaardi mõõtkava, reljeefivormid, kauguse määramine. Kompassi tutvustamine. Suunaharjutused kompassiga seistes ja liikudes. Õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades.
Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine vastavalt pinnasetüübile, reljeefivormidele, takistustele.
Orienteerumismängud.

Õpitulemused

1) arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi
2) oskab võrrelda maastikku ja kaarti. Oskab määrata asukohta
3) oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi
4) oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita

Tantsuline liikumine

Õppesisu

Eesti rahva- ja seltskonnatantsud paaris ning paarilise vahetusega. Eakohased tantsuvõtted ja - sammud; 4-8-taktilised liikumis- ja tantsukombinatsioonid; ruumitaju ülesanded,
põimumine liikudes, pöörded ja pöörlemine. Loovtantsu põhielement keha.
Tantsuürituste külastamine ja arutelu.

Õpitulemused

1) Tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh Eesti ja teiste rahvaste tantse.
2) Kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemisest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase terviseseisundist – õpilane sooritab hindeharjutusena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse kehalise kasvatuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.

Hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist, teadmiste rakendamist ning õpilaste koostööoskust. Kehalistele võimetele hinnangut andes peab tulemuse kõrval arvestama õpilase arengut ning tema tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Hinnata tuleb ka õpilase tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel jm.

5. klass 105 tundi

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu
Tervis ja kehaline aktiivsus, mis on tervisliku eluviisi oluline komponent.
Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted.
Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Lihtsad esmaabivõtted.
Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel.
Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi; kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida (õpetaja toel valitud harjutusi kasutades) oma kehalisi võimeid ja rühti.
Teadmised spordialadest, suurematest võistlustest, antiiksetest olümpiamängudest.

Õpitulemused

1. Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust
2. Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral
3. Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne
4. Sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga; valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid
5. Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel
6. Teab, mida tähendab aus mäng spordis
7. Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi; teab tähtsamaid fakte antiikolümpiamängudest

Võimlemine

Õppesisu
Rivi- ja korraharjutused: kujundliikumised, pöörded sammliikumiselt.
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste
kombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes..
Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:

saatelugemise ja/või muusika saatel vahendiga või vahendita. Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused.
Rühiharjutused: kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused.
Rakendus- ja riistvõimlemine: lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas (kätelseis abistamisega,) poomil (T), kangil (P) ja rööbaspuudel.
Toenghüpe: harkhüpe või kägarhüpe
Iluvõimlemine (T): põlvetõste-, põlvetõstevahetus- ja sammhüpe. Harjutused hüpitsaga: hood, ringid,
kaheksad, tiirutamised, hüpped, visked ja püüdmine.

Õpitulemused

1) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni (32 takti) saatelugemise või muusika saatel
2) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes;
3) sooritab iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T);
4) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ja rööbaspuudel;
5) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil (T) ja kangil (P);
6) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe).

Kergejõustik

Õppesisu
Jooks. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Püstilähe. ja madallähe. Stardikäsklused. Ringteatejooks. Võistlusmäärused. Ajamõõtmine. Kestvusjooks.
Hüpped. Hoota hüpped. Erinevad hüppeharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega..
Visked. Pallivise hoojooksult..

Õpitulemused

1) sooritab püstilähte stardikäsklustega;
2) sooritab kaugushüppe;
3) sooritab paigalt palliviske;
4) jookseb järjest 8 minutit.

6. klass 70 tundi

6. klassi õpilane:

1) selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele ning kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis; kirjeldab oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;
2) omandab kooliastme ainekavva kuuluvate kehaliste harjutuste (spordialade/liikumisviiside) tehnika (vt alade õpitulemused õppesisu juures),

teab, kuidas õpitud alasid iseseisvalt sooritada; sooritab põhiliikumisviise liigutusvilumuste tasemel;

3) selgitab kehalise kasvatuse tundides kehtivate ohutus- ja hügieeninõuete ning iseseisva ohutu liikumisharrastuse/liiklemise vajalikkust; järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatuse tundides ning tunnivälistes spordiüritustes;
4) sooritab kontrollharjutusi ja kehalise võimekuse katseid, võrdleb saavutatud tulemusi oma varasemate tulemustega; valib õpetaja juhendamisel oma rühti ja kehalist võimekust parandavaid harjutusi ja sooritab neid;
5) mõistab hea käitumise, reeglite järgimise, keskkonda säästva suhtumise ja koostöö tegemise vajalikkust sportimisel/liikumisel; täidab reegleid ja võistlusmäärusi kehalisi harjutusi õppides ning liikudes; on valmis tegema koostööd (sooritama koos harjutusi, kuuluma ühte võistkonda jne) kõigi kaaslastega; kirjeldab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja teistes tegevustes;
6) kirjeldab sobivaid oskussõnu kasutades nähtud spordivõistlust ja/või tantsuüritust ning oma muljeid sellest; nimetab Eesti ja maailma tuntud sportlasi ning võistkondi; valdab teadmisi maailmas toimuvatest suurvõistlustest ja antiikolümpiamängudest;
7) harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja, osaleja või pealtvaatajana; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne; soovib õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada teadmisi iseseisvaks sportimiseks/liikumiseks; osaleb tervisespordiüritustel.

II kooliastmel käsitletav temaatika:

A. Teadmised spordist ja liikumisviisidest
B. Võimlemine
C. Kergejõustik
D. Liikumis- ja spordimängud
E. Uisutamine
F. Orienteerumine
G. Tantsuline liikumine

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu

Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele; kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent.
Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted.
Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Lihtsad esmaabivõtted.
Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel.

Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi; kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida (õpetaja toel valitud harjutusi kasutades) oma kehalisi võimeid ja rühti.
Teadmised spordialadest, suurematest võistlustest, antiiksetest olümpiamängudest.

Õpitulemused

1. Selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust
2. Mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral
3. Suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne
4. Sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga; valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid
5. Tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel
6. Teab, mida tähendab aus mäng spordis
7. Valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi; teab tähtsamaid fakte antiikolümpiamängudest

Võimlemine

Õppesisu

Rivi- ja korraharjutused: kujundliikumised, pöörded sammliikumiselt.
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste
kombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes..
Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused:
saatelugemise ja/või muusika saatel vahendiga või vahendita. Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused.
Rühiharjutused: kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused.
Rakendus- ja riistvõimlemine: lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas (kätelseis abistamisega,) poomil (T), kangil (P) ja rööbaspuudel.
Toenghüpe: harkhüpe või kägarhüpe
Iluvõimlemine (T): põlvetõste-, põlvetõstevahetus- ja sammhüpe. Harjutused hüpitsaga: hood, ringid,
kaheksad, tiirutamised, hüpped, visked ja püüdmine.

Õpitulemused

1) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni (32 takti) saatelugemise või muusika saatel
2) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes;
3) sooritab iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T);
4) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ja rööbaspuudel;
5) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil (T) ja kangil (P);
6) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe).

Kergejõustik

Õppesisu

Jooks. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Püstilähe. Madallähte tutvustamine. Stardikäsklused. Ringteatejooks. Võistlusmäärused. Ajamõõtmine. Kestvusjooks.

Hüpped. Hoota hüpped. Erinevad hüppeharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega.

Kõrgushüpe (üleastumis-hüpe).

Visked. Pallivise hoojooksult.

Õpitulemused

1) sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse ringteatejooksus;
2) sooritab kaugushüppe paku tabamisega ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
3) sooritab hoojooksult palliviske;
4) jookseb järjest 9 minutit.

Liikumis- ja sportmängud

Õppesisu

Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine ja

sammudelt vise korvile. Mängija kaitseasend (mees- mehe kaitse). Korvpallireeglitega tutvustamine.

Mäng lihtsustatud reeglite järgi

Võrkpall. Ülalt- ja altsööt vastu seina ja paarides. Alt-eest palling. Kolme viskega võrkpall. Minivõrkpall. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Jalgpall. Söödu peatamine rinnaga (P) ja löögitehnika arendamine ja täiustamine.

Mäng 4:4 ja **5:5. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.**

Õpitulemused

1) sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;
2) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning saab aru kohtuniku otsustest;

sportmängud (kooli poolt valitud kahe mängu osas)

1) sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis;

2) sooritab ülalt- ja altsöödud paarides ning alt-eest pallingu võrkpallis;
3) sooritab palli söötmise ja peatamise jalapöia siseküljega jalgpallis;
4) mängib kaht kooli valitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi ja/või sooritab
5) õpitud sportmängudes õpetaja poolt koostatud kontrollharjutust.

Uisutamine

Õppesisu
Uisutamine paarides, kolmikutes ja rühmas. Ülejalasõit vasakule ja paremale.
Start, sõit kurvis ja finišeerimine. Kestvusuisutamine. Mängud ja teatevõistlused uiskudel.

Õpitulemused
1) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale;
2) kasutab uisutades sahkpidurdust;
3) uisutab järjest 6 minutit.

Orienteerumine

Õppesisu
Kaardi mõõtkava, reljeefivormid, kauguse määramine. Kompassi tutvustamine. Suunaharjutused kompassiga seistes ja liikudes. Õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades.
Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine vastavalt pinnasetüübile, reljeefivormidele, takistustele.
Orienteerumismängud.

Õpitulemused
1) arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi
2) oskab võrrelda maastikku ja kaarti. Oskab määrata asukohta
3) oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi
4) oskab mängida orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita

Tantsuline liikumine

Õppesisu
Eesti rahva- ja seltskonnatantsud paaris ning paarilise vahetusega. Eakohased tantsuvõtted ja - sammud; 4-8-taktilised liikumis- ja tantsukombinatsioonid; ruumitaju ülesanded, põimumine liikudes, pöörded ja pöörlemine. Loovtantsu põhielement keha. Tantsuürituste külastamine ja arutelu.

Õpitulemused
1) Tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh Eesti ja teiste rahvaste tantse.
2) Kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemisest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase terviseseisundist – õpilane sooritab hindeharjutusena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse kehalise kasvatuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.

II kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist, teadmiste rakendamist ning õpilaste koostööoskust. Kehalistele võimetele hinnangut andes peab tulemuse kõrval arvestama õpilase arengut ning tema tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Hinnata tuleb ka õpilase tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel jm.

III kooliaste

Põhikooli lõpetaja:

1) kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; analüüsib oma igapäevast kehalist aktiivsust, sh liikumisharrastust, ning annab sellele hinnangu;
2) omandab põhikooli ainekavva kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika, suudab õpitud spordialasid/liikumisviise iseseisvalt sooritada;
3) järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuse tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes, sportides ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikudes/sportides juhtuda võivate õnnetusjuhtumite korral;
4) sooritab kontrollharjutusi ja kehaliste võimete testi harjutusi (sh lihtsamaid enesekontrolli teste) ning annab hinnangu oma tulemustele; teab, mis harjutused ja meetodid sobivad kehalise võimekuse parandamiseks, ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
5) järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi; liigub/spordib keskkonda hoides, oma kaaslasi austades ja nendega koostööd tehes; selgitab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja elus;
6) kirjeldab oskussõnu kasutades nähtud võistlusi erinevatel spordialadel ja/või

nähtud tantsuüritusi ning oma muljeid nendest; kirjeldab oma lemmikspordiala (või tantsustiili), loetleb sel alal toimuvaid võistlusi/üritusi ning ala tuntumaid esindajaid Eestis ja maailmas; valdab teadmisi antiik- ja kaasaja olümpiamängudest ning Eesti sportlaste saavutustest olümpiamängudel;

7) harjutab aktiivselt kehalise kasvatuse tundides; tunneb huvi koolis ja/või väljaspool toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja (osaleja), pealtvaataja või kohtuniku/korraldajate abilisena; harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt ja/või koos kaaslastega; soovib õppida (sh iseseisvalt) uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada iseseisvaks liikumisharrastuseks vajalikke teadmisi

III kooliastmel käsitletav temaatika:

A. Teadmised spordist ja liikumisviisidest
B. Võimlemine
C. Kergejõustik
D. Liikumis- ja spordimängud
E. Uisutamine
F. Orienteerumine
G. Tantsuline liikumine

7. klass 70 tundi

Õppetöö eesmärgid:

1) On terve ja hea rühiga
2) Omab motivatsiooni, huvi ja teadmisi iseseisvaks kehakultuuri harrastuseks.
3) Arendab mitmekülgselt oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi.
4) Omandab hügieeni harjumused ja teadmised tervislikust eluviisist.
5) Soodustab normaalse rühi, korrektse kehahoiaku kujunemist.
6) Tutvub võimalikult paljude spordialadega
7) Omandab süstemaatilise harjutamise tähtsuse.
8) Omandab suhtlemisoskust ja koostööharjumusi.
9) Arendab tahteomadusi, kujundab eetilisi (eeskätt spordieetika) ja esteetilisi tõekspidamisi.
10) Oskab mängu kaudu pidada kinni distsipliinist..
11) Hoidub vägivallast, aitab kaaslast.
12) Tunnetab oma võimeid ja oskab hinnata oma toimetulekut.
13) Jälgib oma tervislikku seisundit, oskab hoida head füüsilist vormi.
14) Peab tähtsaks järjepidevat kehalist tegevust ja osaleb neis tegevustes.
15) Suudab oma tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata.
16) Oskab eriolukorda hinnata ja eriolukorras toimida.

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu
Ohutu liikumine ja liiklemine.
Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi) traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted.
Oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.
Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).
Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise metoodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs.
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus.
Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur) võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas.
Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.
Teadmised spordiüritustest ning nendest osa võtmise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.

Õpitulemused
1) Selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele.
2) Järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi.
3) Liigub ja spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides.
4) Leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid.
5) Teab Eestis ja maailmas toimuvaid spordiüritusi ning sportlasi.
6) Osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt.

Võimlemine

Õppesisu
Riviharjutused ja kujundliikumised: jagunemine ja liitumine, lahknemine ja ühinemine, ristlemine.
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused:
koordinatsiooniharjutused.
Põhivõimlemine ja harjutused vahenditega, harjutused muusika saatel. Üldarendavad võimlemisharjutused erinevatele lihasrühmadele (harjutuste valik ja toime).
Rühi arengut toetavad harjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks.

Rakendusharjutused. Ronimine
Akrobaatika: ratas kõrvale.
Tasakaaluharjutused poomil (T): erinevad sammukombinatsioonid; sammuga ette 180 pööre; jala hooga taha 180; poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ette; erinevad mahahüpped.
Harjutused rööbaspuudel: tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (T) ning küünarvarstoengust hoogtõus taha (P).
Harjutused kangil: Tireltõus jõuga (P).
Toenghüpe: harkhüpe ja/või kägarhüpe.
Iluvõimlemine (T): harjutused rõngaga: hood ja hooringid, kaheksad, ringitamine, pöörded, vurr, veered ja visked.
Harjutuskombinatsioonide koostamine ja esitamine.

Õpitulemused

1) Oskab rivi- ja korraharjutusi. Iseseisvalt võimelda.
2) Sooritab õpitud vaba harjutuskombinatsiooni muusika saatel.
3) Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (P).
4) Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas.
5) Sooritab harjutuskombinatsiooni poomil (T).
6) Sooritab hark- ja kägarhüpe.

Kergejõustik

Õppesisu
Jooks. Sprindi eelsoojendusharjutused. Ringteatejooks. Kestvusjooks.
Hüpped. Kaugushüppe eelsoojendusharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüpe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe (üleastumishüpe)
Visked. Palliviske eelsoojendus-harjutused Pallivise hoojooksult.
Kuulitõuke juurdeviivad harjutused. Kuulitõuge paigalt ja ristsammuga.

Õpitulemused

1. Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega.
2. Ringteatejooksu teatevahetus.
3. Suudab joosta järjest 10 minutit.
4. Sooritab täishoolt kaugushüppe.
5. Sooritab üleastumistehnikas kõrgushüppe.
6. Sooritab hoojooksult palliviske.
7. Teab kuulitõuke ettevalmistavaid harjutusi.

Sportmängud

Õppesisu
Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile liikumiselt. Petted. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Algteadmised kaitsemängust. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Võrkpall. Sööduharjutused paarides ja kolmikutes lisaülesannetega; söödu-harjutused juhtmängijaga.
Ülalt palling. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Punktide lugemine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.
Jalgpall. Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste abil. Jalgpalluri erinevate positsioonide *kaitsja*, *poolkaitsja* ja *ründaja* ja nende ülesannete mõistmine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Õpitulemused

1. Sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente
2. Korvpallis sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted. Mängib reeglite järgi.
3. Võrkpallis sooritab ülalt pallingu, ründelöögi. Mängib reeglite järgi.

Uisutamine

Õppesisu
Paralleelpidurdus. Ülejalasõit. Tagurpidisõit. Kestvusuisutamine.

Õpitulemused

1) kasutab uisutades paralleelpidurdust
2) oskab uisutada selg ees
3) suudab uisutada kestvalt 6-7 min.
4) suudab ülejala sõita

Orienteerumine

Õppesisu
Üldsuuna ja täpse suuna (asimuut) määramine. Orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga. Orienteerumine lihtsal maastikul kaardi ja kompassi abil, kaardi ja maastikku võrdlemine, asukoha määramine

Õpitulemused

1. Läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt.
2. Oskab määrata suunda kompassi abil.
3. Oskab lugeda kaarti ja maastikku.

Tantsuline liikumine

Õppesisu
Tantsuoskuse arendamine õpitud tantsude baasil. Tantsualase oskussõnavara täiustumine.
Labajalavalss. Jive`i põhisamm.
Poiste ja tüdrukute rollid tantsus.

Rahvaste ja seltskonnatantsud sh kontratantsud, *line*-tants vm.
Loovtantsu elementide kasutamine. Tants kui kunst, sport ja kultuur.

Õpitulemused

1. Tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse
2. Teab tantsulist oskussõnavara.
3. Teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.
4. Kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemisest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase terviseseisundist – õpilane sooritab hindeharjutusena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse kehalise kasvatuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.
III kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist ning nende seostamist kehalise aktiivsusega kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses. Õpilase teadmistele hinnangut andes tuleks eelkõige arvestada õpilase võimet rakendada omandatud teadmisi reaalses praktilises tegevuses. Kehalistele võimetele hinnangut andes peab tulemuse kõrval arvestama õpilase arengut ning õpilase tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Kehalisele võimekusele hinnangut andes rakendatakse ka õpilase enesehindamist.
Hinnata tuleb ka õpilase tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel

8. klass 70 tundi

Õppetöö eesmärgid:

1. On terve ja hea rühiga
2. Omab motivatsiooni, huvi ja teadmisi iseseisvaks kehakultuuri harrastuseks.
3. Arendab mitmekülgselt oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi.
4. Omandab hügieeni harjumused ja teadmised tervislikust eluviisist.

5. Soodustab normaalse rühi, korrektse kehahoiaku kujunemist.
6. Tutvub võimalikult paljude spordialadega
7. Omandab süstemaatilise harjutamise tähtsuse.
8. Omandab suhtlemisoskust ja koostööharjumusi.
9. Arendab tahteomadusi, kujundab eetilisi (eeskätt spordieetika) ja esteetilisi tõekspidamisi.
10. Oskab mängu kaudu pidada kinni distsipliinist..
11. Hoidub vägivallast, aitab kaaslast.
12. Tunnetab oma võimeid ja oskab hinnata oma toimetulekut.
13. Jälgib oma tervislikku seisundit, oskab hoida head füüsilist vormi.
14. Peab tähtsaks järjepidevat kehalist tegevust ja osaleb neis tegevustes.
15. Suudab oma tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata.
16. Oskab eriolukorda hinnata ja eriolukorras toimida.

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu

Ohutu liikumine ja liiklemine.
Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi) traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted.
Oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.
Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).
Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise metoodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs.
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus.
Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur) võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas.
Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.
Teadmised spordiüritustest ning nendest osa võtmise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.

Õpitulemused

1. Teab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele.
2. Järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi.
3. Teab reegleid ja pordib võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes.
4. Oskab hinnata oma kehalist taset, seab liikumis- harrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja

arendab oma kehalisi võimeid
5. On teadlik olümpialiikumisest.
6. Osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt.

Võimlemine

Õppesisu
Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused: kombinatsioonid. Koordinatsiooniharjutused.
Rühi arengut toetavad harjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele, venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks.
Põhivõimlemise ja üldarendavad võimlemisharjutused: vahendita ja vahenditega harjutused erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutus - komplekside koostamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine ning kasutamine teiste spordialade eelsoojendusharjutustena.
Aeroobika tervisespordialana. Aeroobika põhisammud.
Riistvõimlemine: harjutuskombinatsioonid akrobaatikas, rööbaspuudel, poomil (T) ja kangil (P).
Toenghüpe: hark- ja/või kägarhüpe. Iluvõimlemine: harjutused lindiga: hood, ringid, kaheksad, sakid, spiraalid, visked ja püüdmine (T).

Õpitulemused

1. Oskab ja teab rivi- ja korraharjutusi.
2. Sooritab õpitud vabaharjutuskombinatsiooni muusika saatel.
3. Valib õpetaja juhendamisel oma rühti ja kehalist võimekust parandavaid harjutusi ja sooritab neid.
4. Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (P).
5. Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas.
6. Sooritab harjutuskombinatsiooni poomil (T).
7. Sooritab hark- ja kägarhüpe.

Kergejõustik

Õppesisu
Jooks. Kiirjooksu tehnika. Ringteatejooks. Kestvusjooks.
Hüpped. Kaugushüpe paigalt ja hooga. Kõrgushüppe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe ülesastumistehnikas. Flopphüppe (3- ja 5- sammuliselt hoojooksult) tutvustamine.
Heited, tõuked. Kuulitõuke juurdeviivad harjutused. Kuulitõuge paigalt ja hooga.

Õpitulemused
1. Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega.
2. Määrustepärane ringteatejooks.

3. Suudab joosta järjest 12 minutit.
4. Sooritab täishoolt kaugushüppe.
5. Sooritab üleastumistehnikas kõrgushüppe.
6. Sooritab hoojooksult palliviske.
7. Sooritab paigalt kuulitõuke.

Sportmängud

Õppesisu
Korvpall. Palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja
vise korvile liikumiselt. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Petted. Algteadmised kaitsemängust. Korvpalli võistlusmäärused. Mäng reeglite järgi. Mäng
3 : 3 ja 5 : 5.
Võrkpall. Sööduharjutused paarides ja kolmikutes.
Sööduharjutuste kombinatsioonid. Ülalt palling ja pallingu vastuvõtt. Ründelöök hüppeta ja hüppega (P) ning kaitsemäng. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Mäng reeglite järgi.

Õpitulemused
1. Sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente. Sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted. korvpallis. Mängib reeglite järgi. Sammuga pealevise
2. Sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis. Ründelöök hüppeta ja kaitsemäng paarides. Mängib reeglite järgi.
3. Oskab sööta ja palliga väravale lüüa, teab reegleid.

Uisutamine

Õppesisu
Ühel jalal liuglemine. Tagurpidisõit. Kestvusuisutamine.
Ringette ja jäähoki mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Õpitulemused

1. Oskab liuelda ühel jalal
2. Suudab uisutada selg ees
3. Suudab kestvalt uisutada 7-8 min.
4. Mängib ringette ja jäähokit lihtsustatud reeglite järgi
5. Oskab pidurdada

Orienteerumine

Õppesisu
Kaardi peenlugemine: väikeste objektide lugemine ja meeldejätmine. Sobivaima teevariandi valik. Sobivaime teevariandi valik. Orienteerumisraja iseseisev läbimine

kaardi ja kompassiga.

Õpitulemused

1. Läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt.
2. Oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku.
3. Oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul.

Tantsuline liikumine

Õppesisu

Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine. Omandatakse mõisted, oskussõnad, põhisammud ja
kombinatsioonid. Soorollid tantsus.
Tantsu karakteersus ja väljenduslikkus sh arvestades soolisi erinevusi.
Aeglane valss. Samba põhisamm. Valsisammu täiustamine.
Rahva- ja seltskonnatantsud. Loovtantsu elementide kasutamine.
Tantsu traditsioonilisus ja kaasaegsus.

Õpitulemused

1. Tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse.
2. Teab tantsulist oskussõnavara.
3. Arutleb erinevate tantsustiilide üle.
4. Teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.
5. Kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.
Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemisest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase terviseseisundist – õpilane sooritab hindeharjutusena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse kehalise kasvatuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.
III kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist ning nende seostamist kehalise aktiivsusega kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses. Õpilase

teadmistele hinnangut andes tuleks eelkõige arvestada õpilase võimet rakendada omandatud teadmisi reaalses praktilises tegevuses. Kehalistele võimetele hinnangut andes peab tulemuse kõrval arvestama õpilase arengut ning õpilase tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Kehalisele võimekusele hinnangut andes rakendatakse ka õpilase enesehindamist.
Hinnata tuleb ka õpilase tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel

9. klass 70 tundi

Õppetöö eesmärgid:

1. On terve ja hea rühiga
2. Omab motivatsiooni, huvi ja teadmisi iseseisvaks kehakultuuri harrastuseks.
3. Arendab mitmekülgselt oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi.
4. Omandab hügieeni harjumused ja teadmised tervislikust eluviisist.
5. Soodustab normaalse rühi, korrektse kehahoiaku kujunemist.
6. Tutvub võimalikult paljude spordialadega
7. Omandab süstemaatilise harjutamise tähtsuse.
8. Omandab suhtlemisoskust ja koostööharjumusi.
9. Arendab tahteomadusi, kujundab eetilisi (eeskätt spordieetika) ja esteetilisi tõekspidamisi.
10. Oskab mängu kaudu pidada kinni distsipliinist..
11. Hoidub vägivallast, aitab kaaslast.
12. Tunnetab oma võimeid ja oskab hinnata oma toimetulekut.
13. Jälgib oma tervislikku seisundit, oskab hoida head füüsilist vormi.
14. Peab tähtsaks järjepidevat kehalist tegevust ja osaleb neis tegevustes.
15. Suudab oma tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata.
16. Oskab eriolukorda hinnata ja eriolukorras toimida.

Teadmised spordist ja spordiliikumisest

Õppesisu
Ohutu liikumine ja liiklemine.
Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi) traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted.
Oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng - ausus ja õiglus spordis ning elus.
Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).
Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise metoodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs.
Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus.

Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, peetavatest (suur) võistlustest/üritustest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas.
Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.
Teadmised spordiüritustest ning nendest osa võtmise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile“.

Õpitulemused

1) mõistab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju
2) tervisele ja töövõimele;
3) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul; oskab anda elementaarset esmaabi;
4) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes;
5) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid;
6) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist
7) iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordi- ja tantsuüritustel ning jälgib seal toimuvat;
8) oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel.

Võimlemine

Õppesisu

Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused
koordinatsiooniharjutused.
Põhivõimlemise harjutused vahendita ja vahenditega, harjutused muusika saatel.
Üldarendavate võimlemisharjutuste komplekside koostamine (harjutuste valik ja järjekord).
Rühi arengut toetavad harjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu, tuharalihastele venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks.
Akrobaatika: harjutuste kombinatsioonid; püramiidid
Harjutused rööbaspuudel: tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (T) ning harkistest tirel ette (P).
Harjutused kangil: tireltõus jõuga, käärhöör (P). **Tasakaaluharjutused poomil (T):** erinevad sammukombinatsioonid; sammuga ette 180 pööre; jala hooga taha 180; poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ett; erinevad mahahüpped.
Toenghüpe: hark- ja/või kägarhüpe.
Iluvõimlemine: harjutused palliga: hood, ringid, kaheksad, väänakud, visked ja püüded (T). Harjutuskombinatsioonide koostamine ja esitamine.

Õpitulemused

1. Oskab ja teab rivi- ja korraharjutusi.
2. Sooritab õpitud vaba- harjutuskombinatsiooni muusika saatel. Valida soojendusharjutusi.
3. Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (P).
4. Sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (P)
5. Sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas. Abistab ja julgestab harjutuse sooritamisel.
6. Sooritab harjutuskombinatsiooni poomil (T).
7. Sooritab hark- ja/või kägarhüpe.

Kergejõustik

Õppesisu

Jooks. Kiirjooks. Määrustepärane teatevahetus. Ringteatejooks. Kestvusjooks.
Hüpped. Kaugushüpe. Kõrgushüpe üleastumistehnika, flopptehnika täishoolt (tutvustamine) Erinevad hüppeharjutused.
Heited, tõuked. Kuulitõuke eelsoojendusharjutused. Kuulitõuge hooga. Pallivise hooga.

Õpitulemused

1. Jookseb kiirjooksu stardikäsklustega.
2. Määrustepärane ringteatejooks.
3. Suudab joosta järjest 12 minutit.
4. Sooritab täishoolt kaugushüppe.
5. Sooritab üleastumistehnikas kõrgushüppe.
6. Sooritab hooga kuulitõuke.

Sportmängud

Õppesisu

Korvpall. Harjutused põrgatamise, söötmise, püüdmise ja pealeviske tehnika täiustamiseks. Algteadmised kaitsemängust. Mäng reeglite järgi.
Võrkpall. Harjutused sööd utehnika, ründelöögi ja pallingu vastuvõtu tehnika täiustamiseks. Ülalt palling. Ründelöök hüppega (P).. Pallingu vastuvõtt. Mäng reeglite järgi.
Jalgpall. Harjutused söödu- ja löögitehnikatäiustamiseks. Jalgpallis mäng erinevatel positsioonidel ning nende ülesannete mõistmine.
Mäng reeglite järgi.

Õpitulemused

1. Korvpall: sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente. Sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted. Mängib reeglite järgi.
2. Võrkpall: sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis. Mängib reeglite järgi.

3. Jalgpall: oskab sööta, väravale peale lüüa, mängib reeglite järgi. Mõistab erinevatel positsioonidel mängivate mängijate ülesandeid

Uisutamine

Õppesisu
Ühel jalal liuglemine. Tagurpidisõit. Kestvusuisutamine.
Ringette ja jäähoki mäng lihtsustatud reeglite järgi.

Õpitulemused
1. Oskab liuelda ühel jalal
2. Suudab uisutada selg ees ja selg ees üle jala
3. Suudab kestvalt uisutada 9 min.
4. Mängib ringette ja jäähokit lihtsustatud reeglite järgi
5. Oskab pidurdada

Orienteerumine

Õppesisu
Orienteerumistehnikate kompleksne kasutamine:
kaardi- ja maastiku-lugemine, suuna määramine, kompassi kasutamine, õige liikumisviisi, tempo ja tee valik. Orienteerumisraja iseseisev läbimine. Läbitud tee ja kontrollpunktide mälu. järgi kirjeldamine.
Erinevate orienteerumisalade tutvustamine: pargi-, suund- ja valikorienteerumine.

Õpitulemused

1) läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt;
2) oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku;
3) oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul;
4) oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumisrada.

Tantsuline liikumine

Õppesisu
Õpitud tantsurütmide ja –stiilide eristamine. Eesti ja teiste rahvaste tantsude võrdlemine. Eesti tantsupidude traditsiooni mõtestamine. Riietumine - rahvarõivad jm. Tants kui sotsiaalse, kunstilise, kultuurilise ja tervisliku liikumisala väljendus.
Rahva- ja seltskonnatantsud. Õpitud tantsude täiustamine. Tants kui sport. Tants kui kunst ja kultuur, tants kui meelelahutus.

Õpitulemused
1) tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest;
2) arutleb erinevate tantsustiilide üle.
3) teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja kaasatöötamist tunnis, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust kirjalike ja/või praktiliste tööde ning tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava eesmärkidele ning õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemisest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilase terviseseisundist – õpilane sooritab hindeharjutusena kontrollharjutuste lihtsustatud variante või oma raviarsti määratud harjutusi. Juhul kui õpilase terviseseisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostatakse talle individuaalne õppekava, milles fikseeritakse kehalise kasvatuse õppe-eesmärk, õppesisu, õpitulemused ning nende hindamise vormid.

III kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist ning nende seostamist kehalise aktiivsusega kehalise kasvatuse tundides ja tunnivälises tegevuses. Õpilase teadmistele hinnangut andes tuleks eelkõige arvestada õpilase võimet rakendada omandatud teadmisi reaalses praktilises tegevuses. Kehalistele võimetele hinnangut andes peab tulemuse kõrval arvestama õpilase arengut ning õpilase tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Kehalisele võimekusele hinnangut andes rakendatakse ka õpilase enesehindamist.

Hinnata tuleb ka õpilase tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel

Ainevaldkond TEHNOLOOGIAÕPETUS

Tehnoloogiapädevus

tähendab suutlikkust tehnoloogiamaailmas toime tulla ning mõista, kasutada ja hinnata tehnoloogiat; rakendada ja arendada tehnoloogiat loovalt ning innovaatiliselt; mõista tehnoloogia nüüdisaegseid arengusuundumusi ning tehnoloogia ja loodusteaduste seoseid; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; valida ja ohutult kasutada erinevaid materjale ning töövahendeid; viia eesmärgipäraselt ellu ideid; tulla toime majapidamistöödega ja toituda tervislikult.

Põhikooli lõpuks õpilane:

1) tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
2) näeb teadussaavutuste ja tehnoloogia arengu seoseid ning arutleb töö muutumise üle ajaloos;
3) näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
4) analüüsib ja valib tehnilisi lahendusi ning on suuteline oma arvamust esitlema ja põhjendama;
5) märkab ning arvestab toodete disaini seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
6) valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale ja töövahendeid ning tähtsustab materjalide ja töövahendite ohutut kasutust;
7) oskab lugeda tööjoonist ja -juhendit;
8) rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid menüüd kavandades ja analüüsides;
9) oskab valmistada mitmekesiseid ja tervislikke toite;
10) tuleb toime koduse majapidamisega.

Ainevaldkonna õppeained

Tehnoloogia valdkonna õppeained on tehnoloogiaõpetus ning käsitöö ja kodundus. Tehnoloogiaõpetust õpitakse 4.–9. klassini, käsitöö ja kodundus 4.–9. klassini.

Tehnoloogiaainete nädalatundide jaotumine kooliastmeti.
II kooliaste
Tehnoloogiaõpetus; käsitöö ja kodundus – 5 nädalatundi
III kooliaste
Tehnoloogiaõpetus; käsitöö ja kodundus – 5 nädalatundi

Käsitöö ja kodundus

Kooli-aste	Klass	Õppesisu jaotus tundide lõikes				
		Käsitöö teemad	Kodunduse teemad	Tehnoloogiaõpetuse teemad	Projektitöö	KOKKU
II	IV	19	8	–	8	35
	V	30	16	8	16	70
	VI	30	16	8	16	70
Kokku		**79**	**40**	**16**	**40**	**175**
III	VII	30	16	8	16	70
	VIII	30	16	8	16	70
	IX	11	8	–	16	35
Kokku		**71**	**40**	**16**	**48**	**175**

Tehnoloogiaõpetus

Kooli-aste	Klass	Õppesisu jaotus tundide lõikes			
		tehnoloogiaõpetuse teemad	Kodunduse teemad	Projektitöö	KOKKU
II	IV	27	–	8	**35**
	V	46	8	16	**70**
	VI	46	8	16	**70**
III	VII	46	8	16	**70**
	VIII	46	8	16	**70**
	IX	27	–	8	**35**

II kooliastmest jagunevad õpilased oma soovide ja huvide põhjal õpperühmadesse, valides õppeaineks kas käsitöö ja kodunduse või tehnoloogiaõpetuse. See võimaldab õpilasel süvendatult tegelda teda huvitava õppeainega. Õpperühmadeks jagunemine ei ole soopõhine.

Igal õppeaastal (välja arvatud 4. ja 9. klass) vahetavad õpilased vähemalt neljaks õppenädalaks õpperühmad. Tehnoloogiaõpetus asendub kodundusega ning käsitöö ja kodundus tehnoloogiaõpetusega.

Nii käsitöö ja kodunduse kui ka tehnoloogiaõpetuse ainekava sisaldavad igal aastal ühe õppeveerandi pikkust ning üheaegselt toimuvat projektõppe osa, mille puhul saavad õpilased kahe õpperühma vahel valida vastavalt huvidele, olenemata sellest, kas nad õpivad tehnoloogiaõpetust või käsitööd ja kodundust.

Ainevaldkonna kirjeldus

II ja III kooliastmes koosneb õpetuse sisu kolmest läbivast õppeosast ühe kooliastme piires: tehnoloogiaõpetus (tehnoloogia igapäevaelus, disain ja joonestamine, materjalid ja nende töötlemine); kodundus (korraldatakse õpperühmade vahetusena); projektitööd. Õppeosad sisaldavad üldaluseid ja vajalikku alusteavet, mida on tarvis omandada vajaliku ülesannete lahendamiseks või toodete valmistamiseks. Õppetundides lõimib aineõpetaja õppesisu praktilise tegevusega (puidutöö, metallitöö, elektroonika jms). Õppeaine osade järjestuse õppeaastas planeerib ja korraldab aineõpetaja koostöös käsitöö ja kodunduse õpetajaga. Õppeaine mitmekülgsuse huvides vahetatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpperühmi.
Õppeaine vahendusel omandavad õpilased mitmekülgse ettevalmistuse, mis loob võimaluse analüüsida, kohandada ning arendada praktilist ja mõttetegevust kvalitatiivselt uuel tasandil ning aidata õpilasi edasisel kutsevalikul. Õppes pööratakse olulist rõhku õpilaste mõtestatud loovale uuendustegevusele, kus õpilane saab koos avastamisrõõmuga kogeda valitud toote loomist. Õpilased teevad huvitavaid ja fantaasiaküllaseid rakenduslikku laadi loomingulisi ülesandeid, sh ülesande või toote planeerimist, disaini ja valmistamist ning töö enesehindamist ja esitlemist. Tuuakse esile seosed ja rakenduslikud väljundid õppeainete ning eluvaldkondade vahel, nii tekib õpilasel terviklik mõistmine ülesandest või tootest. Oluline on, et õpilane mõistaks tehnoloogia toimimist ning saaks ise osaleda õpilasepärase tehnoloogia loomises. Eelnimetatu toimub õpilaste ealisest arengutasemest lähtuvalt ja neile arusaadavalt. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. Õppeaines rõhutatakse leiutajameelse tegevuse olulisust ning kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Taotluseks on keskkonnasäästlikkuse ja kohalike traditsioonide väärtustamine ning eetiliste tõekspidamiste omandamine.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: looduskeskkond, arvutiklass, kooliõu, muuseumid,

näitused, ettevõtted jne;
7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõttetegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad jne;
8) on õpetus peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
9) läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
10) arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
11) arvestatakse, et õpetuses vaheldub teoreetiline tegevus praktilisega;
12) tagatakse, et uudse teoreetilise õpisisu korral käsitletakse rohkem aega tunnist teooriaküsimusi ja materjalide töötlemise võtteid;
13) pühendatakse tundides, kus tegeldakse praktiliste töömahukate toodetega vms, suurem osa ajast praktilisele tööle;
14) peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalane instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
15) on kodused ülesanded, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
16) on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
17) on olulised projektipõhised õppetöövormid (sh õppeainete ja eluvaldkondade vahelised, ühistöö ettevõtlusega ning poiste ja tüdrukute koostöö);
18) on 9. klassis põhimeetodiks soovitatavalt lõputöö, mida tehakse kas üksi või rühmiti. Õpilased planeerivad ise oma töö, jagavad rühmas ülesanded, otsivad vajalikku teavet, kalkuleerivad materjali kulu, valivad töövahendid ning sobiva töötlusviisi. Lõputöö tulemusena valmib praktiline/rakenduslik toode ning sellega koos töö kirjeldus ja õpilase enesehinnang tööle.

Füüsiline õpikeskkond

1. Tehnoloogiaõpetuse, käsitöö ja kodunduse tundide läbiviimiseks jaotuvad õpilased klassis kahte rühma soolisust arvestamata.
2. Kool korraldab valdava osa tehnoloogiaõpetuse õpet ruumides, kus:
    a. on sisustus vastavalt kooli valitud praktilistele töödele, statsionaarseid tööpinke (nt puurpink) on vähemalt üks õpperühma kohta;
    b. on elektrilised käsitööriistad kaks komplekti õpperühma kohta;
    c. on ruumid riietamiseks ja kätepesuks, õpetajatööks, materjalide ja praktiliste tööde hoidmiseks;
    d. on individuaalsed kaitsevahendid igale õpilasele ja õpetajale;
    e. on ventilatsioon;
    f. ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomia nõuetele.
3. Kool võimaldab tehnoloogiaõpetuse õppeks vajalikud materjalid.

Üldpädevuste kujundamine

Tehnoloogia õppeained toovad üldpädevuste kujundamisse ühiste arutelude ja teoreetiliste teadmiste omandamise kõrval igapäevaeluga sarnanevaid olukordi, ühistööd ning erinevaid projekte.
Väärtuspädevus. Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.

Õpipädevus. Õpitakse nägema ja analüüsima tehnoloogia seost erinevate teadmistega ning kogetakse teisteski õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas. Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.

Suhtlemispädevus. Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Ettevõtlikkuspädevus. Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu. Mudelitena võib mõista üksikisiku (õpilase) toodete disaini, valmistamist ja müüki (paralleel FIEga), meeskonnatööna näiteks ajutise kohviku rajamist koolis, mingi toote kavandamist ning selle valmistamise organiseerimist klassis.

Lõiming

Tehnoloogia ainevaldkond toetub teistes õppeainetes omandatud teadmistele, pakkudes võimalusi jõuda praktilistes tegevustes äratundmiseni, et teadmised on omavahel seotud ning rakendatavad praktilises elus. Abstraktsele analüüsile lisanduvad nägemise, kompimise ja katsetamise võimalused ning silmaga nähtav tulemus. Aineprojektid lubavad siduda aine eri valdkondi, luua ainevaldkonnasiseseid seoseid ning seoseid teiste õppeainetega.
Suhtluspädevus (sh võõrkeeltepädevus). Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema tehnoloogiasõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.
Matemaatikapädevus. Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Loodusteaduslik pädevus. Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab

tutvumist nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutub õpilane otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. **Sotsiaalne pädevus**. Tehnika ja tehnoloogia arengu tundmine, arengu põhjuste teadvustamine ja edasiste arengusuundade mõistmine aitab kaasa inimühiskonna arengu tunnetamisele. Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse. Kunstipädevus. Erinevate esemete disainimine ning valmistamine pakub õpilastele loomingulise eneseväljenduse võimalusi. Õpitakse hindama uudseid ja isikupäraseid lahendusi ning märkama esemete disaini funktsionaalsust ja seoseid kunstiloomingu ning kultuuritaustaga.
Tervise ja kehakultuuri pädevus. Praktilistes ülesannetes kinnistub terviseteadlik käitumine, ergonoomika põhimõtete arvestamine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.

Läbivad teemad

Tehnoloogia ainevaldkond seostub kõigi läbivate teemadega. **„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“**. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada pideva õppimise vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja üheskoos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma töövõimeid. **„Keskkond ja jätkusuutlik areng“**. Tähtis on toodet valmistades kasutada säästlikult nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sorteerimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi. **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“**. Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Oma ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult elluviidud projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovida. **„Kultuuriline identiteet“**. Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse märkama ja kasutama rahvuslikke elemente esemete disainimisel. **„Teabekeskkond“**. Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide tarvis infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab kursis olla tehnoloogia uuendustega ning tutvuda disainerite ja käsitöötegijate loominguga terves maailmas. **„Tehnoloogia ja innovatsioon“**. Arutletakse intellektuaalomandi kaitse ning arvuti kasutamise võimaluste üle oma tööde kavandamisel ja esitlemisel. Õpitakse oma tööd virtuaalkeskkonnas esitlema. Tutvumine arvuti abil juhitavate täisautomaatsete seadmetega ning võimaluse korral ka nendega töötamine aitavad tunnetada tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi. **„Tervis ja ohutus“**. Erinevate tööliikide puhul on vaja tutvuda tööohutusega ning arvestada ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega

ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude praktiline valmistamine loovad aluse terviseteadlikule käitumisele. **„Väärtused ja kõlblus“**. Tehnoloogiaainetes kujuneb väärtustav suhtumine töösse ning töö tegijasse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi üksteise arvestamisel, organiseerimisoskuse arendamisel ning võimalike konfliktide lahendamisel. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi erinevates situatsioonides, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

TEHNOLOOGIAÕPETUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

Tehnoloogiaõpetusega taotleme, et õppija:

1) väärtustab kultuuripärimust ja toimetulekut mitmekultuurilises maailmas;
2) omandab globaalse vaate, analüüsimis- ja sünteesioskuse ning tervikliku maailmapildi;
3) omandab tehnoloogilise kirjaoskuse, sh arendab tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi ning tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest;
4) oskab seostada inimest ja teda ümbritsevat ning analüüsida tehnoloogia mõjusid keskkonnale;
5) lahendab loovalt ülesandeid, valdab ideede kujustamise oskust ja leidlikkust toodete loomisel;
6) arvestab eetilisi, esteetilisi ja jätkusuutlikke tõekspidamisi;
7) valdab otsingujulgust, ettevõtlikkust, sõbralikkust ja koostööoskust ning töötahet;
8) omandab teadmisi ja oskusi, käsitsedes erinevaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise;
9) suudab loovalt rakendada teoreetilisi teadmisi praktiliste ülesannete lahendamisel;
10) järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid ning kõlbelisi käitumisnorme;
11) lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest;
12) tunnetab oma võimeid ja oskab teha otsuseid edasisel kutsevalikul.

Õppeaine kirjeldus

II ja III kooliastmes koosneb õpetuse sisu viiest läbivast õppeosast ühe kooliastme piires: tehnoloogia igapäevaelus; disain ja joonestamine; materjalid ja nende töötlemine; kodundus (korraldame õpperühmade vahetusena); projektitööd.

Õppeosad sisaldavad üldaluseid ja vajalikku alusteavet, mida on tarvis omandada vajalike ülesannete lahendamiseks või toodete valmistamiseks. Õppetundides lõimib aineõpetaja õppesisu praktilise tegevusega (puidutöö, metallitöö, elektroonika jms). Õppesisu ja/või järjestust võib kooliastmeti muuta või õpitut järgmises kooliastmes sügavamalt käsitleda.

Õppeaine osade järjestuse õppeaastas planeerib ja korraldab aineõpetaja koostöös käsitöö ja kodunduse õpetajaga. Õppeaine mitmekülgsuse huvides vahetame käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpperühmi.

Õppeaine vahendusel omandavad õpilased mitmekülgse ettevalmistuse, mis loob võimaluse analüüsida, kohandada ning arendada praktilist ja mõttetegevust kvalitatiivselt uuel tasandil ning aidata õpilasi edasisel kutsevalikul.

Õppes pöörame olulist rõhku õpilaste mõtestatud loovale uuendustegevusele, kus õpilane saab koos avastamisrõõmuga kogeda valitud toote loomist. Õpilased teevad huvitavaid ja fantaasiaküllaseid rakenduslikku laadi loomingulisi ülesandeid, sh ülesande või toote planeerimist, disaini ja valmistamist ning töö enesehindamist ja esitlemist. Tuuakse esile seosed ja rakenduslikud väljundid õppeainete ning eluvaldkondade vahel, nii tekib õpilasel terviklik mõistmine ülesandest või tootest. Oluline on, et õpilane mõistaks tehnoloogia toimimist ning saaks ise osaleda õpilasepärase tehnoloogia loomises. Eelnimetatu toimub õpilaste ealisest arengutasemest lähtuvalt ja neile arusaadavalt. Seejuures arvestame õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetame nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. Õppeaines rõhutame leiutajameelse tegevuse olulisust ning kujundame noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Taotluseks on keskkonnasäästlikkuse ja kohalike traditsioonide väärtustamine ning eetiliste tõekspidamiste omandamine.

Üldised õpitulemused kooliastmeti

II kooliastme lõpetaja:

1) mõistab ja selgitab tehnoloogia olemust ning väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus;
2) iseloomustab kodus, olmes, harrastustes ja paikkonnas kasutatavaid lihtsaid tehnoloogilisi süsteeme ja protsesse ning ressursse;
3) planeerib tööd ja lahendab sellega seotud ülesandeid;
4) joonestab joonist ja disainib lihtsaid tooteid;
5) tunneb põhilisi materjale ja nende omadusi ning kasutab neid töös otstarbekalt;
6) teab põhilisi töövahendeid ja töötlemisviise ning oskab neid töös kasutada;
7) valmistab lihtsaid tooteid (nt mänguasi, paat, liikuv auto jne);
8) esitleb ideed, joonist või toodet;
9) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
10) väärtustab ning järgib väljakujunenud tööalaseid väärtus- ja käitumishoiakuid;
11) tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite.

III kooliastme lõpetaja:

1) valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise ning kasutab selle kohta vajalikku teavet ainealasest kirjandusest ja internetist;
2) käsitseb ohutult käsi- ja elektrilisi tööriistu ning materjale,
3) kasutab ressursse keskkonda säästvalt ning jätkusuutlikult;

4) genereerib ideid, rakendab neid loovalt tooteid luues ja täiustades ning mõistab iseenda osaluse tähtsust tehnoloogiat kasutades;
5) mõistab tehnoloogilise protsessi ajal asetleidvaid muutusi ning oskab neid selgitada ja põhjendada;
6) analüüsib toote valmistamise protsessi ning sünteesib uusi teadmisi;
7) hindab tulemuse kvaliteeti ja toote rakendamise tõhusust, esitleb toodet;
8) valmistab tooteid, teadvustab ja rakendab loodusteaduste võimalusi praktilistes tegevustes;
9) kirjeldab tehnoloogilise maailma saavutusi ja oma rolli tuleviku töömaailmas;
10) kujundab oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised tööharjumused, väldib ning hindab võimalikke ohte töös;
11) teeb tervislikke toiduvalikuid, väärtustab tervislikke eluviise ning toimib vastutustundliku tarbijana.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, koli õppesuundadest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetame lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: looduskeskkond, arvutiklass, kooliõu, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõttetegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad jne;
8) arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
9) arvestatakse, et õpetuses vaheldub teoreetiline tegevus praktilisega;
10) tagatakse, et uudse teoreetilise õpisisu korral käsitleme rohkem aega tunnist teooriaküsimusi ja materjalide töötlemise võtteid;
11) on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
12) on olulised projektipõhised õppetöövormid (sh õppeainete ja eluvaldkondade vahelised, ühistöö ettevõtlusega ning poiste ja tüdrukute koostöö);

13) on töö organiseerimisel tähtis õpetajate koostöö koolis;
14) on 9. klassis põhimeetodiks soovitatavalt lõputöö, mida tehakse kas üksi või rühmiti. Õpilased planeerivad ise oma töö, jagavad rühmas ülesanded, otsivad vajalikku teavet, kalkuleerivad materjali kulu, valivad töövahendid ning sobiva töötlusviisi. Lõputöö tulemusena valmib praktiline/rakenduslik toode ning sellega koos töö kirjeldus ja õpilase enesehinnang tööle.

Füüsiline õpikeskkond

1. Tehnoloogiaõpetuse, käsitöö ja kodunduse tundide läbiviimiseks jaotuvad õpilased klassis kahte rühma soolisust arvestamata.
2. Kool korraldab valdava osa tehnoloogiaõpetuse õpet ruumides, kus:
   a) on sisustus vastavalt kooli valitud praktilistele töödele, statsionaarseid tööpinke (nt puurpink) on vähemalt üks õpperühma kohta;
   b) on elektrilised käsitööriistad kaks komplekti õpperühma kohta;
   c) on ruumid riietamiseks ja kätepesuks, õpetajatööks, materjalide ja praktiliste tööde hoidmiseks;
   d) on individuaalsed kaitsevahendid igale õpilasele ja õpetajale;
   e) on ventilatsioon;
   f) ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad, vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomia nõuetele.
3. Kool võimaldab tehnoloogiaõpetuse õppeks vajalikud materjalid.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning kooli hindamisjuhendist

Õpilast hinnates on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, tähthinne kui ka õpilase enesehinnang.
Õpiülesande täitmisel hinnatakse:

1) planeerimist ja disaini (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalust, materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, toote valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jms);
2) valikute (idee, töötlusviisi, materjali jms) tegemise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust;
3) valmistamise kulgu (koostööoskust, iseseisvust tööd tehes, materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse järgimist jms);
4) õpilase arengut (edasipüüdlikkust, vaimset ja füüsilist arengut);
5) töö tulemust (idee teostust, toote viimistlust, esteetilist väärtust, töö õigeaegset valmimist, toote kvaliteeti jm), sh üksikute ülesannete sooritamist ja toote esitlemise oskust.

Õpilast hinnates võetakse arvesse kultuurse käitumise reegleid ja õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust jm). Õpilaste teadmisi,

tehnilist nutikust ja loovust hinnatakse ka probleemülesannete, võistlusmängude, projektitööde jms põhjal.

Õpitulemused ja õppesisu klassiti:

4. klass (27 tundi+8 tundi projektitööd)

Õpitulemused

Õpilane:

1) mõistab tehnoloogia olemust ja väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus;
2) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
3) disainib ja valmistab lihtsaid tooteid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
4) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
5) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
6) väärtustab ja järgib tööprotsessis väljakujunenud käitumismaneere.

Õppesisu

Tehnoloogia olemus. Tehnoloogia, indiviid ja ühiskond. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne)
ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad ja masinad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Materjalide ühendamine. Viimistluse valik sõltuvalt materjalist ja toote kasutuskeskkonnast. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

Projektitööd (8 tundi)

Õpilane:

1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid;
4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
5) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
6) väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel.

Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Lõiming: matemaatika-mõõtmine, mõõtühikud, mõõtmisvahendid
loodusõpetus- tuule, veeenergia kasutaminekunst, materjalide päritolu
Eesti keel- materjalide ja tööriistade korrektsed nimetused
Kunst- joonestusvahendid, joonise paigutus

Läbivad teemad: Tervis ja ohutus, Tehnoloogia ja innovatsioon, Teabekeskkond, Keskkond ja jätkusuutlik areng

5. klass (47 tundi+16 tundi projektitöö)

Õpitulemused
Õpilane:
1) mõistab tehnoloogia olemust ja väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus;
2) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
3) disainib ja valmistab lihtsaid tooteid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
4) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
5) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
6) väärtustab ja järgib tööprotsessis väljakujunenud käitumismaneere.

Õppesisu
Tehnoloogia olemus. Tehnoloogia, indiviid ja ühiskond. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne)
ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad ja masinad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Materjalide ühendamine. Viimistluse valik sõltuvalt materjalist ja toote kasutuskeskkonnast. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

Projektitööd

Õpitulemused
Õpilane:

1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;

2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannete ning probleemide lahendeid;
4) valmistab üksi või koostöös teistega ülesande või projekti lahenduse;
5) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
6) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
7) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet.

Õppesisu
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Projektitööd võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel.

Lõiming: loodusõpetus-materjalide liigid; eesti keel – materjalide korrektsed nimetused; kunst – toote disainimine; matemaatika – mõõtmine, mõõtmisvahendid

Läbivad teemad: Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Tehnoloogia ja innovatsioon, Tervis ja ohutus, Väärtused ja kõlblus

KODUNDUS TEHNOLOOGIAÕPPE RÜHMALE

V KLASS (8 tundi)

1.Hügieen ja ohutus
Õpitulemused
Õpilane:
1) teab põhilisi isikliku hügieeni reegleid
2) teab toiduainete säilitamise reegleid
3) teab kergesti riknevaid toiduaineid
4) teab ja oskab läbi viia korrastustöid köögis

Õppesisu
Hügieeni- ja ohutusreeglid köögis töötamisel. Nõude pesemine. Köögi korrashoid.

2. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab mõistete toitaine ja toiduaine tähendust
2) oskab nimetada toitaineid
3) oskab nimetada toiduainete rühmi

Õppesisu
Toiduaine ja toitaine. Toiduainete rühmad.

3. Toiduvalmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab erinevaid toiduainete rühmi ning oskab nimetada neisse kuuluvaid toiduaineid;
2) oskab lugeda retsepti, kaaluda ja mõõta välja õigeid koguseid;
3) oskab toiduained õigete võtetega puhastada, tükeldada;
4) oskab retsepti järgi valmistada lihtsaid külmtöötlusega toite.

Õppesisu
Lühendid retseptides. Kaalu- ja mahuühikud. Toiduainete eeltöötlemine, Võileibade ja toorsalatite ning külmtöötlusega magustoitude valmistamine praktiliselt.

6. klass (46 tundi+16 tundi projektitööd)

Õpitulemused
Õpilane:
1) mõistab tehnoloogia olemust ja väärtustab tehnoloogilise kirjaoskuse vajalikkust igapäevaelus;
2) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
3) disainib ja valmistab lihtsaid tooteid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
4) tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
5) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
6) väärtustab ja järgib tööprotsessis väljakujunenud käitumismaneere.

Õppesisu
Tehnoloogia olemus. Tehnoloogia, indiviid ja ühiskond. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne) ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad ja masinad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest.
Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Materjalide ühendamine. Viimistluse valik sõltuvalt materjalist ja toote kasutuskeskkonnast. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

Projektitööd

Õpitulemused

Õpilane:

1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannete ning probleemide lahendeid;
4) valmistab üksi või koostöös teistega ülesande või projekti lahenduse;
5) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
6) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
7) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet.

Õppesisu

Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Projektitööd võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel.

Lõiming: ajalugu- ühiskonna areng; kunst – värvid; eesti keel –materjalide nimetused

Läbivad teemad: Tehnoloogia ja innovatsioon, Kultuuriline identiteet, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Tervis ja ohutus.

KODUNDUS TEHNOLOOGIAÕPPE RÜHMALE

VI KLASS (8 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused

Õpilane

Õppesisu

Toiduainete rühmade üldiseloomustus. Toiduainete valik kaubanduses.

2.Toiduvalmistamine

Õpitulemused

Õpilane:

1) oskab retsepti järgi valmistada lihtsamaid kuumtöötlusega toite

Õppesisu

Toiduainete kuumtöötlusviisid. Lihtsamate kuumtöötlusega roogade valmistamine praktiliselt.

3. Tarbijakasvatus
Õpitulemused
Õpilane:
1) Orienteerub kaubanduses, oskab osta vajalikke toiduaineid;
2) teab pakendil olevate märgete „parim enne” ja „kõlblik kuni” tähendust

Õppesisu
Toiduainete sortiment kaubanduses. Pakendiinfo.

4. Lauakombed
Õpitulemused
Õpilane:
1) katab laua vastavalt toidukordadele, valib sobiva lauapesu, -nõud.
2) peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab toitude ja laua kujundust

Õppesisu
Lauakatmine. Nõude liigid. Serveerimine. Lauakombed. toiduvalmistamisel.

5. Kodu korrashoid
Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab hoolitseda oma rõivaste ja jalatsite eest
2) teab hoolduse tingmärkide tähendust valmisrõivastel

Õppesisu
Rõivaste ja jalatsite hooldamine. Rõivahoolduse tingmärgid.

III kooliaste

Õpitulemused ja õppesisu klassiti:

7. klass (46 tundi + 16 tundi projektitööd)

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab tehnoloogia eetilisust ning tarbib ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult;
2) kasutab ülesannet lahendades ainekirjandust ja teabeallikaid;
3) valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ning töötlemisviise;
4) õpib leidma tehnilise lahenduse kodustele korrastus- ja remonditöödele;
5) 5).teab töömaailma tänapäevaseid toimimise viise;
6) valmistab omanäolisi tooteid, kasutades erinevaid töötlemisvõimalusi;
7) esitleb ja analüüsib tehtud tööd;
8) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu
Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia.
Materjalide ja nende töötlemise teabe hankimine kirjandusest ja internetist. Töömaailm. Leiutamine ja uuenduslikkus, probleemsete ülesannete lahendamine. Võimaluse korral toodete disainimine arvutiga. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks.
Kodused korrastus- ja remonditööd. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.

Projektitööd

Õpitulemused
Õpilane:

1) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid;
2) teeb ülesandeid täites aktiivselt koostööd kaasõpilastega;
3) suhtleb töö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega (nt meili teel jne), et saada vajalikku infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada;
4) valmistab üksi või koostöös teistega ülesandele või projektile lahenduse;
5) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet;
6) mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega.

Õppesisu
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Valikteemad ja projektid võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel.

Lõiming: eesti keel-teabe leidmine tekstist, eneseväljendamisoskus
loodusõpetus- tooraine ja energia, ainete omadused
ajalugu: tootmise ja tehnoloogia areng
võõrkeeled- internetist teabe hankimine

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, Tervis ja ohutus

KODUNDUS TEHNOLOOGIAÕPPE RÜHMALE

VII KLASS (8 tundi)

1. Toit ja toitumine.

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab toitaineid ja nende sisaldust toiduainetes;
2) teab kergestiriknevaid toiduaineid;
3) teab erinevate toiduainete säilitustingimusi;
4) oskab toiduaineid säilitada ja töödelda tervisele ohutult

Õppesisu
Toiduaine toitaineline koostis. Toiduainete riknemise põhjused. Toidu kaudu levivad haigused.

2. Töö organiseerimine

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab läbi viia koduseid majapidamis- ja koristustöid
2) oskab ohutult käsitseda elektrilisi köögiseadmeid ja kodumasinaid

Õppesisu
Nüüdisaegsed köögiseadmed. Elektrilised kodumasinad. Korrastustööd.

3. Toidu valmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab kuumtöötlusviise
2) oskab retsepti järgi valmistada kuumtöötlusega toite

Õppesisu
Kuumtöötlusviisid. Kuumtöötlusega toitude – suppide, vormiroogade, hautiste, magustoitude valmistamine.

3. Kodu korrashoid

Õpitulemused
Õpilane
1) orienteerub kaasaegsetes kodukeemia toodetes
2) tunneb ohtlike kemikaalide märgistusi

Õppesisu
Pesumasina ja nõudepesumasina käsitsemine. Rõivaste pesemine.

8. klass (46 tundi+16 tundi projektitööd)

Õpitulemused
Õpilane

1) väärtustab tehnoloogia eetilisust ning tarbib ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult;
2) kasutab ülesannet lahendades ainekirjandust ja teabeallikaid;
3) valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ning töötlemisviise;
4) õpib leidma tehnilise lahenduse kodustele korrastus- ja remonditöödele;
5) teab töömaailma tänapäevaseid toimimise viise;
6) valmistab omanäolisi tooteid, kasutades erinevaid töötlemisvõimalusi;
7) esitleb ja analüüsib tehtud tööd;
8) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu
Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia.
Materjalide ja nende töötlemise teabe hankimine kirjandusest ja internetist. Töömaailm. Leiutamine ja uuenduslikkus, probleemsete ülesannete lahendamine. Võimaluse korral toodete disainimine arvutiga. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks.
Kodused korrastus- ja remonditööd. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.

Projektitööd

Õpitulemused
Õpilane:

1) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid;
2) teeb ülesandeid täites aktiivselt koostööd kaasõpilastega;
3) suhtleb töö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega (nt meili teel jne), et saada vajalikku infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada;
4) valmistab üksi või koostöös teistega ülesandele või projektile lahenduse;
5) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet;
6) mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega.

Õppesisu
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Valikteemad ja projektid võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel.

Lõiming: võõrkeeled- teabe otsimine internetist; keemia- toodete keemiline koostis; ajalugu - leiutised

Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus, Tervis ja ohutus, Teabekeskkond

KODUNDUS TEHNOLOOGIAÕPPE RÜHMALE

VIII KLASS (8 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab toiduainete valmistamisel toimuvaid muutusi;
2) teab maitseainete liike, oskab nimetada erinevaid maitseaineid;
3) oskab võrrelda erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid;

Õppesisu
Toiduainete kuumtöötlemisel toimuvad muutused. Toiduainete kadu. Maitseainete liigid. Erinevate maade rahvusköögid ja toitumistavad.

2. Toidu valmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab põhilisi toitude maitsestamisviise
2) oskab retsepti järgi valmistada toite lihast, kalast, valmistada küpsetisi.

Õppesisu
Maitseainete liigid ja toitude maitsestamine. Liha- ja kalatoidud. Küpsetised erinevatest taignatest.

3. Tarbijakasvatus

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab keskkonnaohtlikke jäätmeid
2) oskab sorteerida olmejäätmeid
3) omab ettekujutust toiduainete hindadest, oskab kalkuleerida

Õppesisu
Olmejäätmed, ohtlikud jäätmed. Kulude planeerimine ja kalkuleerimine.

4. Kodu korrashoid

Õpitulemused
Õpilane:
3) orienteerub kaasaegsetes kodukeemia toodetes
4) tunneb ohtlike kemikaalide märgistusi

Õppesisu
Märgistused kodukeemia toodetel. Puhastusvahendid majapidamises.

9. klass (27 tundi+8 tundi projektitööd)

Õpitulemused
Õpilane
1) väärtustab tehnoloogia eetilisust ning tarbib ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult;
2) kasutab ülesannet lahendades ainekirjandust ja teabeallikaid;
3) valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ning töötlemisviise;
4) õpib leidma tehnilise lahenduse kodustele korrastus- ja remonditöödele;
5) teab töömaailma tänapäevaseid toimimise viise;
6) valmistab omanäolisi tooteid, kasutades erinevaid töötlemisvõimalusi;
7) esitleb ja analüüsib tehtud tööd;
8) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu
Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia.
Materjalide ja nende töötlemise teabe hankimine kirjandusest ja internetist. Töömaailm. Leiutamine ja uuenduslikkus, probleemsete ülesannete lahendamine. Võimaluse korral toodete disainimine arvutiga. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel tooteks.
Kodused korrastus- ja remonditööd. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.

Projektitööd

Õpitulemused
Õpilane:
1) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid;
2) teeb ülesandeid täites aktiivselt koostööd kaasõpilastega;
3) suhtleb töö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega (nt meili teel jne), et saada vajalikku infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada;
4) valmistab üksi või koostöös teistega ülesandele või projektile lahenduse;

5) väärtustab töö tegemist, sh selle uurimist ja omandatud tagasisidet;
6) mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega.

Õppesisu
Igal õppeaastal on ainekavas üks õppeosa, mille korral õpilased saavad vabalt valida õpperühma. Valikteemad ja projektid võivad olla nii käsitööst, kodundusest kui ka tehnoloogiaõpetusest. Õpilane saab valida kahe samaaegse teema vahel.

Lõiming: ajalugu – tehnoloogia areng; võõrkeeled- teabe leidmine internetist; geograafia – erinevad tööstusharud ja nende paigutus; füüsika- elekter; keemia- uued materjalid

Läbivad teemad: Teabekeskkond, Väärtused ja kõlblus, Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja jätkusuutlik areng, Kodanikuaalgatus ja ettevõtlikkus

KÄSITÖÖ JA KODUNDUS

Õpp-kasvatuseesmärgid
Käsitöö ja kodunduse õppega taotletakse, et õpilane:
tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest, hindab tööd ja töö tegijat;
mõistab tehnoloogia arengut, näeb sellest tulenevaid muutusi töös ning nende mõju keskkonnale;
kavandab ja teostab oma ideid ning lahendab loovalt endale võetud ülesandeid;
võrdleb ja kasutab erinevaid materjale;
teab ohutu töötamise põhimõtteid ning järgib neid;
töötab meeskonnas ja tajub oma võimeid ühistöös;
lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest;
tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana;
väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri ning teadvustab oma kohta mitmekultuurilises maailmas.

KÄSITÖÖ ja KODUNDUS

II KOOLIASTE

4. KLASS 35 TUNDI

KÄSITÖÖ (19 tundi)

Õppe-eesmärgid:
Õpilane oskab tunda rõõmu loovast eneseväljendamisest. Tutvub erinevate käsitöövahendite, materjalide ja nende kasutusviisidega. Oskab töötada ohutult, oskab organiseerida oma tööd ja hoida korras töökohta.

1. Kavandamine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid

Õppesisu
Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine
Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.

2. Tööliigid (11 tundi)

Õpitulemused.
Õpilane:
1) oskab heegeldada ahelsilmuseid ja kinnissilmuseid;
2) mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös.
3) õpilane tunneb rõõmu loovast tegutsemisest;

Õppesisu
Heegeldamine. Töövahendid, algsilmus, ahelsilmus. Kinnissilmus.
Meisterdamine. kartongi- ja paberitööd; kollaažid paberist, nahast tekstiilist; meisterdamine looduslikest materjalidest.
Õmblemine. Töövahendid. Käsitsi pisted. Õmbluse alustamine ja lõpetamine, kahe detaili ühendamine. Nööbi õmblemine. Lihtsa mänguasja käsitsi õmblemine.

3. Töö kulg (4 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Õppesisu
Töötamine suulise juhendamise järgi.
Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine.
Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

4. Rahvakunst (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
Märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;

Õppesisu
Rahvakultuur ja selle tähtsus. Esemeline rahvakunst. Tavad ja kombed.

KODUNDUS (8 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid
2) teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;

Õppesisu
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine.

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õpitulemused
Õpilane:
1) teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
2) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

Õppesisu
Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades.
Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

3. Toidu valmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
2) valmistab lihtsaid külmtöötlusega võileibu, salateid.

Õppesisu
Retsept. Töövahendid köögis. Ohutushoid.
Toiduainete eeltöötlemine, külmtöötlemine. Võileibade valmistamine. Salatite valmistamine.

4. Lauakombed

Õpitulemused
Õpilane:
1) katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused;
2) peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust.

Õppesisu
Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

PROJEKTÕPE (8 tundi)

Õpilane:
1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid;
4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
5) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
6) väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel.
Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Lõiming:
Loodusõpetus – looduses leiduvad materjalid: pinnases, taimedel, puudel

Läbivad teemad:
„Keskkond ja jätkusuutlik areng" - jäätmete sorteerimine, materjalide taaskasutus

5. KLASS 70 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane tunnetab oma võimeid, kasutades käelisi tegevusi. Õpib lugema tööjuhendit ja selle järgi tegutsema. Kavandab ja teostab oma ideid ning lahendab loovalt endale võetud ülesandeid. Tutvub oma kodukoha kultuuritraditsioonidega. Oskab suhelda ja töötada rühmas. Tegutseb köögis ökonoomselt, jälgides hügieeni- ja ohutusreegleid.

KÄSITÖÖ (30 tundi)

1. Kavandamine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;

Õppesisu
Idee ja kavandi tähtsus eseme valmistamisel. Eseme kujundamise põhimõtted ja nende rakendamine. Kavandamise graafilised võimalused. Värvusõpetuse põhitõed esemete disainimisel. Idee leidmine ja edasiarendamine. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.

2. Rahvakunst (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) märkab ja oskab kirjeldada muuseumis leiduvaid rahvuslikke esemeid;
2) tunneb ära eesti rahvusliku tikandi motiive;

Õppesisu
Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Muuseumide roll rahvakunsti säilitajana. Eesti rahvuslik tikand.

3. Tööliigid (24 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab tikkida ühe- ja kaherealiste pistetega;
2) oskab heegeldada edasi-tagasi ridadena põhisilmustega;
3) tunneb heegeldamise tingmärke;
4) oskab heegeldada rips- ja parempidist kudet;
5) tunneb kudumise tingmärke;
6) oskab viimistleda heegeltöid ja kudumeid

Õppesisu
Tikkimine. Tikkimise töövahendid ja materjalid. Üherealised ja kaherealised pisted. Tarbe- ja kaunistuspisted. Mustri kandmine riidele. Tikandi viimistlemine. Tikandiga eseme valmistamine praktiliselt.
Heegeldamine. Põhisilmused. Heegeldamise tingmärgid. Üks heegeltöö praktiliselt.
Kudumine Töövahendid ja materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Edasi-tagasi kudumine, ripskude ja parempidine kude. Kudumise tingmärgid.
Kudumi lõpetamine. Viimistlustööd. Ühe väiksema kootud eseme valmistamine.

4. Töö kulg (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Õppesisu
Töötamine tööjuhendi järgi.
Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine.
Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

KODUNDUS (16 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid;
2) teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil
3) oskab hinnata oma toitumisharjumusi vastavalt tervisliku toitumise põhitõdedele ja teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks;

Õppesisu
Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toitumispüramiid.
Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad.

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab kergestiriknevaid toiduaineid ja nende säilitusviise;
2) teab isikliku hügieeni nõudeid köögis töötamisel;
3) teab olulisemaid korrastustöid köögis;
4) oskab sorteerida jäätmeid.

Õppesisu
Toiduainete säilitamine. Isikliku hügieeni nõuded köögis. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga. Köögi korrashoid. Toidujäätmete, taara ja pakendite sorteerimine.

3. Toiduvalmistamine
Õpitulemused
Õpilane:

1) oskab valida toiduvalmistamisel õigeid töövahendeid ja seadmeid ning neid ohutult kasutada;
2) oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu;
3) oskab valmistada retsepti järgi lihtsamaid toite levinumatest toiduainetest;

Õppesisu
Lühendid retseptides. Kaalu- ja mahuühikud. Võileibade ja salatite valmistamine praktiliselt. Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja pastatoodete keetmine. Kuumtöötlemata magustoitude, putrude ja muude teraviljatoitude valmistamine praktiliselt.

PROJEKTÕPE (16 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab rühmatöös teha ühist tööplaani, ülesandeid omavahel jaotada, tegutseda ühiselt, hinnata töötulemusi, enda ja teiste rolle tulemuste saavutamisel;
2) suhtub kaaslastesse heatahtlikult, arvestab teiste arvamusi;
3) leiab ideid, oskab neid arendada ning esitleda

Õppesisu
Teema vastavalt õpilaste valikule. Enda teadvustamine koos tegutseva rühma liikmena. Osalemine erinevates koostöö- ja suhtlusvormides. Iseseisvalt ja/või koostöös teistega probleemidele lahenduste leidmine. Oma arvamuse kujundamine, esitlemine ja põhjendamine. Töö eesmärgi mõistmine, töö kulgemise analüüsimine, kokkuvõtete ning järelduste tegemine. Heatahtlik ja teisi arvestav suhtumine kaasõpilastesse.

Lõiming:
Matemaatika – Geomeetrilised kujundid. Kaalu- ja mahuühikud.
Ajalugu – koduloomuuseumi külastus, etnograafilised esemed, rahvuslikud mustrid, rahvakunst
Kunstiõpetus – värviõpetuse põhitõed, kontrast, lähedased värvid, värviharmoonia, soojad ja külmad värvitoonid.
Loodusõpetus – taimsed ja loomsed toiduained. Eestimaised puu- ja köögiviljad, nende kasvatamine. Lihaloomad.

Läbivad teemad:
„Tervis ja ohutus” - Hügieeni- ja ohutusreeglid köögis töötamisel. Tervislik toitumine.
„Keskkond ja ohutus” - Toidujäätmete, taara ja pakendite sorteerimine.

6. KLASS 70 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest, oskab hinnata käsitööd, töö tegijat. Teab Eesti rahvusliku käsitöö tunnusjooni. Võrdleb ja kasutab erinevaid materjale. Teab ohutu töötamise põhimõtteid ja järgib neid. Mõistab tehnoloogia arengut, näeb sellest tulenevaid muutusi töös ning nende mõju keskkonnale. Töötab meeskonnas ja tajub oma võimeid ühises töös.

KÄSITÖÖ (30 tundi)

1. Rahvakunst (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
oskab leida motiive rahvuslikust käsitööst ja kasutada neid oma käsitööeseme kavandamisel.

Õppesisu
Iseloomulikud motiivid rahvuslikus käsitöös ja nende kasutamine oma käsitööeseme kavandamisel.

.**2. Tööliigid** (20 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1. oskab kududa ja heegeldada lihtsa skeemi järgi;
2. oskab panna töökorda ja niidistada õmblusmasinat;
3. mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös;
4. lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme;
5. oskab traageldada, teha lihtõmblust, palistust;

Õppesisu
Heegeldamine. Ringselt heegeldamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine. Heegeldamine skeemi järgi. Ühe heegeltöö valmistamine praktiliselt.
Kudumine. Lihtsa koekirja lugemine. Mustri kudumine kahte värvi lõngaga. Üks kudumistöö teostamine praktiliselt.
Õmblemine. Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblusmasina niidistamine, hooldamine. Poolimine. Lihtõmbluse tegemine. Äärestamine. Palistamine. Õmblusvaru. Lõike paigutamine riidele. Traageldamine. Õmblustöö viimistlemine.

3. Materjalid (4 tundi)

Õpitulemused
Õpilane
1) teab looduslikke kiudaineid, nende saamist
2) tunneb ära looduslikke materjale
3) eristab trikotaaži telgedel kootud kangast

Õppesisu
Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud kangas, silmkoeline kangas, mittekootud kangad. Õmblusniidid. Lõngad

4. Kavandamine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
2) leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist;
3) leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

Õppesisu
Kavandamise graafilised võimalused. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast.

5. Töö kulg (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;
2) järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
3) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.
4) oskab töötada tööjuhendi ja suulise juhendamise järgi, oskab lugeda joonist;

Õppesisu
Lihtsama tööjuhendi koostamine. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv, arvestav ja üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

KODUNDUS (16 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused

Õpilane:

1) teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi,
2) võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust;
3) teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;
4) hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks.

Õppesisu

Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid.
Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.

2. Töö organiseerimine ja hügieen

Õpitulemused

Õpilane:

1) teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
2) koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel;
3) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

Õppesisu

Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades.
Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

3. Toidu valmistamine

Õpitulemused

Õpilane:

1) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid;
2) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
3) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külm- ja kuumtöötlemistehnikaid.

Õppesisu

Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid.
Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid.. Pudrud ja teised teraviljatoidud.

4. Lauakombed

Õpitulemused
Õpilane:
1) katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused;
2) peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust.

Õppesisu
Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

5. Kodu korrashoid

Õpitulemused
Õpilane:
1) teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
2) planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi;
3) näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust.

Õppesisu
Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid.. Hooldusmärgid. Triikimine. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga
Jalatsite hooldamine.

6. Tarbijakasvatus

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab väljendite „kõlblik kuni …“ ja „parim enne …“ tähendust;
2) tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;
3) käitub keskkonnahoidliku tarbijana;
4) oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada;
5) analüüsib oma taskuraha kasutamist.

Õppesisu
Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Tarbijainfo (pakendiinfo). Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

PROJEKTÕPE (16 tundi)

Õpilane:

1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid;
4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
5) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
6) väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel.
Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Õppesisu
Teema vastavalt õpilaste valikule. Enda teadvustamine koos tegutseva rühma liikmena. Osalemine erinevates koostöö- ja suhtlusvormides. Iseseisvalt ja/või koostöös teistega probleemidele lahenduste leidmine. Oma arvamuse kujundamine, esitlemine ja põhjendamine. Töö eesmärgi mõistmine, töö kulgemise analüüsimine, kokkuvõtete ning järelduste tegemine. Heatahtlik ja teisi arvestav suhtumine kaasõpilastesse.

Lõiming:
Loodusõpetus – kiutaimed, villaloomad Eestis ja mujal maailmas. Taimed lõnga värvimisel. Eestis kasvatatavad teraviljad, köögiviljad.
Matemaatika – kaalu- ja mahuühikud. Ühikute teisendamine.
Kunstiõpetus – mõisted muster, ornament, piiratud ja piiramata pind, rütm ja kordus, motiiv.

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – õmbleja elukutse
„Tervis ja ohutus" – värvid tekstiilitööstuses, looduslikust materjalist kangad, nende tervislikkus.

Pädevused:
Väärtuspädevus. Loovust arendavad projektid ja tegevused õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust.

Õpipädevus. Õpitakse nägema ja anlüüsima tehnoloogia seost teadmistega ning kogetakse teistes õppeainetes õpitu vajalikkust praktikas.
Suhtlemispädevus. Üheskoos töötamine ja projektid võimaldavad õppida üksteisega arvestama, aktsepteerima erinevaid arvamusi, maitseid jne.
Ettevõtlikkuspädevus. Loominguliste ideede ja originaalsete ideede tähtsustamine.
Õpilane tutvub toote arendamise tsükliga idee leidmisest kuni toote valmimiseni ja ka toote tutvustamise ja eksponeerimise võimalustega.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Hindamisel arvestatakse 1) loovust 2) töö organiseerimist ja kulgu3) saavutatud tulemust. Kasutatakse kujundavat hindamist. Hinnang antakse ka arengule, püüdlikkusele, töökultuurile, suhtlusoskusele teiste õpilastega. Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

III KOOLIASTE

7. KLASS 70 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane:
Tunneb rõõmu üksi ja koos teistega töö tegemisest;
Arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle;
Kasutab loovülesannete täitmiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust;
Esitleb või eksponeerib oma tööd;
Valib tervislikku toitu, koostab tasakaalustatud ja mitmekülgset menüüd, valmistab erinevaid toite;
Tunneb esteetilist naudingut korrastatud ja kujundatud ümbritsevast kodust ja keskkonnast.

KÄSITÖÖ (30 tundi)

1. Rahvakunst (1 tund)

Õpitulemused
Õpilane:
1) tunneb eesti rahvuslikke käsitöötavasid,
2) kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid;
3) tunneb ära mõningaid Eesti etnograafilises ornamendis olevaid motiive ja sümboleid.

Õppesisu
Eesti peamised rahvuslikud käsitööliigid. Sümbolid ja märgid.

2. Tööliigid (27 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab nimetada ja tikkida pinnakattepisteid
2) oskab riideserva ette valmistada ja heegeldada kangale (esemele) äärepitsi;
3) oskab kududa ringselt, kududa kirjalist pinda skeemi järgi, teab labakinda kudumise etappide järjekorda;
4) teab kantimise, kinnise mõistet ja põhilisi töötlemisvõtteid;
5) oskab kasutada lõiget, määrata eseme õmblemise tehnoloogilist järjekorda ja õmmelda endale lihtsa eseme;

Õppesisu
Tikkimine. Pinnakattepisted. Madal- ja mähkpiste. Rahvuslik lilltikand. Aplikatsioontikand. Praktiline töö – ühe rõivaeseme kaunistamine rahvusliku lilltikandi motiividega. Tutvumine tikkimismasina võimalustega.
Heegeldamine. Heegelääris. Riideserva ettevalmistamine. Ühe heegelääriseg töö valmistamine praktiliselt.
Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Rahvuslikud kindakirjad. Tööproovi kudumine ja selle järgi silmuste arvutamine. Labakinnaste kudumine praktiliselt.
Õmblemine. Õmbluste liigid. Kantimine. Kinniste töötlemine. Tõmblukk-kinnis ja nööpauk-kinnis. Lõike kasutamine ja paigutamine riidele. Eseme õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine. Ühe lihtsa eseme õmblemine praktiliselt.

3. Disain ja kavandamine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;

Õppesisu
Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusalast. Tehnoloogia läbimõtlemine ja tööjuhendi koostamine eseme valmistamiseks.

4. Materjalid (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane
1) kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist, võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele;
2) kombineerib oma töös erinevaid materjale;
3) valib tööeseme valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, tehnikaid ja viimistlusvõtteid

Õppesisu
Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Kanga koostise määramine. Materjalide (koostise) tähistamise tingmärgid valmisrõivastel, lõngadel. Abikangad (liimiriide, vaheriided jms.) õmblemisel. Tänapäevased käsitöömaterjalid.

5. Töö organiseerimine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab tööd kavandades planeerida aega, tööetappe tegutsedes üksi ja/või koos teistega
2) oskab valida sobivaid tehnoloogiaid ja viimistlusvõtteid
3) töötab iseseisvalt tööjuhendi järgi
4) hindab ja analüüsib oma tööd ja töö tulemusi
5) arutleb tehnoloogiate muutumise üle ühiskonna arengus

Õppesisu
Kaasaegsed tehnoloogilised võtted rõivaste ja esemete valmistamisel. Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ajaloos. Käsitööalased leheküljed veebis.

KODUNDUS (16 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab nimetada mikro- ja makrotoitaineid
2) teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust oma tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid;
3) analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti;
4) analüüsib menüü tervislikkust ning oskab koostada tasakaalustatud ja mitmekülgset menüüd.
5) teab lisaainete mõistet ja oskab nimetada mõningaid lisaaineid

Õppesisu
Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest.

2. Toidu valmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab toiduainete kuumtöötlemise viise;
2) oskab valmistada retsepti järgi kuumtöötlusega toite – suppe, vormiroogi,
3) teab nimetada Eesti rahvustoite, oskab mõnda neist valmistada.

Õppesisu
Erinevate kuumtöötlusega toitude valmistamine praktiliselt. Supid. Vormiroad. Hautatud toidud. Kuumtöödeldud magustoidud. Eesti rahvustoidud.

3. Hügieen ja ohutus

Õpitulemused
Õpilane:
1) analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti;
2) tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid;

Õppesisu
Toiduainete riknemise põhjused. Mikroorganismid toidus. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konserveerimine.

4. Töö organiseerimine

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab ohutult kasutada elektrilisi köögiseadmeid ja muid kodumasinaid;
2) tunneb põhilisi korrastustöid ja –tehnikaid majapidamises ning oskab valida sobivad puhastusvahendeid ja –viise.

Õppesisu
Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Elektrilised kodumasinad majapidamises, nende parameetrite võrdlemine, käsitsemine kasutusjuhendi järgi, hooldamine.

PROJEKTÕPE (16 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab rühmatöös teha ühist tööplaani, ülesandeid omavahel jaotada, tegutseda ühiselt, hinnata töötulemusi, enda ja teiste rolle tulemuste saavutamisel;
2) suhtub kaaslastesse heatahtlikult, arvestab teiste arvamusi;
3) leiab ideid, oskab neid arendada ning esitleda

Õppesisu
Teema vastavalt õpilaste valikule. Enda teadvustamine koos tegutseva rühma liikmena. Osalemine erinevates koostöö- ja suhtlusvormides. Iseseisvalt ja/või koostöös teistega probleemidele lahenduste leidmine. Oma arvamuse kujundamine, esitlemine ja põhjendamine. Töö eesmärgi mõistmine, töö kulgemise analüüsimine, kokkuvõtete ning järelduste tegemine. Heatahtlik ja teisi arvestav suhtumine kaasõpilastesse.

Lõiming:
Bioloogia – mikroorganismid toidus
Ajalugu – vanad eesti rahvakombed, tavad, rahvustoidud, rahvakalendri tähtpäevad, rahvuslik käsitöö
Kunstiõpetus – muster, motiiv, ribaornament

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine"
„Tervis ja ohutus" – sünteetilised materjalid, nende mõju tervisele. Toidu riknemisega seotud riskitegurid. Toidu kaudu levivad haigused. Tervislike toitude valmistamine. Ohutus köögiseadmete kasutamisel.
„Kultuuriline identiteet" – tutvumine Eesti esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega, rahvuslikud elemendid esemete disainimisel

8. KLASS 70 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õppida tundma Eesti rahvuslikke mustreid ja ornamente;
Tunda ära mõningaid teistele rahvastele iseloomulikke mustreid ja motiive;
Õppida kujundama ja disainima riietust, esemeid, ruume jne.;
Õppida kavandama ja kavandi abil ideid edasi arendama, samuti neid esitlema;
Õppida valmistöid sobival viisil esitlema;
Õppida tundma erinevate rahvaste kultuuripärandit, tavasid;
Õppida valima ja valmistama tervislikku toitu, koostada tasakaalustatud menüüd;
Õrienteeruda kodustes majapidamistöödes, arvestada kulusid ja tulusid ning käituda teadliku tarbijana.

KÄSITÖÖ (30 tundi)

1. Rahvakunst. (3 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust;

Õppesisu
Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Kultuuridevahelised erinevused, sarnasused, seosed. Teiste rahvaste etnograafia.

2. Disain ja kavandamine (3 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja oma figuurist;
2) märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis;
3) kavandab isikupäraseid esemeid.

Õppesisu
Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsioonide arvestamine esemeid ja rõivaid kavandades. Lisandite ja aksessuaaride valik stiili kujundamisel. Ideekavand ja selle vormistamine. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamine erinevate tehnoloogiatega.

3. Tööliigid (22 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) võtab lõikelehelt lõikeid, valib õpetaja abiga sobiva tehnoloogia ning õmbleb endale rõivaeseme;
2) leiab loovaid võimalusi kasutada õpitud heegeldamistehnikaid;
3) oskab kududa erinevaid koekirju skeemi järgi;
4) teab soki kudumise põhietappe;

Õppesisu
Õmblemine. Kanga kuumniiske töötlemine. Mõõtude võtmine. Rõiva suurusnumbri määramine. Lõikelehe kasutamine ja lõike paigutamine riidele. Eseme õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Ühe lihtsalõikelise rõivaeseme õmblemine praktiliselt. Moedemonstratsioon. Valminud esemete esitlemine, võimalusel ka pildistamine ja virtuaalse näituse koostamine.
Heegeldamine. Tutvumine erinevate heegeltehnikatega, loomingulised võimalused. Tuniisitehnika.
Kudumine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Sokkide kudumine praktilise tööna.

4. Töö organiseerimine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist;
2) kavandab ja planeerib oma tööd ajaliselt;
3) analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid;
4) esitleb või eksponeerib oma tööd.

Õppesisu
Käsitsitöö väärtustamine tarbekunsti osana ja isikupära väljendajana. Oma tööde esitlemine või eksponeerimine sobival viisil. Käsitööga seotud elukutsed.

KODUNDUS (16 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab toiduainete valmistamisel toimuvaid muutusi;
2) teab maitseainete liike, oskab nimetada erinevaid maitseaineid;
3) oskab võrrelda erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid;

Õppesisu
Toiduainete kuumtöötlemisel toimuvad muutused. Toiduainete kadu. Maitseainete liigid. Erinevate maade rahvusköögid ja toitumistavad.

2. Toidu valmistamine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada;
2) tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi;
3) valmistab retsepti järgi liha- ja kalaroogi, praade, küpsetab taignatooteid;

Õppesisu
Toitude maitsestamine. Liha jaotustükid. Liharoad. Kalaroad. Soojad kastmed. Taignate liigid. Kergitusained ja taignatooted. Vokitoidud. Grillimine. Röstimine. Erinevate maade rahvustoidud ja toitumistavad.

3. Kodu korrashoid

Õpitulemused
Õpilane:
1) oskab hoolitseda toataimede eest;
2) teab suurpuhastuse põhilisi töid ja nende järjekorda;
3) oskab sorteerida olmejäätmeid.

Õppesisu
Toataimede hooldamine. Suurpuhastus. Olmejäätmed, nende sorteerimine.

4. Tarbijakasvatus

Õpitulemused
Õpilane:
1) tunneb tarbija õigusi ning kohustusi;
2) teab ohtlike kemikaalide tähistusi pakenditel;
3) teab märgistuste „parim enne" ja „kõlblik kuni" tähendust
4) teab keskkonnaohtlike jäätmete sorteerimise ja kogumise tähtsust

Õppesisu
Keskkonnaohtlikud jäätmed. Puhastusvahendid. Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel.

PROJEKTÕPE (16 tundi)

Õpilane:
1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid;
4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
5) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
6) väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Õppesisu
Enda teadvustamine koos tegutseva rühma liikmena. Osalemine erinevates koostöö- ja suhtlusvormides. Iseseisvalt ja/või koostöös teistega probleemidele lahenduste leidmine. Oma arvamuse kujundamine, esitlemine ja põhjendamine. Töö eesmärgi mõistmine, töö kulgemise analüüsimine, kokkuvõtete ning järelduste tegemine. Heatahtlik ja teisi arvestav suhtumine kaasõpilastesse. Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel.
Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste

projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi.

Lõiming:
Keemia – puhastusvahendid ja muu kodukeemia. Happed ja leelised. Mürgised ained. Kuumtöötlemisel tekkivad muutused toiduainetes.
Geograafia – erinevad riigid, sealne kliima ja taimestik-loomastik, sealsed toitumistavad.
Bioloogia – välismaised puu- ja köögiviljad.
Arvutiõpetus – pildifailide salvestamine arvutis, töötlemine, teksti lisamine, üleslaadimine ja saatmine virtuaalkeskkonnas.

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – õmbleja elukutse, koka, toitlustustöötaja elukutse
„Tervis ja ohutus" – ohutus elektriliste kodumasinate kasutamisel.
„Keskkond ja jätkusuutlik areng" – jäätmete sorteerimine, keskkonnaohtlikud olmejäätmed ja kodukeemia, materjalide säästlik kasutamine, taaskasutus, energia ja vee kokkuhoid.
„Tehnoloogia ja innovatsioon" – virtuaalnäituse koostamine.
„Väärtused ja kõlblus" – üksteisega arvestamine rühmas töötamisel, eriarvamuste lahendamine, organiseerimine, liidrid, vastutajad, meeskond.
„Kultuuriline identiteet" – tutvumine teiste rahvuste esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega

9. KLASS 35 TUNDI

Õppe-eesmärgid:
Õpilane tunneb ja väärtustab rahvuslikku kultuuripärandit;
Arendab head maitset ja stiilitaju oma rõivastuse, kodu, ümbruskonna kujundamisel;
Oskab hinnata isikupärast ja stiilset riietust, sisekujundust vms;
Õpib märkama esemete disaini funktsionaalsust ning seoseid kunstiloomingu ning kultuuritaustaga;
Genereerib ideid, arendab neid ning esitleb;
Kavandab ning valmistab esemeid ja esitleb neid;
On majandusliku ja säästva mõtteviisiga tarbija;

KÄSITÖÖ (11 tundi)

1. Rahvakunst (3 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab rahvakunstis ja rahvariiete juures kasutatavaid väljendeid ja mõisteid;
2) teab Eesti rahvariiete üldisi tunnusjooni maakondade lõikes

Õppesisu
Eesti rahvarõivad. Erinevad käsitööliigid rahvariiete valmistamises.

2. Disain ja kavandamine (2 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) kasutab loovülesannete lahendamiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust,
2) kavandab kindlas stiilis rõivakomplekti koos lisanditega, jälgides kompositsioonireegleid ja nõudeid kavandile.

Õppesisu
Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeseme kavandamisel. Ühe rõivakomplekti ja aksessuaaride põhjalik kavandamine, kasutades erinevaid õpitud käsitööliike.

3. Tööliigid (6 tundi)

Õpitulemused
Õpilane:
1) tunneb valgetikandi mõistet ja teab erinevaid tikandiliike;
2) teab erinevate valgetikandi liikide põhitöövõtteid;
3) teab erinevaid õmblusmasinaid, nende kasutamise võimalusi.

Õppesisu
Tikkimine. Valgetikandi liigid. Rišeljöötikand. Varjutikand. Broderiitikand. Pilutamine. Nöörtikand. Pärltikand. Tikandid eesti rahvarõivaste juures.
Õmblemine. Vabaõmblemine. Trikotaažkanga õmblemine. Erinevad õmblusmasinad ja võimalused. Overlok-masin. Tikkimismasin.

KODUNDUS (8 tundi)

1. Toit ja toitumine

Õpitulemused
Õpilane:
1) teab mitmekesise toiduvaliku tähtsust oma tervisele;
2) toiduallergiate tunnuseid;
3) teab enamlevinud toitumishäireid;

4) kasutab menüüd koostades ainekirjandust ning teabeallikaid;

Õppesisu
Toitumisteave meedias. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toiduallergia ja toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired.

2. Töö organiseerimine

Õpitulemused
Õpilane
1) hindab enda huve ning sobivust toidu ning toitlustamisega seotud elukutseteks või hobideks;
2) hindab enda huve ning sobivust käsitööga seotud elukutseteks või hobideks;

Õppesisu
Koosviibimiste korraldamine. Tutvumine käsitöö ja toitlustamisega seotud elukutsetega.

3. Lauakombed

Õpitulemused
Õpilane:
1) koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning katab ja kujundab laua;
2) kujundab kutse ja leiab loomingulisi võimalusi kingituse pakkimiseks;
3) rõivastub ja käitub ürituse stiili kohaselt;
4) mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel;

Õppesisu
Peolaudade katmine ja korraldamine. Piduliku menüü koostamine.
Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, peolauas. Kutsed ja kingitused.

4. Kodu korrashoid

Õpitulemused
Õpilane:
arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel;

Õppesisu
Erinevad stiilid sisekujunduses

5. Tarbijakasvatus

Õpitulemused
Õpilane:
planeerib kulusid ürituse eelarve järgi;

Õppesisu
Koosviibimiste organiseerimine. Kulude planeerimine ja kalkuleerimine koosviibimiseks.

PROJEKTÕPE (16 tundi)

Õpilane:
1) teadvustab end rühmatöö, projektitöö ja teiste ühistöös toimuvate tegevuste liikmena;
2) osaleb aktiivselt erinevates koostöö- ja suhtlusvormides;
3) leiab iseseisvalt ja/või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendeid;
4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste tööalaseid arvamusi;
5) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust;
6) väärtustab töö tegemist ning analüüsib töö kulgu

Õppesisu
Enda teadvustamine koos tegutseva rühma liikmena. Osalemine erinevates koostöö- ja suhtlusvormides. Iseseisvalt ja/või koostöös teistega probleemidele lahenduste leidmine. Oma arvamuse kujundamine, esitlemine ja põhjendamine. Töö eesmärgi mõistmine, töö kulgemise analüüsimine, kokkuvõtete ning järelduste tegemine. Heatahtlik ja teisi arvestav suhtumine kaasõpilastesse. Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel.
Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitöid võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi.

Lõiming:
Inimeseõpetus – toiduallergiad, toidutalumatus, toitumishäired
Kunstiõpetus – ideekavand, idee arendamine, kavandi vormistamise nõuded, kompositsiooni seaduspärasused, disaini mõiste ja stiili mõiste.

Läbivad teemad:
„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" – moekunstniku, disaineri elukutse
„Väärtused ja kõlblus" – lauakombed, kingituste tegemine, käitumine vastuvõttudel ja muudes avalikes kohtades.
„Tehnoloogia ja innovatsioon" – tervise- ja toitumisteemalised virtuaalsed keskkonnad
„Teabekeskkond" - käsitööblogid

Pädevused:
Väärtuspädevus. Arutletakse oma töö ja töötulemuste üle, hinnatakse enda ja teiste töid, õpitakse avaldama oma arvamust. Töötamine meeskonnas aitab kasvatada vastutust alustatu lõpule viia.
Õpipädevus. Oma töö iseseisev organiseerimine alates idee valimisest, materjalide valikust kuni töö valmimiseni ja tulemuste analüüsini arendab suutlikkust probleeme märgata ja lahendada, hinnata ja arendada oma võimeid.
Suhtlemispädevus. Õpilased õpivad töötama koos, kogema selle eeliseid, vajadusel üksteist aitama. Õpilane suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tegevusele.
Ettevõtlikkuspädevus. Loominguliste ideede ja originaalsete ideede tähtsustamine. Õpilane tutvub toote arendamise tsükliga idee leidmisest kuni toote valmimiseni ja ka toote tutvustamise ja eksponeerimise võimalustega.

Hindamine
Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust. Kasutatakse kujundavat hindamist.
Õppeülesande lahendamisel arvestatakse:

1) kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud valikuid);
2) tööprotsessi, eseme valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
3) töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
4) õpilase arengut, püüdlikkust, kodukorra täitmist.

Kokkuvõttev hindamine toimub kaks korda aastas (I ja II semester).

Valikaine USUNDIÕPETUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

Põhikooli usundiõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis ei ole
2) inimsusevastased; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
3) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas;
4) teab suuremate religioonide geograafilist levikut ning selle peamisi ajaloolisi põhjuseid maailmas ja Eestis; kirjeldab suuremate maailmareligioonide põhijooni, sealhulgas:
5) selgitab ajaloost ja nüüdisajast näiteid tuues, kuidas ilmneb religioon inimeste ja ühiskonna elus;

6) nimetab olulisemaid lugusid ja tähtsamaid tegelasi käsitletud religioonidest ning nende alustekstidest;
7) kirjeldab ning analüüsib kultuuri ja religiooni seoseid;
8) võrdleb käsitletud religioossete ja mittereligioossete maailmavaadete põhilist eetiliste valikute printsiipide eripära;
9) on teadlik oma väärtustest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses, tuues esile sarnasusi ja erinevusi;
10) põhjendab väärtuste ja moraalinormide järgimise olulisust ühiskonnas ning toob selle kohta näiteid;
11) arutleb näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna elus, nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

Õppeaine kirjeldus

Usundiõpetus on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus:
1) käsitletakse erinevaid religioone ja usulisi liikumisi;
2) õpitakse tundma religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus;
3) arutletakse eksistentsiaalsete küsimuste üle.

Usundiõpetus lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnistamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. Usundiõpetus pole käsitletav ühegi kiriku, koguduse ega usulise ühenduse kuulutustööna. Aines ei käsitleta ühtki maailmavaadet õpilastele normatiivsena. Üldhariduskooli usundiõpetuse ülesanne ei ole juhatada õpilasi mingi kindla religiooni juurde. Eesmärk on valmistada õpilasi ette eluks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse usundiõpetuses rõhku oskuste ja hoiakute kujundamisele, millel põhineb üksteisemõistmine, respekt, avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Religioonide ja maailmavaadete tundmaõppimine lähtub tasakaalustatud teaduslikust käsitlusest. Religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ning kultuuri kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Religioonialane haritus aitab mõista maailma kultuuripärandit.

Erinevaid maailmamõistmise viise käsitledes süvendatakse empaatilist suhtumist ning vastastikust lugupidamist. Oluline osa on toetada õpilaste kõlbelist arengut, arendades neis vastutustundlikku eetilist elamisoskust.

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis õpetatakse **usundiõpetust** 7. klassis.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad
5) individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
6) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
7) laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, arvutiklass;
8) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe.

Lõiming

Üldpädevused
Põhikooli usundiõpetuse ainekava toetab kõigi üldpädevuste kujunemist.
Kõigi teemadega on lahutamatult seotud **väärtuspädevuste** kujunemine (suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut
Sotsiaalse, suhtlus- ja enesemääratluspädevuse kujundamisel on usundiõpetusel samuti oluline roll.
Eelkõige on ainel keskne roll õpilase enda maailmavaate piiritlemisel ja teadvustamisel.
Aine kaudu kujundatakse religioonialane kirjaoskus, mis võimaldab mõista maailmavaatelist mitmekesisust;
analüüsida maailmavaateliste arusaamatuste ja konfliktide põhjuseid, ära tunda eelarvamuslikku ja sildistavat suhtumist, samuti arendatakse avatud hoiakut ning oskust astuda dialoogi ning teha koostööd erinevate religioossete vaadetega inimestega. Väitluste, arutluste ja diskussioonide käigus omandavad õpilased julguse ja oskuse ennast maailmavaateliselt asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid.
Õpipädevuse kujundamisel on oluline, et kasutatakse erinevaid ühistöiseid õpiprojekte, koostatakse referaate ning korraldatakse õppekäike, mille käigus õpilased lahendavad probleeme, analüüsivad klassikontekstis õpitut.
Erinevate projektide käigus, on võimalus ka **ettevõtlikkuspädevuse** arendamiseks: näha probleeme ja nende lahendusi, genereerida ideid, neid ellu viia.
Matemaatikapädevust toetatakse eelkõige erinevate statistiliste tabelite ja jooniste lugemisel.

III kooliaste
7. klass 35 tundi

Väärtused ja valikud

Õpitulemused
II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.
6. klassi lõpetaja:

1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne
2) maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
3) tunneb nn kuldset reeglit ning suuremates maailmareligioonides sõnastatud tähtsamaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista
4) valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
5) nimetab käsitletud voorusi ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
6) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
7) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, tunneb igapäevases elus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid;
8) pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Eetika alused (religioonides ja enda elus), 10 tundi
Õpitulemused
Õpilane:

1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas;
2) selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
3) tunneb nn kuldset reeglit ja suuremates maailmareligioonides sõnastatud olulisemaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
4) nimetab käsitletud voorusi (õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus) ning oskab neid lahti mõtestada, tuues
5) näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
6) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ning tunneb igapäevaelus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid.

Õppesisu

1. Inimese elu mõte. Saatus, vabadus ja vastutus
2. Erinevad reeglid ning seadused. Kirjutatud ja kirjutamata seadused
3. Erinevad vastused küsimusele, mis on õnn, mis on õige ja hea. Kuldne reegel. Põhilisi eetiliste valikute printsiipe maailmareligioonides: austa elu, teist
4. inimest ja omandit, ära tunnista valet
5. Kardinaalvoorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus, usk, lootus, armastus
6. Inimõigused

Lõiming: ühiskonnaõpetus, eesti keel ja kirjandus, muusika, kunst

2. Väärtused, mina ja teised inimesed (religioonides ja enda elus), 10 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

1) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
2) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
3) pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

Õppesisu

1. Autoriteedid ja väärtuste hierarhia. Eeskujud, iidolid, Jumal
2. Inimeste tõekspidamiste sarnasused ja erinevused, väärikus
3. Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos
4. Sallivus ja lugupidamine – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse ning teistesse usunditesse. Eelarvamused ja diskrimineerimine

Lõiming: ajalugu, kirjandus, inimeseõpetus, muusika, kunst

3. Eetika keskseid küsimusi (religioonides ja enda elus), 15 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne
2) maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
3) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ning kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ja valikuid mõjutavad;
4) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
5) mõistab andestuse olulisust ning oskab andeks paluda.

Õppesisu

1. Suhtumine loodusesse. Religioon ja teadus
2. Armastus ja sõprus, ustavus. Andekspalumine ja andestamine, leppimine

3. Õigus ja õiglus. Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes. Solidaarsus. Rikkus ja vaesus. Heategevus
4. Sõna jõud: tõotused, sõnapidamine, hinnangute andmine, ausus, silmakirjalikkus

Lõiming: loodusõpetus, inimeseõpetus

Õppetegevus

Keskne on on aktiiv- ja probleemõppe põhimõtete rakendamine. I kooliastme õppetegevustele lisanduvad arutelud, enam pööratakse tähelepanu küsimuste esitamise oskuse arendamisele, hinnangute andmisele ja nende põhjendamisele. Häid võimalusi väärtuskasvatuseks pakub narratiivsete meetodite kasutamine.

Probleemülesannete, rollimängude ja moraalsete dilemmade analüüsiga arendatakse probleemide märkamise oskust, kuulamisoskust, koostööoskusi ning teiste arvestamist. Õpilaste kõlbelise arengu toetamine nõuab õpetajalt tundlikkust, tähelepanelikkust ja taktitunnet.

Eetikateemade raames tutvustatakse õpilastele klassikalisi voorusi, avatakse nende sisu õpilastele arusaadavas vormis ning innustatakse õpilasi end arendama.

Eetikakursuse juurde õppematerjale valides peetakse silmas, et esindatud oleksid

1) erinevatest religioossetest traditsioonidest pärit lood;
2) lood konkreetsetest inimestest, kes on oma elu ja tööga järginud olulisi eetilisi printsiipe ning võiksid noorele inimesele eeskujuks olla;
3) näited erinevate liikumiste ja organisatsioonide kohta tänapäeval, kes oma tegevuses väärtustavad humanistlikke eetilisi printsiipe, nõrgemate märkamist ja aitamist.

Suurepärane oleks, kui õpilased saaksid selle kursuse raames ka ise mõne sotsiaalprojekti planeerimises ja korraldamises osaleda.

Läbivad teemad

Läbivate teemade seast on usundiõpetusega seotud eelkõige teemaga **„Väärtused ja kõlblus“**.

Elukestva õppe toetamiseks on religioonid tänuväärne aines, sest neis rõhutatakse inimese jätkuvat soovi ja võimalust täiustuda, otsida ja püüelda eneseteostuse ja sisemise rahu poole läbi oma erinevate rollide ja etappide siin elus. Samuti tegelevad religioonid eksistentsiaalsete teemadega, millele igaks ajaks lõpliku ja kehtiva vastuse leidmine on võimatu, tegu on pigem otsingute kui päralejõudmisega.

Teema **keskkond ja jätkusuutlik areng** harmoneerub samuti mitmete teemadega, nagu näiteks erinevate religioonide loomislood, vägivallatuse põhimõte, vastutustunde arendamine.

Teema **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** esineb usundiõpetuses eelkõige selliste oskuste ja väärtushoiakutega inimese kujundamisel, kes väärtustab sallivust, ei tolereeri diskrimineerimist maailmavaatelisel pinnal, oskab teha koostööd ning pidada dialoogi ka endast erineva maailmavaate esindajatega.

Läbi religiooni ja kultuuri seoste mõistmise arendatakse **nii oma kui teise kultuuri väärtustamist ja mõistmist**; samuti enda kultuurilise identiteedi kujunemist läbi selle narratiivide tundmise ning sügavamate tähenduste mõistmise.
Usundiõpetuses suunatakse õpilasi otsima ise teavet ning allikatesse kriitiliselt suhtuma, leitud teabe talletamisel ja jagamisel aga kasutama nüüdisaegse tehnoloogia võimalusi. Erinevate religioonide tutvustamisel käsitletakse erinevaid praktikaid, mis aitavad leida vaimset tasakaalu, ning analüüsitakse destruktiivseid usulisi liikumisi, misläbi aitab aine kaasa ka **"tervise ja ohutuse"** läbivale teemale.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad hinnata rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Sel juhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi. Õpilane on hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamine väärtustab lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine on ka vahend õpilase arengu toetamiseks.
Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
Kasutatakse kujundavat hindamist.

Valikaine INFORMAATIKA

Õppe- kasvatuseesmärgid
Põhikooli informaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) valdab peamisi töövõtteid arvutil igapäevases õppetöös eelkõige infot otsides, töödeldes ja analüüsides ning tekstidokumente ja esitlusi koostades;
2) teadvustab ning oskab vältida info- ka kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi *IKT*) kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele, turvalisusele ja isikuandmete kaitsele;
3) koostab IKT vahendeid kasutades toimiva ja efektiivse õpikeskkonna;
4) osaleb virtuaalsetes võrgustikes ning kasutab veebikeskkonda digitaalsete materjalide avaldamiseks kooskõlas intellektuaalomandi kaitse heade tavadega.

Õppeaine kirjeldus
Informaatika õpetamise üldeesmärk on tagada põhikooli lõpetaja info- ja kommunikatsioonivahendite rakendamise pädevused igapäevase töö- ja õpikeskkonna kujundamiseks eelkõige koolis, mitte niivõrd tulevase ametikoha nõudmisi arvestades. Informaatika õpetamise põhimõtted põhikoolis on:

1) **elulähedus**: näited, ülesanded jm võetakse õpilasele tuttavast igapäevaelust (kool, kodu, huvitegevus, meedia);
2) **aktiivõpe ja loomingulisus**: eelistatakse õpilasi aktiivistavaid ning loomingulisust esiletoovaid õppemeetodeid;
3) **uuenduslikkus**: eelistatakse uuenduslikke tehnoloogiaid ning lahendusi;
4) **ühisõpe**: nii informaatikatundides kui ka kodutööde puhul kasutatakse koostöös õppimise meetodeid;
5) **teadmusloome**: uut teadmust õpitakse üheskoos luues, mitte vananenud infot meelde jättes;
6) **vaba tarkvara ja avatud sisu**: võimaluse korral eelistatakse kommertstarkvarale vaba tarkvara;
7) **turvalisus**: kool tagab õpilastele turvalise veebipõhise töökeskkonna ning propageerib ohutuid käitumisviise võrgukeskkonnas;
8) **lõimitus**: õpiülesannetes (nt referaatides, esitlustes, jm loovtöödes) kasutatakse teiste õppeainete teemasid;
9) **sõltumatus tarkvaratootjast:** õpe ei ole üles ehitatud üksnes ühe tarkvaratootja või platvormi kasutamisele; koolil on kasutusel lisaks kommertstarkvarale ka vabavara alternatiivid ning ülesannete täitmisel ei ole kohustust kasutada kindla tarkvaratootja toodangut.

Füüsiline õpikeskkond

Informaatikaklassis on õpilasele tagatud järgmiste vahendite kasutamine:

1) üldjuhul on igal õpilasel eraldi arvutitöökoht, erandjuhul on kaks õpilast ühe arvuti taga;
2) videoprojektor;
3) failide salvestamise võimalus võrgukettale või kooli pakutavasse/toetatud veebikeskkonda;
4) lisaseadmete (printeri, mälupulga) kasutamise võimalus;
5) juurdepääs infosüsteemidele (e-kool, intranet või veebipõhine sisuhaldussüsteem, rühmatöökeskkond);
6) arvutitöökohtadel on reguleeritavad toolid, arvutilauad, sundventilatsioon, aknakatted;
7) erineva operatsioonisüsteemiga arvutid (nt lisaks MS Windowsile ka Mac OS või Linux);
8) isikutunnistuse kasutamise võimalus (kaardilugejad);
9) kõrvaklapid ja mikrofonid;
10) digitaalne foto- ja videokaamera

Praktilised tööd

Suuremad praktilised tööd sooritatakse arvutit kasutades ja on lõimitud teiste vastavas kooliastmes õpetatavate õppeainetega.

Lõiming

Informaatika on lõimitav kõikide koolis õpetatavate õppeainetega. Loovtööde teemad valitakse teiste õppeainetega seotult.

Õppekirjandus põhikooli informaatikaõpetuses

1) õpetaja koostatud õppematerjalid.
2) internetis leiduvad õppematerjalid.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ning Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi õppekorralduseeskirjast.
Informaatika valikaine õpitulemusi hinnatakse jooksvalt õpiülesannete järgi ja kokkuvõtvalt kursuse lõpul üldjuhul e-portfoolio abil. E-portfoolio on personaalne veebipõhine keskkond, millesse õpilane kogub pikema perioodi jooksul enda tehtud tööd ja refleksioonid oma õpikogemustest. Kursuse lõpul koostab õpilane e-portfooliosse kogutud materjalidest oma pädevusi kõige paremini tõendava valiku ning kaitseb seda võimaluse korral avalikult. Õpiülesanded ja e-portfoolio võivad olla tehtud kas üksi või rühmatööna. Portfoolio kaitsmise põhjal saadud hinne on kursuse kokkuvõtvaks hindeks. Nii jooksvate õpiülesannete lahendamise kui ka e-portfoolio esitluse puhul hinnatakse:

1) õppe plaanipärasust, loomingulisust ja ratsionaalsust;
2) õppekavas ettenähtud õpitulemuste saavutamist ning seonduvate pädevuste olemasolu veenvat tõendamist õpilase poolt;
3) arvutiga loodud materjalide tehnilist teostust, esteetilisust ning originaalsust;
4) õpilasepoolset praktilise tegevuse mõtestamist;
5) õpilase arengut.

II kooliaste

6. KLASS 35 tundi

Kursus „Arvuti töövahendina”

1. Sissejuhatus tekstitöötlusse

Õppesisu

1) Teksti sisestamine, teksti sisestamise reeglid, muutmine, kustutamine, vormindamine ja kopeerimine (sh veebilehelt tekstidokumenti, koos vorminguga ja ilma).
2) Plakati või kuulutuse koostamine, kujundamine ja väljatrükk.
3) Praktiliste töövõtete harjutamine ohutuks ja säästlikuks tööks arvutiga.

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

1) sisestab ja vormindab arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste, järgides tekstitöötluse põhireegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahetused ja tühikud;

poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; üla- ja alaindeks; sõna-, rea-, lõiguvahe; teksti joondamine; laadid ja dokumendimallid; loetelud; värvid, joonised, pildid, tabelid);
2) selgitab arvuti väärast kasutamisest tekkida võivaid ohte oma tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, silmade kaitse);
3) oskab oma igapäevatöös arvutiga vältida ohte tervisele, valides õige istumisasendi, jälgides arvuti kasutamise kestust, tehes võimlemisharjutusi silmadele ja randmetele jne;
4) kaitseb enda virtuaalset identiteeti väärkasutuse eest, valides igale keskkonnale uue tugeva parooli ning vahetades paroole sageli, ega avalda sensitiivset infot enda kohta avalikus internetis.

2. Failide haldamine

Õppesisu
1) Failide salvestamine kõvakettale, võrgukettale ja mälupulgale.
2) Failide kopeerimine, kustutamine, teisaldamine ja otsing.
3) Failiformaadi valik.
4) Failide veebikeskkonda laadimine.
5) Operatsioonisüsteemi graafilise kasutajaliidese kasutamine: aknad, kaustad, menüüd, tegumiriba. Töö mitme aknaga.

Õpitulemused
6. klassi lõpetaja:
1) kasutab vilunult operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku);
2) salvestab tehtud tööd ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal;
3) kannab arvutisse fotosid, videoid ja helisalvestisi;
4) salvestab valmis tekstidokumendi eri formaatides (doc, odt, pdf), pakib faili kokku, saadab selle e-posti teel manusena õpetajale, laeb veebikeskkonda ja prindib selle paberile.

3. Infootsing internetis ja töö meediafailidega

Õppesisu
1) Brauserid: Internet Explorer, Mozilla (Firefox) vms.
2) Viirused.
3) Informatsiooni otsimine internetist.
4) Informatsiooni objektiivsus ja kriitiline hindamine.
5) Elektronkirjavahetus. Kirjade lugemine. Uue kirja kirjutamine. Kirjale vastamine, manuste lisamine e-kirjale.
6) Fotode, videote ja helisalvestiste ülekandmine kaamerast, diktofonist ning telefonist arvutisse.

Õpitulemused
6. klassi lõpetaja:
1) kannab arvutisse fotosid, videoid ja helisalvestisi;
2) kaitseb enda virtuaalset identiteeti väärkasutuse eest, valides igale keskkonnale uue tugeva parooli ning vahetades paroole sageli, ega avalda sensitiivset infot enda kohta avalikus internetis;
3) mõistab internetist leitud info kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid;
4) leiab internetist ja kopeerib tekstifaili või esitlusse erinevas formaadis algmaterjali (tekst, pilt, tabel, diagramm) ning töötleb neid vajaduse korral, pidades kinni intellektuaalomandi kaitse headest tavadest.

4. Töö andmetega

Õppesisu
1) Andmetabeli ja sagedustabeli koostamine etteantud andmestiku põhjal.
2) Lihtsamate valemite koostamine.
3) Erinevat tüüpi diagrammide loomine sagedustabeli põhjal.

Õpitulemused
6. klassi lõpetaja:
1) koostab etteantud andmestiku põhjal andmetabeli, sagedustabelid ja sobivat tüüpi diagrammid (tulp-, sektor- või joondiagrammi);
2) koostab lihtsamaid arvutamisvalemeid.

5. Esitluse koostamine

Õppesisu
1) Slaidiesitluste loomine.
2) Teksti, piltide, tabelite, diagrammide ja kujundite lisamine slaididele.
3) Loetelude ja tekstikastide lisamine.
4) Slaidi ülesehituse ja kujunduse muutmine.
5) Liikumiste ja animatsioonide kasutamine.
6) Slaidiesitluse ettekandmine.

Õpitulemused
6. klassi lõpetaja:
1) koostab teksti, diagramme, pilte, audiot, videot ja tabeleid sisaldava esitluse etteantud teemal;
2) kujundab esitluse loetavalt ja esteetiliselt, lähtudes muuhulgas järgmistest kriteeriumidest: optimaalne info hulk slaidil, märksõnad sidusa teksti asemel, allikatele viitamine, kujunduse säästlikkus;
3) kasutab slaididel animatsioone sobivas mahus ja mõistlikult;

4) viitab ja taaskasutab internetist ning muudest teabeallikatest leitud algmaterjali korrektselt, hoidudes plagiaadist.

6. Referaadi vormindamine

Õppesisu

1) Etteantud tekstiga referaadi vormindamine.
2) Päise ja jaluse lisamine, laadide kasutamine pealkirjades.
3) Sisukorra automaatne genereerimine.
4) Lehekülgede nummerdamine.
5) Loetelude, jooniste ja tabelite lisamine.

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

1) vormindab arvutiga lühemaid ja pikemaid referaate, järgides tekstitöötluse põhireegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahetused ja tühikud; poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; üla- ja alaindeks; sõna-, rea-, lõiguvahe; teksti joondamine; laadid ja dokumendimallid; loetelud; värvid, joonised, pildid, diagrammid, tabelid);
2) vormindab korrektselt referaadi järgmised osad: tiitelleht, automaatselt genereeritud sisukord, sissejuhatus, peatükid, alapeatükid, joonised, tabelid, päis, jalus, kokkuvõte, kasutatud kirjandus ja lisad;
3) viitab ja taaskasutab internetist ning muudest teabeallikatest leitud algmaterjali korrektselt, hoidudes plagiaadist.

III kooliaste

7. KLASS 35 tundi

Kursus „Infoühiskonna tehnoloogiad”

1. Internet suhtlus- ja töökeskkonnana

Õppesisu

1) Infootsingu erinevate võtete ja vahendite harjutamine.
2) Veebikeskkondadesse kasutajaks registreerumine, kasutajaprofiili loomine.
3) Oma virtuaalse identiteedi kaitsmine.
4) Turvalise ja eetilise internetikäitumise aluste järgimine.
5) Kooli infosüsteemide ja e-õppekeskkonna kasutamise reeglite järgimine.
6) Rühmaarutelu probleemsete veebikäitumise juhtumite üle.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

1) Leiab internetist vajaliku informatsiooni, oskab seda töödelda ja analüüsida, sellele korrektselt viidata;

2) mõistab internetist leitud info kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid;
3) võrdleb kaht etteantud veebipõhist teabeallikat sobivuse, objektiivsuse/kallutatuse ja ajakohasuse aspektist;
4) leiab internetist teda huvitavaid kogukondi ja liitub nendega;
5) kasutab etteantud või enda valitud veebipõhist keskkonda sihipäraselt ja turvaliselt; liitub keskkonnaga, valib turvalise salasõna, loob kasutajaprofiili ning lisab materjale;
6) kasutab turvaliselt ja eetiliselt virtuaalset identiteeti: kaitseb enda identiteeti, on ettevaatlik võõrastega virtuaalselt suheldes (libaidentiteet), hoidub kasutamast teiste inimeste identiteeti.

2. Eesti e-riik ja e-teenused

Õppesisu

1) Isikutunnistuse kasutamine autentimisel ja digiallkirjastamisel.
2) Kahe erineva omavalitsuse veebilehelt e-teenuste leidmine ja kasutamine.
3) Kodanikuportaali eesti.ee kasutamine.
4) Arendusprojekti ideede genereerimine rühmatöös, projekti plaani koostamine ja veebipõhise koostöökeskkonna valik.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

1) eristab keskkondade turvatasemeid (nt http *vs* https, turvasertifikaadid) ning arvestab neid veebikeskkonda kasutades;
2) kasutab kooli, kohaliku omavalitsuse ja riigi pakutavaid infosüsteeme ning noorte e-teenuseid;
3) kasutab turvaliselt ja eetiliselt virtuaalset identiteeti: kaitseb enda identiteeti, on ettevaatlik võõrastega virtuaalselt suheldes (libaidentiteet), hoidub kasutamast teiste inimeste identiteeti.

3. Personaalse õpikeskkonna loomine

Õppesisu

1) Ajaveebi kasutamine õpikogemuse refleksiooniks.
2) Wiki või muu analoogilise veebipõhise kontoritarkvara kasutamine dokumentide loomiseks koostöös kaasõpilastega.
3) Ühisjärjehoidjate ja vookogude kasutamine.
4) Rühmatöös uurimis- või arendusprojekti jaoks andmekogumise alustamine, projekti tarvis veebipõhise koostöökeskkonna loomine.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

1) reflekteerib oma õpikogemust ajaveebi kasutades;
2) koostab koostöös kaasõpilastega hüpertekstidokumente;
3) kasutab ratsionaalselt valitud märksõnu ning ühisjärjehoidjaid omaloodud või internetist leitud sisu märgendades;

4) vajaduse korral algatab ise uue virtuaalse kogukonna ning loob sellele veebipõhise koostöökeskkonna.

4. Sisu tootmine ja taaskasutus

Õppesisu

1) Esitluste, fotode, videote, audiomaterjali ja andmefailide säilitamine, märgendamine ning jagamine veebikeskkonna vahendusel.
2) RSS-i tellimine.
3) Fotode, videote ja esitluste vistutamine veebilehele.
4) Sobiva litsentsitüübi valimine omaloodud materjalidele.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

1) vistutab videoid, fotosid ja esitlusi veebilehe sisse;
2) tellib RSS-voo;
3) loob uut veebisisu ja taaskasutab enda või teiste loodud veebisisu (tekstid, pildid, audio, andmed), lähtudes intellektuaalomandi kaitse headest tavadest ja autori seatud litsentsi tingimustest.

5. Osalus virtuaalses praktikakogukonnas

Õppesisu

1) Veebipõhise koosoleku kavandamine ja pidamine, dokumenteerimine.
2) Rühmaarutelu korraldamine ja probleemipõhine õpe veebipõhises keskkonnas.
3) Rühma ajahaldus.
4) Digitaalsete dokumentide versioonihaldus, koostöö ühe dokumendi koostamisel.

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

1) kavandab ja viib läbi veebipõhise koosoleku, dokumenteerib koosoleku;
2) lahendab rühmakaaslastega ainetundidest saadud probleemülesandeid veebipõhises keskkonnas;
3) rakendab eelmise kooliastme informaatikakursuses õpitut arendusprojekti tehes;
4) koostab koostöös kaasõpilastega tekstidokumente.

6. Arendusprojekti lõpuleviimine

Õppesisu

1) Projekti nähtavuse saavutamine veebivahenditega.
2) Esitluse ja projektiaruande koostamine.
3) Rühma enesehinnang.
4) Projekti tulemuste esitlemine.
5) Personaalse õpikeskkonna kujundamise lõpuleviimine.

Õpitulemused
7. klassi lõpetaja:
1) lõpetab koos kaasõpilastega projekti;
2) koostab koos kaasõpilastega esitluse ja projekti aruande;
3) esitleb koos kaasõpilastega projekti tulemusi;
4) annab hinnangu enda ja rühma tööle.

Valikaine MAJANDUSÕPETUS „Mina, majandus ja ettevõtlus“

Aine maht 35 tundi

Õppe-kasvatuseesmärgid
Põhikooli majandus- ja ettevõtlusõppega taotletakse:
1. kujundada õpilaste finantskirjaoskust
2. juhtida õpilasi kasutama õppimisel kriitilist mõtlemist, toetades positiivset suhtumist karjäärivõimaluste avastamisel ja laiendamisel
3. aidata õpilastel otsida enda tugevaid ja arendamist vajavaid külgi, et neid edasi arendada ning rakendada karjääri planeerides.
4. kujundada õpilastes säästva majandamise põhimõtteid ja võimalusi, et igapäevases majanduselus edukalt toime tulla
5. aidata õpilastel leida, mis valikud võivad olla head ja halvad ning mis tagajärgi võivad need valikud endaga kaasa tuua
6. aidata õpilastel otsida enda tugevaid ja arendamist vajavaid külgi, kujundada ettevõtlikkust ja tööoskusi.
7. omandada majanduse ja ettevõtluse põhimõisteid ja põhiküsimusi: Mida? Kuidas? Kellele?
8. selgitada tööoskuste ja koostöö tähtsust ning eesmärkide seadmise ja lahenduste leidmise vajadust,
9. kujundada positiivset hoiakut ettevõtlusesse ja valmisolekut töömaailmas toimetulekuks.

Õppeaine kirjeldus
JA Eesti 3. kooliastme majandusõppe programm „Mina, majandus ja ettevõtlus“ keskendub õpilaste finantskirjaoskuse ja ettevõtlikkuse kujundamisele, lõimudes eelkõige inimese- ja ühiskonnaõpetusega ning sotsiaalse ja matemaatikapädevusega. JA programm toetab õpilastel põhikooli õppekava kooliastme üldpädevuste omandamist ja järgib põhikooli riikliku õppekava aineüleseid läbivaid ja ühiskonnas tähtsustatud teemasid, millega luuakse võimalused õpilaste kujunemiseks vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes tulevad igapäevaelus iseseisvalt toime ning suudavad oma huvidele ja võimetele vastavat õpiteed valida. „Mina, majandus ja ettevõtlus“ programmi sisu vastab põhikooli riiklikule valikõppeaine kavale „Ettevõtlusõpetus“, „Edu&Tegu“ programmis koostatud ettevõtluspädevuse kujundamise mudelile ja põhikooli 3. astme

valikõppeaine kavadele „Ettevõtlusõpetus“ ja „Ettevõtlikuna töömaailma“. Tundides käsitletu tähtsustab hariduse olulisust ja vajadust lõpetada põhikool ning jätkata õpinguid.

Füüsiline õpikeskkond
Majandusõppe tegevusi viiakse läbi kooli ruumes, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus. Vajadusel viiakse läbi praktilisi kooliväliseid tegevusi (õppekäigud, tutvumine elukutse esindajate, asutuste ja ettevõtetega), kool toetab õpilaste osalemist majandusviktoriinidel, võistlustel, projektides ja JA Eesti üritustel.

Õppesisu
1. Sissejuhatus majandusõppesse. Mis on majandus, majanduslik käitumine ja rollid tarbijana, majapidamise liikmena; majandusringlus majapidamiste ja ettevõtete vahel; riigi roll majanduses.
2. Peeglike, peeglike. Selle teema kaudu toetatakse õpilaste oskuste, huvide ja väärtushinnangute teadvustamist. Õpilane oskab leida talle huvipakkuvaid karjäärivõimalusi ja seda, mida need võimalused töömaailmas tähendavad.
3. Vali oma edutee. Õpilastel aidatakse mänguliselt luua seoseid isiklike finantside, hariduse ja karjäärivõimaluste vahel, tutvutakse mitmete elukutsete ja tulevikuametitega
4. Eelarve paika. Selles peatükis tutvuvad õpilased tulu teenimise allikate ja kulutuste planeerimisega, õpivad koostama eelarvet, analüüsima kulutusi ja hindama oma otsuste alternatiivkulu.
5. Tark majandamine. Õpilased saavad teada, kuidas maksavad tarbijad toodete ja teenuste eest, miks eelistatakse keskkonnasõbralikke tooteid ja taaskasutust. Nad arutlevad sularaha ja krediitkaardi kasutamise eeliste ja puuduste üle ning mängivad mängu, mis aitab mõista säästmise ja hoiustamise vajadust, laenamise ohte ja kulusid.
6. Kus on risk? Õpilased näitavad, et elus on alati riske, ootamatuid ja kahju toovaid tagajärgi, mis võivad juhtuda nii rahaasjades, tervise kui varaga. Selgitatakse, kuidas kindlustus aitab vähendada ja rahaliselt korvata kaotuste või vigastustega kaasas käivaid tagajärgi.
7. Ettevõtlikkus ja ettevõtlus. Õpilased tutvuvad erinevate majandussüsteemidega, vaba ettevõtluse ehk turumajanduse alustega ja ettevõtte loomise edutegurite ga.

8. Tegutse arukalt, ole ettevõtlik. Õpilased tutvuvad ettevõtjate edulugudega ja eduka ettevõtja tunnustega, leiavad endas ettevõtlikkuse jooni ning võimalusi saada ettevõtjaks.

9. Tunne turgu, ole loov ja innovaatiline. Õpilased tutvuvad ettevõtte asutamiseks vajalike teadmiste ja oskustega. Rühmades töötavad nad välja ideekavandi ühe probleemi lahendamiseks, rakendades selleks loovust ja innovaatilist mõtlemist.

10. Tunne turgu, reklaami toodet või teenust. Töötades rühmades, loovad õpilased reklaame ning õpivad seeläbi nägema turgu (tarbijad, kliendid, konkurendid) veelgi põhjalikumalt.

11. Ole vastutustundlik. Erinevate vastutustundlike ettevõtjate näidete abil arutlevad õpilased ettevõtete vastutuse üle ühiskonnas. Õpilased õpivad vastutustundlikku käitumist.

12. Ole hooliv. Analüüsides sotsiaalsete ettevõtjate näiteid, otsivad õpilased ettevõtluse ideid, mida nad rakendada võiksid. Arutletakse hoolivuse üle ja õpitakse märkama abivajajaid.

13. Tegutse targalt. Loo meeskond. Õpilased õpivad töövõtjate ja tööandjatena töövestlustel sobivalt käituma ning arendavad enda meeskonnatöö ja tööle kandideerimise oskusi. Mängu kaudu mõistavad tööoskuste ja koostöö tähtsust ning eesmärkide seadmise ja lahenduste leidmise vajadust

14. Algata julgelt, usu endasse. Õpilased loovad kirjelduse endast kui ettevõtjast, mis näitab nende julgust algatada ja uskuda iseendasse. Lisaks analüüsivad nad ettevõtluse alustamise põhjusi.

Õpitulemused

Majandus- ja ettevõtlusõpetus toetab õpilase arengut, et 3. kooliastme lõpuks õpilane:

1) tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ning kõlbluspõhimõtteid;
2) oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, arendada ennast töömaailmas toimetulekuks;
3) on ettevõtlik, usub iseendasse ning kujundab oma ideaale, suhtub positiivselt ettevõtlusse;
4) seab endale eesmärke ja tegutseb nende nimel;
5) juhib ja korrigeerib oma käitumist ning vastutab oma tegude eest;
6) mõistab ja tõlgendab erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;
7) lahendab igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemeetodite (loogika, ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist
8) mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonnasse ning elab ja tegutseb loodust ning keskkonda säästes;
9) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi;
10) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.

Hindamine

Teadmiste ja oskuste tulemusi hinnatakse „Arvestatud“ või „Mittearvestatud“. Hindamisel arvestatakse õpilase ettevõtlikkuse arengut, aktiivset osalust tundides, iseseisvate tööde õigeaegset esitamist, kokkulepetest kinnipidamist jms.

III Gümnaasiumi ainekavad

Ainevaldkond KEEL JA KIRJANDUS

Keele- ja kirjanduspädevus

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;
2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;
3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;
4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;
5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
6) väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;
7) teab eesti, vene ja väliskirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.

Ainevaldkonna õppeained, kohustuslikud ja valikkursused

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Keele ainekavades on 6 ja kirjanduse ainekavas 5 kohustuslikku kursust. Eesti keele kohustuslikud kursused on „Keel ja ühiskond“, „Meedia ja mõjuta¬mine“, „Teksti keel ja stiil“, „Praktiline eesti keel I“, „Praktiline eesti keel II“ ja „Praktiline eesti keel III“. Kohustuslikud kirjanduskursused on „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“, „Kirjandus antiigist 19. sajandini“, „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“, „20. sajandi kirjandus“ ning „Uuem kirjandus“. Kirjanduse valikkursusi on 4: ”Müüt ja kirjandus”, ”Kirjandus ja ühiskond”, ”Draama ja teater”, ”Kirjandus ja film”.

Ainevaldkonna kirjeldus

Eesti keele ainekavas on kolm keeleteadmiste kursust ja kolm praktilist kursust. Keeleteadmised loovad teoreetilise ja metakognitiivse aluse praktilise keeleoskuse arendamisele. Seetõttu järgneb igale keeleteadmiste kursusele praktilise keele kursus ja on sellega lõimitud. Neid kursusi võib õpetada ka paralleelselt. Praktilise keele kursuses kasutatakse kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemadena keeleteadmiste kursuses käsitletud teemasid ja õppekava läbivaid teemasid, samuti paralleelselt õpitavas kirjanduskursuses käsitletavaid teemasid. Praktilise keele kursused on keskendatud õpilase suulise ning kirjaliku suhtluse, arutlus- ja väljendusoskuse arendamisele; eri liiki

tekstide, sh meediatekstide mõistmise süvendamisele, eri liiki tekstide koostamise, selleks vajaliku teabe hankimise ja kasutamise praktiliste oskuste kujunemisele. Õigekirja ja õigekeelsusküsimusi korratakse kõigi kursuste vältel vastavalt vajadusele. Kirjanduse ainekava on jätkuvalt teksti- ja lugejakeskne. Suurt tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele, tekstide analüüsimisele ja tõlgendamisele, kirjanduse kujundlikule keelele ja poeetikale. Esimeses ja kolmandas kursuses keskendutakse kirjanduse metakeele tundmaõppimisele ning eri liiki ja žanris kirjandusteoste analüüsile ja tõlgendamisele erinevatest aspektidest. Omandatud teadmisi kirjanduse metakeelest ja analüüsivõimalustest rakendatakse uuema kirjanduse kursuses ja kahes ülevaatlikumas kursuses, mis hõlmavad maailmakirjanduse kultuuriepohhe, kirjandusvoole, žanre ja mõisteid, olulisemaid autoreid ja teoseid, samuti valikkursustes, mis käsitlevad kultuuris tuntud müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud motiivide esinemist kirjanduses ning kirjanduse ja kirjanike seoseid ühiskonnaga. Eesti kirjandus on lõimitud kõigisse kursustesse. Lõimimist teatri- ja filmikunstiga võimaldavad vastavad valikkursused. Keele- ja kirjanduskursusi seob tegelemine tekstidega: teksti mõistmine ja tõlgendamine, keeleliste ja stiililiste väljendusvahendite eritlemine ja analüüs ning võimalust mööda ühiste tekstide alusel kirjutamine. Kirjanduskursustes on analüüsi- ja tõlgendusobjektiks ning kirjutamise alustekstiks valdavalt ilukirjandustekst.

Üldpädevuste kujundamine

Peamised ainevaldkonnas taotletavad üldpädevused on keelepädevus ja kunstiline pädevus. Viimane hõlmab kirjandus-, teatri- ja filmialast pädevust. Kirjanduspädevust kujundatakse kohustuslike ja valikkursuste, teatri- ja filmialast pädevust valikkursuste kaudu. Nende valikkursuse õpe toetab ja süvendab kirjanduspädevuse omandamist ja kunstipädevuse kujunemist tervikuna. Olenevalt keele- ja kirjandusõpetuse eripärast toetatakse ka teiste üldpädevuste kujunemist. Väärtuspädevuse kujundamisel on oluline koht nii keele kui ka kirjanduse ainekavades. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust, õigekeelsust ja sobivate keelevahendite valikut suulises ja kirjalikus suhtluses teiste inimestega, suhtlusoskust, samuti teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse. Keeleõpetus rõhutab ka vaimseid väärtusi: emakeele eripära ja arenguloo tundmist, murdekeeli kui keele rikkust, keele eri kasutusvaldkondade tundmist. Nii keele- kui ka kirjandusõpetus väärtustab ja suunab õpilast märkama keelekasutuse esteetilist külge, keeleõpetus erinevate stiilide eritlemisel, kirjandusõpetus kirjandusteose kujundliku keele analüüsimisel. Kirjanduse kujutusobjektiks on inimene tema suhetes teiste inimestega ning toimetulek ühiskonnas. Kirjandusteoste lugemisel ja analüüsimisel puutub õpilane kokku nii üldinimlike kõlbeliste väärtuste, teoses kajastatud ajajärgu sotsiaalsete väärtuste kui ka kultuuriväärtustega. See protsess kujundab õpilasel kõlbelisi väärtusi, sotsiaalseid hoiakuid ning tõekspidamisi, aga ka suhtumist kirjandusse kui kunstiloomingusse ja kirjanikku kui loojasse, kultuuridentiteeti ja lugupidavat suhtumist oma ning teiste rahvaste kirjandusse ja kultuuri laiemalt. Eri ajastuid ja ühiskonnaelu kajastavate teoste lugemine ning tõlgendamine, neis käsitletud probleemide ja väärtussuhtumiste seostamine nüüdisajaga toetab ka sotsiaalse pädevuse kujunemist. Keele- ja kirjandusõpetus arendavad ka olulisi õpioskusi: eri liiki tekstide analüüsi ja mõtestamist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist; oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Lõiming

Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppetegevuse tulemusel. Samas toimub keeleoskuse järjekindel ja teadlik arendamine siiski valdavalt keele- ja kirjandustundides, kuid pidev koostöö teiste ainete õpetajatega on kindlasti tulemuslik. Eesti keele ja kirjanduse õpetamise teiste õppeainetega lõimimiseks on teisigi võimalusi kui keeleõpe. Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine võib äratada huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste lugemine ja arutamine võib teadlikul suunamisel äratada huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ja väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ja väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat. Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs mõjutab maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetuse taotlus suunata õpilasi erinevate ajastute kirjandusteoseis käsitletud probleeme tänapäevaelu ja inimestega seostama soodustab kindlasti õpilaste sotsiaalse pädevuse kujunemist. Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs soodustab arusaamist kunstilisest kujundist kui kunstiainete üldmõistest ja mis tahes kunstiteosest kui kunstiliste kujundite süsteemist, mis kannab teatavat autoripositsiooni ja sõnumit. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega.

Läbivad teemad

Ainevaldkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on õppekava läbivaid teemasid silmas peetud erineval määral, olenevalt õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" eesmärgiseadega on kooskõlas järgmised ainevaldkonnas taotletavad pädevused: eri liiki tekstide lugemise, tõlgendamise ja koostamise oskus, korrektne suuline ja kirjalik väljendusoskus, arutlus- ja suhtlusoskus. Valdkonnas arendatakse ka õpilaste suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada, koostööd teha ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbiv teema „Teabekeskkond” on ainevaldkonna õppeainetes tähtsal kohal. Oskuste kujundamine teabekeskkonna vahendite kasutamiseks toimub praktilises tegevuses, mis hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ning kasutamist nii õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus” ning „Kultuuriline identiteet” on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi
teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng” ning „Tervis ja ohutus” käsitlus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes, eeskätt praktilise keele kursustes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

EESTI KEEL

Aine õppe-eesmärgid
Gümnaasiumi eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
2) on keeleteadlik, tajub keelt oma identiteedi osana, analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse ja nüüdisolukorda;
3) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;
4) tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;
5) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
6) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
7) valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid.

Õpitulemused
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja sobivalt ning üldkirjakeele normide järgi;
2) valib suhtluskanaleid ning väljendusvahendeid sobivalt, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilistest kaalutlustest;
3) oskab oma tekstide loomiseks leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada eri laadi teabe allikaid;
4) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi, oskab luua ning analüüsida eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;

5) kõneleb ja kirjutab asjakohastele tekstidele reageerides ning nendele toetudes;
6) analüüsib ja hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendid;
7) oskab oma keelekasutuse parandamiseks kasutada keeleinfo allikaid.

Õppetegevus

Õppeaine on üles ehitatud nii, et keeleteadmiste kursusi planeeritakse igale aastale üks – „Keel ja ühiskond" on 10., „Meedia ja mõjutamine" 11. ning „Teksti keel ja stiil" 12. klassis. Praktilise eesti keele kursusi õpitakse kõigis klassides, kusjuures keeleteadmiste kursuse õpe eelneb praktilisele kursusele või neid õpitakse paralleelselt.

Eesti keele oskus tähendab eesti kirjakeele valdamist keele nelja osaoskuse (lugemise, kirjutamise, kõnelemise ja kuulamise) valdkonnas.

Lugemisoskust arendatakse erinevate valdkondade tekstide lugemise, nende sisu analüüsimise ja kriitilise hindamise teel. Õpetuses jälgitakse, et käsitletavate tekstide raskusaste kasvaks vastavalt lugemisoskuse arenemisele, et oleks esindatud niihästi seotud (kirjeldavad, jutustavad) kui ka sidumata tekstid (tabelid, graafikud, loetelud jt). Lugemisoskuse arendamise oluline osa on sõnavara laiendamine, selleks omandatakse kogu aineõppes süstemaatiliselt uusi sõnu (vähem tuntud sõnu, võõrsõnu, piltlikke väljendeid). Lugemispädevuse tähtis komponent on oskus leida vajalikke tekste niihästi trükitud kui ka elektroonilistest allikatest ning nendest tekstidest vajalikku teavet. Lugemisoskuse arendamise laiem eesmärk on kriitilise teabekasutaja kujundamine.

Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise teel. Valdav osa tekstitüüpe, mida õpilased aineõppes loovad, on neile ülesehituselt ja nõuetelt tuttavad juba põhikoolist. Kirjutamisoskuse arendamise ülesanne on saavutada nende tekstide loomisel meisterlikkus. Oluline on oskus kirjutada teksti alustekstide põhjal, samuti oskus siduda oma tekstiga teistest tekstidest saadud teavet, viidata, tsiteerida ja refereerida. Kirjutamispädevuse vältimatu eeldus ja komponent on hea ja toimiv õigekirjaoskus. Seetõttu kinnistatakse ning arendatakse kirjutamisülesannete kaudu pidevalt ka õigekirjaoskust. Kõnelemisoskuse arendamise keskne ülesanne on arendada võimet valida suhtlusolukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt sobiv toon ning stiilivahendid. Oluline on ka oskus suhtlust alustada, arendada ning tõrjuda.

Kõnelemisoskust arendatakse erinevate suhtlusülesannete kaudu, paari- ja rühmatööde aruteludes, klassi ees esinedes ning koha pealt vastates. Reaalelulisi suhtlusolukordi harjutatakse rollimängudes. Kõnelemisoskuse tähtis komponent on argumenteerimisoskus, võime oma seisukohti esitada ja kaitsta, kasutades nii ratsionaalseid, emotsionaalseid kui ka eetilisi põhjendusi. Argumenteerimisoskust arendatakse arutelude, diskussioonide ning ümarlaua vormis.

Kuulamisoskuse arendamise eesmärgid on vestluspartneri suhtluseesmärgi mõistmine, veenmise ja manipuleerimise äratundmine ning suulises vormis esitatud teabe ja aimetekstide mõtte mõistmine. Oluline on avalikule esinejale sisukate teemast lähtuvate

küsimuste esitamise oskus. Kuulmisoskuse arendamiseks võib kasutada aruteludest või loengutest kokkuvõtete tegemist ning poliitiliste kõnede analüüsi.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.
Kõiki gümnaasiumi eesti keele kursusi hinnatakse jooksvalt. Iga kursus sisaldab neli 4-tunnist klassikirjandit.
Praktilise eesti keele kursustes kasutatakse teiste eesti keele kursuste ja kirjanduskursuste sisulisi teemasid praktilise keeleoskuse arendamiseks. Seetõttu võib praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ja teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.

I kursus 35 tundi
„Keel ja ühiskond"

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:
1) mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas;
2) tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes;
3) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
4) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
5) oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.

Õppesisu
Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel. Eesti keel ja teised keeled. Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval. Häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, totaalsus ja partsiaalsus lauseehituses (täis- ja osaalus, täis- ja osasihitis, täis- ja osaöeldistäide), eesti sõnamoodustuse erijooni.

Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega; Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele. Keele varieerumine ja muutumine.

Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.

II kursus 35 tundi
„Praktiline eesti keel I"

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:
1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
2) koostab levinumaid tarbetekste;
3) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati;
4) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides;
5) oskab kasutada elektroonilisi ja paberil sõnaraamatuid;
6) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.

Õppesisu
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad
1. Kursusega „Keel ja ühiskond" seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine
Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon.

Kirjutamine
Tarbetekstid: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri, plangid ning vormid.
Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel.
Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine.
Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine vajaduse põhjal.

Lugemine
Seotud ja sidumata tekstide (nimestike, graafikute, tabelite jm) mõistmine.
Tekstide otsing veebist ja raamatukogust; info otsing elektroonilisest ja paberil tekstist.
Süstemaatiline sõnavaraarendus (nt harvem sõnavara, mõistesuhted, sõnamoodustus, käsitletavate teemadega seotud erisõnavara; sõnavara omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine
Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine, teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toimingutes, suhtluspartneri mõistmine dialoogis.

III kursus 35 tundi
„Meedia ja mõjutamine“

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:

1) tunneb meediakanaleid, trükimeedia, raadio, televisiooni ja elektroonilise meedia erijooni ning olulisi tekstiliike;
2) teab teksti üldtunnuseid ning eri tekstide vastuvõtu iseärasusi;
3) on teadlik meediateksti vastuvõtu eripärast ja selle põhjustest;
4) on omandanud tekstianalüüsi põhivõtted; analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;
5) tajub teksti autori eesmärke ning motiive; leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;
6) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;
7) tunneb meediatekstis ära argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted;
8) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;
9) oskab väljendada oma seisukohta loetu ja kuuldu kohta ning valida selleks sobivaid keelevahendeid.

Õppesisu
Teksti üldtunnused: sobivus suhtlusolukorda, üldine sidusus ja sisuosade seostamine; keeleline loovus ja õigekeelsus. Tekstide tõlgendamine, retseptsiooni erinevuse põhjused: teadmised, isiklik kogemus, kultuuritaust. Teksti adressaat ja vastuvõetavus. Tekstide liigitamine ja analüüs. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Meediatekstide seostamine: viited ja vihjed, vahendamise ulatus ja eesmärgid. Keel info ja suhteloome teenistuses.

Meediakanalid. Tähtsamad meediakanalid Eestis, eriala- ja üldhuviajakirjad, raadio- ja telekanalid, internet, paber- ja *on-line*-väljaanded, kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Kirjutatud teksti, kuuldeteksti ja audiovisuaalse teksti esitusviisid ning vahendid. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Suhtlus internetiportaalides.

Meedia ja mõjutamine. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Manipuleerimine, meediaeetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, info allikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ja argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.

Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ja tähelepanu äratamise võtted. Reklaami mõjusus. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.

IV kursus 35 tundi
„Praktiline eesti keel II"

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:

1) annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihästi isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt;
2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes koolis;
3) suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi;
4) suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha;
5) suudab kirjutada arvamuslugu, retsensiooni ja pressiteadet ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava;
6) suudab mitme aimeallika põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati;
7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust ning suudab kasutada paindlikke infootsingu strateegiaid;
8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.

Õppesisu
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Meedia ja mõjutamine" seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine
Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt.
Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine.
Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine.

Kirjutamine
Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava.
Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine.
Ajakirjanduslike tekstide koostamine: arvamuslugu, retsensioon, pressiteade.
Veebitekstide koostamine: blogi, *podcast*.
Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine
Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine.
Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine.

Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiate kasutamine.
Süstemaatiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine
Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.

V kursus 35 tundi
„Teksti keel ja stiil“

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:
1) valib sobiva suhtluskanali ning väljendub korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
2) valib väljendusvahendeid suhtlusolukorra ja kõneaine põhjal;
3) analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
4) koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid; uurimistöö);
5) seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme;
6) tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis.

Õppesisu
Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Keele kasutusvaldkonnad ja stiil. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.

Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.

Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.

Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid.

Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.

VI kursus 35 tundi
„Praktiline eesti keel III"

Õpitulemused
Kursuse lõpetamisel õpilane:

1) suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;
2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus;
3) suudab konspekteerida näitvahenditega toestamata suulist esitust;
4) oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti;
5) oskab koostada keerulisi tarbetekste;
6) tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati;
7) kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust;
8) valdab eesti kirjakeelt.

Õppesisu
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad

1. Kursusega „Teksti keel ja stiil" seostuvad teemad.
2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad.
3. Õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine
Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel.
Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.

Kirjutamine
Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal.
Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine.
Teadusteksti koostamine ja vormistamine.
Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine
Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine.
Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine.

Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).
Teabeotsingu oskuste tõhustamine.

Kuulamine
Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekteerimine.
Väitluse juhtimine ning seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

Lõiming
Eesti keel on ühtaegu õppe läbiviimise keel ja keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda.

1. Ortograafia
2. Morfoloogia
3. Sõnamoodustus
4. Süntaks
5. Leksikoloogia

Läbivad teemad
Ainevaldkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on õppekava läbivaid teemasid silmas peetud erineval määral, olenevalt õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga.

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes väärtustab elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestab oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi, kellel on valmisolek ja oskused teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumis aitab läbiv teema kujundada õpilase valmidust ja oskusi teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast. Eesmärgiks on aidata õpilasel mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Tähelepanu pööratakse praktilistele tööotsimisoskustele ja sellekohaste õigusaktide tundmaõppimisele. Õpilastele vahendatakse teavet edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning neile luuakse võimalused saada karjäärinõustamist.

Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks ja sotsiaalselt aktiivseks inimeseks, kes elab ning toimib vastutustundlikult, pidades silmas jätkusuutlikku tulevikku ja on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastmes harjutavad õpilased keskkonnaalastes küsimustes otsuste langetamist ja hinnangute andmist, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sealhulgas piiranguid), normatiivdokumente ning majanduslikke kaalutlusi. Kujundatakse valmisolekut tegeleda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele, osaleb poliitiliste ning majanduslike otsuste tegemisel.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastmel on peamine kohalikul ja riigi tasandil otsustamiseks ning majanduselus osalemiseks vajalike praktiliste oskuste kujundamine. Klassi- ja kooliväliste tegevuste ning projektide kaudu süvendatakse õpilaste teadlikkust ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilased saaksid oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastme õppeprotsess toetab jätkuvalt omakultuuri väärtustamist, huvi ja eelarvamustevaba ning teadlikku suhtumist teistesse kultuuridesse. Õpilase teadmisi

(Eesti ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesmaade) erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides. Oluline on luua võimalusi erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia teel kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mida toob endaga kaasa elamine teises kultuuriruumis.

Läbiv teema „Teabekeskkond“

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida vastavalt oma eesmärkidele ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetikale.

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiõpilane teeb meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning põhjendab neid, lähtudes oma erinevatest huvidest ja vajadustest. Õpilane on kursis avalikus ruumis tegutsemise reeglitega ning taunib nende rikkumist. Ta mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas, tutvub globaliseerumise mõjudega meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele. Läbiva teema ja aineõppe koosmõjul suudab õpilane oma sõnumi vormistada ja seda otstarbekalt edastada.

Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumis käsitletakse läbivat teemat eelkõige rühmatööna teostatavate uurimis- ja arendusprojektide vormis, püüdes võimaluse korral kaasata kodukandi innovaatilisemaid tehnoloogiafirmasid või teaduskeskusi. Eesmärgiks on positiivsete hoiakute kujundamine tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste vastu. Samuti tuleb gümnaasiumiastme lõpuks tagada kõigi õpilaste valmisolek IKT kasutamiseks igapäevaelus, õpingutes ja töös.

Läbiv teema „Tervis ja ohutus“

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline

järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiosas on põhiliseks läbiva teema käsitlemise vormiks õpilase praktiline tunniväline terviseedenduslik ja turvalisust toetav tegevus, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil.

Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus“

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine gümnaasiumis

Läbiva teema käsitlemisel gümnaasiumis on kesksel kohal kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega. Soovitavate käitumisviiside kujunemist tõhustab õpilase osalus demokraatlikes diskussioonides, kooli õpilasomavalitsuse töös ja osalus muude sarnaste organisatsioonide töös ning kaasatus koolielu korraldamisse.

Lõiming

Eesti keel on ühtaegu õppe läbiviimise keel ja keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppetegevuse tulemusel. Samas toimub keeleoskuse järjekindel ja teadlik arendamine siiski valdavalt keele- ja kirjandustundides, kuid pidev koostöö teiste ainete õpetajatega on kindlasti tulemuslik. Eesti keele õpetamise teiste õppeainetega lõimimiseks on teisigi võimalusi kui keeleõpe.

KIRJANDUS

1. Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;
2) väärtustab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat;
3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat ning kujutlus- ja
4) mõttemaailma arendajat;
5) loeb nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
6) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);
7) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose
8) mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;
9) kujundab endast teadlikku lugejat, kes kirjanduse toel arendab oma eetilisi ja esteetilisi
10) väärtushinnanguid ning maailmavaadet;
11) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja info allikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.

2. Õppeaine kirjeldus

Kirjandusõpetus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, mis avab tee esteetiliste ja eetiliste tõekspidamiste kujunemisele, isiksuse vaimu ja väljenduse rikastumisele, kommunikatsiooni mitmekesistamisele, võõra kogemuse omandamisele ning ühiskonna ja kultuuri sügavamale vastuvõtule. Kirjandusõpetuse keskmes on kirjandus kui sõnakunst, mille loob kujundlik mõte ja väljendus. Ilukirjanduse aluseks on esteetiline ehk poeetiline funktsioon, mis põimub tunnetusliku funktsiooniga. Ilukirjandus kannab ühiskondlikke, ajaloolisi, rahvus- ja maailmakultuurilisi, vaimseid ning tundelisi väärtusi, mille mõistmine ja järgimine aitab tagada kultuuri järjepidevuse ning ühiskonna jätkusuutlikkuse. Kirjandusõpetuse alus ja funktsioon on poeetika, mille tundmine ja mõistmine tagab elulise ettevalmistuse kunstisuhtluseks.

Gümnaasiumi kirjandusõpetus, toetudes põhikooli kirjandustundides omandatule, jätkab teksti- ja lugejakeskset kirjandusõpetust. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele, tekstide analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kuna sõnakunstiteos põhineb kujundil, siis on ainesisus rõhutatud kirjanduse kunstilist aspekti, mis hõlmab kirjanduse poeetika tundmist ning kujundlikkuse mõistmist selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses. Diakroonilise, s.o kirjandusloolise lähenemise kõrval on eelistatum sünkrooniline, s.o voolule, suunale, žanrile või teemale keskenduv, käsitlus või nende kahe lähenemisviisi põiming, kus tekstikeskselt analüüsilt liigutakse tekstiväliste taustade, ülevaadete ja seosteni. Võimaluse korral vaadeldakse eesti ja maailmakirjandust võrdlevalt.

Kirjandusõpetus juhindub õppeainesisesest lõimingust, kus mitmesugused keelelised, teaduslikud, ajaloolised ja kultuurilised teadmised ning oskused on omavahel täiendussuhtes, kuid pöörab tähelepanu ka ainetevahelisele lõimingule, aidates paremini aru saada kunstist, muusikast, teatrist, filmist, pärimuskultuurist ning tänapäeva kultuurist laiemaltki. Kultuuriloolise tausta konkretiseerimiseks on vaja kirjanduse kõrval osutada teistelegi õppeainetele: ajaloole, ühiskonnaja inimeseõpetusele, geograafiale, muusikale, kunstile, filosoofiale ja teistele.

Gümnaasiumi kirjanduse ainekavas on viis kohustuslikku ja neli valikkursust. Kohustuslikud

kursused nende soovituslikus järjekorras võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseseid ja -väliseid lõimingu võimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab eelnevalt õpitut. Kursuste sees võib õppesisu järjekorda vajaduse korral muuta, lõhkumata seejuures selle sisulist tervikut ja aineloogikat. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

Kohustuslikud kursused on järgmised:

1. „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine”
2. „Kirjandus antiigist 19. sajandini”
3. „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid”
4. „20. sajandi kirjandus”
5. „Uuem kirjandus”

Kursuste õppesisus märgitud autorite ning kirjandusteoste valikul on arvestatud eesti ja maailmakirjanduse, klassika ning nüüdiskirjanduse põhjendatud proportsioone. Lugemisvarasse tuleb haarata üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist võimaldavaid teoseid nii proosa-, luule- kui ka draamakirjandusest. Õppesisus nimetatud teoste hulgast valib õpetaja lähemaks vaatluseks õpilaste soove ja võimeid arvestades õpitulemustes sätestatud arvu jagu tervikteoseid. Ülejäänud õppesisus nimetatud autorite loomingut tutvustatakse kas ülevaatlikult või lühemaid tekstinäiteid analüüsides ning tõlgendades. Autorite ja teoste valikuvõimalusele osutab sõna „või”, valikute jätkuvusele lühend „jt”. Autorite ja nende teoste kordumine eri kursuste õppesisus on taotluslik: eesmärk on võimaldada õpetajale paindlikku lähenemist kursuste ülesehitamisele ning varieerimisele. Varasemate kursuste käigus käsitletud autoreid või teoseid ei pea hilisemate kursuste käigus kordama, kursuste õppesisu maht on sellevõrra väiksem. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on soovitatav lugeda ja analüüsida üht kirjandusteost tema kodukeelt esindava maa kirjandusest.

3. Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) toob näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta ning

seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;

2) nimetab eesti kirjanduse peamised arengusuunad, tähtsamad autorid ja teosed, avab oluliste

teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja vaatepunktist;

3) seostab loetut nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega ning iseenda

ja üldinimlike probleemidega;
4) selgitab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust, analüüsib ilukirjandusteose poeetikat, mõistab keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga;
5) analüüsib ja tõlgendab luuletust, iseloomustab selle poeetikat (žanr, teema, motiiv, kujund, vorm), kirjeldab meeleolu ja sõnastab sõnumi;
6) määrab proosa- või draamateksti teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab jutustaja vaatepunkti, tegevusaega ja -kohta, miljööd, süžeed ja tegelasi ning ülesehitust ja keelekasutust;
7) kirjeldab teksti põhjal tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende olemust, omavahelisi suhteid ning funktsioone narratiivis, võrdleb ja vastandab tegelasi, annab nendele hinnanguid, otsib nende käitumisele alternatiivi ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
8) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal nii suuliselt kui ka kirjalikult, teemakohaselt ja põhjendatult, tuues näiteid teostest ning avardades teemat küsimuste ja väidetega;
9) õpib tundma ennast kui lugejat, jagab oma lugemiskogemust teistega, kujundades seeläbi oma lugemiseelistusi ning väärtushinnanguid;
10) võrdleb kirjandusteost ja sellel põhinevat filmi või teatrilavastust ning toob näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeele erinevuste kohta.

I kursus „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;
2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
4) hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi;
5) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle ja ühe eesti autori luuletuskogu.

Õppesisu

Kirjanduse olemus ja roll
Ilukirjandus kui sõnakunst. Fiktsionaalsus ja faktuaalsus. Kirjandusteose ühiskondlik, ajalooline, moraalne, rahvus- ja maailmakultuuriline, keeleline, tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse ja ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja.

Autorikeskne lähenemine kirjandusele
Autori ja teose seosed, elu- ja loomingulooliisus, positivism kirjandusuurimises. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes.
Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses.
Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine.

Lugejakeskne lähenemine kirjandusele
Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk mudellugeja. Individuaalne ja rühmalugemine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog.
Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed. Lugemisnauding.
Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika.

Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine
Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt.
Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus.
Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht.
Allusioon. Paroodia ja travestia. Intertekstuaalne ehk tekste seostav käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal.
August Gailit, Ernest Hemingway, Herman Hesse, Erich Maria Remarque, Anton Hansen Tammsaare, Anton Tšehhov, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Oscar Wilde jt.

Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine
Luule ja lüürika olemus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus. Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refrään. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ja riim (alg- ja lõppriim). Keeleluule. Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Kõlakujundid: hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus, kõlasümboolika.
Kõnekujundid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, sümbol, allegooria, metonüümia, hüperbool, oksüümoron. Lausekujundid: kordus, mõttekordus, astendus, retooriline

küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire. Piltluule, anagramm. Koomiline stiil luules: huumor, iroonia, grotesk, sarkasm.
Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt.

Mõisted
Allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk,
iroonia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöö, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõõt.

Terviklikult käsitletavad teosed
Õpilane loeb vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luuletuskogu.

II kursus „Kirjandus antiigist 19. sajandini“

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid;
2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid arenguperioode, olulisemaid autoreid ja kirjanduslikke rühmitusi;
3) määrab eesti kirjanduse tekkeaja ning võrdleb selle kujunemist muu Euroopa kirjanduse arenguperioodidega;
4) mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
5) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

Temaatika
Kultuuri mõiste. Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. Kirja ja kirjanduse sünd. Vana-Kreeka müüdid. Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt).
Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. Piibel kui kirjanduse alustekst. Keskaja kirjandus (saaga, kangelaseepos, rüütliromaan, keskaegne luule ja draama jm). Renessansikirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William

Shakespeare, Miguel de Cervantes jt). Barokk-kirjandus (Pedro Calderón). Klassitsistlik kirjandus (Moliere).
Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire, Johann Wolfgang Goethe jt).
Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt). Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt). Estetism (Oscar Wilde).
Romantismijärgne luule, sümbolism (Charles Baudelaire või Rabindranath Tagore jt). Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt).
Eesti kirjanduse lätetel (kroonikad, vaimulik kirjandus, ilmalik kirjandus, juhuluule). Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Lydia Koidula jt). Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde).

Arutlusteemasid
Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, selle kajastused kirjanduses. Kirjanduslikud ajastud, voolud, meetodid, nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed. Kirjanduse roll ja tähtsus ühiskonnas eri ajastutel ja kultuurides. Eri asjastute kirjanduslikud esteetikad, erinevad elutunnetused ja selle väljendused.
Ajaülesed probleemid, laiahaardeline ja mitmekülgne elu- ja inimesekujutus. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse. Arhetüüpsed teemad ja motiivid. Arhetüüpsed süžeed ja tegelased. Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus. Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid.
Inimeste mõtete ja tegude ühiskondlik tingitus. Jumalausu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ja konfliktid. Inimese orjastamine ja ahistamine, sotsiaalsed normid ja tabud, võimu omavoli.
Teise (naise, võõra, veidra) kujutamine. Võitlus inimese kui isiksuse vabastamise eest, usk elu tähenduslikkusesse. Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis. Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur. Minevikutõlgendused ja kujutlused tulevikust. Looduse kujutamine kirjanduses.
Loomuliku ja haritud inimese ideaal. Mõistuse ja tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Loomise võlu ja vägi. Andekuse (geniaalsuse) mõistatus. Kirjanduse filosoofiline sügavus. Fantaasia- ja muinasjutumaailmad. Imed, maagia ja üleloomulikkus. Erandlikud ja tavapärased olukorrad, koomika, traagika, dramatism ja tragikoomika. Elu tõepärane ja idealiseeritud kujutamine.
Ühiskondlike olude kriitika. Elulaad, kombed ja moraal eri ajastutel ja kultuurides. Jne.

Mõisted
antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, maagiline realism, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utoopia, valgustus.

Terviklikult käsitletavad teosed
Õpilane loeb läbi vähemalt neli pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt.

III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja žanrid“

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja žanre, analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal;
2) analüüsib romaani alaliike ning toob näiteid autorite ja teoste kohta;
3) toob esile käsitletud teoste teema, probleemistiku ja ideestiku, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti;
4) nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele ja kujundikasutust;
5) eristab näitekirjanduse põhižanre ja nende alaliike, arutleb näidendis käsitletud teemade ja probleemide üle ning analüüsib tegelaste suhteid;
6) selgitab ja kasutab praktikas peamisi tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid ning analüüsib ilukirjanduslikku keelt ja stiili;
7) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost ning ühe eesti autori luuletuskogu.

Õppesisu

Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste
Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus.

Eepika
Eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünd ja muutused. Romantiline romaan: Emily Jane Bronte „Vihurimäe“ või Prosper Mérimée „Carmen“. Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“ või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ või Gustave Flaubert „Madame Bovary“ või Stendhal „Punane ja must“ või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“. Romaani alaliigid.
Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“ või August Gailit „Ekke Moor“. Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“ või „Paigallend“ või Mats Traat „Tants aurukatla ümber“.
Psühholoogiline romaan: Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ või Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“ või Gert Helbemäe „Ohvrilaev“. Maagilis-realistlik romaan: Gabriel Garcia Marquez „Sada aastat üksildust“ või Toni Morrison „Armas“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“.
Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“ või Boris Vian „Päevade vaht“ või Doris Lessing „Viies laps“ või Mats Traat „Inger“. Modernistlik romaan: Franz Kafka

„Metamorfoos“ või Karl Ristikivi „Hingede öö“ või Mati Unt „Sügisball“. Postmodernistlik romaan: John Fowles „Maag“ või Kurt Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“ või Mati Unt „Doonori meelespea“. Novell (Giovanni Boccaccio või Edgar Allan Poe või William Faulkner või Thomas Mann või Jorge Luis Borges; Friedebert Tuglas või Arvo Valton või Ervin Õunapuu jt). Miniatuur (Friedebert Tuglas või Anton Hansen Tammsaare jt). Elulookirjandus, memuaarid (Oskar Luts või Voldemar Panso jt).

Lüürika ja lüroeepika
Ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poeem, sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss. Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt. Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt. Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.

Dramaatika
Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama. Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet“ või Anton Hansen Tammsaare „Juudit“. Komöödia: Moliere „Tartuffe“ või Andrus Kivirähk „Voldemar“. Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja“.

Mõisted
Ajalooline romaan, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroeepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poeem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism, romaan, romantism, sonett, sümbolism, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm.

Terviklikult käsitletavad teosed
Õpilane loeb vähemalt neli tervikteost, valides nii eepika kui ka dramaatika hulgast, ning ühe eesti autori luuletuskogu.

IV kursus „20. sajandi kirjandus”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanre, autoreid ja nende teoseid;
2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid
3) autoreid ja nende teoseid;
4) seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega,
5) võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;

6) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
7) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad.

Modernistlik luule. Sümbolism (Aleksandr Blok). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažism (Thomas Stearns Eliot). Sürrealism (Federico García Lorca). Akmeism (Anna Ahmatova).

Modernistlik proosa (James Joyce või Franz Kafka või Marcel Proust või Knut Hamsun või Herman Hesse või Virginia Woolf või William Faulkner või Mihhail Bulgakov või Vladimir Nabokov või Kurt Vonnegut või Jerome David Salinger või Mika Waltari jt).

„Kadunud põlvkond" (Ernest Hemingway või Erich Maria Remarque või F. Scott Fitzgerald).

Eksistentsialism (Jean-Paul Sartre või Albert Camus).

Modernistlik draama (Maurice Maeterlinck või Luigi Pirandello või Bertolt Brecht või Samuel Beckett või Eugène Ionesco või Tennessee Williams või Edward Albee jt).

Maagiline realism, postmodernism (Jorge Luis Borges või Gabriel García Márquez või Milan Kundera või Umberto Eco või Günter Grass jt).

20. sajandi eesti luule.

Noor-Eesti rühmituse euroopaliku kultuuri taotlus ja luuleuuendus.
Uusromantism.
Gustav Suitsu sotsiaalne kujundlikkus.
Ernst Enno sümbolistlikkus või Villem Ridala impressionistlikkus.
Siuru rühmituse meelelisus.
Tarapita ekspressionistlikkus.
Marie Underi luuletemaatika arengusuundi.
Henrik Visnapuu armu- ja isamaalüürika.
Arbujate põhihoiakuid. Betti Alveri mõtte- ja väljendusselgus. Heiti Talviku nägemuslikkus.

Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad.
Kalju Lepiku rahvuslikkus või Bernard Kangro mütopoeesia.
Ilmar Laabani või Andres Ehini sürrealism.
Stalinistlik luule.
Sulaaja luule.

Modernism 1960.– 1970. aastate luules.
Ain Kaalepi vormikultuur.
Artur Alliksaare või Juhan Viidingu keelemängud.
Kassetipõlvkond: illusioonid ja tegelikkus. Paul-Eerik Rummo valu ja tõetaotlus. Jaan Kaplinski harmooniaotsingud. Hando Runneli rahvuslikkus. Viivi Luige uussümbolism.

Luule poliitiline alltekst. Doris Kareva või Indrek Hirve armastusluule.

20. sajandi eesti proosa.
Friedebert Tuglase uussümbolistlik novell või Jaan Oksa ekspressiivne novell või Peet Vallaku uusrealistlik novell.
August Gailiti uusromantiline romaan.
Anton Hansen Tammsaare romaanid.
Pagulasproosa tähtsamad autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad: Gert Helbemäe või Ain Kalmus või Bernard Kangro või Albert Kivikas või August Mälk või Karl Ristikivi või Ilmar Talve või Valev Uibopuu või Arved Viirlaid või Helga Nõu jt.

1960.–1980. aastate proosa muutused.
Mats Traadi talupojaromaanid.
Jaan Krossi ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk.
Mati Unt või Arvo Valton.

1970.–1980. aastate uus põlvkond.
Mihkel Muti irooniline romaan.
Olmerealism.

20. sajandi eesti draama.
Eduard Vilde näidendid või August Kitzbergi draamad või Oskar Lutsu külakomöödia.
Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad.
Juhan Smuuli žanrileidlikkus.
1960.–1970. aastate teatriuuendus.
Väärtuste kriis Enn Vetemaa näidendites.
1980. aastate vastupanuhoiakud.
Ajaloopöörised, rahvas, mälu ja identiteet Jaan Kruusvalli või Madis Kõivu näidendites.

Arutlusteemasid
Kirjandus kui armastus. Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised
pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Kirjanduslikud voolud ja suunad, nende
ajapiirid, sisu- ja vormitunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed. Kirjanduse peavoolud ja
marginaalsused. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse kui kunsti

iseväärtuse rõhutamine. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde.
Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele. Kirjandus kui mõtte ja vormi avangard. Huvi müstilise, ilusa ja erakordse vastu. Kirjanduse aines: elamused, kogemused, aimdused, unenäod. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse. Nüüdisaegsed müüdid. Folkloorne pärand autoriloomingus. Filosoofia ja kirjanduse läbipõimutus. Sügavus ja pinnapealsus kirjanduses. Tegevus ja sisekaemus, aktiivsus ja passiivsus kirjanduses. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ja tsensuur. Loomisprotsessi ja inimese sisemaailma kujutamine.
Küsimus olemise mõttest ja tähtsusest. Kirjanduse tunnetuslik väärtus. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ja rikastajana. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitilised vastuolud.
Inimpsüühika kujutamine, eksistentsi piirolud. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika,
traagika, dramatism ja tragikoomika. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas.
Kirjandus ja vähemused. Mineviku ja kaasaja probleemide põimumine. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid. Rahvuslik identiteet ja globaliseeruv maailm. Keele ja stiili ilu. Uued vormid ja väljendusvahendid, kujundid ja sõnad. Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon.
Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas. Autori koht ajastus, rühmituses, traditsioonis ja
rahvuskirjanduses. Kirjaniku ja lugeja vahekorra muutumine. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Jne.

Mõisted
Absurdidraama, absurditeater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus,
postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism.

Terviklikult käsitletavad teosed
Õpilane loeb läbi vähemalt neli pikemat teost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus
nimetatud autoritelt.

V kursus „Uuem kirjandus”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb
2) nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;

3) analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga;
4) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning
5) põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või
6) vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
7) arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;
8) seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike
9) probleemide ja väärtustega;
10) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost eesti või
11) maailmakirjandusest, ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose.

Õppesisu

Kirjandus ja ühiskond
1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. Murdepunktid Eesti lähiajaloos, vabadusvõitlus ja sõnavabadus. Kirjanikud vabadusvõitluse kandjatena (Lennart Meri, Arvo Valton, Hando Runnel jt). Pagulaskirjanduse avastamine Eestis, valgete laikude kõrvaldamine, ilmumata teoste avaldamine (Paul-Eerik Rummo, Uku Masing, Madis Kõiv jt). 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjanduselus. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas.

Eesti nüüdisluule
Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „Põrandaalune" ja punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra.

Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv.
Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves.
Sotsiaalne vabavärss: Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt.
21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnnepalu jt.

Eesti nüüdisproosa
Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad" või „Ajaloo ilu".
Muutunud
teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Öös on asju" või Peeter Sauter „Indigo" või Jaan Undusk
„Kuum".
Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik" või Ene Mihkelson „Katkuhaud" või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis".

Eestlaste paroodia ja eneseiroonia: Andrus Kivirähk „Rehepapp” või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees” või Kaur Kender „Yuppiejumal”.
Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlvest „Hobune eikusagilt”, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja”, Ervin Õunapuu „Eesti gootika”; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt.
Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt.
Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või
Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu.
Kirjanike veebipäevikud.

Eesti nüüdisdraama
Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses.
Filosoofiline draama: Madis Kõiv.
Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk.
Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte.
Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk.
Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi.
Uusim näitekirjandus.

Kirjanduselu ja kirjanduse institutsioonid
Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, kirjanike muuseumid.
Kirjandusväljaanded. Kirjanduspreemiad. Nobeli kirjanduspreemia. Kirjanduskriitika. Kirjanduse tõlkimine. Küberkirjandus. Kultus- ja hittkirjandus.

Uuem maailmakirjandus
Luule: Guntars Godiņš „Öö päike” või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend” või Juris Kronbergs „Maa-alune luule” või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid” või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed” jt.

Proosa: Michael Cunningham „Tunnid” või Jostein Gaarder „Sophie maailm” või Nick Hornby „Maoli” või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju” või Nora Ikstena „Elu pühitsus” või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell” või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine” või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha” või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm” või Cormack McCarthy „Tee” või Ian McEwan „Tsementaed” või Toni Morrison „Armas” või Haruki Murakami „Norra mets” või Sofi Oksanen „Puhastus” või Orhan Pamuk „Lumi” või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver” või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal” või Jeanette Winterson „Taak” jt.

Draama: Harold Pinter „Majahoidja” jt.

Arutlusteemasid
Kirjanduse mitmekesistumine ja uuenemine. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid.
Nüüdiskirjandus ja ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjanduse uued väljendusvahendid. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja postmodernism. Kirjandus ja elektrooniline meedia.
Kirjandus ja meelelahutus. Kirjandus kui otsing ja mäng. Reaalsuse ja fantastika põimumine,
astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Jne.

Mõisted
Absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, iroonia,
kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss,
veebikirjandus.

Terviklikult käsitletavad teosed
Õpilane loeb läbi vähemalt kolm tänapäeva kirjanduse proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, lisaks ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose.

Õppetegevus
Kirjanduse õppe-eesmärkidest ja õpitulemustest lähtuvalt on kirjandustunni õppetegevused seotud ilukirjanduse ja kultuuriteemaliste teabetekstide, sh esseistika lugemise, analüüsi ja tõlgendamisega,
ent ka suulise ning kirjaliku eneseväljendusega. Lugeja- ja tekstikeskse kirjandusõpetusega asetub esikohale lugemine ning sellega seotud tegevused, tahaplaanile jääb kirjanduslugu.
Kirjandustunnis kasutatakse eri kirjandusteaduslikke meetodeid lähilugemisest võrdlev-ajalooliseni. Õppetegevused peavad aitama loetusse süveneda, seda analüüsida, sünteesida, võrrelda, hinnata ja praktilises tegevuses kasutada.

Kirjandusega tegeldes tuleks vältida meetodi ühekülgsust. Nii võib näiteks:
1) analüüsida kirjandusteost ajastu kultuuritervikus, seoses ajaloo, kunsti ja filosoofiaga;
2) vaadelda kirjandusteost kui kirjaniku elu peegeldust ja edasiarendust;
3) uurida teksti struktuuriosade suhteid ja tähendust: nii lugedes kui ka ise kirjutades;
4) analüüsida teksti jutustuse seisukohalt: luua aega ja tegevuskohta, joonistada üles
5) tekstiruume, uurida süžee ja faabula seoseid, narratiivsust jm;

6) mõtestada lahti väite võtmesõnu; sõnastada oma arvamust või küsimusi, argumenteerida; leida olulist ja seostada seda varemloetuga, struktureerida teavet ning edastada seda graafiliselt;
7) võrrelda ja vastandada teavet, tuua esile ühiseid ning eriomaseid jooni;
8) leida tekstidevahelisi seoseid: narratiivis, kompositsioonis, tegelastes, episoodides,
9) motiivides, üksiksõnades ja fraasides;
10) leida arhitekstuaalseid seoseid: süžeedes, tegelastüüpides, motiivides, väljendites;
11) teisendada teksti teise žanrisse;
12) analüüsida eri stiile ja allkeeli, nende segunemist kirjandustekstis;
13) võrrelda ilukirjanduse väljendusvahendeid filmi- ja teatrikunsti võtetega;
14) tegelda kunstiteose poeetikaga, uurida oma lugemisoskust, -eelistusi ja lugejaajalugu,
15) erinevaid lugejagruppe ning lugemismudeleid.

Kirjandusõpetuse eesmärke aitavad saavutada kirjandusteoste motiividel loodud või kirjanduslugu tutvustavate mängu- ja tõsielufilmide vaatamine, helisalvestiste kuulamine, samuti teatri ja muuseumi külastused ning nende tegevustega seotud ülesanded.

Ilukirjandustekstide kõrval loetakse kirjandustunnis ka kirjandusõpet toetavaid metatekste. See süvendab oskust kasutada erinevaid teabevahendeid ja kujundab kriitilist suhtumist internetiallikatesse.

Esseistikat või kirjanduskriitikat lugedes, seda kirjandusteose analüüsil kasutades
kasvab oskus korrektselt tsiteerida ja refereerida, kujuneb arusaam autoriõigusest ning plagiaadist.
Eakohaselt valitud kirjanduskriitika lugemine toetab tööd tervikteostega, pakkudes isikust,
ajastust, kultuurist vm lähtuvaid eri tõlgendusvõimalusi, õpetades ühtlasi tekstisse kriitiliselt
suhtuma. Õpetlik on otsida teavet teose probleemide, ideede, tegevusaja ja -kohtade jms kohta; leida teksti põhiidee ning seostada seda oma elu- ja lugemiskogemusega; esile tõsta ja ümber sõnastada olulisi mõtteid; teha loetust kokkuvõte või esitada teavet teises vormis; sõnastada poolt ja vastuargumente; esitada teksti kohta küsimusi või neile vastata; analüüsida teksti põhjal koostatud väiteid. Tekstipoeetilise lähenemise puhul on soovitatav tekstide ühiseid ja eriomaseid jooni sedastav võrdlusmeetod.

Kirjandustunnis käsitletut aitab kinnistada õpitu suuline ja kirjalik rakendamine. Selleks võib
kasutada mitmeid analüüside, arutluste ja loovtööde kirjutamise võimalusi ning suulise eneseväljenduse võtteid (rühmatöö esitlused, ettekanded, kõned, väitlused). Nii teoste tõlgendamisel kui ka esinemisoskuse ja -julguse arendamisel on olulisel kohal ka rollimängud ja dramatiseeringud.

Õppetegevust planeerides on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et
arendada nende koostööoskusi ja vastutustunnet.

Lõiming kirjanduses

1.Eesti keel – korrektne kirjalik ja suuline eneseväljendus, sõnavara rikastamine, stiilirikkus;
2. Võõrkeeled – huvi võõrkeelte ja võõrkeelse kirjanduse vastu;
3. Ajalugu – ajaloo ja kirjandusvoolude vaheline seos, ajalooliste sündmuste ja isikute kujutamine kirjandusteostes;
4. Kunstiajalugu – kunsti ja kirjandusvoolude vaheline seos, maailmakuulsad kunstiteosed kirjanduslikel motiividel;
5. Geograafia – erinevate riikide ja rahvaste kirjanduslugu, kirjandusteoste sündmustik erinevates geograafilistes paikades;
6. Ühiskonnaõpetus – ühiskond kirjanduse mõjutajana; ühiskondlike protsesside kujutamine kirjandusteostes;
7. Filosoofia – maailmapildi kujunemine ja maailmast arusaamise kujunemine paralleelselt kirjandusega;
8. Bioloogia – erinevate liikide ja eluvormide kujutamine kirjandusteostes.

Läbivad teemad kirjanduses

1. Üldalused

Aineõppel põhinev läbivate teemade kasutamine arvestab ainekavades toodud seoseid läbivate
teemade taotlustega ning õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vajadust läbivate
teemade käsitlemisel. Läbivate teemade taotluste elluviimine võib toimuda valikainete kaudu.
Õppeainete ja ainevaldkondade panus läbiva teema käsitlemisse on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev.
Õpikeskkonna korraldamise kaudu luuakse võimalused läbivate teemadega tegelemiseks.
Läbivate teemade taotluste elluviimiseks kasutatakse nii vaimset, sotsiaalset kui ka füüsilist õpikeskkonda.
Klassi- ja koolivälisel tegevusel põhinev läbivate teemade käsitlemine toimub projekti-ning
partnerlustegevuste kaudu, mille eesmärgid ja tulemused on seotud läbivate teemade taotlustega.

2. Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes väärtustab elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestab oma karjääri

planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi, kellel on valmisolek ja oskused teha oma
elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumis aitab läbiv teema kujundada õpilase valmidust ja oskusi teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast. Eesmärgiks on aidata õpilasel mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Tähelepanu pööratakse praktilistele tööotsimisoskustele ja sellekohaste õigusaktide tundmaõppimisele. Õpilastele vahendatakse teavet edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning neile luuakse võimalused saada karjäärinõustamist.

3. Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist
keskkonnateadlikuks ja sotsiaalselt aktiivseks inimeseks, kes elab ning toimib vastutustundlikult, pidades silmas jätkusuutlikku tulevikku ja on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastmes harjutavad õpilased keskkonnaalastes küsimustes otsuste langetamist ja hinnangute andmist, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sealhulgas piiranguid), normatiivdokumente ning majanduslikke kaalutlusi. Kujundatakse valmisolekut tegeleda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

4. Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

4.1. Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele, osaleb poliitiliste ning majanduslike otsuste tegemisel.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastmel on peamine kohalikul ja riigi tasandil otsustamiseks ning majanduselus osalemiseks vajalike praktiliste oskuste kujundamine. Klassi- ja kooliväliste tegevuste ning projektide kaudu süvendatakse õpilaste teadlikkust ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilased saaksid oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.

5. Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“

5.1. Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi

kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo käigus, omab ettekujutust kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast, väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiastme õppeprotsess toetab jätkuvalt omakultuuri väärtustamist, huvi ja eelarvamustevaba ning teadlikku suhtumist teistesse kultuuridesse. Õpilase teadmisi (Eesti ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesmaade) erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides. Oluline on luua võimalusi erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia teel kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mida toob endaga kaasa elamine teises kultuuriruumis.

6. Läbiv teema „Teabekeskkond“

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida vastavalt oma eesmärkidele ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetikale.

Läbiva teema „Teabekeskkond“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiõpilane teeb meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning põhjendab neid, lähtudes oma erinevatest huvidest ja vajadustest. Õpilane on kursis avalikus ruumis tegutsemise reeglitega ning taunib nende rikkumist. Ta mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas, tutvub globaliseerumise mõjudega meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele. Läbiva teema ja aineõppe koosmõjul suudab õpilane oma sõnumi vormistada ja seda otstarbekalt edastada.

7. Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumis käsitletakse läbivat teemat eelkõige rühmatööna teostatavate uurimis- ja arendusprojektide vormis, püüdes võimaluse korral kaasata kodukandi innovaatilisemaid tehnoloogiafirmasid või teaduskeskusi. Eesmärgiks on positiivsete hoiakute kujundamine tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste vastu. Samuti tuleb gümnaasiumiastme lõpuks tagada kõigi õpilaste valmisolek IKT kasutamiseks igapäevaelus, õpingutes ja töös.

8. Läbiv teema „Tervis ja ohutus“

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline

järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemine gümnaasiumis

Gümnaasiumiosas on põhiliseks läbiva teema käsitlemise vormiks õpilase praktiline tunniväline terviseedenduslik ja turvalisust toetav tegevus, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil.

9. Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus“

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Läbiva teema „Väärtused ja kõlblus“ käsitlemine gümnaasiumis

Läbiva teema käsitlemisel gümnaasiumis on kesksel kohal kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega. Soovitavate käitumisviiside kujunemist tõhustab õpilase osalus demokraatlikes diskussioonides, kooli õpilasomavalitsuse töös ja osalus muude sarnaste organisatsioonide töös ning kaasatus koolielu korraldamisse.

Ainevaldkond VÕÕRKEELED

Valdkonnapädevus

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) suhtleb eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid;
2) mõistab ja tõlgendab võõrkeeles esitatut;
3) on omandanud teadmisi erinevatest kultuuridest, mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid.

Ainevaldkonna õppeained

B2 keelerühmad moodustatakse vastavalt õpilaste keeleoskustasemele. B1 keele valivad õpilased 10.klassis. A1.2 keele valivad humanitaarsuuna õpilased.
B2 keel – inglise keel:
Humanitaarsuund: 10.klass (TH): 4 kursust
11.klass (SH): 4 kursust
12.klass (PH): 4 kursust
Sotsiaalsuund ja loodussuund: 10.klass (TS): 4 kursust
11.klass (SS): 4 kursust
12.klass (PS): 4 kursust
B1 keel – vene, saksa, prantsuse või rootsi keel (alustavad põhikoolis> jätkajad!)
10.klass: 4 kursust
11.klass: 3 kursust
12.klass: 3 kursust
A1.2 keeleoskustasemega võõrkeel – hispaania keel, prantsuse keel, saksa keel, vene keel
4 kursust

Ainevaldkonna kirjeldus:

Võõrkeeled avardavad inimese tunnetusvõimalusi ning suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, arendavad süsteemset mõtlemist ning eneseväljendusvõimalusi erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega.

Ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õppe kirjeldus on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis. Kõikide võõrkeelte õpitulemused on raamdokumendile toetudes kirjeldatud ühtsetel alustel.

Kuna võõrkeel on eelkõige vahend teabe hankimiseks ja selle edastamiseks suhtlusprotsessis, siis on keeleõppe keskmes teemavaldkonnad, mille kaudu ja mille piires kujundatakse suhtluspädevust. Need on kõigile võõrkeeltele ühtsed, erinevused teemavaldkondade käsitlemisel tulenevad õpitava keele sihttasemest ja õppe kestusest. Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse arendamise kaudu: kuulamine,

lugemine, rääkimine ja kirjutamine, mistõttu on täpsustavad õpitulemused esitatud osaoskuste kaupa. Erinevaid osaoskusi õpetatakse integreeritult.

Võõrkeelte integratsioon teiste õppeainetega ning õppimist soodustava õpikeskkonna loomine toetab suhtluspädevuse omandamise kõrval ka maailmapildi, enesehinnangu ja väärtuskäitumise arengut. Raamdokumendi põhimõtete rakendamine õppetöös võimaldab arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära, suunab erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning annab tagasisidet saavutatu kohta, toetades õpimotivatsiooni ning iseseisva õppija kujunemist.

Keelehariduse eesmärk on suurendada inimese keelepagasit, kus ühe võõrkeele õpe toetab teise võõrkeele omandamist. Keelte valik on lai, et õpilane saaks arendada oma keelelisi pädevusi mitmes keeles.

Keeleõpe ei piirdu teatud keeleoskustaseme saavutamisega mingiks hetkeks. Oluline on toetada õpilaste motivatsiooni, arendada oskusi, kujundada enesekindlust ning saada keelekogemusi ka väljaspool kooli, mis loob eelduse elukestvaks õppeks. Keeleõpe on pidev protsess, kus edasimineku tagab ainult järjepidevus.

Õppijas arendatakse oskust võrrelda oma keelt ja kultuuri teistega, mõista ja väärtustada nende eripära, olla tolerantne ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat. Õppija ei omanda lihtsalt kaht käitumis- ja suhtlemisviisi, vaid temast saab mitme keele kõneleja ja mitme kultuuri tundja. Ühe keele oskamine mõjutab keele- ja kultuuripädevust teises keeles ning aitab kaasa inimese kultuuriteadlikkuse, oskuste ja oskusteabe arengule tervikuna.

Nüüdisaegne võõrkeeleõpe eeldab avatud ja paindlikku metoodilist kontseptsiooni, mis põhineb metoodilis-didaktilistel arusaamadel, mida saab õppija vajaduste põhjal kombineerida ja varieerida. Õppijakeskse võõrkeeleõppe olulisemad põhimõtted on:

1) õppija aktiivne osalus õppes, tema teadlik ja loov võõrkeele kasutamine ning õpistrateegiate kujundamine;
2) keeleõppes kasutatava materjali sisu vastavus õppija huvidele;
3) erinevate aktiivõppevormide (sh paaris- ja rühmatöö) kasutamine;
4) õpetaja rolli muutumine teadmiste vahendajast õpilase koostööpartneriks ja nõustajaks teadmiste omandamise protsessis,
5) õppematerjalide mitmekesisus, nende kohandamine ja täiendamine lähtuvalt õppija eesmärkidest ning vajadustest.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Pädevustes eristatakse järgmisi omavahel seotud komponente: teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumine. Nelja komponendi õpetamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamisoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist. Võõrkeelte valdkonna õpitulemustes

sisalduvad keelepädevused, kultuur (väärtushinnangud, käitumine) ja õpioskused. Võõrkeelte valdkonda kuuluvate ainete õpetamisega kujundatakse kõiki üldpädevusi (väärtuspädevust, sotsiaalset pädevust, enesemääratluspädevust, õpipädevust, suhtluspädevust, matemaatikapädevust, ettevõtlikkuspädevust) seatud eesmärkide, käsitletavate teemade ning erinevate õpimeetodite ja -tegevuste kaudu.

Väärtuspädevust toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärast.

Sotsiaalne pädevus annab võimaluse ennast ka võõrkeeltes edukalt teostada. Erinevates igapäevastes suhtlussituatsioonides toimetulekuks on lisaks sobivate keelendite valikule vaja teada õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta ja sellest tulenevaid käitumisreegleid ning ühiskonnas kehtivaid tavasid. Seetõttu on sotsiaalne pädevus seotud ka väärtuspädevusega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest.

Enesemääratluspädevus areneb võõrkeeleõppes kasutatavate teemade kaudu. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab võõrkeeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on enesereflekssioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine (nt Euroopa keelemapi põhimõtetest lähtuvalt).

Suhtluspädevus on võõrkeeleõppe keskne pädevus. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendus-, teksti mõistmise ja tekstiloome oskus on eduka suhtlemise eelduseks võõrkeeltes.

Matemaatikapädevusega on võõrkeeleõppel kõige väiksem kokkupuude, kuid see on olemas, sest suhtluspädevuse raames tuleb osata võõrkeeles arvutada (nt sisseoste tehes), samuti saab teemade raames käsitleda matemaatikapädevuse vajalikkust erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.

Ettevõtlikkuspädevus kaasneb eelkõige enesekindluse ja julgusega, mida annab inimesele võõrkeeleoskus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi oma ideede ja eesmärkide teostamisel ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate ea- ja mõttekaaslastega.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Valdkonnapädevustest arendatakse võõrkeeleõppes eelkõige suhtluspädevust ja teisi valdkonnapädevusi (.sotsiaalset, kunsti-, loodusteaduslikku, matemaatika- ja kehakultuuripädevust).

Kokkupuude kunstipädevusega toimub erinevate maade kultuurisaavutuste tundmaõppimise, eelkõige teemavaldkonna „Kultuur ja looming“ kaudu. Loodusteaduslik

pädevus, matemaatikapädevus ja kehakultuuripädevus teostuvad erinevate teemavaldkondade (nt „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“) ning nendes kasutatavate alustekstide kaudu.

Võõrkeeleõppes kasutatavad materjalid täiendavad teadmisi, mida õpilane omandab teistes õppeainetes, andes õpilasele keelelised vahendid erinevate valdkondadega seonduvate teemade käsitlemiseks.

Keelteoskus võimaldab õppijale ligipääsu lisateabeallikatele (teatmeteostele, võõrkeelsele kirjandusele, Internetile jt), toetades sel moel materjali otsimist mõne teise õppeaine jaoks.

Võõrkeelte omandamist toetab integreeritud õppematerjalide kasutamine lõimitud aine- ja keeleõppe raames (LAK-õpe, keelekümblus, aineteülesed rahvusvahelised projektid jms).

Eesti keele kui teise keele omandamist toetab lisaks eespool nimetatule eestikeelne aineõpe gümnaasiumis.

Läbivad teemad

Võõrkeelte valdkonna ained kajastavad õpieesmärke ja teemasid, mis toetavad õpilase algatusvõimet, mõtteaktiivsust ning läbivate teemade omandamist, kasutades selleks sobivaid võõrkeelseid (autentseid) alustekste ning erinevaid pädevusi arendavaid töömeetodeid.

Kõiki läbivaid teemasid käsitletakse viie teemavaldkonna kaudu. Eelkõige on läbivad teemad seotud järgmiste teemavaldkondadega:

1) „Haridus ja töö”, „Inimene ja ühiskond“ – elukestev õpe ja karjääri planeerimine;
2) „Keskkond ja tehnoloogia”, „Inimene ja ühiskond“ – keskkond ja jätkusuutlik areng;
3) „Eesti ja maailm“, „Haridus ja töö“, „Inimene ja ühiskond“ – kodanikualgatus ja ettevõtlikkus;
4) „Eesti ja maailm”, „Kultuur ja looming“, „Inimene ja ühiskond“ – kultuuriline identiteet;
5) „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“ – teabekeskkond;
6) „Keskkond ja tehnoloogia“, „Inimene ja ühiskond“ – tehnoloogia ja innovatsioon;
7) „Keskkond ja tehnoloogia”, „Inimene ja ühiskond” – tervis ja ohutus;
8) läbivat teemat „Väärtused ja kõlblus” käsitletakse kõigis viies teemavaldkonnas.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest ja lähtuvalt kujundava hindamise põhimõtetest. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega skaalal A-F (vastavalt kooli hindamisjuhendile). Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde

ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemused sisaldavad hoiakuid ja väärtusi, mille kohta antakse sõnalist tagasisidet. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpilasi suunatakse regulaarselt analüüsima ja hindama enda tööd. Õpilastelt küsitakse regulaarslet tagasisidet läbitavate kursuste kohta, kaasates neid sel teel järgnevate kursuste planeerimisel.

Füüsiline keskkond – õpilased jagunevad keelerühmadesse vastavalt oma keeleoskustasemele. Rühma maksimaalne suurus on 20 õpilast.

Osaoskuste tabel

Keeleoskustasemed A1.1.- B2.2

Osaoskuste õpitulemused

	KUULAMINE	**LUGEMINE**	**RÄÄKIMINE**	**KIRJUTAMINE**	**GRAMMATIKA KORREKTSUS**
A1.1	Tunneb väga aeglases ja selges sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid; arusaamist toetab pildimaterjal. Reageerib pöördumistele adekvaatselt (nt tervitused, tööjuhised). Tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid lähedase häältusega sõnu (nt hamburger, film, takso, kohv).	Tunneb õpitava keele tähemärke. Tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad (sh rahvus-vaheliselt kasutatavad) ja fraasid. Loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses; arusaamist võib toetada pildimaterjal.	Oskab vastata väga lihtsatele küsimustele ning esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Vajab vestluskaaslase abi, võib toetuda emakeelele ja žestidele.	Tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat, oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ärakiri). Oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale). Koostab lühikesi lauseid õpitud mallide alusel.	Kasutab üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.

A1.2	Saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. Vajab kordamist, osutamist, piltlikustamist vms.	Loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, -küsimustikud, -teated, -sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest. Lugemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku.	Oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust. Saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega; vajab vestluskaaslase abi. Häältdusvead võivad põhjustada arusaamatusi. Kõnes esineb kordusi, katkestusi ja pause.	Oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
A2.1	Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttaval teemal, seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget häältdust.	Loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutusjuhendid); leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühi-vestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb häältdusvigu.	Koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu *ja, ning* jt. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või kooli-sõnastikku.	Kasutab küll õigesti mõningaid lihtsaid tarindeid, kuid teeb sageli vigu grammatika põhivaras (nt ajab segi ajavormid või eksib aluse ja öeldise ühildumisel); siiski on enamasti selge, mida ta väljendada tahab.
A2.2	Suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõtte-vahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuuldud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	Loeb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.	Oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttaval teemal, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti; spontaanses kõnes on vigu. Kõne on arusaadav, kuigi esineb häältdusvigu ja sõnade otsimist.	Oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast. Koostab lihtsaid isiklikke kirju. Oskab kasutada sidesõnu aga, *sest, et* jt. Rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
B1.1	Saab aru vahetus suhtlussituatsiooni s kuuldust, kui vestlus on tuttaval igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.	Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebi-väljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist. Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.	Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lause-malle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus, kuid suhtlust võib häirida ebaõige intonatsioon.	Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb *online*- vestluses (nt MSN). Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnaline kordus).	Oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.
B1.2	Saab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel (nt uudistes, spordi-reportaažides, intervjuudes, ettekannetes, loengutes) ning kõne on selge ja üldkeelne.	Loeb ja mõistab mõnelehe-küljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel (nt noortele mõeldud meediatekstid, mugandatud ilukirjandustekstid). Suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist. Kogub teemakohast infot mitmest tekstist. Kasutab erinevaid lugemis-strateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine). Tekstides esitatud detailid ja nüansid	Oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid. Tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlus-olukordades. Kasutab põhisõnavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti; keerukamate lausestruktuuride kasutamisel tuleb ette vigu. Väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsib abi. Hääldus on selge, intonatsiooni- ja	Oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmustest, isikutest). Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi. Oma mõtete või arvamuste esitamisel võib olla keelelisi	

		võivad jääda selgusetuks.	rõhuvead ei häiri suhtlust.	ebatäpsusi, mis ei takista kirjutatu mõistmist.	

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA KORREKTSUS
B2.1	Saab aru nii elavast suulisest kõnest kui ka helisalvestistest konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel, kui kuuldu on üldkeelne ja suhtlejaid on rohkem kui kaks. Saab aru loomuliku tempoga kõnest.	Loeb ja mõistab mitmeleheküljelisi tekste (nt artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus), mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid. Loeb ladusalt, lugemis-sõnavara on ulatuslik, kuid raskusi võib olla idioomide mõistmisega. Oskab kasutada ükskeelset seletavat sõnaraamatut.	Esitab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi üldhuvitavatel teemadel. Oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti. Oskab osaleda arutelus ja kõnevooru üle võtta. Kasutab mitmekesist sõna-vara ja väljendeid. Kasutab keerukamaid lausestruktuure, kuid neis võib esineda vigu. Kõne tempo on ka pikemate kõnelõikude puhul üsna ühtlane; sõna- ja vormi-valikuga seotud pause on vähe ning need ei sega suhtlust. Intonatsioon on enamasti loomulik.	Kirjutab seotud tekste konkreetsetel ja üldisematel teemadel (nt seletuskiri, uudis, kommentaar). Põhjendab oma seisukohti ja eesmärke. Oskab kirjutada kirju, mis on seotud õpingute või tööga. Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili. Oskab korduste vältimiseks väljendust varieerida (nt sünonüümid). Võib esineda ebatäpsusi lauses-tuses, eriti kui teema on võõras, kuid need ei sega kirjutatu mõistmist.	Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning lauseehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.
B2.2	Suudab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti. Mõistmist võivad takistada tugev taustamüra, keele-naljad, idioomid ja keerukad tarindid.	Suudab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid, tekste, leiab neist asjakohase teabe (valiklugemine) ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta. Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist.	Väljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate monoloogidega. Suhtleb erinevatel teemadel, oskab vestlust juhtida ja anda tagasisidet. On võimeline jälgima oma keelekasutust, vajaduse korral sõnastab öeldu ümber ja suudab parandada enamiku vigadest. Oskab valida sobiva	Oskab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teemakohane. Oskab refereerida nii kirjalikust kui ka suulisest allikast saadud infot. Kasutab erinevaid keele-registreid sõltuvalt adressaadist (nt eristades isikliku, poolametliku ja ametliku kirja stiili).	

		Raskusi võib olla idioomide ja kultuurisidusate vihjete mõistmisega.	keeleregistri. Kõnerütmis ja -tempos on tunda emakeele mõju.	Lausesiseseid kirjavahemärke kasutab enamasti reeglipäraselt.	

B2-keeleoskustasemel võõrkeel

INGLISE KEEL

Õppe- kasvatuseesmärgid (gümnaasiumi lõpuks)
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) mõistab konkreetsel või abstraktsel teemal keerukate tekstide ning mõttevahetuse tuuma;
2) vestleb spontaanselt ja ladusalt sama keele emakeelse kõnelejaga;
3) selgitab oma vaatenurka ning kaalub kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi;
4) loob erinevatel teemadel sidusa ja loogilise teksti;
5) arvestab suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
6) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset
7) kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
8) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt seletavat sõnaraamatut, internetti) vajaliku info
9) otsimiseks ka teistes valdkondades;
10) seab eesmärke ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral muudab
11) oma õpistrateegiaid;
12) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade
13) teadmistega.

Õppeainekirjeldus – B2-keeleoskustasemega võõrkeeleks on keel, kus õpilane on varasemate õpingutega jõudnud kõrgemale keeleoskustasemele (nt B1 põhikooli lõpus) ning tema eesmärk on jõuda B2-keeleoskustasemele, sõltumata sellest, kas õpitav keel oli põhikoolis A-, B- või C-keel või on õpilane seda võõrkeelt õppinud väljaspool kooli.
B2-keeleoskustasemega keele puhul on gümnaasiumi lõpetaja rahuldav õpitulemus B2.1, hea
õpitulemusega õpilane on võimeline täitma kõik B2.2-keeleoskustaseme nõuded. Väga hea õpitulemusega õpilane on võimeline osaliselt täitma ka järgmise (C1) taseme nõudeid.

Gümnaasiumi õpitulemused
Keeleoskuse tase gümnaasiumi lõpus:

	Kuulamine	**Lugemine**	**Rääkimine**	**Kirjutamine**
Rahuldav õpitulemus	**B2.1**	**B2.1**	**B2.1**	**B2.1**
Hea ja väga hea õpitulemus	**B2.2-C1**	**B2.2-C1**	**B2.1-C1**	**B2.2-C1**

vt. osaoskuste tabel

Õppesisu:

1. Eesti ja maailm

Eesti riik ja rahvas: omariiklus ja kodanikuks olemine, riigikaitse; geograafiline asend ja kliima; rahvastik: põhirahvus, muukeelne elanikkond, uusimmigrandid; mitmekultuuriline ühiskond.

Eesti keel ja eesti meel: rahvuslik identiteet; kultuuritraditsioonid; kodukoha lugu.

Eesti ja teised riigid: Eesti Euroopa Liidu liikmesriik: ELi liikmesriigid, ELi töökorraldus; Eesti koht maailmas: rahvusvaheline koostöö.

2.Kultuur ja looming

Kultuur kui looming: looming: kirjandus, kujutav kunst, helilooming, arhitektuur, tarbekunst, käsitöö jne; rahva ajalooline kultuurimälu; loova mõtte arendamine kogemuse kaudu; loomeprotsessi soodustavad või takistavad tegurid (nt olme, perekond, ühiskonnakord,
tavad).

Kultuuritraditsioonid ja tavad: rahvapärimused, muistendid, muinasjutud, vanasõnad ja kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu; erinevate rahvaste kultuuritraditsioone, tavasid ja uskumusi.

3. Keskkond ja tehnoloogia

Geograafiline keskkond: keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus: looduslik tasakaal, puutumatu loodus; tööstus ja kultuur, kaitsealad; saasteallikad; loodusliku tasakaalu kadumisest tingitud ohud keskkonnale ja inimestele; kliima ja kliimamuutused; keskkonna jätkusuutlik areng.

Elukeskkond: elutingimused erineva kliima ja rahvastusega aladel; sotsiaalsete hüvede olemasolu ja nende kättesaadavus (nt arstiabi, pensionid, riiklikud toetused ja fondid, abirahad, soodustused puuetega inimestele jne); säästlik eluviis; sotsiaalne miljöö: põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja -kultuuriline ühiskond;lähinaabrid.

Tehnoloogia: teaduse- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus; teabekeskkond: infootsing ja -vahetus; keeletehnoloogilisi rakendusi igapäevaelus: elektroonsed sõnastikud, keeleõppematerjalid, arvutipõhine keeleõpe, tõlkeabiprogrammid jne; biotehnoloogia igapäevaelus: olmekeemia, kosmeetika- ja toiduainetööstus jne.

4. Haridus ja töö

Pere ja kasvatus: perekond; peresuhted, laste ja vanemate omavaheline mõistmine ning üksteisest hoolimine; kasvatus: viisakusreeglid, käitumisnormid, väärtushinnangute kujundamine, salliv eluhoiak jne.

Haridus: riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused; kohustuslik kooliharidus, iseõppimine;
koolikeskkond ja -traditsioonid; noorteorganisatsioonid; edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal; elukestev õpe.

Tööelu: teadlik eneseteostus; elukutsevaliku võimalusi ja karjääri planeerimine; tööotsimine: eluloo (CV) koostamine, tööleping, töövestlus; töö kui toimetulekuallikas; raha teenimine (nt sissetulekud ja väljaminekud, hinnad); tööpuudus; vastutustundlik

suhtumine oma töösse; hoolivus enese ja teiste suhtes; töötaja ning tööandja õigused ja vastutus, ametiühingud, katseaeg, osalise või täisajaga töö, puhkus; suhted töökollektiivis; meeldiv ja sundimatu miljöö, motiveeritud töötaja; vajalikud eeldused oma tööga toimetulekuks; puuetega inimeste töö.

5. Inimene ja ühiskond

Inimene kui looduse osa: eluring: sünd, elu ja surm; tasakaal inimese ja looduse vahel (loodushoidlik eluviis, aukartus looduse ees); elulaad ehk olemise viis (nt loodushoidlik ja inimsõbralik, tervislik).

Inimene kui indiviid: inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine; iga inimese kordumatu eripära; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale; inimsuhted: isiklikud, emotsionaalsed; sotsiaalsed; erinevad inimesed ja rahvad (keele- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid).

Inimestevaheline suhtlus: suhtlusvahendid: loomulik keel ja kehakeel (sõnavalik, žestid, miimika jne); meedia kui suhtluskanal ja -vahend.

Ühiskond kui eluavalduste kogum: majanduselu: tõusud ja mõõnad, heaoluühiskond; sotsiaalsfäär, elatustase, heategevus; ebaterved eluviisid, kuritegevus.

Gümnaasiumis on üldteema „Mina ja maailm". Ülalmainitud viis teemavaldkonda ja nende alateemad on igapäevaelus omavahel läbi põimunud ning nii käsitletakse neid ka keeleõpetuses. Erinevate teemade kaudu on õpilasel võimalus võrrelda Eesti ja õpitava keele maa kultuuriruumi. Teemasid käsitledes peetakse silmas kursuse keeletaset, õpilase huve ning teemade päevakohasust. Keeleteadmised ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis. Kultuuriteadlikkuse kujundamisel juhitakse õpilase tähelepanu emakeeles ja õpitavas võõrkeeles suhtlemise erinevustele ning neid erinevusi selgitavatele kultuurinähtustele. Õpilast suunatakse olema teadlik oma kohast ja vastutusest ühiskonnas ning andma adekvaatseid hinnanguid. Õppes on jätkuvalt oluline õpioskuste arendamine, mis toetab edasisi võõrkeeleõpinguid ning paneb aluse elukestvale õppele.

<u>Õppetegevus</u>: Õpetuses kasutatakse kommunikatiivse keeleõppe põhimõtteid ning aktiivõppemeetodeid. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Rakendatakse jätkuvalt paaris- ja rühmatööd, toetatakse võõrkeelse suhtlus- ja esinemisoskuse väljakujunemist, nt väitlused, referaadid, uurimistööd, esitlused, sh multimeedia, suhtlusportaalid, blogid jne. Õpilasi ergutatakse kasutama keelt ka väljaspool keeletunde.

Gümnaasiumi keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Õpetaja suunab õpilasi kõrvutama ja analüüsima erinevate keelte sarnasusi ja erinevusi, nägema keeltevahelisi seoseid ning jälgima oma keelekasutust. Õpetaja planeerib koos õpilasega tööd, et saavutada eesmärgiks seatud keeleoskustase. Iseseisvate tööharjumuste kõrval kinnistuvad paaris- ja meeskonnatöö oskused.

Lõimimine ja läbivad teemad

B2 taseme võõrkeele õpetus lõimub eelkõige emakeelega, samas luuakse jätkuvalt seoseid teiste õpitavate võõrkeeltega (vene, saksa, prantsuse, hispaania ja ladina keel – vastavalt õpilaste keelevalikule).

B2 taseme võõrkeele õpe lõimub ka teiste valdkondadega vastavalt käsitletavatele teemadele, nt ajalugu ja ühiskonnaõpetus, geograafia, muusika, kunstiajalugu, bioloogia, keemia jne

Lisaks igapäevasele keeletunnisisesele lõimumisele osaleme erinevates rahvusvahelistes projektides (Comenius, e-Twinning), koolisisestel, ülelinnalistel, riiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel; toimuvad koolisisesed projektipäevad ja teemanädalad (nii ainevaldkonna sisesed kui erinevaid valdkondi ühendavad).

B2 taseme võõrkeele õppes käsitletakse järgnevaid läbivate teemade aspekte:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: enesehinnang, eneseanalüüs, edasiõppimisvõimalused, elukestva õppe vajalikkus;

Keskkond ja jätkusuutlik areng: inimene looduse osana, globaalprobleemid ja Eesti suhestatus nendega, keskkonnaprobleemid ja võimalikud lahendused, jätkusuutlik areng; roheline mõtlemine; kliima ja kliimamuutused;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kodanikuõigused ja –kohustused; sotsiaalsed probleemid ja võimalikud lahendused, sotsiaalsed hüved ja nende kättesaadavus;

Kultuuriline identiteet: massikultuur ja sellese suhtumine; kultuurievolutsioon, rahvuskultuur, multikultuursus, tolerantsus;

Teabekeskkond: meedia ja eetika, meedia roll ühiskonnas; massikommunikatsioon ja manipuleerimine;

Tehnoloogia ja innovatsioon: infotehnoloogiliste pädevuste rakendamine ja arendamine erinevate keeleõppe ülesannete abil;

Tervis ja ohutus: tervislikud ja ebatervislikud eluviisid, psühhoaktiivsed ained; käitumine ohuolukordades või õnnetusjuhtumite puhul;

Väärtused ja kõlblus: kriitiline mõtlemine, argumenteerimisoskuse arendamine; asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine; demokraatlik diskussioon; koolielu korraldamine;

KURSUSED

1. kursus B1.2. Kordamine.

Õpitulemused:

1. Õpilane tunneb inglise keele aegade nimetusi ja oskab neid nii aktiivi kui passiivi vormidena inglise keele kesktaseme nõuetele vastavalt kasutada.
2. Õpilane oskab kirjeldada kodust eemalviibimisega/reisimisega seotud positiivseid ja negatiivseid kogemusi.
3. Õpilane oskab väljendada erinevate nähtuste puhul poolt- ja vastuargumente.
4. Õpilane oskab kirjeldada massiturismi mõju keskkonnale ja oskab sel teemal ka arutleda.
5. Õpilane oskab ladusalt väljendada imetlust, üllatust, negatiivset suhtumist, kasutades loomulikke kõnekeelseid väljendeid.
6. Õpilane oskab kirjutada CV-d ja motivatsioonikirja.
7. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi.

Õppesisu: Tegusõna aegade aktiivi ja passiivi kordamine. Erinevused ametliku ja isikliku kirja kirjutamisel. CV ja motivatsioonikiri töökohale kandideerimisel. Isiklik kiri seoses reisimisega või vahetusõpilase vastuvõtmisega (oma kodu, pere, kooli ja linna tutvustamine; isikliku kirja erinevus ametlikust kirjast). Kodumaalt lahkunud inimeste lood ja kogemused; kodust eemalviibimisega seotud kogemused, koduigatsus. Reisimine (esimestest kuulsatest maadeavastajatest tänapäevani; reisimine lapseeas, reisimälestused), reisijuhid (nt LonelyPlanet ja selle loojad). Massiturism ja selle mõju oma sihtkohtadele. Keskkonnasõbralik reisimine. Kõnekeelsed väljendid oma emotsionaalsete reaktsioonide demonstreerimiseks (üllatus, imetlus, põlgus jne), sobiv intonatsioon.

Õppetegevused:
Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt. Õpitavat keelt kasutatakse aktiivselt nii tunnis kui ka väljaspool tundi (nt kirjasõbrad, õppereisid, õpilasvahetused ja kohtumised õpitavat keelt emakeelena kõnelejatega). Õpilane loeb autentseid ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kasutatakse mitmekesiseid ülesandeid, mis eeldavad loovat lähenemist. Keeletasemele vastava sõnavara omandamiseks ning keerukamate keelekonstruktsioonide kasutamiseks ja kinnistamiseks kasutatakse ülesandeid, kus õpilane saab rakendada suhtlemisoskust, kasutades erinevaid keeleregistreid (nt suhtlemine ametiasutuses, tööintervjuul, olmesfääris).
Õpetaja suunab õpilasi kõrvutama ja analüüsima erinevate keelte sarnasusi ja erinevusi, nägema keeltevahelisi seoseid ning jälgima oma keelekasutust. Õpetaja planeerib koos õpilasega tööd, et saavutada eesmärgiks seatud keeleoskustase. Iseseisvate tööharjumuste kõrval kinnistuvad paaris- ja meeskonnatöö oskused.

Õppetegevused 1.kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (nt CV, motivatsioonikiri);
4) loovtööd (nt kirjand, isiklik kiri);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, vaidlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt keskkonnasõbraliku klassiekskursiooni planeerimine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

2. kursus B1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid.

2. Õpilane oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust/sündmuste ahelat, ilmestades oma teksti keele kesktasemele vastavate omadus- ning määrsõnadega.
3. Õpilane loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel, suudab tabada ja sõnastada teksti üldist sõnumit ning leiab tekstist vajalikud üksikasjad.
4. Õpilane kuulab ja mõistab lihtsamaid kõnesid ja intervjuusid õpitavatel teemadel, tabab nii teksti üldise sisu kui mõningaid üksikasju.
5. Õpilane suudab ümber jutustada kuuldud või loetud uudislugu.
6. Õpilane oskab üldlevinud kõnekeelseid väljendeid kasutades kuuldud uudistele erineval moel reageerida, demonstreerides näiteks oma huvi, üllatust, rõõmu, nördimust jne.
7. Õpilane tunneb ja oskab kasutada inglise viisakusreegleid ning vastavat sõnavara.
8. Õpilane oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade kuulsa isiku eluloost), õpilane kasutab oma tekstis erinevaid sidesõnu (nt *however, although, despite, while*)

Õppesisu: Küsilausete erinevad tüübid. Kaudne kõne (kordamine). Uudislood ohtlikest või ebatavalistest olukordadest (ajakirjanduses, raadios). Lühiloo kirjutamine, kirjeldamaks mõnd ohtlikuks osutunud sündmust õpilase elus. Raamatud ja filmid, nendega seotud sõnavara. Raamatuarvustused. Autentse katkendi lugemine mõnest ingliskeelsest põnevusromaanist. Valetamine: suured ja väikesed valed, „süütud“ valed, valetamise põhjused ja tagajärjed. Vandenõuteooriad (erinevad teooriad, vandenõuteooriate tekkimise ja levimise põhjused). Vastandsõnade moodustamine eesliidete abil. Lühiülevaated kuulsate isikute elulugudest. Antonüümid. Kõnekeel : sobivate väljendite ja intonatsiooniga oma üllatuse ning huvi demonstreerimine kaasvestlejale; viisakusreeglite täitmiseks vajalikud väljendid ja keelestruktuurid, sobiv intonatsioon.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis 1.kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (nt YouTube, TedTalks);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) loovtööd (nt jutustav kirjand, lühiülevaade);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, vaidlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt PP esitluse koostamine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile, Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas. 2.kursus lõpeb kirjaliku inglise keele arvestustööga nii sotsiaal- kui humanitaarsuuna klassides. Arvestustöö teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid.

3. kursus B 1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane tunneb ja oskab kasutada telefonivestluseks tarvilikku sõnavara ja väljendeid (nt kõne alustamisel ja lõpetamisel)
2. Õpilane oskab väljendada ja mõistab erinevaid arve (murde, kümnendmurde, kuupäeva, aega, suunakoode, sporditulemusi jne)
3. Õpilane suudab koguda teemakohast infot mitmest tekstist, erinevate tekstide põhjal tekste puudutaval teemal üldistusi sõnastada, erinevaid juhtumeid omavahel võrrelda.
4. Õpilane oskab kirjeldada oma tulevikuplaane ja –võimalusi.
5. Õpilane oskab kirjutada erineva funktsiooniga (kutse, vastus kutsele, tänu) isiklikke e-kirju sõpradele, teab, mille poolest e-kiri erineb nö tavalisest kirjast.
6. Õpilane oskab õpitavate teemade piires koostada üldistavat ja mitte väga detailset aruannet nt küsitluse tulemuste kohta.
7. Õpilane oskab koostada ja klassis/koolis läbi viia lühikest küsitlust õpitaval teemal.

Õppesisu: Tuleviku väljendamine erinevate aegade abil. Tulevikuplaanid ja –võimalused. Noored inimesed ühiskonnas (noored ja poliitika, noored inimesed ja erinevad sotsiaalsed probleemid, nt tööhõivega seotud teemad). Telefonivestlus (kõne alustamine, lõpetamine, kohtumise kokku leppimine). Hulga väljendamine erineval moel (sõnaliselt, numbriliselt). Tele- ja raadioreklaamid, nende sihtgrupid, head ja halvad küljed. Edulood ärimaailmast, rahvusvahelised korporatsioonid, globaliseerumine ja selle vastane liikumine, *Fairtrade* tooted, tarbimisharjumused. E-kirjade kirjutamine (kutse, sellele vastamine, tänamine). Küsitlused ja nende koostamine ning läbiviimine (kaasõpilaste tarbimisharjumuste kohta); küsitluste tulemuste põhjal aruande kirjutamine.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis 1. ja 2. kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTUbe, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (ametlik kokkuvõte/ülevaade läbi viidud küsitluse tulemustest; reklaamtekst);
4) loovtööd (nt isiklikud e-kirjad);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, vaidlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (küsitlus: koostamine, läbiviimine ja tulemuste tõlgendamine; raadio- või telereklaami loomine ja salvestamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

4. kursus B2.1

Õpitulemused:

1. Õpilane loeb ja mõistab teksti ning suudab selle põhjal osaleda diskussioonis, tuues välja erinevaid poolt ja vastuargumente tekstiga seotud teemadel.
2. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava arutleva lühikirjandi, mis kaalub nii poolt- kui vastuargumente.
3. Õpilane oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti nii suulises kui kirjalikus arutluses.
4. Esitab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi käsitletavatel teemadel ning kasutada oma kirjelduses keele kesktasemele vastaval hulgal omadus- ja määrsõnu, muutmaks oma teksti piltlikuks ja lugejale huvitavaks.
5. Õpilane oskab kasutada ükskeelset selgitavat sõnaraamatut.

Õppesisu: Modaalverbid olevikus. *Relative clauses*. Kodust lahkumine ja iseseisva elu alustamine (sobiv aeg, põhjused jne), abiellumine. Pulmakombeid erinevates riikides. Ekstreemsed olukorrad ja nendega toimetulemine (nt ilmastikunähtustega seotud situatsioonid), elu äärmuslike ilmastikutingimustega paikades. Linnaruum : erinevad paigad, asutused linnas, sildid ja märgid. Lühikese arutleva kirjandi kirjutamine (poolt- ja vastuargumentide toomine arutlevas kirjandis). Linn (linnaosa) ja selle kirjeldamine (isiklikud muljed, ajalugu jne), omadus- ja määrsõnade kasutamine oma teksti ilmestamiseks.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis 1., 2. ja 3. kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) loovtööd (nt arutlev kirjand, kokkuvõte, kirjeldus);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, vaidlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt PP esitluse koostamine, kommenteeritud (virtuaalse) fotonäituse koostamine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas. Sotsiaalsuuna klassides lõpeb 4.kursus suulise arvestusega. Arvestuse teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid.

5.kursus B2.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab arutelus kõnevooru üle võtta, oskab nii suuliselt kui kirjalikult oma seisukohti põhjendada ja selgitada ning oma argumente sobivate sidesõnade abil reastada ning siduda.
2. Õpilane eristab isikliku ja ametliku kirja stiili, oskab nõuetekohaselt kasutada ametliku kirjaga sobivaid viisakusvormeleid.
3. Õpilane oskab väljendada enda ja teiste harjumusi minevikus ning olevikus.
4. Õpilane oskab ette valmistada ja pidada kõnet teda huvitaval teemal.
5. Õpilane oskab jutustada minevikusündmustest ning neid asjakohaste modaalverbide abil kommenteerida, sh väljendada kahtlusi, oletusi, etteheiteid jms

Õppesisu: Inimestevahelised suhted, sõprus, suhted õpetajate ja õpilaste vahel, sõprussuhete kujutamine tuntud teleseriaalides. Harjumuste väljendamine minevikus ja olevikus. Homonüümid, homofoonid ja sünonüümid. Oma seisukoha väljendamine ja selgitamine väitluses, argumentide reastamine ja sidumine. Kõned/ettekanded ja nende struktuur, kõnede kirjutamine ja ettekandmine. Erinevused isikliku ja ametliku kirja vahel, isikliku kirja kirjutamine etteantud teemal. Modaalverbid minevikus. Minevikusündmustest jutustamine, oletuste, veendumuste, kahtluste, nõuannete, etteheidete jne väljendamine minevikus toimunud sündmuste kohta. Ameerika 19.sajandil – kullapalavik, Lääne „vallutamine“. Inimese kehaosad ja nendega seotud laialtlevinud metafoorid ja idioomid.
Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (kõne);
4) loovtööd (nt lühikirjand, lühike isiklik kiri etteantud teemal);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt PP esitluse koostamine, kõnevõistlus);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas. Humanitaarsuuna klassides lõpeb 5. kursus suulise arvestusega. Arvestuse teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid.

6.kursus B2.1
Õpitulemused:

1. Õpilane oskab väljendada oma rahulolematust mitmekülgsete kõnekeelsete fraaside abil.
2. Õpilane oskab püstitada ja sõnastada hüpoteese.

3. Õpilane oskab kirjeldada inimese erinevaid eluetappe, nt tüüpilisi probleeme, tegevusi jne.
4. Õpilane oskab analüüsida oma ajakasutust.
5. Õpilane oskab kasutada siduvaid sõnu ja –fraase.

Õppesisu: Unenäod ja nende tõlgendamine; unistused; oletamine, hüpoteeside sõnastamine; minu aeg ja selle kasutamine; rahulolematuse väljendamine; inimese vanus, erinevad vanusegrupid, eneseteostus erinevas eas; elukestev õpe; eluloo kirjeldamine ja kommenteerimine kasutades erinevaid sidesõnu ja –väljendeid. Rõhuasetuse varieerimine kirjutamisel.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (kõne);
4) loovtööd (nt lühikirjand, unenägude tõlgendamine);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt tuntud inimese eluloo uurimine, selle kohta PowerPoint esitluse koostamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

7. kursus B2.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab rääkida immigratsiooniprobleemidest, rahvuslikest stereotüüpidest.
2. Õpilane teeb vahet Briti ja Ameerika inglise keelel.
3. Õpilane oskab kirjutada vastust töökuulutusele, järgides ametliku kirja kirjutamise nõudeid.
4. 4.Õpilane mõistab raamatuarvustusi, oskab detailselt tutvustada oma lemmikraamatut.
5. Õpilane oskab kirjutada ilukirjanduslikku lühilugu.

Õppesisu: immigratsioon: Ameerika ajaloos, *American Dream*, immigrantide edulood; kohanemine eluga uues riigis; rahvuste stereotüübid. Erinevused Briti ja Ameerika inglise keele vahel. Ametlik kiri, vastus töökuulutusele. Kirjandus: raamatuarvustused, kuulsate kirjanike tsitaatide tõlgendamine, luuletuse lugemine, ilukirjandusliku lühiloo kirjutamine, autentse ilukirjandusliku tekstikatkendi lugemine, kirjanike elulood.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (vastus töökuulutusele/motivatsioonikiri);
4) loovtööd (nt lühijutt);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt lühinäidendi lavastamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

8.kursus B2.1

Õpitulemused**:**

1. Õpilane oskab suuliselt ja kirjalikult kirjeldada graafikuid jmt.
2. Õpilane oskab selgitada globaliseerumise mõistet, oskab leida seoseid tarbimiskultuuri ja keskkonnaprobleemide vahel.
3. Õpilane oskab kirjutada arutlevat kirjandit oma argumenteeritud arvamuse avaldamiseks.
4. Õpilane oskab teha meeskonnatööd ja seda analüüsida.
5. Õpilane oskab koostada ja läbi viia intervjuud.

Õppesisu**:** Graafikud, nende kirjeldamine (tõusud, langused, paigalseis). Majandus: globaliseerumine, tarbimisühiskond, tarbimisharjumused, odava tööjõu kasutamine kolmanda maalima riikides, õiglane kaubandus, edulood ärimaailmast, reklaam ja selle mõju inimestele. Kuulsad inimesed, kuulsusega kaasnevad head ja halvad küljed, intervjuu kuulsusega.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (reklaamtekst, aruanne graafiku põhjal);
4) loovtööd (nt lühike arutlev kirjand);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt tootele reklaamikampaani loomine ja selle esitlemine; intervjuu tuntud inimesega);

8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas. Sotsiaalsuuna klassides lõpeb 8. kursus suulise arvestusega. Arvestuse teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid.

9. kursus B2.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kirjeldada oma emotsioone ja inimestevahelisi suhteid nüansirikkalt.
2. Õpilane oskab kirjutada arutlevat kirjandit, vastandades nähtuste positiivseid ja negatiivseid külgi.
3. Õpilane oskab kirjutada arvamuslugu ajalehele, järgides ametliku kirja kirjutamise nõudeid.
4. Õpilane teeb vahet kvaliteetajakirjandusel ja tabloidajakirjandusel, suhtub uudistesse kriitiliselt.

Õppesisu: Aegade süsteem (kordamine). Inimestevahelised suhted: armastuse erinevad tüübid, sõprus, armastus esimesest silmapilgust; emotsioonide nüansirikas väljendamine. Erinevate nähtuste positiivsete ja negatiivsete külgede kirjeldamine ja analüüsimine. Ajakirjandus, kvaliteetne ja kollane ajakirjandus, pealkirjade lahtimõistetamine, teleajakirjandus ja selle objektiivsus.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (arvamusartikkel ajalehele);
4) loovtööd (nt lühike arutlev kirjand);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas. Humanitaarsuuna klassides lõpeb 9. kursus suulise arvestusega. Arvestuse teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid.

10. kursus B2.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kirjeldada isiklikke kogemusi.
2. Õpilane oskab kirjutada filmi-, raamatu- või näidendiarvustust.
3. Õpilane oskab kirjeldada kunstiteost ning väljendada selle suhtes oma argumenteeritud arvamust.

Õppesisu: Kaudne kõne (kordamine). Perekond: vanemate ja vanavanemate roll noore inimese elus, peretraditsioonid. Kunst ja ilu meie ümber: kaunid kunstid, looduse ilu, ilu inimeses, ilu suhtelisus, kunstiteose kirjeldamine, kunstnike elulood. Metafoorid ja idioomid.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (filmi-, näidendi või raamtuarvustus);
4) loovtööd (nt kirjand);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt kunstinäituse külastamine ja arvustuse kirjutamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

11.kursus B2.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab näha ja kirjeldada ajaloosündmuste seoseid tänapäevaga.
2. Õpilane oskab kirjutada enesekirjeldust, analüüsida oma tugevaid ja nõrku külgi.
3. Õpilane oskab igapäevases suhtluses kasutada metafoore.
4. Õpilane oskab kirjutada spordivõistluse reportaazi.
5. Õpilane oskab analüüsida oma eluviisi tervislikkust.

Õppesisu: Tingimuslaused (kordamine). Ajaloo suursündmused osaleja või vaatleja pilgu läbi, olulised leiutised läbi ajaloo. Mina, minu kogemused ja minu võimed (tugevad ja nõrgad küljed). Sport: keha ja vaimu sümbioos, kehakultus, tervisesport ja tippsport, spordisõltuvus, spordivõistlused. Kehaosad, kehaosadega seotud metafoorid.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) loovtööd (nt eneseanalüüs);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt spordivõistluse jälgimine ja reportaazi kirjutamine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

12. kursus B2+

Õpitulemused:

1. Õpilane väärtustab unikaalseid looduslikke paiku.
2. Õpilane mõistab ja oskab kirjeldada inimtegevuse mõju looduskeskkonnale.
3. Õpilane oskab kirjutada reisikirjeldust.
4. Õpilane oskab ja mõistab kasutada eufemisme.
5. Õpilane oskab lühikest ülevaadet eluloost.

Õppesisu: Modaalverbid (kordamine). Maailm ja loodus, unikaalsed paigad, loodushoid. Keskkonnasõbralik reisimine. Ilm, ilmastikunähtused. Reisikirjeldus. Eufemismid. Aeg ja aja tajumine. Inimene osana loodusest. Imed inimese elus. Biograafiad.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (elulugu);
4) loovtööd (nt reisikirjeldus);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (õpilasele olulise isiku eluloo kirjutamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

13. kursus C1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kaaluda erinevaid võimalusi oma karjääri planeerimisel.
2. Õpilane oskab aktiivselt osaleda läbirääkimistel ja jõuda kokkuleppele.
3. Õpilane oskab erinevatele probleemidele hinnangut anda ning pakkuda välja lahendusi.
4. Õpilane oskab kirjeldada kodanikuvabadusi, -õigusi ja –kohustusi.

Õppesisu: Artikli kasutamine (kordamine). Edu ja selle tähendus ja saavutamine; edukas karjäär. Elukvaliteet. Ületöötamine ja selle ohud, puhkamine. Edu saavutamise tähistamine. Suhted ja enesehinnang; sotsiaalsed probleemid; kuritöö ja karistus. Heategevus. Kodanikuvabadused, -õigused ja –kohustused.

Õppetegevused: Õppetegevuste planeerimisel kehtivad samad põhimõtted, mis eelnevate kursuse puhul. Planeeritavad tegevused on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (YouTube, TedTalks jne);
2) iseseisev lugemine ning kuulamine;
3) tarbekirjade koostamine (ajalehe artikkel; ametlik kiri);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (teostatava heategevusliku projekti planeerimine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte ainevaldkonna üldosas.

B1 keeleoskustaseme keeled (prantsuse, saksa, vene, rootsi keel)

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid (gümnaasiumi lõpuks)

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) mõistab kõike olulist endale tuttaval või huvipakkuval teemal;
2) saab igapäevases suhtluses enamasti hakkama õpitavat keelt kõnelevate inimestega;
3) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning selgitab ja põhjendab lühidalt oma
4) seisukohti ja plaane;
5) koostab lihtsa teksti tuttaval teemal;
6) arvestab suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
7) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset kirjandust,
8) vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
9) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, internetti), et otsida vajalikku

10) infot ka teistes valdkondades;
11) seab eesmärke ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral muudab oma
12) õpistrateegiaid;
13) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Õppeaine kirjeldus

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis on B1 keeleoskustasemega võõrkeeled vene keel, saksa keel ja prantsuse keel. B1-keeleoskustasemega võõrkeeleks on keel, mis algab madalamalt keeleoskustasemelt (nt A2 põhikooli lõpus), õpilase eesmärk on jõuda vähemalt B1-keeleoskustasemele, sõltumata sellest, kas õpitav keel oli põhikoolis A-, B- või C-keel või on õpilane seda võõrkeelt õppinud väljaspool kooli. B1-keeleoskustasemega keele puhul on gümnaasiumi lõpetaja rahuldav õpitulemus B1.1, hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõik B1.2- keeleoskustaseme nõuded. Väga hea õpitulemusega õpilane on võimeline osaliselt täitma ka järgmise (B2.1) taseme nõudeid.

Gümnaasiumi õpitulemused

Keeleoskuse tase gümnaasiumi lõpus:

	Kuulamine	**Lugemine**	**Rääkimine**	**Kirjutamine**
Rahuldav õpitulemus	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Hea ja väga hea õpitulemus	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

vt. osaoskuste tabel

Õppesisu: Õppesisu on sama, mis B2 keeletasemega võõrkeele puhul.

Õppetegevus:

Õpetuses kasutatakse kommunikatiivse keeleõppe põhimõtteid ning aktiivõppemeetodeid. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel. Rakendatakse jätkuvalt paaris- ja rühmatööd, toetatakse võõrkeelse suhtlus- ja esinemisoskuse väljakujunemist, nt väitlused, referaadid, uurimistööd, esitlused, sh multimeedia, suhtlusportaalid, blogid jne. Õpilasi ergutatakse kasutama keelt ka väljaspool keeletunde.

Gümnaasiumi keeletunnis suheldakse peamiselt õpitavas võõrkeeles. Õpetaja suunab õpilasi kõrvutama ja analüüsima erinevate keelte sarnasusi ja erinevusi, nägema keeltevahelisi seoseid ning jälgima oma keelekasutust. Õpetaja planeerib koos õpilasega tööd, et saavutada eesmärgiks seatud keeleoskustase. Iseseisvate tööharjumuste kõrval kinnistuvad paaris- ja meeskonnatöö oskused.

Lõimimine ja läbivad teemad:
B1 taseme võõrkeele õpe lõimub eelkõige emakeelega, samas luuakse jätkuvalt seoseid teiste õpitavate võõrkeeltega (esmajoones B2 taseme võõrkeele (inglise keel) ning vene, saksa, prantsuse, hispaania ja ladina keel, vastavalt õpilaste keelevalikule).
B1 taseme võõrkeele õpe lõimub jooksvalt ka teiste valdkondadega vastavalt käsitletavatele teemadele, nt ajalugu ja ühiskonnaõpetus, geograafia, muusika, kunstiajalugu, bioloogia, keemia jne
Lisaks igapäevasele keeletunnisisesele lõimumisele osaleme erinevates rahvusvahelistes projektides (Comenius, e-Twinning), koolisisestel, ülelinnalistel, riiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel (Frankofooniaga seotud üritused, Saksa kevad, vene keele festival jne). Toimuvad koolisisesed erinevaid ainevaldkondi ühendavad projektipäevad ja teemanädalad; Euroopa keelte päev; suhtlemine sõpruskoolidega, õpilasvahetus (nt Märkische Schule Saksamaal);
B1 taseme võõrkeele õppes käsitletakse alljärgnevaid läbivate teemade aspekte:
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; roheline mõtteviis, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: mina ühiskonna liikmena, traditsioonid ja sündmused; sotsiaalsed probleemid ja võimalikud lahendused;
Kultuuriline identiteet: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes; stereotüübid, kriitiline suhtumine nendesse;
Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene; teaduse ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus;
Tervis ja ohutus: areng ja kasvamine; arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid; inimese elukaar; tervislikud eluviisid, sport;
Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, viisakusreeglid ja käitumisnormid erinevates kultuurides, salliv hoiak;

PRANTSUSE KEEL

I kursus A2.2 (kordamine)

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab jutustada enda või kellegi teisega toimunud sündmustest, kasutades sobivaid ajamäärusi;
2. oskab lühidalt kirjeldada teisi inimesi, nende negatiivseid ja positiivseid iseloomuomadusi;
3. koostab lühikesi sidusaid kirjeldusi ja isiklikke kirju;
4. oskab väljendada keelde, käske, kaebusi ja nõudmisi õpitud teemade piires;
5. saab aru olmesfääris kuuldud üldkeele suhtluse sisust, kuid vajab aeg-ajalt kuuldu täpsustamist, kordamist;
6. hindab koostöös õpetajaga oma oskusi ja arengut;

Õppesisu: Inimeste iseloomuomadused (negatiivsed ja positiivsed küljed). Inimesed ja nende elulood; minu iidol/eeskuju. Linn ja tema ajalugu. Lühikese kirjelduse koostamine. Ajaloolised mälestised Pärnus, nende ajalugu. Keeldude, käskude, nõudmiste ja kaebuste väljendamine suuliselt ja kirjalikult (lühike isiklik kiri). Linn ja asutused linnas. Perekond: abielu ja kooselu tänapäeval. *Passé composé* (liitminevik) ja *imparfait* (imperfekt) (kordamine), *plus-que-parfait* (enneminevik). Omadussõnade ühildamine. Siduvad asesõnad.

Õppetegevused:
Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt. Kasutatakse mitmekesiseid ülesandeid, ka loovat lähenemist eeldavaid ülesandeid. Keeletasemele vastava sõnavara omandamiseks ning keerukamate keelekonstruktsioonide kasutamiseks ja kinnistamiseks kasutatakse ülesandeid, kus õpilane saab rakendada suhtlemisoskust, kasutades erinevaid keeleregistreid (nt suhtlemine ametiasutuses, tööintervjuul, olmesfääris).
Õppetegevused 1. kursusel on näiteks:
1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev lugemine (~10 lehekülge);
3) loovtööd (nt lühike isiklik kiri; lühike kirjeldus (minu iidol); lühike sündmuste kirjeldus);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt arutlus, lühike monoloog);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt seinalehe koostamine oma kodulinna ajaloo kohta; tuntud isiku eluloo kohta esitluse koostamine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Kursuse vältel toimub individuaalne suuline hindamine, on erinevad väikesed testid erinevate osaoskuste kontrollimiseks ning 1 suurem test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi korraga ei kontrollita). Kirjutamisoskuse kontrollimiseks esitab õpilane lühikesed kirjatööd (lühike kirjeldus, isiklik kiri). Suulise eneseväljenduse kontrollimiseks kasutatakse lühikesi monolooge ja vestlust. Lugemisoskuse kontrollimiseks kasutatakse erinevaid lugemisülesandeid, ka kodulugemisega seotud ülesandeid Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

II kursus A2.2 (kordamine)
Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab avaldada oma arvamust, väljendada oma nõusolekut või eriarvamust;

2. oskab edasi anda kellegi teise sõnu (kuuldud, loetud mõtteid);
3. oskab kirjeldada iseennast, oma nõrku ning tugevaid külgi, oma eelistusi;
4. mõistab arvuti ja internetiga seotud sõnavara, suudab iseseisvalt liikuda prantsuskeelsetel internetilehekülgedel;
5. oskab kirjeldada oma tervislikku seisundit ja nimetada tavalisemaid haigusi;
6. oskab märksõnade abil jutustada lühikest lugu või anekdooti;
7. planeerib koostöös õpetajaga oma õppetööd, valib enese jaoks sobivamaid õpistrateegiaid.

Õppesisu: Oma arvamuse avaldamine, nõusoleku ja eriarvamuse väljendamine. Inimesed ja nende omadused/eelistused, sellega seoses valitud pseudonüümid. SMS sõnumites, jututubades jne kasutatav keel (lühendid, släng). Arvutid ja internet, nendega seotud sõnavara. Tervislik seisund ja haigused; ravimisega seotud elementaarne sõnavara, arstiabi saamise süsteem Prantsusmaal. Anekdootide ja lühilugude jutustamine. Kaudne kõne olevikus (kordamine) ja minevikus. Isikulised asesõnad (kordamine). Ajamäärused, sündmuste järjestuse näitamiseks vajalikud väljendid.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis 1.kursusel.
Õppetegevused 2.kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev lugemine;
3) loovtööd (nt lühilugu (lapsepõlvemälestus) või anekdoot; blogi sissekanne);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (arutlus, monoloog);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt uue tehnoloogilise toote „leiutamine“ ja selle turustamise planeerimine;);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Kursuse vältel toimub individuaalne suuline hindamine, on erinevad väikesed testid erinevate osaoskuste kontrollimiseks ning 1 suurem test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi korraga ei kontrollita). Kirjutamisoskuse kontrollimiseks esitab õpilane lühikese loovtöö (lühike jutustus). Suulise kõne arengu kontrollimiseks kasutatakse vestlust; lugemisoskuse ja kuulamisoskuse arengu kontrollimiseks kasutatakse õpitavate teemadega seotud erinevat tüüpi ülesandeid. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

II kursus A2.2 (kordamine)

Õpitulemused:

Õpilane:

1. oskab tutvustada oma lähemaid ja kaugemaid tulevikuplaane;
2. oskab väljendada lubadusi ja tulevikku prognoosida;
3. koostab mudeli järgi lihtsa ja lühikese nähtusi omavahel võrdleva kirjandi;
4. loeb lihtsaid tavatekste tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost;
5. valdab raha ja majandusega seotud elementaarseid mõisteid, oskab väljendada isiklikku rahalist seisu.
6. oskab nimetada erinevaid heategevuse võimalusi ning organisatsioone ja lühidalt kirjeldada oma suhtumist neisse;
7. analüüsib koostöös õpetajaga oma tarbimiskäitumise keskkonnasõbralikkust;

Õppesisu: Tulevikuplaanide väljendamine, tulevikusündmuste prognoosimine. Reisimine, ühistransport, pagas, autojuhtimine; reisimine ja turvalisus. Liikumine töö/kooli ja kodu vahel: ühistransport ja autod linnaruumis. Edukus: edu erinevaid tähendusi ja edukas olemise/edukaks saamise eeldused. Raha ja majandus, sellega seotud sõnavara. Tarbimine, keskkonnasäästlikkus ja õiglase kaubanduse liikumine. Heategevus ja tuntumad heategevuslikud organisatsioonid Prantsusmaal. Lähitulevik, lihttulevik, tingimuslaused. Omadussõnade ja määrsõnade võrdlemine.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 3. kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev lugemine;
3) loovtööd (nt lühikirjand (nt „Maailm 30 aasta pärast“), postkaart reisilt);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt klassiekskursiooni detailne planeerimine; võrdleva seinalehe koostamine: nt elu 100 aastat tagasi ja praegu; ühe Prantsuse regiooni kohta turismibrozüüri koostamine; reklaamikampaania planeerimine ühe õiglase kaubanduse toote turustamiseks);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Kursuse vältel toimub individuaalne suuline hindamine, on erinevad väikesed testid erinevate osaoskuste kontrollimiseks ning 1 suurem test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi korraga ei kontrollita). Kirjutamisoskuse kontrollimiseks esitab õpilane lühikese kirjatöö (võrdlev lühikirjand). Erinevate ülesannete abil kontrollitakse ja hinnatakse jooksvalt ka lugemis- ning kuulamisoskusi (tekstid igapäevastel teemadel), suulise kõne arengu hindamiseks kasutatakse monolooge

ja vestlust õpitavatel teemadel. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

IV kursus B1.1

Õpitulemused:

Õpilane:

1. oskab vestluses lühidalt väljendada ja põhjendada oma seisukohti ja veendumusi;
2. koostab õpitud teema raames lühikese teksti, milles väljendab oma tundeid ja mõtteid käsitletava probleemi suhtes;
3. oskab moodustada kahtlevat kõneviisi ja saab aru, millistel juhtudel seda kasutatakse;
4. loeb ja mõistab leheküljepikkust lihtsa sõnastusega faktipõhist teksti;
5. teab, millistes maades prantsuse keelt räägitakse ning leiab need maad kaardilt;
6. nimetab suuremaid sotsiaalseid probleeme, samuti nende võimalikke põhjuseid, tagajärgi ja lahendusi;

Õppesisu: Oma veendumuste väljendamine. Mõned sotsiaalsed probleemid (nt alkoholism, üksindus, vägivald, töötus jne) ja nende võimalikud lahendused. Noored ja vägivald, koolikiusamine. Põhjuste ja tagajärgede väljendamine. Pariis ja selle eeslinnad. Reisimine: lendamine ja lennujaamad, sellega seotud sõnavara ja suhtluskeel. Frankofoonia, prantsuse keelt kõnelevad riigid maailmas. Kahtlev kõneviis.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 4. kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev lihtsate faktipõhiste tekstide lugemine;
3) loovtööd (nt lühike arutlev kirjand; isiklik kiri);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt seinaleht mõne sotsiaalse probleemi tagajärgede või ennetamise kohta (nt noorte alkoholism, narkootikumide tarbimine; esitluse koostamine mõne prantsuse keelt kõneleva riigi kohta);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel
9) kohtumine prantsuse keelt kõnelevate inimestega

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. 4. kursus lõpeb arvestustööga. Rääkimisoskuse hindamisel arvestatakse õpilase argumenteerimisoskust (oma seisukohtade põhjendamine), kirjalike tööde puhul on rõhuasetus samuti oma tunnete ja seisukohtade väljendamisel. Arvestustöö koosneb nii suulisest (monoloog ja vestlus) kui kirjalikust (lugemisoskus –

faktipõhistest tekstidest info leidmine, kirjutamisoskus, keelestruktuurid) osast, selle täpsemad teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

V kursus B1.1

Õpitulemused:

Õpilane:

1. oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest;
2. nimetab erinevaid kujutava kunsti valdkondi ning oskab erinevaid kunstiteoseid lühidalt kirjeldada ja kommenteerida;
3. koostab mudeli järgi ja mõistab erinevaid lühikesi tarbetekste;
4. oskab õpitava teema piires koostada ja läbi viia lühikest küsitlust, samuti selle tulemusi lühidalt kommenteerida;
5. nimetab olulisemaid tähtpäevi Prantsusmaal ning kirjeldab lühidalt nendega seotud traditsioone;
6. 6.mõistab lihtsama tele- või raadioreklaami põhisisu;
7. oskab kirjutada lühikese isikliku kirja, milles vastab kutsele ning põhjendab oma vastust;

Õppesisu: Muusika: instrumendid, muusikud, muusikasündmused. Muusikapidustused Prantsusmaal (La Fête de la Musique). Küsitlused : nende koostamine, läbiviimine ja tulemuste kommenteerimine. Kujutava kunsti erinevad vormid, kunstiteoste kirjeldamine ja kommenteerimine. Prantsuse kino, filmid ja filmitutvustused/arvustused. Pühad ja traditsioonid Prantsusmaal. Reklaam: tele- ja raadioreklaam, reklaami mõju inimestele. Kirjalikud kutsed ja neile vastamine. Kahtlev kõneviis.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 5. kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (tele- ja raadioreklaamid);
2) iseseisev lihtsate tarbetekstide lugemine;
3) tarbekirjade koostamine (nt küsitluse koostamine, filmiarvustus);
4) loovtööd (nt isiklik kiri (kutse esitamine, sellele vastamine); kunstiteose kirjeldus);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt küsitluse koostamine, läbiviimine ja tulemuste kajastamine; võrdleva esitluse/seinalehe koostamine prantsuse ja eesti pühadetraditsioonide kohta; raadioreklaami koostamine ja salvestamine);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).

9) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Antud kursusel hinnatakse tarbetekstide mõistmist ning koostamist, isikliku kirja kirjutamise oskust. Rääkimisoskuse kontrollimiseks tuleb õpilastel kirjeldada üht oma kultuurikogemust (muusika, film, näitus). Kuulamisoskusele antakse suuline tagasiside. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

VI kursus B1.1

Õpitulemused:

Õpilane:

1. kirjeldab ja kommenteerib erinevaid telesaateid ning väljendab oma suhtumist neisse;
2. mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut;
3. kirjeldab oma võimalusi pärast gümnaasiumi lõpetamist ning oskab rääkida oma plaanidest;
4. saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttaval teemal;
5. nimetab keskkonnaprobleeme, kirjeldab keskkonnasõbralikku eluviisi ning analüüsib oma elustiili keskkonnasõbralikkust;
6. kasutab prantsuskeelseid teatmeallikaid, et otsida vajalikku infot ka teistes valdkondades;

Õppesisu: Televisioon: telekava, telekanalid, saated, televaatajate harjumused ja eelistused; filmide või sarjade kirjeldused, sisututvustused; jutustava teksti lugemine ja kirjutamine; üllatuse väljendamine; elu pärast gümnaasiumi, edasiõppimisvõimalused, töökoha leidmine. Loodus, objektid ja nähtused looduses, Eesti ja Prantsusmaa looduse piirkondlikud erinevused; keskkonnaprobleemid, inimese ja tema harjumuste mõju keskkonnale, keskkonnasõbralik eluviis. Tingiv kõneviis olevikus, tingiv kõneviis viisakusvormina.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 6. kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev lugemine (jutustavat laadi tekstid);
3) loovtööd (nt kirjeldus; lühikirjand)
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt ideaalse noortesaate planeerimine; keskkonnaprobleemide ja tarbimisühiskonna seoseid demonstreeriva seinalehe koostamine);

7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Antud kursusel kasutatakse lugemisoskuse hindamisel jutustavaid tekste koos erinevate mõistmist kontrollivate ülesannetega. Rääkimise puhul on oluline, et kõne oleks ladus ning et õpitud väljendid ja lausemallid oleksid korrektsed. Kirjutamisoskuse kontrollimiseks esitavad õpilased lühikirjelduse. Antakse suulist tagasisidet õpilase valmiduse ja oskuse kohta kasutada võõrkeelseid teatmeallikaid. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

VII kursus B1.1

Õpitulemused:

Õpilane:

1. kirjeldab oma puhkust, möödunud ja tulevasi reise;
2. oskab väljendada rahulolu, rahulolematust ja kahetsust;
3. oskab arutluse käigus väljendada eriarvamusi ja vastandusi, eesmärke, põhjust ja tagajärge;
4. oskab kasutada isiklikus kirjas sobivaid viisakusvormeleid;
5. nimetab ja oskab väga lühidalt kirjeldada poliitilisi institutsioone Prantsusmaal ja Eestis;
6. loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste;
7. on kursis erinevate õppimisvõimalustega Prantsusmaal ning teab, kust huvi korral õppimisvõimaluste kohta vajalikku informatsiooni leida;

Õppesisu: Turism ja puhkuse veetmine: reisimine ja sellega seotud sõnavara, erinevad puhkamisvõimalused Eestis ja Prantsusmaal (kordamine), tuntumaid turismiobjekte Prantsusmaal. Kahetsuse väljendamine. Vastanduste ja eriarvamuse väljendamine sobivate sidesõnade abil; eesmärkide, põhjuste ja tagajärgede väljendamine. Isikliku ja ametliku kirja erinevused; ametlikus kirjas kasutatavad viisakusvormelid. Poliitilised institutsioonid Prantsusmaal ja Eestis. Õppimisvõimalused Euroopas, Erasmuse programm. Tingimuslaused minevikus. Eituse väljendamise erinevad viisid: eitussõnad ja erinevad lausekonstruktsioonid.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 7. kursusel on näiteks:

1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) iseseisev faktipõhiste tekstide lugemine ning kuulamine;

3) tarbekirjade koostamine (nt kaebekirja kirjutamine (nt reisibüroole halvasti organiseeritud reisi asjus; infopäring ametiasutusse);
4) loovtööd (nt lühike kirjeldus; isiklik kiri õnnitlemiseks; armastuskiri);
5) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
6) rolli- ja suhtlusmängud;
7) projektitööd (nt Prantsusmaa tuntumate turismiobjektide esitlemine; seinaleht Prantsusmaa poliitiliste institutsioonide tutvustamiseks; infovoldiku koostamine välisriikides õppimise võimaluste kohta);
8) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
9) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Antud kursusel on suurem rõhuasetus kirjutamisoskuse arendamisel (erinevate funktsioonidega isiklikud kirjad) ning hindamisel. Rääkimisoskuse arengut kontrollitakse ja hinnatakse vestluste käigus. 7. kursus lõpeb arvestustööga, mis koosneb nii suulisest kui kirjalikust osast (hinnatakse kõiki osaoskusi). Lugemisoskuse hindamisel kasutatakse faktipõhiste tekstidega seotud ülesandeid. Arvestustöö teemad ja hindamispõhimõtted teatab õpetaja õpilastele kursuse alguses. Arvestustöö koostab õpetaja arvestades õpilasgrupi eripärasid. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

VIII kursus B1.2

Õpitulemused:

Õpilane:

1. loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste õpitavatel teemadel;
2. kirjeldab õpitud sõnavara piires oma enesetunnet ja tuju, võimeid ja välimust;
3. kirjeldab oma suhteid teiste inimestega, oma tundeid oma teda ümbritsevate inimeste suhtes;
4. oskab vestlust alustada, jätkata ja lõpetada, ka vestluse käigus teemat vahetada;
5. oskab eri allikatest pärineva info põhjal kirjutada lühiülevaate toimunud sündmuse kohta;
6. mõistab tele- ja raadiosaadete sisu, kui teema on tuttav ja pilt toetab heliteksti;

Õppesisu: Armastus enda ja teiste vastu. Mina, minu iseloom, tuju, võimed, positiivsed ja negatiivsed küljed. Looduslike objektide (nt taimed, loomad) nimesid kasutavad väljendid inimeste kirjeldamiseks. Õnn ja õnnelik olemine. Naabrid ja suhted naabrite vahel. Perekond ja peresuhted. Kaaslase valik, ideaalne mees/naine, esimene kohting. Romantilised paigad Pariisis. Armastus loomade vastu, loomakaitse.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.

Õppetegevused 8. kursusel on näiteks:
1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine (tele- ja raadiosaadete lõigud tuttavatel teemadel);
2) iseseisev arutlevat laadi tekstide lugemine;
3) loovtööd (nt lühike autoportree; lühiülevaade; kirjeldus);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt ürituse külastamine ja sellest ülevaatliku artikli kirjutamine);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Rääkimisoskuse kontrollimiseks kasutatakse vestlust, kirjutamisoskuse demonstreerimiseks esitavad lühikese kirjaliku ülevaate. Lugemisoskuse kontrollimiseks kasutatakse arutlevaid tekste õpitavatel teemadel. Kuulamisoskuse kontrollimisel kasutatakse lõike raadiosaadetest (nt intervjuud, kirjeldused tuttavatel teemadel). Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

IX kursus B1.2
Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab jutustada oma mälestusi;
2. koostab teksti kirjeldamaks tegelikku või kujuteldavat sündmust;
3. oskab sündmusi ja nähtusi omavahel võrrelda, välja tuua erinevusi;
4. suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevat laadi tekstist, kuid tekstis esitatatud detailid ja nüansid võivad jääda arusaamatuks;
5. kirjeldab tervislikke ja ebatervislikke eluviise, analüüsib oma eluviisi tervislikkust.

Õppesisu: Eesti ajaloo tähtsündmusi. Prantsusmaa kolooniate ajalugu. Reisimine, sellega seotud sõnavara ja väljendid. Reisijuhid. Reisimälestused (oma eelmise reisi kirjeldamine – ettevalmistused, transport, avastused, vahejuhtumid, meeldivad ja ebameeldivad kogemused, emotsioonid). Sündmuste ja nähtuste võrdlemine, erinevustest rääkimine. Sport ja erakordsed spordisaavutused, eneseületamine; uued/noortepärased spordialad; tervislikud eluviisid. Inimese keha ja liikumine, sellega seotud sõnavara ja väljendid. Ajalaused, tegevuste samaaegsuse, järgnevuse ja eelnevuse väljendamine ajalausete abil. Minevikuajad (kordamine).

Õppetegevused:
Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.
Õppetegevused 9. kursusel on näiteks:
1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;

2) iseseisev arutlevat laadi tekstide lugemine;
3) loovtööd (kirjeldus, isiklik kiri);
4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt mini-reisijuhi koostamine Eesti kohta, seinalehe koostamine mõne ajaloosündmuse kohta/tervislike eluviiside kohta);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. 9.kursusel esitavad õpilased kirjutamisoskuse kontrollimiseks mingi sündmuse lühikirjelduse. Rääkimisoskuse hindamiseks kasutatakse õpilaste ettevalmistatud lühimonolooge ning vestlust tuttaval teemal. Lugemisoskusi testitakse pikemate arutlevate tekstide abil. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

X kursus B1.2

Õpitulemused:

Õpilane:

1.oskab rääkida sellest, mis teda huvitab ning väljendada oma entusiasmi ja ükskõiksust;
2. oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma suhtumist ja muljeid;
3. oskab isiklikus kirjas vahendada oma kogemusi, tundeid ja sündmusi;
4. oskab väljendada rahulolematust, pettumust, hoiatusi, etteheiteid ning teha ettepanekuid;
5. oskab lühidalt kirjeldada valimiste korda Prantsusmaal ja Eestis;
6. kasutab erinevaid lugemisstrateegiaid;

Õppesisu:

Huvialad, entusiasmi ja ükskõiksuse väljendamine. Naer, nali ja huumor; heategevuslik meelelahutus (nt les clowns sans frontières). Kino ja filmikunst, sellega seotud väljendid, arvamuste ja eelistuste väljendamine, filmikirjeldused ja – arvustused. Poliitika, poliitilised institutsioonid ja valimised. Kodanikuühiskond – kohustused ja õigused; streigid ja protestid. Mai 1968. Rahulolematuse, pettumuse, hoiatuste, etteheidete, nõudmiste väljendamine.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on samad, mis eelmistel kursusel.
Õppetegevused 10. kursusel on näiteks:
1) meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
2) erinevate lugemisstrateegiate harjutamine (nt üldlugemine, valiklugemine);
3) loovtööd (nt isiklik kiri, filmitutvustus, lühiülevaade);

4) argumenteerimisoskuse arendamine (nt väitlus, arutlus);
5) rolli- ja suhtlusmängud;
6) projektitööd (nt lühifilmi lavastamine (nt mõne tuntud prantsuse filmi ainetel);
7) info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest (nt sõnaraamatud, internet).
8) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtteid on kirjeldatud gümnaasiumi võõrkeelte valdkonna üldosas. Kirjutamisoskuse hindamiseks esitavad õpilased lühikese isikliku kirja ning lühikese kirjaliku arvustuse (nt raamatu või filmi). Suulise kõne kontrollimiseks kasutatakse monoloogi ja rollimänge. Lugemisoskuse hindamiseks kasutatakse erinevaid lugemisstrateegiaid nõudvaid ülesandeid. Õpilasele antakse suulist tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, samuti aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased tehtud tööd, teevad ettepanekuid uute kursuste planeerimiseks ning koos õpetajaga püstitatavad uusi õpieesmärke.

SAKSA KEEL

I Kursus – B 1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab jutustada endast, oma unistustest, sõpradest, esitleda vestluskaaslast või mõnda teist isikut.
2. Õpilane oskab käsitletavatel teemadel osa võtta diskussioonist, avaldada oma arvamust, seda põhjendada, esitada täpsustavaid küsimusi, väljendada eriarvamust, anda nõu.
3. Õpilane suudab sõnaraamatu abil aru saada autentsetest tekstidest, teha lugemise käigus märkmeid ja mõistab kuuldud teksti õpitud teemal.
4. Õpilane oskab kirjutada mudeli järgi õnnitluskaardi ning õpitud teemal jutustavat laadi lühiteksti.
5. Õpilane valdab erinevaid õpitehnikaid (sõnakaardid, veergude meetod jne.).
6. Õpilane valdab erinevaid lugemistehnikaid (globaalne, selektiivne, detailleeritud lugemine)
7. Õpilane oskab hinnata oma oskusi ning planeerida, mida ta saaks edaspidi paremini ja efektiivsemalt teha, et õppetulemus oleks parem

Õppesisu:
Meid ümbritsevad inimesed, perekond, sõbrad, nende unistused;
kangelased minevikus ja tänapäeval, kangelaslikkus meie kõrval igapäevases elus, eeskujud;
suhted inimeste vahel, õnn, selle sümbolid, ebausk.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, sõnamängud, sõna graafiline kujutamine jne.);
2) helisalvestiste kuulamine ning kuuldu põhjal teksti täiendamine;
3) dialoogide ja referaatide esitamine, rollimängud;
4) faktilise info leidmine kuulamis- või lugemistekstist,
5) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja lühikese jutustavat laadi teksti kirjutamine;
6) diskussioonides osalemine, vestlus emakeelt kõneleva inimesega;
7) videofilmi vaatamine;
8) saksakeelse muusika kuulamine, laulude laulmine;
9. ükskeelsete teatmeteoste kasutamine;
10. info otsimine internetist; vestlus saksa sõpruskooli õpilastega interneti teel;
11. õppekäik saksa lugemissaali.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul on mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse lõpus test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi ei kontrollita koos). Kirjalikuks kontrolliks esitab õpilane lühiteate ja lühikese jutustava teksti. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

II Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab rääkida üldhuvitaval teemal, põhjendada ja kaitsta oma seisukohti ning anda praktilisi nõuandeid.
2. Õpilane oskab kirjeldada ja võrrelda erinevaid graafikuid ning diagramme, teha neist järeldusi.
3. Õpilane oskab erinevaid kuulamisstrateegiaid kasutades leida tekstist vajalikku informatsiooni, teha kuulamise käigus märkmeid ning sisu lühidalt kokku võtta.
4. Õpilane oskab kirjutada tunnis käsitletaval teemal isikliku kirja ja jutustava lühiteksti.
5. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid.
6. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Meid ümbritsev keskkond ja inimesed meie ümber, sotsiaalsed probleemid, vastutustundlik suhtumine meid ümbritsevasse. Sotsiaalne miljöö. Iga üksiku inimese väärtustamine. Probleemsed inimesed, kodutus ja tööpuudus, ümbritseva keskkonna suhtumine sellesse ja sotsiaalsed hüved, nende kättesaadavus.
Kodu ja elukoht, turvatunne, igapäevase elu probleemid, kohustused ja vabadused. Erinevad põlvkonnad ühe katuse all, salliv ja tolerantne eluhoiak.
Elu looduslikus keskkonnas ja säästlik eluviis.
Unistuste kodu, erinevad suhtumised ja maitsed.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);
2. helisalvestiste kuulamine, kuuldu põhjal teksti täiendamine ja lühike esitlus;
3. dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
4. graafikute ja diagrammide võrdlemine ja analüüs;
5. mudeli järgi isikliku kirja ja lühikese jutustavat laadi teksti kirjutamine;
6. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi vaatamine;
9. muusika kuulamine, laulmine;
10. erinevat liiki tekstide lugemine.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse lõpus test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi ei kontrollita koos). Kirjalikuks kontrolliks esitab õpilane pikema isikliku kirja ja sissejuhatuse arutlevale kirjandile. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

III Kursus- B 1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kirjeldada oma päevakava, rääkida oma kogemustest ning anda teistele nõu.
2. Õpilane oskab rääkida tervislikust eluviisist ja oma harjumustest.
3. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
4. Õpilane oskab koostada õpitaval teemal tarbeteksti.
5. Õpilane oskab pikemast teabetekstist sõnaraamatu abil leida vajalikku informatsiooni ja selle kokku võtta.

6. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti.
7. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.
8. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Meid ümbritsev igapäevane elu, päeva planeerimine, eri tüüpi inimesed.
Suhted inimeste vahel, isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed inimsuhted ning väärtushinnangud.
Tervislik ja säästlik eluviis, toitumine kui energiaallikas.
Inimese tervis, ohud, mis inimest ebaterve eluviisi puhul varitsevad, stress ja sellega toimetulek.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);
2. helisalvestiste kuulamine, harjutused nt. kuuldu põhjal teksti täiendamine, lühike esitlus jne.;
3. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
4. pikema kirjaliku töö esitamine ja ettekanne (tarbetekst);
5. erinevate tekstisortide lugemine ja töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. informatsiooni otsimine internetist;
7. videofilmi vaatamine;
8. käik saksa lugemissaali.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema referaadi. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

IV Kursus- B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida oma vabast ajast, kokku leppida kohtumisi ning anda teistele nõu, kuidas oma vaba aega sisustada, veenda kaasõpilasi võtma osa toredast üritusest.
2. Õpilane oskab lühidalt rääkida saksakeelse ja eestikeelse kultuuriruumi erinevustest ja sarnasustest, traditsioonidest, vaba aja meelelahutuste valikust.
3. Õpilane oskab kirjutada lühijutu lõpuni.

4. Õpilane oskab pikema autentse teksti lugemisel teha märkmeid ja nende alusel kirjutama pikema isikliku kirja.
5. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti.
6. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Vaba aeg ja erinevad meelelahutuse liigid. Hobid ning harrastused. Ekstreemsed hobid. Vaba aja veetmine eestikeelses ja saksakeelses kultuuriruumis, erinevused ja sarnased küljed.
Meedia roll meie vaba aja veetmisel, ajalehed ja ajakirjad, kino, teater, arvuti ja internet, jututoad, televisioon.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö (isiklik kiri, lühijutu lõpp);
4) töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
5) informatsiooni otsimine internetist;
6) videofilmi vaatamine;
7) helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud;
8) vestlus saksa keelt kõneleva inimesega.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (isiklik kiri), lühijutu lõpu. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

V Kursus- B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab lühidalt rääkida eluaegsest õppimisest ja täiskasvanute õppest kodumaal ja saksakeelses keeleruumis.
2. Õpilane oskab kirjutada pikema isikliku kirja õpitaval teemal.

3. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
4. Õpilane oskab kirjutada etteantud mudeli järgi pikema arutleva kirjandi sissejuhatuse ja formuleerima argumendid põhiosa jaoks.
5. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. erinevate võõrkeelsete tekstide lugemine sõnaraamatu abiga;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikema kirjaliku töö esitamine (isiklik kiri);
5. mudeli järgi arutlusteema sissejuhatuse kirjutamine, argumentide formuleerimine;
6. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine, erinevad kuulamisharjutused;
10. vestlus saksa keelt emakeelena kõneleva inimesega.

Õppesisu:

Eluaegne õppimine, vanusega seotud probleemid. Täiskasvanute õpe Eestis ja saksakeelses keeleruumis. Erinevad võimalused end harida. Õppimine ja mälu.
Tegevused koolis, õppetunnid ja koduste ülesannete täitmisel. Õpilase igapäevane õppimine, õpitüübid, õpilase töökoht ning selle iseärasused, ideaalsed töötingimused. Tulevikuplaanid, teostatavad ja teostamatud unistused.
Meedia õppimist toetava ja segava faktorina.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub 4 väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (isiklik kiri) ja mudeli abil koostatud arutleva kirjandi sissejuhatuse ning argumendid. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

VI Kursus- B 1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kirjeldada oma õpingutega seotud probleeme, ennast kui õpitüüpi, rääkida oma tulevikuplaanidest, edasisest haridusteest ja unistustest seoses elukutse valikuga.
2. Õpilane oskab osaleda diskussioonis, põhjendada ja kaitsta oma arvamust.
3. Õpilane oskab kirjutada etteantud mudeli järgi pikema arutlusteema sissejuhatuse, formuleerida argumendid põhiosa jaoks ning tuua näiteid.
4. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
5. Õpilane suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust ja teabetekstist (nt. CV, seletuskiri).
6. Õpilane oskab kirjutada lühikest teabeteksti.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Erinevad elukutsed, kutsesobivus, noorte elukutsesoovid, kõige ihaldatumad elukutsed Eestis ja saksakeelses keeleruumis, ekstreemsed elukutsed.
Tööotsing, eluloo ja kaaskirja koostamine, töövestlus, tööleping.
Käitumine erinevates ametiasutustes, käitumisnormid, viisakus.
Projektitöö saksa sõpruskooli õpilastega.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. projektitöö saksa sõpruskooli õpilastega, internetis selle presenteerimine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö esitamine nt. mudeli järgi pikema arutlusteema sissejuhatuse kirjutamine, argumentide formuleerimine ja näidete toomine;
5. lühikese teabeteksti kirjutamine nt. CV, seletuskiri jne.;
6. töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine, erinevate harjutuste tegemine.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (arutleva kirjandi sissejuhatus, argumendid, näited) ja lühema teabeteksti nt. CV, kaaskiri, seletuskiri jne. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade

kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

VII Kursus- B 1.2.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab spontaanselt vestelda konkreetsel teemal ja osaleda mõttevahetuses, avaldada ja kaitsta oma arvamust ning esitada vastuväiteid.
2. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
3. Õpilane suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust, tarbe- ja meediatekstist, teha märkmeid ja loetu sisu kokku võtta.
4. Õpilane oskab kirjutada artikli või lugejakirja ajalehele, ajakirjale või internetti.
5. Õpilane oskab kirjutada arutluse või essee etteantud teemal.
6. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Inimsuhted ja erinevad kooselu vormid, armastus ja vihkamine, partneriotsing, pere ja kaaslaste väärtustamine, tolerants ja sallivus inimestevahelistes suhetes.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
5. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikema kirjaliku töö esitamine nt. artikli, lugejakirja kirjutamine ajalehele või internetti;
6. mudeli järgi arutlusteema kirjutamine;
7. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
8. informatsiooni otsimine internetist;
9. videofilmi vaatamine;
10. helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (arutlev kirjand, lugejakiri, artikkel). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

VIII Kursus- B 1.2.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab rääkida erinevatest asjadest ja toodetest, nende vajalikkust ja mittevajalikkust põhjendada, analüüsida ennast kui tarbijat ning tuua välja tänapäeva tarbimisühiskonna tüüpilisi külgi.
2. Õpilane oskab koostada mingile esemele, sündmusele või abstraktsele nähtusele reklaami ja seda presenteerida.
3. Õpilane oskab kõrvutada Eesti, saksa keelt kõnelevate riikide ja Euroopa tarbimismentaliteeti ja tuua näiteid tarbimiskampaaniatest.
4. Õpilane oskab kirjutada lühikese tarbijakirja ja kaebust.
5. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
6. Õpilane oskab kirjutada arutluse või essee etteantud teemal.
7. Õpilane oskab kasutada erinevat liiki teatmeteoseid.
8. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.
9. Lugemisel oskab õpilane leida tekstist vajaliku informatsiooni, kasutades seejuures erinevaid lugemisstrateegiaid.

Õppesisu:

Igapäevased asjad meie ümber, tarbimine ja inimesed , tarbimine minevikus ja tänapäeval, üksikisiku tarbimine arenenud ühiskonnas, ületootmine ja tarbimine.
Reklaam meie igapäevaelus, reklaamikampaaniad ja massistiihia, turundus ja reklaaminipid, selle mõjud Eestis, saksa keeleruumis ja Euroopas.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
3. ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö (arutlev kirjand, tarbijakiri);
5. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. informatsiooni otsimine internetist;
7. videofilmi vaatamine;
8. helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused;
9. vestlus saksa keelt emakeelena kõneleva isikuga;

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (arutlev

kirjand) ja tabijakirja. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

IX Kursus- B 1.2.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab rääkida maast, mille keelt ta õpib, nimetada linnu, vaatamisväärsusi, nimetada kuulsaid maailmarändureid ja neist lühidalt rääkima.
2. Õpilane oskab koostada reisiplaani reisimaks saksa keeleruumi ühele maale, seda teistele selgitada, teha reklaami.
3. Õpilane oskab suhelda reisi planeerimiseks vajalike institutsioonidega, küsida informatsiooni.
4. Õpilane saab aru saksa keelt kõneleva inimese jutust, oskab esitada täpsustavaid küsimusi.
5. Õpilane oskab erinevatest teabetekstidest leida vajalikku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta.
6. Õpilane oskab kirjutada ettekande õpitaval teemal ja selle esitada.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Reisimine kui ajaviide ja enda harimise viis. Erinevad reisimise liigid ja eesmärgid. Reisi ja ööbimiskoha broneerimine. Reisikataloogid ja reklaam.
Reisi planeerimine, marsruut, põhirõhud, ohud jne.
Käitumine hotellis, majutuskohas. Kuulsad maailmarändurid.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. erinevat liiki teabe- ja meediatekstide lugemine;
5 kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö nt. väljatöötatud reisiplaan;
6. vestlus saksa keelt emakeelena kõneleva inimesega;
7. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
8. informatsiooni otsimine internetist;
9. videofilmi vaatamine;
10. helisalvestiste kuulamine, erinevad harjutused;
11. jaamõppe harjutused.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu

jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (väljatöötatud reisiplaan). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

X Kursus- B 1.2.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab lühidalt rääkida keskkonnaprobleemidest, enda käitumisest seoses keskkonnaprobleemidega ja sellest, mis ta isiklikult teeb, et keskkonda säästa.
2. Õpilane oskab osa võtta temaatilisest arutelust, esitada oma seisukohti ning neid kaitsta.
3. Õpilane oskab kirjutada üldlevinud teemadel arutleva kirjandi õpitud teemal.
4. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
5. Õpilane oskab erinevatest teabetekstidest leida vajaliku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta.
6. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Meid ümbritsev looduslik keskkond, keskkonnateadlikkus ja looduslik tasakaal. Puutumatu loodus, looduskaitsealad Eestis ja saksakeelses keeleruumis.

Tööstus kui saasteallikas. Olukord Eestis ja saksakeelses keeleruumis, aatomienergia, Castro- veosed jne.

Loodusliku tasakaalu kadumisest tingitud ohud keskkonnale ja inimesele. Üksikisiku panus loodusliku keskkonna säilimisse, kokkuhoid. Keskkonna jätkusuutlik areng ning säästlik eluviis.

Kliima ja kliimamuutused, liustike sulamine, osooniaugud, üleujutused, tornaadod, kõrbete tekkimine.

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane kirjaliku töö (arutlev kirjand). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;

3. teabe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö;
5. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. informatsiooni otsimine internetist;
7. videofilmi vaatamine;
8. helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused;
9. saksa lugemissaali külastamine.

VENE KEEL

I Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab jutustada endast, oma unistustest, sõpradest, esitleda vestluskaaslast või mõnda teist isikut;
2. oskab käsitletavatel teemadel osa võtta diskussioonist, avaldada oma arvamust, seda põhjendada, esitada täpsustavaid küsimusi, väljendada eriarvamust, anda nõu;
3. suudab sõnaraamatu abil aru saada autentsetest tekstidest, teha lugemise käigus märkmeid ja sisu lühidalt kokku võtta;
4. oskab ette valmistada ja läbi viia intervjuu käsitletaval teemal ning tulemusi lühidalt kokku võtta;
5. oskab kirjutada mudeli järgi õnnitluskaardi ning õpitud teemal lühijutu.
6. valdab erinevaid õpitehnikaid (nt sõnakaardid);
7. oskab lugeda lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste;
8. oskab hinnata oma oskusi ning planeerida, mida ta saaks edaspidi paremini ja efektiivsemalt teha, et õppetulemus oleks parem.

Õppesisu:
Meid ümbritsevad inimesed, perekond, sõbrad, nende unistused;
kangelased minevikus ja tänapäeval, kangelaslikkus meie kõrval igapäevases elus, eeskujud;
suhted inimeste vahel, õnn, selle sümbolid, ebausk.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, sõnamängud, sõna graafiline kujutamine jne.);
2. helisalvestiste kuulamine ning kuuldu põhjal teksti täiendamine;
3. dialoogide ja referaatide esitamine, rollimängud;
4. faktilise info leidmine kuulamis- või lugemistekstist,
5. kirjutamisoskust toetavad harjutused (nt. mudeli järgi postkaardi, lühiteate, arutleva kirjandi sissejuhatuse jne. kirjutamine);
6. diskussioonides osalemine, vestlus emakeelt kõneleva inimesega;

7. venekeelse muusika kuulamine, laulude laulmine;
8. ükskeelsete teatmeteoste kasutamine;
9. info otsimine internetist; vestlus saksa sõpruskooli õpilastega interneti teel;

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul on mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse lõpus test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi ei kontrollita koos). Kirjalikuks kontrolliks esitab õpilane lühijutu sõprusest/perest. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

II Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:

8. oskab rääkida üldhuvitaval teemal, põhjendada ja kaitsta oma seisukohti ning anda praktilisi nõuandeid;
9. oskab kirjeldada ja võrrelda erinevaid graafikuid ning diagramme, teha neist järeldusi;
10. oskab erinevaid kuulamisstrateegiaid kasutades leida tekstist vajalikku informatsiooni, teha kuulamise käigus märkmeid ning sisu lühidalt kokku võtta;
11. oskab kirjutada tunnis käsitletaval teemal isikliku kirja;
12. oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid;
13. oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja –strateegiaid;
14. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Meid ümbritsev keskkond ja inimesed meie ümber, sotsiaalsed probleemid, vastutustundlik suhtumine meid ümbritsevasse. Sotsiaalne miljöö. Iga üksiku inimese väärtustamine. Probleemsed inimesed, kodutus ja tööpuudus, ümbritseva keskkonna suhtumine sellesse ja sotsiaalsed hüved, nende kättesaadavus.
Kodu ja elukoht, turvatunne, igapäevase elu probleemid, kohustused ja vabadused. Erinevad põlvkonnad ühe katuse all, salliv ja tolerantne eluhoiak.
Elu looduslikus keskkonnas ja säästlik eluviis.
Unistuste kodu, erinevad suhtumised ja maitsed.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);

2) helisalvestiste kuulamine, kuuldu põhjal teksti täiendamine ja lühike esitlus;
3) dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
4) graafikute ja diagrammide võrdlemine ja analüüs;
5) mudeli järgi isikliku kirja kirjutamine ja esitluse koostamine;
6) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7) informatsiooni otsimine internetist;
8) muusika kuulamine, laulmine;
10) erinevat liiki tekstide lugemine.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse lõpus test erinevate osaoskuste peale (kõiki osaoskusi ei kontrollita koos). Kirjalikuks kontrolliks esitab õpilane pikema isikliku kirja. Hinnatakse grupitööna koostatud esitlust. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

III Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab kirjeldada oma päevakava, rääkida oma kogemustest ning anda teistele nõu;
2. oskab rääkida tervislikust eluviisist ja oma harjumustest;
3. mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;
4. oskab koostada õpitaval teemal referaadi;
5. oskab pikemast teabetekstist sõnaraamatu abil leida vajalikku informatsiooni ja selle kokku võtta;
6. oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti;
7. oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja –strateegiaid;
8. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Meid ümbritsev igapäevane elu, päeva planeerimine, eri tüüpi inimesed.
Suhted inimeste vahel, isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed inimsuhted ning väärtushinnangud.
Tervislik ja säästlik eluviis, toitumine kui energiaallikas.
Inimese tervis, ohud, mis inimest ebaterve eluviisi puhul varitsevad, stress ja sellega toimetulek.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);
2. helisalvestiste kuulamine, harjutused nt. kuuldu põhjal teksti täiendamine, lühike esitlus jne.;
3. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
4. pikema kirjaliku töö esitamine ja ettekanne (referaat);
5. erinevate tekstisortide lugemine ja töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema referaadi. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

IV Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:

Õpilane:

1. oskab rääkida oma vabast ajast, kokku leppida kohtumisi ning anda teistele nõu, kuidas oma vaba aega sisustada, veenda kaasõpilasi võtma osa toredast üritusest;
2. oskab lühidalt rääkida venekeelse ja eestikeelse kultuuriruumi erinevustest ja sarnasustest, traditsioonidest, vaba aja meelelahutuste valikust;
3. oskab kirjutada lühijutu lõpuni;
4. oskab pikema autentse teksti lugemisel teha märkmeid ja nende alusel kirjutama pikema isikliku kirja;
5. oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti;
6. oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja –strateegiaid;
9. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Vaba aeg ja erinevad meelelahutuse liigid. Hobid ning harrastused. Ekstreemsed hobid. Vaba aja veetmine eestikeelses ja venekeelses kultuuriruumis, erinevused ja sarnased küljed.

Meedia roll meie vaba aja veetmisel, ajalehed ja ajakirjad, kino, teater, arvuti ja internet, jututoad, televisioon.

Õppetegevused:

1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);

2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö (isiklik kiri);
4. töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
5. informatsiooni otsimine internetist;
6. helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud;
7. venekeelse telesaate vaatamine ja ülevaate koostamine.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (isiklik kiri), telesaate ülevaate. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

V Kursus- B 1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab lühidalt rääkida eluaegsest õppimisest ja täiskasvanute õppest kodumaal ja saksakeelses keeleruumis;
2. oskab kirjutada pikema isikliku kirja õpitaval teemal;
3. mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;
4. oskab leida erinevatest allikatest informatsiooni ja koostada ettekande antud teemal;
5.oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Eluaegne õppimine, vanusega seotud probleemid. Täiskasvanute õpe Eestis ja Venemaal. Erinevad võimalused end harida. Õppimine ja mälu.
Tegevused koolis, õppetunnid ja koduste ülesannete täitmisel. Õpilase igapäevane õppimine, õpitüübid, õpilase töökoht ning selle iseärasused, ideaalsed töötingimused. Tulevikuplaanid, teostatavad ja teostamatud unistused.
Meedia õppimist toetava ja segava faktorina.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) erinevate võõrkeelsete tekstide lugemine sõnaraamatu abiga;

4) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikema kirjaliku töö esitamine (isiklik kiri);
5) mudeli järgi ettekande koostamine ja esitamine;
6) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7) informatsiooni otsimine internetist;
8) helisalvestiste kuulamine, erinevad kuulamisharjutused;

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub 4 väiksemat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (isiklik kiri) ja ettekande kõrgkooli õppimisvõimaluste kohta. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

VI Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:
1. oskab kirjeldada oma õpingutega seotud probleeme, ennast kui õpitüüpi, rääkida oma tulevikuplaanidest, edasisest haridusteest ja unistustest seoses elukutse valikuga;
2. oskab osaleda diskussioonis, põhjendada ja kaitsta oma arvamust;
3. oskab kirjutada etteantud mudeli järgi pikema arutlusteema, formuleerida argumendid ning tuua näiteid;
4. mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;
5. suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust ja teabetekstist;
6. oskab kirjutada lühikest teabeteksti;
7. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Erinevad elukutsed, kutsesobivus, noorte elukutsesoovid, kõige ihaldatumad elukutsed Eestis ja Venemaal, ekstreemsed elukutsed.
Tööotsing, eluloo ja kaaskirja koostamine, töövestlus, tööleping.
Käitumine erinevates ametiasutustes, käitumisnormid, viisakus.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) kirjutamisoskust toetavad harjutused;

4) mudeli järgi pikema kirjaliku töö koostamine;
5) lühikese tarbeteksti kirjutamine nt. teadaanne, kuulutus jne.;
6) töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
7) informatsiooni otsimine internetist;
8) helisalvestiste kuulamine, erinevate harjutuste tegemine.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema töö oma elukutse eelistusest (argumendid, näited) ja lühema tarbeteksti nt. kuulutus jne. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

VII Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab spontaanselt vestelda konkreetsel teemal ja osaleda mõttevahetuses, avaldada ja kaitsta oma arvamust ning esitada vastuväiteid;

2.mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;

3. suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust, tarbe- ja meediatekstist, teha märkmeid ja loetu sisu kokku võtta;
4. oskab kirjutada artikli või lugejakirja ajalehele, ajakirjale või internetti.
5. oskab kirjutada essee etteantud teemal;
6. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Inimsuhted ja erinevad kooselu vormid, armastus ja vihkamine, partneriotsing, pere ja kaaslaste väärtustamine, tolerants ja sallivus inimestevahelistes suhetes.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
5) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikema kirjaliku töö esitamine nt. artikli, lugejakirja kirjutamine ajalehele või internetti;
6) mudeli järgi essee kirjutamine;
7) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
8) informatsiooni otsimine internetist;
9) helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (essee, lugejakiri, artikkel). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

VIII Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab rääkida erinevatest asjadest ja toodetest, nende vajalikkust ja mittevajalikkust põhjendada, analüüsida ennast kui tarbijat ning tuua välja tänapäeva tarbimisühiskonna tüüpilisi külgi;
2. oskab koostada mingile esemele, sündmusele või abstraktsele nähtusele reklaami ja seda presenteerida;
3. oskab kõrvutada Eesti, vene keelt kõnelevate riikide ja Euroopa tarbimismentaliteeti ja tuua näiteid tarbimiskampaaniatest;
4. oskab kirjutada tarbijakirja ja kaebust.
5. mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;
6. oskab kirjutada lühikirjandi või essee etteantud teemal;
7. oskab kasutada erinevat liiki teatmeteoseid;
8. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Igapäevased asjad meie ümber, tarbimine ja inimesed , tarbimine minevikus ja tänapäeval, üksikisiku tarbimine arenenud ühiskonnas, ületootmine ja tarbimine.
Reklaam meie igapäevaelus, reklaamikampaaniad, turundus ja reklaaminipid, selle mõjud Eestis, Venemaal ja Euroopas.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
3) ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
4) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö (essee, lühikirjand);
5) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6) informatsiooni otsimine internetist;
7) helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (essee, lühikirjand). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

IX Kursus- B 1.2.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab rääkida maast, mille keelt ta õpib, nimetada linnu, vaatamisväärsusi, nimetada kuulsaid maailmarändureid ja neist lühidalt rääkima;
2. oskab nimetada Venemaa kuulsaid kirjanikke, kunstnikke ja teadlasi ning neist lühidalt rääkida;
3. oskab koostada reisiplaani reisimaks Venemaale, seda teistele selgitada, teha reklaami;
4. oskab suhelda reisi planeerimiseks vajalike institutsioonidega, küsida informatsiooni, esitada pretensioone;
5. saab aru vene keelt kõneleva inimese jutust, oskab esitada täpsustavaid küsimusi;
6. oskab erinevatest teabetekstidest leida vajalikku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta;
7. oskab suuliselt koostada ja esitada pikema ettekande õpitaval teemal;
8. oskab kirjutada antud teemal oma arvamust;
9. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Venemaa, geograafiline asend, loodus, kliima, vaatamisväärsused, poliitiline ülesehitus, keskkonnaprobleemid, majandus, seal elavad inimesed, keelerühmad jne.
Venemaalt pärit kuulsad isikud (kirjanikud, muusikud, töösturid jne.)
Reisimine kui ajaviide ja enda harimise viis. Erinevad reisimise liigid ja eesmärgid. Reisi ja ööbimiskoha broneerimine. Reisikataloogid ja reklaam.
Reisi planeerimine, marsruut, põhirõhud, ohud jne.
Käitumine hotellis, majutuskohas, pretensioonide esitamine. Kuulsad maailmarändurid.
Venemaa ja Eesti, sarnasused ja erinevused, omavaheline ajalooline seotus. Eesti panus Euroopas.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;

3) erinevat liiki teabe- ja meediatekstide lugemine;
4) kirjutamisoskust toetavad harjutused;
5) ettekande koostamine ja esitamine;
6) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7) informatsiooni otsimine internetist;
8) õppefilmi vaatamine;
9) helisalvestiste kuulamine, erinevad harjutused;

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane ettekande ühe Venemaa vaatamisväärsuse kohta. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

X Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab rääkida keskkonnaprobleemidest ja nende põhjustest;
2. oskab rääkida enda käitumisest seoses keskkonnaprobleemidega ja sellest, mis ta isiklikult teeb, et keskkonda säästa;
3. oskab osa võtta temaatilisest arutelust, esitada oma seisukohti ning neid kaitsta.
4. oskab kirjutada lühikirjandi õpitud teemal;
5. mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta;
6. oskab erinevatest teabetekstidest leida vajaliku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta;
7. oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Meid ümbritsev looduslik keskkond, keskkonnateadlikkus ja looduslik tasakaal. Puutumatu loodus, looduskaitsealad Eestis ja Venemaal.
Loodusliku tasakaalu kadumisest tingitud ohud keskkonnale ja inimesele. Üksikisiku panus loodusliku keskkonna säilimisse, kokkuhoid. Keskkonna jätkusuutlik areng ning säästlik eluviis.
Kliima ja kliimamuutused, liustike sulamine, osooniaugud, üleujutused, tornaadod, kõrbete tekkimine.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);

2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) teabe- ja meediatekstide lugemine;
4) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja pikem kirjalik töö;
5) töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6) informatsiooni otsimine internetist;
7) helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused;

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse jooksul toimub mitu jooksvat tunnikontrolli ja kursuse käigus esitab õpilane pikema kirjaliku töö (essee/kirjand). Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

ROOTSI KEEL

I Kursus – B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab jutustada oma vabast ajast, sõpradest ja mõnest nii rootsi kui eesti kultuuritegelasest.
2. Õpilane oskab käsitletavatel teemadel osa võtta diskussioonist, avaldada oma arvamust, seda põhjendada, esitada täpsustavaid küsimusi, väljendada eriarvamust, anda nõu.
3. Õpilane suudab sõnaraamatu, Google Translate ja Quizlet-i abil aru saada autentsetest tekstidest, teha lugemise käigus märkmeid ja mõistab kuuldud teksti õpitud teemal.
4. Õpilane oskab kirjutada mudeli järgi kirja spordiklubisse, et saada kas informatsiooni või liikmeks; õpilane oskab kirjutada meili sõbrale; õpilane oskab koostada õpitud teemal esitluse teksti.
5. Õpilane valdab erinevaid õpitehnikaid (sõnakaardid, keskendumine, meeldejätmine jne.).
6. Õpilane valdab erinevaid lugemistehnikaid (globaalne, selektiivne, detailne lugemine)
7. Õpilane oskab hinnata oma oskusi ning planeerida, mida ta saaks edaspidi paremini ja efektiivsemalt teha, et õppetulemus oleks parem

Õppesisu:
Sport, treening, vaba aeg enne ja praegu;
sõbrad, karakterid, probleemid, kolm 20 sajandi kultuuri suurkuju;
kirjalikud tekstid: kiri spordiklubisse, meil sõbrale, eesti kultuuritegelane;
määrsõna, omadussõna peale teatud tegusõnu, omadussõna +t: erijuhud; aja kohta käivad eessõnad, sõnamoodustamine, sõnad spordi ja vaba aja kohta, partikkelverbid, isikulised-

ja refleksiivsed asesõnad, refleksiivsed tegusõnad, sõnade järjekord pealauses, sõnade järjekord kõrvallauses, eessõnad;
häältdusõpetus.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, sõnamängud, sõnade kordamine palli abil jne.);
2) grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
3) helisalvestiste kuulamine ning kuuldu põhjal teksti täiendamine;
4) dialoogide ja referaatide esitamine, rollimängud;
5) faktilise info leidmine kuulamis- või lugemistekstist,
6) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja lühikese esitlusteksti kirjutamine;
7) diskussioonides osalemine;
8) rootsikeelsete jooksvate lühiuudiste vaatamine ja kuulamine;
9) rootsikeelse muusika kuulamine, laulude laulmine;
10) teatmeteoste kasutamine;
11) info otsimine internetist;
12) õige rootsikeelse häälduse omandamine vastavasisuliste harjutuste ja reeglite õppimise kaudu.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikke tekste nagu kiri spordiklubisse ja meil sõbrale. Ka suuline ja kirjalik esitlus õpilase poolt valitud eesti ja rootsi kultuuritegelase kohta ei jää hindamata.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

II Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida raha puudutaval teemal, põhjendada ja kaitsta oma seisukohti ning anda praktilisi nõuandeid.
2. Õpilane oskab kirjeldada ja võrrelda erinevaid sissetulekuallikaid ja teha neist järeldusi.
3. Õpilane oskab erinevaid kuulamisstrateegiaid kasutades leida tekstist vajalikku informatsiooni, teha kuulamise käigus märkmeid ning sisu lühidalt kokku võtta.
4. Õpilane oskab kirjutada tunnis käsitletaval teemal analüüsiva lühiteksti.
5. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid.
6. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.

7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Raha, unistused, töö – kas taevas või põrgu?, elustiil ja -kvaliteet, õnn;
kirjalik tekst: „Parim moodus rikkaks saamiseks";
rinnastavad sidesõnad, *ju... desto*, omadussõna + nimisõna, *för mycket, lite* või *lagom*,
sõnamoodustamine, tegusõna kõik vormid, partikkelverbid, eessõnad;
häältdusõpetus;
kokkuvõttev test, ptk 1-3.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.);
2. helisalvestiste kuulamine, kuuldu põhjal teksti täiendamine ja lühike esitlus;
3. dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
4. erinevate sissetulekuallikate võrdlemine ja analüüs;
5. mudeli järgi analüüsiva teksti kirjutamine;
6. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
7. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
8. informatsiooni otsimine internetist;
9. lühikeste videoklippide/uudiste vaatamine;
10. muusika kuulamine, laulmine;
11. erinevat liiki tekstide lugemine;
12. õige rootsikeelse häälduse omandamine vastavasisuliste harjutuste ja reeglite õppimise kaudu.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikke tekste nagu mis on sinu jaoks õnn ja parim moodus rikkaks saamiseks. Ka kokkuvõttev test ptk 1-3 saab hinnatud.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

III Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab kirjeldada loomi ja põhjendada, miks talle mõned loomad meeldivad/ei meeldi.

2. Õpilane oskab rääkida loomadest Rootsis ja maiustuste ajaloost.
3. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
4. Õpilane oskab koostada õpitaval teemal jutustava teksti.
5. Õpilane oskab pikemast teabetekstist sõnaraamatu abil leida vajalikku informatsiooni ja selle kokku võtta.
6. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti.
7. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.
8. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Loomad, ohtlikud loomad Rootsis, metsloomad, põdrauudised;
reedeõhtune mõnulemine, maiustused, tervislikud ja ebatervislikud harjumused, maiustuste ajalugu;
kirjalikud tekstid: milliseid sõnu mitte kasutada lause alguses, jutustav tekst;
tegusõna kõik grupid, oleviku kesksõna, siduvad määrsõnad, tegusõnast nimisõna moodustamine, partikkelverbid, ebareeglipärased tegusõnad, eessõnad, *hemma hos* või *hem till*, alistuvad sidesõnad, kaudne kõne, lihtminevik või täisminevik, nimisõna määratud vorm, siduvad asesõnad *vilket* ja *något som*, kohta, kohale ja kohalt näitavad määrsõnad;
häältdusõpetus.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.); 2. helisalvestiste kuulamine, harjutused nt. kuuldu põhjal teksti täiendamine, lühike esitlus jne.;
3. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
4. pikema kirjaliku töö esitamine ja ettekanne (jutustav tekst);
5. erinevate tekstisortide lugemine;
6. informatsiooni otsimine internetist;
7. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
8. lühemate videoklippide/uudiste vaatamine;
9. muusika kuulamine, laulmine;
10. õige rootsikeelse häälduse omandamine vastavasisuliste harjutuste ja reeglite õppimise kaudu;
11. võimalusel vestlus rootsi keelt emakeelena kõneleva inimesega;
12. käik Rootsiga seotud ettevõttesse.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul

hinnatakse kirjalikke tekste nagu milliseid sõnu mitte kasutada lause alguses ja jutustav tekst õppetöös käsitletaval teemal. Kursusel hinnatakse samuti tekstide ümberjutustamise oskust.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

IV Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida Rootsi kuningaperest ja Rootsi riigikorrast ning poliitikast ja juhtimisest.
2. Õpilane oskab moodustada oma partei ja rääkida selle põhiküsimusest.
3. Õpilane oskab kirjutada statistilist teksti.
4. Õpilane oskab autentse teksti lugemisel teha märkmeid ja nende alusel selgitada, mida ta teeks kui oleks üks päev kuningas või kuninganna.
5. Õpilane oskab kasutada erinevaid võõrkeelseid teatmeteoseid ja internetti.
6. Õpilane oskab kasutada ülesannete teostamisel erinevaid õpimeetodeid ja – strateegiaid.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Kuningapere ja Rootsi riigikord, Rootsi poliitika, põhiseadus, Rootsi juhtimine;
kirjalik tekst: statistiline tekst
tingimuslause tüüp 1, erinevad tuleviku väljendamise võimalused (olevik, *ska, kommer att, tänker*);
kokkuvõttev test, ptk 4-6.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused jne.); 2) dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3) kirjutamisoskust toetavad harjutused ja statistilise teskti koostamine;
4) töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
5) grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
6) informatsiooni otsimine internetist;
7) videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
8) helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud;
9) võimalusel reis Rootsi.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikku statistilist teksti. Ka kokkuvõttev test ptk 4-6 saab hinnatud. Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

V Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida oma lemmikpaigast, mõnest Rootsi toidust ja ühest Rootsi ajaloolisest isikust.
2. Õpilane oskab kirjutada teksti lemmikfilmi või kõige viletsama filmi kohta.
3. Õpilane oskab kirjutada etteantud mudeli järgi teksti ajaloolise isiku kohta.
4. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
5. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Lemmikpaigad, Ingmar Bergman, Rootsi maakonnad, regionaalne toidukultuur;
Rootsi lühiajalugu, mõned naisvalitsejad, põhjala keeled;
kirjalikud tekstid: lemmikfilm või kõige viletsam film, ajalooline isik;
siduvad ase- ja määrsõnad, mineviku kesksõna, tegusõnapartikkel + eessõna, *känner*, eessõnad, ajad, sõnamoodustamine (religioon), *allt* + keskvõrre, ajamäärused, *varje, varannan, vartannat*, nimisõnasufiksid, eessõnad.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. erinevate võõrkeelsete tekstide lugemine sõnaraamatu, Google Translate ja Quizlet-i abiga;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjalike tööde esitamine;
5. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
6. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine, erinevad kuulamisharjutused, muusika, laulud;
10. võimalusel vestlus rootsi keelt emakeelena kõneleva inimesega.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikke tekste nagu tekst filmi ja ajaloolise isiku kohta. Kursusel hinnatakse samuti tekstide ümberjutustamise oskust.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

VI Kursus - B 1.1.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab kirjeldada Rootsi kohta käivaid fakte.
2. Õpilane oskab osaleda diskussioonis, põhjendada ja kaitsta oma arvamust.
3. Õpilane oskab kirjutada etteantud mudeli järgi arutlevat teksti koos sissejuhatuse, põhjuste nimetamise, järelduste ja kokkuvõtte tegemisega.
4. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
5. Õpilane suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust ja teabetekstist, oskab vahet teha, kas tegemist on tõsiselt võetava informatsiooniga või petujutuga.
6. Õpilane oskab väljendada üllatust ja skeptitsismi.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Pooltõed, petujutud, valed, arusaamatused ja linnalegendid, tõde või vale, petise paljastamine, kas teadsid et...?;
tycker, tänker, tror, nimisõna määratud vorm, omadussõna ülivõrde määratud vorm, abitegusõna, ebareeglipärased tegusõnad, sõnamoodustamine, partikkelverbid; kokkuvõttev test, ptk 7-9.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjaliku töö esitamine koos sissejuhatuse, põhjuste nimetamise, järelduste ja kokkuvõtte tegemisega.
4. töö võõrkeelsete teatmeteostega ja erinevat liiki tekstide lugemine;
5. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.1 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
6. informatsiooni otsimine internetist;

7. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
8. helisalvestiste kuulamine, erinevate harjutuste tegemine, muusika, laulud;
9. võimalusel Rootsiga seotud ettevõtte külastamine;
10. võimalusel rootsi keelt emakeelena rääkiva inimesega kohtumine.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikku arutlevat teksti ja oskust suhelda rootsi keelt emakeelena kõneleva inimesega. Ka kokkuvõttev test ptk 7-9 saab hinnatud.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

VII Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab spontaanselt vestelda konkreetsel teemal ja osaleda mõttevahetuses, avaldada ja kaitsta oma arvamust ning esitada vastuväiteid.
2. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
3. Õpilane suudab teatmeteose abiga aru saada pikemast autentsest ilukirjanduslikust, tarbe- ja meediatekstist, teha märkmeid ja loetu sisu kokku võtta.
4. Õpilane oskab kirjutada oma reisist, kas kõige paremast või kõige hullemast, ja uudisloo.
5. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Reisimine, trendid turismis, *semla*, kosmoseturism, reisimine paigalt liikumata; kuritöö ja karistus, pettus tööl, alati ei lähe nii, nagu mõeldud, tuntud rootsi kurjategija; s-passiiv, nimisõna määramata ja määratud vorm, sõnamoodustamine omadussõnast nimisõnaks, tegusõna grupp nr 2, asesõnad (isikulised, omastavad, refleksiivsed), *är/blir* + mineviku kesksõna, tegusõnad, mis lõppevad tähega -s, tingimuslaused (I ja II tüüp), partikkelverbid.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjaliku töö esitamine, mis käsitleb reisi ja

uudislugu;
5. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.2 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
6. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine, muusika, laulud;
10. võimalusel reis Rootsi

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikke tekste nagu tekst reisi kohta ja uudistekst. Kursusel hinnatakse samuti tekstide ümberjutustamise oskust.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

VIII Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida erinevatest väljakutsetest ja kirjeldada, mis võib inimest tabada uues kultuuris.
2. Õpilane oskab märgata vihakõnet sotsiaalmeedias ja sellele reageerida.
3. Õpilane oskab lahendada konflikte ja anda nõu.
4. Õpilane oskab kirjutada lühikese arvamusloo ajalehte.
5. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
6. Lugemisel oskab õpilane leida tekstist vajaliku informatsiooni, kasutades seejuures erinevaid lugemisstrateegiaid.
7. Õpilane oskab kasutada erinevat liiki teatmeteoseid.
8. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Väikesed ja suured väljakutsed, Eva Dickson – rootsi seikleja, kultuurišokk, konfliktid ja keerulised olukorrad, sotsiaalmeedia – arvamused, solvangud, vihakõne;
nog, väl, ju, täisminevik tuleviku väljendamiseks, küsisõna + *som helst*, võrdlused, eessõnad;
kokkuvõttev test, ptk 10-12.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine; rollimängud;
3. ilukirjanduslike, tarbe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjalik töö (lugejakiri ajalehte);
5. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.2 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused, muusika ja laulud;
10. võimalusel vestlus rootsi keelt emakeelena kõneleva isikuga.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikku lugejakirja ajalehte ja oskust suhelda rootsi keelt emakeelena kõneleva inimesega. Ka kokkuvõttev test ptk 10-12 saab hinnatud.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

IX Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab rääkida Rootsi pühadest ja pühade tegelastest.
2. Õpilane oskab koostada kaebust.
3. Õpilane oskab vahet teha erinevatel tarbijaõigustel.
4. Õpilane saab aru rootsi keelt kõneleva inimese jutust, oskab esitada täpsustavaid küsimusi.
5. Õpilane oskab erinevatest teabetekstidest leida vajalikku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta.
6. Õpilane oskab kirjutada luuletust ja referaati.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Rootsi pühad, pühade äng, kolm pühade tegelast, aastaajad;
kaos kontoris, kaebuste esitamine, tarbijate õigused, pessimist või optimist, õpi pessimistidest;
nimisõna määratud vorm koos või ilma artiklita, släng ja hüüdsõnad, hüüatused,

partikkelverbid, ebareeglipärased tegusõnad, tunderõhuline konstruktsioon, transitiivsed ja intransitiivsed tegusõnad, *byta, förändra, växla, ändra*, tegusõna ja nimisõna.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. erinevat liiki teabe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjalikud tööd nagu luuletus ja referaat;
5. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.2 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine, erinevad harjutused, muusika, laulud;
10. võimalusel rootsikeelne Pärnu linna ekskursioon.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikke tekste nagu luuletus ja referaat. Kursusel hinnatakse samuti tekstide ümberjutustamise oskust.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

X Kursus - B 1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab ennast tööle võtmiseks lühidalt tutvustada.
2. Õpilane oskab osa võtta temaatilisest arutelust, esitada oma seisukohti ning neid kaitsta.
3. Õpilane oskab kirjutada CV-d ja kaaskirja.
4. Õpilane mõistab helisalvestise kuulamisel mõttevahetuse tuuma, oskab teha kuulamise käigus märkmeid ja neid hiljem lühidalt kokku võtta.
5. Õpilane oskab erinevatest teabetekstidest leida vajaliku informatsiooni ja selle lühidalt kokku võtta.
6. Õpilane oskab esitleda kursuse lõputööd nii kirjalikult kui suuliselt.
7. Õpilane oskab seatud eesmärkide järgi õpetaja ja kaaslaste abiga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ja vajadusel kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Töö otsimine, CV, kaaskiri, töövestlus;
omasussõna ja kesksõna nimisõnana, näitavad asesõnad, täisminevik ja enneminevik ilma sõnadeta *har* ja *hade*, siduv asesõna *som*, partikkelverb, eessõnafraasid, positiivse ja negatiivse tähendusega omadussõna;
kokkuvõttev test, ptk 13-15;
B1 kursuse lõputöö kaitsmine.

Õppetegevused:
1. erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (lünkharjutused, sobitusharjutused, ümbersõnastusharjutused, korrigeerimisharjutused jne.);
2. dialoogide koostamine ja esitamine, rollimängud;
3. teabe- ja meediatekstide lugemine;
4. kirjutamisoskust toetavad harjutused ja kirjalike tööde nagu CV ja kaaskirja koostamine;
5. töö võõrkeelsete teatmeteostega;
6. grammatika omandamine vastavalt tasemele B1.2 erinevate harjutuste (nii töövihiku- kui netiharjutuste) kaudu;
7. informatsiooni otsimine internetist;
8. videofilmi/jooksvate uudiste vaatamine;
9. helisalvestiste kuulamine ja erinevad harjutused, muusika, laulud;
10. kursuse lõputöö õpilast paeluval ja Rootsiga seotud teemal;
11. võimalusel reis Rootsi.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F.
Kursuse jooksul toimub üks kuni mitu sõnade tööd. Hindamise alla kuulub eelnevalt kodus ette valmistatud õpiku kirjaliku teksti suuline tõlkimine klassis. Kursuse jooksul hinnatakse kirjalikku CV-d ja kaaskirja. Kokkuvõttev test ptk 13-15 saab hinnatud. Hindamise alla kuulub ka taseme B1 kursuse töö.
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude ja nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta.
Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

A-keeleoskustasemel võõrkeeled (prantsuse, hispaania, saksa, vene, rootsi)

<u>Õppe- ja kasvatuseesmärgid (gümnaasiumi lõpuks)</u>
Gümnaasiumi lõpetaja:
1) saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kool) kirjeldamiseks;
3) reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;

4) koostab lühikese ja lihtsa teksti tuttaval teemal;
5) arvestab suheldes õpitava keele maa kultuurinorme;
6) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriruumist;
7) seab eesmärke ja hindab nende saavutatuse taset ning valib ja vajaduse korral muudab oma
8) õpistrateegiaid;
9) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Õppeainekirjeldus – A keeleoskustasemel võõrkeeltena õpetatakse Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis vene keelt, saksa keelt, prantsuse keelt ja hispaania keelt.
Gümnaasiumi õpitulemused
Keeleoskuse tase gümnaasiumi lõpus:

	Kuulamine	**Lugemine**	**Rääkimine**	**Kirjutamine**
rahuldav õpitulemus	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Hea ja väga hea õpitulemus	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2

vt. osaoskuste tabel

Õppetegevus
Oluline on äratada huvi uue keele ja kultuuri vastu. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ning õigete hääldusharjumuste kujundamine. Lugemisoskust arendatakse lihtsate tekstidega ning kirjutamisoskust mudelkirjutamisega. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendades aktiivõppemeetodeid. Kõiki osaoskusi arendatakse, rõhuasetused võivad kursuseti olla erinevad. Kasutatakse mitmekesiseid ülesandeid, mis eeldavad loovat lähenemist. Keeletasemele vastava sõnavara omandamiseks ning keerukamate keelekonstruktsioonide kasutamiseks ja kinnistamiseks kasutab õpetaja ülesandeid, kus õpilane saab rakendada suhtlemisoskust. Õpetaja suunab õpilasi kõrvutama ja analüüsima erinevate keelte sarnasusi ja erinevusi, nägema keeltevahelisi seoseid ning jälgima oma keelekasutust. Õpetaja planeerib koos õpilasega tööd, et saavutada eesmärgiks seatud keeleoskustase. Iseseisvate tööharjumuste kõrval kinnistuvad paaris- ja meeskonnatöö oskused.

Lõimimine ja läbivad teemad
Ka A2 taseme võõrkeele õpetus on esmajoones lõimitud õpilaste emakeele ning teiste õpitavate võõrkeeltega. Tulenevalt käsitletavatest teemadest on A2 taseme võõrkeelte õpe jooksvalt lõimitud ka teiste õppeainetega (nt geograafia, ühiskonnaõpetus, muusika, kirjandus, kunstiajalugu). Ka A2 taseme võõrkeele õppijad osalevad ainevaldkonna sisestel ja valdkondadevahelistel projektipäevadel või teemanädalatel.
Kursuste käigus käsitletakse järgnevaid läbivate teemade aspekte:
Teabekeskkond: globaalne meediaruum; oma meediakasutuse refleksioon; sõnavaraarendus;

Kultuuriline identiteet: kultuurierinevused, mitmekultuurilisus ja sallivus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse;
Väärtused ja kõlblus: suhted sõpradega, rahvus, kultuuritavad, tähtpäevad, vaatamisväärsused, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad;
Tehnoloogia ja innovatsioon: tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui õppevahend ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaaegade omanäolisus; inimese mõju keskkonnale. Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: igapäevaelu ja –tegevused;
Tervis ja ohutus: tervislik elukeskkond; tervislik õpikeskkond; sport ja tervislikud eluviisid;
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õppeained, ametid, huvid, võimed, harjumused; erinevad koolisüsteemid;

PRANTSUSE KEEL

I kursus A1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab etiketikohaselt tervitada, hüvasti jätta, tänada, vabandust paluda.
2. 2.Õpilane oskab end esitleda; vastata oma isikut puudutavatele lihtsatele küsimustele (nt nimi, vanus, elukoht, rahvus, räägitavad keeled, perekonnaseis jne) ja ise sarnaseid küsimusi küsida.
3. Õpilane oskab nimetada erinevaid õppeained, saab aru elementaarsest kooli puudutavast sõnavarast ja suhtluskeelest (k.a õpiku ja õpetaja juhised).
4. Õpilane oskab nimetada elukutseid ja töökohti.
5. Õpilane saab hakkama kohvikus joogi ja suupistete tellimisega, oskab küsida ja öelda hinda.
6. Õpilane oskab täita lihtsamaid ankeete enda isiku kohta.
7. Õpilane oskab nimetada olulisemaid Prantsusmaa sümboleid.

Õppesisu: Etiketikohane tervitamine, hüvastijätmine, tänamine, vabandamine. Enese tutvustamine, teise inimese isiku kohta küsimine ja sarnastele küsimustele vastamine: nimi, vanus, elukoht, rahvus, räägitavad keeled, telefoninumber, perekonnaseis). Põhiarvud 1-100. Riigid ja rahvused. Elementaarne kooli puudutav sõnavara – esemed, juhised, tegevused, õppeained koolis. Elukutsed, töökohad. Toit: lihtsamad joogid ja suupisted. Suhtlemine teeninduses: joogi ja suupistete tellimine kohvikus, arve küsimine ja maksmine. Lihtsate ankeetide täitmine oma isiku kohta. Häältdusreeglid. Prantsusmaa ja selle olulisemad sümbolid : lipp, deviis, Marianne, olulisemad riiklikud pühad, presidendid.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega prantsuse keele 1.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu järgi pildi joonistamine või täiendamine, kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine jne);
2) töö laulude ja luuletustega;
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine;
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine, etteloetu salvestamine, kuulamine ja analüüsimine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine Prantsusmaa ja Eesti sümbolite kohta);
12) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Osaoskusi hinnatakse eraldi. Perioodi vältel toimub 1-2 suuremat tööd, mis hindavad näiteks nii sõnavara, grammatika kui suhtluskeele kasutamist, kuid kõiki osaoskusi korraga ühes töös ei hinnata. Projektitööde teostamisel hinnatakse ka õpilase aktiivsust, hoolikust ja korrektsust projekti teostamisel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, iga kursuse alguses tutvustatakse õpilasele, mida ja millal kursuse käigus hinnatakse. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased kas suuliselt või kirjalikult oma tööd (mida oskan hästi, mis vajab veel harjutamist jne). 1. kursusel hinnatakse eelkõige suhtluskeele arengut.

II kursus A1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane valdab elementaarset perekonda puudutavat sõnavara ja oskab lihtsate väljendite abil rääkida oma perekonnast.
2. Õpilane oskab sooritada lihtsamaid oste (nt kioskist pastakat).
3. Oskab lihtsas keeles kirjeldada inimeste välimust ja iseloomu.
4. Õpilane oskab öelda ja küsida kuupäeva.
5. Õpilane oskab lihtsas keeles kirjeldada ilma.
6. Õpilane oskab kirjutada teadet ja väga lihtsat postkaarti õpitud teema piires.
7. Õpilane oskab nimetada erinevaid vaba aja tegevusi ja spordialasid ning väljendada sellega seoses oma eelistusi.
8. Õpilane oskab lihtsate väljendite abil teha ettepanekut, sellega nõustuda või sellest keelduda.
9. Õpilane oskab nimetada mõnd kõige tuntumat vaatamisväärsust või ajaloomälestist Prantsusmaal ning teab nende asukohta kaardil.

Õppesisu:
Perekond: pereliikmed, oma perekonnast rääkimine. Igapäevased tarbeesemed ja nende ostmine. Inimeste välimuse ja iseloomu kirjeldamine. Kuupäev, aasta. Ilm, aastaajad, ilmastikunähtused. Lühikeste teadete ja postkaartide kirjutamine, isiklike kirjade kirjutamisel kasutatavat väljendid (nt kirja alustamisel ja lõpetamisel). Vaba aeg ja hobitegevused, spordialad. Ettepanekute tegemine. Oma eelistuste ja arvamuse avaldamine, põhjuste ja eesmärkide väljendamiseks vajalik sõnavara. Häältdusreeglid. Prantsusmaa: vaatamisväärsused ja ajaloomälestised Prantsusmaal, nende asukoht kaardil.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega prantsuse keele 2.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike isiklik kiri; postkaart reisilt)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine, etteloetu salvestamine, kuulamine ja analüüsimine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine);
12) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel;

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis 1.kursuse puhul, kuid 2.kursusel ja edaspidi on 1.kursusega võrreldes suurem tähelepanu ka kirjutamisoskuse arengu hindamisel.

III kursus A1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab öelda ja küsida nädalapäeva ja kella ning rääkida oma päevaplaanist.
2. Õpilane oskab kokku leppida kohtumist.
3. Õpilane valdab telefonisuhtluseks vajalikku esmast sõnavara.
4. Õpilane oskab nimetada põhilisi igapäevaseid toiminguid (ärkamine, pesemine jne)
5. Õpilane oskab lihtsas keeles teha ettepanekuid ja esitada kutseid nii suuliselt kui kirjalikult, oskab nii kirjalikult kui suuliselt kutsega nõustuda või sellest keelduda.
6. Õpilane mõistab ja oskab küsida informatsiooni (nt kino või muuseumi kohta).
7. Õpilane oskab avaldada oma arvamust erinevate nähtust kohta (nt film, maal) ning oskab sama ka teistelt küsida.

8. Õpilane oskab nimetada Pariisi olulisemaid vaatamisväärsusi ning teab, kuidas nende kohta vajadusel infot leida.

Õppesisu: Argipäev – kell (küsimine ja ütlemine), nädalapäevad, päeva osad, päevaplaan, telekava. Helistamine ja telefonisuhtlus. Kohtumiste kokkuleppimine. Igapäevased kodused tegevused (ärkamine, pesemine, riietumine jne) koos enesekohaste tegusõnadega. Kutse esitamine, sellele vastamine kas nõustuvalt või mitte. Erinevate kultuuriasutuste (nt kino, teater, muuseum) kohta informatsiooni lugemine ja küsimine (nt mis kell on avatud, kui palju maksab pilet jne). Oma arvamuse avaldamine erinevate nähtuse kohta, kaasvestleja arvamuse küsimine. Häältdusreeglid. Võimalused vaba aja veetmiseks Pariisis ja Pärnus.
Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega prantsuse keele 3.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike isiklik kiri; lühike kirjeldus (nt oma päeva kirjeldus), kutse kirjutamine ja sellele vastamine)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine, etteloetu salvestamine, kuulamine ja analüüsimine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine, uute tehnoloogiliste vahendite „leiutamine“ ja kommenteerimine; Louvre'i virtuaalne külastamine ja oma arvamuse avaldamine erinevate kunstiteoste kohta; (virtuaalse) fotonäituse koostamine);
12) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis eelnevate kursuste puhul.

IV kursus A1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab kirjeldada eluruume (maja, tuba, mööbel) ning saab aru lihtsatest üürikuulutustest.
2. Õpilane oskab hotellis tube reserveerida.
3. Õpilane oskab kirjutada postkaarti reisilt.
4. Õpilane oskab nimetada olulisemaid objekte tänaval ja linnas ning oskab lihtsas keeles küsida ja juhatada teed.
5. Õpilane oskab väga lihtsas keeles kirjeldada oma kodulinna.
6. Õpilane oskab inimesi, asju ja nähtusi võrrelda.

7. Õpilane oskab nimetada põhilisi toiduaineid, teha sisseoste toidukaupluses või turul.
8. Õpilane oskab lugeda menüüd ja valdab restoranis einestamiseks tarvilikku elementaarset suhtluskeelt (oskab tellida toitu, küsida arvet jne)
9. Õpilane oskab väga lihtsas keeles anda edasi minevikusündmusi.
10. Õpilane tunneb ja rakendab õpitava keele foneetikareegleid.

Õppesisu: Elukoht – korterid/majad, toad ja nende kirjeldamine, üürikuulutused, mööbel ja selle paiknemise kirjeldamine. Värvid. *Passé composé* (liitminevik) ja minevikus toimunud sündmustest rääkimine. Linn ja tänav, tee küsimine ja juhatamine. Pariis – ühistransport, linnaosad. Minu kodulinn Pärnu ja elu Pärnus. Elamine linnas ja maal, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Olulisemad toiduained, lauanõud, retseptide lugemine. Toidu ostmine supermarketis ja turul. Elementaarne suhtluskeel restoranis, menüü lugemine, hinna küsimine. Prantsuse köök ja selle piirkondlikud iseärasused, prantslaste toitumisharjumused, etiketireeglid prantslastele külla minnes.
Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega prantsuse keele 4.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike isiklik kiri; postkaart reisilt (kirjeldamaks juba toimunud sündmusi); lühike kirjeldus (nt oma kodu kirjeldamine); lühikese kuulutuse kirjutamine ja sellele vastamine)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine, etteloetu salvestamine, kuulamine ja analüüsimine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine, ideaalkodu „projekteerimine“, Pärnu kesklinna turismikaardi või -voldiku koostamine; retsepti järgi mõne prantsuse toidu valmistamine õppeköögis);
12) erinevad harjutused ja ülesanded õpetaja poolt koostatud keeleõppeleheküljel

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis eelnevate kursuste puhul.

HISPAANIA KEEL

I kursus A1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab etiketikohaselt tervitada, hüvasti jätta, esitleda, tänada, vabandust paluda.
2. Õpilane oskab end esitleda; vastata oma isikut puudutavatele lihtsatele küsimustele (nt nimi, vanus, elukoht, rahvus, räägitavad keeled, perekonnaseis jne) ja ise sarnaseid küsimusi küsida.
3. Õpilane oskab nimetada pereliikmeid, väga lühidalt tutvustada ja kirjeldada oma pereliikmeid (keha, iseloom).
4. Õpilane oskab nimetada elukutseid.
5. Õpilane oskab väga lihtsas keeles väljendada oma arvamust (mulle meeldib, ei meeldi)
6. Õpilane oskab täita lihtsamaid ankeete enda isiku kohta (nt hotelli registreerumisel).
7. Õpilane oskab nimetada ja kaardil näidata hispaania keelt kõnelevaid maid maailmas.

Õppesisu: Etiketikohane tervitamine, hüvastijätmine, tänamine, vabandamine. Enese tutvustamine, teise inimese isiku kohta küsimine ja sarnastele küsimustele vastamine: nimi, vanus, elukoht, rahvus, räägitavad keeled, telefoninumber, perekonnaseis). Lihtsate ankeetide täitmine oma isiku kohta. Riigid ja rahvused. Elukutsed. Perekond. Inimeste välimus ja iseloom. Hispaania keelt kõnelevad maad maailmas.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega hispaania keele 1.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu järgi pildi joonistamine või täiendamine, kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine jne);
2) töö laulude ja luuletustega;
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine;
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine hispaania keelt kõnelevate maade kohta);

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Osaoskusi hinnatakse eraldi. Perioodi vältel toimub 1-2 suuremat

tööd, mis hindavad näiteks nii sõnavara, grammatika kui suhtluskeele kasutamist, kuid kõiki osaoskusi korraga ühes töös ei hinnata. Projektitööde teostamisel hinnatakse ka õpilase aktiivsust, hoolikust ja korrektsust projekti teostamisel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, iga kursuse alguses tutvustatakse õpilasele, mida ja millal kursuse käigus hinnatakse. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased kas suuliselt või kirjalikult oma tööd (mida oskan hästi, mis vajab veel harjutamist jne). 1. kursusel hinnatakse eelkõige suhtluskeele arengut.

II kursus A1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab nimetada põhilisi toiduaineid ning avaldada nende suhtes oma arvamust.
2. Õpilane oskab sooritada lihtsamaid oste (nt supermarketist või turult), oskab küsida ja öelda hinda.
3. Õpilane oskab lugeda menüüd ja valdab toitlustusasutuse külastamiseks vajalikku esmast suhtluskeelt.
4. Õpilane oskab kirjutada teadet ja väga lihtsat postkaarti õpitud teema piires.
5. Õpilane oskab lihtsate väljendite abil teha ettepanekut, sellega nõustuda või sellest keelduda.
6. Õpilane oskab nimetada ja kirjeldada mõnd hispaania rahvustoitu, samuti teab, kuidas hispaanlaste toitumisharjumused erinevad eestlaste omadest.
7. Õpilane oskab nimetada ja kaardilt leida erinevaid Hispaania maakondi ning suuremaid linnu.
8. Õpilane oskab nimetada erinevaid objekte linnas (avalikud asutused, tänav jne)

Õppesisu: Põhiarvud 1-100. Toiduained, retseptid, toidu ostmine, toitumisharjumused vahemeremaades. Restoranis käimine, menüüd. Lauanõud. Linn ja asutused, paigad linnas. Hispaania piirkondlik jagunemine, suuremad linnad Hispaanias.

Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega hispaania keele 2.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike isiklik kiri; postkaart)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine (hispaania köök), hispaaniapärase lõunasöögi planeerimine, selleks poenimekirja koostamine);

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis 1.kursuse puhul, kuid 2.kursusel ja edaspidi on 1.kursusega võrreldes suurem tähelepanu ka kirjutamisoskuse arengu hindamisel.

III kursus A1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab lihtsas keeles teed küsida ja juhatada.
2. Õpilane mÕistab erinevaid silte ja viitasid linnaruumis, suudab nende abil keelekeskkonnas iseseisvalt liikuda.
3. Õpilane oskab nimetada erinevaid ühistranspordivahendeid, oskab osta nende kasutamiseks piletit.
4. Õpilane oskab nimetada ja kirjeldada olulisemaid Barcelona ja Madriidi vaatamisväärsusi, teab kuidas nende kohta vajadusel lisainformatsiooni leida.
5. Õpilane oskab väga lihtsas keeles kirjeldada oma kodulinna.

Õppesisu: Linn, asutused ja paigad linnas; tee küsimine ja juhatamine; sildid ja viidad linnas; ühistransport ja piletid. Barcelona, Madriid ja nende vaatamisväärsused, info erinevate asutuste kohta (piletihind, avamis- ja sulgemisajad jne). Pärnu, selle asutused ja huviväärsused.
Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega hispaania keele 3.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike postkaart reisilt; lühike kirjeldus (nt minu kodulinn), kutse kirjutamine ja sellele vastamine)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede/infovoldiku koostamine mõne Hispaania linna kohta; turismimarsruudi koostamine Barcelona või Madriidi külastamiseks (paigad, vajalik ühistransport jne);)

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis eelnevate kursuste puhul.

IV kursus A1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab küsida ja öelda kellaaega, kuupäeva, nädalapäeva ning oskab kokku leppida kohtumisi.
2. Õpilane oskab väga lihtsas keeles rääkida oma igapäevastest tegevustest (mida ja mis kell ma tavaliselt teen)
3. Õpilane oskab väljedada sündmuste/tegevuste ajalist kestvust ja sagedust.
4. Õpilane oskab nimetada aastaaegu ning lihtsas keeles kirjeldada ilma Hispaanias ning Eestis.
5. Õpilane oskab nimetada erinevaid vaba aja tegevusi ja spordialasid ning väga lühidalt tutvustada oma hobisid.
6. Õpilane oskab nimetada ja väga lühidalt kirjeldada olulisemaid pühasid ja nendega seotud traditsioone Hispaanias ja Eestis.

Õppesisu: Aeg: kuupäev, nädalapäevad, kuud, kell. Päevaplaan ja kohtumiste kokkuleppimine. Igapäevased tegevused. Tegevuste või sündmuste kestvus ja sagedus. Aastaajad ja ilm Hispaanias ning Eestis. Tähtsamad pühad ja traditsioonid Hispaanias ja Eestis. Vaba aeg, sport, hobitegevused. Vaatamisväärsused Hispaanias.
Õppetegevused: Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega hispaania keele 4.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) erinevat tüüpi kuulamisülesanded;
2) töö laulude ja luuletustega
3) sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
4) mudeli järgi kirjutamine (lühike isiklik kiri)
5) rääkimine pildi alusel;
6) häälega lugemine;
7) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
8) sõnaraamatute kasutamine (nii paberkandjal kui internetisõnaraamatud);
9) dialoogide koostamine ja esitamine;
10) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
11) projektitööd (nt esitluste/seinalehtede koostamine, Hispaania kaardi kujundamine (nt erinevate vaatamisväärsustega))

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis eelnevate kursuste puhul.

SAKSA KEEL

I Kursus- A1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest.
2. Õpilane mõistab temaatika piires olulist.
3. Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires.
4. Õpilane on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriloost.
5. Õpilane tunneb õpitava keele tähestikku ja häältdusreegleid.
6. Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Esmaste kontaktide loomine, tervitamine ja jumalagajätt, isikuandmete esitamine. Huvid ja võimed, iseloom. Suhted sõpradega.
Õpitavat keelt kõnelevate maade sümboolika, tähtsamad tähtpäevad.
Igapäevased asjad ja olukorrad meie ümber, käitumine poes, hindade küsimine.
Kodu, mööbliesemed.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängus jne.);
2) häältdus- ja intonatsiooniharjutused;
3) dialoogide koostamine ja esitamine;
4) rollimängud;
5) muusika kuulamine, laulude laulmine;
6) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
7) töö sõnaraamatutega.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

II Kursus- A1.1.

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires.
2. Õpilane mõistab temaatika piires olulist informatsiooni.
3. Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires.

4. Õpilane on omandanud esmased teadmised saksakeelse keeleruumi kommetest ja traditsioonidest.
5. Õpilane saab aru lühemast teemale vastavast autentsest tekstist.
6. Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Toitumine ja toiduained, söögiharjumused, Eesti ja saksa keeleruumi erinevused ja sarnasused, käitumine ühistoitlusettevõttes (tellimuse esitamine, arve tasumine jne.)
Suhtlemine teeninduses (nt. käitumine kaupluses, hindade küsimine, ostude sooritamine)
Vaba aja tegevused, hobid. Meelistegevused. Erinevad vaba aja veetmise viisid.
Töö ja igapäevane elu, kohustused ja õigused. Igapäevased kodused tegemised.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) häältdus- ja intonatsiooniharjutused;
3) dialoogide koostamine ja esitamine;
4) rollimängud;
5) muusika kuulamine, laulude laulmine;
6) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
7) töö erinevate sõnaraamatutega;
8) Informatsiooni otsimine internetist;
9) Õppekäik saksa lugemissaali.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

III Kursus- A1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu.
2. Õpilane mõistab temaatika piires olulist ja on teadlik saksa keeleruumi käitumisnormidest ja heast toonist.
3. Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires.
4. Õpilane on omandanud esmased teadmised saksakeelse keeleruumi kommetest, traditsioonidest ning eripärast.
5. Õpilane saab aru lühemast teemale vastavast autentsest tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni.

6. Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Kodu ja lähiümbrus, esemed kodus ja koolis.
Elukoht ja elukoha otsimisega seotud probleemid.
Meediavahendid (internet, ajalehed, ajakirjad jne.).
Tervislik eluviis. Hügieeniga seotud harjumused. Kehaosad. Enamlevinud haigused.
Käitumine arsti juures.

Õppetegevused:
1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) häältdus- ja intonatsiooniharjutused;
3) dialoogide koostamine ja esitamine;
4) rollimängud;
5) muusika kuulamine, laulude laulmine;
6) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
7) töö erinevate sõnaraamatutega;
8) informatsiooni otsimine internetist;
9) vestlus saksa keelt kõneleva isikuga.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

IV Kursus- A1.2.

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu.
2. Õpilane mõistab temaatika piires olulist ja on teadlik saksa keeleruumi käitumisnormidest, heast toonist, traditsioonidest ja eripärast.
3. Õpilane oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires.
4. Õpilane saab aru lühemast teemale vastavast autentsest tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni.
5. Õpilane oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Igapäevase elu tegevused tööl ja kodus. Kodused tööd. Aja planeerimine, inimestevahelised kokkulepped.

Kodu ja lähiümbrus, kodukoha tuntumad vaatamisväärsused. Tee küsimine ja juhatamine. Saksa keeleruumi tuntumad esindajad (nt. kirjanikud, muusikud, poliitikud jne.)

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) hääldus- ja intonatsiooniharjutused;
3) dialoogide koostamine ja esitamine;
4) rollimängud;
5) muusika kuulamine, laulude laulmine;
6) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
7) töö erinevate sõnaraamatutega;
8) informatsiooni otsimine internetist;
9) vestlus saksa keelt kõneleva isikuga.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd.

VENE KEEL

I Kursus- A1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
2. mõistab temaatika piires olulist;
3. oskab vastata väga lihtsatele küsimustele ja esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
4. tunneb venekeelseid tähti ja hääldusreegleid;
5. oskab kirjutada õpitud fraase ja lauseid;
6. oskab lugeda sõnu, fraase ja lauseid õpitava temaatika piires;
7. on omandanud esmased teadmised vene keele kultuuriloost;
8. reageerib pöördustele (nt tervitused) ;
9. oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Esmaste kontaktide loomine, tervitamine ja hüvastijätt, tänamine ja vabandamine, isikuandmete esitamine.

Eesti riik ja selle lipp. Venemaa (asukoht, suuremad linnad, lipp). Suuremad Euroopa riigid.
Põhivärvid.
Igapäevased asjad ja olukorrad meie ümber.
Perekond ja pereliikmed, kodune aadress, telefoninumber. Huvid ja iseloom. Sõbrad.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) lugemisharjutused;
3) mudeli järgi kirjutamine;
4) häältdus- ja intonatsiooniharjutused;
5) lihtsate dialoogide koostamine ja esitamine;
6) rollimängud;
7) muusika kuulamine, laulude laulmine;
8) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
9) töö sõnaraamatutega.

Hindamine:
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, kursuse lõpus toimub töö erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks

II Kursus- A1.1.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires;
2. mõistab temaatika piires olulist informatsiooni;
3. oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires;
4. on omandanud esmased teadmised Venemaa kommetest ja traditsioonidest;
5. saab aru lühemast teemale vastavast autentsest tekstist.;
6. oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:
Kodu (maja/korter, toad, mööbel, ruumisuhete väljendamine). Igapäevased kodused tööd.
Kool (õppeained, ruumid). Tegevused koolis. Esemed kodus ja koolis.
Vaba aja tegevused, hobid. Meelistegevused. Erinevad vaba aja veetmise viisid.
Pühad, pidupäevad ja tähtpäevad.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) hääldus- ja intonatsiooniharjutused;
3) lihtsate dialoogide koostamine ja esitamine;
4) lihtsate tekstide lugemine;
5) rollimängud;
6) muusika kuulamine, laulude laulmine;
7) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
8) töö erinevate sõnaraamatutega;
9) informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, mitu väikest tunnikontrolli ja kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd, õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

III Kursus- A1.2.

Õpitulemused:
Õpilane:

1. oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu;
2. mõistab temaatika piires olulist ja on teadlik Venemaa käitumisnormidest ja heast toonist;
3. oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires;
4. oskab täita lihtsat küsimustikku;
5. saab aru lühemast teemale vastavast tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni;
6. oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Toit ja toiduained, söögiharjumused, Eesti ja Venemaa erinevused ja sarnasused, käitumine ühistoitlusettevõttes (tellimuse esitamine, arve tasumine jne.)
Tervislik eluviis. Hügieeniga seotud harjumused. Kehaosad. Enamlevinud haigused.
Käitumine arsti juures.
Sport (spordialad, - mängud, -vahendid ja tegevused);
Inimeste välimuse ja iseloomu kirjeldamine.

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) küsimustiku täitmine;
3) häältdus- ja intonatsiooniharjutused;
4) dialoogide koostamine ja esitamine;
5) rollimängud;
6) muusika kuulamine, laulude laulmine;
7) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
8) töö erinevate sõnaraamatutega;
9) informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, mitu väikest tunnikontrolli ja kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd , õpilased esitavad oma ettepanekud edasiste kursuste planeerimiseks.

IV Kursus- A1.2.

Õpitulemused:

Õpilane:

1. oskab lühidalt rääkida õpitud temaatika piires, esitada täpsustavaid küsimusi, anda lühidalt nõu.
2. mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi;
3. saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest;
4. oskab kirjutada lühikest teksti temaatika piires;
5. tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
6. saab aru lühemast teemale vastavast autentsest tekstist ja oskab leida vajalikku informatsiooni;
7. oskab koostöös õpetajaga hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandada oma õpistrateegiaid.

Õppesisu:

Ametid. Töö ja igapäevane elu, tegevused tööl. Aja planeerimine, inimestevahelised kokkulepped.
Kodulinn ja lähiümbrus, kodukoha tuntumad vaatamisväärsused. Elukoht ja elukoha otsimisega seotud probleemid. Tee küsimine ja juhatamine.
Meediavahendid (internet, ajalehed, ajakirjad jne.).

Õppetegevused:

1) erinevad sõnavara omandamise ja kinnistamise harjutused (sobitusharjutused, lünkharjutused, sõnamängud jne.);
2) hääldus- ja intonatsiooniharjutused;
3) lihtsate tekstide lugemine;
4) dialoogide koostamine ja esitamine;
5) rollimängud;
6) muusika kuulamine, laulude laulmine;
7) helisalvestiste kuulamine ja harjutuste tegemine;
8) töö erinevate sõnaraamatutega;
9) informatsiooni otsimine internetist;

Hindamine:

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamissüsteemile hinnetega A-F, kursuse jooksul toimub individuaalne suuline hindamine, mitu tunnikontrolli, kursuse lõpus toimub test erinevate osaoskuste peale (erinevaid osaoskusi ei kontrollita koos).
Õpilasele antakse tagasisidet tema edusammude, nõrkade kohtade kohta, õpitehnika kasutamise oskuste, aktiivsuse ja hoolsuse kohta. Kursuse lõpus analüüsitakse koos tehtud tööd.

ROOTSI KEEL

I kursus A1.1

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab tervitada, end tutvustada *(nt nimi, vanus, riik, rahvus, räägitavad keeled)*, küsida ja vastata käekäigu kohta, hüvasti jätta;
2. Õpilane oskab nimetada elukutseid ja rääkida, kus ta töötab/õpib;
3. Õpilane oskab nimetada pereliikmeid ja rääkida oma perekonnaseisust;
4. Õpilane oskab rääkida, miks ta on „Rootsis“;
5. Õpilane oskab esitleda teist inimest;
6. Õpilane oskab põhiarve 0-1 000 000;
7. Õpilane oskab rääkida, kus ta elab;
8. Õpilane oskab kella;
9. Õpilane oskab väga lihtsas keeles rääkida oma igapäevastest tegevustest (mida ja mis kell ta midagi teeb);
10. Õpilane oskab rootsi täishäälikuid ja teab, millal hääldada täishäälikut pikalt, millal lühikeselt;
11. Õpilane oskab koostada pealauseid nii jaatuses kui eituses, oskab koostada küsilauseid nii küsisõnaga kui „kas“ küsilauseid;
12. Õpilane oskab isikulisi asesõnu;
13. Õpilane oskab moodustada nimisõna määratud vormi ainsuses;
14. Õpilane oskab moodustada käskivat kõneviisi;

15. Õpilane oskab mõningaid eessõnu;
16. Õpilane oskab koostada lihtsamaid tekste teemadel *Mina, Miks ma õpin rootsi keelt?/Miks ma olen Rootsis?* ja *Minu päev*.

Õppesisu:
Tervitamine ja hüvastijätmine. Enese tutvustamine *(nimi, vanus, elukoht, riik, rahvus, räägitavad keeled, telefoninumber, perekonnaseis).* Käekäik. Riigid ja rahvused. Elukutsed. Perekond. Teise inimese tutvustamine. Põhiarvud 0- 1 000 000. Kell. Päevaplaan. Täishäälikud. Pealause. Küsilause. Isikulised asesõnad. Nimisõna ainsuse määratud vorm. Käskiv kõneviis. Valik eessõnu. Täishäälikud.

Õppetegevused:
Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega rootsi keele 1.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:
1) häälduharjutused;
2) teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
3) häälega lugemine;
4) tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
6) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
7) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8) mudeli järgi kirjutamine;
9) töö lauludega;
10) töö lühikeste multifilmidega;
11) Quizleti kasutamine.

Hindamine:
Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Perioodi vältel toimub 1-3 sõnade tööd (sõnade töö toimub läbitud peatüki lõpus, sõnad on Teras Quizleti linkidena leitavad), 1-3 kirjaliku teksti kirjutamist (läbitud peatüki lõpus vastavalt õpitud teemadele) ja üks suurem, kokkuvõttev grammatika test kolme läbitud peatüki peale. Õpilastel on eelnevalt võimalik teha proovitest. Suulisi oskusi hinnatakse jooksvalt vastavalt õpitud teemadele ja dialoogidele. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse ja seda tutvustatakse iga kursuse alguses. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased kas suuliselt või kirjalikult oma tööd (mida oskan hästi, mis vajab veel harjutamist jne).

II kursus A1.1

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab hakkama saada (muuhulgas hinna küsimine ja ütlemine) kioskis, kohvikus, turul ja toidupoes;
2. Õpilane oskab nimetada põhilisi toiduaineid ja esmatarbekaupu;

3. Õpilane oskab rääkida vaba aja teemal ja kokku leppida (oskab lihtsate väljendite abil teha ettepanekut, sellega nõustuda või sellest keelduda), mida vabal ajal teha;
4. Õpilane oskab nimetada erinevaid vaba aja tegevusi ja spordialasid ning väga lühidalt tutvustada oma hobisid;
5. Õpilane oskab väljedada sündmuste/tegevuste ajalist kestvust ja sagedust;
6. Õpilane oskab avaldada arvamust filmide kohta;
7. Õpilane oskab rääkida oma suguvõsast;
8. Õpilane oskab aru saada tekstist lihtminevikus;
9. Õpilane oskab rootsi kaashäälikuid;
10. Õpilane oskab ära tunda tegusõna algvormi;
11. Õpilane oskab nimisõnade mitmuse reeglipäraseid vorme;
12. Õpilane oskab aru saada, millal kasutada nimisõna määramata, millal määratud vormi;
13. Õpilane oskab tegusõna lihttulevikku;
14. Õpilane oskab paigutada lausemääruse õigele kohale otsese ja ümberpööratud sõnade järjekorraga lausetes;
15. Õpilane oskab omadussõnade reeglipäraseid vorme;
16. Õpilane oskab reeglipäraste tegusõnade lihtminevikku;
17. Õpilane oskab asesõnade sihtitise vorme;
18. Õpilane oskab omastavaid asesõnu;
19. Õpilane oskab mõningaid eessõnu;
20. Õpilane oskab koostada lihtsamaid tekste teemadel *Vaba aeg* ja *Eile*

Õppesisu:

Kiosk. Kohvik. Turg. Toidupood. Toiduained ja toidu ostmine. Vaba aeg, sport, hobitegevused. Päevaplaan ja kohtumiste kokkuleppimine. Tegevuste või sündmuste kestvus ja sagedus. Suguvõsa. Alfred Nobel. Lihtminevik. Tegusõna algvorm. Mitmuse reeglipärased vormid. Lihttulevik. Lausemäärus. Omadussõna. Asesõna sihitise vormid. Omastavad asesõnad. Valik eessõnu. Kaashäälikud.

Õppetegevused:

Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega rootsi keele 2.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) häälduharjutused;
2) teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
3) häälega lugemine;
4) tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
6) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
7) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8) mudeli järgi kirjutamine;
9) töö lauludega;
10) töö lühikeste multifilmidega;
11) võimalusel osalemine rootsi keele üleriigilisel ainevõistlusel;
12) Quizleti kasutamine.

Hindamine:
Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis 1.kursuse puhul.

III kursus A1.2

Õpitulemused:

1. Õpilane oskab nimetada põhilisi riideesemeid;
2. Õpilane oskab leida omadussõnadele vastandvormid;
3. Õpilane oskab nimetada voodiriideid;
4. Õpilane oskab sooritada ostu erikaupluses (nt riidepoes, meigipoes; spordipoes, tehnikapoes);
5. Õpilane oskab järgarve 1-31 ja kuid;
6. Õpilane oskab rääkida, mida ta on kunagi teinud (täisminevik);
7. Õpilane oskab nimetada aastaaegu ning lihtsas keeles kirjeldada ilma Eestis;
8. Õpilane oskab korraldada puhkusereisi;
9. Õpilane oskab nimetada erinevaid transpordivahendeid;
10. Õpilane oskab küsida ja juhatada teed;
11. Õpilane oskab vahet teha liht- ja liitrõhul;
12. Õpilane oskab umbisikulisi asesõnu;
13. Õpilane oskab nimisõna mitmuse määratud vormi;
14. Õpilane oskab omadussõnade võrdlusastmeid;
15. Õpilane oskab moodustada täisminevikku;
16. Õpilane oskab vahet teha, millal kasutada lihtminevikku ja millal täisminevikku;
17. Õpilane oskab kasutada abitegusõnu;
18. Õpilane oskab vahet teha, millal kasutada transpordivahenditele viidates sõna *gå* ja millal *åk*;
19. Õpilane oskab kasutada arvsõnu nimisõnade tähenduses;
20. Õpilane oskab kasutada olevikku tuleviku tähenduses;
21. Õpilane oskab mõningaid ühendverbe;
22. Õpilane oskab mõningaid eessõnu aja ja ruumi kohta;
23. Õpilane oskab koostada lihtsamaid tekste teemadel *Hea ja halb ost*, *E-kiri* ja *sms*

Õppesisu:
Riided. Voodiriided. Erikauplused (riidepood, meigipood, spordipood, tehnikapood). Järgarvud 1-31 ja kuud. Ilm. Puhkusereis. Transpordivahendid. Tee küsimine ja juhatamine. Umbisikulised asesõnad. Nimisõnade mitmuse määratud vormid. Omadussõnade võrdlusastmed. Täisminevik. Abitegusõnad. *Gå/Åk*. Arvsõna nimisõnana. Ühendverbid. Eessõnad (aeg ja ruum). Liht- ja liitrõhk

Õppetegevused:
Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega rootsi keele 3.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:

1) hääldusharjutused;

2) teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
3) häälega lugemine;
4) tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
6) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;
7) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8) mudeli järgi kirjutamine;
9) töö lauludega;
10) töö lühikeste multifilmidega;
11) Quizleti kasutamine.

Hindamine:
Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamispõhimõtted on samad, mis eelnevate kursuste puhul.

IV kursus A1.2

Õpitulemused:
1. Õpilane oskab nimetada fakte Rootsi kohta;
2. Õpilane oskab nimetada mõningaid Rootsi tuntud inimesi;
3. Õpilane oskab nimetada mõningaid teistmoodi kultuurilisi aspekte võrreldes teiste maadega;
4. Õpilane oskab aru saada lühematest multifilmidest;
5. Õpilane oskab aru saada tuttavatest lauludest;
6. Õpilane oskab ette valmistada rootsi keele kursusetööd*;
7. Õpilane tunneb Rootsi üldist geograafiat (suuremad linnad, järved, saared);
8. Õpilane oskab hääldada sõnu, mis lõppevad *-ig(t/a) ja -iskt*;
9. Õpilane oskab kirjutada teksti teemal *Eesti*.

Õppesisu:
Rootsi loodus, ajalugu, majandus, tuntud inimesed, geograafia. Mis on Rootsis teistmoodi? Sõnalõpu *-ig(t/a) ja -iskt* hääldus. Kursusetöö*.

Õppetegevused:
Õppetegevusi suunavad põhimõtted on kirjas A1-keeletasemega võõrkeelte üldosas. A1.2 tasemega rootsi keele 4.kursusel planeeritavad õppetegevused on nt:
1) hääldusharjutused;
2) teksti kuulamine ja erinevat tüüpi kuulamisülesanded (nt kuuldu kordamine, kuulatavast tekstist vajaliku info leidmine ja lünka kirjutamine jne);
3) häälega lugemine;
4) tekstide tõlkimine nii üksi kui paaris;
5) lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
6) mudeli järgi dialoogide koostamine ja esitamine;

7) rolli- ja suhtlusmängud õpitavatel teemadel;
8) mudeli järgi kirjutamine;
9) töö lauludega;
10) töö lühikeste multifilmidega;
11) võimalusel osalemine rootsi keele üleriigilisel ainevõistlusel;
12) Quizleti kasutamine;
13) Rootsi keele kursusetöö*.

Hindamine: Toimub vastavalt Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile.
Perioodi vältel toimub 1 sõnade töö (sõnade töö toimub läbitud peatüki lõpus, sõnad on Teras Quizleti linkidena leitavad), 1 kirjaliku teksti kirjutamine (läbitud peatüki lõpus vastavalt õpitud teemale) ja rootsi keele kursusetöö*. Suulisi oskusi hinnatakse läbivalt ja kursusetöö suulise osa esitamisel. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse ja seda tutvustatakse iga kursuse alguses. Kursuse lõpus analüüsivad õpilased kas suuliselt või kirjalikult oma tööd (mida oskan hästi, mis vajab veel harjutamist).

* Rootsi keele kursusetöö kirjutatakse õpilase poolt valitud teemal, mis on seotud Rootsiga. Tekst võib üldiselt olla eestikeelne, aga seal peab olema vähemalt 20 lauset rootsi keeles, mis on vaja ka pärast suuliselt ette kanda. Rootsikeelsed laused ei pea olema järjest. Kursusetöö puhul kuulub hindamise alla nii kirjalik tekst kui ka suuline esitlus koos slaidiprogrammiga. Võimalus näidata õpetajale kursusetöö mustandit ja saada tagasisidet.

Valikkursus „Võõrkeelne kirjandus“ (inglise keeles, B2.1 tasemel õpilastele)

Õpitulemused:
Õpilane:
1) oskab kirjanduses käsitletavaid probleeme siduda tänapäevaga.
2) oskab kirjandust interpreteerida selle ajaloolises kontekstis.
3) oskab nimetada olulisemaid 20. sajandi ameerika ja inglise kirjanikke.
4) oskab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teemakohane.
5) suudab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid tekste, leiab neist asjakohase teabe ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta
6) väljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate monoloogidega
7) seostab omandatud teadmisi nii võõrkeelte valdkonna kui ka teiste valdkondade teadmistega.

Õppesisu:
Kirjandus oma ajaloolises kontekstis. Inglise ja ameerika kirjanikud 20.sajandil, olulisemad ajaloosündmused 20.sajandil. Anne Tyler „Teenage Wasteland“ (probleemid teismeeas; laste kasvatamise probleemid); John Updike „Separating“ (abielulahutus ja selle mõju pereliikmetele, eriti lastele); Joyce Carol Oates „Hostage“ (koolivägivald, vägivald ühiskonnas; kangelase mõiste). Autorite elulood.

Õppetegevused:
Autentsete tekstide lugemine, meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine, loetu ja kuulatu põhjal erinevate ülesannete täitmine; teksti interpreteerimine; arutlused, diskussioon. Kirjalikud loovtööd (essee, kokkuvõte, tõlge, retsensioon). Võõrkeelsete teatmeallikate ja interneti kasutamine info otsimiseks.

Hindamine: Hindamine toimub vastavalt Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendile. Hindamiseks esitab õpilane erinevad kirjalikud tööd (esseed, tõlked, retsensioonid). Õpilaste osalemisele diskussioonides ja vestlustes antakse suulist tagasisidet.

Ainevaldkond MATEMAATIKA

Matemaatikapädevus

tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste süsteemset tundmist, samuti
suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatika sees kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades.
Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab endas oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida, tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise oskust, samuti erinevate esitusviiside (sümbolid, valemid, graafikud, tabelid, diagrammid) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist ning IKT võimaluste kasutamist.
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) väärtustab matemaatikat, suudab hinnata ja arvestada oma matemaatilisi võimeid karjääri planeerides
2) on omandanud süsteemse ja seostatud ülevaate matemaatika erinevate valdkondade mõistetest, seostest ning protseduuridest
3) mõistab ja analüüsib matemaatilisi tekste, esitab oma matemaatilisi mõttekäike nii suuliselt kui ka kirjalikult
4) arutleb loovalt ja loogiliselt, leiab probleemülesande lahendamiseks sobivaid strateegiaid ning rakendab neid

5) püstitab matemaatilisi hüpoteese, põhjendab ja tõestab neid
6) mõistab ümbritsevas maailmas valitsevaid kvantitatiivseid, loogilisi, funktsionaalseid, statistilisi ja ruumilisi seoseid
7) rakendab matemaatilisi meetodeid teistes õppeainetes ja erinevates eluvaldkondades,
8) oskab igapäevaelu probleemi esitada matemaatika keeles ning interpreteerida ja kriitiliselt hinnata matemaatilisi mudeleid igapäevaelu kontekstis
9) tõlgendab erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, valem, diagramm, tekst), oskab valida sobivat esitusviisi ning üle minna ühelt esitusviisilt teisele
10) kasutab matemaatilises tegevuses erinevaid teabeallikaid (mudelid, teatmeteosed, IKT vahendid jne) ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad kitsas matemaatika, mis koosneb 8+2 kursusest, ning lai matemaatika, mis koosneb 14 kursusest. Kõikides õppesuundades õpitakse laia matemaatikat.

Kitsa matemaatika kohustuslikud kursused on:

1. „Arvuhulgad. Avaldised. Võrrandid ja võrratused“
2. „Trigonomeetria“
3. „Vektor tasandil. Joone võrrand“
4. „Tõenäosus ja statistika“
5. „Funktsioonid I“
6. „Funktsioonid II“
7. „Tasandilised kujundid. Integraal“
8. „Stereomeetria“
9. ”Funktsiooni tuletised ja tuletise rakendused”
10. ”Kordamine” – ettevalmistus riigieksamiks

Laia matemaatika kohustuslikud kursused on:

1. „Arvuhulgad. Avaldised“
2. „Võrrandid ja võrrandisüsteemid“
3. „Võrratused. Trigonomeetria I“
4. „Trigonomeetria II“
5. „Vektor tasandil. Joone võrrand“
6. „Tõenäosus, statistika“
7. „Funktsioonid I. Arvjadad“
8. „Funktsioonid“
9. „Funktsiooni piirväärtus ja tuletis“
10. „Tuletise rakendused“
11. „Integraal. Planimeetria kordamine“
12. „Geomeetria I“
13. „Geomeetria II“
14. „Matemaatika rakendused, reaalsete protsesside uurimine”

Ainevaldkonna kirjeldus

Lai matemaatika ja kitsas matemaatika erinevad nii sisu kui ka käsitluslaadi poolest. Laias matemaatikas käsitletakse mõisteid ja meetodeid, mida on vaja matemaatikateaduse olemusest arusaamiseks. Erinevalt laiast matemaatikast ei ole kitsa matemaatika õppe põhiülesanne mitte matemaatika kui teadusharu enese tundmaõppimine, vaid peamine on matemaatika rakenduste vaatlemine inimest ümbritseva maailma teaduspõhiseks kirjeldamiseks ning elus toimetuleku tagamiseks. Selleks vajalik keskkond luuakse matemaatika mõistete, sümbolite, omaduste ja seoste, reeglite ja protseduuride käsitlemise ning intuitsioonil ja loogilisel arutelul põhinevate mõttekäikude esitamise kaudu. Nii kitsas kui ka lai matemaatika annab õppijale vahendid ja oskused rakendada teistes õppeainetes vajalikke matemaatilisi meetodeid.
Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilastel on soovi korral võimalik üle minna laiale matemaatikale pärast esimest kursust.
Laia matemaatika läbimine võimaldab jätkata õpinguid aladel, kus matemaatikal on oluline tähtsus ja seda õpetatakse iseseisva ainena. Kitsa matemaatika läbimine võimaldab jätkata õpinguid aladel, kus matemaatikal ei ole olulist tähtsust ja seda ei õpetata iseseisva ainena.

Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilasel on soovi korral võimalik üle minna laiale matemaatikale pärast kolmandat kursust. Laia matemaatika järgi õppinud õpilane saab üle minna kitsale matemaatikale samuti pärast kolmandat kursust. Üleminek kitsalt matemaatikalt laiale ja vastupidi on võimalik erandkorras ka peale kolmandat kursust individuaalse õppekava alusel ja kokkuleppel kooliga.

Üldpädevuste kujundamine

Matemaatika õppimise kaudu arendatakse matemaatikapädevuse kõrval kõiki ülejäänud üldpädevusi.
Väärtuspädevus. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased erinevate maade ja ajastute matemaatikute saavutustega ning saavad seeläbi tajuda kultuuride seotust. Õpilasi juhitakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning märkama geomeetriliste kujundite harmooniat arhitektuuris ja looduses. Arendatakse püsivust, objektiivsust, täpsust ja töökust.
Sotsiaalne pädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellekohase kontekstiga tekstülesannete lahendamise kaudu. Probleemülesannete lahendusideede väljatöötamisel rühmatöö kaudu ning projektõppes arendatakse koostööoskust. Kahe erineva tasemega matemaatikakursuse olemasolu võimaldab paremini arvestada erinevate matemaatiliste võimetega õpilasi.
Enesemääratluspädevus. Erineva raskusastmega ülesannete iseseisva lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Selleks sobivad kõige paremini avatud probleemülesanded.
Õpipädevus. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskusi. Arendatakse üldistamise ja

analoogia kasutamise oskust ning oskust kasutada õpitud teadmisi uutes olukordades. Õpilases kujundatakse arusaam, et ülesannete lahendusteid on võimalik leida üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus. Arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see mõistete korrektsete definitsioonide esitamise, hüpoteeside ja väidete või teoreemide sõnastamise ning ülesannete lahenduste vormistamise kaudu. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus: õpitakse eristama olulist ebaolulisest ja nägema objektide seoseid. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek mõista, seostada ja edastada infot, mis on esitatud erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem). Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.
Ettevõtlikkuspädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmisteni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, selle alusel sõnastatakse hüpotees ja otsitakse ideid selle kehtivuse põhjendamiseks. Säärase tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria ja funktsioonidega (eeskätt selle ekstreemumiga) seotud ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti muutusi, mille on põhjustanud erinevad parameetrid, hindama riske ning otsima optimaalseid lahendusi. Ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine arendab paindlikku mõtlemist ja ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse ka mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise ning pikemate projekttööde kaudu.

Lõiming

Matemaatikaõpetuse lõimimise eeldused vertikaalselt (ainesiseselt) loob ainekavas pakutud kursuste järjestus. Matemaatikaõpetuse lõimimine horisontaalselt (teiste ainevaldkondade õpetusega ja õppeainetevälise infoga) vajab erinevate ainete õpetajate tihedat koostööd . Lõimumise organiseerimise lihtsaim viis on, kui erinevate ainete õpetajad viitavad teemat käsitledes õpilaste varasematele või ka ees ootavatele kokkupuudetele selle teemaga teiste ainete õppimisel.Tavapäraselt käsitletakse teemat ajaliselt varem või samal ajal matemaatikas ning seejärel teistes ainetes. Samas on võimalik ka teistpidine järjekord. Näiteks võib füüsikas rääkida vektoriaalsetest suurustest enne vektori käsitlust matemaatikas. Olenemata sellest, kummas aines vektorist varem räägitakse, peavad mõlemad õpetajad selle teema juures juhtima tähelepanu vektori tavapärasele erisusele matemaatikas ja füüsikas.
Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ja lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga.
Eriti niisuguste teemade puhul, kus on vaja lõimida nii ainesiseseid kui ka ainetevahelisi ja -üleseid aspekte, on efektiivseim multidistsiplinaarne lähenemine. Näiteks saaks ühisteemana käsitleda meetermõõdustiku teket, levikut, selle seost Pariisi Kommuuniga,

teaduse ja tehnika revolutsiooniga, jne. Seda teemat sügavuti avades on võimalik kasutada nii matemaatikat kui ka ajalugu, ühiskonnaõpetust, geograafiat, kirjandust, võõrkeeli jt õppeaineid. Interdistsiplinaarset vaadet teemale on kerge rakendada õpilaste loovtöödes, uurimistöödes, kollektiivsete ettekannete koostamises õpilaste teaduskonverentsiks, projektõppes vms.

Läbivad teemad

Õppekava üldosas toodud läbivad teemad realiseeritakse gümnaasiumi matemaatikaõpetuses eelkõige õppetegevuse sihipärase korraldamise ning ülesannete elulise sisu kaudu.

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine“ seostub kogu õppes järk-järgult kujundatava õppimise vajaduse tajumise ning iseseisva õppimise oskuse arendamise kaudu. Enda tunnetuslike võimete reaalne hindamine on üks tähtsamaid edasise karjääriplaneerimise lähtetingimusi. Seega on oluline, et noor inimene saab matemaatikatundides hinnangu oma võimele abstraktselt ja loogiliselt mõelda, et selle põhjal oma karjääriplaneerimist korrigeerida, ent ka oma tunnetuslikke võimeid arendada.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ probleemistik jõuab matemaatikakursusesse eelkõige seal esitatavate ülesannete kaudu, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritseva suhtes ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Võimalikud on õuesõppetunnid ja õppekäigud. Eesmärk on saavutada, et õpilased õpiksid võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama vastavaid väärtushinnanguid ja käitumisnorme. Kujundatakse kriitilist mõtlemist ja probleemide lahendamise oskust ning analüüsitakse keskkonna ja inimarengu perspektiive. Seda teemat käsitledes on tähtsal kohal protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid.

Teema „Kultuuriline identiteet“ seostamisel matemaatikaga on olulisel kohal matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine.

Protsentarvutuse ja statistika järgi saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse ühenduses mitmekultuurilisuse teemaga (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jt).

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemine realiseerub eelkõige matemaatika ning teisi õppeaineid ja igapäevaelu integreerivate ühistegevuste kaudu (uurimistööd, rühmatööd, projektid jt).

Eriti tähtsaks on muutunud teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“. Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest. Õpilast suunatakse kasutama IKT elulisi probleeme lahendades ning oma õppimist ja tööd tõhustades. Matemaatikaõpetus peaks igati pakkuma võimalusi ise avastada ja märgata seaduspärasusi ning seeläbi aitama kaasa loovate inimeste kujunemisele. Seaduspärasusi avastades kasutatakse mitmesugust õpitarkvara.

Teema „Teabekeskkond“ seondub eriti oma meediamanipulatsioone hõlmavas osas tihedalt matemaatikakursuses käsitletavate statistiliste protseduuride ja protsentarvutusega.
Läbiv teema „Tervis ja ohutus“ realiseerub matemaatikakursuses ohutus- ja tervishoiualaseid reaalseid andmeid sisaldavate ülesannete kaudu (nt liikluskeskkonna ohutuse seos sõidukite liikumise kiirusega, nakkushaiguste leviku eksponentsiaalne olemus, muid riskitegureid hõlmavate andmetega protsentülesanded ja graafikud). Matemaatikat õpetades ei saa alahinnata õpilaste positiivsete emotsioonide teket (nt kaunitest konstruktsioonidest, haaravatest probleemülesannetest).
Teema „Väärtused ja kõlblus“ külgneb matemaatika õppimisel eelkõige selle kõlbelise komponendiga – korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilisuse, järjekindluse, püsivuse ja aususe kasvatamisega. Õpetaja eeskujul on tähtis osa tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab õppe klassis, kus on tahvlile joonestamise vahendid.
2. Kool võimaldab vajaduse korral kasutada internetiühendusega sülearvutite või lauaarvutite komplekti arvestusega vähemalt üks arvuti viie õpilase kohta.
3. Kool võimaldab tasandiliste ja ruumiliste kujundite komplektid.
4. Kool võimaldab kasutada klassiruumis taskuarvutite komplekti.

Kitsas matemaatika (8+2 kursust)

Õppeaine kirjeldus

Kitsa matemaatika eesmärk on õpetada aru saama matemaatika keeles esitatud teabest, kasutada matemaatikat igapäevaelus esinevates olukordades, tagades sellega sotsiaalse toimetuleku. Kitsa kava järgi õpetatakse kirjeldavalt ja näitlikustavalt, matemaatiliste väidete põhjendamine toetub intuitsioonile ning analoogiale. Olulisel kohal on rakendusülesanded.

Õppe-eesmärgid

Õpetusega taotletakse, et õpilane:
1) saab aru matemaatika keeles esitatud teabest;
2) kasutab ja tõlgendab erinevaid matemaatilise info esituse viise;
3) rakendab matemaatikat erinevate valdkondade probleeme lahendades;
4) väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
5) arendab oma intuitsiooni, arutleb loogiliselt ja loovalt;
6) kasutab matemaatilises tegevuses erinevaid teabeallikaid;
7) kasutab matemaatikat õppides arvutiprogramme.

Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) koostab ja rakendab sobivaid matemaatilisi mudeleid, lahendades erinevate eluvaldkondade ülesandeid;
2) väljendub matemaatilist keelt kasutades täpselt ja lühidalt, arutleb ülesandeid lahendades loovalt ja loogiliselt;
3) kasutab matemaatikat õppides ning andmeid otsides ja töödeldes IKT vahendeid;
4) hindab oma matemaatilisi teadmisi ja oskusi ning arvestab neid edasist tegevust kavandades;
5) mõistab ja eristab funktsionaalseid ning statistilisi protsesse;
6) lihtsustab avaldisi, lahendab võrrandeid ja võrratusi;
7) kasutab trigonomeetriat geomeetriliste kujunditega seotud ülesandeid lahendades;
8) esitab põhilisi tasandilisi jooni valemi abil, skitseerib valemi abil antud joone;
9) kasutab juhusliku sündmuse tõenäosust ja juhusliku suuruse jaotuse arvkarakteristikuid,
10) uurides erinevate eluvaldkondade nähtusi;
11) tunneb õpitud funktsioonide omadusi ning rakendab neid;
12) leiab geomeetriliste kujundite joonelemente, pindalasid ja ruumalasid.

I kursus „Arvuhulgad. Avaldised. Võrrandid ja võrratused"

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) eristab ratsionaal-, irratsionaal- ja reaalarve;
2) eristab võrdust, samasust, võrrandit ja võrratust;
3) selgitab võrrandite ja võrratuste lahendamisel kasutatavaid samasusteisendusi;
4) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut- ja lihtsamaid murdvõrrandeid ning nendeks taanduvaid võrrandeid;
5) sooritab tehteid astmete ja juurtega, teisendades viimased ratsionaalarvulise astendajaga astmeteks;
6) teisendab lihtsamaid ratsionaal- ja juuravaldisi;
7) lahendab lineaar- ja ruutvõrratusi ning ühe tundmatuga lineaarvõrratuste süsteeme;
8) lahendab lihtsamaid, sh tegelikkusest tulenevaid tekstülesandeid võrrandite ja võrrandi-süsteemide abil.

Õppesisu

Naturaalarvude hulk N, täisarvude hulk Z ja ratsionaalarvude hulk Q. Irratsionaalarvude hulk I.
Reaalarvude hulk R. Reaalarvude piirkonnad arvteljel. Arvu absoluutväärtus. Ratsionaal-avaldiste lihtsustamine. Arvu *n*-es juur. Astme mõiste üldistamine: täisarvulise ja ratsionaal-arvulise astendajaga aste. Murdvõrrand. Arvu juure esitamine ratsionaalarvulise astendajaga astmena. Tehted astmetega ning tehete näiteid võrdsete

juurijatega juurtega. Võrratuse mõiste ja omadused. Lineaar- ja ruutvõrratused. Lihtsamate, sealhulgas tegelikkusest tulenevate tekstülesannete lahendamine võrrandite abil.

II kursus „Trigonomeetria”

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) defineerib mis tahes nurga siinuse, koosinuse ja tangensi;
2) loeb trigonomeetriliste funktsioonide graafikuid;
3) teisendab kraadimõõdus antud nurga radiaanmõõtu ja vastupidi;
4) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldisi;
5) rakendab kolmnurga pindala valemeid, siinus- ja koosinusteoreemi;
6) lahendab kolmnurki, arvutab kolmnurga, rööpküliku ja hulknurga pindala, arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
7) lahendab lihtsamaid rakendussisuga planimeetriaülesandeid.

Õppesisu

Nurga mõiste üldistamine, radiaanmõõt. Mis tahes nurga trigonomeetrilised funktsioonid (sinα, cosα, tanα), nende väärtused nurkade 0°, 30°, 45°, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° korral.
Negatiivse nurga trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsioonide $y = \sin x$, $y=\cos x$, $y = \tan x$
graafikud. Trigonomeetria põhiseosed

$$\tan\alpha = \frac{\sin\alpha}{\cos\alpha},\ \sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1,\ \cos\alpha = \sin\left(90^0 - \alpha\right),\ \sin\alpha = \cos\left(90^0 - \alpha\right),\ \tan\alpha = \frac{1}{\tan\left(90^0 - \alpha\right)}$$

$$\sin(-\alpha) = -\sin\alpha.\cos(-\alpha) = \cos\alpha, \tan(-\alpha) = -\tan\alpha, \sin\left(\alpha + k\cdot 360^0\right) = \sin\alpha, \sin(\alpha +$$

$k\cdot 360°) = \sin\alpha$, $\cos(\alpha + k\cdot 360°) = \cos\alpha$, $\tan(\alpha + k\cdot 360°) = \tan\alpha$. Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga pindala valemid, nende kasutamine hulknurga pindala arvutamisel. Kolmnurga lahendamine. Ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala arvutamine. Rakendussisuga ülesanded.

III kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand”

Õpitulemused

Õpilane:

1) selgitab vektori mõistet ja vektori koordinaate;
2) tunneb sirget, ringjoont ja parabooli ning nende võrrandeid, teab sirgete vastastikuseid asendeid tasandil;

3) liidab ja lahutab vektoreid ning korrutab vektorit arvuga nii geomeetriliselt kui ka
4) koordinaatkujul;
5) leiab vektorite skalaarkorrutise, rakendab vektorite ristseisu ja kollineaarsuse tunnuseid;
6) koostab sirge võrrandi, kui sirge on määratud punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga;
7) määrab sirgete vastastikused asendid tasandil;
8) koostab ringjoone võrrandi keskpunkti ja raadiuse järgi;
9) joonestab sirgeid, ringjooni ja paraboole nende võrrandite järgi;
10) leiab kahe joone lõikepunktid (üks joontest on sirge);
11) kasutab vektoreid ja joone võrrandeid rakendussisuga ülesannetes.

Õppesisu

Punkti asukoha määramine tasandil. Kahe punkti vaheline kaugus. Vektori mõiste ja tähistamine. Vektorite võrdsus. Nullvektor, ühikvektor, vastandvektor, seotud vektor, vabavektor. Jõukujutamine vektorina. Vektori koordinaadid. Vektori pikkus. Vektori korrutamine arvuga. Vektorite liitmine ja lahutamine (geomeetriliselt ja koordinaatkujul). Kahe vektori vaheline nurk. Kahe vektori skalaarkorrutis, selle rakendusi. Vektorite kollineaarsus ja ristseis. Sirge võrrand (tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga, punkti ja tõusuga määratud sirge). Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Nurk kahe sirge vahel. Parabooli võrrand. Ringjoone võrrand. Joonte lõikepunktide leidmine. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandist ning lineaarvõrrandist ja ruutvõrrandist koosnev võrrandisüsteem. Rakendussisuga ülesanded.

IV kursus „Tõenäosus ja statistika”

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) eristab juhuslikku, kindlat ja võimatut sündmust;
2) selgitab sündmuse tõenäosuse mõistet ning sõltumatute sündmuste korrutise ja välistavate sündmuste summa tähendust;
3) selgitab faktoriaali, permutatsioonide ja binoomkordaja mõistet;
4) selgitab juhusliku suuruse jaotuse olemust ning juhusliku suuruse arvkarakteristikute tähendust;
5) selgitab valimi ja üldkogumi mõistet ning andmete süstematiseerimise ja statistilise otsustuse usaldatavuse tähendust;
6) arvutab sündmuse tõenäosust ja rakendab seda lihtsamaid elulisi ülesandeid lahendades;
7) arvutab juhusliku suuruse jaotuse arvkarakteristikud ning teeb nendest järeldusi uuritava probleemi kohta;
8) leiab valimi järgi üldkogumi keskmise usalduspiirkonna;
9) kogub andmestikku ja analüüsib seda arvutil statistiliste vahenditega.

Õppesisu
Sündmus. Sündmuste liigid. Suhteline sagedus, statistiline tõenäosus. Klassikaline tõenäosus.
Geomeetriline tõenäosus. Sündmuste korrutis. Sõltumatute sündmuste korrutise tõenäosus.
Sündmuste summa. Välistavate sündmuste summa tõenäosus. Faktoriaal. Permutatsioonid.
Kombinatsioonid. Binoomkordaja. Diskreetne juhuslik suurus, selle jaotusseadus, jaotuspolügoon ja arvkarakteristikud (keskväärtus, mood, mediaan, standardhälve). Üldkogum ja valim. Andmete kogumine ja nende süstematiseerimine. Statistilise andmestiku analüüsimine ühe tunnuse järgi. Normaaljaotus (kirjeldavalt). Statistilise otsustuse usaldatavus keskväärtuse usaldusvahemiku näitel. Andmetöötluse projekt, mis realiseeritakse arvutiga (soovitatavalt koostöös mõne teise õppeainega).

V kursus „Funktsioonid I. Arvjadad ”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni käigu uurimisega seonduvaid mõisteid, pöördfunktsiooni mõistet, paaritu ja paarisfunktsiooni mõistet;
2) skitseerib ainekavaga fikseeritud funktsioonide graafikuid (käsitsi ning arvutil);
3) kirjeldab funktsiooni graafiku järgi funktsiooni peamisi omadusi;’
4) selgitab arvjada ning aritmeetilise ja geomeetrilise jada mõistet;
5) rakendab aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme ning n esimese liikme summa valemit, lahendades lihtsamaid elulisi ülesandeid;

Õppesisu
Funktsioonid $y=ax+b$, $y=ax^2+bx+c$, $y=a/x$ (kordavalt). Funktsiooni mõiste ja üldtähis.
Funktsiooni esitusviisid. Funktsiooni määramis- ja muutumispiirkond. Paaris- ja paaritu funktsioon. Funktsiooni nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkond. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine. Funktsiooni ekstreemum. Funktsioonid $y=ax^n$ (n=1, 2, –1 *ja* –2). Arvjada mõiste, jada üldliige. Aritmeetiline jada, selle üldliikme ja summa valem. Geomeetriline jada, selle üldliikme ja summa valem.

VI kursus „Funktsioonid II.”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab arvu logaritmi mõistet ja selle omadusi ning logaritmib ja potentseerib lihtsamaid avaldisi;
2) lahendab lihtsamaid eksponent- ja logaritmvõrrandeid astme ning logaritmi definitsiooni vahetu rakendamise

3) teel;
4) selgitab liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise olemust ning lahendab selle abil lihtsamaid reaalsusega seotud ülesandeid;
5) tõlgendab reaalsuses ja teistes õppeainetes esinevaid protsentides väljendatavaid suurusi, sh laenudega seotud kulutusi ja ohte;
6) lahendab graafiku järgi trigonomeetrilisi põhivõrrandeid etteantud lõigul.

Õppesisu
Arvu logaritmi mõiste. Korrutise, jagatise ja astme logaritm. Logaritmimine ja potentseerimine (mahus, mis võimaldab lahendada lihtsamaid eksponent- ja logaritmvõrrandeid). Pöörd-funktsioon. Funktsioonid $y = a^x$ ja $y=\log_a x$. Liitprotsendiline kasvamine ja kahanemine. Näiteid mudelite kohta, milles esineb $y = e^{ax}$. Lihtsamad eksponent- ja logaritmvõrrandid. Mõisted *arcsin m, arccos m* ja *arctan m*. Näiteid trigonomeetriliste põhivõrrandite lahendite leidmise kohta.

VII kursus „Tasandilised kujundid. Integraal”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) defineerib ainekavas nimetatud geomeetrilisi kujundeid ja selgitab kujundite põhiomadusi;
2) kasutab geomeetria ja trigonomeetria mõisteid ning põhiseoseid elulisi ülesandeid lahendades;
3) selgitab algfunktsiooni mõistet ja leiab määramata integraale (polünoomidest);
4) selgitab kõvertrapetsi mõistet ning rakendab Newtoni-Leibnizi valemit määratud integraali arvutades;
5) arvutab määratud integraali järgi tasandilise kujundi pindala.

Õppesisu
Kolmnurgad, nelinurgad, korrapärased hulknurgad, ringjoon ja ring. Nende kujundite omadused, elementide vahelised seosed, ümbermõõdud ja pindalad rakendusliku sisuga ülesannetes.ja määramata integraal. Määratud integraal. Newtoni-Leibnizi valem. Kõvertrapets,
selle pindala. Lihtsamate funktsioonide integreerimine. Tasandilise kujundi pindala arvutamine
määratud integraali alusel. Rakendusülesanded.

VIII kursus „Stereomeetria”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab punkti koordinaate ruumis, kirjeldab sirgete ja tasandite vastastikuseid asendeid ruumis, selgitab kahe sirge, sirge ja tasandi ning kahe tasandi vahelise nurga mõistet;

2) selgitab ainekavas nimetatud tahk- ja pöördkehade omadusi ning nende pindala ja ruumala arvutamist;
3) kujutab tasandil ruumilisi kujundeid ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga;
4) arvutab ainekavas nõutud kehade pindala ja ruumala;
5) rakendab trigonomeetria- ja planimeetriateadmisi lihtsamaid stereomeetriaülesandeid lahendades;
6) kasutab ruumilisi kujundeid kui mudeleid, lahendades tegelikkusest tulenevaid ülesandeid.

Õppesisu
Ristkoordinaadid ruumis. Punkti koordinaadid. Kahe punkti vaheline kaugus. Kahe sirge vastastikused asendid ruumis. Nurk kahe sirge vahel. Sirge ja tasandi vastastikused asendid
ruumis. Sirge ja tasandi vaheline nurk. Sirge ja tasandi ristseisu tunnus. Kahe tasandi vastastikused asendid ruumis. Kahe tasandi vaheline nurk. Prisma ja püramiid. Püstprisma ning korrapärase püramiidi täispindala ja ruumala. Silinder, koonus ja kera, nende täispindala ning ruumala. Näiteid ruumiliste kujundite lõikamise kohta tasandiga. Praktilise sisuga ülesanded hulktahukate (püstprisma ja püramiidi) ning pöördkehade kohta.

IX kursus „Funktsiooni tuletis ja tuletise rakendused“

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab funktsiooni tuletise mõistet, funktsiooni graafiku puutuja mõistet ning funktsiooni tuletise geomeetrilist tähendust;
2) leiab ainekavaga määratud funktsioonide tuletisi;
3) koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi antud puutepunktis;
4) selgitab funktsiooni kasvamise ja kahanemise seost funktsiooni tuletisega, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmise eeskirja;
5) leiab lihtsamate funktsioonide nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonnad, kasvamis- ja kahanemisvahemikud, maksimum- ja miinimumpunktid ning skitseerib nende järgi funktsiooni graafiku;
6) lahendab lihtsamaid ekstreemumülesandeid.

Õppesisu
Funktsiooni tuletise geomeetriline tähendus. Joone puutuja tõus, puutuja võrrand. Funktsioonide $y = x^n, n \in Z$, $y = e^x$, y=ln x tuletised. Funktsioonide summa, vahe, korrutise ja jagatise tuletised. Funktsiooni teine tuletis. Funktsiooni kasvamise ja kahanemise uurimine ning ekstreemumite leidmine tuletise abil. Lihtsamad ekstreemumülesanded.

X kursus „Kordamine“

Lai matemaatika (14 kursust)

Õppeaine kirjeldus
Lai matemaatika annab ettekujutuse matemaatika tähendusest ühiskonna arengus ning selle
rakendamisest igapäevaelus, tehnoloogias, majanduses, loodus- ja täppisteadustes ning muudes
ühiskonnaelu valdkondades. Selle tagamiseks lahendatakse rakendusülesandeid, kasutades arvutit ning vastavat tarkvara. Olulisel kohal on tõestamine ja põhjendamine.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) saab aru matemaatika keeles esitatud teabest ning esitab oma matemaatilisi mõttekäike nii suuliselt kui ka kirjalikult;
2) valib, tõlgendab ja seostab erinevaid matemaatilise info esituse viise;
3) arutleb loogiliselt ja loovalt, arendab oma intuitsiooni;
4) püstitab matemaatilisi hüpoteese ning põhjendab ja tõestab neid;
5) modelleerib erinevate valdkondade probleeme matemaatiliselt ja hindab kriitiliselt matemaatilisi mudeleid;
6) väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
7) kasutab matemaatilises tegevuses erinevaid teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
8) kasutab matemaatikat õppides IKT vahendeid.

Gümnaasiumi õpitulemused
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) mõistab ja rakendab õpitud matemaatilisi meetodeid ning protseduure;
2) arutleb loogiliselt ja loovalt, formaliseerib oma matemaatilisi mõttekäike;
3) hindab oma matemaatilisi teadmisi, mõistab reaalhariduse olulisust ühiskonnas ning arvestab seda, kavandades oma edasist tegevust;
4) mõistab ja eristab funktsionaalseid ning statistilisi protsesse;
5) koostab ja rakendab sobivaid matemaatilisi mudeleid, lahendades erinevate valdkondade ülesandeid;
6) kasutab matemaatikat õppides IKT vahendeid;
7) teisendab irratsionaal- ja ratsionaalavaldisi, lahendab võrrandeid ja võrratusi ning võrrandi- ja võrratusesüsteeme;
8) teisendab trigonomeetrilisi avaldisi ning kasutab trigonomeetriat ja vektoreid geomeetria-ülesandeid lahendades;
9) koostab joone võrrandeid ning joonestab õpitud jooni nende võrrandite järgi;
10) kasutab juhusliku sündmuse tõenäosust ja juhusliku suuruse jaotuse arvkarakteristikuid, uurides erinevate eluvaldkondade nähtusi;

11) uurib funktsioone tuletise põhjal;
12) tunneb tasandiliste ja ruumiliste kujundite omadusi, leiab geomeetriliste kujundite pindalasid ja ruumalasid (ka integraali abil).

I kursus „Avaldised ja arvuhulgad”

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab naturaalarvude hulga N, täisarvude hulga Z, ratsionaalarvude hulga Q, irratsionaalarvude hulga I ja reaalarvude hulga R omadusi;
2) defineerib arvu absoluutväärtuse;
3) märgib arvteljel reaalarvude piirkondi;
4) teisendab naturaalarve kahendsüsteemi;
5) esitab arvu juure ratsionaalarvulise astendajaga astmena ja vastupidi;
6) sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega;
7) teisendab lihtsamaid ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;
8) lahendab rakendussisuga ülesandeid (sh protsentülesanded).

Õppesisu

Naturaalarvude hulk N, täisarvude hulk Z, ratsionaalarvude hulk Q, irratsionaalarvude hulk I ja reaalarvude hulk R, nende omadused. Reaalarvude piirkonnad arvteljel. Arvu absoluutväärtus.

Arvusüsteemid (kahendsüsteemi näitel). Ratsionaal- ja irratsionaalavaldised. Arvu *n*-es juur.

Astme mõiste üldistamine: täisarvulise ja ratsionaalarvulise astendajaga aste. Tehted astmete ja juurtega.

II kursus „Võrrandid ja võrrandisüsteemid”

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab võrduse, samasuse ja võrrandi, võrrandi lahendi, võrrandi- ja võrratusesüsteemi lahendi ning lahendihulga mõistet;
2) selgitab võrrandite ning nende süsteemide lahendamisel rakendatavaid samasusteisendusi;
3) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd- ja lihtsamaid juurvõrrandeid ning nendeks taanduvaid võrrandeid;
4) lahendab lihtsamaid üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid;
5) lahendab võrrandisüsteeme;
6) lahendab tekstülesandeid võrrandite (võrrandisüsteemide) abil;

7) kasutab arvutialgebra programmi determinante arvutades ning võrrandeid ja võrrandisüsteeme lahendades.

Õppesisu
Võrdus, võrrand, samasus. Võrrandite samaväärsus, samaväärsusteisendused. Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid ning nendeks taanduvad võrrandid. Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand. Võrrandisüsteemid, kus vähemalt üks võrranditest on lineaarvõrrand. Kahe- ja kolmerealine determinant. Tekstülesanded.

III kursus „Võrratused. Trigonomeetria I”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab võrratuse omadusi ning võrratuse ja võrratusesüsteemi lahendihulga mõistet;
2) selgitab võrratuste ning nende süsteemide lahendamisel rakendatavaid samasusteisendusi;
3) lahendab lineaar-, ruut- ja murdvõrratusi ning lihtsamaid võrratusesüsteeme;
4) kasutab arvutit, lahendades võrratusi ja võrratusesüsteeme;
5) leiab taskuarvutil teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtused ning nende väärtuste järgi nurga suuruse;
6) lahendab täisnurkse kolmnurga;
7) kasutab täiendusnurga trigonomeetrilisi funktsioone;
8) kasutab lihtsustamisülesannetes trigonomeetria põhiseoseid.

Õppesisu
Võrratuse mõiste ja omadused. Lineaarvõrratused. Ruutvõrratused. Intervallmeetod. Lihtsamad murdvõrratused. Võrratusesüsteemid. Teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täiendusnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Trigonomeetrilised põhiseosed täisnurkses kolmnurgas.

IV kursus „Trigonomeetria II”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teisendab kraadimõõdu radiaanmõõduks ja vastupidi;
2) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
3) defineerib mis tahes nurga siinuse, koosinuse ja tangensi; tuletab siinuse, koosinuse ja tangensi vahelisi seoseid;
4) tuletab ja teab mõningate nurkade 0°, 30°, 45º, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° siinuse,
5) koosinuse ja tangensi täpseid väärtusi; rakendab taandamisvalemeid, negatiivse ja täispöördest suurema nurga valemeid;
6) leiab taskuarvutil trigonomeetriliste funktsioonide väärtused ning nende väärtuste järgi nurga suuruse;

7) teab kahe nurga summa ja vahe valemeid; tuletab ning teab kahekordse nurga siinuse,
8) koosinuse ja tangensi valemeid;
9) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldisi;
10) tõestab siinus- ja koosinusteoreemi;
11) lahendab kolmnurga ning arvutab kolmnurga pindala;
12) rakendab trigonomeetriat, lahendades erinevate eluvaldkondade ülesandeid.

Õppesisu
Nurga mõiste üldistamine. Nurga kraadi- ja radiaanmõõt. Mis tahes nurga trigonomeetrilised
funktsioonid. Nurkade 0°, 30°, 45º, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° siinuse, koosinuse ja tangensi täpsed väärtused. Seosed ühe ja sama nurga trigonomeetriliste funktsioonide vahel. Taandamisvalemid. Negatiivse ja täispöördest suurema nurga trigonomeetrilised funktsioonid. Kahe nurga summa ja vahe trigonomeetrilised funktsioonid. Kahekordse nurga trigonomeetrilised funktsioonid. Trigonomeetrilised avaldised. Ringjoone kaare pikkus, ringi sektori pindala. Kolmnurga pindala valemid. Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga lahendamine. Rakendusülesanded.

V kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab mõisteid vektor, ühik-, null- ja vastandvektor, vektori koordinaadid, kahe vektori vaheline nurk;
2) liidab, lahutab ja korrutab vektoreid arvuga nii geomeetriliselt kui ka koordinaatkujul;
3) arvutab kahe vektori skalaarkorrutise ning rakendab vektoreid füüsikalise sisuga
4) ülesannetes;
5) kasutab vektorite ristseisu ja kollineaarsuse tunnuseid;
6) lahendab kolmnurka vektorite abil;
7) leiab lõigu keskpunkti koordinaadid;
8) tuletab ja koostab sirge võrrandi (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga ning teisendab selle üldvõrrandiks; määrab kahe sirge vastastikuse asendi tasandil, lõikuvate sirgete korral leiab sirgete lõikepunkti ja nurga sirgete vahel;
9) koostab hüperbooli, parabooli ja ringjoone võrrandi; joonestab ainekavas esitatud jooni nende võrrandite järgi; leiab kahe joone lõikepunktid.

Õppesisu
Kahe punkti vaheline kaugus. Vektori mõiste ja tähistamine. Nullvektor, ühikvektor, vastandvektor, seotud vektor, vabavektor. Vektorite võrdsus. Vektori koordinaadid.

Vektori pikkus. Vektorite liitmine ja lahutamine. Vektori korrutamine arvuga. Lõigu keskpunkti koordinaadid. Kahe vektori vaheline nurk. Vektorite kollineaarsus. Kahe vektori skalaarkorrutis, selle rakendusi, vektorite ristseis. Kolmnurkade lahendamine vektorite abil. Sirge võrrand. Sirge üldvõrrand. Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Nurk kahe sirge vahel. Ringjoone võrrand. Parabool $y = ax^2 + bx + c$ ja hüperbool $y=a/x$. Joone võrrandi mõiste. Kahejoone lõikepunkt.

VI kursus „Tõenäosus, statistika"

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) eristab juhuslikku, kindlat ja võimatut sündmust ning selgitab sündmuse tõenäosuse mõistet, liike ja omadusi;
2) selgitab permutatsioonide, kombinatsioonide ja variatsioonide tähendust ning leiab nende arvu;
3) selgitab sõltuvate ja sõltumatute sündmuste korrutise ning välistavate ja mittevälistavate sündmuste summa tähendust;
4) arvutab erinevate, ka reaalse eluga seotud sündmuste tõenäosusi;
5) selgitab juhusliku suuruse jaotuse olemust ning juhusliku suuruse arvkarakteristikute (keskväärtus, mood, mediaan, standardhälve) tähendust, kirjeldab binoom- ja normaaljaotust;
6) kasutab Bernoulli valemit tõenäosust arvutades;
7) selgitab valimi ja üldkogumi mõistet, andmete süstematiseerimise ja statistilise otsustuse usaldatavuse tähendust;
8) arvutab juhusliku suuruse jaotuse arvkarakteristikuid ning teeb nende alusel järeldusi jaotuse või uuritava probleemi kohta;
9) leiab valimi järgi üldkogumi keskmise usalduspiirkonna;
10) kogub andmestiku ja analüüsib seda arvutil statistiliste vahenditega.

Õppesisu

Permutatsioonid, kombinatsioonid ja variatsioonid. Sündmus. Sündmuste liigid. Klassikaline tõenäosus. Suhteline sagedus, statistiline tõenäosus. Geomeetriline tõenäosus. Sündmuste liigid:
sõltuvad ja sõltumatud, välistavad ja mittevälistavad. Tõenäosuste liitmine ja korrutamine.
Bernoulli valem. Diskreetne ja pidev juhuslik suurus, binoomjaotus, jaotuspolügoon ning arvkarakteristikud (keskväärtus, mood, mediaan, dispersioon, standardhälve). Rakendusülesanded. Üldkogum ja valim. Andmete kogumine ja süstematiseerimine. Statistilise andmestiku analüüsimine ühe tunnuse järgi. Korrelatsiooniväli. Lineaarne korrelatsioonikordaja. Normaaljaotus (näidete varal). Statistilise otsustuse usaldatavus keskväärtuse usaldusvahemiku näitel. Andmetöötluse projekt, mis realiseeritakse arvutiga (soovitatavalt koostöös mõne teise õppeainega).

VII kursus „Funktsioonid I. Arvjadad”

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni uurimisega seonduvaid mõisteid;
2) kirjeldab graafiliselt esitatud funktsiooni omadusi; skitseerib graafikuid ning joonestab neid arvutiprogrammidega;
3) selgitab pöördfunktsiooni mõistet, leiab lihtsama funktsiooni pöördfunktsiooni ning skitseerib või joonestab vastavad graafikud;
4) esitab liitfunktsiooni lihtsamate funktsioonide kaudu;
5) leiab valemiga esitatud funktsiooni määramispiirkonna, nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonna algebraliselt; kontrollib, kas funktsioon on paaris või paaritu;
6) uurib arvutiga ning kirjeldab funktsiooni $y = f(x)$ graafiku seost funktsioonide $y = f(x) + a$,
7) $y = f(x + a)$, $y = f(ax)$, $y = a f(x)$ graafikutega;
8) selgitab arvjada, aritmeetilise ja geomeetrilise jada ning hääbuva geomeetrilise jada mõistet;
9) tuletab aritmeetilise ja geomeetrilise jada esimese n liikme summa ja hääbuva geomeetrilise jada summa valemid ning rakendab neid ning aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme valemeid ülesandeid lahendades;
10) selgitab jada piirväärtuse olemust ning arvutab piirväärtuse; teab arvude π ja e tähendust;
11) lahendab elulisi ülesandeid aritmeetilise, geomeetrilise ning hääbuva geomeetrilise jada põhjal.

Õppesisu

Funktsioonid $y=ax+b$, $y = ax^2 + bx + c$, $y = a/x$ (kordavalt). Funktsiooni mõiste ja üldtähis.

Funktsiooni esitusviisid. Funktsiooni määramis- ja muutumispiirkond. Paaris- ja paaritu funktsioon. Funktsiooni nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkond. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine. Funktsiooni ekstreemum. Astmefunktsioon. Funktsioonide $y=x$, $y = x^2$, $y = x^3$,

$y = x^{-1}$, $y = x^{-2}$, $y = \sqrt{x}$, $y = \sqrt[3]{x}$ $y = |x|$ graafikud ja omadused. Liitfunktsioon. Pöördfunktsioon.

Funktsioonide $y = f(x)$, $y= f(x) + a$, $y = f(x + a)$, $y = f(ax)$, $y = a f(x)$ graafikud arvutil.

Arvjada mõiste, jada üldliige, jadade liigid. Aritmeetiline jada, selle omadused. Aritmeetilise jada üldliikme valem ning esimese n liikme summa valem. Geomeetriline jada, selle omadused.

Geomeetrilise jada üldliikme valem ning esimese n liikme summa valem. Arvjada piirväärtus.

Piirväärtuse arvutamine. Hääbuv geomeetriline jada, selle summa. Arv e piirväärtusena. Ringjoone pikkus ja ringi pindala piirväärtusena, arv π. Rakendusülesanded.

VIII kursus „Funktsioonid II”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise olemust;
2) lahendab liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise ülesandeid;
3) kirjeldab eksponentfunktsiooni, sh funktsiooni $y = e_x$ omadusi;
4) selgitab arvu logaritmi mõistet ja selle omadusi; logaritmib ning potentseerib lihtsamaid avaldisi;
5) kirjeldab logaritmfunktsiooni ja selle omadusi;
6) joonestab eksponent- ja logaritmfunktsiooni graafikuid ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
7) lahendab lihtsamaid eksponent- ja logaritmvõrrandeid ning -võrratusi;
8) kasutab eksponent- ja logaritmfunktsioone reaalse elu nähtusi modelleerides ning uurides.

Õppesisu
Liitprotsendiline kasvamine ja kahanemine. Eksponentfunktsioon, selle graafik ja omadused. Arvu logaritm. Korrutise, jagatise ja astme logaritm. Logaritmimine ja potentseerimine. Üleminek logaritmi ühelt aluselt teisele. Logaritmfunktsioon, selle graafik ja omadused. Eksponent- ja logaritmvõrrand, nende lahendamine. Rakendusülesandeid eksponent- ja logaritmvõrrandite kohta. Eksponent- ja logaritmvõrratus.

IX kursus „Funktsiooni piirväärtus ja tuletis”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab funktsiooni perioodilisuse mõistet ning siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni mõistet;
2) joonestab siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni graafikuid ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;
3) leiab lihtsamate trigonomeetriliste võrrandite üldlahendid ja erilahendid etteantud piirkonnas, lahendab lihtsamaid trigonomeetrilisi võrratusi;
4) selgitab funktsiooni piirväärtuse ja tuletise mõistet ning tuletise füüsikalist ja geomeetrilist tähendust;
5) tuletab funktsioonide summa, vahe, korrutise ja jagatise tuletise leidmise eeskirjad ning rakendab neid;
6) leiab funktsiooni esimese ja teise tuletise.

Õppesisu
Funktsiooni perioodilisus. Siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni graafik ning omadused.
Mõisted *arcsin m*, *arccos m*, *arctan m*. Lihtsamad trigonomeetrilised võrrandid.

Funktsiooni piirväärtus ja pidevus. Argumendi muut ja funktsiooni muut. Hetkkiirus. Funktsiooni graafiku puutuja tõus. Funktsiooni tuletise mõiste. Funktsiooni tuletise geomeetriline tähendus.
Funktsioonide summa ja vahe tuletis. Kahe funktsiooni korrutise tuletis. Astmefunktsiooni tuletis. Kahe funktsiooni jagatise tuletis. Liitfunktsiooni tuletis. Funktsiooni teine tuletis. Trigonomeetriliste funktsioonide tuletised. Eksponent- ja logaritmfunktsiooni tuletis. Tuletiste tabel.

X kursus „Tuletise rakendused”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi;
2) selgitab funktsiooni kasvamise ja kahanemise seost funktsiooni tuletise märgiga, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmise eeskirja;
3) leiab funktsiooni kasvamis- ja kahanemisvahemikud, ekstreemumid; funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemikud ning käänupunkti;
4) uurib funktsiooni täielikult ja skitseerib funktsiooni omaduste põhjal graafiku;
5) leiab funktsiooni suurima ja vähima väärtuse etteantud lõigul;
6) lahendab rakenduslikke ekstreemumülesandeid (sh majandussisuga).

Õppesisu
Puutuja tõus. Joone puutuja võrrand. Funktsiooni kasvamis- ja kahanemisvahemik; funktsiooni ekstreemum; ekstreemumi olemasolu tarvilik ja piisav tingimus. Funktsiooni suurim ja vähim väärtus lõigul. Funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemik, käänupunkt. Funktsiooni uurimine tuletise abil. Funktsiooni graafiku skitseerimine funktsiooni omaduste põhjal. Funktsiooni tuletise kasutamise rakendusülesandeid. Ekstreemumülesanded.

XI kursus „Integraal. Planimeetria kordamine”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab algfunktsiooni mõistet ning leiab lihtsamate funktsioonide määramata integraale põhiintegraalide tabeli, integraali omaduste ja muutuja vahetuse järgi;
2) selgitab kõvertrapetsi mõistet ning rakendab Newtoni-Leibnizi valemit määratud integraali leides;
3) arvutab määratud integraali abil kõvertrapetsi pindala, mitmest osast koosneva pinnatüki ja kahe kõveraga piiratud pinnatüki pindala ning lihtsama pöördkeha ruumala;
4) selgitab geomeetriliste kujundite ja nende elementide omadusi, kujutab vastavaid kujundeid joonisel; uurib arvutiga geomeetriliste kujundite omadusi ning kujutab vastavaid kujundeid joonisel;
5) selgitab kolmnurkade kongruentsuse ja sarnasuse tunnuseid, sarnaste hulknurkade omadusi ning kujundite ümbermõõdu ja ruumala arvutamist;

6) lahendab planimeetria arvutusülesandeid ja lihtsamaid tõestusülesandeid;
7) kasutab geomeetrilisi kujundeid kui mudeleid ümbritseva ruumi objektide uurimisel.

Õppesisu
Algfunktsiooni ja määramata integraali mõiste. Integraali omadused. Muutuja vahetus integreerimisel. Kõvertrapets, selle pindala piirväärtusena. Määratud integraal, Newtoni-Leibnizi valem. Integraali kasutamine tasandilise kujundi pindala, hulktahuka pöördkeha ruumala ning töö arvutamisel. Kolmnurk, selle sise- ja välisnurk, kolmnurga sisenurga poolitaja, selle omadus. Kolmnurga sise-ja ümberringjoon. Kolmnurga mediaan, mediaanide omadus. Kolmnurga kesklõik, selle omadus. Meetrilised seosed täisnurkses kolmnurgas. Hulknurk, selle liigid. Kumera hulknurga sisenurkade summa. Hulknurkade sarnasus. Sarnaste hulknurkade ümbermõõtude suhe ja pindalade suhe. Hulknurga sise- ja ümberringjoon. Rööpkülik, selle eriliigid ja omadused. Trapets, selle liigid. Trapetsi kesklõik, selle omadused. Kesknurk ja piirdenurk. Thalese teoreem. Ringjoone lõikaja ning puutuja. Kõõl- ja puutujahulknurk. Kolmnurga pindala. Rakenduslikud geomeetriaülesanded.

XII kursus „Geomeetria I”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab punkti koordinaate ruumis;
2) selgitab ruumivektori mõistet, lineaartehteid vektoritega, vektorite kollineaarsuse ja komplanaarsuse tunnuseid ning vektorite skalaarkorrutist;
3) tuletab sirge ja tasandi võrrandid ning kirjeldab sirge ja tasandi vastastikuseid asendeid;
4) arvutab kahe punkti vahelise kauguse, vektori pikkuse ja kahe vektori vahelise nurga;
5) koostab sirge ja tasandi võrrandeid;
6) määrab võrranditega antud kahe sirge, sirge ja tasandi, kahe tasandi vastastikuse asendi ning arvutab nurga nende vahel;
7) kasutab vektoreid geomeetrilise ja füüsikalise sisuga ülesandeid lahendades.

Õppesisu
Stereomeetria asendilaused: nurk kahe sirge, sirge ja tasandi ning kahe tasandi vahel, sirgete ja tasandite ristseis ning paralleelsus, kolme ristsirge teoreem, hulknurga projektsiooni pindala.
Ristkoordinaadid ruumis. Punkti koordinaadid ruumis, punkti kohavektor. Vektori koordinaadid ruumis, vektori pikkus. Lineaartehted vektoritega. Vektorite kollineaarsus ja komplanaarsus, vektori avaldamine kolme mis tahes mittekomplanaarse vektori kaudu. Kahe vektori skalaar-korrutis. Kahe vektori vaheline nurk. Sirge võrrandid ruumis, tasandi võrrand. Võrranditega antud sirgete ja tasandite vastastikuse asendi uurimine, sirge ja tasandi lõikepunkt, võrranditega antud sirgete vahelise nurga leidmine. Rakendusülesanded.

XIII kursus „Geomeetria II”

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) kirjeldab hulktahukate ja pöördkehade liike ning nende pindalade arvutamise valemeid;
2) tuletab silindri, koonuse või kera ruumala valemi;
3) kujutab joonisel prismat, püramiidi, silindrit, koonust ja kera ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga;
4) arvutab kehade pindala ja ruumala ning nende kehade ja tasandi lõike pindala;
5) kasutab hulktahukaid ja pöördkehi kui mudeleid ümbritseva ruumi objekte uurides.

Õppesisu
Prisma ja püramiid, nende pindala ja ruumala, korrapärased hulktahukad. Pöördkehad; silinder, koonus ja kera, nende pindala ja ruumala, kera segment, kiht, vöö ja sektor. Ülesanded hulktahukate ja pöördkehade kohta. Hulktahukate ja pöördkehade lõiked tasandiga. Rakendusülesanded.

XIV kursus Matemaatika rakendused, reaalsete protsesside uurimine

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab matemaatilise modelleerimise ning selle protseduuride üldist olemust;
2) tunneb lihtsamate mudelite koostamiseks vajalikke meetodeid ja funktsioone;
3) kasutab mõningaid loodus- ja majandusteaduse olulisemaid mudeleid ning meetodeid;
4) lahendab tekstülesandeid võrrandite abil;
5) märkab reaalse maailma valdkondade mõningaid seaduspärasusi ja seoseid;
6) koostab kergesti modelleeritavate reaalsuse nähtuste matemaatilisi mudeleid ning kasutab neid tegelikkuse uurimiseks;
7) kasutab tasku- ja personaalarvutit ülesannete lahendamisel.

Õppesisu
Matemaatilise mudeli tähendus, nähtuse modelleerimise etapid, mudeli headuse ja rakendatavuse hindamine. Tekstülesannete (sh protsentülesannete) lahendamine võrrandite kui ülesannete matemaatiliste mudelite koostamise ja lahendamise abil.
Lineaar-, ruut- ja eksponentfunktsioone rakendavad mudelid loodus- ning majandusteaduses, tehnoloogias ja mujal (nt füüsikaliste suuruste seosed, orgaanilise

kasvamise mudelid bioloogias, nõudlus- ja pakkumisfunktsioonid ning marginaalfunktsioonid majandusteaduses, materjalikulu arvutused tehnoloogias jne). Kursuse käsitlus tugineb arvutusvahendite kasutamisele (tasku- ja personaalarvutid)

Ainevaldkond LOODUSAINED

Loodusteaduslik pädevus

Loodusteaduslik pädevus väljendub loodusteaduste- ja tehnoloogiaalases kirjaoskuses, mis hõlmab oskust vaadelda, mõista ja selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalses keskkonnas (edaspidi keskkond) toimuvaid nähtusi, analüüsida keskkonda kui terviksüsteemi, märgata selles esinevaid probleeme, teha põhjendatud otsuseid neid lahendades, järgides loodusteaduslikku meetodit ning kasutades teadmisi bioloogilistest, füüsikalis-keemilistest ja tehnoloogilistest süsteemidest, väärtustada loodusteadusi kui kultuuri osa, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning loodusressursside säästvat kasutamist.

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) analüüsib ja interpreteerib keskkonnas toimuvaid nii vahetult tajutavaid kui ka meeltele tajumatuid nähtusi mikro-, makro- ja megatasemel ning mõistab mudelite osa reaalsete objektide kirjeldamisel;
2) oskab iseseisvalt leida ning kasutada loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase info hankimiseks eesti- ja võõrkeelseid allikaid, mis on esitatud sõnalisel, numbrilisel või sümbolite tasandil, oskab hinnata neid kriitiliselt ning väärtustada nii isiku kui ka ühiskonna tasandil;
3) oskab määratleda ja lahendada keskkonnaprobleeme, eristada neis loodusteaduslikku ja sotsiaalset komponenti, kasutades loodusteaduslikku meetodit koguda infot, sõnastada uurimisküsimusi või hüpoteese, kontrollida muutujaid vaatluse või katsega, analüüsida ja interpreteerida tulemusi, teha järeldusi ning koostada juhendamise korral uurimisprojekti;
4) kasutab bioloogias, keemias, füüsikas ja geograafias omandatud süsteemseid teadmisi loodusteaduslikke, tehnoloogiaalaseid ning sotsiaalteaduslikke probleeme lahendades ja põhjendatud otsuseid tehes;
5) mõistab loodusainete omavahelisi seoseid ja eripära ning uute interdistsiplinaarsete teadusvaldkondade kohta selles süsteemis;
6) mõistab teadust kui teaduslike teadmiste hankimise protsessi selle ajaloolises ja tänapäevases kontekstis, oskab hinnata loovuse osa teadusavastustes ning teaduse piiranguid reaalse maailma suhtes;
7) hindab ja prognoosib teaduse ja tehnoloogia saavutuste mõju keskkonnale, tuginedes loodusteaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele ja eetilis-moraalsetele seisukohtadele ning arvestades õigusakte;
8) väärtustab keskkonda kui tervikut ja järgib jätkusuutliku eluviisi tavasid, tuginedes tõendusmaterjalidele, suhtub vastutustundlikult keskkonda;
9) tunneb huvi keskkonnas toimuvate lokaalsete ja globaalsete nähtuste ning loodusteaduste ja tehnoloogia arengu vastu, oskab teha põhjendatud otsuseid karjääri valides ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad bioloogia, geograafia (loodusgeograafia), füüsika ja keemia. Kursused jagunevad kohustuslikeks ja valikkursusteks. Kohustuslike kursuste arv õppeaineti on järgmine:

1) bioloogia – 4 kursust;
2) geograafia (loodusgeograafia) – 2 kursust;
3) keemia – 3 kursust;
4) füüsika – 5 kursust.

Õppeainete valikkursused on:

1) „Rakendusbioloogia“ (loodussuund)
2) „Keemiliste protsesside seaduspärasused“ (loodussuund)
3) „Elementide keemia“ (humanitaar-, sotsiaal- ja loodussuund)
4) „Füüsika ja tehnika“ (loodussuund)
5) „Teistsugune füüsika“ (loodussuund)

Ainevaldkonna kirjeldus

Valdkonna õppeainetega kujundatakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, seostades järgmisi valdkondi:

1) empiiriliste teadmiste omandamine bioloogilistest ja füüsikalis-keemilistest süsteemidest (mõisted, seaduspärasused ning teooriad, mis määravad konkreetse õppeaine sisu ja vastavad konkreetse aja teaduse saavutustele);
2) loodusteadusliku meetodi omandamine, mis sisaldab ka teaduslikku suhtumist, sh vigade tunnistamist. Loodusteadusliku uurimismeetodi kaudu on seotud kõik loodusvaldkonna õppeained, moodustades ühise aluse;
3) probleemide lahendamise ja otsuste tegemise oskuste arendamine, arvestades nii loodusteaduslikke kui ka majanduslikke, poliitilisi, sotsiaalseid, eetilisi ja moraalseid aspekte;
4) õpilaste personaalsete võimete, sh loovuse, kommunikatsiooni- ja koostööoskuste arendamine, hoiakute kujundamine loodusteaduste, tehnoloogia ja ühiskonna suhtes; riskide teadvustamine ja karjääriteadlikkuse kujundamine.

Kohustuslike õppeainete sisu on kindlaks määratud nüüdisaegse loodusteaduse saavutuste põhjal. Loodusteaduslike mõistete, seaduspärasuste ja teooriate õppimise alusel kujuneb õpilastel loodusteaduslike teadmiste süsteem, mis toetab keskkonna-, sh sotsiaalteaduslike probleemide lahendamist. Erilist tähelepanu pööratakse kõrgemat järku mõtlemisoperatsioone arendavatele tegevustele, loova ja kriitilise mõtlemise arendamisele.

Oluline koht on uurimuslikul õppel, mis toimub nii praktiliste tööde kui ka teoreetilise iseloomuga igapäevaeluprobleemide lahendamise kaudu. Õpilased omandavad oskuse tunda ära loodusteaduslikke probleeme erinevates olukordades, esitada uurimisküsimusi, sõnastada hüpoteese, planeerida uurimistegevusi ning korraldada tulemuste analüüsi ja

tõlgendamist. Tähtsal kohal on teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskuse kujundamine. Omandatakse igapäevaeluga seotud probleemide lahendamise ja kompetentsete otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus, tehis- ja sotsiaalses keskkonnas ning karjäärivalikul.
Oluline on ainevaldkonna sisemine lõiming, mis loob arusaama keskkonnast kui terviksüsteemist nii mikro-, makro- kui ka mega- (globaalsel) tasandil, õpetab väärtustama jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi, mõistma loodusainete kohta kultuurikontekstis ning loob võimalused elukutsevalikuks nii loodusteaduste ja tehnoloogiaga seotud erialadel kui ka toimetulekuks kõigis teistes eluvaldkondades.

Bioloogia õppimise eesmärk on saada probleemide lahendamise kaudu tervikülevaade elu mitmekesisuse, organismide ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning keskkonnakaitse ja rakendusbioloogia põhiprintsiipidest. Ühtlasi saavad õpilased ülevaate bioloogiateaduste põhilistest seaduspärasustest, teooriatest, praktilistest väljunditest, tulevikusuundumustest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest, mis abistab neid ka elukutsevalikus.

Geograafia kuulub integreeriva õppeainena nii loodus- kui ka sotsiaalteaduste hulka. Geograafiat õppides kujuneb õpilastel arusaam Maast kui terviksüsteemist, looduses ja ühiskonnas esinevatest protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Rõhk on keskkonna ja inimtegevuse vastastikuste seoste tundmaõppimisel, õpilastel kujunevad säästlikku eluviisi, looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning kodanikuaktiivsust väärtustavad hoiakud.

Keemia õpetusega taotletakse õpilaste keemiaalaste teadmiste ja loodusteadusliku maailmapildi avardumist. Õpilased saavad ülevaate keemiliste protsesside põhilistest seaduspärasustest, seostest erinevate nähtuste ja seaduspärasuste vahel, keemia tulevikusuundumustest ning nendega seotud rakendustest ja elukutsetest, mis abistab neid ka elukutsevalikus.

Füüsika õppes käsitletakse nähtusi süsteemselt, taotledes terviklikku ettekujutust füüsikast kui fundamentaalsest teadusest. Füüsikat õppides kujuneb õpilastel nüüdisaegne terviklik maailmapilt ning keskkonda säästev hoiak. Füüsika õpe on tihedalt seotud matemaatikaga, loob aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnikaga seotud elukutseid.

Üldpädevuste kujundamine

Väärtuspädevus – loodusainete õpetamisel kujundatakse õpilaste suhtumist teadusesse kui inimtegevuse tähtsasse valdkonda, arendatakse huvi loodusteaduste vastu, süvendatakse säästlikku hoiakut keskkonna, sh kõige elava suhtes, väärtustatakse jätkusuutlikku, vastutustundlikku ning tervislikku eluviisi.

Sotsiaalne pädevus kujuneb eelkõige dilemmade lahendamise ja sotsiaalteaduslike otsuste tegemise protsessis, kus arvestatakse lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele ka

inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilis-moraalseid seisukohti. Oluline on rühmatöö, ajurünnakud, rollimängud, kriitiliste esseede kirjutamine ja analüüs.

Loodusained toetavad õpipädevuse kujunemist erinevate õpitegevuste kaudu. Õpipädevust arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamisega: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust, analüüsida, tõlgendada ning esitada tulemusi. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Matemaatikapädevus kujuneb eelkõige uurimusliku õppega, kus õpilastel tuleb katse- või vaatlusandmeid esitada tabelina ja arvjoonisena, neid analüüsida, leida seoseid ning siduda arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. Loodusainete õppimisel analüüsitakse mõõtmistulemusi (sh mõõtemääramatust), esitades eri objekte ja protsesse neid võrreldes ning omavahel seostades.

Ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel on oluline koht probleemidepõhisel käsitlusel, interdistsiplinaarse iseloomuga õppematerjali rakendusvõimaluste tutvustamisel ning loodusteaduslike teadmiste olulisuse teadvustamisel erinevates elukutsetes. Kõrgema taseme mõtlemisoskusi nõudvad õpitegevused, kriitiliste esseede kirjutamine ja analüüs loodusainete tundides annavad tugeva aluse ettevõtlusega tegelemiseks.

Õpilaste initsiatiivi toetamine õppes (katsete disainimine, rollimängud, väitlused jm õppetegevused) aitab neil kujuneda mõtlemis- ning algatusvõimelisteks isikuteks, kes lähenevad loovalt ning paindlikult elus ettetulevatele probleemidele (muutuv tööjõuturg, majanduskriisid jms). Õpilaste kaasamine õppetegevuse planeerimisse ning reflekteerimisse aitab neil võtta vastutuse õppimise eest enda peale.

Sotsiaalteaduslike probleemide lahendamise ning otsuste langetamise käigus süvendatakse õpilase teadlikkust demokraatliku ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilane saaks oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.

Suhtluspädevust arendatakse nii uurimuslike tööde tulemuste kirjaliku ja suulise esituse, dilemmade ja sotsiaalteaduslike probleemide lahendamise kui ka loodusteadusliku info otsimise ning interpreteerimise kaudu, kasutades nii eesti- kui ka võõrkeelseid teabeallikaid. Arendatakse loodusteadusliku keele korrektset kasutamist ja oskust arusaadavalt vahendada loodusteaduslikke probleeme ühiskonna liikmete vahel.

Enesemääratluspädevust arendatakse bioloogiatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, sh viirushaiguste probleeme, selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust ning teadmatusest ja väärinterpretatsioonist tekkivaid ohte.

Lõiming

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kõik loodusained toetavad õpipädevuse kujunemist ning elukestva õppe väärtustamist. Probleemide lahendamine ja uurimusliku õppe rakendamine süvendavad koolist igapäevaellu ülekantavate oskuste kujunemist. Õpipädevuse kujunemisel on suur roll IKT-põhistel keskkondadel, mis on tihti õpilastele relevantsemad kui koolitund.

Loodusvaldkonna õppeainete ühine eesmärk on kujundada õppimisesse positiivne suhtumine, mis on ühtlasi elukestva õppimise üks tähtsamaid eeldusi. See saavutatakse nii tänu õpilase individuaalse eripära aktsepteerimisele kui ka kujundava hindamissüsteemi kaudu uurimuslike tööde korraldamisele, probleemide lahendamisele ning otsuste tegemisele. Õpilasel avardatakse ettekujutust loodusteadusvaldkonna erialadest ning kujundatakse nüüdisaegset ettekujutust teadlase tööst.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Gümnaasiumiastmes kujundavad õpilased keskkonnaküsimustes otsuste langetamise ning hinnangute andmise oskusi, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi ja piiranguid ning normatiivdokumente. See toetab valmisoleku kujunemist tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Tutvustatakse uusi teadussaavutuste materjale ja tehnoloogiaid, et väärtustada loodusteaduste rolli inimeste elukvaliteedi parandamisel. Rakendatakse uuenduslikke õppemeetodeid, mis toetavad õpilaste algatusvõimet, loovust ja kriitilise mõtlemise võimet ning võimaldavad hinnata uute teadussaavutustega kaasnevaid eeliseid ja riske.

Tervis ja ohutus. Eksperimentaalsete töödega kujundatakse õpilastes turvalisi tööviise, et vältida riske ja soodustada adekvaatset käitumist õnnetuse korral. Loodusaineid õppides kujuneb õpilastel arusaam tervislikest eluviisidest nii informatiivsel kui ka väärtushinnangulisel tasandil.

Läbivat teemat „Teabekeskkond“ käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ elluviimist toetavad loodusained eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.

Kultuuriline identiteet. Väärtustatakse Eestiga seotud loodusteadlasi ja nende tööd ning kujundatakse sallivust erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

BIOLOOGIA

Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Gümnaasiumi bioloogiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ning süsteemset mõtlemist;
2) tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu, saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
3) saab süsteemse ülevaate elusloodusest ja selle olulisematest protsessidest ning kasutab korrektset bioloogiaalast sõnavara;
4) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi;
5) kasutab bioloogiainfo leidmiseks erinevaid, sh elektroonilisi teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
6) rakendab bioloogiaprobleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit;
7) langetab igapäevaeluga seotud kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele ja eetilis-moraalsetele seisukohtadele, arvestades õigusakte ning prognoosib otsuste tagajärgi;
8) on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning rakendab bioloogias saadud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

I kursus

Kursuse sisu
1. Bioloogia uurimisvaldkonnad (9 tundi)
Elu tunnused, elusa ja eluta looduse võrdlus. Elusloodusе organiseerituse tasemed ning nendega seotud bioloogia haruteadused ja vastavad elukutsed. Elusloodusе molekulaarset, rakulist, organismilist, populatsioonilist ja ökosüsteemilist organiseerituse taset iseloomustavad elu tunnused. Loodusteadusliku uuringu kavandamine ja tegemine ning tulemuste analüüsimine ja esitamine. Loodusteadusliku meetodi rakendamine, lahendades bioloogiaalaseid ja igapäevaelu probleeme.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1.Väikesemahulise uurimusliku töö tegemine, et saada ülevaadet loodusteaduslikust uurimismeetodist.
2. Organismide koostis (8 tundi)
Elus- ja eluta looduse keemilise koostise võrdlus. Vee omaduste seos organismide elutalitlusega. Peamiste katioonide ja anioonide esinemine ning tähtsus rakkudes ja organismides. Biomolekulide üldine ehitus ja ülesanded. Organismides esinevate peamiste biomolekulide – süsivesikute, lipiidide, valkude ja nukleiinhapete – ehituslikud ning talitluslikud seosed. DNA ja RNA ehituse ning ülesannete võrdlus. Vee, mineraalainete ja biomolekulide osa tervislikus toitumises.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Eri organismide keemilise koostise võrdlemine, kasutades infoallikana internetimaterjale.

3. Rakk (9 tundi)
Rakuteooria põhiseisukohad, selle olulisus elusloodusе ühtsuse mõistmisel. Rakkude ehituse ja talitluse omavaheline vastavus peamiste inimkudede näitel. Päristuumse raku ehituse seos bioloogiliste protsessidega loomaraku põhjal. Rakutuuma ja selles sisalduvate kromosoomide tähtsus. Rakumembraani peamised ülesanded, ainete passiivne ja aktiivne transport. Ribosoomide, lüsosoomide, Golgi kompleksi ja mitokondrite osa bioloogilistes protsessides. Tsütoplasmavõrgustiku ja tsütoskeleti talitlus. Raku ehituse ja talitluse terviklikkus, organellide omavaheline koostöö.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Loomaraku osade ehituslike ja talitluslike seoste uurimine arvutimudeli või praktilise tööga.
2. Epiteel-, lihas-, side- ja närvikoe rakkude eristamine mikroskoobis ning nendel esinevate peamiste rakuosiste kirjeldamine.

4. Rakkude mitmekesisus (9 tundi)
Taimerakule iseloomulike plastiidide, vakuoolide ja rakukesta seos taimede elutegevusega. Seeneraku ehituse ja talitluse erinevused võrreldes teiste päristuumsete rakkudega. Seente roll looduses ja inimtegevuses, nende rakendusbioloogiline tähtsus. Inimese nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Eeltuumse raku ehituse ja talitluse erinevus võrreldes päristuumse rakuga. Bakterite elutegevusega kaasnev mõju loodusele ja inimtegevusele. Inimese nakatumine bakterhaigustesse, selle vältimine. Bakterite rakendusbioloogiline tähtsus.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Looma-, taime- ja seeneraku eristamine mikroskoobis ning nende peamiste rakuosiste kirjeldamine.
2. Plastiidide mitmekesisuse kirjeldamine valgusmikroskoobiga vaatluse tulemusena.
3. Seente või bakterite kasvu mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) võrdleb elus- ja eluta looduse tunnuseid ning eristab elusloodusele ainuomaseid tunnuseid;
2) seostab elusloodusе organiseerituse tasemeid elu tunnustega ning kirjeldab neid uurivaid bioloogiateadusi ja elukutseid;
3) põhjendab teadusliku meetodi vajalikkust loodusteadustes ja igapäevaelu probleemide lahendamisel;
4) kavandab ja viib läbi eksperimente lähtuvalt loodusteaduslikust meetodist;
5) analüüsib loodusteadusliku meetodi rakendamisega seotud tekste ning annab neile põhjendatud hinnanguid;
6) väärtustab loodusteaduslikku meetodit usaldusväärsete järelduste tegemisel.
7) võrdleb elus- ja eluta looduse keemilist koostist;
8) seostab vee omadusi organismide talitlusega;
9) selgitab peamiste katioonide ja anioonide tähtsust organismide ehituses ning talitluses;
10) seostab süsivesikute, lipiidide ja valkude ehitust nende ülesannetega;

11) võrdleb DNA ja RNA ehitust ning ülesandeid;
12) väärtustab vee, mineraalainete ja biomolekulide osa tervislikus toitumises.
13) selgitab elusloodusе ühtsust, lähtudes rakuteooria põhiseisukohtadest;
14) seostab inimese epiteel-, lihas-, side- ja närvikoe rakkude ehitust nende talitlusega ning eristab vastavaid kudesid mikropreparaatidel, mikrofotodel ja joonistel;
15) selgitab rakutuuma ja kromosoomide osa raku elutegevuses;
16) võrdleb ainete aktiivset ja passiivset transporti läbi rakumembraani;
17) seostab loomaraku osade (rakumembraani, rakutuuma, ribosoomide, mitokondrite, lüsosoomide, Golgi kompleksi, tsütoplasmavõrgustiku ja tsütoskeleti) ehitust nende talitlusega;
18) eristab loomaraku peamisi koostisosi mikrofotodel ja joonistel;
19) koostab ning analüüsib skemaatilisi jooniseid ja mõistekaarte raku koostisosade omavaheliste talitluslike seoste kohta.
20) valdab mikroskopeerimise peamisi võtteid;
21) analüüsib plastiidide, vakuoolide ja rakukesta ülesandeid taime elutegevuses;
22) võrdleb looma-, taime- ja seeneraku ehitust ning eristab neid nähtuna mikropreparaatidel, mikrofotodel ja joonistel;
23) võrdleb bakteriraku ehitust päristuumsete rakkudega;
24) eristab bakteri-, seene-, taime- ja loomarakke mikrofotodel ning joonistel;
25) toob näiteid seente ja bakterite rakendusbioloogiliste valdkondade kohta;
26) seostab inimesel levinumaisse seen- ja bakterhaigustesse nakatumise viise nende vältimise võimalustega ning väärtustab tervislikke eluviise;
27) hindab seente ja bakterite osa looduses ja inimtegevuses ning väärtustab neid elusloodusе oluliste osadena.

II kursus

Kursuse sisu

1.Organismide energiavajadus (10 tundi)

Organismide energiavajadus, energia saamise viisid autotroofsetel ja heterotroofsetel organismidel. Organismi üldine aine- ja energiavahetus. ATP universaalsus energia salvestamises ja ülekandes. Hingamine kui organismi varustamine energiaga. Hingamise etappideks vajalikud tingimused ja tulemused. Aeroobne ja anaeroobne hingamine. Käärimine kui anaeroobne hingamine, selle rakenduslik tähtsus. Fotosünteesi eesmärk ja tulemus. Üldülevaade fotosünteesi valgus- ja pimedusstaadiumist ning neid mõjutavatest teguritest. Fotosünteesi tähtsus taimedele, teistele organismidele ning biosfäärile.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Hingamise tulemuslikkust mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.
2. Fotosünteesi mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.

2.Organismide areng (12 tundi)

Suguline ja mittesuguline paljunemine eri organismirühmadel, nende tähtsus ja tulemus. Raku muutused rakutsükli eri faasides. Kromosoomistiku muutused mitoosis ja meioosis ning nende tähtsus. Mehe ja naise sugurakkude arengu võrdlus ning nende arengut mõjutavad tegurid.

Kehaväline ja kehasisene viljastumine eri loomarühmadel. Munaraku viljastumine naise organismis. Erinevate rasestumisvastaste vahendite toime ja tulemuslikkuse võrdlus. Suguhaigustesse nakatumise viisid ning haiguste vältimine. Inimese sünnieelses arengus toimuvad muutused, sünnitus. Lootejärgse arengu etapid selgroogsetel loomadel. Organismide eluiga mõjutavad tegurid. Inimese vananemisega kaasnevad muutused ja surm.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Uurimuslik töö keskkonnategurite mõjust pärmseente kasvule.
2. Kanamuna ehituse vaatlus.

3. Inimese talitluse regulatsioon (13 tundi)

Inimese närvisüsteemi üldine ehitus ja talitlus. Närviimpulsi moodustumist ja levikut mõjutavad tegurid. Keemilise sünapsi ehitus ning närviimpulsi ülekanne. Refleksikaar ning erutuse ülekanne lihasesse. Närviimpulsside toime lihaskoele ja selle regulatsioon. Peaaju eri osade ülesanded. Kaasasündinud ja omandatud refleksid. Inimese närvisüsteemiga seotud levinumad puuded ja haigused ning närvisüsteemi kahjustavad tegurid.

Elundkondade talitluse neuraalne ja humoraalne regulatsioon. Inimese sisekeskkonna stabiilsuse tagamise mehhanismid. Ülevaade inimorganismi kaitsemehhanismidest, immuunsüsteemist ja levinumatest häiretest. Seede-, eritus- ja hingamiselundkonna talitlus vere püsiva koostise tagamisel. Inimese energiavajadus ning termoregulatsioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Närviimpulsi teket ja levikut mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga.
2. Uurimuslik töö välisärritajate mõjust reaktsiooniajale.
3. Uurimuslik töö füüsilise koormuse mõjust organismi energiavajadusele (südame ja kopsude talitlusele).

Õpitulemused

1) analüüsib energiavajadust ja -saamist autotroofsetel ning heterotroofsetel organismidel;
2) selgitab ATP universaalsust energia salvestamises ja ülekandes;
3) selgitab keskkonnategurite osa hingamisetappide toimumises ning energia salvestamises;
4) toob käärimise rakendusbioloogilisi näiteid;
5) võrdleb inimese lihastes toimuva aeroobse ja anaeroobse hingamise tulemuslikkust;
6) analüüsib fotosünteesi eesmärke, tulemust ja tähtsust;
7) koostab ning analüüsib skemaatilisi jooniseid ja mõistekaarte fotosünteesi seoste kohta biosfääriga;
8) väärtustab fotosünteesi tähtsust taimedele, teistele organismidele ning kogu biosfäärile.
9) toob näiteid mittesugulise paljunemise vormide kohta eri organismirühmadel;
10) hindab sugulise ja mittesugulise paljunemise tulemust ning olulisust;
11) selgitab fotode ja jooniste põhjal mitoosi- ja meioosifaasides toimuvaid muutusi;
12) võrdleb inimese spermatogeneesi ja ovogeneesi ning analüüsib erinevuste põhjusi;

13) analüüsib erinevate rasestumisvastaste vahendite toimet ja tulemuslikkust ning väärtustab pereplaneerimist;
14) lahendab dilemmaprobleeme raseduse katkestamise otstarbekusest probleemsituatsioonides ning prognoosib selle mõju;
15) väärtustab tervislikke eluviise seoses inimese sugurakkude ja loote arenguga;
16) analüüsib inimese vananemisega kaasnevaid muutusi raku ja organismi tasandil ning hindab pärilikkuse ja keskkonnategurite mõju elueale.
17) seostab inimese närvisüsteemi osi nende talitlusega;
18) analüüsib eri tegurite mõju närviimpulsi tekkes ja levikus;
19) seostab närvisüsteemiga seotud levinumaid puudeid ja haigusi nende väliste ilmingutega;
20) omandab negatiivse hoiaku närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimise suhtes;
21) selgitab inimorganismi kaitsesüsteeme ning immuunsüsteemi tähtsust;
22) koostab ning analüüsib skemaatilisi jooniseid ja mõistekaarte neuraalse ja humoraalse regulatsiooni osa kohta inimorganismi talitluste kooskõlastamises;
23) selgitab vere püsiva koostise tagamise mehhanisme ja selle tähtsust;
24) kirjeldab inimese termoregulatsiooni mehhanisme ning nendevahelisi seoseid.

III kursus

Kursuse sisu

1. Molekulaarbioloogilised põhiprotsessid (10 tundi)

Organismi tunnuste kujunemist mõjutavad tegurid. Molekulaarbioloogiliste põhiprotsesside (replikatsiooni, transkriptsiooni ja translatsiooni) osa päriliku info realiseerumises. DNA ja RNA sünteesi võrdlus. Geenide avaldumine ja selle regulatsioon, geeniregulatsiooni häiretest tulenevad muutused inimese näitel. Geneetilise koodi omadused. Geneetilise koodi lahtimõtestamine valgusünteesis. Valgusünteesis osalevate molekulide ülesanded ning protsessi üldine kulg.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Molekulaarbioloogiliste põhiprotsesside uurimine arvutimudeliga.
2. Geneetilise koodi rakenduste uurimine arvutimudeliga.

2. Viirused ja bakterid (11 tundi)

DNA ja RNA viiruste ehituslik ja talitluslik mitmekesisus, näited ning tähtsus looduses. Viiruste levik ja paljunemine. HIVi organismisisene toime ning haigestumine AIDSi. Inimesel levinumad viirushaigused ning haigestumise vältimine. Bakterite levik ja paljunemine. Viiruste ja bakterite geenitehnoloogilised kasutusvõimalused. Geenitehnoloogia rakendamisega kaasnevad teaduslikud, seadusandlikud, majanduslikud ja eetilised probleemid. Geneetika ja geenitehnoloogiaga seotud teadusharud ning elukutsed.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Bakterite mitmekesisuse uurimine.
2. Bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.

3. Pärilikkus ja muutlikkus (14 tundi)

Pärilikkus ja muutlikus kui elutunnused. Päriliku muutlikkuse osa organismi tunnuste kujunemisel. Mutatsioonilise ja kombinatiivse muutlikkuse roll looduses ning inimtegevuses. Mittepäriliku muutlikkuse tekkemehhanismid ja tähtsus. Päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse omavaheline seos inimese näitel.

Mendeli hübridiseerimiskatsetes ilmnenud seaduspärasused ja nende rakenduslik väärtus. Soo määramine inimesel ning suguliiteline pärandumine. Geneetikaülesanded Mendeli seadusest, AB0- ja reesussüsteemi vererühmadest ning suguliitelisest pärandumisest. Pärilikkuse ja keskkonnategurite mõju inimese tervislikule seisundile.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Praktiline töö keskkonnategurite mõjust reaktsiooninormi avaldumisele.
2. Päriliku muutlikkuse tekkemehhanismide ja avaldumise uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused

1) hindab pärilikkuse ja keskkonnategurite osa organismi tunnuste kujunemisel;
2) analüüsib DNA, RNA ja valkude osa päriliku info avaldumises;
3) võrdleb DNA ja RNA sünteesi kulgu ning tulemusi;
4) hindab geeniregulatsiooni osa inimese ontogeneesi eri etappidel ning väärtustab elukeskkonna mõju geeniregulatsioonile;
5) koostab sellise eksperimendi kavandi, mis tõestab molekulaarbioloogiliste põhiprotsesside universaalsust;
6) toob näiteid inimese haiguste kohta, mis seostuvad geeniregulatsiooni häiretega;
7) selgitab geneetilise koodi omadusi ning nende avaldumist valgusünteesis;
8) 8)selgitab valgusünteesi üldist kulgu.
9) selgitab viiruste ehitust ning toob näiteid inimesel esinevate viirushaiguste kohta;
10) analüüsib viiruste tunnuseid, mis ühendavad neid elusa ja eluta loodusega;
11) võrdleb viiruste ja bakterite levikut ja paljunemist;
12) seostab AIDSi haigestumist HIVi organismisisese toimega;
13) võrdleb viirus- ja bakterhaigustesse nakatumist, nende organismisisest toimet ja ravivõimalusi ning väärtustab tervislikke eluviise, et vältida nakatumist;
14) toob näiteid viiruste ja bakterite geenitehnoloogiliste rakenduste kohta;
15) toob näiteid pärilikkuse ja muutlikkuse avaldumise kohta eri organismirühmadel;
16) võrdleb mutatsioonilise ja kombinatiivse muutlikkuse tekkepõhjusi ning tulemusi;
17) analüüsib modifikatsioonilise muutlikkuse graafikuid;
18) hindab pärilikkuse ja keskkonnategurite mõju inimese tunnuste kujunemisel;
19) seostab Mendeli katsetes ilmnenud fenotüübilisi suhteid genotüüpide rekombineerumisega;
20) selgitab inimesel levinumate suguliiteliste puuete geneetilisi põhjusi;
21) lahendab geneetikaülesandeid Mendeli seadusest, AB0- ja reesussüsteemi vererühmadest ning suguliitelisest pärandumisest;
22) suhtub vastutustundlikult keskkonnategurite rolli inimese puuete ja haiguste tekkes.

IV kursus

Kursuse sisu

1. Bioevolutsioon (16 tundi)

Evolutsiooniidee täiustumise seos loodusteaduste arenguga. Darwini evolutsiooniteooria põhiseisukohad. Loodusteaduslikest uuringutest tulenevad evolutsioonitõendid. Eri seisukohad elu päritolu kohta Maal. Bioevolutsiooni varased etapid ja nüüdisaegsete eluvormide kujunemine. Olelusvõitlus, selle vormid. Loodusliku valiku vormid ja tulemused. Kohastumuste eri vormide kujunemine. Mutatsioonilise muutlikkuse, kombinatiivse muutlikkuse, geneetilise triivi ja isolatsiooni osa liigitekkes. Makroevolutsiooniliste protsesside – evolutsioonilise mitmekesistumise, täiustumise ja väljasuremise – tekkemehhanismid ning avaldumisvormid. Bioevolutsioon ja süstemaatika.

Inimlaste lahknemine inimahvidest ning uute tunnuste kujunemine. Perekond inimene, selle eripära võrreldes inimahvidega. Teaduslikud seisukohad nüüdisinimese päritolu kohta. Inimese evolutsiooni mõjutavad tegurid, bioloogiline ja sotsiaalne evolutsioon. Bioevolutsiooni pseudoteaduslikud käsitlused.

Evolutsiooni uurimisega seotud teadusharud ning elukutsed.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Olelusvõitluse tulemuste uurimine arvutimudeliga.
2. Praktiline töö loodusliku valiku tulemustest kodukoha looduses.

2. Ökoloogia (9 tundi)

Abiootiliste ökoloogiliste tegurite mõju organismide elutegevusele. Ökoloogilise teguri toime graafiline iseloomustamine ning rakendamise võimalused. Biootiliste ökoloogiliste tegurite mõju organismide erinevates kooseluvormides.

Ökosüsteemi struktuur ning selles esinevad vastastikused seosed. Toiduahela peamiste lülide – tootjate, tarbijate ja lagundajate – omavahelised toitumissuhted. Iseregulatsiooni kujunemine ökosüsteemis ning seda mõjutavad tegurid. Ökoloogilise tasakaalu muutuste seos populatsioonide arvu ja arvukusega. Ökoloogilise püramiidi reegli ülesannete lahendamine. Biosfääri läbiv energiavoog kui Maal eksisteeriva elu alus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Uuring abiootiliste tegurite mõjust populatsioonide arvule või arvukusele.
2. Ökosüsteemi iseregulatsiooni uurimine arvutimudeliga.
3. LABQUEST andmekogujaga keskkonna füüsikaliste ja keemiliste näitajate analüüs.

3. Keskkonnakaitse (10 tundi)

Liikide hävimist põhjustavad antropogeensed tegurid ning liikide kaitse võimalused. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse vajadus ja meetmed. Loodus- ja keskkonnakaitse nüüdisaegsed suunad Eestis ning maailmas. Eesti keskkonnapoliitikat kujundavad riiklikud kokkulepped ja riigisisesed meetmed. Säästva arengu strateegia rakendumine isiklikul, kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Looduskaitse seadusandlus ja korraldus Eestis. Teaduslike, majanduslike, eetilis-moraalsete seisukohtadega ning õigusaktidega arvestamine, lahendades keskkonnaalaseid dilemmaprobleeme ning

langetades otsuseid. Kodanikuaktiivsusele tuginevad loodus- ja keskkonnakaitselised suundumused ning meetmed.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Väikesemahuline uuring säästva arengu strateegia rakendamisest kohalikul tasandil.
2. Isikliku igapäevase tegevuse analüüs seoses vastutustundliku ja säästva eluviisiga.
3. LABQUEST andmekogujaga keskkonna füüsikaliste ja keemiliste näitajate analüüs.

Õpitulemused

1) selgitab Darwini evolutsioonikäsitlust;
2) toob näiteid loodusteaduslike uuringute kohta, mis tõestavad bioevolutsiooni;
3) analüüsib ja hindab erinevaid seisukohti elu päritolu kohta Maal;
4) võrdleb loodusliku valiku vorme, nende toimumise tingimusi ja tulemusi;
5) analüüsib ning hindab eri tegurite osa uute liikide tekkes;
6) analüüsib evolutsioonilise mitmekesistumise, täiustumise ja väljasuremise tekkemehhanisme ning avaldumisvorme;
7) hindab bioloogiliste ja sotsiaalsete tegurite osa nüüdisinimese evolutsioonis;
8) suhtub kriitiliselt bioevolutsiooni pseudoteaduslikesse käsitlustesse.
9) seostab abiootiliste tegurite toimet organismide elutegevusega;
10) analüüsib abiootiliste ja biootiliste tegurite toime graafikuid ning toob rakenduslikke näiteid;
11) seostab ökosüsteemi struktuuri selles esinevate toitumissuhetega;
12) koostab ning analüüsib skemaatilisi jooniseid ja mõistekaarte toitumissuhete kohta ökosüsteemis;
13) selgitab iseregulatsiooni kujunemist ökosüsteemis ning seda ohustavaid tegureid;
14) hindab antropogeense teguri mõju ökoloogilise tasakaalu muutumisele ning suhtub vastutustundlikult ja säästvalt looduskeskkonnasse;
15) lahendab ökoloogilise püramiidi reegli ülesandeid;
16) koostab ja analüüsib biosfääri läbiva energiavoo muutuste skemaatilisi jooniseid.
17) analüüsib inimtegevuse osa liikide hävimises ning suhtub vastutustundlikult enda tegevusesse looduskeskkonnas;
18) selgitab bioloogilise mitmekesisuse kaitse olulisust;
19) väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning teadvustab iga inimese vastutust selle kaitses;
20) teadvustab looduse, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning põhjendab säästva arengu tähtsust isiklikul, kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil;
21) selgitab Eesti „Looduskaitseseaduses“ esitatud kaitstavate loodusobjektide jaotust ning toob näiteid;
22) väärtustab loodus- ja keskkonnahoidu kui kuultuurinähtust;
23) lahendab kohalikele näidetele tuginevaid keskkonnaalaseid dilemmaprobleeme, arvestades teaduslikke, majanduslikke, eetilisi seisukohti ja õigusakte;
24) analüüsib kriitiliselt kodanikuaktiivsusele tuginevaid loodus- ja keskkonnakaitselisi suundumusi ja meetmeid ning kujundab isiklikke väärtushinnanguid.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja eeldatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
3) võimaldatakse nii individuaal- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd, töö arvutipõhiste õpikeskkondadega ning veebimaterjalide ja teiste teabeallikatega), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse IKT-l põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
7) toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine ning analüüs, protsesse ja objekte mõjutavate tegurite mõju selgitamine, komplekssete probleemide lahendamine) jne.

Füüsiline õpikeskkond

1. Praktiliste tööde läbiviimiseks korraldab kool vajaduse korral õppe rühmades.
2. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning IKT vahendid.
3. Kool võimaldab ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks katsevahendid ja –materjalid ning demonstratsioonivahendid.
4. Kool võimaldab sobivad tingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide tegemiseks ning vajalike materjalide kogumiseks ja säilitamiseks.
5. Kool võimaldab kooli õppekava järgi vähemalt kaks korda õppeaastas õpet väljaspool kooli territooriumi (looduskeskkonnas, muuseumis ja/või laboris).
6. Kool võimaldab ainekava järgi õppida arvutiklassis, kus saab teha ainekavas loetletud töid.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilast teavitatakse, mida ja

millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
Gümnaasiumi bioloogias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1) mõtlemistasandite arendamine bioloogia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused. Nende suhe hinde moodustumisel on eeldatavalt 70% ja 30%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite arengu vahekord õpitulemuste hindamisel on ligikaudu 40% ja 60%. Probleemide lahendamisel hinnatavad üldised etapid on 1) probleemi kindlaks määramine, 2) probleemi sisu avamine, 3) lahendusstrateegia leidmine, 4) strateegia rakendamine ning 5) tulemuste hindamine. Mitme samaväärse lahendiga probleemide (nt dilemmaprobleemide) puhul lisandub neile otsuse tegemine. Dilemmaprobleemide lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsuse langetamisel arvestada eri osaliste argumente.

Valikkursus „Rakendusbioloogia"

Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) arendab loodusteaduslikku ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ning süsteemset mõtlemist;
2) tunneb huvi bioloogia ja teiste loodusteaduste vastu, saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
3) saab süsteemse ülevaate elusloodusest ja selle olulisematest protsessidest ning kasutab korrektset bioloogiaalast sõnavara;
4) suhtub vastutustundlikult elukeskkonnasse, väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi;
5) kasutab bioloogiainfo leidmiseks erinevaid, sh elektroonilisi teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
6) rakendab bioloogiaprobleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit;
7) langetab igapäevaeluga seotud kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning prognoosib otsuste tagajärgi;
8) on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning rakendab bioloogias saadud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

Kursuse sisu
1. Rakendusbioloogia suunad

Õppesisu
Rakendusbioloogia eesmärk ja seos bioloogiaga ning teiste loodusteadustega. Rakendusbioloogia ajalooliselt väljakujunenud valdkonnad põllumajanduses (nt sordi- ja tõuaretuses), toiduaine- ja ravimitööstuses ning energeetikas, nende osa majanduses ja igapäevaelus. Bioloogiaalaste alus- ja rakendusuuringute seosed. Loomade, taimede ja seente klassikalised ning nüüdisaegsed rakendusbioloogilised võimalused. Bakterite rakendusbioloogiline tähtsus, nende kasutamine tööstuses ja igapäevaelus. Ülevaade

raku- ja embrüotehnoloogia tegevusvaldkondadest ning meetoditest: meristeempaljundus, embrüosiirdamine, kloonimine, tüvirakkudel põhinev rakuteraapia. Rakendusbioloogia seos säästva arenguga.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Uuring rakendusbioloogia seostest toiduainetööstusega vabalt valitud toiduainerühma näitel. E-ainete uuring toiduainetes.

2. Geenitehnoloogia

Õppesisu

Geenitehnoloogia rakendusvaldkonnad, selles kasutatavad meetodid. Viiruste ja bakterite geenitehnoloogilised kasutusvõimalused. Geenitehnoloogia rakendamine taimedel ja loomadel, sellega kaasnevad riskid. Geenitehnoloogia seos meditsiiniga ning sellega seotud eetilis-moraalsed aspektid. Geneetiliselt modifitseeritud organismide kasutamine toiduks. Geenitehnoloogiaga kaasnevad teaduslikud, majanduslikud, seadusandlikud ja eetilis-moraalsed aspektid. Rakendusbioloogia Eestis ning valdkonnaga seotud elukutsed.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Geenitehnoloogilistest meetoditest ülevaate saamine praktilise töö või arvutimudelitega.
2. Geenitehnoloogiline uurimuslik töö arvutikeskkonnas.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) seostab rakendusbioloogiat bioloogiaga ja teiste loodusteadustega;
2) toob näiteid rakendusbioloogia valdkondade kohta põllumajanduses, toiduaine- ja ravimitööstuses ning energeetikas;
3) analüüsib rakendusbioloogia seost isikliku igapäevaeluga;
4) selgitab bioloogiaalaste alus- ja rakendusuuringute seoseid;
5) analüüsib ja hindab eri organismirühmade rakendusbioloogilisi rakendusi ning toob nende kohta näiteid;
6) selgitab raku- ja embrüotehnoloogia tegevusvaldkondi ning toob nende kohta näiteid;
7) lahendab raku- ja embrüotehnoloogiaga seotud dilemmaprobleeme;
8) seostab rakendusbioloogiat säästva arenguga.
9) toob näiteid geenitehnoloogia rakendusvaldkondade kohta ning selgitab kasutatavaid meetodeid;
10) analüüsib taimede ja loomade geenitehnoloogiliste rakenduste positiivseid ja negatiivseid külgi;
11) selgitab geenitehnoloogia rakendamise võimalusi meditsiinis ning sellega seotud eetilis-moraalseid probleeme;
12) analüüsib probleeme, mis seostuvad geneetiliselt modifitseeritud organismide kasutamisega inimtoiduks;
13) lahendab geenitehnoloogiaga seotud dilemmaprobleeme ning suhtub vastutustundlikult geenitehnoloogia rakendamisega kaasnevatesse riskidesse;

14) on omandanud ülevaate rakendusbioloogia arengusuundadest Eestis ning valdkonnaga seotud elukutsetest.

GEOGRAAFIA

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

1) Gümnaasiumi geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:
2) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu, saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
3) on omandanud süsteemse ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest esinemisest, vastastikustest seostest ning arengust;
4) märkab ja teeb vahet kohalikel, regionaalsetel ning globaalsetel sotsiaal-majanduslikel ja keskkonnaprobleemidel ning osaleb aktiivse maailmakodanikuna nende lahendamisel;
5) rakendab geograafiaprobleeme lahendades teaduslikku meetodit;
6) mõistab inimtegevuse võimalusi ja tagajärgi erinevates geograafilistes tingimustes, väärtustades nii kodukoha kui ka teiste piirkondade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning jätkusuutlikku arengut;
7) leiab nii eesti- kui ka võõrkeelsetest teabeallikatest geograafiaalast infot, hindab seda kriitiliselt ning teeb põhjendatud järeldusi ja otsuseid;
8) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest, rakendab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi igapäevaelus ning arvestab neid elukutset valides;
9) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, on loov, ettevõtlik ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) tunneb huvi looduses ja ühiskonnas toimuvate lokaalsete ja globaalsete nähtuste, nende uurimise ning loodusteadustega seonduvate eluvaldkondade vastu;
2) mõistab looduses ja ühiskonnas toimuvate nähtuste ning protsesside ruumilise paiknemise seaduspärasusi, vastastikuseid seoseid ja arengu dünaamikat;
3) analüüsib inimtegevuse võimalusi ja tagajärgi erinevates geograafilistes tingimustes ning väärtustab nii kodukoha kui ka teiste piirkondade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
4) analüüsib looduse ja ühiskonna vastasmõjusid kohalikul, regionaalsel ja globaalsel tasandil, toob selle kohta näiteid ning väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut;
5) kasutab geograafiaalase info leidmiseks nii eesti- kui ka võõrkeelseid infoallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;

6) lahendab keskkonnas ja igapäevaelus esinevaid probleeme, kasutades teaduslikku meetodit;
7) väärtustab geograafiateadmisi ning kasutab neid uutes situatsioonides loodusteaduslikke, tehnoloogilisi ja sotsiaalseid probleeme lahendades ning põhjendatud otsuseid tehes, sh karjääri planeerides.

Õppeaine kirjeldus

Geograafia kuulub integreeriva õppeainena nii loodus- kui ka sotsiaalteaduste valdkonda ning sellel on oluline osa õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisel. Gümnaasiumi geograafia tugineb põhikoolis omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning seostub tihedalt füüsikas, keemias, bioloogias, matemaatikas, ajaloos, ühiskonna- ja majandusõpetuses õpitavaga. Geograafias ning teistes loodus- ja sotsiaalainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud toetavad sisemiselt motiveeritud elukestvat õppimist.

Geograafiat õppides kujuneb õpilastel arusaam Maast kui süsteemist, looduses ja ühiskonnas esinevatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Rõhk on keskkonna ja inimtegevuse vastastikustest seostest arusaamisel, et arendada õpilaste keskkonnateadlikkust ning soodustada jätkusuutliku arengu idee omaksvõtmist. Keskkonda käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaalse kui ka kultuurilise keskkonna. Geograafiat õppides kujunevad õpilaste säästlikku eluviisi ning looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavad hoiakud, mis aitavad kujundada aktiivset maailmakodanikku.

Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on aluseks mõistvale ning sallivale suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuurisse ning traditsioonidesse.

Looduse ja ühiskonna seostatud arenguloo mõistmine on eelduseks tänapäevastest arenguprobleemidest arusaamisele ning tulevikusuundade kavandamisele. Globaliseeruvas maailmas toimetulekuks peab inimene järjest paremini tundma maailma eri piirkondi, nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ning maailmas.

Geograafiat õppides omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia mitmekülgse kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab. Geograafiaõppes on olulise tähtsusega geoinfosüsteemid (GIS), mille rakendamine paljudes eluvaldkondades ja töökohtadel nüüdisajal üha suureneb.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ning võimete mitmekülgsest arendamisest. Suurt tähelepanu pööratakse õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja

uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õppekäike jne. Õppes kasutatakse nüüdisaegseid tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.

Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, andmete kogumise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on teabeallikate, sh interneti kasutamise ning neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskuse kujundamine.

II kursus „Maa kui süsteem“ (kuulub loodusainete valdkonda)

1. Sissejuhatus 4t

Õppesisu
Maa kui süsteem. Energiavood Maa süsteemides. Maa teke ja areng. Geoloogiline ajaskaala.
Põhimõisted: süsteem, avatud ja suletud süsteem.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) iseloomustab Maa sfääre kui süsteeme ning toob näiteid nendevaheliste seoste kohta;
2) analüüsib Maa sfääride ja inimtegevuse vastastikust mõju;
3) iseloomustab geoloogilise ajaskaala järgi üldjoontes Maa teket ja arengut.

2. Laamtektoonika 8t

Õppesisu
Litosfääri koostis. Maa siseehitus, laamtektoonika. Laamade liikumine ja sellega seotud protsessid. Vulkanism. Maavärinad.
Põhimõisted: mineraalid, kivimid, sette-, tard- ja moondekivimid, kivimiringe, maagid, mandriline ja ookeaniline maakoor, litosfäär, astenosfäär, vahevöö, sise- ja välistuum, ookeani keskahelik, süvik, kurdmäestik, vulkaaniline saar, kuum täpp, kontinentaalne rift, magma, laava, kiht- ja kilpvulkaan, aktiivne ja kustunud vulkaan, murrang, maavärina kolle, epitsenter, seismilised lained, tsunami.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine mõnest vulkaanist, tektoonilisest piirkonnast või piirkonna geoloogilisest ehitusest.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb looduses ja pildil ära lubjakivi, liivakivi, graniidi, basaldi, marmori ja gneissi, teab nende tähtsamaid omadusi ning toob näiteid kasutamise kohta;
2) teab kivimite liigitamist tekke järgi ja selgitab kivimiringet;
3) iseloomustab Maa siseehitust ning võrdleb mandrilist ja ookeanilist maakoort;

4) võrdleb geoloogilisi protsesse laamade eemaldumise, sukeldumise, põrkumise, nihkumise ja kuuma täpi piirkonnas;
5) iseloomustab teabeallikate järgi etteantud piirkonnas toimuvaid geoloogilisi protsesse, seostades neid laamade liikumisega;
6) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi vulkaane, seostades nende paiknemist laamtektoonikaga ning vulkaani kuju ja purske iseloomu magma omadustega;
7) teab maavärinate tekkepõhjusi ja esinemispiirkondi, seismiliste lainete liigitamist ning maavärinate tugevuse mõõtmist Richteri skaala järgi;
8) toob näiteid maavärinate ja vulkanismiga kaasnevate nähtuste ning nende mõju kohta keskkonnale ja majandustegevusele.

3. Atmosfäär 9t

Õppesisu
Atmosfääri tähtsus, koostis ja ehitus. Osoonikihi hõrenemine. Päikesekiirguse muutumine atmosfääris, kiirgusbilanss. Kasvuhooneefekt. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine. Üldine õhuringlus. Temperatuuri ja sademete territoriaalsed erinevused. Õhumassid, soojad ja külmad frondid. Ilmakaart ja selle lugemine. Ilma prognoosimine ja kliimamuutused.
Põhimõisted: atmosfäär, troposfäär, stratosfäär, osoonikiht, kiirgusbilanss, kasvuhoonegaas, kasvuhooneefekt, kliimat kujundavad astronoomilised tegurid, polaar- ja pöörijooned, üldine õhuringlus, õhumass, õhurõhk, tsüklon, antitsüklon, soe ja külm front, mussoon, passaat, läänetuuled, ilmaprognoos.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Internetist ilmakaardi leidmine ning selle põhjal ilma iseloomustamine etteantud kohas.
2. Kliimadiagrammi ja kliimakaartide järgi etteantud koha kliima iseloomustus, tuginedes kliimat kujundavatele teguritele.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) iseloomustab üldjoontes atmosfääri koostist ja kirjeldab joonise järgi atmosfääri ehitust;
2) selgitab joonise järgi Maa kiirgusbilanssi ning kasvuhooneefekti;
3) teab kliimat kujundavaid tegureid, sh astronoomilisi tegureid;
4) selgitab joonise põhjal üldist õhuringlust ning selle mõju konkreetse koha kliimale;
5) analüüsib kliima mõju teistele looduskomponentidele ja inimtegevusele;
6) iseloomustab ilmakaardi järgi ilma etteantud kohas, teab ilma prognoosimise nüüdisaegseid võimalusi;
7) iseloomustab temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammi järgi etteantud koha kliimat ning seostab selle kliimat kujundavate tegurite mõjuga;
8) toob näiteid inimtegevuse mõju kohta atmosfääri koostisele.

4. Hüdrosfäär 9t

Õppesisu
Vee jaotumine Maal ja veeringe. Maailmamere tähtsus. Maailmamere roll kliima kujunemises. Veetemperatuur ja soolsus maailmameres. Hoovused. Tõus ja mõõn. Rannaprotsessid. Erinevad rannikud. Liustikud, nende teke, levik ja tähtsus. Liustike roll kliima ja pinnamoe kujunemises.
Põhimõisted: maailmameri, tõus ja mõõn, šelf, rannik, rannanõlv, lainete kulutav ja kuhjav tegevus, rannavall, maasäär, fjordrannik, laguunrannik, skäärrannik, järsk- ja laugrannik, mandri- ja mägiliustik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine mõnest rannikust.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teab vee jaotumist Maal ning iseloomustab veeringet ja veeringe lülisid Maa eri piirkondades;
2) analüüsib kaardi ja jooniste järgi veetemperatuuri ning soolsuse regionaalseid erinevusi maailmameres;
3) selgitab hoovuste teket ja liikumise seaduspära maailmameres ning rolli kliima kujunemises;
4) selgitab tõusu ja mõõna teket ning mõju rannikutele;
5) selgitab lainete kuhjavat ja kulutavat tegevust järsk- ja laugrannikutel ning toob näiteid inimtegevuse mõju kohta rannikutele;
6) tunneb piltidel, joonistel ning kaartidel ära fjord-, skäär-, laguun-, järsk- ja laugranniku;
7) teab liustike tekketingimusi, nende jaotamist mägi- ja mandriliustikeks ning liustike levikut;
8) selgitab liustike tähtsust kliima kujunemises ja veeringes;
9) selgitab liustike tegevust pinnamoe kujunemisel ning toob näiteid liustikutekkeliste pinnavormide kohta.

5. Biosfäär 5t

Õppesisu
Kliima, taimestiku ja mullastiku seosed. Kivimite murenemine. Muld ja mulla teke. Mullatekketegurid. Mulla ehitus ja mulla omadused. Bioomid.
Põhimõisted: bioom, ökosüsteem, aineringe, füüsikaline ja keemiline murenemine, murend, mullatekketegur, lähtekivim, mulla mineraalne osa, huumus, mineraliseerumine, mullahorisont, mullaprofiil, leetumine, sisse- ja väljauhtehorisont, gleistunud muld, leetmuld, mustmuld, ferraliitmuld, mulla veerežiim, muldade kamardumine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate järgi ühe piirkonna kliima, mullastiku ja taimestiku seoste analüüs.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) võrdleb keemilist ja füüsikalist murenemist, teab murenemise tähtsust looduses ning selle mõju inimtegevusele;
2) iseloomustab mulla koostist, ehitust (mullaprofiili) ja kujunemist;
3) iseloomustab joonise põhjal mullaprofiili ning selgitab mullas toimuvaid protsesse;
4) selgitab bioomide tsonaalset levikut ning analüüsib tundrat, parasvöötme okas- ja lehtmetsa, rohtlat, kõrbet, savanni ja vihmametsa kui ökosüsteemi;
5) iseloomustab mullatekketingimusi ja -protsesse tundras, parasvöötme okas- ja lehtmetsas, rohtlas, kõrbes, savannis ning vihmametsas;
6) tunneb joonistel ning piltidel ära leet-, must-, ferraliit- ja gleistunud mulla;
7) analüüsib teabeallikate põhjal etteantud piirkonna kliima, mullastiku ja taimestiku seoseid.

III kursus „Loodusvarad ja nende kasutamine“ (kuulub loodusainete valdkonda)

1. Põllumajandus ja toiduainetetööstus 8t

Õppesisu
Maailma toiduprobleemid. Põllumajanduse arengut mõjutavad tegurid. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Põllumajandusliku tootmise tüübid. Põllumajanduslik tootmine eri loodusoludes ja arengutasemega riikides. Põllumajanduse mõju keskkonnale.
Põhimõisted: vegetatsiooniperiood, haritav maa, põllumajanduse spetsialiseerumine, ekstensiivne ja intensiivne põllumajandus, omatarbeline ja kaubanduslik põllumajandus, ökoloogiline ehk mahepõllumajandus, segatalu, hiigelfarm, ekstensiivne teraviljatalu, rantšo, istandus, muldade erosioon, sooldumine ja degradeerumine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine ühe valitud riigi põllumajandusest.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab toiduprobleemide tekkepõhjusi maailma eri regioonides;
2) teab mullaviljakuse vähenemist ja mulla hävimist põhjustavaid tegureid ning toob näiteid mulla kaitsmise võimaluste kohta;
3) iseloomustab põllumajandust ja selle mõju keskkonnale eri loodusoludes ning arengutasemega riikides;
4) analüüsib teabeallikate põhjal riigi põllumajanduse ja toiduainetööstuse arengu eeldusi ning arengut;

5) on omandanud ülevaate olulisemate kultuurtaimede (nisu, maisi, riisi, kohvi, tee, suhkruroo ja puuvilla) peamistest kasvatuspiirkondadest ning eksportijatest.

2. Vesi ja veega seotud probleemid 9t

Õppesisu
Vee ja veekogudega seotud konfliktid. Maailma kalandus ja vesiviljelus. Maavarade ammutamine šelfialadel. Maailmamere reostumine ning kalavarude vähenemine. Rahvusvahelised lepped maailmamere ja selle elustiku kasutamisel. Erineva veerežiimiga jõed. Üleujutused ja jõgede hääbumine. Põhjavee kujunemine ning põhjaveetaseme muutumine. Põhjavee kasutamine, reostumine ja kaitse. Niisutuspõllumajandus.
Põhimõisted: vesiviljelus, šelf, veeringe, veerežiim, hüdrograaf, jõgede äravool, valgla, infiltratsioon, alanduslehter, niisutuspõllundus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Teabeallikate põhjal ühe valitud riigi kalanduse ja vesiviljeluse analüüs.
2. Etteantud jõe hüdrograafi analüüs ning selle seostamine kliimaga.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) toob näiteid vee ja veekogude kasutamisega tekkinud probleemide kohta riikide vahel;
2) on omandanud ülevaate maailma tähtsamatest kalapüügi- ja vesiviljeluspiirkondadest;
3) analüüsib maailmamere majandusliku kasutamisega seotud keskkonnaprobleeme ning põhjendab maailmamere kaitse vajalikkust;
4) analüüsib jõgede äravoolu mõjutavaid tegureid, jõgede hääbumise ja üleujutuste võimalikke põhjusi ja tagajärgi ning majanduslikku mõju;
5) selgitab põhjavee kujunemist (infiltratsiooni) erinevate tegurite mõjul ning toob näiteid põhjavee alanemise ja reostumise põhjuste ning tagajärgede kohta;
6) toob näiteid niisutuspõllundusega kaasnevate probleemide kohta.

3. Maailma metsad 8t

Õppesisu
Metsade hävimine ja selle põhjused. Ekvatoriaalsed vihmametsad ja nende majandamine. Parasvöötme okasmetsad ja nende majandamine. Taim- ja muldkatte kujunemise tingimused okasmetsa ning vihmametsa vööndis. Metsade säästlik majandamine ja kaitse.
Põhimõisted: metsatüüp, bioloogiline mitmekesisus, metsasus, puiduvaru, puidu juurdekasv, metsamajandus, jätkusuutlik ja säästev areng.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Teabeallikate põhjal ülevaate koostamine ühe valitud riigi metsamajandusest.
2. Regioonide või riikide metsade ja nende kasutamise iseloomustus ning võrdlus.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab metsamajanduse ja puidutööstusega seotud keskkonnaprobleeme;
2) nimetab maailma metsarikkamaid piirkondi ja riike ning näitab kaardil peamisi puidu ja puidutoodete kaubavoogusid;
3) analüüsib vihmametsa kui ökosüsteemi ning selgitab vihmametsade globaalset tähtsust;
4) analüüsib vihmametsade majanduslikku tähtsust, nende majandamist ja keskkonnaprobleeme;
5) analüüsib parasvöötme okasmetsa kui ökosüsteemi ning iseloomustab metsamajandust ja keskkonnaprobleeme okasmetsavööndis.

4. Energiamajandus ja keskkonnaprobleemid 10t

Õppesisu
Maailma energiaprobleemid. Energiaressursid ja maailma energiamajandus. Nüüdisaegsed tehnoloogiad energiamajanduses. Energiamajandusega kaasnevad keskkonnaprobleemid.
Põhimõisted: energiamajandus, taastuvad ja taastumatud energiaallikad, alternatiivenergia, fossiilsed kütused, biokütused, tuuma-, hüdro-, tuule-, päikese-, bio-, loodete, lainete ja geotermaalenergia, passiivmaja, energiakriis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate järgi ülevaate koostamine ühe valitud riigi energiamajandusest.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) analüüsib energiaprobleemide tekkepõhjusi ja võimalikke lahendusi ning väärtustab säästlikku energia kasutamist;
2) selgitab energiaressursside kasutamisega kaasnevaid poliitilisi, majanduslikke ja keskkonnaprobleeme;
3) analüüsib etteantud teabe järgi muutusi maailma energiamajanduses;
4) nimetab maailma energiavarade (nafta, maagaasi, kivisöe) kaevandamise/ammutamise, töötlemise ja tarbimise tähtsamaid piirkondi;
5) nimetab maailma suuremaid hüdro- ja tuumaenergiat tootvaid riike;
6) analüüsib alternatiivsete energiaallikate kasutamise võimalusi ning nende kasutamisega kaasnevaid probleeme;
7) analüüsib teabeallikate põhjal riigi energiaressursse ja nende kasutamist.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
3) võimaldatakse nii individuaal- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd, töö arvutipõhiste õpikeskkondadega ning veebimaterjalide ja teiste teabeallikatega), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse IKT-l põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
7) toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine ning analüüs, protsesse ja objekte mõjutavate tegurite mõju selgitamine, komplekssete probleemide lahendamine) jne.

Füüsiline õpikeskkond

1. Praktiliste tööde läbiviimiseks korraldab kool vajaduse korral õppe rühmades.
2. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on maailmaatlaste ja Eesti atlaste komplekt (iga õpilase kohta atlas) ning IKT vahendid.
3. Kool võimaldab ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud vahendid ja materjalid ning demonstratsioonivahendid.
4. Kool võimaldab sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide tegemiseks vajalike materjalide kogumiseks ja säilitamiseks.
5. Kool võimaldab kooli õppekava järgi vähemalt kaks korda õppeaastas õpet väljaspool kooli territooriumi (looduskeskkonnas, muuseumis jne).
6. Kool võimaldab ainekava järgi õppida arvutiklassis, kus saab teha ainekavas loetletud töid.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

KEEMIA

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu, mõistab keemia tähtsust ühiskonna arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ja süsteemset mõtlemist ning lahendab keemiaprobleeme loodusteaduslikul meetodil;
3) kasutab keemiainfo leidmiseks erinevaid teabeallikaid, analüüsib saadud teavet ning hindab seda kriitiliselt;
4) kujundab keemias ja teistes loodusainetes õpitu põhjal tervikliku loodusteadusliku maailmapildi, on omandanud süsteemse ülevaate keemia põhimõistetest ja keemiliste protsesside seaduspärasustest ning kasutab korrektselt keemia sõnavara;
5) rakendab omandatud eksperimentaalse töö oskusi ning kasutab säästlikult ja ohutult keemilisi reaktiive nii keemialaboris kui ka igapäevaelus;
6) langetab kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilismoraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning hindab oma tegevuse võimalikke tagajärgi;
7) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning väärtustab tervislikku ja säästvat eluviisi;
8) on omandanud ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ning kasutab keemias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

I kursus „Orgaanilised ühendid ja nende omadused” 35 tundi

1. Alkaanid 10 tundi

Õppesisu

Süsiniku aatomi olekud molekulis. Süsinikuühendite nimetamise põhimõtted. Erinevad molekuli kujutamise viisid. Struktuurivalemid. Struktuuri ja omaduste seose tutvustamine isomeeria näitel. Materjalide, sh alkaanide vastastikmõju veega.

Orgaaniliste ühendite oksüdeerumine ja põlemine.

Põhimõisted: alkaan, molekuli graafiline kujutis, nomenklatuur, tüviühend, asendusrühm, isomeer, hüdrofoobsus, hüdrofiilsus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Süsivesinike molekulide struktuuri uurimine ning võrdlemine molekulimudelite ja/või arvutiprogrammiga.
2. Tahkete materjalide veega ja teiste vedelikega märgumise uurimine ning võrdlemine.

Lõiming: füüsika (materjalide omadused); geograafia (looduslikud süsivesinikud ja nende leiukohad), terviseõpetus (tuleohutuse tagamine).

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: materjalide (alkaanide) vastastikmõju veega; keskkond ja jätkusuutlik areng ning tervis ja ohutus: materjalide põlemine ja sellega kaasnevad ohud.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) rakendab süstemaatilise nomenklatuuri põhimõtteid lihtsaimate süsivesinike korral (koostab valemi põhjal nimetuse ja nimetuse põhjal struktuurivalemi);
2) kasutab erinevaid molekuli kujutamise viise (lihtsustatud struktuurivalem, tasapinnaline ehk klassikaline struktuurivalem, molekuli graafiline kujutis);
3) selgitab struktuuri ja omaduste seoseid õpitu tasemel;
4) selgitab igapäevaste tahkete materjalide vastastikmõju veega, kasutades hüdrofoobsuse ning hüdrofiilsuse mõistet;
5) selgitab ning võrdleb gaasiliste, vedelate ja tahkete (orgaaniliste) materjalide põlemist ning sellega kaasneda võivaid ohtusid.

2. Asendatud ja küllastumata süsivesinikud 25 tundi
Õppesisu
Halogeeniühendid ja nendega kaasnevad keskkonnaprobleemid. Alkoholid: vesinikside, molekulide vastastikmõju vesilahustes. Alkohol ja ühiskond. Eetrid (mõiste). Amiinid: hapete ja aluste käsitlus. Alkaloididega (narkootikumidega) seotud probleemid.
Aine füüsikaliste omaduste sõltuvus selle struktuurist.
Küllastumata ühendid: alkeenid ja alküünid, nende tähtsamad reaktsioonid (hüdrogeenimine, oksüdeerumine). Areenid (põgus tutvustus aromaatsuse käsitlemiseta). Fenoolid, nendega seotud keskkonnaprobleemid Eestis.
Aldehüüdid ja ketoonid. Aldehüüdide oksüdeeritavus. Sahhariidid kui karbonüülühendid.
Karboksüülhapete süstemaatilised ja triviaalnimetused. Hapete tugevuse võrdlemine.
Karboksüülhapped igapäevaelus.
Põhimõisted: halogeeniühend, alkohol, mitmehüdroksüülne alkohol, vesinikside, eeter, amiin, amiini aluselisus, alkeen, alküün, areen, fenool, aldehüüd, ketoon, karbonüülühend, sahhariid, karboksüülrühm, asendatud karboksüülhape, küllastumata karboksüülhape, dihape.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Mitmesuguste alkoholide uurimine ja võrdlemine, sh suhkrute lahustuvus vees ja mõnes mittepolaarses lahustis.
2. Alkoholi, aldehüüdi ja fenooli redoksomaduste (eeskätt oksüdeeruvuse) uurimine ning võrdlemine.
3. Mitmesuguste anorgaaniliste hapete ja karboksüülhapete suhtelise tugevuse uurimine ning võrdlemine, soovitatavalt kaasates ka fenooli.
4. Teabeallikatest leitud materjalide põhjal analüüsiva essee koostamine halogeeniühenditega (nt dioksiinidega) ja/või fenoolidega (valikuliselt) seotud probleemidest Eestis ja/või Läänemeres.

Lõiming: bioloogia (sahhariidid, fenoolide jt süsinikuühenditega seotud keskkonnaprobleemid); terviseõpetus (alkohol ja narkootikumid; toksilised ained olmes ja keskkonnas); geograafia (keskkonnaprobleemid, freoonidega seotud atmosfäärimuutused); ühiskonnaõpetus (alkoholismi ja narkomaania probleemid).

Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng: halogeeniühendite ja fenoolidega seotud keskkonnaprobleemid; tervis ja ohutus: alkaloidide mõju inimesele; teabekeskkond: teabeallikatest leitud materjalide põhjal analüüsiva essee koostamine halogeeniühenditega (nt dioksiinidega) ja/või fenoolidega (valikuliselt) seotud probleemidest Eestis ja/või Läänemeres.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) toob lihtsamaid näiteid õpitud ühendiklasside kohta struktuurivalemite kujul;
2) määrab molekuli struktuuri põhjal aine kuuluvuse (õpitud aineklasside piires);
3) hindab molekuli struktuuri vaatluse põhjal aine üldisi füüsikalisi omadusi (suhtelist lahustuvust ja keemistemperatuuri);
4) seostab aluselisust võimega siduda prootonit (amiinide näitel) ning happelisust prootoni loovutamisega veele kui alusele;
5) selgitab orgaaniliste ühendite vees lahustuvuse erinevusi, kasutades ettekujutust
6) vesiniksidemest jt õpitud teadmisi;
7) võrdleb alkoholide, aldehüüdide (sh sahhariidide), fenoolide ja karboksüülhapete
8) redoksomadusi ning teeb järeldusi nende ainete püsivuse ja füsioloogiliste omaduste kohta;
9) selgitab alkoholijoobega seotud keemilisi protsesse ja nähtusi ning sellest põhjustatud
10) sotsiaalseid probleeme;
11) selgitab halogeeniühendite, fenoolide jt saasteainete toimet keskkonnale ning inimesele.

II kursus „Orgaaniline keemia meie ümber" 35 tundi

1. Estrid, amiidid ja polümeerid 15 tundi

Õppesisu

Estrid ja amiidid, nende esindajaid. Estri ja amiidi hüdrolüüsi/moodustumise reaktsioonid.

Pöörduvad reaktsioonid. Katalüüs. Reaktsiooni kiiruse ja tasakaalu mõistete tutvustamine estri reaktsioonide näitel.

Polümeerid ja plastmassid. Liitumispolümerisatsioon ja polükondensatsioon. Polüalkeenid, kautšuk, polüestrid, polüamiidid, silikoonid.

Põhimõisted: ester, amiid, leeliseline hüdrolüüs, happeline hüdrolüüs, liitumispolümerisatsioon, polükondensatsioon, monomeer, elementaarlüli, kopolümeer, polüalkeen, kautšuk, polüester, polüamiid, silikoon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Estrite saamise ja omaduste uurimine (estri süntees või estri hüdrolüüs).
2. Polüalkeenide, polüamiidide ja plastmasside mehaaniliste, termiliste ning keemiliste omaduste uurimine ja võrdlemine (suhtumine lahustitesse ja agressiivsetesse ainetesse).
3. Polüestrite, polüamiidide ja mõnede polüalkeenide omaduste uurimine ning võrdlemine olmes kasutamise seisukohast või polüestri ja polüamiidi tüüpi

materjalide uurimine ja võrdlemine omavahel ning looduslike materjalidega (puuvill, siid, vill).
4. Teemakohase tegutsemisjuhendi, võrdluse või ülevaate koostamine ning vormistamine, kasutades erinevaid teabeallikaid, nt koostatakse looduslike ja sünteetiliste tekstiilitoodetega ümberkäimise juhend (pesemine, puhastamine, hooldamine).

Lõiming: füüsika (kiirus, materjalide füüsikalised omadused); terviseõpetus (tehismaterjalide ja inimese suhted); ajalugu (tehismaterjalide loomine tehnoloogia arenguloo taustal).

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: polüalkeenide, polüamiidide ja plastmasside omaduste uurimine; polüestrite, polüamiidide ja polüalkeenide omaduste uurimine ning võrdlemine olmes kasutamise seisukohast; keskkond ja jätkusuutlik areng ning teabekeskkond: looduslike ja sünteetiliste tekstiilitoodetega ümberkäimise juhendi koostamine teabeallikatele toetudes.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) koostab reaktsioonivõrrandid: estri moodustumine, estri leeliseline hüdrolüüs, estri happeline hüdrolüüs, amiidi moodustumine ja hüdrolüüs;
2) selgitab nende reaktsioonide kui pöörduvate protsesside praktilise kasutamise probleeme: saagise suurendamine, protsessi kiirendamine (nt katalüüsi abil), tootmise majanduslikud aspektid;
3) selgitab liitumispolümerisatsiooni ja polükondensatsiooni erinevusi;
4) kujutab monomeeridest tekkivat polümeeri lõiku ja vastupidi, leiab polümeerilõigust elementaarlülid ning vastavad lähteained;
5) hindab materjali hüdrofoobsust/hüdrofiilsust, lähtudes polümeeri struktuurist, ning teeb järeldusi selle materjali hügieeniliste jm praktiliste omaduste kohta;
6) selgitab käsitletud polüestrite ja polüamiidide omadusi nende kasutamise seisukohast ning võrdluses looduslike materjalidega.

2. Bioloogiliselt olulised ained 15 tundi

Õppesisu

Di- ja polüsahhariidid, nende hüdrolüüs ja roll organismide elutegevuses. Tselluloosi tüüpi materjalid (puuvill jt).

Aminohapped ja valgud. Valgud ja toiduainete väärtuslikkus. Hapete liigitamine asendamatuteks ning asendatavateks hapeteks.

Toiduainete toiteväärtuse ning tervislikkuse seos nende koostisega.

Rasvad kui estrid ja nende hüdrolüüs. Rasvade roll toitumises. Cis-transisomeeria. Transhapped.

Seep ja sünteetilised pesemisvahendid.

Põhimõisted: disahhariid, polüsahhariid, aminohape, asendamatu aminohape, valk, rasvhape, asendamatu rasvhape, transhape, sünteetiline pesemisvahend.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Mitmesuguste sahhariidide (nt sahharoosi, tärklise, tselluloosi) hüdrolüüsi ja selle saaduste uurimine.
2. Valkude (nt munavalge vesilahuse, piima) käitumise uurimine hapete, aluste, soolalahuste ja kuumutamise suhtes.

3. Seebi ning sünteetiliste pesemisvahendite käitumise uurimine ja võrdlemine erineva happelisusega vees ning soolade lisandite korral.
4. Analüüsiva essee koostamine toitumise kohta käivatest müütidest (valikuliselt), lähtudes õpitust ja kasutades teabeallikaid.

Lõiming:
bioloogia (organismides esinevad biomolekulid, terviseõpetus (tervislik toitumine, riietusesemete hügieenilisus), geograafia (sünteetiliste pesemisvahenditega seotud keskkonnaprobleemid).

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: tselluloosi tüüpi materjalid, seebid ja sünteetilised pesemisvahendid; keskkond ja jätkusuutlik areng: sünteetiliste pesemisvahenditega seotud keskkonnaprobleemid, tervis ja ohutus: toiduainete toiteväärtus, transhapped; teabekeskkond: essee koostamine toitumise kohta käivatest müütidest kasutades teabeallikaid.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab (põhimõtteliselt) sahhariidide, valkude ja rasvade keemilist olemust (ehitust);
2) selgitab aminohapete ja rasvhapete liigitamist asendamatuteks ning asendatavateks hapeteks;
3) võtab põhjendatud seisukoha toiduainete toiteväärtuse ning tervislikkuse kohta, lähtudes nende koostisest;
4) selgitab looduslike ja sünteetiliste tekstiilitoodete erinevusi hügieeni seisukohast;
5) selgitab sünteetiliste pesuainete omadusi, võrreldes neid seebiga ja omavahel;
6) selgitab kasutatavamate pesemisvahendite koostist, pidades silmas majanduslikke ja keskkonnaga seotud aspekte.

3. Orgaaniline keemiatööstus ja energeetika 5 tundi
Õppesisu
Kütused ja nafta. Nafta töötlemine. Autokütused. Alternatiivkütused.
Orgaaniline keemiatööstus, selle kujunemine ja roll tänapäeval. Tee toorainest keemiatooteni ning selle hinna kujunemine. Nafta ja keemiatööstuse seos keskkonna, majanduse ja poliitikaga.

Põhimõisted: taastuv kütus, fossiilkütus, küttevääртus, nafta, krakkimine, oktaaniarv, põhiorgaaniline keemiatööstus, peenkeemiatööstus, tootmissaadus, kõrvalsaadus, tootmisjääk.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Erinevatest teabeallikatest leitud materjali põhjal essee koostamine nafta ja kütustega seotud aktuaalsetest probleemidest või keemia ja ühiskonna seostest.

Lõiming: füüsika (energeetika ja tööstus); geograafia (tooraine ja tootmise paigutus maailmas, keemiatööstuse keskkonnaprobleemid); ajalugu (keemiatööstuse areng ühiskonna ja tehnoloogia arenguloo taustal, energiakandjad kui sõdade ajendid); ühiskonnaõpetus (energiakandjate ja keemiatööstuse seos poliitikaga); terviseõpetus (inimese tervise ja keemiatoodete suhted, eriti autokütustesse puutuv).

Läbivad teemad: tehnoloogia ja innovatsioon: kütused ja nafta; keskkond ja jätkusuutlik areng: naftatööstuse keskkonnaprobleemid; tervis ja ohutus: inimese tervis ja autokütus;

Teabekeskkond: essee koostamine nafta ja kütustega seotud aktuaalsetest probleemidest või keemia ja ühiskonna seostest.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) kirjeldab nafta- ja kütusetööstuse mõju keskkonnale, majandusele ja poliitikale, tuginedes teadmistele nafta tootmisest ja töötlemisest ning naftasaaduste kasutamisest;
2) võrdleb erinevate kütuste, sh autokütuste koostist, efektiivsust ja keskkonnasõbralikkust;
3) analüüsib nafta kui tooraine rolli orgaaniliste ühendite tootmisel;
4) selgitab keemiatoodete, sh ravimite hinna kujunemist.

III kursus „Anorgaaniliste ainete omadused ja rakendused" 35 tundi

1. Perioodilised suundumused ainete omadustes 7 tundi

Õppesisu

Keemiliste elementide metalliliste ja mittemetalliliste omaduste muutus perioodilisustabelis (A rühmades), perioodilised suundumused lihtainete ja ühendite omadustes. Keemiliste elementide tüüpiliste oksüdatsiooniastmete seos aatomiehitusega, tüüpühendite valemid ning keemilised omadused. Metallide pingerida ja järeldused selle põhjal. Metallide reageerimine vee ning hapete ja soolade lahustega. Metallid ja mittemetallid igapäevaelus (lühiülevaatena).

Metallide ja mittemetallide ning nende tüüpühendite keemilisi omadusi vastava elemendi asukohaga perioodilisustabelis, metallide korral ka asukohaga pingereas.

Põhimõisted: elektronegatiivsus, metallide pingerida.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Metallide füüsikaliste ja keemiliste omaduste uurimine ning võrdlemine.
2. Keemiliste elementide omadustes avalduvatest perioodilistest suundumustest lühikokkuvõtte koostamine erinevatest teabeallikatest leitud materjali põhjal.

Lõiming: füüsika (aatomiehitus, ainete füüsikalised omadused), bioloogia (olulised keemilised elemendid elusloodusses), geograafia (levinumad keemilised elemendid looduses).

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) seostab A-rühmade elementide metalliliste ja mittemetalliliste omaduste (elektronegatiivsuse) muutumist perioodilisustabelis aatomiehituse muutumisega;
2) määrab A-rühmade keemiliste elementide põhilisi oksüdatsiooniastmeid elemendi asukoha järgi perioodilisustabelis ning koostab elementide tüüpühendite (oksiidide, vesinikuühendite, hapnikhapete, hüdroksiidide) valemeid;
3) seostab tuntumate metallide ja mittemetallide ning nende tüüpühendite keemilisi omadusi vastava elemendi asukohaga perioodilisustabelis, metallide korral ka asukohaga pingereas;
4) koostab reaktsioonivõrrandeid lihtainete ja ühendite iseloomulike reaktsioonide kohta (õpitud reaktsioonitüüpide piires);

5) selgitab tuntumate metallide ja mittemetallide rakendamise võimalusi praktikas, sh igapäevaelus.

2. Keemilised protsessid praktikas 14 tundi

Õppesisu

Metallide saamine maagist. Elektrolüüsi põhimõte ja kasutusalad (tutvustavalt). Metallide korrosioon (kui metallide saamisega vastassuunaline protsess), korrosioonitõrje.

Keemilised vooluallikad (tööpõhimõte reaktsioonivõrrandeid nõudmata), tuntumad keemilised vooluallikad igapäevaelus.

Arvutused reaktsioonivõrrandi järgi keemiatööstuses või igapäevaelus kasutatavate keemiliste protsessidega seoses (pidades silmas protsesside efektiivsust).

Põhimõisted: metalli korrosioon, korrosioonitõrje, elektrolüüs, keemiline vooluallikas, reaktsiooni saagis, kadu.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Metallide korrosiooni mõjutavate tegurite ning korrosioonitõrje võimaluste uurimine ja võrdlemine.
2. Erinevatest teabeallikatest leitud materjali põhjal teemakohase lühikokkuvõtte või ülevaate koostamine ja esitlemine (soovitatavalt rühmatööna).

Lõiming: füüsika (elekter, elektrolüüs, elektrienergia, keemiline energia), geograafia (tuntumad metallimaagid), bioloogia (metallide tootmisega seotud keskkonnaprobleemid).

Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng: metallimaakidest metallide tootmisega kaasnevad probleemid, metallide korrosioon

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab metallide saamise põhimõtet metalliühendite redutseerimisel;
2) selgitab metallide korrosiooni põhimõtet, põhjendab korrosiooni ja metallide tootmise vastassuunalist energeetilist efekti; põhjendab korrosiooni kahjulikkust ning analüüsib korrosioonitõrje võimalusi;
3) analüüsib metallide tootmisega seotud keskkondlikke, majanduslikke ja poliitilisi probleeme;
4) selgitab keemiliste vooluallikate tööpõhimõtet ja tähtsust ning toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus;
5) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, arvestades lähteainetes esinevaid lisandeid, reaktsiooni saagist ja kadu; põhjendab lahenduskäiku loogiliselt ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.

3. Keemilised reaktsioonid lahustes 14 tundi

Õppesisu

Ioone sisaldavate lahuste teke polaarsete ja ioonsete ainete lahustumisel. Hüdraatumine, kristallhüdraadid.

Tugevad ja nõrgad happed ning alused, dissotsiatsioonimäär. Dissotsiatsioonivõrrandite koostamine.

Ioonidevahelised reaktsioonid lahustes, nende kulgemise tingimused. Keskkond hüdrolüüsuva soola lahuses. Happed, alused ja soolad looduses ning igapäevaelus.

Lahuse molaarne kontsentratsioon, lahuste koostise arvutused.
Põhimõisted: elektrolüüt, mitteelektrolüüt, hüdraatumine, kristallhüdraat, tugev elektrolüüt, nõrk elektrolüüt, dissotsiatsioonimäär, soola hüdrolüüs, molaarne kontsentratsioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Ioonidevaheliste reaktsioonide toimumise tingimuste uurimine.
2. Erinevate ainete (sh soolade) vesilahuste keskkonna (lahuste pH) uurimine.

Lõiming: füüsika (elektrijuhtivus), bioloogia (ioonide tähtsus elusorganismides, loodusliku vee koostis ja pH), geograafia (muldade happelisus/aluselisus)
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng: happed, alused ja soolad looduses ning igapäevaelus, ioone sisaldavad lahused organismides
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) eristab elektrolüüte ja mitteelektrolüüte, tugevaid ja nõrku elektrolüüte ning koostab hapete, hüdroksiidide ja soolade dissotsiatsioonivõrrandeid;
2) analüüsib ioonidevaheliste reaktsioonide kulgemise tingimusi vesilahustes ning koostab vastavaid reaktsioonivõrrandeid (molekulaarsel ja ioonsel kujul);
3) hindab ja põhjendab lahuses tekkivat keskkonda erinevat tüüpi ainete (sh soolade) lahustumisel vees;
4) seostab hapete, aluste ja soolade lahuste omadusi nende rakendusvõimalustega praktikas, sh igapäevaelus;
5) teeb lahuste koostise arvutusi (lahustunud aine hulga, lahuse ruumala ja lahuse molaarse kontsentratsiooni vahelise seose alusel); teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ning otsustusi.

Valikkursus „Elementide keemia”

Õppe- kasvatuseesmärgid:
Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu, mõistab keemia tähtsust ühiskonna arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) lahendab keemiaprobleeme teadusmeetodil, rakendades süsteemset loogilist mõtlemist,
3) analüüsi- ja järelduste tegemise oskust ning loovust;
4) on omandanud sügavama arusaama keemia põhimõistetest ja keemiliste protsesside üldistest seaduspärasustest;
5) mõistab looduse, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning saab aru nende mõjust elukeskkonnale ja ühiskonna jätkusuutlikule arengule;
6) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning väärtustab tervislikku ja säästvat eluviisi;

7) langetab kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilismoraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning hindab oma tegevuse võimalikke tagajärgi;
8) on omandanud ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ning rakendab keemias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

Kursuse lühikirjeldus

Keemia valikkursus tugineb gümnaasiumi kohustuslikes keemiakursustes omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning lõimub teistes loodusainetes õpitavaga, toetades teiste õppeainete õppimist ja õpetamist.

Valikkursus süvendab gümnaasiumi kohustuslikes keemiakursustes omandatud teadmisi, oskusi ja vilumusi, võimaldab sügavamalt mõista keemiliste protsesside üldisi seaduspärasusi, avardada silmaringi meie ümber ja meis endis esinevate ainete ning nendega toimuvate keemiliste protsesside kohta. Õpilased saavad süsteemse ülevaate tähtsamate keemiliste elementide ja nende ühendite omadustest, keemia tulevikusuundumustest ning keemiaga seotud elukutsetest, mis abistab neid ka elukutsevalikus.

Valikkursusega taotletakse õpilaste keemiaalase ja üldise loodusteadusliku maailmapildi avardumist ning luuakse tugev alus edasiseks haridustee jätkamiseks loodusteaduste erialadel. Seejuures omandatakse igapäevaelu probleemide lahendamise ning kompetentsete ja eetiliste otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas. Selle kaudu kujunevad õpilastel olulised pädevused ning omandatakse positiivne hoiak keemia ja teiste loodusteaduste suhtes ning mõistetakse loodusteaduste tähtsust inimühiskonna majanduslikus, tehnoloogilises ja kultuurilises arengus. Õpilastel kujuneb vastutustundlik suhtumine elukeskkonda ning õpitakse hindama oma tegevuse võimalikke tagajärgi. Omandatud teadmised, oskused ja hoiakud on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt, õpilaskeskselt ja igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ning võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu jne. Aktiivõppe põhimõtteid järgiva õppetegevusega kaasneb õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng. Suurt tähelepanu pööratakse õpilaste iseseisva töö oskuste arendamisele, oskusele kasutada erinevaid teabeallikaid, eristada olulist ebaolulisest ning rakendada oma teadmisi probleeme lahendades.

Õppesisu:

1. Ainete ehitus 8 tundi

Aatomi elektronkihid ja alakihid, elektronvalemid. Kokkuvõte keemilise sideme tüüpidest: mittepolaarne ja polaarne kovalentne side, iooniline side, metalliline side, vesinikside. Molekulide vastastikmõju, molekulidevahelised (füüsikalised) jõud. Ainete omaduste sõltuvus keemilise sideme tüübist ja aine struktuurist, kristallivõre tüübid.

Põhimõisted: orbitaal, elektronvalem, mittepolaarne ja polaarne kovalentne side, ioonsed ja kovalentsed ühendid, molekulidevahelised (füüsikalised) jõud, kristallivõre.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Ainete struktuuri uurimine ja võrdlemine molekulmudelite või arvutiprogrammide järgi.

2. Tähtsamaid metalle ja nende ühendeid 14 tundi
Metallide ja nende ühendite omaduste võrdlev iseloomustus: aktiivsed metallid (leelis- ja leelismuldmetallid), p-metallid (Al, Sn, Pb), tuntumad d-metallid (Fe, Cr, Cu, Ag, Zn, Hg); nende kasutamise valdkonnad. Metallide reageerimine lämmastikhappe ja kontsentreeritud väävelhappega.
Metalliühendid looduses, sh elusorganismides, tähtsamad biometallid. Raskmetalliühendite keskkonnaohtlikkus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teemakohane uurimuslik eksperimentaalne töö.

3. Tähtsamaid mittemetalle ja nende ühendeid 13 tundi
Mittemetallide ja nende ühendite omaduste võrdlev iseloomustus: halogeenid, hapnik ja väävel, lämmastik ja fosfor, süsinik ja räni. Mittemetallide ja nende ühendite kasutamise valdkonnad.
Mittemetallid ja nende ühendid looduses, sh elusorganismides. Süsiniku, hapniku, lämmastiku ja väävli ringkäik looduses.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Teemakohane uurimuslik eksperimentaalne töö.
2. Erinevatest teabeallikatest leitud materjali põhjal teemakohase lühikokkuvõtte või ülevaate koostamine (võib ka rühmatööna).

Lõiming: füüsika (ainete füüsikalised omadused, osakestevahelised füüsikalised jõud), bioloogia (metallid, mittemetallid ja nende ühendid looduses, sh elusorganismides, keskkonna saastumisega seotud probleemid), geograafia (elementide ringkäik looduses, tuntumate mineraalide leiukohad).
Läbivad teemad: keskkond ja jätkusuutlik areng: mittemetallid ja nenede ühendid looduses, süsiniku, hapniku, lämmastiku ja väävli ringkäik looduses; teabekeskkond: erinevatest teabeallikatest leitud materjali põhjal rühmatöö koostamine

Õpitulemused:
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab elektronvalemite põhjal elementide aatomiehitust (esimese nelja perioodi piires) ja teeb nende põhjal järeldusi;
2) hindab kovalentse sideme polaarsust, lähtudes sidet moodustavate elementide elektronegatiivsuste erinevusest; eristab polaarseid ja mittepolaarseid aineid;
3) analüüsib osakestevahelise sideme tüübi ja molekulidevaheliste (füüsikaliste) jõudude mõju ainete omadustele ja kasutamise võimalustele praktikas ning esitab sellekohaseid näiteid;

4) seostab metallide ja nende ühendite omadusi nende rakendusvõimalustega praktikas ning rolliga looduses, sh elusorganismides;
5) koostab reaktsioonivõrrandeid metallide ja nende ühendite iseloomulike reaktsioonide kohta (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
6) seostab mittemetallide ja nende ühendite omadusi nende rakendusvõimalustega praktikas ning rolliga looduses, sh elusorganismides;
7) koostab reaktsioonivõrrandeid mittemetallide ja nende ühendite iseloomulike reaktsioonide kohta (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
8) teeb teemaga seotud arvutusi reaktsioonivõrrandite põhjal, arvestades ainete lahuste koostist, reaktsiooni saagist jne.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist Hinnatakse ainekavaga määratletud õpitulemuste saavutatust.Kasutatakse kujundavat hindamist. Gümnaasiumi keemias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1) mõtlemistasandite arendamine keemia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused. Kokkuvõttev hindamine toimub kursuse lõpus.

Valikkursus „Keemiliste protsesside seaduspärasused”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu, mõistab keemia tähtsust ühiskonna arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus ning on motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) lahendab keemiaprobleeme teadusmeetodil, rakendades süsteemset loogilist mõtlemist, analüüsi- ja järelduste tegemise oskust ning loovust;
3) on omandanud sügavama arusaama keemia põhimõistetest ja keemiliste protsesside üldistest seaduspärasustest;
4) mõistab looduse, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning saab aru nende mõjust elukeskkonnale ja ühiskonna jätkusuutlikule arengule;
5) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning väärtustab tervislikku ja säästvat eluviisi;
6) langetab kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, juriidilistele ja eetilis-moraalsetele seisukohtadele, ning hindab oma tegevuse võimalikke tagajärgi;
7) on omandanud ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ning rakendab keemias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides.

Kursuse lühikirjeldus

Keemia valikkursus tugineb gümnaasiumi kohustuslikes keemiakursustes omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning lõimub teistes loodusainetes õpitavaga, toetades samaaegu teiste õppeainete õppimist ja õpetamist.

Valikkursus süvendab gümnaasiumi kohustuslikes keemiakursustes omandatud teadmisi, oskusi ja vilumusi, võimaldab sügavamalt mõista keemiliste protsesside üldisi seaduspärasusi ja kulgemise erinevaid mehhanisme ning annab ettekujutuse keemilistes protsessides avalduvatest kvantitatiivsetest seostest. Õpilased saavad süsteemse ülevaate keemiliste protsesside füüsikalistest alustest ja põhilistest seaduspärasustest, keemia tulevikusuundumustest ning keemiaga seotud elukutsetest, mis abistab neid ka elukutsevalikus. Valikkursusega taotletakse õpilaste keemiaalase ja üldise loodusteadusliku maailmapildi avardumist ning luuakse tugev alus edasiseks haridustee jätkamiseks loodusteadustega seotud erialadel. Seejuures omandatakse igapäevaelu probleemide lahendamise ning kompetentsete ja eetiliste otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas.
Selle kaudu kujunevad õpilastel olulised pädevused, omandatakse positiivne hoiak keemia ja teiste loodusteaduste suhtes ning mõistetakse loodusteaduste tähtsust inimühiskonna majanduslikus, tehnoloogilises ja kultuurilises arengus. Õpilastel kujuneb vastutustundlik suhtumine elukeskkonda ning õpitakse hindama oma tegevuse võimalikke tagajärgi. Omandatud teadmised, oskused ja hoiakud on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt, õpilaskeskselt ja igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ning võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu jne. Aktiivõppe põhimõtteid järgiva õppetegevusega kaasneb õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng. Suurt tähelepanu pööratakse õpilaste iseseisva töö oskuste arendamisele, oskusele kasutada erinevaid teabeallikaid, eristada olulist ebaolulisest ning rakendada oma teadmisi probleeme lahendades.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab keemiliste reaktsioonide soojusefekte, lähtudes keemiliste sidemete tekkimisel ja lagunemisel esinevatest energiamuutustest;
2) analüüsib keemilise reaktsiooni kiirust mõjutavate tegurite toimet ning selgitab keemiliste protsesside kiiruse rolli keemilises tehnoloogias, looduses ja igapäevaelus;
3) selgitab välistegurite mõju keemilisele tasakaalule (Le Chatelier' printsiibi alusel) ning rakendab neid põhimõtteid tasakaalureaktsioone analüüsides;
4) selgitab happelisust/aluselisust tänapäevase käsitluse järgi ning hindab lahuste pH väärtusi lahustunud ainete omaduste (pK) põhjal;
5) selgitab puhverlahuste põhimõtet ning nende rolli tehnoloogilistes protsessides ja elusloodusses;
6) selgitab, mis on radikaal ja radikaalreaktsioonid (alkaanide näitel);
7) tunneb ära elektrofiilsed ja nukleofiilsed tsentrid ning mõtestab selle alusel lahti asendusreaktsioone;
8) selgitab alkeenide ja karbonüülühendite liitumisreaktsioone, lähtudes elektrofiilsuse ja nukleofiilsuse mõistest;

9) selgitab aromaatsete ühendite, sh fenoolide ja aromaatsete amiinide omadusi sidemete delokalisatsiooni kaudu.

Õppesisu

1. Keemiliste protsesside soojusefektid
Keemilise sideme energeetiline põhjendus, ekso- ja endotermilised reaktsioonid, keemilise reaktsiooni soojusefekt. Keemilise reaktsiooni suunaga seotud probleemid keemiatööstuses, looduses ja igapäevaelus.
Põhimõisted: ekso- ja endotermiline reaktsioon, reaktsiooni soojusefekt.
2. Keemilise reaktsiooni kiirus ja tasakaal
Reaktsiooni kiiruse sõltuvus temperatuurist. Reaktsiooni energiaskeem, ettekujutus reaktsiooni aktiveerimisenergiast. Reaktsioonide aktiveerimise võimalused. Katalüüsi põhimõte, homogeenne ja heterogeenne katalüüs (tutvustavalt), katalüüsi rakendamine keemilises tehnoloogias.
Ensüümkatalüüs, selle tähtsus organismides toimuvate protsesside reguleerimises.
Keemiline tasakaal, pöörduva keemilise reaktsiooni tasakaalu nihkumine (Le Chatelier' printsiip), keemilise tasakaalu iseloomustamine tasakaalukonstandi abil (tutvustavalt). Keemilise reaktsiooni kiiruse ja tasakaaluga seotud probleemid keemiatööstuses, looduses ning igapäevaelus (reaktsioonide kiirendamine või aeglustamine, tasakaalu nihutamine).
Põhimõisted: reaktsiooni aktiveerimisenergia, katalüüs, ensüümkatalüüs, keemiline tasakaal, tasakaalukonstant.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Mitmesuguste reaktsioonide kiirust ja/või tasakaalu mõjutavate tegurite toime uurimine.
2. Teemakohase lühikokkuvõtte koostamine internetist jm teabeallikatest leitud materjali põhjal.

3. Happed ja alused
Hapete ja aluste tänapäevane käsitlus. Tasakaalud nõrkade hapete ja aluste lahustes, hapete ja aluste dissotsiatsioonimäära mõjutavad tegurid, lahuste pH. Hapete ja aluste tugevuse kvantitatiivne iseloomustamine (dissotsiatsioonikonstant, pK). Happelised oksiidid jt aprotoonsed happed.
Puhverlahused, nende roll tehnoloogias ja elusloodusses kulgevates keemilistes protsessides (tutvustavalt).
Põhimõisted: happe või aluse dissotsiatsioonikonstant, pK, aprotoonne hape, puhverlahus.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teemakohane uurimuslik eksperimentaalne töö.

4. Reaktsioonide mehhanism
Kovalentse sideme katkemise viisid: radikaaliline, iooniline. Radikaalid, elektrofiilid, nukleofiilid.
Reaktsioonivõrrandi analüüsimine: reaktsioonitsenter, ründav osake, lahkuv rühm.

Aatomite vastastikmõju molekuli struktuuris: sideme polariseeritus, sideme delokalisatsioon, laengu delokalisatsioon (karboksüülhape, fenool).
Reaktsioonitüübid: radikaaliline asendus, nukleofiilne asendusreaktsioon ja nukleofiilne liitumine polaarsele kaksiksidemele, elektrofiilne liitumine kaksiksidemele ning elektrofiilne asendus aromaatses tuumas, estri ja amiidi reaktsioonid.
Põhimõisted: radikaal, radikaalreaktsioon, nukleofiil, elektrofiil, reaktsioonitsenter, lahkuv rühm, delokalisatsioon, aromaatne tsükkel.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teemakohane uurimuslik eksperimentaalne töö.

5. Õppetegevus
Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja eeldatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
3) võimaldatakse nii individuaal- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd, töö arvutipõhiste õpikeskkondadega ning veebimaterjalide ja teiste teabeallikatega), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlusviisi ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse IKT-l põhinevaid õpikeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, laborid, muuseumid, näitused, ettevõtted jne;
7) toetab aktiivõpet avar õppemetoodiline valik: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt igapäevaelu, tootmise, keskkonnaprobleemide vms seotud keemiliste protsesside uurimine ning analüüs, protsesse ja objekte mõjutavate tegurite mõju selgitamine, komplekssete probleemide lahendamine).

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele.
Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
Gümnaasiumi keemias jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1) mõtlemistasandite arendamine keemia kontekstis ning 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused.

Nende suhe hinde moodustumisel on ligikaudu 80% ja 20%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite arengu vahekord õpitulemuste hindamisel on ligikaudu 40% ja 60%. Probleemide lahendamisel hinnatavad üldised etapid on probleemi määramine ja selle sisu avamine, lahendusstrateegia leidmine ja rakendamine ning tulemuste hindamine.

FÜÜSIKA

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi füüsikaõppega taotletakse, et õpilane:
1) teadvustab füüsikat kui looduse kõige üldisemaid põhjuslikke seoseid uurivat teadust ja olulist kultuurikomponenti;
2) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, loovust ning süsteemset mõtlemist;
3) mõistab mudelite tähtsust loodusobjektide uurimisel ning mudelite paratamatut piiratust ja arengut;
4) teab teaduskeele erinevusi tavakeelest ning kasutab teaduskeelt korrektselt loodusnähtusi kirjeldades ja seletades;
5) oskab koguda ja töödelda infot, eristada vajalikku infot ülearusest, olulist infot ebaolulisest ning usaldusväärset infot infomürast;
6) oskab kriitiliselt mõelda ning eristab teaduslikke teadmisi ebateaduslikest;
7) mõistab füüsika seotust tehnika ja tehnoloogiaga ning füüsikateadmiste vajalikkust vastavate elukutsete esindajatel;
8) oskab lahendada olulisemaid kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid füüsikaülesandeid, kasutades loodusteaduslikku meetodit;
9) tunneb ära füüsikaalaseid teemasid, probleeme ja küsimusi erinevates loodusteaduslikes situatsioonides ning pakub võimalikke selgitusi neis esinevatele mõtteseostele;
10) aktsepteerib ühiskonnas tunnustatud väärtushinnanguid ning suhtub loodusesse ja kaaskodanikesse vastutustundlikult.

Füüsika kursused

Gümnaasiumi astmes on järgmised kursused:

I kursus	Füüsikalise looduskäsitluse alused
II kursus	Mehaanika
III kursus	Elektromagnetism
IV kursus	Energia
V kursus	Mikro- ja megamaailma füüsika
Valikkursus	„Teistsugune füüsika“ (loodussuund)
Valikkursus	„Füüsika ja tehnika“ (loodussuund)

Õppeaine kirjeldus

Füüsika kuulub loodusteaduste hulka, olles väga tihedas seoses matemaatika ja emakeelega. Füüsika paneb aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnikaga seotud elukutseid. Füüsikaõppes arvestatakse loodusainete (füüsika, keemia, bioloogia, geograafia) vertikaalse (kogu õpet läbiva) ning horisontaalse (konkreetseid teemasid omavahel seostava) lõimimise vajalikkust. Vertikaalse lõimimise korral on ühised teemad loodusteaduslik meetod, looduse tasemeline struktureeritus; vastastikmõju, liikumine (muutumine ja muundumine), energia, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane kirjaoskus, tehnoloogia, elukeskkond ning ühiskond. Vertikaalset lõimimist toetab õppeainete horisontaalne lõimumine.
Gümnaasiumi füüsikaõppe eesmärgiks on pakkuda vajalikke füüsikateadmisi tulevasele kodanikule, kujundada temas keskkonnahoidlikke ja ühiskonnasõbralikke ning jätkusuutikule arengule orienteeritud hoiakuid. Gümnaasiumi tasemel käsitletakse nähtusi süsteemselt, arendades terviklikku ettekujutust loodusest. Võrreldes põhikooliga tutvutakse sügavamalt erinevate vastastikmõjude ja nende poolt põhjustatud liikumisvormidega ning otsitakse liikumisvormidevahelisi seoseid. Gümnaasiumi füüsikaõpe on holistlik, pidades tähtsaks olemuslikke seoseid tervikpildi osade vahel. Esimeses kursuses formuleeritakse nüüdisaegse füüsika üldprintsiibid ning konkreetsete loodusnähtuste hilisemal käsitlemisel juhitakse pidevalt õpilaste tähelepanu nimetatud printsiipide ilmnemisele.
Õpilaste füüsikakeele oskused täienevad. Õpilaste kriitilise ja süsteemmõistelise mõtlemise arendamiseks lahendatakse füüsikaliselt erinevates aine- ja eluvaldkondades esinevaid probleeme, osatakse planeerida ja korraldada eksperimenti, kasutades loodusteaduslikku uurimismeetodit. Kvantitatiivülesandeid lahendades ei ole nõutav valemite peast teadmine. Kujundatakse oskust mõista valemite füüsikalist sisu ning valemeid õiges kontekstis kasutada. Õpilastel kujunevad väärtushinnangud, mis määravad nende suhtumise füüsikasse kui kultuurifenomeni, avavad füüsika rolli tehnikas, tehnoloogias ja elukeskkonnas ning ühiskonna jätkusuutlikus arengus. Gümnaasiumi füüsikaõpe taotleb koos teiste õppeainetega õpilastel nüüdisaegse tervikliku maailmapildi ja keskkonda säästva hoiaku ning analüüsioskuse kujunemist.
Gümnaasiumi füüsikaõppes kujundatavad üldoskused erinevad põhikooli füüsikaõppes saavutatavatest deduktiivse käsitlusviisi ulatuslikuma rakendamise ning tehtavate üldistuste laiema kehtivuse poolest. Füüsikaõpe muutub gümnaasiumis spetsiifilisemaks, kuid samas seostatakse füüsikateadmised tihedalt ja kõrgemal tasemel ülejäänud õppeainete teadmistega ning varasemates kooliastmetes õpituga.
Gümnaasiumi füüsikaõpe koosneb viiest kohustuslikust kursusest.
Esimese kohustusliku kursuse „Füüsikalise looduskäsitluse alused“ põhifunktsioon on selgitada, mis füüsika on, mida ta suudab ja mille poolest eristub füüsika teistest loodusteadustest. Esimene kursus tekitab motivatsiooni ülejäänud kursuste tulemuslikuks läbimiseks ning loob tausta nüüdisaegse tervikliku füüsikakäsitluse mõistmiseks.
Teine kursus „Mehaanika“ avab mehaaniliste mudelite keskse rolli loodusnähtuste kirjeldamisel ja seletamisel. Kuna kogu nüüdisaegses füüsikas domineerib vajadus arvestada aine ja välja erisusi, käsitleb kolmas kursus „Elektromagnetism“ elektromagnetvälja näitel väljade kirjeldamise põhivõtteid ning olulisemaid elektrilisi ja

optilisi nähtusi. Neljas kursus „Energia“ vaatleb keskkonda energeetilisest aspektist. Käsitletakse alalis- ja vahelduvvoolu ning soojusnähtusi, ent ka mehaanilise energia, soojusenergia, elektrienergia, valgusenergia ja tuumaenergia omavahelisi muundumisi. Viiendas kohustuslikus kursuses „Mikro- ja megamaailma füüsika“ vaadeldakse füüsikalisi seaduspärasusi ning protsesse mastaapides, mis erinevad inimese karakteristlikust mõõtmest (1 m) rohkem kui miljon korda.
Valikkursused „Teistsugune füüsika“ ja „Füüsika ja tehnika“ on kohustuslike kursuste loogiliseks jätkamiseks ja täienduseks.

Õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.
Gümnaasiumi füüsikaõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) kasutab füüsikalisi suurusi ning füüsika mõisteid ja seoseid, kirjeldades, seletades ning ennustades loodusnähtusi ja nende tehnilisi rakendusi;
2) lahendab situatsiooni-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid ning hindab kriitiliselt saadud tulemuste tõepärasust;
3) kasutab ainekavas sisalduvaid SI mõõtühikuid, teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid *tera-, giga-, mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro-, nano-, piko-*;
4) sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimusi, kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
5) leiab infoallikatest ainekava sisuga seonduvat füüsikaalast infot;
6) leiab tavaelus tõusetuvatele füüsikalistele probleemidele lahendusi;
7) visandab ainekavaga määratud tasemel füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
8) teisendab loodusnähtuse füüsikalise mudeli ühe kirjelduse teiseks (verbaalkirjelduse valemiks või jooniseks ja vastupidi);
9) on informeeritud, et väärtustada füüsikaalaseid teadmisi eeldavaid elukutseid;
10) võtab omaks ühiskonnas tunnustatud jätkusuutlikku arengut toetavaid väärtushinnanguid ning suhtub loodusesse ja ühiskonnasse vastutustundlikult.

I kursus „Füüsikalise looduskäsitluse alused“

1. Sissejuhatus füüsikasse

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) seletab sõnade *maailm, loodus* ja *füüsika* tähendust;
2) mõistab paratamatut erinevust looduse ning vaatleja kujutluste vahel;
3) tunneb loodusteaduste põhieesmärki – saavutada üha parem vastavus looduse ja seda peegeldavate kujutluste vahel;
4) teab nähtavushorisondi mõistet ja suudab vastata kahele struktuursele põhiküsimusele – mis on selle taga ning mis on selle sees?

5) teab füüsika põhierinevust teistest loodusteadustest – füüsika ja tema sidusteaduste kohustust määratleda ja nihutada edasi nähtavushorisonte;
6) määratleb looduse struktuuritasemete skeemil makro-, mikro- ja megamaailma ning nimetab nende erinevusi.

Õppesisu
Jõudmine füüsikasse, tuginedes isiklikule kogemusele. Inimene kui vaatleja. Sündmus, signaal, aisting ja kujutlus. Vaatleja kujutlused ja füüsika. Füüsika kui loodusteadus. Füüsika kui inimkonna nähtavushorisonte edasi nihutav teadus. Mikro-, makro- ja megamaailm.
Põhimõisted: loodus, loodusteadus, füüsika, vaatleja, nähtavushorisont, makro-, mikro- ja megamaailm.

2. Füüsika uurimismeetod

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) seletab loodusteadusliku meetodi olemust (vaatlus-hüpotees-eksperiment-andmetöötlusjäreldus);
2) teab, et eksperimenditulemusi üldistades jõutakse mudelini;
3) mõistab, et mudel kirjeldab reaalsust kindlates fikseeritud tingimustes, nende puudumise korral ei tarvitse mudel anda eksperimentaalset kinnitust leidvaid tulemusi;
4) teab, et mudeli järeldusi tuleb alati kontrollida ning mudeli järelduste erinevus katsetulemustest tingib vajaduse uuteks eksperimentideks ja seeläbi uuteks mudeliteks;
5) teab, et üldaktsepteeritava mõõtmistulemuse saamiseks tuleb mõõtmisi teha mõõteseaduse järgi;
6) mõistab mõõtesuuruse ja mõõdetava suuruse väärtuse erinevust ning saab aru mõistetest *mõõtevahend* ja *taatlemine*;
7) teab rahvusvahelise mõõtühikute süsteemi (SI) põhisuurusi ning nende mõõtühikuid ning seda, et teiste füüsikaliste suuruste ühikud on väljendatavad põhisuuruste ühikute kaudu;
8) teab standardhälbe mõistet (see mõiste kujundatakse graafiliselt) ning oskab seda kasutada mõõtmisega kaasneva mõõtemääramatuse hindamisel;
9) kasutades mõõtesuurust, esitab korrektselt mõõdetava suuruse väärtuse kui arvväärtuse ja mõõtühiku korrutise;
10) mõõdab õpetaja valitud keha joonmõõtmed ning esitab korrektse mõõtetulemuse;
11) esitab katseandmeid tabelina ja graafikuna;
12) loob mõõtetulemuste töötlemise tulemusena mudeli, mis kirjeldab eksperimendis toimuvat.

Õppesisu
Loodusteaduslik meetod ning füüsikateaduse osa selle väljaarendamises. Üldine ja sihipärane vaatlus, eksperiment. Vajadus mudelite järele. Mudeli järelduste kontroll ja mudeli areng. Mõõtmine ja mõõtetulemus. Mõõtesuurus ja mõõdetava suuruse väärtus. Mõõtühikud ja vastavate kokkulepete areng. Rahvusvaheline mõõtühikute süsteem (SI).

Mõõteriistad ja mõõtevahendid. Mõõteseadus. Mõõtemääramatus ja selle hindamine. Katseandmete esitamine tabelina ja graafikuna. Mõõtetulemuste töötlemine. Mudeli loomine.
Põhimõisted: vaatlus, hüpotees, eksperiment, mõõtmine, mõõtühik, mõõtühikute süsteem, mõõtemääramatus, etalon, mõõtesuurus, mõõdetava suuruse väärtus, mõõtetulemus, mõõtevahend, mudel, taatlemine.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Õpetaja valitud keha joonmõõtmete mõõtmine ja korrektse mõõtetulemuse esitamine (kohustuslik praktiline töö).
2. Mõõtmised ja andmetöötlus õpetaja valitud näitel, võrdelise sõltuvuse kui mudelini jõudmine (kohustuslik praktiline töö).

3. Füüsika üldmudelid

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) eristab füüsikalisi objekte, nähtusi ja suurusi;
2) teab skalaarsete ja vektoriaalsete suuruste erinevust ning oskab tuua nende kohta näiteid;
3) seletab füüsika valemites esineva miinusmärgi tähendust (suuna muutumine esialgsele vastupidiseks);
4) rakendab skalaarsete suuruste algebralise liitmise/lahutamise ning vektorsuuruste vektoriaalse liitmise/lahutamise reegleid;
5) eristab füüsikat matemaatikast (matemaatika on kõigi kvantitatiivkirjelduste universaalne keel, füüsika peab aga alati säilitama seose loodusega);
6) mõistab, et füüsikalised suurused *pikkus* (ka teepikkus), *ajavahemik* (Δt) ja *ajahetk* (t) põhinevad kehade ja nende liikumise (protsesside) omavahelisel võrdlemisel;
7) teab, et keha liikumisolekut iseloomustab kiirus ning oskab tuua näiteid liikumise suhtelisuse kohta makromaailmas;
8) tunneb liikumise üldmudeleid – kulgemine, pöörlemine, kuju muutumine, võnkumine ja laine; oskab nimetada iga liikumisliigi olulisi erisusi;
9) teab, et looduse kaks oluliselt erinevate omadustega põhivormi on aine ja väli, nimetab peamisi erinevusi;
10) nimetab mõistete *avatud süsteem* ja *suletud süsteem* olulisi tunnuseid;
11) seletab Newtoni III seaduse olemust – mõjuga kaasneb alati vastumõju;
12) tunneb mõistet *kiirendus* ja teab, et see iseloomustab keha liikumisoleku muutumist;
13) seletab ja rakendab Newtoni II seadust – liikumisoleku muutumise põhjustab jõud;
14) teab, milles seisneb kehade inertsuse omadus; teab, et seda omadust iseloomustab mass;
15) seletab ja rakendab Newtoni I seadust – liikumisolek saab olla püsiv vaid siis, kui kehale mõjuvad jõud on tasakaalus;
16) avab tavakeele sõnadega järgmiste mõistete sisu: töö, energia, kineetiline ja potentsiaalne energia, võimsus, kasulik energia, kasutegur;
17) sõnastab mõõtühikute *njuuton*, *džaul* ja *vatt* definitsioone ning oskab neid

probleemide lahendamisel rakendada.

Õppesisu
Füüsikalised objektid, nähtused ja suurused. Füüsikaline suurus kui mudel. Füüsika keel, selles kasutatavad lühendid. Skalaarid ja vektorid. Tehted vektoritega. Füüsika võrdlus matemaatikaga. Kehad, nende mõõtmed ja liikumine. Füüsikaliste suuruste *pikkus*, *kiirus* ja *aeg* tulenevus vaatleja kujutlustest. Aja mõõtmine. Aja ja pikkuse mõõtühikud *sekund* ja *meeter*. Liikumise suhtelisus. Liikumise üldmudelid – kulgemine, pöörlemine, kuju muutumine, võnkumine ja laine. Vastastikmõju kui kehade liikumisoleku muutumise põhjus. Avatud ja suletud süsteem. Füüsikaline suurus *jõud*. Newtoni III seadus. Väli kui vastastikmõju vahendaja. Aine ja väli –
looduse kaks põhivormi. Esmane tutvumine välja mõistega elektromagnetvälja näitel.
Liikumisoleku muutumine. Kiirendus. Newtoni II seadus. Keha inertsus ja seda kirjeldav suurus – mass. Massi ja jõu mõõtühikud *kilogramm* ja *njuuton*. Newtoni I seadus. Töö kui protsess, mille korral pingutusega kaasneb olukorra muutumine. Energia kui seisundit kirjeldav suurus ja töö varu. Kineetiline ja potentsiaalne energia. Võimsus kui töö tegemise kiirus. Töö ja energia mõõtühik *džaul* ning võimsuse mõõtühik *vatt*. Kasuteguri mõiste.
Põhimõisted:
füüsikaline objekt, füüsikaline suurus, skalaarne ja vektoriaalne suurus, pikkus, liikumisolek, kiirus, aeg, kulgemine, pöörlemine, kuju muutumine, võnkumine, laine, vastastikmõju, jõud, aine, väli, kiirendus, inerts, mass, töö, energia, kineetiline ja potentsiaalne energia, võimsus, kasutegur. Ühikud: meeter, sekund, meeter sekundis, meeter sekundis sekundi kohta, kilogramm, njuuton, džaul ja vatt.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Tutvumine Newtoni seaduste olemusega (jõu ja massi varieerimine kindla keha korral) demokatse või arvutisimulatsiooni teel.
2. Tutvumine välja mõistega elektromagnetvälja näitel, kasutades elektripendlit või püsimagneteid.
3. Tutvumine erinevate liikumise üldmudelitega demokatse või arvutisimulatsiooni teel.

4. Füüsika üldprintsiibid

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) toob iga loodusteaduse uurimisvaldkonnast vähemasti ühe näite põhjusliku seose kohta;
2) toob vähemasti ühe näite füüsika pakutavate tunnetuslike ja ennustuslike võimaluste, aga ka füüsika rakendustest tulenevate ohtude kohta;
3) teab, mis on füüsika printsiibid ja oskab neid võrrelda aksioomidega matemaatikas;
4) teab, milles seisneb väljade puhul kehtiv superpositsiooni printsiip;
5) sõnastab atomistliku printsiibi, energia miinimumi printsiibi, tõrjutuse printsiibi ja absoluutkiiruse printsiibi ning oskab tuua näiteid nende printsiipide kehtivuse kohta;
6) teab relativistliku füüsika peamist erinevust klassikalisest füüsikast;

7) oskab seletada ruumi ja aja relatiivsust, lähtudes vaatleja kujutlustest kehade ja liikumiste võrdlemisel;
8) teab valemist $E = mc^2$ tulenevat massi ja energia samaväärsust.

Õppesisu
Põhjuslikkus ja juhuslikkus. Füüsika kui õpetus maailma kõige üldisematest põhjuslikest seostest. Füüsika tunnetuslik ja ennustuslik väärtus. Füüsikaga seotud ohud. Printsiibid füüsikas (looduse kohta kehtivad kõige üldisemad tõdemused, mille kehtivust tõestab neist tulenevate järelduste absoluutne vastavus eksperimendiga). Võrdlus matemaatikaga (aksioomid). Osa ja tervik. Atomistlik printsiip (loodus ei ole lõputult ühel ja samal viisil osadeks jagatav). Atomistika füüsikas ja keemias. Energia miinimumi printsiip (kõik looduse objektid püüavad minna vähima energiaga seisundisse). Tõrjutuse printsiip (ainelisi objekte ei saa panna teineteise sisse). Väljade liitumine ehk superpositsiooniprintsiip. Absoluutkiiruse printsiip (välja liikumine aine suhtes toimub alati suurima võimaliku kiiruse ehk absoluutkiirusega, aineliste objektide omavaheline liikumine on aga suhteline). Relativistliku füüsika olemus (kvalitatiivselt). Massi ja energia samaväärsus.
Põhimõisted: põhjuslik ja juhuslik sündmus, printsiip, atomistlik printsiip, algosake, kvant, energia miinimumi printsiip, tõrjutuse printsiip, superpositsiooniprintsiip, absoluutkiirus ja absoluutkiiruse printsiip, relativistlik füüsika.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Tutvumine relativistliku füüsika olemusega, kasutades vastavat arvutisimulatsiooni.
Tutvustada kursuse lõpul omal valikul füüsika siirdeteadusi (biofüüsika, füüsikaline keemia, tehniline füüsika, tugevusõpetus vms).

Lõiming

Kõikides tundides lõiming eesti keelega, matemaatikaga, ajalooga ja loodusainetega.

Tabel 1. I kursuse lõimumine loodusvaldkonna ainetega.

Teema	Õppesisu	Lõimumine valdkonnasiseste ainetega
1. Sissejuhatus füüsikasse	Füüsika kui loodusteadus.	Käsitletakse füüsika kohta loodusainete seas ja põhierinevust teistest loodusteadustest.
2. Füüsika uurimis-	Loodusteaduslik meetod ning füüsikateaduse osa	Loodusteaduslik meetod on ühine kõigile loodusainetele.

meetod	selle väljaarendamises.	
3. Füüsika üldmudelid	Avatud ja suletud süsteem. Sissejuhatavalt energia mõiste: energia kui seisundit kirjeldav suurus ja töö varu.	Geograafia: Maa kui süsteem, energia-vood Maa süsteemides (II k), ökosüsteem (II k). Bioloogia: ökosüsteemi struktuur ning selles esinevad vastastikused seosed (IV k). Et energia mõiste tuleb nii bioloogias, geograafias kui ka keemias varem sisse (II, III k) kui energia põhjalikum käsitlus füüsikas (IV k), on kasulik avada mõiste laiemalt ka viidetega teistele loodusainetele.
4. Füüsika üld-printsiibid	Energia miinimumi printsiip (kõik looduse objektid püüavad minna vähima energiaga seisundisse).	Keemia: korrosiooni ja metallide tootmise vastassuunaline energeetiline efekt; ioonide teke, reaktsioonide lõpunikulgemine (III k). Mõlemad teemad on energia miinimumi printsiibi heaks näiteks: reaktsioonid kulgevad stabiilsete (väiksema energiaga) ühendite tekke suunas.

II kursus „Mehaanika“

1. Kinemaatika

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab mehaanika põhiülesannet (keha koordinaatide määramine suvalisel ajahetkel ja etteantud tingimustel);

2) nimetab nähtuste *ühtlane sirgjooneline liikumine*, *ühtlaselt kiirenev sirgjooneline liikumine*, *ühtlaselt aeglustuv sirgjooneline liikumine*, *vaba langemine* olulisi tunnuseid, oskab tuua näiteid;

3) seletab füüsikaliste suuruste *kiirus*, *kiirendus*, *teepikkus* ja *nihe* tähendust, mõõtühikuid ning nende suuruste mõõtmise või määramise viise;

4) rakendab definitsioone $v = \frac{\Delta x}{\Delta t}$ ja $a = \frac{v - v_0}{\Delta t}$

5) mõistab ajavahemiku $\Delta t = t - t_0$ asendamist aja lõppväärtusega t, kui $t_0 = 0$;

6) rakendab ühtlase sirgjoonelise liikumise ja ühtlaselt muutuva liikumise kirjeldamiseks vastavalt liikumisvõrrandeid $x = x_0 \pm vt$ ja $x = x_0 \pm v_0 t \pm \frac{at^2}{2}$

7) kujutab graafiliselt ja kirjeldab graafiku abil ühtlase ja ühtlaselt muutuva sirgjoonelise liikumise kiiruse ning läbitud teepikkuse sõltuvust ajast; oskab leida teepikkust kui kiiruse graafiku alust pindala;

8) rakendab ühtlaselt muutuva sirgjoonelise liikumise kiiruse, nihke ja kiirenduse leidmiseks seoseid $v = v_0 \pm at$, $s = v_0 t \pm \frac{at^2}{2}$ ja $v^2 = v_0{}^2 \pm 2as$;

9) teab, et vaba langemise korral tuleb kõigis seostes kiirendus *a* asendada vaba langemise kiirendusega *g*, ning oskab seda teadmist rakendada, arvestades kiiruse ja kiirenduse suundi.

Õppesisu

Mehaanika põhiülesanne. Punktmass kui keha mudel. Koordinaadid. Taustsüsteem. Teepikkus ja nihe. Kinemaatika. Ühtlane sirgjooneline liikumine ja ühtlaselt muutuv sirgjooneline liikumine: liikumisvõrrand, kiiruse ja läbitud teepikkuse sõltuvus ajast, vastavad graafikud. Vaba langemine kui näide ühtlaselt kiireneva liikumise kohta. Vaba langemise kiirendus. Kiiruse ja kõrguse sõltuvus ajast vertikaalsel liikumisel. Erisihiliste liikumiste sõltumatus.

Põhimõisted: mehaanika põhiülesanne, punktmass, taustsüsteem, teepikkus, nihe, kinemaatika, keskmine kiirus, hetkkiirus, kiirendus, vaba langemise kiirendus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Ühtlaselt kiirenevalt liikuva keha koordinaadi, kiiruse ja kiirenduse määramine, uurides kuulikese veeremist rennis ja kasutades fotoväravaid ning andmehõiveseadet (kohustuslik praktiline töö).
2. Tutvumine visatud keha liikumisega demokatse või arvutisimulatsiooni abil.

2. Dünaamika

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) nimetab nähtuste *vastastikmõju*, *gravitatsioon*, *hõõrdumine* ja *deformatsioon* olulisi tunnuseid ning selgitab seost teiste nähtustega;

2) näitab kehale mõjuvaid jõudusid nii liikumisoleku püsimisel (v = const, a = 0) kui muutumisel ($a \neq 0$);

3) oskab leida resultantjõudu;

4) kasutab Newtoni seadusi mehaanika põhiülesannet lahendades;

5) seletab füüsikalise suuruse *impulss* tähendust, teab impulsi definitsiooni ning impulsi mõõtühikut;

6) sõnastab impulsi jäävuse seaduse ja oskab praktikas kasutada seost $\Delta(m_1\vec{v}_1 + m_2\vec{v}_2) = 0$

7) seletab jõu seost impulsi muutumise kiirusega keskkonna takistusjõu tekkimise näitel;

8) nimetab mõistete *raskusjõud*, *keha kaal*, *toereaktsioon*, *rõhumisjõud* ja *rõhk* olulisi tunnuseid ning rakendab seoseid

$F = mg$, $P = m(g \pm a)$, $p = \frac{F}{s}$

9) nimetab mõistete *hõõrdejõud* ja *elastsusjõud* olulisi tunnuseid ning toob näiteid nende esinemise kohta looduses ja tehnikas;
10) rakendab hõõrdejõu ja elastsusjõu arvutamise eeskirju Fh = μ N ja Fe = – k Δl;
11) toob loodusest ja tehnikast näiteid ühtlase ja mitteühtlase tiirlemise ning pöörlemise kohta,
12) kasutab liikumise kirjeldamisel õigesti füüsikalisi suurusi *pöördenurk*, *periood*, *sagedus*, *nurkkiirus*, *joonkiirus* ja *kesktõmbekiirendus* ning teab nende suuruste mõõtühikuid;
13) kasutab probleemide lahendamisel seoseid

$\omega = \frac{\varphi}{t}$, $v = w\, r$, $\omega = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f$, $a = \omega^2 r = \frac{v^2}{r}$;

14) rakendab gravitatsiooniseadust $F_G = \frac{Gm_1m_2}{R^2}$;
15) teab mõistete *raske mass* ja *inertne mass* erinevust;
16) seletab orbitaalliikumist kui inertsi ja kesktõmbejõu koostoime tagajärge.

Õppesisu
Kulgliikumise dünaamika. Newtoni seadused (kordamine). Jõudude vektoriaalne liitmine. Resultantjõud. Näiteid konstantse kiirusega liikumise kohta jõudude tasakaalustumisel. Keha impulss kui suurus, mis näitab keha võimet muuta teiste kehade kiirust. Impulsi jäävuse seadus. Jõud kui keha impulsi muutumise põhjus. Keskkonna takistusjõu tekkemehhanism. Raskusjõud, keha kaal, toereaktsioon. Kaalutus. Rõhumisjõud ja rõhk. Elastsusjõud. Hooke'i seadus. Jäikustegur. Hõõrdejõud ja hõõrdetegur. Keha tiirlemine ja pöörlemine. Ühtlase ringjoonelise liikumise kirjeldamine: pöördenurk, periood, sagedus, nurk- ja joonkiirus, kesktõmbekiirendus. Gravitatsiooniseadus. Raske ja inertse massi võrdsustamine füüsikas. Tiirlemine ja pöörlemine looduses ning tehnikas. Orbitaalliikumise tekkimine inertsi ja kesktõmbejõu koostoime tagajärjena.
Põhimõisted: resultantjõud, keha impulss, impulsi jäävuse seadus, raskusjõud, keha kaal, kaalutus, toereaktsioon, rõhumisjõud, rõhk, elastsusjõud, jäikustegur, hõõrdejõud, hõõrdetegur, pöördenurk, periood, sagedus, nurkkiirus, joonkiirus, kesktõmbekiirendus.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Liugehõõrdeteguri määramine, kasutades dünamomeetrit või kaldpinda (kohustuslik praktiline töö).
2. Keha kesktõmbekiirenduse määramine kas praktiliselt või siis kasutades vastavat arvutisimulatsiooni.
3. Tutvumine planeetide liikumise seaduspärasustega, kasutades vastavat arvutisimulatsiooni.

3. Võnkumised ja lained

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab vabavõnkumise ja sundvõnkumise olulisi tunnuseid ning toob näiteid nende esinemise kohta looduses ja tehnikas;

2) tunneb füüsikaliste suuruste *hälve, amplituud, periood, sagedus* ja *faas* tähendust, mõõtühikuid ning mõõtmisviisi;

3) kasutab probleeme lahendades seoseid $\varphi = \omega t$ ja $\omega = 2\pi f = \frac{2\pi}{T}$ võnkumiste kontekstis;

4) seletab energia muundumisi pendli võnkumisel;

5) teab, et võnkumiste korral sõltub hälve ajast ning et seda sõltuvust kirjeldab siinus- või koosinusfunktsioon;

6) nimetab resonantsi olulisi tunnuseid ning toob näiteid selle esinemise kohta looduses;

7) nimetab pikilaine ja ristlaine olulisi tunnuseid;

8) tunneb füüsikaliste suuruste *lainepikkus, laine levimiskiirus, periood* ja *sagedus* tähendust, mõõtühikuid ning mõõtmisviisi;

9) kasutab probleeme lahendades seoseid $v = \frac{\lambda}{T}$, $T = \frac{1}{f}$ ja $v = \lambda f$;

10) nimetab lainenähtuste *peegeldumine, murdumine, interferents* ja *difraktsioon* olulisi tunnuseid;

11) toob näiteid lainenähtuste kohta looduses ja tehnikas.

Õppesisu

Võnkumine kui perioodiline liikumine (kvalitatiivselt). Pendli võnkumise kirjeldamine: hälve, amplituud, periood, sagedus, faas. Energia muundumine võnkumisel. Hälbe sõltuvus ajast, selle esitamine graafiliselt ning siinus- või koosinusfunktsiooniga. Võnkumised ja resonants looduses ning tehnikas. Lained. Piki- ja ristlained. Lainet iseloomustavad suurused: lainepikkus, kiirus, periood ja sagedus. Lainetega kaasnevad nähtused: peegeldumine, murdumine, interferents, difraktsioon. Lained ja nendega kaasnevad nähtused looduses ning tehnikas.

Põhimõisted: võnkumine, hälve, amplituud, periood, sagedus, faas, vabavõnkumine, sundvõnkumine, pendel, resonants, laine, pikilaine, ristlaine, lainepikkus, peegeldumine, murdumine, interferents, difraktsioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Matemaatilise pendli ja vedrupendli võnkumiste uurimine demokatse ja arvutisimulatsiooni abil.
2. Tutvumine lainenähtustega demokatse või interaktiivse õppevideo vahendusel.

4. Jäävusseadused mehaanikas

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) seletab reaktiivliikumise nähtust, seostades seda impulsi jäävuse seadusega, toob näiteid reaktiivliikumisest looduses ja selle rakendustest tehnikas;

2) seletab füüsikalise suuruse *mehaaniline energia* tähendust ning kasutab probleemide lahendamisel seoseid $E_k = \frac{mv^2}{2}$, $E_p = mgh$ ja $E_{meh} = E_k + E_p$;

3) rakendab mehaanilise energia jäävuse seadust ning mõistab selle erinevust üldisest energia jäävuse seadusest.

Õppesisu
Impulsi jäävuse seadus ja reaktiivliikumine, nende ilmnemine looduses ja rakendused tehnikas. Mehaaniline energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Mehaanilise energia muundumine teisteks energia liikideks. Energia jäävuse seadus looduses ja tehnikas.
Põhimõisted: reaktiivliikumine, mehaanilise energia jäävuse seadus, energia muundumine.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Tutvumine reaktiivliikumise ning jäävusseadustega mehaanikas demokatse või arvutisimulatsiooni abil.

Lõiming
Kõikides tundides lõiming eesti keelega, matemaatikaga, ajalooga ja loodusainetega.
II kursusel ehk „Mehaanikal“ on kokkupuutepunkte peamiselt matemaatikaga, geograafiaga seob füüsikat lainete teema. Maavärinaid ja seismilisi laineid käsitletakse geograafias samuti II kursusel, aga erinevalt mehaanikakursusest, kus lainetest tuleb juttu pigem lõpus, on geograafias lainetest juttu kohe II kursuse alguses.

III kursus „Elektromagnetism“

1. Elektriväli ja magnetväli

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) eristab sõna *laeng* kolme tähendust: a) keha omadus osaleda mingis vastastikmõjus, b) seda omadust kirjeldav füüsikaline suurus ning c) osakeste kogum, millel on kõnealune omadus;
2) teab elektrivoolu kokkuleppelist suunda, seletab voolu suuna sõltumatust laengukandjate märgist ning kasutab probleemide lahendamisel valemit $I = \frac{q}{t}$
3) teab, et magnetväljal on kaks põhimõtteliselt erinevat võimalikku tekitajat – püsimagnet ja vooluga juhe, elektrostaatilisel väljal aga ainult üks – laetud keha, seletab nimetatud asjaolu ilmnemist väljade geomeetrias;
4) kasutab probleeme lahendades Coulomb'i ja Ampere'i seadust $F = k\frac{q_1 q_2}{r^2}$ ja $F = K\frac{I_1 I_2}{r} l$;
5) teab elektrivälja tugevuse ja magnetinduktsiooni definitsioone ning oskab rakendada definitsioonivalemeid $E = \frac{F}{q}$ ja $B = \frac{F}{I \cdot l}$;
6) kasutab elektrivälja tugevuse ja magnetinduktsiooni vektorite suundade määramise

eeskirju;
7) tunneb Oerstedi katsest tulenevaid sirgjuhtme magnetvälja geomeetrilisi omadusi, kasutab Ampere'i seadust kujul $F = B\,I\,l$ sin α ja rakendab vastava jõu suuna määramise eeskirja;
8) kasutab probleeme lahendades valemeid $I = \frac{A}{q}$, $\varphi = \frac{E_{pot}}{q}$ ja $E = \frac{U}{q}$;
9) seletab erinevusi mõistete *pinge* ja *potentsiaal* kasutamises;
10) joonistab kuni kahe väljatekitaja korral elektrostaatilise välja E-vektorit ning juhtmelõigu või püsimagneti magnetvälja B-vektorit etteantud punktis, joonistab nende väljade jõujooni ja elektrostaatilise välja ekvipotentsiaalpindu;
11) teab, et kahe erinimeliselt laetud plaadi vahel tekib homogeenne elektriväli ning solenoidis tekib homogeenne magnetväli; oskab joonistada nende väljade jõujooni.

Õppesisu
Elektrilaeng. Positiivsed ja negatiivsed laengud. Elementaarlaeng. Laengu jäävuse seadus. Elektrivool. Coulomb'i seadus. Punktlaeng. Ampere'i seadus. Püsimagnet ja vooluga juhe. Elektri ja magnetvälja kirjeldavad vektorsuurused *elektrivälja tugevus* ja *magnetinduktsioon*. Punktlaengu väljatugevus ja sirgvoolu magnetinduktsioon. Elektrivälja potentsiaal ja pinge. Pinge ja väljatugevuse seos. Välja visualiseerimine: välja jõujoon ja ekvipotentsiaalpind. Homogeenne elektriväli kahe erinimeliselt laetud plaadi vahel, homogeenne magnetväli solenoidis.
Põhimõisted: elektrilaeng, elementaarlaeng, voolutugevus, punktlaeng, püsimagnet, aine magneetumine, magnetnõel, elektriväli, magnetväli, elektrivälja tugevus, magnetinduktsioon, potentsiaal, pinge, jõujoon, ekvipotentsiaalpind, homogeenne väli. Mõõtühikud: amper, kulon, volt, elektronvolt, volt meetri kohta, tesla.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Elektrostaatika seaduspärasuste praktiline uurimine kahe elektripendli (niidi otsas rippuva elektriseeritud fooliumsilindri) abil või sama uuringu arvutisimulatsioon.
2. Kahe juhtme magnetilise vastastikmõju uurimine demokatse või arvutisimulatsiooni abil.

2. Elektromagnetväli

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) rakendab probleemide lahendamisel Lorentzi jõu valemit $F_L = q\,v\,B\,\sin\alpha$ ning oskab määrata Lorentzi jõu suunda;
2) rakendab magnetväljas liikuva juhtmelõigu otstele indutseeritava pinge valemit $U = v\,l\,B\,\sin\alpha$;
3) kasutab elektromotoorjõu mõistet ja teab, et induktsiooni elektromotoorjõud on kõigi indutseeritavate pingete summa;
4) seletab füüsikalise suuruse *magnetvoog* tähendust, teab magnetvoo definitsiooni ja kasutab probleemide lahendamisel magnetvoo definitsioonvalemit $\Phi = BS\cos\beta$;
5) seletab näite varal Faraday induktsiooniseaduse kehtivust ja kasutab probleemide

lahendamisel valemit $\varepsilon_i = -\frac{\Delta\Phi}{\Delta t}$;
6) seletab pööriselektrivälja tekkimist magnetvoo muutumisel;
7) seletab mõistet *eneseinduktsioon*;
8) teab füüsikaliste suuruste *mahtuvus* ja *induktiivsus* definitsioone ning nende suuruste mõõtühikuid, kasutab probleemide lahendamisel seoseid $C = \frac{\Delta q}{\Delta U}$ ja $\Delta L = \frac{\Delta\Phi}{\Delta I}$;
9) teab, et kondensaatoreid ja induktiivpoole kasutatakse vastavalt elektrivälja või magnetvälja energia salvestamiseks;
10) kasutab probleemide lahendamisel elektrivälja ning magnetvälja energia valemeid $E_e = \frac{CU^2}{2}$ ja $E_m = \frac{L \cdot I^2}{2}$.

Õppesisu
Liikuvale laetud osakesele mõjuv magnetjõud. Magnetväljas liikuva juhtmelõigu otstele indutseeritav pinge. Faraday katsed. Induktsiooni elektromotoorjõud. Magnetvoo mõiste. Faraday induktsiooniseadus. Lenzi reegel. Kondensaator ja induktiivpool. Mahtuvus ja induktiivsus. Elektromagnetvälja energia.
Põhimõisted: Lorentzi jõud, elektromagnetilise induktsiooni nähtus, pööriselektriväli, induktsiooni elektromotoorjõud, magnetvoog, kondensaator, mahtuvus, eneseinduktsioon, induktiivsus, elektromagnetväli. Mõõtühikud: veeber, farad ja henri.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Poolis tekkivat induktsiooni elektromotoorjõudu mõjutavate tegurite uurimine (kohustuslik praktiline töö). Praktiline töö kahe raudsüdamikuga juhtmepooli, vooluallika, püsimagneti ja galvanomeetrina töötava mõõteriista abil.
2. Tutvumine kondensaatorite ja induktiivpoolide talitluse ning rakendustega demokatsete või arvutisimulatsioonide abil.

3. Elektromagnetlained

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab valguse korral dualismiprintsiipi ja selle seost atomistliku printsiibiga;
2) rakendab probleemide lahendamisel kvandi energia valemit $E_{kv} = h\,f$;
3) teab, et valguse laineomadused ilmnevad valguse levimisel, osakese-omadused aga valguse tekkimisel (kiirgumisel) ning kadumisel (neeldumisel);
4) kirjeldab elektromagnetlainete skaalat, määrab etteantud spektraalparameetriga elektromagnetkiirguse kuuluvana selle skaala mingisse kindlasse piirkonda;
5) leiab ühe etteantud spektraalparameetri (lainepikkus vaakumis, sagedus, kvandi energia) põhjal teisi;
6) teab nähtava valguse lainepikkuste piire ja põhivärvuste lainepikkuste järjestust;
7) teab lainete amplituudi ja intensiivsuse mõisteid ning oskab probleemide lahendamisel neid kasutada;
8) seletab valguse koherentsuse tingimusi ja nende täidetuse vajalikkust vaadeldava interferentsipildi saamisel;

9) seletab joonise järgi interferentsi- ja difraktsiooninähtusi optikas;
10) seletab polariseeritud valguse olemust.

Õppesisu
Elektromagnetlainete skaala. Lainepikkus ja sagedus. Optika – õpetus valguse tekkimisest, levimisest ja kadumisest. Valguse dualism ja dualismiprintsiip looduses. Footoni energia. Nähtava valguse värvuse seos valguse lainepikkusega vaakumis. Elektromagnetlainete amplituud ja intensiivsus. Difraktsioon ja interferents, nende rakendusnäited**.** Polariseeritud valgus, selle saamine, omadused ja rakendused.
Põhimõisted: elektromagnetlaine, elektromagnetlainete skaala, lainepikkus, sagedus, kvandi (footoni) energia, dualismiprintsiip, amplituud, intensiivsus, difraktsioon, interferents, polarisatsioon.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Ühelt pilult, kaksikpilult ja juuksekarvalt saadava difraktsioonipildi uurimine laseriga, pilu laiuse ja difraktsioonipildi laiuse pöördvõrdelisuse kindlakstegemine kas praktilise töö käigus või arvutimudeli abil.

4. Valguse ja aine vastastikmõju

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb valguse murdumise seadust;
2) kasutab seoseid $\frac{\sin\alpha}{\sin\gamma} = n$ ja $n = \frac{c}{v}$;
3) konstrueerib kiirte käiku kumer- ja nõgusläätse korral;
4) kasutab läätse valemit kumer- ja nõgusläätse korral $\frac{1}{a} \pm \frac{1}{k} = \frac{1}{f}$;
5) teab nähtava valguse lainepikkuste piire ja põhivärvuste lainepikkuste järjestust;
6) kirjeldab valge valguse lahutumist spektriks prisma ja difraktsioonvõre näitel;
7) tunneb spektrite põhiliike ja teab, mis tingimustel nad esinevad;
8) eristab soojuskiirgust ja luminestsentsi, toob näiteid vastavatest valgusallikatest.

Õppesisu
Valguse peegeldumine ja murdumine. Murdumisseadus. Murdumisnäitaja seos valguse kiirusega. Kujutise tekitamine läätse abil ja läätse valem. Valguse dispersioon. Spektroskoobi töö põhimõte. Spektraalanalüüs. Valguse kiirgumine. Soojuskiirgus ja luminestsents.
Põhimõisted: peegeldumine, murdumine, absoluutne ja suhteline murdumisnäitaja, koondav ja hajutav lääts, fookus, fookuskaugus, aine dispersioon, prisma, spektraalriist, soojuskiirgus, luminestsents.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Läbipaistva aine murdumisnäitaja määramine (kohustuslik praktiline töö).
2. Tutvumine eritüübiliste valgusallikatega.

Lõiming
Kõikides tundides lõiming eesti keelega, matemaatikaga, ajalooga ja loodusainetega.
III kursus, mis käsitleb elektromagnetismi**,** on enim lõimunud tehnoloogiaga. Mõne teema puhul saab välja tuua seotuse loodusnähtustega, näiteks magnetväli ja magnetnõel seostuvad Maa magnetvälja teemaga, elektromagnetlainete teema osoonikihi ja kasvuhooneefektiga (õpitud geograafia II kursusel), läätsed nägemise ja optilise tehnikaga (binokulaarid).

Elektrilaengu mõiste elektrostaatikas erineb laengu mõistest keemias, kus prootoni laeng loetakse võrdseks +1-ga ja elektronil -1-ga ning tegu on kokkuleppelise (suhtelise) laenguga. Huvitav on siduda ioonilaengute tegelikku laengut kristallvõre tugevusega: Ca^{+2} ja CO_3^{-2} ioonide laeng kulonites ja $CaCO_3$ (lubjakivi) kui vees praktiliselt mittelahustuv sool või NaCl kui veeslahustuv sool (ioonilaengud 2 korda väiksemad).

IV kursus „Energia“

1. Elektrivool

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) seletab elektrivoolu tekkemehhanismi mikrotasemel, rakendades seost $I = q\,n\,v\,S$;
2) kasutab probleemide lahendamisel seost $R = \rho\frac{l}{S}$;
3) rakendab probleemide lahendamisel Ohmi seadust vooluringi osa ja kogu vooluringi kohta $I = \frac{U}{R}$, $I = \frac{\varepsilon}{R+r}$ ning elektrivoolu töö ja võimsuse avaldisi
$A = IU \cdot \Delta t$, $N = IU$;
4) arvutab elektrienergia maksumust ning planeerib selle järgi uute elektriseadmete kasutuselevõttu;
5) teab, et metallkeha takistus sõltub lineaarselt temperatuurist, ning teab, kuidas takistuse temperatuurisõltuvus annab infot takistuse tekkemehhanismi kohta;
6) kirjeldab pooljuhi oma- ja lisandjuhtivust, sh elektron- ja aukjuhtivust;
7) teab, et pooljuhtelektroonika aluseks on pn-siire kui erinevate juhtivustüüpidega pooljuhtide ühendus; seletab jooniste abil pn-siirde käitumist päri- ja vastupingestamisel;
8) kirjeldab pn-siirde toimimist valgusdioodis ja ventiil-fotoelemendis (fotorakus);
9) tunneb juhtme, vooluallika, lüliti, hõõglambi, takisti, dioodi, reostaadi, kondensaatori, induktiivpooli, ampermeetri ja voltmeetri tingmärke ning kasutab neid lihtsamaid elektriskeeme lugedes ja konstrueerides;
10) kasutab multimeetrit voolutugevuse, pinge ja takistuse mõõtmiseks.

Õppesisu
Elektrivoolu tekkemehhanism. Ohmi seaduse olemus. Juhi takistus ja aine eritakistus. Metallkeha takistuse sõltuvus temperatuurist. Ülijuhtivus. Ohmi seadus kogu vooluringi

kohta. Vooluallika elektromotoorjõud ja sisetakistus. Vedelike, gaaside ja pooljuhtide elektrijuhtivus. pn-siire. Pooljuhtelektroonika alused. Valgusdiood ja ventiil-fotoelement (fotorakk). Voltmeetri, ampermeetri ja multimeetri kasutamine.
Põhimõisted: alalisvool, laengukandjate kontsentratsioon, elektritakistus, vooluallika elektromotoorjõud ja sisetakistus, aine eritakistus, takistuse temperatuuritegur, ülijuhtivus, kriitiline temperatuur, pooljuhi oma- ja lisandjuhtivus, pn-siire, elektrivoolu töö ja võimsus. Ühikud: oom, oom korda meeter, kilovatt-tund.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Voolutugevuse, pinge ja takistuse mõõtmine multimeetriga (kohustuslik praktiline töö).
2. Tutvumine demokatses lihtsamate pooljuhtelektroonika seadmetega (diood, valgusdiood, fotorakk).
3. Vooluringide talitluse uurimine vastavate arvutisimulatsioonide abil.

2. Elektromagnetismi rakendused

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab vahelduvvoolu kui laengukandjate sundvõnkumist;
2) teab, et vahelduvvoolu korral sõltuvad pinge ja voolutugevus perioodiliselt ajast ning et seda sõltuvust kirjeldab siinus- või koosinusfunktsioon;
3) kirjeldab generaatori ja elektrimootori tööpõhimõtet;
4) kirjeldab trafot kui elektromagnetilise induktsiooni nähtusel põhinevat seadet vahelduvvoolu pinge ja voolutugevuse muutmiseks, kusjuures trafo primaar- ja sekundaarpinge suhe võrdub ligikaudu primaar- ja sekundaarmähise keerdude arvude suhtega;
5) arvutab vahelduvvoolu võimsust aktiivtarviti korral ning seletab graafiliselt voolutugevuse ja pinge efektiivväärtuste *I* ja *U* seost amplituudväärtustega
I_m ja U_m , $N = IU = \frac{I_m U_m}{2} = \frac{I_m}{\sqrt{2}} \cdot \frac{U_m}{\sqrt{2}}$;
6) kirjeldab võnkeringi kui raadiolainete kiirgamise ja vastuvõtu baasseadet;
7) kirjeldab elektriohutuse nõudeid ning sulav-, bimetall- ja rikkevoolukaitsme tööpõhimõtet õnnetuste ärahoidmisel;
8) nimetab elektrienergia jaotusvõrgu ohutu talitluse tagamise põhimõtteid;
9) kirjeldab elektromagnetismi olulisemaid rakendusi, näiteks raadioside, televisioon, radarid, globaalne punktiseire (GPS). Vahelduvvool kui laengukandjate sundvõnkumine. Vahelduvvoolu saamine ja kasutamine. Generaator ja elektrimootor. Elektrienergia ülekanne. Trafod ja kõrgepingeliinid. Vahelduvvooluvõrk. Faas ja neutraal. Elektriohutus. Vahelduvvoolu võimsus aktiivtakistusel. Voolutugevuse ja pinge efektiivväärtused. Elektromagnetlainete rakendused: raadioside, televisioon, radarid, GPS (globaalne punktiseire).
Põhimõisted: elektromagnetvõnkumine, vahelduvvool, generaator, elektrimootor, võnkering, trafo, primaarmähis, sekundaarmähis, faasijuhe, neutraaljuhe, kaitsemaandus, võimsus aktiivtakistusel, voolutugevuse ning pinge efektiiv- ja hetkväärtused.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Tutvumine trafode ja võnkeringide talitluse ning rakendustega demokatse või arvutimudeli abil.
2. Tutvumine elektromagnetismi rakendustega interaktiivse õppevideo abil.

3. Soojusnähtused

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb mõistet *siseenergia* ning seletab soojusenergia erinevust teistest siseenergia liikidest;
2) mõistab temperatuuri kui soojusastet, seletab temperatuuri seost molekulide kaootilise liikumise keskmise kineetilise energiaga;
3) tunneb Celsiuse ja Fahrenheiti temperatuuriskaalasid ning teab mõlemas skaalas olulisi temperatuure, nt (0 °C, 32 °F), (36 °C, 96 °F) ja (100 °C, 212 °F);
4) kirjeldab Kelvini temperatuuriskaalat, oskab üle minna Celsiuse skaalalt Kelvini skaalale ning vastupidi, kasutades seost $T = t\,(^{\circ}C) + 273\,K$;
5) nimetab mudeli *ideaalgaas* olulisi tunnuseid;
6) kasutab probleemide lahendamisel seoseid $E_k = \frac{3}{2}kT$, p=nkT ja $pV = \frac{m}{M}RT$;
7) määrab graafikutelt isoprotsesside parameetreid.

Õppesisu
Siseenergia ja soojusenergia. Temperatuur kui soojusaste. Celsiuse, Kelvini ja Fahrenheiti
temperatuuriskaalad. Ideaalgaas ja reaalgaas. Ideaalgaasi olekuvõrrand. Isoprotsessid. Gaasi olekuvõrrandiga
seletatavad nähtused looduses ja tehnikas. Mikro- ja makroparameetrid, nendevahelised
seosed. Molekulaarkineetilise teooria põhialused. Temperatuuri seos molekulide keskmise
kineetilise energiaga.
Põhimõisted: siseenergia, soojusenergia, temperatuur, temperatuuriskaala, makroparameeter,
mikroparameeter, gaasi rõhk, ideaalgaas, olekuvõrrand, molaarmass, molekulide kontsentratsioon,
isotermiline, isobaariline ja isohooriline protsess.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Tutvumine soojusnähtustega arvutimudeli abil.

4. Termodünaamika ja energeetika alused

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) seletab soojusenergia muutumist mehaanilise töö või soojusülekande vahendusel ning toob
selle kohta näiteid loodusest, eristades soojusülekande liike;

2) sõnastab termodünaamika I printsiibi ja seostab seda valemiga $Q = \Delta U + A$;
3) sõnastab termodünaamika II printsiibi ja seletab kvalitatiivselt entroopia mõistet;
4) seostab termodünaamika printsiipe soojusmasinatega;
5) võrdleb ideaalse ja reaalse soojusmasina kasutegureid, rakendades valemeid
$\eta_{id} = \frac{T_1 - T_2}{T_1}$ ja $\eta_{re} = \frac{Q_1 - Q_2}{Q_1}$;
6) teab, et energeetika ülesanne on muundada üks energialiik teiseks;
7) teab, et termodünaamika printsiipide põhjal kaasneb energiakasutusega vältimatult saastumine;
8) kirjeldab olulisemaid taastumatuid ja taastuvaid energiaallikaid, tuues esile nende osatähtsuse Eestis ja maailmas;
9) kirjeldab Eesti ja ülemaailmse energeetika tähtsamaid arengusuundi.

Õppesisu
Soojusenergia muutmise viisid: mehaaniline töö ja soojusülekanne. Soojusülekande liigid: otsene soojusvahetus, soojuskiirgus ja konvektsioon. Soojushulk. Termodünaamika I printsiip, selle seostamine isoprotsessidega. Adiabaatiline protsess. Soojusmasina tööpõhimõte, soojusmasina kasutegur, soojusmasinad looduses ja tehnikas. Termodünaamika II printsiip. Pööratavad ja pöördumatud protsessid looduses. Entroopia. Elu Maal energia ja entroopia aspektist lähtuvalt.
Termodünaamika printsiipide teadvustamise ja arvestamise vajalikkus. Energiaülekanne looduses ja tehnikas. Soojus-, valgus-, elektri-, mehaaniline ja tuumaenergia. Energeetika alused ning tööstuslikud energiaallikad. Energeetilised globaalprobleemid ja nende lahendamise võimalused.
Eesti energiavajadus, energeetikaprobleemid ja nende lahendamise võimalused.
Põhimõisted: soojushulk, soojusenergia, soojusülekanne, konvektsioon, adiabaatiline protsess, pööratav ja pöördumatu protsess, soojusmasin, entroopia, energeetika.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Erinevate ainete soojusjuhtivuse uurimine (osaluskatse).
2. Tutvumine termodünaamika printsiipidega arvutimudeli abil.
3. Tutvumine energeetika alustega interaktiivse õppevideo abil.

Lõiming
Kõikides tundides lõiming eesti keelega, matemaatikaga, ajalooga ja loodusainetega.
Tabel 2. IV kursuse lõimumine valdkonnasiseste ainetega.

Teema	Õppesisu	Lõiming valdkonnasiseste ainetega
1. Elektri-vool	Elektrivoolu tekkemehhanism; vedelike, gaaside ja pooljuhtide elektri-juhtivus.	Keemia: metallid ja mittemetallid igapäevaelus (III k), keemilised vooluallikad (tööpõhimõte reaktsioonivõrrandeid nõudmata), tuntumad keemilised vooluallikad igapäevaelus (III k). Bioloogia: närviimpulsi ülekanne (II k).
2. Soojus-nähtused	Siseenergia ja soojus-energia. Ideaalgaas ja reaalgaas. Ideaalgaasi	Keemilise reaktsiooni kiiruse sõltuvus aineosakeste kineetilisest energiast (temperatuurist); gaaside molaarruumala

	olekuvõrrand. Temperatuuri seos molekulide keskmise kineetilise energiaga.	22,4 dm^3/mol tuleneb ideaalse gaasi olekuvõrrandist – muutes tavatingimusi, muutub ka antud suurus. ERINEVUSED: kontsentratsioon keemias antakse moolides ruumalaühiku kohta, füüsikas osakeste arvuna ruumalaühikus, ka tähised erinevad: vastavalt *c* ja *n*. Erinevad on ka moolide arvu tähised: keemias *n*, füüsikas *ν*.
4. Termodünaamika ja energeetika alused	Soojusenergia muutmise viisid: mehaaniline töö ja soojusülekanne. Termodünaamika printsiipide teadvustamise ja arvestamise vajalikkus. Energiaülekanne looduses ja tehnikas. Soojus-, valgus-, elektri-, mehaaniline ja tuumaenergia. Energeetika alused ning tööstuslikud energiaallikad. Taastuvad ja taastumatud energiaallikad. Energeetilised globaalprobleemid ja nende lahendamise võimalused. Eesti energiavajadus, energeetikaprobleemid ja nende lahendamise võimalused.	Keemia: nafta- ja keemiatööstuse seos keskkonna, majanduse ja poliitikaga (II k); keemias õpitakse, et soojusenergia muutub ka ekso- ja endotermilistes reaktsioonides (lisakursus). Geograafia: päikesekiirguse muutumine atmosfääris, kiirgusbilanss; päikesekiirguse jaotumine (II k); maailmamere roll kliima kujunemises; hoovused, tõus ja mõõn (II k); maailma energiaprobleemid, energiaressursid ja maailma energiamajandus, nüüdisaegsed tehnoloogiad energiamajanduses, energiamajandusega kaasnevad keskkonnaprobleemid (III k). Bioloogia: organismide energiavajadus, energia saamise viisid autotroofsetel ja heterotroofsetel organismidel, organismi üldine aine- ja energiavahetus, ATP universaalsus energia salvestamises ja ülekandes (II k); loodus- ja keskkonnakaitse nüüdisaegsed suunad Eestis ning maailmas (IV k).

Tabelist 2 on näha, et loodusained on väga tihedalt seotud termodünaamika ja energia teemade kaudu. Kui füüsikas on energia üldisem ja põhjalikum käsitlus IV kursusel, siis keemias, bioloogias ja geograafias juba II ja III kursusel. Energia ja energeetika teema on seotud majanduse ja poliitikaga, terviklik lähenemine loodusainetes kindlustab loodusteadusliku kirjaoskuse kujunemise ja rakendamise õpilaste edasistes õpingutes, aga ka töökohtadel.

V kursus „Mikro- ja megamaailma füüsika"

1. Aine ehituse alused

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab mõisteid *gaas*, *vedelik*, *kondensaine* ja *tahkis*;
2) nimetab reaalgaasi omaduste erinevusi ideaalgaasi mudelist;
3) kasutab õigesti mõisteid *küllastunud aur*, *absoluutne niiskus*, *suhteline niiskus*, *kastepunkt*;
4) seletab nähtusi *märgamine* ja *kapillaarsus* ning oskab tuua näiteid loodusest ja tehnikast;
5) kirjeldab aine olekut, kasutades õigesti mõisteid *faas* ja *faasisiire*;
6) seletab faaside muutusi erinevatel rõhkudel ja temperatuuridel;
7) kasutab hügromeetrit.

Õppesisu
Aine olekud, nende sarnasused ja erinevused. Aine olekud mikrotasemel. Veeaur õhus. Õhuniiskus. Küllastunud ja küllastumata aur. Absoluutne ja suhteline niiskus, kastepunkt. Ilmastikunähtused. Molekulaarjõud. Vedelike omadused: voolavus ja pindpinevus. Märgamine,
kapillaarsus ja nende ilmnemine looduses. Faasisiirded ja siirdesoojused.
Põhimõisted: aine olek, gaas, vedelik, kondensaine, tahkis, reaalgaas, küllastunud aur, absoluutne
ja suhteline niiskus, kastepunkt, hügromeeter, märgamine, kapillaarsus, faas ja faasisiire.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Õhuniiskuse mõõtmine (kohustuslik praktiline töö).
2. Tutvumine aine faaside ja faasisiiretega arvutimudeli abil.

2. Mikromaailma füüsika

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab välis- ja sisefotoefekti olulisi tunnuseid, kirjeldab fotoefekti kui footonite olemasolu eksperimentaalset tõestust;
2) nimetab kvantmehaanika erinevusi klassikalisest mehaanikast, seletab dualismiprintsiibi abil osakeste leiulaineid;
3) tunneb mõistet *seisulaine*; teab, et elektronorbitaalidele aatomis vastavad elektroni leiulaine kui seisulaine kindlad kujud;
4) kirjeldab elektronide difraktsiooni kui kvantmehaanika aluskatset;
5) nimetab selliste füüsikaliste suuruste paare, mille vahel valitseb määramatusseos;
6) kirjeldab nüüdisaegset aatomimudelit nelja kvantarvu abil;
7) seletab eriseoseenergia mõistet ja eriseoseenergia sõltuvust massiarvust;
8) kirjeldab tähtsamaid tuumareaktsioone (lõhustumine ja süntees), rõhutades massiarvu ja laenguarvu jäävuse seaduste kehtivust tuumareaktsioonides;
9) kasutab õigesti mõisteid *radioaktiivsus* ja *poolestusaeg*;
10) kasutab radioaktiivse lagunemise seadust, et seletada radioaktiivse dateerimise meetodi olemust, toob näiteid selle meetodi rakendamise kohta;
11) seletab tuumareaktorite üldist tööpõhimõtet ning tuumaenergeetika eeliseid, aga ka tuumatehnoloogiaga seonduvaid ohte (radioaktiivsed jäätmed, avariid jaamades ja

hoidlates);
12) nimetab ioniseeriva kiirguse liike ja allikaid, kirjeldab ioniseeriva kiirguse erinevat mõju elusorganismidele ja võimalusi kiirgusohu vähendamiseks.

Õppesisu
Välis- ja sisefotoefekt. Aatomimudelid. Osakeste leiulained. Kvantmehaanika. Elektronide difraktsioon. Määramatusseos. Nüüdisaegne aatomimudel. Aatomi kvantarvud. Aatomituuma ehitus. Massidefekt. Seoseenergia. Eriseoseenergia. Tuumareaktsioonid. Tuumaenergeetika ja tuumarelv. Radioaktiivsus. Poolestusaeg. Radioaktiivne dateerimine. Ioniseerivad kiirgused ja nende toimed. Kiirguskaitse.
Põhimõisted**:** välis- ja sisefotoefekt, kvantarv, energiatase, kvantmehaanika, määramatusseos, tuumajõud, massidefekt, seoseenergia, eriseoseenergia, tuumaenergeetika, tuumarelv, radioaktiivsus, poolestusaeg, radioaktiivne dateerimine, ioniseeriv kiirgus, kiirguskaitse.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
1. Tutvumine aatomimudelite ja kvantmehaanika alustega arvutisimulatsioonide abil.
2. Tutvumine radioaktiivsuse, ioniseerivate kiirguste ja kiirguskaitse temaatikaga arvutisimulatsioonide abil.
3. Tutvumine tuumatehnoloogiate, tuumarelva toime ja tuumaohutusega õppevideo vahendusel.

3. Megamaailma füüsika

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab astronoomia vaatlusvahendeid;
2) seletab taevakaardi füüsikalise tõlgenduse aluseid ja füüsikalisi hinnanguid peamistele astraalmütoloogilistele kujutelmadele;
3) kirjeldab mõõtmete ja liikumisviisi aspektis Päikesesüsteemi põhilisi koostisosi: Päike, planeedid, kaaslased, asteroidid, komeedid, meteoorkehad;
4) seletab kvalitatiivselt süsteemiga Päike-Maa-Kuu seotud nähtusi: aastaaegade vaheldumist, Kuu faase, varjutusi, taevakehade näivat liikumist;
5) kirjeldab Päikese ja teiste tähtede keemilist koostist ja ehitust, nimetab kiiratava energia allika;
6) kirjeldab kvalitatiivselt Päikesesüsteemi tekkimist, tähtede evolutsiooni, Linnutee koostist ja ehitust ning universumi tekkimist Suure Paugu teooria põhjal.

Õppesisu
Vaatlusastronoomia. Vaatlusvahendid ja nende areng. Tähtkujud. Taevakaardid. Astraalmütoloogia ja füüsika. Maa ja Kuu perioodiline liikumine aja arvestuse alusena. Kalender. Kuu faasid. Varjutused. Päikesesüsteemi koostis, ehitus ja tekkimise hüpoteesid. Päike ja teised tähed.
Tähtede evolutsioon. Galaktikad. Meie kodugalaktika – Linnutee. Universumi struktuur. Suur Pauk. Universumi evolutsioon. Eesti astronoomide panus astrofüüsikasse ja kosmoloogiasse.

Põhimõisted: observatoorium, teleskoop, kosmoseteleskoop, taevakaart, tähtkuju, Päikesesüsteem, planeet, planeedikaaslane, tehiskaaslane, asteroid, komeet, meteoorkeha, täht, galaktika, Linnutee, kosmoloogia, Suur Pauk.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Tutvumine Päikesesüsteemi ja universumi ehitusega arvutisimulatsioonide vahendusel.

Lõiming
Kõikides tundides lõiming eesti keelega, matemaatikaga, ajalooga ja loodusainetega.
Füüsika V kursus on pühendatud nähtustele, mis toimuvad **mikro- ja megamaailmas.** 1. teemas „Aine ehituse alused“ õpitakse mõisteid *märgamine* ja *kapillaarsus,* keemias on nendega seotud hüdrofiilsuse ja hüdrofoobsuse mõisted, mis on omandatud I kursusel (märgav pind on hüdrofiilne ja mittemärgav hüdrofoobne).
Kursuse 2. teemas, mikromaailma füüsikas, käsitletakse aatomi mudeleid, mida saab lõimida keemias õpituga. Keemia lisakursuses „Elementide keemia“ lõimub kvantmehaanikaga orbitaalide (s, p, d ja f) mõiste. Tuumafüüsikas on juttu ioniseerivat kiirgusest ja kiirguskaitsest, mida saab seostada nii keemia (ioonid) kui ka bioloogiaga (molekulaarbioloogilised protsessid). Megamaailma füüsikas (kolmas teema) õpitakse Päikesesüsteemi tekke hüpoteesi, geograafias oli see läbitud juba I kursusel.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Füüsika kursused toetavad õpipädevuse kujunemist ning elukestva õppe väärtustamist. Probleemide lahendamine ja uurimusliku õppe rakendamine süvendavad koolist igapäevaellu ülekantavate oskuste kujunemist. Õpipädevuse kujunemisel on suur roll IKT-põhistel keskkondadel, mis on tihti õpilastele relevantsemad kui koolitund.
Eesmärk on kujundada õppimisse positiivne suhtumine, mis on ühtlasi elukestva õppimise üks tähtsamaid eeldusi. See saavutatakse nii tänu õpilase individuaalse eripära aktsepteerimisele kui ka kujundava hindamissüsteemi kaudu uurimuslike tööde korraldamisele, probleemide lahendamisele ning otsuste tegemisele.
Keskkond ja jätkusuutlik areng. Gümnaasiumiastmes kujundavad õpilased keskkonnaküsimustes otsuste langetamise ning hinnangute andmise oskusi, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi ja piiranguid ning normatiivdokumente. See toetab valmisoleku kujunemist tegelda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.
Tehnoloogia ja innovatsioon. Tutvustatakse uusi teadussaavutuste materjale ja tehnoloogiaid, et väärtustada loodusteaduste rolli inimeste elukvaliteedi parandamisel. Rakendatakse uuenduslikke õppemeetodeid, mis toetavad õpilaste algatusvõimet, loovust ja kriitilise mõtlemise võimet ning võimaldavad hinnata uute teadussaavutustega kaasnevaid eeliseid ja riske.
Tervis ja ohutus. Eksperimentaalsete töödega kujundatakse õpilastes turvalisi tööviise, et vältida riske ja soodustada adekvaatset käitumist õnnetuse korral. Füüsikat õppides

kujuneb õpilastel arusaam tervislikest eluviisidest nii informatiivsel kui ka väärtushinnangulisel tasandil.
Läbivat teemat **„Teabekeskkond"** käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega.
Läbiva teema **„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus"** elluviimist toetab füüsika eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.
Kultuuriline identiteet. Kujundatakse sallivust erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes, tutvustatakse maailmas tuntud füüsikuid.

Läbivate teemade käsitlus

Füüsika õppimisel põhinev läbivate teemade kasutamine arvestab ainekavades toodud seoseid läbivate teemade taotlustega ning õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vajadust läbivate teemade käsitlemisel. Läbivate teemade taotluste elluviimine võib toimuda valikainete kaudu. Õppeainete ja ainevaldkondade panus läbiva teema käsitlemisse on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev.

Õpikeskkonna korraldamise kaudu luuakse võimalused läbivate teemadega tegelemiseks. Läbivate teemade taotluste elluviimiseks kasutatakse nii vaimset, sotsiaalset kui ka füüsilist õpikeskkonda. Klassi- ja koolivälisel tegevusel põhinev läbivate teemade käsitlemine toimub projekti- ning partnerlustegevuste kaudu, mille eesmärgid ja tulemused on seotud läbivate teemade taotlustega.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida
hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
Gümnaasiumi füüsikas jagunevad õpitulemused kahte valdkonda: 1) mõtlemistasandite arendamine füüsika kontekstis, sealhulgas teadmiste rakendamise ja erinevate teadmiste kombineerimise oskused, 2) uurimuslikud ja otsuste langetamise oskused. Nende suhe hinde moodustumisel on eeldatavalt 70% ja 30%. Madalamat ja kõrgemat järku mõtlemistasandite arengu vahekord õpitulemuste hindamisel on ligikaudu 40% ja 60%. Probleemide lahendamisel hinnatavad üldised
etapid on 1) probleemi kindlaksmääramine, 2) probleemi sisu avamine, 3) lahendusstrateegia leidmine, 4) strateegia rakendamine ning 5) tulemuste hindamine. Mitme samaväärse lahendiga probleemide (nt dilemmaprobleemide) puhul lisandub neile otsuse tegemine. Dilemmaprobleemide lahendust hinnates arvestatakse, mil määral on suudetud otsuse langetamisel arvestada eri osaliste argumente.

Valikkursus „Füüsika ja tehnika”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et kursuse läbinud õpilane omandaks:

1) oma tõenäolises tulevases tehnilis-tehnoloogilises ametis kasulikke teadmisi;
2) oskuse tuvastada füüsikalis-tehnilisi probleeme tavaelus;
3) oskuse leida asjakohast ning usaldusväärset teavet meid ümbritsevas tehnoloogilises keskkonnas ilmnevate probleemide lahendamise kohta;
4) loodusteadusliku meetodi, sh uurimusliku käsitlusviisi kasutamise ülalnimetatud probleemide lahendamisel;
5) oskuse teha põhjendatud tehnilis-tehnoloogilisi otsuseid lihtsamates situatsioonides;
6) loomingulise ja kriitilisel mõtlemisel baseeruva vaate tehnoloogilistele probleemidele;
7) suulise ja kirjaliku tehnoloogilise kommunikatsiooni oskusi;
8) loodusteaduslikke ja tehnoloogilisi teadmisi väärtustava hoiaku ning valmiduse elukestvaks õppeks;
9) oskuse hinnata tehnoloogilisi riske ning prognoosida uute tehnoloogiliste lahenduste mõju keskkonnale.

Kursuse lühikirjeldus

Kursus on üles ehitatud õpilasele jõukohaste füüsikalis-tehnoloogiliste probleemide lahendamisele. Kursuse läbimisel suunatakse õpilast tegema konkreetse probleemiga seonduvaid põhjendatud ja kompetentseid otsuseid, arvestades probleemi loodusteaduslikke, tehnoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilisi dimensioone. Seejuures hoitakse tasakaalus varasemates, eelkõige füüsika, ent ka teiste loodusainete kohustuslikes kursustes omandatud teadmiste rakendamine uutes kontekstides ning uute tehnoloogiliste teadmiste ja oskuste omandamine lähtuvalt nüüdisaja kõrgtehnoloogia väljatöötluste füüsikalisest sisust.

Kursuse struktuur põhineb üldjuhul kolmeastmelisel mudelil: a) probleemi tuvastamine (nt teravikmikroskoopias ilmnev vajadus teha kontrollitavaid nanoskoopilisi manipulatsioone), b) probleeme lahendav ja sageli uurimuslikul käsitlusviisil põhinev uute teadmiste omandamine (piesoelektrikud ja nende omadused) ning c) sobiva tehnoloogilise lahenduseni jõudmine (piesoelektrilised andurid ja täiturid). Laialdaselt kasutatakse praktilisi töid, millega määratakse peamiselt uuritava materjali või tehnilise seadme omadusi, kuid need võivad anda ka uusi füüsikalisi teadmisi.

Õppesisu

1. **Aero- ja hüdrodünaamika.** Keskkonna takistusjõud. Teised õhusõidukile mõjuvad jõud. Vedelike voolamine torudes. Inimese ja looma vereringe, diastoolne ja süstoolne vererõhk. Hüdroturbiin.
2. **Elastsuslained.** Elastse deformatsiooni energia. Võnkumiste ja lainete energia. Võnkumiste liitumine. Võnkumiste spekter. Doppleri efekt helilainete korral. Helitugevus. Detsibell. Müra ja mürakaitse.

3. **Ebatavalised faasid ja faasisiirded.** Gaaside veeldamine. Madalate temperatuuride saamine. Krüovedelikud ja krüogeenika. Allajahutatud ja ülekuumendatud vedelikud. Härmatumine (sublimatsioon), aine sulamistemperatuuri sõltuvus rõhust. Süsihappelumi ja teised mitte-H_2O jääd. Lahused ja faasisiirded.
4. **Soojusmasinad ja energiamajandus.** Termodünaamika I printsiibi ilmnemine isoprotsessides. Adiabaatiline protsess. Ideaalne soojusmasin. Soojusmasina kasutegur. Ringprotsess. Pööratavad ja mittepööratavad protsessid. Reaalsed soojusmasinad (auruturbiin, ottomootor, diiselmootor, stirlingmootor) ja nende kasutegurid. Energiaallikad, energia muundamine, transport ja salvestamine.
5. **Entroopia ja negentroopia.** Entroopia mõiste käsitlused. Info, energia ja aine entroopiliselt seisukohalt. Maa ja universumi entroopia ning negentroopia. Mittetasakaalulised protsessid. Rakendused: külmuti ja soojuspump.
6. **Kondensaator ja induktiivpool.** Plaatkondensaatori mahtuvus. Kondensaatorite ehitus ja liigid. Laetud kondensaatori energia. Kondensaatorite kasutusnäited. Pika ja peenikese pooli induktiivsus. Vooluga induktiivpooli energia. Ülijuhtiva mähisega elektromagnetid ja nende kasutamine.
7. **Juhid ja dielektrikud.** Dielektrikute polarisatsioon. Varjestamine. Aine dielektriline läbitavus. Piesoelektrikud ja ferroelektrikud. Rakendused: piesoelektrilised andurid ja täiturid, elektronkaal, kvartskell.
8. **Ainete magnetilised omadused.** Aine magnetiline läbitavus. Dia- ja paramagneetikud. Kõvad ja pehmed ferromagneetikud. Ferromagneetiku domeenstruktuur ja hüsterees. Rakendused: elektromagnetid ja magnetiline infosalvestus.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) oskab leida füüsikalis-tehnoloogilisi probleeme ja nende lahendusteid argielu situatsioonidest;
2) analüüsib ja teeb põhjendatud otsuseid valitud füüsikalis-tehnoloogilisi näidisprobleeme lahendades;
3) integreerib uued tehnoloogilised teadmised varem omandatud loodusteaduslike baasteadmistega ühtseks tervikuks;
4) kirjeldab mingi füüsikalis-tehnoloogilise probleemi parajasti kasutuses olevat lahendust ning analüüsib selle eeliseid ja puudusi;
5) analüüsib füüsikalis-tehnoloogiliste lahendustega kaasnevaid keskkonna- või personaalriske ja nende riskide minimeerimise võimalusi;
6) mõistab füüsikaliste loodusteaduste ning vastavate tehnoloogiate olemust ja kohta ühiskonnas ning suhestatust kooli loodusteaduslike õppeainetega;
7) on seesmiselt motiveeritud oma füüsikalis-tehnoloogiliste teadmiste elukestvaks täiendamiseks.

Õppetegevus
Kasutatakse järgmisi õppemeetodeid:

1) konkreetses kontekstis vajaliku füüsikalis-tehnoloogilise info leidmine õppetekstidest ja veebist;
2) teadmiste kinnistamine interaktiivsete õppevideote ja arvutisimulatsioonide abil;
3) kas reaalsuses praktiliselt või katsevahendite puudumise korral virtuaalselt tehtavad uurimuslikud tööd eelkõige vaatlusaluse materjali või tehnilise seadme omaduste määramisel;
4) rühmatöö füüsikalis-tehnoloogiliste probleemide leidmisel, analüüsimisel ja nendele lahenduste otsimisel;
5) mingi tehnoloogilise lahenduse või selle alternatiivide olemust kirjeldava ning analüüsiva essee kirjutamine, esseede vastastikune hindamine;
6) loovust arendavad tegevused: plakati koostamine, arvutipresentatsioonide koostamine, debatid ja rollimängud, ajurünnak;
7) Cmapi meetodi kasutamine vaadeldava temaatika sisemiste olemuslike seoste teadvustamisel ja kinnistamisel;
8) uuenduslike projektide kavandamine.

Füüsiline õpikeskkond
Praktiliste uurimuslike tööde tegemiseks on vaja uuritavaid materjalinäidiseid või tehnilisi seadmeid ning vajalikke mõõteriistu (üks komplekt iga nelja õpilase kohta, kes tüüpiliselt moodustavad rühma). Kui neid ei ole, peab õpilastel olema vähemasti võimalus kasutada veebi lülitatud ja vastava tarkvaraga varustatud arvuteid, et teha uurimuslikku tööd virtuaalselt. Arvuteid on samuti vaja, et otsida kursusega seonduvat infot veebist. Uuritav materjalinäidis või tehnoseade koos vajalike demomõõteriistadega peab reaalselt eksisteerima vähemalt ühes eksemplaris, millega õpetaja saab teha demo- ja osaluskatseid. Kursuse efektiivsuse suurendamiseks on kindlasti vaja koolisisest loodusteaduslike ainete õpetajate koostööd ning täienduskoolitust. Kursuse eduka korraldamise võimaldamiseks koostatakse uued õppematerjalid.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Õppe tulemuslikkust koolisiseselt hinnates kasutatakse otseselt õpitulemustest lähtuvaid hindamismeetodeid (infootsingu hindamine, esseede või mõistekaartide hindamine jms).

Valikkursus: „Teistsugune füüsika“

Õppe-kasvatuseesmärgid
Valikkursusega taotletakse, et kursuse läbinud õpilane omandaks:
1) oma tõenäolises tulevases loodusteadusliku uurimistööga seotud ametis kasulikke teadmisi;
2) oskuse tuvastada mikro- ja megamaailma füüsikaga seonduvaid nähtusi tavaelus;
3) oskuse leida asjakohast ning usaldusväärset teavet valitud mikro- ja megamaailma nähtuste kohta;
4) loodusteadusliku meetodi, sh uurimusliku käsitlusviisi kasutamise mikromaailma ja

universumi seaduspärasuste tunnetamisel;
5) oskuse anda põhjendatud hinnanguid mikromaailma ja universumi kirjeldamisel kasutatavatele füüsikalistele mudelitele;
6) loomingulise, füüsikalistel teadmistel ja kriitilisel mõtlemisel baseeruva vaate Maa ja universumi senist arengut käsitlevatele kontseptsioonidele;
7) suulise ja kirjaliku kommunikatsiooni oskusi aatomi-, tuuma- ja kiirgusfüüsikas ning kosmoloogias;
8) aatomi-, tuuma- ja kiirgusfüüsika- ning kosmoloogiaalaseid teadmisi väärtustava hoiaku ning valmiduse elukestvaks õppeks;
9) oskuse hinnata tuuma-, kiirgus- ja/või kosmosetehnoloogiatega kaasnevaid keskkonna ja/või personaalriske ning nende minimeerimise võimalusi.

Kursuse lühikirjeldus
Kursus on üles ehitatud õpilasele jõukohaste mikromaailma füüsika ja/või kosmoloogia probleemide lahendamisele. Kursuse läbimisel suunatakse õpilast tegema konkreetse probleemiga seonduvaid põhjendatud ja kompetentseid otsuseid, arvestades probleemi loodusteaduslikke, tehnoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilisi dimensioone. Seejuures hoitakse tasakaalus varasemates, eelkõige füüsika, aga ka teiste loodusainete kohustuslikes kursustes omandatud teadmiste rakendamine uutes kontekstides ning uute teadmiste ja oskuste omandamine lähtuvalt vaadeldavate kontseptsioonide füüsikalisest sisust.

Õppesisu
1. Relatiivsusteooria. Relativistlik mõtlemisviis. Absoluutkiiruse printsiibi esitused. Samaaegsuse suhtelisus. Ajavahemike suhtelisus. Pikkuste suhtelisus. Kiiruste liitmine suurte kiiruste korral. Massi sõltuvus kiirusest. Raske ja inertse massi samaväärsus kui üldrelatiivsusteooria alus. Kõvera aegruumi mudel.
2. Aatomid ja nende uurimine. Planetaarne aatomimudel, Bohri mudel ja nüüdisaegne aatomimudel. Valikureeglid kui jäävusseadused. Kvantarvude lubatud väärtused. Keemiliste elementide perioodilisuse süsteem. s-, p-, d- ja f-orbitaalid füüsikas ning keemias. Elektronmikroskoop, tunnelmikroskoop ning aatomjõumikroskoop.
3. Kvantmehaanika. Elektronide difraktsioon, leiulained ja määramatusseos. Lainefunktsioon kvantmehaanikas. Osakeste tunnelleerumine. Kvantmehaanika tõlgendused. Kvantteleportatsioon.
4. Kiirgused ja spektrid. Kiirguse tekkimine, ergastuse eluiga, lainejada. Spontaanne ja stimuleeritud kiirgus. Laser. Laserite kasutamine. Kiirgusspekter. Neeldumisspekter. Pidevspekter, joonspekter. Spektraalanalüüs ja selle kasutamine. Infravalgus. Ultravalgus. Röntgenikiirgus, selle saamine ja kasutamine.
5. Soojuskiirgus. Mustkiirguri kiirgusspektri omadused. Stefani-Boltzmanni seadus ja Wieni nihkeseadus. Mustkiirguri spektri lühilainelise osa seletamine Plancki kvanthüpoteesi abil. Soojuskiirguse rakendused.
6. Fotoefekt. Punapiir. Einsteini võrrand fotoefekti kohta. Footoni parameetrid. Välis- ja sisefotoefekt. Fotoefekti rakendused: päikesepatarei, fotoelement, CCD element. Valguse rõhk. Fotokeemilised reaktsioonid.

7. Tuumafüüsika. Nukleonid. Tuumajõud. Isotoobid. Massidefekt. Seoseenergia. Eriseoseenergia. Tuumareaktsioonid: sünteesireaktsioon ja lagunemisreaktsioon. Sünteesireaktsioon looduses ja selle perspektiivid energiatootmisel. Uute raskete elementide süntees. Osakeste eraldumine lagunemisreaktsioonides. Radioaktiivsus. Ahelreaktsioon.
8. Radioaktiivsusega kaasnevad kiirgused. Ioniseeriva kiirguse liigid, nende omadused. Radioaktiivse lagunemise seadus. Poolestusaeg. Allika aktiivsus. Kiirguse intensiivsuse sõltuvus kaugusest. Looduslikud ja tehislikud kiirgusallikad. Tuumafüüsika meetodid meditsiinis, arheoloogias ja paleontoloogias. Kiirgusohutuse alused. Isikudoosi piirmäär.

Õpitulemused
Õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab etteantud tekstidest leida mikromaailma füüsika või kosmoloogia probleeme;
2) analüüsib näidisprobleeme ja teeb põhjendatud otsuseid neid lahendades;
3) integreerib uued teadmised varem omandatud loodusteaduslike baasteadmistega ühtseks tervikuks;
4) kirjeldab mingi probleemi parajasti kasutatavat lahendust ning analüüsib selle eeliseid ja puudusi;
5) nimetab mingi tuuma-, kiirgus- ja/või kosmosetehnoloogilise probleemi lahendusega kaasnevat keskkonna- ja/või personaalriski ning selle minimeerimise võimalusi;
6) mõistab osakestefüüsika ja/või kosmoloogia heuristilist tähtsust inimkonnale ning nende suhestatust kooli loodusteaduslike õppeainetega;
7) on seesmiselt motiveeritud täiendama oma maailmapilti kogu elu jooksul.

Õppetegevus
Kasutatakse järgmisi õppemeetodeid:
1) vajaliku info leidmine õppetekstidest ja veebist;
2) teadmiste kinnistamine interaktiivsete õppevideote ja arvutisimulatsioonide abil;
3) rühmatöö mingi probleemi olemuse tunnetamisel/analüüsimisel;
4) mingi probleemi olemust kirjeldava essee kirjutamine ning esseede vastastikune hindamine;
5) loovust arendavad tegevused: plakati koostamine, arvutipresentatsioonide koostamine, debatid ja rollimängud, ajurünnak;
6) mõistekaardi meetodi kasutamine vaadeldava temaatika sisemiste olemuslike seoste teadvustamisel ja kinnistamisel.

Füüsiline õpikeskkond
Virtuaalsete uurimuslike tööde tegemiseks peab õpilastel olema võimalus kasutada veebi lülitatud ja vastava tarkvaraga arvuteid. Uuritav materjalinäidis (nt radioaktiivne preparaat) või tehnoseade (valgustajur) koos vajalike mõõteriistadega peab reaalselt eksisteerima vähemalt ühes eksemplaris, mille abil õpetaja saab teha demo- ja osaluskatseid.

Kursuse efektiivsuse suurendamiseks on kindlasti vaja loodusteaduslike ainete õpetajate koostööd ning täienduskoolitust. Kursuse eduka korraldamise võimaldamiseks koostatakse uued õppematerjalid.

Hindamine

Õppe tulemuslikkust koolisiseselt hinnates kasutatakse otseselt õpitulemustest lähtuvaid hindamismeetodeid (infootsingu hindamine, esseede või mõistekaartide hindamine jms).

Ainevaldkond SOTSIAALAINED

Ainevaldkonna pädevus

Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjuseid ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) mõistab inimühiskonna ajaloos ja tänapäeval toimuvate ühiskondlike muutuste protsesse ning olulisemate sündmuste põhjuseid ja tagajärgi;
2) austab demokraatiat ning inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seadusekuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;
3) on omandanud oma tulevikuvisiooni, kavandab seda ja tegutseb oma tulevikuplaanide täitumise nimel;
4) huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamuse ning on aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
5) tunneb mõningaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ning kasutab neist mõnda õppetöös, seostades õpitut igapäevaeluga;
6) tunneb erinevate rahvaste kultuure, nende eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse, juhul kui need vaated pole inimsusevastased;
7) on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale toimimisele erinevates sotsiaalsetes kontekstides, väärtustades neid;
8) on omandanud teadmisi ja oskusi, mis toetavad tervikliku ning autonoomse inimese kujunemist, väärtustades positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad ajalugu, ühiskonnaõpetus, psühholoogia ja geograafia (inimgeograafia).

Ajalugu õpitakse 6 kohustuslikku kursust: „Üldajalugu“, „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“; „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“; „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“; „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“; „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“; ning 2

valdkonna (humanitaar- ja sotsiaalsuund) valikkursust: „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“; „Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“.

Ühiskonnaõpetust õpitakse 2 kohustuslikku kursust ning 1 valdkonna (sotsiaalsuund) valikkursus, milleks on „Inimene ja õigus“.

Psühholoogiat õpitakse 1 kohustuslikku kursust: ”Psühholoogia” ja 2 valikkursust ”Isiksus” ja „ Praktiline psühholoogia“.

Geograafiat õpitakse sotsiaalainete valdkonnas 1 kohustuslik kursus „Rahvastik ja majandus“

Valikkursus ”Politoloogia”

Lisaks kuulub ainevaldkonda 2 filosoofia valikkursust „Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“ ja ”Filosoofia funktsioonid“.

Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete õppimine aitab kaasa erinevates õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ja tervikpildi kujunemisele ühiskonnast ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste alusel toimuvat arengut.

Sotsiaalainete vahendusel kujuneb võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ja isiksusena.

Valdkonna üldeesmärk on toetada õpilaste kujunemist isiksusteks, kes:

1) on omandanud adekvaatse enesehinnangu ning teadmised, oskused ja hoiakud, mis toetavad tervikliku, autonoomse ja terviseteadliku inimese kujunemist;
2) on omandanud tervikliku arusaama ühiskonnas esinevatest nähtustest ja protsessidest ning nende seostest ja vastastikusest mõjust;
3) mõistavad kultuurilise mitmekesisuse ja demokraatia tähtsust ning jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi;
4) hindavad üldinimlikke väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus, isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, kes näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning on omandanud oskuse ja valmiduse sekkuda ühiskonnaellu ning selles osaleda. Ainevaldkonna integratsioonitsentriteks on nii teemad, mõisted kui ka meetodid.

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õpilasi, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis seda maailma on

kujundanud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Inimeseõpetuse (meie koolis psühholoogia) üldeesmärk on aidata kaasa õpilaste sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilastes terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ning üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne ja õiglus. Lähtuvalt inimeseõpetuse üldeesmärgist keskendutakse gümnaasiumis sellele, et toetada iseseisva, ennast analüüsiva, endaga toimetuleva, teisi arvestava ja aktsepteeriva ning ennast ja teisi väärtustava inimese kujunemist seoses perekonnaõpetuse ja psühholoogia kursuses omandatavate teadmiste, oskuste ning hoiakutega.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine eesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks, aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmiduse ja respekti kujunemist maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes.

Geograafiat õppides omandavad õpilased arusaamise looduses ja ühiskonnas esinevatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning vastastikustest seostest. Seejuures arenevad õpilaste probleemilahendamise ja uurimuslikud oskused. Geograafiat õppides kujunevad õpilaste säästlikku eluviisi, keskkonda ning kultuurilist mitmekesisust väärtustavad hoiakud, mis aitavad kujundada aktiivset kodanikku.

Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ning reegleid. Omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ning toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ja ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisuse arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega.

Üldpädevuste kujundamine

Väärtuspädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Näiteks toetavad ajalugu, ühiskonnaõpetus ja geograafia suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning juhinduda nendest oma tegutsemises, samuti lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist ning oma valikute põhjendamist, enda heaolu kõrval ka teiste arvestamist. Oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele kujundab ühiskonnaõpetus.

Enesemääratluspädevuse kujundamisel on oluline roll kõigil valdkonna õppeainetel. Inimeseõpetus toetab õpilase eneseanalüüsivõime kujunemist; õpetab hindama oma nõrku ja tugevaid külgi, järgima terveid eluviise, lahendama iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme. Rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist toetavad ka teised valdkonna õppeained.

Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning kuidas kasutada õpitut erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevuse kujundamisel on oluline roll kõigil valdkonna õppeainetel. Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatikapädevust – suutlikkust analüüsida erineval kujul esitatud statistilisi andmeid (graafikud, tabelid, diagrammid) ja teha nende põhjal järeldusi, kasutada matemaatilisi sümboleid ja meetodeid erinevate ülesannete lahendamisel, näiteks ajaarvamine ja ressursside planeerimine, ja tulemuse tõesuse kontrollimisel – toetavad õppetegevuse kaudu kõik valdkonna õppeained.

Ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja on ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärke, genereerima ideid ja neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema koostööd eesmärkide teostamiseks; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse valima sobivaid ja loovaid meetodeid, et teostada ideid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ning ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Lõiming

Sotsiaalained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu.

Suhtluspädevus – suutlikkus väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lugeda ja mõista erinevaid tekste; kasutada kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili ning ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt, järgida õigekeelsusnõudeid. Lisaks tähtsustuvad teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine, tööde vormistamine ning autoriõiguse kaitse.

Võõrkeeltepädevus – teadmised erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest, oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevuste mõistmine ning lugupidamine teiste keelte ja kultuuride vastu; suhtlemine mitmekultuurilises ühiskonnas; võõrkeeleoskus.

Matemaatikapädevus – ajaarvamine; ressursside planeerimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust kui analüüsimeetodit.

Loodusteaduslik pädevus – geograafilise asendi ja looduskeskkonna mõju inimühiskonna arengule, inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamine, mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku, sh loodushoidliku eluviisi väärtustamine.

Tehnoloogiline pädevus – ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades, tehnika ja tootmise arengu seos muutustega ühiskonnas; tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine; oskus hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; mõista tehnoloogia nüüdisaegseid arengutrende ning tehnoloogia ja teaduse omavahelisi seoseid; rakendada tänapäevaseid tehnoloogiaid tõhusalt ja eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ning säästlikult, järgides seejuures ohutuse ja intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstipädevus – Eesti, Euroopa ja erinevate maailma rahvaste kultuuri teemade käsitlemine ja kultuuriloomingu väärtustamine, iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur, loominguline eneseväljendusoskus.

Kehakultuuripädevus – suutlikkus mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana erinevatel ajastutel, meditsiinisaavutuste rolli ühiskonna arengus; arendada sallivat suhtumist kaaslastesse ning järgida ausa koostöö põhimõtteid.

Läbivad teemad

Lõiming läbivate teemadega realiseerub kõigis valdkonna õppeainetes nii eesmärkide, õpitulemuste kui ka õppesisu tasandil.

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ – inimeste erinevate tegevusalade areng eri ajajärkudel, majanduslikud protsessid ühiskonnas ning nende mõju inimtegevusele; elukestva õppe väärtustamine ning koostööoskuse kujundamine erinevate õpitegevuste, sh õppekäikude kaudu, mis toetavad kokkupuudet erinevate elukutsetega; töösuhteid käsitlevad õigusaktid.

Läbiv teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ – keskkonna kui terviku väärtustamine, inimtegevuse mõju keskkonna arengule ja keskkonnaprobleemide lahendamisele, inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikuse seotuse mõistmine, inimtegevusega kaasnevad riskid; isiklike seisukohtade kujundamine keskkonnaküsimustes, sotsiaalse aktiivsuse olulisus.

Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ – demokraatliku ühiselu korraldamise väärtustamine, koostööoskus, algatusvõime toetamine ja vabatahtlikkusel põhineva tegutsemise väärtustamine; ettevõtlikkuse ja kodanikualgatuse roll ühiskonnas.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“ – roll kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana; kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsuse mõistmine; osalemine kultuuridevahelises kommunikatsioonis; sallivuse, oma kultuuri ja teiste kultuuride pärandi väärtustamine, diskrimineerimise taunimine; mineviku ja tänapäeva ühiskondade kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ning tunnustamine.

Läbiv teema „Teabekeskkond“ – oma teabevajaduste määramine ja sobiva teabe leidmine; kriitilise teabeotsingu ja -analüüsi oskuste arendamine; meedia toimimise ja mõju teadvustamine; avalikus ruumis (sh teabekeskkonnas) kehtivate reeglite tundmine ning autoriõiguste kaitse järgimine.

Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ – tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade tundmine erinevates eluvaldkondades; tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ning kultuuriliste uuenduste vastastikused mõjud; tehnoloogilise arengu positiivsed ja negatiivsed mõjud ning tehnoloogia arengu ja selle kasutamise eetilised küsimused; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kasutamine eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks.

Läbiv teema „Tervis ja ohutus“ – käitumisviiside ohutustaseme ning lühi- ja pikaajaliste tagajärgede analüüsimine tervise ja turvalisuse seisukohalt; alkoholi ja tubaka, keskkonna ja ühiskonna (sh eakaaslaste) mõju analüüsimine tervisele ning ohutusalaste otsuste langetamisele.

Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus“ – väärtuste ja kõlbeliste normide analüüsimine; erinevate väärtussüsteemide ning nende seoste tundmine ajaloolis-kultuurilises kontekstis, religiooni ja maailmavaatega seoses; isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste refleksioon; erinevate vaadete ja seisukohtade arvestamine oma tegevust planeerides; mitmekesisuse kui ühiskonna rikkuse ja arengu tingimuse väärtustamine.

AJALUGU

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplasena ja maailmakodanikuna;
2. tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu;
3. mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti;
4. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana;

5. leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt;
6. mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
7. teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest;
8. tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT-vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:
1. tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi, Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja maailma ajalooga, mõistab ajaloolise arengu järjepidevust ning ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi;
2. tunneb maailma olulisemaid kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust, väärtustab kultuurilist mitmekesisust, teadvustab kultuuri rolli enesemääratlemises ning oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
3. võrdleb ning analüüsib poliitilisi, ühiskondlikke, olmelisi ja/või kultuurilisi arengusuundi ja probleeme, kirjeldab ideoloogiliste ning tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele, võrdleb suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastutel, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
4. leiab, selekteerib, refereerib ja analüüsib kriitiliselt infot, erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, hindab allika või käsitluse usaldusväärsust, eristab fakti arvamusest; selgitab sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjuseid;
5. kasutab ajaloolist sõnavara, erinevaid õpivõtteid, korrigeerib oma eksimusi, koostab referaate ja uurimusi, kirjutab arutlusi, osaleb diskussioonis, töötab kaardiga, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab IKT vahendeid;
6. suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

I kursus – Üldajalugu 35 tundi

<u>Antiikaeg 11 tundi</u>

Õppesisu
Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena.
Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.

Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud.
Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur.
Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus.
Rooma tõus suurriigiks: armee, Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.
Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.
Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.
Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

Läbivad teemad
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Võõrkeeled: mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Geograafia: poliitiline kaart;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi;
Kehaline kasvatus: omab teadmisi kehakultuuri arenguloost maailmas;

Lõiming
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olus ja riigi teke;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: demokraatia teke ja areng;
Kultuuriline identiteet: religiooni ja mütoloogis osa inimese maailmapildis, ristiusu teke, kultuuride muutumine ajaloo vältel;
Väärtused ja kõlblus: orjandus, demokraatia, ristiusk;
Teabekeskkond: erinevate allikate analüüs;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
2. selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
3. tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ja
4. keisririigi toimimise põhimõtteid;
5. iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
6. iseloomustab näidete abil antiikkultuuri saavutusi, toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel, töötab ajastut iseloomustavate allikatega ning hindab neid kriitiliselt;
7. näitab kaardil Kreeka linnriike ja hellenistliku kultuuri levikuala ning Rooma riigilaienemist;
8. teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;

9. teab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus*;

<u>Keskaeg 12 tundi</u>

Õppesisu
Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.
Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.
Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.
Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.
Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristisõjad.
Ülikoolid ja skolastika.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Võõrkeeled: mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Geograafia: poliitiline kaart;
Matemaatika: tõlgendab ja valib erinevaid matemaatilise info esituse viise;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: põllumajanduse areng, linnade teke;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: ristisõjad;
Kultuuriline identiteet: kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris;
Väärtused ja kõlblus: keskaja inimese mõttemaailm, ristisõjad, islam;
Teabekeskkond: erinevate allikate analüüs;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis;
2. iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid;
3. iseloomustab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana;
4. teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond;
5. iseloomustab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit;
6. teab ristisõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;
7. iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust;
8. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus,*

9. *inkvisitsioon, ristisõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan*;
10. teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Uusaeg 13 tundi</u>

Õppesisu
Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ja tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.
Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.
Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade mõju Euroopale: valgustus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke Saksamaa näitel.
Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna iseloomulikud tunnused, masstootmine ja monopolid. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Võõrkeeled ja kunst: võrdleb ja mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Matemaatika: tõlgendab ja valib erinevaid matemaatilise info esituse viise (graafik, tabel, diagramm, tekst);
Geograafia: poliitiline kaart;
Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: tööstuslik pööre, industriaalühiskond;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: maadeavastused, Prantsuse revolutsioon;
Kultuuriline identiteet: renessanssi, reformatsiooni ja maadeavastuste osa uue maailmapildi kujunemisele, rahvuslus;
Väärtused ja kõlblus: humanism, valgustus, rahvuslus;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal;
2. iseloomustab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid;
3. teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale;
4. iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;

5. näitab ja analüüsib uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil;
6. tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *renessanss, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, monopol, urbaniseerumine, sotsialism*;
8. teab, kes olid Leonardo da Vinci, Christoph Kolumbus, Fernão de Magalhães, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi (looduslike olude arvestamine erinevate ühiskondade põlluharimise juures, tööstuslik pööre);
suutlikkus mõista vanaaja, keskaja ja uusaja inimese eluviisi ja väärtushinnanguid ning nendes ühiskondades kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (demokraatia teke, parlamentarism, prantsuse evolutsioon, tööstuslik pööre ja industriaalühiskond);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (ristisõjad, reformatsioon, maadeavastused, Prantsuse revolutsioon)

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

Arvandmeid sisaldavate tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Õpitakse tundma üldajaloo põhietappe, analüüsitakse ajastute poliitilist, majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Kasutatakse kriitilist mõtlemist ja analüüsioskust arendavaid õppetegevusi ning –meetodeid: allikaanalüüs, eri liiki tekstide analüüsimine, võrdlemine, seoste loomine, järeldamine, argumenteerimine, allikate usaldusväärsuse hindamine.
Vana-Kreeka teemaga seoses õpitakse tundma demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi toimimise põhimõtteid, võrreldakse Ateena ja Sparta ühiskonda ja eluolu. Iseloomustatakse ja analüüsitakse religiooni ja mütoloogia osa inimese maailmapildis, tuuakse välja filosoofia põhiprobleeme, suunatakse õpilasi nägema seoseid Vana-Kreeka

kultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel. Vana-Rooma teema õppimisel iseloomustatakse ja võrreldakse riigi ajaloo põhietappe, Rooma riiklust, ühiskonda ja eluolu ning religiooni – ristiusu tekkest riigiusuks kujunemiseni. Näidete kaudu iseloomustatakse Rooma kultuuri saavutusi.
Keskaja teemade õppimisel iseloomustatakse keskaja ühiskonda, kultuuri ja eluolu, kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundamisel. Õpilasi suunatakse analüüsima linnade tekkimise põhjuseid ning keskaegse ühiskonna toimimist, Käsitletakse islami teket ja levikut, ristisõdade põhjuseid, tagajärgi ja mõju, iseloomustatakse keskaegsete ülikoolide õppetegevust.
Uusaja õppimisel analüüsitakse renessanssi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa uue maailmapildi kujunemisel ning Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni reformide mõju Euroopale. Õpitakse iseloomustama industriaalühiskonda ja analüüsitakse selle mõju inimeste igapäevaelule ja ühiskonnaelu arengule. Eraldi teemana käsitletakse teaduse ja tehnoloogia arengut ning peamisi saavutusi.
Kõikide teemade käsitlemisel peetakse silmas, et õpilane mõistaks riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost ning väärtushinnangute muutumist ajas, analüüsiks muutuste põhjuseid ja tagajärgi. On oluline, et õpilane oskab ennast nii suuliselt kui kirjalikult väljendada, kasutada õiges kontekstis ajaloomõisteid ning orienteerub poliitilisel kaardil.

II kursus Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)

Esiaeg 7 tundi

Õppesisu
Antropogeneesi põhijärgud. Inimasustuse levik maailmas. Jääaeg ja selle taandumine. Inimasutuse algus Euraasia põhjaosas.
Muinasaja allikad ja nende uurimine. Tähtsamad arheoloogilised kultuurid.
Kiviaja kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nöörkeraamika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised.
Metalliaeg. Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused.
Eesti esiaja lõpul. Suhted naabritega: idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti.
Eesti ühiskond esiaja lõpul: sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud.
Muinasusund ja ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.

Lõiming
Eesti keel: töö sõnavaraga, mõistetega, sõnaline väljendusoskus, teabetekstide mõistmine;
Geograafia: loodusolud, jääaeg, kaarditundmine: viikingid, slaavlased, balti hõimud;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: põllunduse teke ja areng, metallide kasutuselevõtmine;
Kultuuriline identiteet: eestlaste etnogenees, muinasusund;
Teabekeskkond: erinevate allikate tähtsus esiaja tundmaõppimisel;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab ja iseloomustab tähtsamaid Eesti esiaja perioode inimeste tegevusalade ning eluolu muutuste alusel; tõlgendab muististe alusel inimeste eluolu ja ühiskondlikku korraldust ning uskumusi ja vaimulaadi;
2. iseloomustab esiaja eestlaste suhteid naaberrahvastega ning vastastikuseid mõjutusi;
3. iseloomustab Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut esiaja lõpul;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisted *arheoloogiline kultuur, muistis, muinaslinnus, kalme, maakond, kihelkond, malev, animism*;

<u>Keskaeg 20 tundi</u>

Õppesisu
Paavsti võim ja hegemonistlikud taotlused: ristisõdade põhjused ja peasuunad. Läänemere maade ristiususstamine. Keskaegne kolonisatsioon. Lääne-Euroopa ühiskonna eeskuju Eesti keskaja ühiskonna kujunemisel.
Muistne vabadusvõitlus: Balti ristisõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse käik. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.
Vana-Liivimaa riigid: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega. Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.
Keskaja ühiskond Eestis: läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis: linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas.
Kirik ja kultuur: vaimulikud ordud ja kloostrid. Arhitektuur.

Lõiming
Emakeel: töö sõnavaraga, arvamusteksti koostamine, kokkuvõtte kirjutamine;
Geograafia: Vana-Liivimaa poliitiline kaart;
Kunst: kirik kui sakraalehitus;
Arvutiõpetus: info otsimine veebist, raamatukogust, elektroonilisest tekstist;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: vallutuse mõju, katoliikluse mõju kultuurile ja vaimuelule;
Teabekeskkond: info hankimine erinevatest allikatest, nende kriitiline hindamine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib Balti ristisõja põhjusi, käiku ja tulemusi erinevate osaliste vaatenurgast;

2. tunneb muutusi Vana-Liivimaa riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil; iseloomustab suhteid naaberriikidega;
3. analüüsib Jüriöö ülestõusu tähtsust ja tähendust ajaloolise narratiivina;
4. iseloomustab Eesti keskaja ühiskonda: läänikord, talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, käsitöö ja kaubandus, eluolu linnades; loob seoseid Eesti ja Euroopa ajaloo vahel keskajal;
5. iseloomustab Eesti keskaja kultuuri põhijooni ning mõistab ristiusu mõju Eesti kultuurile, vaimuelule ja väärtushinnangute muutumisele; mõistab kultuurilist järjepidevust; analüüsib kriitiliselt keskaja kroonikaid ja teisi teabetekste;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Vana-Liivimaa, Liivi Ordu, vasallkond, mõis, teoorjus, sunnismaisus, adramaa, Wanradt-Koelli katekismus;*
7. teab, kes olid Lembitu, Kaupo, piiskop Albert ja kroonik Henrik, ning iseloomustab nende tegevust.

<u>Üleminekuaeg keskajast uusaega 8 tundi</u>

Õppesisu
Tugeva keskvõimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis.
Reformatsioon Eestis: haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus.
Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, käik ja tulemused.
Eesti kolme kuningriigi valduses: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon.
Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.

Lõiming
Eesti keel: argumenteerimine, veenmine;

Läbivad teemad
Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: sõdade mõju ühiskonnale:
Kultuuriline identiteet: reformatsiooni mõju kultuurile ja vaimuelule;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. iseloomustab rahvusvahelisi suhteid Läänemere piirkonnas 16. sajandil; võrdleb suurriikide mõju Läänemere piirkonnas 16. sajandil;
2. selgitab Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi; analüüsib ning hindab allikate alusel sõja osaliste tegevust;
3. teab muutusi riiklikus korralduses ja poliitilisel kaardil sõdade ajal;
4. iseloomustab reformatsiooni mõju ja tähtsust eesti kultuuriloos; analüüsib muutusi
5. mentaliteedis ning vaimuelus;
6. teab, kes olid Balthasar Russow, Ivan IV ja Wolter von Plettenberg, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi (looduslike olude arvestamine erinevate põlluharimisvõtete juures, metallide kasutamine);
suutlikkus mõista esi- ja keskaja inimeste eluviisi ja väärtushinnanguid ning sel ajal kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust (Kunda kultuur, kammkeraamika ja nöörkeraamika kultuur) ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana (esiaja ja keskaja kultuur Eestis);
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (võõrvallutuse, ristiusustamise, reformatsiooni mõju);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (Läänemeremaade ristiusustamine),

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid (Henriku Liivimaa kroonika, Russowi kroonika);

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

matemaatiliste tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Eesti ajaloo teemade käsitlemisel on oluline luua seos maailma ajalooga. Selleks käsitletakse iga teemabloki alguses maailma ajaloo vastava ajastu kõige iseloomulikumaid arenguid.
Õpitakse tundma ning iseloomustama tähtsamaid Eesti esiaja perioode ning võrreldakse neid inimeste tegevusalade ja eluolu muutuste alusel. Iseloomustatakse eestlaste suhteid naaberrahvastega, Eesti halduskorraldust ja majanduslikku arengut. Analüüsitakse Balti ristisõja põhjusi, käiku ja tulemusi, selgitatakse kaardi abil Vana-Liivimaa haldus- ja valitsemiskorraldust. Käsitletakse Jüriöö ülestõusu, analüüsitakse ja hinnatakse selle tähtsust ja tähendust. Keskaja ühiskonna tundmaõppimiseks käsitletakse feodaalsuhteid ja talurahva õigusliku seisundi muutumist, elu linnades. Iseloomustatakse keskaja kultuuri põhijooni Eesti näitel, katoliikluse ja reformatsiooni mõju eesti kultuurile ja vaimuelule. Analüüsitakse Liivi sõja eellugu, käiku ja tulemusi, Eestimaa haldusjaotuse muutumist läbi aja, hariduse ja kultuuri arengut ning majanduse arengut ja sellega kaasnevaid muutusi ühiskonnaelu erinevates valdkondades, sh inimeste igapäevaelus.
Eesti esiajaloo õppimisel külastatakse Pärnu muuseumi, võimalusel korraldatakse õppekäik lähedal asuvatele arheoloogilistele objektidele või korraldatakse õppekäik Pärnu linnas keskaegsete ehitiste tundmaõppimiseks.
Oluline on töötamine erinevate allikatega, sh kroonikatega ja kaardiga et õppida tundma muutusi Eesti haldusjaotuses.

III kursus Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)

Rootsi aeg 10 tundi

Õppesisu
Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine, Rootsi suurriigi ajastu.
Rootsi keskvõim ja baltisaksa aadel.
Majanduslik areng: talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus.
Vaimuelu ja kultuur: luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.

Lõiming
Emakeel: kriitiline ja teadlik lugemine, fakti ja arvamuse eristamine, teadlik kirjutamine, eesti keele areng ja eesti kirjakeele kujunemine;
Geograafia: poliitiline kaart;
Usundiõpetus: luterlus;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: luterluse mõju kultuuri ja vaimuelu arengule;
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: pärisorjus, luterlus;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab, kuidas toimus Rootsi võimu järkjärguline kehtestamine kogu Eesti alal;
2. iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust;
3. iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal;
4. mõistab luterluse mõju ja Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, ajaloos ning tänapäeval;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rüütelkond*, *reduktsioon*, *vakuraamat*, *piiblikonverentsid*, *Vastne Testament*, *Academia Gustaviana*;
6. teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf, Johan Skytte ja Karl XI, ning iseloomustab nende tegevust;

Eesti 18. sajandil 10 tundi

Õppesisu
Venemaa euroopastumine 18. sajandil. Katariina II valgustatud absolutism.
Põhjasõda: Põhjasõja põhjused, käik ja tulemused.
Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. sajandil. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule.

Balti erikord: Vene keskvõim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord.
Vaimuelu 18. sajandil: baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus;

Lõiming
Eesti keel: kirjakeele kujunemine;
Kirjandus: Piibel;
Vene keel: Venemaa valitsemine ja kultuur;
Geograafia: sündimus, suremus ja iive;
Muusika: folkloor, regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: rahvastikuprotsessid ja neid mõjutanud tegurid;
Kultuuriline identiteet: pietismi ja valgustuse mõju
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: valgustuse mõju, vennastekogud;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju;
2. iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule;
3. analüüsib allikate ja teabetekstide alusel talurahva majandusliku olukorra ning õigusliku seisundi muutumist;
4. analüüsib rahvastikuprotsesse mõjutanud tingimusi;
5. analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Balti erikord*, *restitutsioon*, *asehalduskord*, *vennastekogud*;
7. teab, kes olid Karl XII, Peeter I, Katariina II, Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul 15 tundi</u>

Õppesisu
Moderniseeruv Euroopa: industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul.
Talurahva vabanemine: pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude päriseksostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus.
Ärkamisaeg: Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Estofiilid. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel.

Moderniseeruv Eesti: majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine.
Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.

Lõiming
Kirjandus; ajalooline romaan, rahvusliku ärkamisaja kirjandus Eestis, Noor-Eesti;
Geograafia: agraarühiskonnast infoühiskonnani, iseseisev ja sõltuv industrialiseerumine, rahvastiku paiknemine, linnastumine;
Ühiskonnaõpetus: agraar- ja industriaalühiskonna võrdlus, omavalitsused;
Muusika: muusikaelu Eestis enne rahvuslikku ärkamisaega., laulupidude traditsiooni kujunemine, esimesed eesti professionaalsed heliloojad ja muusikud;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: pärisorjuse kaotamise, rahvuslik liikumine, professionaalse kultuuri kujunemine;
Väärtused ja kõlblus: pärisorjuse kaotamine, talurahva kihistumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;
2. mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos;
3. iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga;
4. teab, millised olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid;
5. iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut 19. sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *estofiil, ärkamisaeg, rahvuslik liikumine,*
7. *venestamine, Aleksandrikool*;
8. teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust;

Üldpädevused
- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi;
suutlikkus mõista 18.-20 sajandi inimeste eluviisi ja väärtushinnanguid ning sel ajal kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust (rahvuslik liikumine) ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana (eesti keel);

suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (talurahvaharidus, ülikool, rahvuslik liikumine);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (19. sajandi I poole reformid, rahvuslik liikumine, 1905. aasta revolutsioon),

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

matemaatiliste tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Eesti ajaloo teemade käsitlemisel on oluline luua seos maa ilma ajalooga. Selleks käsitletakse iga teemabloki alguses maailma ajaloo vastava ajastu kõige iseloomulikumaid arenguid.
Õpitakse tundma, kuidas toimus Rootsi võimu järk-järguline kehtestamine kogu Eesti alal. Iseloomustatakse Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal, talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal ja luterluse mõju Eesti vaimuelu ja kultuuri arengule. Õpilasi suunatakse aktiivselt osalema diskussioonis ning rühmatöödes, mis võimaldab käsitleda Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengule. Analüüsitakse Põhjasõja põhjusi ja tulemusi, iseloomustatakse Balti erikorda ja selle mõju Eesti arengule. Käsitletakse talurahva õigusliku seisundi muutumist Vene ajal ning analüüsitakse majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid. Võrreldakse majanduslikku arengut ja toimunud muutusi Rootsi ja Vene võimu ajal. Iseloomustatakse kultuuri ja vaimuelu arengut 18. ja 19. sajandil, rahvusliku liikumise eeldusi, ettevõtmisi ja tähtsust Eesti ajaloos. Tuuakse välja venestusaja tunnused ning mõju poliitilise mõtte arengule Eestis.
Eluolu tundmaõppimiseks külastatakse vastavalt võimalusele kas Pärnu muuseumi, ERMi või Eesti Vabaõhumuuseumi.
Oluline on töö erinevate ajalooallikatega ning kaardiga et õppida tundma muutusi Eesti haldusjaotuses.

IV kursus Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel – 35 tundi

Maailm Esimese maailmasõja eel 4 tundi

Õppesisu
Suurriikide arengujooni: poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa.
Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja protektsionism.
Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed.

Lõiming
Eesti keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Ühiskonnaõpetus: poliitilised liikumised, majanduse toimimine;
Geograafia: poliitiline kaart;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: teaduse ja tehnika mõju;
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: imperialism, rassism;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. iseloomustab suurriikide arengujooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes;
2. teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi;
3. tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume;
4. iseloomustab maailma majanduse arengujooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit*;

Esimene maailmasõda 9 tundi

Õppesisu
Esimese maailmasõja põhjused.
Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid.
Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit.
Eesti iseseisvumine: eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu.

Lõiming
Kirjandus: temaatiline ilukirjandus;
Geograafia: poliitiline kaart;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: uute rahvusriikide teke, Vabadussõda;
Tehnoloogia ja innovatsioon: tehnika I maailmasõjas;
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: I maailmasõda,

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi;
2. analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule;
3. analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi;
4. teab Eesti Vabadussõja sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel;
5. mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu*;
7. teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid 12 tundi</u>

Õppesisu
Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted.
Demokraatia levik. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss.
Autoritarism, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism.
Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripärad ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
Uute konfliktide kujunemine, kriisikolded.
Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Lõiming
Kirjandus: temaatiline ilukirjandus, biograafiline kirjandus;
Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart;
Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: suur majanduskriis;
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: demokraatia, diktatuur

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib ja võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutustepõhjusi; teab ja iseloomustab rahvusvahelisi kriise: Kaug-Ida, Etioopia, Hispaania kodusõda;

2. iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju;
3. analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
4. analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ja 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia*, *diktatuur*, *autoritarism*, *totalitarism*, *kommunism*, *NSVL*, *fašism*, *natsionaalsotsialism*, *Rahvasteliit*, *Versailles' süsteem*, *vaikiv ajastu*, *parlamentarism*, *vabadussõjalased*;
6. teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin D. Roosevelt,
7. Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Teine maailmasõda 10 tundi</u>

Õppesisu
Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk.
Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike Lääneriikide lepituspoliitika nurjumine.
Sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ja selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentside tähtsus.
Tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamaid lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant).
Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ja ideoloogilisele arengule.
Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond.

Lõiming
Kirjandus: temaatiline ilukirjandus, biograafiline kirjandus;
Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: II maailmasõja tulemused Eesti ajaloole;
Teabekeskkond: töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tervis ja ohutus. tuumarelv;
Väärtused ja kõlblus: okupatsioon, holokaust;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel;
2. iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
3. iseloomustab sõjategevust kaardi järgi;
4. teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu;
5. analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole;

6. teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Anšluss, Müncheni konverents, MRP, baaside leping, okupatsioon, suvesõda, Atlandi harta, ÜRO*;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi;
suutlikkus mõista 20 sajandi I poolel inimeste eluviisi ja väärtushinnanguid ning sel ajal kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana (kultuur Eesti Vabariigis);
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (Eesti iseseisvumine, Eesti okupeerimine, II maailmasõda);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (I maailmasõda, II maailmasõda, Eesti okupeerimine),

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

matemaatiliste tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Kursuse teemade kaudu õpitakse tundma ja iseloomustama suurriikide arengujooni majanduses ja poliitikas Esimese maailmasõja eel. Ajalookaardi abil õpitakse sõjalist blokkide kujunemist enne Esimest maailmasõda. Analüüsitakse Esimese maailmasõja põhjusi, sõdivate poolte sõjaplaane, Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule. Eesti teemade juures käsitletakse omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi. Õpitakse tundma Eesti Vabadussõja sündmusi ja kirjeldama sõja käiku kaardi alusel. Analüüsitakse Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920-ndatel ja 1930-ndatel, autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale, iseloomustatakse vaikivat ajastut. Võrreldakse riikide majanduslikku ja poliitilist arengut maailmasõdade vahelisel perioodil, selgitatakse majanduskriisi põhjusi ja mõju, võrreldakse demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda. Analüüsitakse rahvusvahelisi suhteid Teise maailmasõja eel: Anšluss, Müncheni konverents, MRP. Iseloomustatakse Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi, Eesti iseseisvuse kaotust ja Teise maailmasõja okupatsioonide mõju Eestile ja eestlastele.

Õppetegevuses on olulisel kohal arutluse- ja analüüsioskuse kujundamine allikmaterjalide (sh dokumentide) alusel. Õpilasi innustatakse oma seisukohta kujundama, kuid rõhutatakse seejuures argumentidele, mitte emotsioonidele tuginemise vajadust. Inimsaatusi analüüsitakse empaatiliselt, arvestades ajastu konteksti ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid.

V kursus Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel

Külm sõda 10 tundi

Õppesisu
Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud. Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid.
Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis.
Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

Lõiming
Eesti keel ja kirjandus: suuline väljendusoskus, teabetekstide analüüs, töö mõistetega;
Ühiskonnaõpetus: riigikorraldus, riigivormid, ühiskonna majandamine;
Geograafia: majandusgeograafia;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: külm sõda ja selle kriisikolded;
Tehnoloogia ja innovatsioon: relvastuse ja kaitsesüsteemide areng, võidurelvastumine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme;
2. analüüsib külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi;
3. analüüsib rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal;
4. iseloomustab kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal;
5. teab, kes olid Harry Truman, John F. Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro, Konrad Adenauer ja Willy Brandt, ning iseloomustab nende tegevust;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *külm sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie, Trumani doktriin ja Marshalli plaan;*

Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda 6 tundi

Õppesisu
USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

Lõiming
Eesti keel: teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, informatsiooni hankimine ja selle kriitiline hindamine, meedia mõju;
Geograafia: ajalookaardi tundmine;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: Euroopa integratsioon;
Tehnoloogia ja innovatsioon: relvastuse ja kaitsesüsteemide areng;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
2. teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;
3. teab, kes olid Ronald Reagan ja Robert Schumann, ning iseloomustab nende tegevust;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Euroopa Liit*, *Euroopa Nõukogu*, *OSCE*;

<u>NSVL ja kommunistlik süsteem 12 tundi</u>

Õppesisu
Kommunistliku süsteemi kujunemine.
Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus.
NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon.
Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted välis Eestiga.

Lõiming
Eesti keel ja kirjandus: teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, informatsiooni hankimine ja selle kriitiline hindamine, meedia mõju, eri teabeallikate eesmärgipärane ja kriitiline kasutamine;
Geograafia: ajalookaardi tundmine;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: plaanimajandus;
Väärtused ja kõlblus: kriisid idablokis, dissidentlus;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja põhijooni;
2. iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut;
3. analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi;
4. analüüsib Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal;

5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kollektiviseerimine, industrialiseerimine, stalinism, sula, stagnatsioon, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik, kultuurirevolutsioon*;
6. teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Käbin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust;

Maailm sajandivahetusel 7 tundi

Õppesisu
NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine: Berliini müüri langemine, majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis. Kommunistliku bloki lagunemise ja kommunistlike ideede krahhi mõju väärtushinnangutele.
Külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine.
USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas.
Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine.
Uued pingekolded: Balkani kriis.

Lõiming
Eesti keel ja kirjandus: teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, informatsiooni hankimine ja selle kriitiline hindamine, meedia mõju, eri teabeallikate eesmärgipärane ja kriitiline kasutamine;
Geograafia: ajalookaardi tundmine;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: perestroika, glasnost;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: idabloki lagunemine, laulev revolutsioon;
Kultuuriline identiteet : Eesti taasiseseisvumine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
2. teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast külma sõja lõppu;
3. analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;
4. analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;
5. selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;
6. teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, George Bush, Helmut Kohl, Vaclav Havel, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress, Põhiseaduse Assamblee*;

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi;
suutlikkus mõista 20 sajandi II poolel inimeste eluviisi ja väärtushinnanguid ning sel ajal kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana (kultuur Eestis);
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (külm sõda);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (II maailmasõda, külm sõda, kommunistliku süsteemi lagunemine),

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

matemaatiliste tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Õpilasi suunatakse analüüsima ja hindama külma sõja tekkimise põhjusi ja kujunemist. Käsitletakse külma sõja avaldumisvorme, sh kriiside kujunemist, osapoolte taotlusi ja kriiside mõju. Analüüsitakse rahvusvahelist olukorda külma sõja ajal: USA ja NSVL-i vastasseis ja iseloomustatakse kahe Saksa riigi arengut külma sõja ajal. Demokraatlike riikide arengut vaadeldakse USA näitel. NSVL-I käsitlemise kaudu antakse ülevaade ning analüüsitakse kommunistliku süsteemi kujunemist ja lagunemist. Õpitakse tundma Euroopa integratsiooniprotsessi. Analüüsitakse Eesti iseseisvuse taastamist ning riikluse ülesehitamise käiku. Uute pingekollete tundmaõppimisel otsitakse põhjuseid varasemast ajaloost.
Teema võimaldab kaardi ja dokumentidega töötamise oskuse arendamist. Lähiajal toimunud sündmuste tundmaõppimisel saab kasutada kaasaegsete mälestusi ja viia läbi intervjuusid. Teemasid saab illustreerida dokumentaalfilmidega.

VI kursus Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm

Eluolu ja kultuur 12 tundi

Õppesisu
Ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, neegriliikumine, feminism, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris.
Muutused eluolus: viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur, kodumasinad.
Teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti ja internet, kosmoseajastu.
Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: vaimse murrangu ilmingud kunstis, kirjanduses, arhitektuuris, muusikas.
Multikultuursuse kontseptsioon.
Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule.

Lõiming
Kirjandus: hinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur, loominguline eneseväljendusoskus, Eesti, Euroopa ja erinevate maailma rahvaste kultuuri teemade käsitlemine ja kultuuriloomingu väärtustamine;
Loodusained: inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonna probleemide märkamine, loodushoidliku eluviisi väärtustamine;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad, multikultuurilisus;
Teabekeskkond: info otsimine, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: teaduse ja tehnika areng, kosmoseajastu, arvuti ja internet;
Väärtused ja kõlblus: erinevad ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale;
2. teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus;
3. analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;

<u>Sõja ja rahu küsimus 9 tundi</u>

Õppesisu
Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht.
Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed.
Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel.
Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

Lõiming
Eesti keel: teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, informatsiooni hankimine ja selle kriitiline hindamine;
Ühiskonnaõpetus: rahvusvahelised organisatsioonid;
Geograafia: ajalookaardi tundmine;

Läbivad teemad
Tehnoloogia ja innovatsioon: võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõjaoht;
Teabekeskkond: info otsimine, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: sõda ja rahu, patsifism

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;
2. analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;
3. teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism*;

<u>Inimsusevastased kuriteod 8 tundi</u>

Õppesisu
Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured.
Koonduslaagrid, GULAG.
Küüditamised.
Natsismikuriteod: holokaust.
Kommunismikuriteod.
Genotsiid, etnilised puhastused.
Inimsusevastased kuriteod Eestis.

Lõiming
Ühiskonnaõpetus: suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning juhinduda nendest oma tegutsemises
Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid)

Läbivad teemad
Väärtused ja kõlblus: holokaust, kommunismikutiteod, genotsiid, etnilised puhastused;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. selgitab, millised arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku;

2. mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust;
3. teab inimsusevastaste kuritegude toimepanemise viise ja nende tagajärgi;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *genotsiid*, *holokaust*, *küüditamine*, *GULAG*;

<u>Muu maailm 6 tundi</u>

Õppesisu
Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed.
Uute vastasseisude kujunemine, terrorism.
Islamimaailma aktiviseerumine ja vastuolud läänega.

Lõiming
Geograafia: ajalookaardi tundmine;
Ajalugu: Nüüdisaja maailma mitmekesisus ja rahvusvaheline suhtlemine;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: koloniaalsüsteemi lagunemine;
Keskkond ja jätkusuutlik areng: islamimaailma aktiviseerumine;
Teabekeskkond: allikaanalüüs;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;
2. analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu;

Üldpädevused
- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi;
suutlikkus mõista erinevaid eluviise ja väärtushinnanguid ning erinevaid norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana ;
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (kolmas maailma9;
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi (inimsusevastased kuriteod, koloniaalimpeeriumide lagunemine),

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

matemaatiliste tekstide analüüs;

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid

Õppetegevus
Õpitakse tundma ja iseloomustama tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja nende mõju ühiskonnale. Analüüsitakse teaduse ja tehnika arengu saavutusi, nende rakendumist igapäevaelus, samuti kultuuri arengu põhijooni. Õpilasi suunatakse seostama lähiajaloos toimunud arenguid ühiskonnas toimunud muutustega ja analüüsitakse inimeste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemist sõja ja rahu tingimustes. Rahvusvaheliste organisatsioonide õppimisel on oluline tuua välja nende roll rahvusvahelises poliitikas. Käsitletakse tänapäeva pingekollete kujunemist ning nendes aset leidvaid sündmusi. Inimsusevastaste kuritegude käsitlemisel on oluline kaasata õpilasi erinevate aktiivõppe meetodite kaudu, rakendada diskussiooni ning rühmatööd, mis kõik aitab kaasa, et õpilane mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust, nende taunimise ja vältimise vajalikkust. Näidetele toetudes õpitakse tundma muu maailma probleeme, islamimaailma vastuolusid läänega ning analüüsitakse ajaloole toetudes uute vastasseisude kujunemise põhjusi.

Hindamine gümnaasiumis
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest ja Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hindamisjuhendist . Õpitulemuste saavutatust kontrollitakse ja hinnatakse erinevate ülesannete kaudu, pidades silmas teadmiste ja oskuste tasakaalu. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, katkendi põhjal vastamist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid. Arutluse puhul hinnatakse vastavust teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste (täheliste) hinnetega..

Valikkursus Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat

Valikkursuse koostamisel on aluseks võetud riiklikus õppekavas olev valikkursus „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat”. Antud

valikkursuse puhul käsitletakse kuut teemat (Esiaeg ja tsivilisatsioonide teke, Egiptus, Mesopotaamia ja Ees-Aasia, Kreeta-Mükeene. Ameerika ja Araabiamaad) sügavamalt, kuna valikkursuse puhul võib käsitleda ülevaatena nii kõiki üheksat teemat kui ka valikuliselt vähemalt nelja teemat. Valikkursuse õppe- ja kasvatuseesmärgid lähtuvad ajaloo ainekava põhimõtetest.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1. iseloomustab ja võrdleb väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi ning mõistab ajaloolise arengu järjepidevust;
2. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ja teadvustab oma rolli kultuuripärandi säilitajana;
3. analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ning väärtushinnangutele;
4. analüüsib ja võrdleb tsivilisatsioone Euroopas ning väljaspool Euroopat, toob esile sarnasusi ja erinevusi ning leiab näiteid vastastikuste mõjude kohta tsivilisatsioonide arengus;
5. kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
6. suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära;

<u>Esiaeg ja tsivilisatsioonide teke 5 tundi</u>

Õppesisu

Esiaja arengujärgud. Inimese põlvnemine. Inimene ja loodus. Mõtlemise ja kõne tekkimine. Kunsti alged.
Inimkonna arengu ebaühtlus. Kütid, kalastajad ja korilased. Maaharijad ja karjakasvatajad.
Metallide kasutuselevõtt. Varajaste tsivilisatsioonide peamised tunnused.

Lõiming

Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Matemaatika: ajaarvamine;
Geograafia: poliitiline kaart;
Bioloogia: antropogenees;
Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi;

Läbivad teemad

Keskkond ja jätkusuutlik areng: neoliitiline revolutsioon, tsivilisatsioonide kujunemine;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: tsivilisatsioonide kujunemine, riigi teke;
Kultuuriline identiteet: antropogenees ja inimese kujunemine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. iseloomustab esiaja arengujärke ja saavutusi ning analüüsib seoseid ja järjepidevust arengus;
2. teab antropogeneesi põhijärke ja analüüsib erinevaid käsitlusi inimese kujunemisest;
3. analüüsib tsivilisatsioonide kujunemise põhjusi ja arengut, iseloomustab näidete kaudu tsivilisatsioonide peamisi tunnuseid;
4. teab esiaja allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi esiaja arengu kohta;
5. tunneb kaardil varajaste tsivilisatsioonide asualasid;

Egiptus 6 tundi

Õppesisu
Riigi tekkimine. Ühiskond ja eluolu.
Religiooni põhijooned. Surnutekultus.
Kirjandus. Teadus.
Egiptus tänapäeval.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: looduslikud olud, poliitiline kaart;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Ühiskonnaõpetus: märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olud ja põlluharimine;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: riigi teke;
Kultuuriline identiteet: Egiptuse kultuur ja religioon;
Väärtused ja kõlblus: Egiptuse ühiskond, religioon;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib Egiptuse riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
2. iseloomustab näidete kaudu Egiptuse kultuuripärandit ning religiooni, teaduse ja kirja arengut;
3. teab Egiptuse ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Egiptuse ajaloo kohta;

Mesopotaamia ja Ees-Aasia 8 tundi
Õppesisu
Sumeri linnriigid: ühiskond ja eluolu. Semiidid. Vana-Babüloonia. Hammurabi koodeks.

Babüloonia ühiskond ja eluolu. Assüüria. Uus-Babüloonia. Babüloni ehitised. Religiooni põhijooned. Kangelaseepika ja Gilgameš. Teadus.
Indoeurooplased, küsimus nende päritolust. Hetiidi impeerium. Pärsia impeerium.
Foiniikia ja Iisrael: Foiniikia linnriigid, kaubandus ja meresõit. Kultuurikontaktid. Iisrael: ülevaade iisraeli rahva ajaloost. Monoteismi kujunemine ja Vana Testament.
Mesopotaamia ja Ees-Aasia alad tänapäeval.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: loodusliku olud, poliitiline kaart;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olud ja põllumajanduse areng – muldade sooldumine;
Kultuuriline identiteet: Mesopotaamia ja Ees-Aasia kultuuripärand;
Väärtused ja kõlblus: seadusandlus (Hammurabi koodeks), monoteismi kujunemine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. analüüsib riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu Mesopotaamias ja Ees-Aasias ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
2. iseloomustab näidete kaudu Mesopotaamia ja Ees-Aasia kultuuripärandit ning religiooni, kirja, kirjanduse ja teaduse arengut;
3. tunneb iisraeli rahva ajaloo põhisündmusi ja monoteistliku religiooni kujunemist;
4. teab olulisemaid kirjalikke allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Mesopotaamia ja Ees-Aasia ajaloo kohta;

<u>Kreeta-Mükeene 2 tundi</u>

Õppesisu
Arheoloogilised kaevamised: Knossos, Mükeene, Trooja. Kiri, selle dešifreerimise tulemused.
Kreeta ja Mükeene ühiskond. Naiste positsioon Kreetal. Kreeta-Mükeene mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: poliitiline kaart;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: Kreeta-Mükeene kui alus euroopalikule tsivilisatsioonile;
Väärtused ja kõlblus: Kreeta-Mükeene religioon;
Teabekeskkond: info otsimine internetist; töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. tunneb Kreeta-Mükeene perioodi kui varaseimat ajajärku Kreeka ajaloos;
2. iseloomustab Kreeta-Mükeene ühiskonda ja selle mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile;
3. teab Kreeta-Mükeene ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Kreeka ajaloo kohta;

Ameerika 7 tundi

Õppesisu
Kesk-Ameerika tsivilisatsioon: maiad, asteegid. Andide tsivilisatsioon: inkad. Riigi ja ühiskonnakorraldus.
Religioon.
Tähtsamad kultuurisaavutused.
Ameerika tsivilisatsioonide häving.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Võõrkeeled: mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Geograafia: maadeavastused, poliitiline kaart;
Kunst: võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Usundiõpetus: religiooni areng;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: põlluharimine, vallutused;
Kultuuriline identiteet: Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsiooni kultuur;
Väärtused ja kõlblus: Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsiooni religioon, orjandus;
Teabekeskkond: info otsimine internetist; töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. tunneb Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsioonide peamisi arengujärke nende tsivilisatsioonide tekkest kuni eurooplaste koloniaalvallutuseni, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
2. iseloomustab ja võrdleb Kesk-Ameerika ning Andide tsivilisatsioonide ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit;

3. teab Ameerika põlisrahvaste (maiade, inkade, asteekide) ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Ameerika varasemate tsivilisatsioonide kohta;

Araabia maad 7 tundi

Õppesisu
Islami teke ja levik. Muhamed. Koraan. Religiooni osa igapäevaelus. Abielu ja perekond. Sunna.
Islami uskumused ja tavad. Sunniidid, šiiidid.
Araabia vallutused, Araabia kalifaat ja selle lagunemine.
Eri rahvaste kultuuri ühtesulamine. Arhitektuur. Kirjandus. Teadus. Araabia kultuuri mõjud Aasia ja Euroopa kultuurile. Araabia maad tänapäeval.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Võõrkeeled: mõistab kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
Geograafia: looduslikud olud, poliitiline kaart;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduslikud olud ja vallutused;
Kultuuriline identiteet: araabia kultuur ja selle mõju Euroopa kultuurile;
Väärtused ja kõlblus. islam:

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. tunneb islami teket ja levikut Aasias ja Vahemere maades ning iseloomustab islami mõju ühiskonnale;
2. analüüsib araabia kultuuripärandit, toob näiteid araabia kultuuri mõju kohta Euroopale, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
3. teab araabia allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi araabia maade ajaloo kohta;

Õppetegevus
Õpitakse tundma esiaja arengujärke ja saavutusi ning analüüsitakse seoseid ja järjepidevust arengus; antropogeneesi põhijärke ja analüüsitakse erinevaid käsitlusi inimese kujunemisest. Analüüsitakse tsivilisatsioonide kujunemise põhjusi ja arengut ning peamisi tunnuseid;
Egiptuse, Mesopotaamia ja Ees-Aasia puhul õpitakse tundma riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu; luuakse seoseid mineviku ja tänapäeva vahel; analüüsitakse iseloomulike näidete kaudu kultuuripärandit ning religiooni, teaduse ja kirja arengut. Õpitakse tundma monoteistliku religiooni teket Iisraelis.
Õpitakse tundma Kreeta-Mükeene perioodi kui varaseimat ajajärku Kreeka ajaloos ning selle mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile.

Kesk-Ameerika ja Andide juures pööratakse tähelepanu tsivilisatsiooni peamistele arengujärkudele nende tsivilisatsioonide tekkest kuni eurooplaste koloniaalvallutuseni, luuakse seoseid mineviku ja tänapäeva vahel; iseloomustatakse ja võrreldakse Kesk-Ameerika ning Andide tsivilisatsioonide ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit.
Õpitakse tundma islami teket ja levikut Aasias ja Vahemere maades ning iseloomustatakse islami mõju ühiskonnale; analüüsitakse araabia kultuuripärandit, tuuakse näiteid araabia kultuuri mõju kohta Euroopale, luuakse seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
Kõigi piirkondade juures õpitakse tundma vastavaid ajalooallikaid ja tehakse allikate alusel järeldusi antud piirkonna ajaloo kohta; ning ajaloolist kaarti.
Kasutatakse kriitilist mõtlemist ja analüüsioskust arendavaid õppetegevusi ning – meetodeid: allikaanalüüs, eri liiki tekstide analüüsimine, võrdlemine, seoste loomine, järeldamine, argumenteerimine, allikate usaldusväärsuse hindamine. On oluline, et õpilane oskab ennast nii suuliselt kui kirjalikult väljendada, kasutab õiges kontekstis ajaloomõisteid ning orienteerub poliitilisel kaardil.

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi (looduslike olude arvestamine erinevate ühiskondade põlluharimise juures);
suutlikkus mõista Egiptuse, Mesopotaamia, Ees- Aasia, Kreeta-Mükeene, Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsiooni ning Araabiamaade inimese eluviisi ja väärtushinnanguid ning nendes ühiskondades kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (Kesk-Ameerika, Andid, Iisrael ja monoteism, araablased ja islam);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi,

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

araabia ja rooma numbrid, ajaarvamine, ajajoon, matemaatiliste tekstide analüüs

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Õpitulemuste saavutatust kontrollitakse ja hinnatakse erinevate ülesannete kaudu, pidades

silmas teadmiste ja oskuste tasakaalu. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste (täheliste) hinnetega..

Valikkursus
Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu

Valikkursus koosneb seitsmest teemast. Kursust võib õpetada ülevaatena kõigist teemadest või käsitleda valikuliselt vähemalt nelja teemat sügavamalt. Antud kursuses õpetatakse kuut teemat (Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon, Prantsusmaa, Suurbritannia, Saksamaa, Bütsants ja Venemaa, Ameerika Ühendriigid) sügavamalt
Valikkursuse õppe- ja kasvatuseesmärgid, õppetegevus, hindamine ja füüsiline õpikeskkond lähtuvad ajaloo ainekava põhimõtetest.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:
1. eristab Euroopa kultuuriareaale, selgitab nende eripära kujunemise põhjusi ja ajaloolisi tagamaid ning tähtsust Euroopa ajaloo kujunemisel ja seoseid tänapäevaga;
2. analüüsib Euroopa riikide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi, arengu sarnasusi ja erinevusi, vastastikuseid seoseid ning ajaloolise arengu järjepidevust;
3. tunneb Ameerika Ühendriikide ajaloo põhijooni ning selle seost Euroopa ajalooga;
4. analüüsib Euroopa ajaloo mõju Eestile ning seostab Eesti ajalugu Euroopa ajaloo üldiste protsessidega poliitikas, majanduses ja kultuuris;
5. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning teadvustab oma rolli kultuurikandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
6. analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele; analüüsib riikidevahelist koostööd ning konfliktide lahendamise viise;
7. kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
8. rekonstrueerib minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära;

Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon 4 tundi

Õppesisu
Rahvaarvu dünaamika ja seda mõjutanud tegurid. Perekond. Ühiskonna valitsemise põhijooned. Riikluse vormid ja nende muutumine. Seisuslik korraldus. Modernse demokraatia kujunemine.
Majanduse arengu põhijooned. Lääne- ja Ida-Euroopa arengu erijooned. Kommunikatsiooni ja meedia areng. Euroopa kultuuriline lõimumine. Vabadus ja sõltuvus Euroopa ajaloos.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);
Geograafia: sündimus, suremus ja iive, majanduse ressursid;
Ühiskonnaõpetus: demokraatia, riigivormid, kultuuriline mitmekesisus;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng: rahvaarvu dünaamika ja seda mõjutavad tegurid,
Kultuuriline identiteet: Euroopa kultuuriline lõimumine;
Teabekeskkond: info otsimine erinevatest allikatest; töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Tehnoloogia ja innovatsioon: kommunikatsiooni areng;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. nimetab Euroopa rahvaarvu muutumist mõjutanud tegureid ning analüüsib seoseid
2. rahvaarvu muutumise ja valitseva peremudeli vahel;
3. kirjeldab Euroopa ühiskonna valitsemise põhijooni erinevatel ajastutel, analüüsib riikluse vormide muutumist, seisuslikku korraldust ja selle tähtsust ühiskonna valitsemisel ning modernse demokraatia kujunemist;
4. kirjeldab Euroopa majandusliku arengu põhijooni eri aegadel ning võrdleb Lääne- ja Ida- Euroopa majanduslikku arengut;
5. iseloomustab kommunikatsiooni ja meedia arengu põhijooni ning tähendust Euroopa kultuurilisele lõimumisele;
6. analüüsib rahvastiku-, majandus- ja kommunikatsiooniprotsesside mõju üksikisikule;

Prantsusmaa 6 tundi

Õppesisu
Frangi riik. Keskaegne Prantsusmaa. Saja-aastane sõda. Reformatsioon Prantsusmaal. Hugenottide sõjad. Absolutismi kujunemine Prantsusmaal. Louis XIV. Barokk-kultuuri õitseng. Prantsusmaa revolutsiooni eelõhtul. Revolutsiooni põhietapid ja tagajärjed. Revolutsioonisõjad. Napoleoni sõjad ja ümberkorraldused Euroopas. Bourbonide

restauratsioon. Juulimonarhia. Teine keisririik. Pariisi Kommuun. Kolmas vabariik. Koloniaalpoliitika.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: poliitiline kaart, kolonisatsioon;
Kunst: kultuuride sarnasused ja erinevused;
Ühiskonnaõpetus: riigivormid, demokraatia areng;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: Prantsusmaa revolutsioon, 1830. ja 1848. aasta revolutsioonid;
Kultuuriline identiteet: absolutism, valgustus, Prantsusmaa kultuuripärand;
Teabekeskkond: info otsimine internetist; töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab Frangi riiki Prantsusmaa eelkäijana, tunneb Prantsuse riigi kujunemise olulisemaid etappe ja ühiskonnaelu muutumist;
2. teab reformatsiooni ajal katoliku usu püsimajäämise põhjusi;
3. teab valgustusliikumise, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähendust Euroopa ajaloo taustal;
4. analüüsib Prantsusmaa ajaloo seoseid Euroopa ajaloo protsessidega;
5. väärtustab Prantsusmaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
6. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *generaalstaadid*, *pärtliöö*, *žirondiinid*, *jakobiinid*;
7. teab, kes olid Henri IV, kardinal Richelieu, Louis XIV, Napoleon Bonaparte ja Robespierre, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Suurbritannia 6 tundi</u>

Õppesisu
Inglismaa enne normannide vallutusi. Keskaegne Inglismaa. Rooside sõda. Reformatsioon Inglismaal. Elizabeth I. Kuninga ja parlamendi vastasseis Charles I ajal. Kodusõja puhkemine, selle konfessionaalsed jooned. Cromwelli diktatuur. Restauratsioon. Isikuvabaduse ja parlamentarismi kindlustumine 17. sajandi lõpul ja 18. sajandil. Inglismaa tõus juhtivaks koloniaalvõimuks. Kuninganna Victoria ajastu. Parlamendireform. Iiri küsimus. „Hiilgav isolatsioon” välispoliitikas. Briti koloniaalimpeerium.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;

Geograafia: poliitiline kaart, kolonisatsioon, tööstuslik pööre;
Kunst: kultuuride sarnasused ja erinevused;
Ühiskonnaõpetus: riigivormid, demokraatia areng;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: parlamentarism ja modernse demokraatia kujunemine;
Kultuuriline identiteet: keltide, anglosakside ja normannide panus Inglismaa kujunemisel;
Teabekeskkond: info otsimine internetist, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtuse ja kõlblus: Inglismaa kui maailma juhtiv koloniaalvõim;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab normannide tähendust Inglismaa kujunemisel;
2. teab Inglismaa reformatsiooni eripära;
3. seletab parlamentarismi ning modernse demokraatia kujunemist;
4. selgitab Suurbritannia tõusu juhtivaks koloniaalvõimuks;
5. analüüsib Suurbritannia ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
6. väärtustab Suurbritannia kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Magna Charta*, *puritaanid ja independendid*, *õiguste bill*, *toorid ja viigid*, *tööstusrevolutsioon*, *tšartism*;
8. teab, kes olid püha Patrick, William Vallutaja, Henry VIII, Elizabeth I, Cromwell ja Victoria, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Saksamaa 6 tundi</u>

Õppesisu
Karl Suure keisririik. Saksa Rahva Püha Rooma riik. Saksamaa partikularism. Kuurvürstid. Habsburgide valduste kasv Karl V ajal. Reformatsiooni mõju Saksamaa arengule. Kolmekümneaastane sõda. Brandenburgi-Preisimaa tõus. Friedrich II valgustatud absolutism. Austria Habsburgide võimu all. Türgi ekspansiooni tagasitõrjumine. Keiser Joseph II valgustuslikud reformid. Preisimaa häving ja uuenemine. Rahvusluse tõus Saksamaal. 1848.–1849. aasta revolutsioon. Saksamaa ühendamine. Saksa keisririik enne Esimest maailmasõda.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: poliitiline kaart, tööstuslik pööre;
Kunst: kultuuride sarnasused ja erinevused;
Ühiskonnaõpetus: riigivormid, demokraatia areng;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: rahvuslik liikumine;
Kultuuriline identiteet: rahvuslik liikumine ja Saksamaa ühendamine
Teabekeskkond: info otsimine, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: valgustatud absolutism;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab Karl Suure keisririiki;
2. teab Saksamaa partikularismi põhjusi ja reformatsiooni osa selles;
3. iseloomustab Preisimaa ja Austria arengu põhijooni, sealhulgas valgustuslikke reforme nendes riikides;
4. iseloomustab Saksamaa ühinemist ja Saksa keisririigi arengut enne Esimest maailmasõda;
5. analüüsib Saksamaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
6. väärtustab Saksamaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
7. teab, kes olid Karl Suur, Karl V, Friedrich II, Maria Theresia, Joseph II, Metternich ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Bütsants ja Venemaa 7 tundi</u>

Õppesisu
Bütsantsi riik ja ühiskond pärast Lääne-Rooma langemist. Kreekakatoliku kiriku kujunemine. Bütsants ristisõdade ajastul. Türgi ekspansiooni algus. Konstantinoopoli langemine.
Slaavlased ja Kiievi riik. Keskaegne Novgorod. Venemaa Kuldhordi ülemvõimu all. Moskva kui „kolmas Rooma". Ivan Julm ja opritšnina. Vene ekspansionism 16.–19. sajandil ning selle tulemused. Segaduste aeg ja Romanovite dünastia võimuletulek. Õigeusu kirik vaimuelu kujundajana. Kirikulõhe. Peeter I Venemaa euroopastajana. Katariina II valgustatud absolutism. Aleksander I reformid. 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda. Detsembrimäss. Läänlased ja slavofiilid. Aleksander II ja pärisorjuse kaotamine. Terrorism. Narodniklus. Moderniseerimine, rahvuslus ja venestamine.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: poliitiline kaart;
Kunst: kultuuride sarnasused ja erinevused;
Ühiskonnaõpetus: riigivormid, demokraatia areng;
Usundilugu: religiooni areng;

Läbivad teemad
Kultuuriline identiteet: õigeusk, läänlased ja slavofiilid;

Teabekeskkond: info otsimine erinevatest allikatest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: Venemaa ekspansioon, õigeusk;

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab õigeusu kiriku kujunemist Bütsantsis ning Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni;
2. iseloomustab Venemaa ühiskonna arengu ja valitsemise eripära, püüdu euroopastumisele ning vastandumist Euroopale;
3. iseloomustab õigeusu mõju Venemaa arengule ja kultuurile ning seletab Moskva kui „kolmanda Rooma" kontseptsiooni;
4. kirjeldab Vene ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi;
5. analüüsib Bütsantsi ja Venemaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
6. väärtustab Bütsantsi ja Venemaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *patriarh, metropoliit, ikoon, kirillitsa, veetše, družiina, opritšnina, vanausulised, dekabristid, slavofiilid, narodnikud*;
8. teab, kes olid Justinianus, Rjurik, Vladimir Püha, Jaroslav Tark, Ivan IV Julm, Peeter I, Katariina II, Aleksander I, Aleksander II ja Pjotr Stolõpin, ning iseloomustab nende tegevust;

<u>Ameerika Ühendriigid 6tundi</u>

Õppesisu
Põhja-Ameerika koloniseerimine. Inglismaa ja Prantsusmaa rivaliteet Põhja-Ameerikas. Inglise kolooniate lahkulöömine ning Ameerika Ühendriikide iseseisvussõda. Poliitiline süsteem. Uute territooriumide hõlvamine läänes. Orjanduse küsimus. Lõuna ja põhja eripära. Kodusõda ja selle tagajärjed. Lõuna rekonstruktsioon. Tööstuslik tõus. Reformid majandusvabaduse tagamiseks ja sotsiaalsete olude parandamiseks.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Geograafia: poliitiline kaart, tööstuslik pööre;
Kunst: kultuuride sarnasused ja erinevused;
Ühiskonnaõpetus: riigivormid, demokraatia areng;

Läbivad teemad
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: iseseisvussõda, Kodusõda
Kultuuriline identiteet: ameerikaliku ühiskonna teke;
Teabekeskkond: info otsimine erinevatest allikatest, töö erinevate allikatega, nende kriitiline hindamine;
Väärtused ja kõlblus: orjandus ja selle kaotamine;

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. teab ja seletab Ameerika Ühendriikide tekkimist ning valitsemise ajaloolisi juuri, eriti iseseisvussõja ja kodusõja tähendust ühiskonna arengule;
2. tunneb põhja, lõuna ja lääne eripära Ameerika ühiskonna arengus;
3. teab Ameerika Ühendriikide tähtsust majandusvabaduse ja sotsiaalsete reformide
4. teostamisel 19. sajandi lõpul ning 20. sajandi algul;
5. analüüsib Ameerika Ühendriikide ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
6. väärtustab Ameerika Ühendriikide kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
7. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *iseseisvusdeklaratsioon*, *farmerlus*, *abolitsionism*;
8. teab, kes olid George Washington, Thomas Jefferson ja Abraham Lincoln, ning iseloomustab nende tegevust.

Üldpädevused

- Väärtuspädevus:

tähtsustab jätkusuutlikku eluviisi (looduslike olude arvestamine erinevate ühiskondade põlluharimise juures);
suutlikkus mõista Egiptuse, Mesopotaamia, Ees- Aasia, Kreeta-Mükeene, Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsiooni ning Araabiamaade inimese eluviisi ja väärtushinnanguid ning nendes ühiskondades kehtinud norme ja väärtusi;
mõistab kultuuri järjepidevust ja väärtustab oma rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana;
suudab mõista seoseid tänapäeva ja varem-toimunu vahel (Kesk-Ameerika, Andid, Iisrael ja monoteism, araablased ja islam);
suutlikkus analüüsida põhjusi ja tagajärgi,

- Enesemääratluspädevus:

analüüsib enda teadmisi ja oskusi;

- Õpipädevus:

organiseerib õpikeskkonda ning hangib õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, kasutab eri teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt, oskab analüüsida, teha valikuid;

- Suhtluspädevus:

arutlus- ja analüüsioskus;

- Matemaatikapädevus:

araabia ja rooma numbrid, ajaarvamine, ajajoon, matemaatiliste tekstide analüüs

a. Ettevõtlikkuspädevus:

teeb koostööd ja arvestab teisi; oskab näha probleeme, leida lahendusi, genereerida ideid;

Õppetegevus

Kursuse jooksul õpitakse tundma Euroopa rahvaarvu muutumist mõjutanud tegureid ning analüüsitakse seoseid **r**ahvaarvu muutumise ja valitseva peremudeli vahel; kirjeldatakse Euroopa ühiskonna valitsemise põhijooni erinevatel ajastutel, analüüsitakse riikluse vormide muutumist, seisuslikku korraldust ja selle tähtsust ühiskonna valitsemisel ning

modernse demokraatia kujunemist; kirjeldatakse Euroopa majandusliku arengu põhijooni eri aegadel ning võrreldakse Lääne- ja Ida- Euroopa majanduslikku arengut ning iseloomustatakse kommunikatsiooni ja meedia arengu põhijooni ning tähendust Euroopa kultuurilisele lõimumisele;
Prantsusmaa käsitlemisel pööratakse tähelepanu Frangi riigile ning õpitakse tundma Prantsuse riigi ajaloo olulisemaid etappe ja ühiskonnaelu muutumist. Oluline on selgitada katoliku usu püsimajäämise põhjusi reformatsiooni ajal. Valgustusliikumist, Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni sõdasid käsitletakse Euroopa ajaloo taustal.
Suurbritannia puhul on oluline rõhutada normannide tähendust Inglismaa ajaloos, teada Inglismaa reformatsiooni eripära, selgitada parlamentarismi ning modernse demokraatia kujunemist ja Suurbritannia tõusu juhtivakas suurvõimuks.
Saksamaa ajaloo juures pööratakse tähelepanu Saksamaa partikularismi põhjustele ja reformatsiooni osa selles. Iseloomustatakse Preisimaa ja Austria arengu põhijooni, sealhulgas valgustuslikke reforme nendes riikides; Saksamaa ühinemist ja Saksa keisririigi arengut enne Esimest maailmasõda.
Õpitakse tundma õigeusu kiriku kujunemist Bütsantsis ning Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni; iseloomustatakse Venemaa ühiskonna arengu ja valitsemise eripära, püüdu euroopastumisele ning vastandumist Euroopale; iseloomustatakse õigeusu mõju Venemaa arengule ja kultuurile ning selgitatakse Moskva kui „kolmanda Rooma" kontseptsiooni; kirjeldatakse Vene ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi.
Ameerika Ühendriikide teema juures õpitakse Ühendriikide tekkimist ning valitsemise ajaloolisi juuri, eriti iseseisvussõja ja kodusõja tähendust ühiskonna arengule. Pööratakse tähelepanu põhja, lõuna ja lääne eripära Ameerika ühiskonna arengus. Selgitatakse Ameerika Ühendriikide tähtsust majandusvabaduse ja sotsiaalsete reformide teostamisel 19. sajandi lõpul ning 20. sajandi algul;
Kursuse jooksul pööratakse tähelepanu Prantsusmaa, Suurbritannia, Saksamaa, Bütsantsi ja Venemaa ning Ameerika Ühendriikide kultuuripärandi väärtustamisele ning nende riikide ajaloo seostele Euroopa ajalooga.
Õppetegevuses on olulisel kohal arutluse- ja analüüsioskuse kujundamine allikmaterjalide (sh dokumentide) alusel. Õpilasi innustatakse oma seisukohta kujundama, kuid rõhutatakse seejuures argumentidele, mitte emotsioonidele tuginemise vajadust.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest ja Sütevaka Gümnaasiumi hindamisjuhendist. Õpitulemuste saavutatust kontrollitakse ja hinnatakse erinevate ülesannete kaudu, pidades silmas teadmiste ja oskuste tasakaalu. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste (täheliste) hinnetega..

ÜHISKONNAÕPETUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. mõistab, väärtustab ja kaitseb inimõigusi ja põhivabadusi; austab demokraatia põhimõtteid ja demokraatlikke väärtusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid, on seaduskuulekas;
2. määratleb ennast Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna, teadvustab oma kohustusi ja vastutust kodanikuna; toetab oma käitumisega ühiskonna, kultuuri ja looduskeskkonna jätkusuutlikku arengut ning kavandab teadlikult oma tulevikku;
3. austab enda ja teiste inimväärikust, suhtub eelarvamusteta ja lugupidavalt kõigisse inimestesse ning arvestab nende erivajadusi;
4. mõistab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuri väärtuslikkust, erinevaid maailmavaatelisi tõekspidamisi (v.a inimsusevastased) ning saab aru kultuuride dialoogi tähendusest ja vajalikkusest;
5. märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arengut ning aitab võimaluste piires probleemidele lahendusi leida;
6. omandab majandusliku mõtlemise alused ning oskuse toimida turumajanduse tingimustes; põhjendab ning kaitseb oma seisukohti ja valikuid argumenteeritult ning suudab osaleda arutelus ja väitluses; oskab eristada emotsionaalseid ja poliitiliselt kallutatud hinnanguid objektiivsest tõest; austab igaühe õigust isiklikule arvamusele ja sõnavabadusele;
7. hangib eesmärgipäraselt ühiskonnaalast teavet erinevatest allikatest, suudab seda tõlgendada, üldistada, kriitiliselt hinnata, talletada ja edastada, järgides seejuures autoriõigust;
8. valib sobivad ja loovad meetodid, et teostada ideid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele hindamisele ja tegevuse tulemuste prognoosile ning on kooskõlas püstitatud eesmärkidega;

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1. tunneb nüüdisühiskonna kujunemise põhijooni, struktuuri, valdkondi ja korraldust, mõistab poliitika toimemehhanisme ning oskab ennast ühiskonna arenguga suhestada;
2. tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi; oskab kasutada „Eesti Vabariigi põhiseadust", rahvusvahelisi õigusnorme ja õigusakte; järgib seadusi ning toimib oma õiguste ja kohustuste järgi;
3. iseloomustab riikidevahelise poliitilise, majandusliku ja kultuurilise suhtlemise põhimõtteid, nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse, tunneb olulisi rahvusvahelisi organisatsioone ning mõistab oma rolli maailmakodanikuna;
4. on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimemehhanismidest, oskab adekvaatselt määrata ja realiseerida oma karjäärivõimalusi ning otsida teavet omale sobivate eneserakendus- ja edasiõppimisvõimaluste leidmise kohta;

5. teab tarbijaõigusi ning oskab lahendada nendega seotud probleeme, käitub teadliku ja vastutustundliku tarbijana, analüüsib oma käitumise tagajärgi ning mõistab üksikisiku rolli globaalsel tasandil (kliimamuutus, õiglane kaubandus, ületarbimine jms);
6. määratleb end ühiskonnas oma võimalusi arvestades, tuleb toime turumajanduslikus ühiskonnas, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides, kaitseb oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele;
7. seletab ja kasutab kontekstis ühiskonnaõpetuse olulisemaid mõisteid, mõistab õigusteksti ning sotsiaal-majanduslikku teavet; oskab leida vajalikku infot, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, väärtustades ja arvestades autoriõiguste kaitset;

I kursus 35 tundi

<u>Ühiskond ja selle areng 15 tundi</u>

Õppesisu
Ühiskonna uurimine
Sotsiaalteaduste valdkonna eripära. Teaduslik ühiskonna uurimise meetod. Teadusliku teadmise erinevus tavateadmisest.
Sotsiaalsed suhted ja institutsioonid
Rahvastiku sotsiaal-majanduslik jaotus ja ühiskonna kihistumine.
Ühiskonna sooline ja vanuseline jaotus. Rahvusvähemused, vähemusrahvused. Religioosne mitmekesisus. Haridus sotsiaal-majandusliku staatuse tegurina. Sotsiaalne mobiilsus.
Ühiskonna sidusus. Sotsiaalne õiglus. Majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus. Vaesus. Vaesuse leevendamise meetmed.
Normid ja väärtused.
Sotsiaalsed institutsioonid: perekond, riik, turg, meedia.
Nüüdisühiskond ja selle kujunemine
Avalik ja erasektor. Kodanikuühiskond. Tööstusühiskond. Moderniseerumine. Postindustriaalne
ühiskond. Infoühiskond. Teadmusühiskond.
Siirdeühiskond. Heaoluühiskond.
Ühiskonna jätkusuutlikkus.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);
Geograafia: rahvastik ja rahvastikuprotsessid, rahvastikupüramiid, tööstuslik pööre;

Läbivad teemad
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. iseloomustab nüüdisühiskonda, tunneb ühiskonna struktuuri ning toimimispõhimõtteid, ühiskonnaelu valdkondi ja nende omavahelist seotust ning oskab ennast suhestada ühiskonna arenguga;
2. tunneb demokraatia põhimõtteid ja vorme, analüüsib ja väärtustab demokraatia võimalusi (sh kodanikuaktiivsust) ning hindab ohte;
3. iseloomustab nüüdisühiskonna peamisi probleeme Eestis, Euroopas ja maailmas, analüüsib sotsiaalsete pingete ja probleemide tekke põhjusi, kirjeldab sellest tulenevaid ohte ning on valmis oma võimaluste piires lahenduste leidmisele kaasa aitama;
4. teab euroopalikke põhimõtteid sotsiaalkaitse alal ning oskab vajaduse korral otsida abi; on kujundanud oma kodanikupositsiooni Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis ning tunneb kodanikualgatuse võimalusi;
5. tunneb ning järgib inim- ja kodanikuõigusi ning -vabadusi, seisab vastu humanistlike ja demokraatlike väärtuste eiramisele ning tunneb kodanikuvastutust;
6. oskab koguda sotsiaal-poliitilist ja majanduslikku teavet, sh meediast, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ning kasutada;
7. seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *nüüdisühiskond*, *tööstusühiskond*, *postindustriaalne ühiskond*, *infoühiskond*, *teadmusühiskond*, *heaoluühiskond*, *siirdeühiskond*, *demokraatia*, *ühiskonna jätkusuutlikkus*, *kodanikuühiskond*, *avalik*, *äri- ja mittetulundussektor*, *otsene ja esindusdemokraatia*, *huvirühm*, *mittetulundusühing*, *sotsiaalne mobiilsus*, *sotsiaalne staatus*, *inim- ja kodanikuõigused*, *intellektuaalomand*, *pluralism*, *sotsiaalne turvalisus*, *sotsiaalkindlustus*, *sotsiaalabi*, *ühishüved*.

<u>Demokraatliku ühiskonna valitsemine ja kodanikuosalus 20 tundi</u>

Õppesisu
Riik ja riigi vormid
Riigi põhitunnused. Riigi funktsioonid. Riigiorganid. Poliitiline režiim: demokraatia, diktatuur.
Autoritaarne ja totalitaarne režiim. Parlamentaarne ja presidentaalne demokraatia.
Demokraatia ohud.
Õigusriik ja võimude lahusus
Õigusriigi põhimõtted. Võimude lahusus ja tasakaalustatus.
Kõrgem seadusandlik võim. Parlamendi struktuur ja ülesanded. Opositsioon, koalitsioon.
Seadusloome. Eesti Vabariigi õigusaktid, rahvusvaheline õigus, Euroopa õigus.
Kõrgem täidesaatev võim. Valitsuse moodustamine. Enamus- ja vähemusvalitsus. Valitsuse ülesanded.
Riigipea. Riigipea roll parlamentarismi ja presidentalismi korral.
Kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Ombudsman (õigusvahemees), õiguskantsler. Euroopa Kohus. Euroopa Inimõiguste Kohus.

Avalik teenistus. Bürokraatia. Riigibürokraatia kontrollimise võimalused. Riigikontroll. Kohalik omavalitsus, selle struktuur ja ülesanded. Keskvõimu ja kohaliku võimu suhe.

Inimõigused

Inim- ja kodanikuõigused. Võrdõiguslikkus. Sotsiaalsed õigused ja sotsiaalne kaitse. Rahvusvahelised ja riigisisesed inimõiguste kaitse mehhanismid. Inimõiguste rikkumine. Inimkaubandus. Lapstööjõud.

Poliitilised ideoloogiad

Ideoloogia mõiste ja tähendus riigivalitsemises. Liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia.

Vasak- ja parempoolsus erinevates poliitika valdkondades. Äärmusideoloogiad (natsism, fašism, kommunism, islami fundamentalism).

Valimised

Demokraatlike valimiste põhimõtted. Peamised valimissüsteemid. Aktiivne ja passiivne valimisõigus. Valimiskäitumine, valimiste tulemused. Riigikogu. Kohalike omavalitsuste volikogude ja Euroopa Parlamendi valimised Eestis. E-valimised.

Erakonnad ja kodanikuühendused

Huvid, nende realiseerimine ühiskonnas. Erakonnad. Huvigrupid. Kodanikuühiskond, kaasamine.

Euroopa Liidu valitsemiskord ja toimimine

Euroopa Liidu institutsioonid ja nende ülesanded: Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus. Euroopa Liidu poliitikavaldkonnad. Lissaboni lepingu põhimõtted.

Lõiming

Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;

Ajalugu: demokraatia areng, erinevad poliitilised režiimid ajaloos, poliitiliste ideoloogiate teke, valimisõiguse laienemine ajaloo jooksul, Euroopa Liidu ajalugu;

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. iseloomustab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eestis ja Euroopa Liidus ning valitsemises osalemise võimalusi;
2. iseloomustab poliitilisi ideoloogiaid ja kujundab oma põhjendatud eelistused;
3. tunneb Eesti ja Euroopa Parlamendi valimissüsteemi ning mõistab oma kohustust valijana;
4. tunneb, kasutab ning järgib „Eesti Vabariigi põhiseadust" ja teisi õigusakte ning oskab seaduslike vahenditega kaitsta oma huve ja õigusi;
5. suhtleb vajaduse korral riigi- ja kohalike asutustega ning vormistab nõuetekohaseid dokumente;

6. on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi;
7. seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *riik, monarhia, vabariik, unitaarriik, föderatsioon, konföderatsioon, parlamentarism, presidentalism, poolpresidentalism, kodakondsus, demokraatia, diktatuur, avalik haldus, bürokraatia, korruptsioon, ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia, erakond, sotsiaalne liikumine, vasakpoolsus, parempoolsus, tsentrism, õigusvahemees* (*ombudsman*), *õiguskantsler, riigikontroll, majoritaarne ja proportsionaalne valimissüsteem, e-valimised, õigusriik, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, fraktsioon, täidesaatev võim, koalitsioonivalitsus, enamus- ja vähemusvalitsus, kohtuvõim, riigipea, põhiseaduslikkuse järelevalve, regionaalpoliitika, kohalik võim, Euroopa Liit, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus, Euroopa Nõukogu, Euroopa Inimõiguste Kohus*.

II kursus 35 tundi

<u>Ühiskonna majandamine 18 tundi</u>

Õppesisu
Riik ja majandus
Ühiskonna majandusressursid ehk tootmistegurid. Looduslikud ressursid, kapital, inimressursid. Ettevõtlikkus. Majandussüsteemid. Majanduse sektorid, nende arengutrendid. Ettevõtlus.
Riigi roll majanduse korraldamises. Euroopa Liidu roll Eesti majanduses. Euro. Majandusarengu tsüklilisus. Väliskaubanduse piirangud.
Makromajanduslikud põhinäitajad: sisemajanduse kogutoodang, eelarvetasakaal, inflatsioon, tarbijahinnaindeks. Impordi-ekspordi tasakaal. Riigi välisvõlg.
Fiskaalpoliitika. Riigieelarve. Maksukoormus. Maksud.
Tööturg ja hõive
Tööjõud ja mitteaktiivne rahvastik. Tööturg. Rollid tööturul. Tööhõive. Tööpuudus, tööjõupuudus.
Hõivepoliitika Eestis ja Euroopa Liidus. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed. Töörände. Tööseadusandlus.
Ettevõtlust, töösuhteid ja intellektuaalse omandi kaitset reguleerivad olulisemad õigusaktid.
Tarbimine ja investeerimine
Üksikisik turumajanduskeskkonnas. Vajadused, võimalused ja tarbimiskäitumine. Ostukorv. Laenud, laenuriskid. Tarbijakaitse. Investeerimine, aktsiad. Pensionifondid.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);
Geograafia: majandusressursid, majandussüsteemid, majandussektorid, SKT, migratsioon;

Läbivad teemad
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimimisest ja erinevatest majandussüsteemidest;
2. iseloomustab riikide majandusliku suhtlemise põhimõtteid;
3. väärtustab säästva majanduse põhimõtteid;
4. tunneb tarbija ning ettevõtja rolli ühiskonnas, mõistab nende ühis- ja vastandlikke huve;
5. tunneb maksupoliitikat, selle mõju üksikisikule ja ühiskonnale, väärtustab maksude maksmist kui kodaniku ja ettevõtja panust ühiskonna heaolusse;
6. teab oma võimalusi ja oskab käituda tööturul; mõistab elukestva õppe olemust ja vajadust;
7. oskab leida majandusalast teavet, kasutada selle töötlemiseks asjakohaseid statistilisi meetodeid ning esitada tulemusi suuliselt, visuaalselt ja kirjalikult;
8. tunneb töösuhteid, ettevõtlust ning intellektuaalse omandi kaitset reguleerivaid olulisemaid õigusakte;
9. teab ja kasutab kontekstis mõisteid *majandusressurss, turumajandus, segamajandus, makromajanduspoliitika, fiskaalpoliitika, rahapoliitika, ühishüve, SKT, inflatsioon, tarbijahinnaindeks, import, eksport, proportsionaalne ja progressiivne tulumaksusüsteem, otsene ja kaudne maks, sotsiaalkindlustusmakse, töötuskindlustusmakse, brutopalk, netopalk, varimajandus, ümbrikupalk, tööturg, tööhõive, tööpuudus, tööjõupuudus, aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed, heitunu, innovatsioon, tööstusomand, autoriõigus, indikatiivne ostukorv, tarbijakaitse, tööandja, töövõtja, toll, Euroopa ühisturg, euro*.

<u>Maailma areng ja maailmapoliitika 17 tundi</u>

Õppesisu
Nüüdisaja maailma mitmekesisus ja rahvusvaheline suhtlemine
Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma arengu ebaühtlus.
Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Vastuolud tänapäeva maailmas.
Riikidevaheline koostöö, vastuolude ületamise võimalused. Rahvusvaheline julgeolek ja koostööorganisatsioonid: G7, OECD, Euroopa Nõukogu, NATO, ÜRO.
Üleilmastumine.
Globaalprobleemid, lahenduste otsingud.
Humanitaarõiguse põhimõtted ja olemus; rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise juhtumid.
Lapssõdurid.
Illegaalne immigratsioon ja põgenikud. Illegaalne kaubandus.

Lõiming
Keel ja kirjandus: eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine;
Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);
Ajalugu: koloniaalimpeeriumide lagunemine, rahvusvaheliste organisatsioonide ajalugu;
Geograafia: rahvastik ja rahvastikuprotsessid, migratsioon, globaalprobleemid;
Bioloogia: globaalprobleemid;

Läbivad teemad
Keskkond ja jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1. teab tähtsamaid globaalprobleeme ja tunneb kaasvastutust nende lahendamise eest;
2. iseloomustab nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse; osaleb ühiskonna arengu aruteludes ning mõistab rahvusvaheliste kodanikualgatusprojektide tähtsust probleemidele osutamisel ja nende lahendamisel;
3. analüüsib poliitiliste konfliktide põhjusi ja tagajärgi ning pakub konfliktide ületamiseks argumenteeritud lahendusi;
4. kasutab infotehnoloogiavahendeid infot otsides, tõlgendades ja vahendades, arvestades ning väärtustades autoriõiguste kaitset;
5. tunneb humanitaarõiguse norme, nendest tulenevaid piiranguid ja kaitset; austab elu ja inimväärikust.

<u>Hindamine</u>

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest ja Sütevaka Gümnaasiumi hindamisjuhendist.
Hinnatakse ainekavas toodud õpitulemuste saavutatust: nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Õpitulemuste saavutatuse kontrollimise vormid on mitmekesised. Hinnata saab arutlusoskust, teksti mõistmist, tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid jms). Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi käiku. Õpilase hoiakuid ja väärtusi saab mõõta vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Veel hinnatakse õpilaste probleemide nägemise ja analüüsi oskust. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Valikkursus „Inimene ja õigus“

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) mõistab õiguse olemust ning põhimõtteid, millel rajanevad „Eesti Vabariigi põhiseadus“ ja teised seadused;
2) omandab teadmisi Eesti õigussüsteemist;
3) kujundab teadlikkust orienteeruda õigusküsimustes, arendab tahet ja võimet osaleda õigusalastes diskussioonides ning lahendab iseseisvalt õigusprobleeme;
4) kujundab oma õiglus- ja õigustunnetust, sallivust ja austust teiste inimeste ning tõekspidamiste vastu, väärtustab ja arvestab autoriõigusi;
5) arendab efektiivse õiguskäitumise seisukohast olulisi oskusi, nagu kriitiline mõtlemine, analüüs, suhtlemine, vaatlus, probleemide lahendamine;
6) avardab oma teadlikkust õigussüsteemi toimimisest ning seaduste, juristide ja õiguskaitseorganite rollist;
7) omandab teadmisi kutsevaliku võimalustest Eesti õigussüsteemis.

Kursuse lühikirjeldus

Kursus on oma struktuurilt üles ehitatud Eesti õigussüsteemi ja selle ajalugu arvestades. Kursus algab õiguse olemuse ja ajaloo tutvustusega ning käsitleb seejärel Eesti õigussüsteemi ja -korraldust õigusharude kaupa.

Õppesisu koostades on pööratud tähelepanu nii kõige olulisema teoreetilise materjali omandamisele kui ka selle tähenduslikuks muutmisele praktiliste näidete kaudu. Seetõttu on soovitatav kasutada õppetöös mitmekesist õppematerjali alates õigusõpikutest kuni õppijate isiklike kogemusteni. Kursus eeldab elavat ja praktikaga tihedalt seonduvat õppetegevust.

Kuna õigusloome on pidev protsess, ei saa kursus „Inimene ja õigus“ ning selle õpetamiseks kasutatav õppematerjal pretendeerida lõplikule tõele. Õppes püütakse selle poole, et õpilased mõistaksid õiguse dünaamilisust ning oskaksid selle põhjal õigusolukordades käituda. Kursuse õppimise järel peaksid õpilased olema võimelised nägema neid ümbritsevat õigusruumi avara pilguga ning oskama esitada otstarbekohaseid küsimusi.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) tunneb õiguse olemust ja põhimõtteid ning Eesti õigussüsteemi;

2) on kursis muutustega õigussüsteemis;

3) kasutab õigusalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus;

4) valdab tahet ja võimet osaleda õigusalastes diskussioonides, oskab iseseisvalt toimida teda käsitlevates lihtsamates õigusprobleemides;

5) on omandanud õiguskäitumise seisukohast olulisi kriitilise mõtlemise, analüüsi, suhtlemise, vaatluse ja probleemide lahendamise oskusi;

6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid õigus, tavaõigus, seadus, kohus, õigussüsteem, inimõigused, kodanikuõigused, Mandri-Euroopa õigussüsteem, Anglo-Ameerika õigussüsteem, eraõigus, avalik õigus, õiguse allikas, rahvaste enesemääramisõigus, õigusliku järjepidevuse printsiip, õigusriik, õigussuhe, subjektiivne õigus, juriidiline kohustus, juriidiline fakt, tegu, sündmus, õigussuhte subjekt, õigussuhte objekt, juriidiline isik, õigusvõime, teovõime, inimõigused, põhiõigused, kodanikuõigused, autoriõigused, inimõiguste subjekt, pärimine ja pärandamine, perekond, perekonnaseisuasutus, perekonnaseisuakt, perekonnaseisutunnistus, abieluvaraleping, ühisvara, lahusvara, ülalpidamiskohustus, elatis, elatisraha, vanemlikud õigused, pärimine, pärandaja, pärand, pärija, annak, pärandi avanemine, pärimisleping, testament, seaduse järgi pärimine, omand, valdus, asi, kinnisasi, vallasasi, omaabi, kinnistu, piiratud asjaõigused, leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, notariaalne leping, notar, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, mittevaraline kahju, viivis, leppetrahv, käendus, tööleping, katseaeg, töövaidluskomisjon, töövõtuleping, avalik teenistus, tarbija, kaup, teenus, kvaliteet, hind, pretensioon, süütegu, süüteo koosseis, tahtlus, kavatsetud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus, süü, õigusvastane tegu, süüvõimelisus, karistus, aegumine, kohtumenetlus, tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi, maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, riigikohus, hagiavaldus, võistlevuse printsiip, uurimisprintsiip, süütuse presumptsioon, esindaja, kaitsja.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Mis on õigus ja kuidas see tekkis
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) saab aru õiguse tekkeloost ja õigusest kui ühiskonnaelu valdkonnast.
Õppesisu
Õigus ja selle teke, õiguse kodifitseerimine, tavaõigus, seadus, kohus, õigussüsteem, Rooma õigus, inimõigused, kodanikuõigused, Mandri-Euroopa õigussüsteem, Anglo-Ameerika õigussüsteem, kohtupretsedent.

2. Õiguse jagunemine, süsteem ja allikad
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) saab aru nüüdisaja õiguse struktuurist;
2) suudab määrata õigussuhteid edaspidiste õpingute käigus.
Õppesisu
Eraõigus, avalik õigus, õiguse allikas.

3. Eesti õigussüsteemi ajalooline kujunemine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb Eesti omariikluse kujunemislugu;
2) mõistab õpitud õigusküsimusi;
3) seostab käsitletud küsimuste kontekstis minevikku ja tänapäeva.
Õppesisu
Rahvaste enesemääramisõigus, selle rakendamise näiteid ajaloost, Eesti riigi teke rahvaste enesemääramisõiguse alusel, õigusliku järjepidevuse printsiip, Eesti iseseisvuse taastamine õigusliku järjepidevuse printsiibi alusel, õigusriik (Immanuel Kant).

4. Õigussuhe
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab eristada õiguslikku ja mitteõiguslikku suhet;
2) määrab õiguslikes suhetes osalejaid, lahendab lihtsamaid ja põhimõttelisemaid õiguslikke vaidlusi.

Õppesisu
Õigussuhe, subjektiivne õigus, juriidiline kohustus, juriidiline fakt, tegu, sündmus, õigussuhte subjekt, õigussuhte objekt, juriidiline isik, õigusvõime, teovõime.

5. Inimõigused
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) omandab teadmisi inimõiguste olemusest ja eripärast ning ülevaate inimõigustealastest dokumentidest;
2) tunneb inimõiguste järgimist Eestis ja olukorda maailmas;
3) märkab ja analüüsib inimõiguste probleeme;
4) on salliv erinevate inimeste ja mõtteviiside suhtes.

Õppesisu
Inimõigused, põhiõigused, kodanikuõigused, inimõiguste subjekt, inimõiguste kaitse süsteem, inimõiguste kaitse ja järelevalve organisatsioonid, inimõiguste piiramine.

6. Perekonnaõigus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud teadmisi perekonnaõigusest, sealhulgas tema enda õigustest, kohustustest ning vastutusest perekonnasuhetes;
2) suhtub positiivselt perekonnasse ning laste kasvatamisesse.

Õppesisu
Perekond, abielu ja abiellumine, abielu lõppemine, perekonnaseisuasutus, perekonnaseisuakt, perekonnaseisutunnistus, abieluvaraleping, ühisvara, lahusvara, abikaasade varalised õigused ja kohustused, laps perekonnas, ülalpidamiskohustus, elatis, elatisraha, vanemlikud õigused, pärimine, pärandaja, pärand, pärija, pärimise käik,

pärandi avanemine, testamenditäitja, inventuur, annak, pärimisleping, testament, notariaalne testament, kodune testament, seaduse järgi pärimine, pärimine pärandaja viimse tahte kohaselt, sundosa.

7. Asjaõigus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud algteadmised asjaõigusest ning oskab orienteeruda omandisuhetes;
2) on omandanud praktilisi oskusi asjaõiguse toimimisest igapäevaelu tasandil.

Õppesisu
Leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, lepingute areng, riigi roll lepingute täitmisel, lepingute sõlmimine, notariaalne leping, notar, lepingu täitmine, lepingu mittetäitmine, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, mittevaraline kahju, viivis, leppetrahv, käendus, omand, valdused, hüpoteegid, servituudid, intellektuaalomand.

8. Lepingud
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) eristab lepingu vorminõudeid ning mõistab erinevate lepingutingimuste tähtsust;
2) eristab eriliigiliste lepingute erinevaid olulisi tingimusi;
3) teab, kus võib lepingute sõlmimisel tekkida probleeme, ning suhtub lepingute sõlmimisesse tähelepanelikult.

Õppesisu
Leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, notariaalne leping, notar, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, moraalne kahju, viivis, leppetrahv, käendus.

9. Tööõigus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teab töölepingu olemust ja olulisi tingimusi ning oma õigusi töölepingu lõpetamisel;
2) teab töölepingu ja töövõtulepingu erinevust ning oskab hankida abi tööõigusküsimustes;
3) oskab sõlmida töölepingut.

Õppesisu
Tööleping, katseaeg, töövaidluskomisjon, töövõtuleping, avalik teenistus.

10. Tarbijakaitse
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab käituda probleemsetes tarbimissituatsioonides ning oma õiguste kaitsmiseks abi otsida;
2) on teadlik ja säästlik tarbija.

Õppesisu
Tarbija, kaup, teenus, tarbija õigused ja kohustused, teenuse või kauba pakkuja õigused ja kohustused, reklaam, kataloogid, kvaliteet, hind, kauba ja teenuse eest tasumine, pretensioon ja selle esitamine, kompensatsioon.

11. Intellektuaalomand
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb ja järgib „Autoriõiguse kaitse seaduse“ nõudeid.

Õppesisu
Autor, õiguste valdaja, teos, kaubamärk, patent, andmebaas, isiklikud õigused, varalised õigused, kasutusõigus, litsents, autoritasu, piraatkoopia, viitamine ja tsiteerimine.

12. Karistamine ja karistusõigus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud teadmisi karistusõiguse eesmärkidest ja olulisematest põhimõtetest;
2) teab, miks mõni taunitav tegu on kriminaalkorras karistatav ja teine mitte;
3) mõistab süütegude eest kohaldatavaid karistusi ning teab karistamist välistavaid asjaolusid;
4) on teadlik vajadusest võidelda ennetavalt kuritegevuse vastu.

Õppesisu
Süütegu, süüteo koosseis, tahtlus, kavatsetud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus, süü, õigusvastane tegu, süüvõimelisus, karistus, karistuse eesmärgid, aegumine, süütuse presumptsioon.

13. Kohtumenetlus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud teadmisi Eesti kohtusüsteemist, kohtumenetluse põhimõtetest ning menetluses osalevate isikute õigustest ja kohustustest;
2) eristab erinevaid menetlusstaadiume.

Õppesisu
Eesti kohtusüsteem, kohtumenetluse olemus ja selle liigid, tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi, maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, riigikohus, hagiavaldus, võistlevuse printsiip, uurimisprintsiip, süütuse presumptsioon, esindaja, kaitsja.

Õppetegevus
Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: kohtud, arvutiklass jne;
7) on õppes olulisel kohal uurimuslikud tegevused, arutelu, töö mõistetega: seletamine ja kasutamine kontekstis, dokumendi ja pildi analüüs, töö õppetekstiga, plankide ja ankeetide täitmine, ajurünnak, juhtumianalüüs, rollimängud ja simulatsioonid, rühmatöö, projektides osalemine, õppekäigud, kohtumised õigusorganite esindajatega koolis ja nende töö jälgimine töökohal jmt. Uurimusliku õppe käigus omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (nt kohtus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
3. Koolil on ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid, seadused jt õigusaktid: „Eesti Vabariigi põhiseadus“ (vähemalt üks kahe õppija kohta), teised seadused; igapäevane õigusalane info meedias, ajakirjandus.

Hindamine

Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet, et õpet tulemuslikumalt kavandada. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

Kontrollitakse ja hinnatakse mõistete seletamist ning kasutamist, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi, suutlikkust mõista õigusküsimuste olemust, osalemist diskussioonis, arutamise ja argumenteerimise oskust, õigusalase informatsiooni otsimise ja tõlgendamise oskust, osalemist ühistegevuses (simulatsioonid, rollimängud, projektid), plankide, avalduste, reklamatsioonide jne täitmise õigsust, komplektsust ja täpsust, ettekannete, ülevaadete, kokkuvõtete, referaatide, PowerPointi esitluste jt iseseisva ning rühmatöö ülesannete täitmist ja esitlemist.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Kursuse hinne kujuneb kontrolltööde, praktiliste tööde ning uurimuste, iseseisvate tööde ja ettekannete hinnetest. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, loovus ja vormistamise korrektsus. Praktilised tööd on mingi konkreetse üksikteema, materjali vms kohta. Iseseisvad tööd on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitunnitööd, mida hinnatakse valikuliselt.

INIMESEÕPETUS

Inimeseõpetus: kursus „Perekonnaõpetus“

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi perekonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) kujuneb terviklikuks, iseseisvaks ja teisi arvestavaks isiksuseks;
2) omandab teadmised, oskused ja hoiakud, mis on esmavajalikud perekonnaeluks;
3) omandab valmiduse tunnetada iseennast ja oma rolli nii kasvuperekonna kui ka enda loodava perekonna liikmena.

Õppeaine kirjeldus

Perekonnaõpetuse kursuses keskendutakse perekonnaelu psühholoogiale, sotsioloogiale, eetikale, perekonnaõigusele, majandamisele ja perekonna rollile ühiskonnas, et toetada vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamist tulevase perekonnaelu alusena. Kursus aitab ka tunnetada, mõtestada ja analüüsida olemasolevate kogemuste alusel oma rolli kasvuperekonnas ning arendada vastutustunnet loodavaks perekonnaeluks nii üksikisikuna kui ka ühiskonnas.

Perekonnaõpetuse kursus toetab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja väärtuspädevuse kujunemist. Teistest õppeainetest on kursus tihedalt seotud loodusainete, kirjanduse ja teiste sotsiaalvaldkonna ainetega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerimisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, kusjuures põhirõhk on hoiakute kujundamisel.

Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimivaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ning nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Samuti integreerib õppeaine sotsiaalainete õppimisel saadud teadmisi ja oskusi ning eelmistel kooliastmetel õpitut, süstematiseerides õpitut perekonnaelu kontekstis ühiskonnas. Sestap rõhutatakse inimeseõpetuse praktilist ja rakenduslikku kallakut. Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitlus on võimalikult elulähedane.

Õppe-metoodiliselt on tähtsad kolm valdkonda:

1) mitmekesised õppemeetodid, sh aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, projektitööd, uurimistööd, juhtumianalüüsid, ajurünnakud jne) ning praktilised ülesanded (nt vaatlused, intervjuud jne);
2) individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
3) õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, uurimistööd, kohtumised erinevate inimestega jne), tagades aine seotuse igapäevaeluga.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on metoodiliselt mitmekesised, luues võimalused nii individuaalseks kui ka kollektiivseks õppeks ning sidudes selle igapäevaeluga.

Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine vaimse õpikeskkonna osana toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele ning võimalustele vabalt arvamust avaldada, võimalustele initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Perekonnaõpetuses õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ja teatud teemasid sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) selgitab kooselu ja perekonna eri vormide osa üksikisiku ning ühiskonna elus;
2) väärtustab perekonda ning teab, oskab näha ja analüüsida lähedaste inimsuhete rolli inimese elus ning oma vastutust suhetes;
3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning omab valmidust korraldada argielu kodus, arvestades pereliikmete turvalisust, vajadusi ja tervist;
4) tunneb abielu ja perekonna psühholoogilist, õiguslikku ning majanduslikku külge, teadvustades ühiskonna mõju perekonna kasvatustegevusele;
5) selgitab lapse arengu põhiküsimusi ja lapsevanema rolli lapse kasvatamises;
6) selgitab püsisuhte olemust ning selle seost seksuaalsuse ja armastusega, väärtustades usaldust ning positiivsed tundeid;
7) tunnetab iseennast, oma rolli ja vastutust nii kasvuperekonna kui ka loodava perekonna liikmena;
8) omab valmidust seostada enda tehtavaid valikuid isikliku pereelu õnnestumise võimalusega tulevikus;
9) mõistab vajadust tegutseda turvaliste inimsuhete loomise, säilimise ja arendamise nimel ning on valmis olema pere ja peret ümbritseva sotsiaalse võrgustiku liige.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Perekond

Õpitulemused:
Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab perekonna ja peresuhete muutumist aegade vältel;
2) selgitab kooselu ja perekonna vormide mitmekesisust, analüüsides nende eeliseid ning puudusi;
3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning selgitab, kuidas oleneb nende täitmine igast pereliikmest;
4) selgitab perekeskse ja individualistliku perekäsitluse olemust.

Õppesisu
Perekond. Perekonna minevik, olevik ja tulevik. Kooseluvormid. Perekonna eri vormid. Perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast. Perekeskne ja individualistlik perekäsitlus.

2. Püsisuhe

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab püsisuhte loomist ja säilimist mõjutavaid tegureid ning tähtsustab positiivseid tundeid ja negatiivsete tunnetega toimetulekut turvalise püsisuhte alusena;
2) mõistab püsisuhtest tulenevat vastutust ning kirjeldab toimetulekuviise lähisuhete lõppemise korral;
3) kirjeldab armastuse olemust, võttes aluseks armastuse liigituse;
4) selgitab seksuaalsuhete seotust armastusega ning turvalise ja vastastikku rahuldust pakkuva seksuaalkäitumise põhimõtteid inimsuhetes;
5) kirjeldab, kuidas mõjutavad ühiskond ja kultuur suhtumist seksuaalsusesse ning seksuaalsuhetesse.

Õppesisu
Lühi- ja pikaajaline suhe. Püsisuhte loomine ja säilitamine. Püsisuhte püsimist mõjutavad tegurid. Tunded ja püsisuhe. Püsisuhtest tulenev vastutus. Toimetulek suhete lõppemisega. Armastuse olemus ja liigid. Seksuaalsuhted. Turvaline seksuaalkäitumine. Ühiskonna ja kultuuri mõju suhtumisele seksuaalsusesse.

3. Abielu

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) analüüsib registreeritud ja vabaabielu võimalikke eeliseid ning puudusi;

2) selgitab abieluga seonduvate tavade ja kommete tugevdavat ning toetavat mõju inimsuhetele;
3) mõistab lähedase sotsiaalse võrgustiku tähtsust abielu toetava süsteemina;
4) kirjeldab abielu perioode ning abieluga kohanemist ja rahulolu mõjutavaid tegureid;
5) selgitab abielusuhtest tulenevaid õigusi ja kohustusi.

Õppesisu
Abielu: registreeritud abielu ja vabaabielu. Abielu, tavad ja kombed. Abielu toetav lähedane sotsiaalne võrgustik. Abieluline kohanemine. Abielu perioodid. Abielulise rahulolu muutused kooselu jooksul. Abielusuhtest tulenevad õigused ja kohustused.

4. Lapsevanemaks olemine

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kirjeldab lapsevanemaks olemist, lähtudes selle komponentidest;
2) analüüsib vanemate kasvatuslikust rollist tulenevat vastutust lapse kasvatamisel;
3) analüüsib vanemate kasvatusstiile, lähtudes lapse arengu toetamisest kodukasvatuses;
4) selgitab tegureid, mis mõjutavad inimese reproduktiivtervist;
5) kirjeldab tõhusaid meetodeid, mis aitavad planeerida rasedust soovitud ajal;
6) selgitab planeerimata rasedusega kaasnevaid valikuid ning neid mõjutavaid tegureid.

Õppesisu
Lapsevanemaks olemine ja selle komponendid: bioloogiline, juriidiline, psühholoogiline, sotsiaalne. Vanemate roll ja vastutus lapse kasvatajana. Vanemate kasvatusstiilid. Pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid. Planeerimata rasedus.

5. Laps

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) selgitab laste arengulisi vajadusi varajases lapseeas ja vanemate osa nende rahuldamisel;
2) selgitab lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte olemust ning vanemate mõju selle kujunemisele;
3) analüüsib kodukasvatuse olemust ja tähtusust lapse arengus.

Õppesisu
Lapse areng ja vanema osa selles. Kiindumussuhe lapsega ning vanemate mõju selle kujunemisele. Kodukasvatuse olemus, eesmärgid ja osa lapse arengus.

6. Kodu ja argielu

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) teadvustab kodu kui turvalise elukeskkonna mõju inimese ja tema lähisuhete arengule;
2) selgitab ning oskab näha võimalusi pereliikmete vajaduste ja väärtustega arvestamiseks ning vastastikuseks toetuseks ja abiks;
3) kirjeldab pereliikmete rollide ja rollinõuete kokkuleppelisust ja paindlikkust ning nende mõju peresuhetele;
4) demonstreerib õpisituatsioonis tõhusaid lahkhelide lahendamise viise peres;
5) kirjeldab tegureid, mis mõjutavad pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist ja tervislikku eluviisi, ning selgitab võimalusi neid säilitada ja parandada;
6) teab, kuidas sõltuvus erinevatest ainetest või tegevustest mõjutab peresuhteid, ning selgitab kaassõltuvuse olemust;
7) oskab seada tervise edendamisega seonduvaid eesmärke nii enda, perekonna kui ka kogukonna tasandil;
8) teadvustab lahkumineku ja lahutuse põhjusi ning tagajärgi;
9) teadvustab leina olemust ning leinast ülesaamise võimalusi; 10) väärtustab perekondlike suhete säilimist ja perekonda.

Õppesisu
Kodu ja selle loomine. Kodu kui elukeskkond. Pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine. Sallivus suhetes. Rollide jaotumine peres. Abistavad suhted peres.
Suhtlemine peres. Lahkhelid peres ning nende lahendamise võimalused.
Perekond, inimese tervis ja tervislik eluviis. Terviseriskid ning nende ennetamine üksikisiku, perekonna ja kogukonna tasandil.
Lahkuminek ja lahutus. Lein ja toimetulek sellega. Perekondlike suhete säilitamine.

7. Perekonna majanduselu ja õigusaktid

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab kavandada pere eelarvet ning mõistab iga pereliikme õigust oma ajale, ruumile ja materiaalsetele kulutustele, arvestades teisi;
2) teab põhilisi pereelu ja laste elu reguleerivad seadusi.

Õppesisu
Pere eelarve ja materiaalsed ressursid peres. Abielu ja laste elu reguleerivad seadused.

8. Perekond inimese elus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) selgitab perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel;
2) selgitab põlvkondi ühendavate sidemete tugevdavat ja toetavat mõju pereelule;
3) väärtustab perekonnaelu positiivset rikastavat mõju inimese lähisuhete võrgustikus.

Õppesisu
Perekonna tähtsus inimese elu erinevatel perioodidel. Side põlvkondade vahel. Õnn ja perekonnaelu.

4.3. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:
1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub kursuse ulatuses ühtlaselt;
3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust, aitavad õpitut süvitsi mõista ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: näiteks arvutiklass, asutused, muuseumid, näitused;
7) kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: arutelud, diskussioonid, juhtumianalüüsid, paaristööd, projektõpe, rollimängud, rühmatööd, väitlused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd (nt töölehtede täitmine, loovtööde kirjutamine, infootsingud teabeallikatest) jne;
8) arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust ja kohalikku eripära ning ühiskonnas toimuvaid muutusi;
9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel;
10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult elulähedane.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on võimalused rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid.
2. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamises, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:
1) selgitab ja kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid;
2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega ja igapäevaeluga;
3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:
1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpisituatsioonis;
2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpisituatsioonis,
3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Valikkursus „Psühholoogia“

<u>Õppe- kasvatuseesmärgid</u>

1. kujundada õpilastel arusaam psühholoogiast kui inimese tunnetust ja käitumist uurivast teadusest ning põhilistest uurimismeetoditest;
2. aidata kujundada õpilastel teaduslikku maailmapilti;
3. õpetada õpilastel psühholoogiateadmisi rakendama reaalsete ja eluliste probleemide lahendamisel;
4. luua tervik põhikoolis inimeseõpetuse aine raames omandatud teadmistest ja oskustest, mõtestada omandatut kõrgemal tasandil;
5. aidata õpilastel paremini tundma õppida iseennast ja teisi inimesi;
6. toetada riiklikus õppekavas märgitud pädevuste kujunemist.

<u>Õpitulemused</u>

Gümnaasiumi lõpetaja:
1. tunneb põhilisi käitumise ja psüühiliste protsesside seaduspärasusi;
2. teab igapäevases elus kasutusel olevaid psühholoogiaga seotud mõisteid ja kontseptsioone;

3. teab psühholoogias kasutatavaid põhilisi uurimismeetodeid ning eristab teaduslikku teadmist tavateadmisest;
4. mõistab inimestevaheliste erinevuste päritolu ning väärtustab igaühe kordumatust;
5. oskab näha oma tegevuse regulatsiooni aluseid;
6. oskab rakendada psühholoogia seaduspärasusi enese analüüsimisel ningõpioskuste arendamisel;
7. analüüsib põhiliste sotsiaalsete protsesside mõju inimese käitumisele tavaelus.

<u>Õpitulemused ja õppesisu</u>

1. Psühholoogia kujunemine teaduseks
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) kirjeldab teadusliku- ja rahvapsühholoogia erinevusi;
b) tunneb psühholoogia põhilisi uurimismeetodeid;
c) eristab psühholoogia peamisi harusid ja ning mõistab seoseid teiste teadustega;
d) väärtustab psühholoogiliste nähtuste seletamisel teaduslikku käsitlust.
Õppesisu
Psühholoogia kujunemine teaduseks. Psühholoogia peamised harud ja uurimismeetodid.

2. Tunnetuse ja tegevuse bioloogiline alus
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) kirjeldab närviraku ehitust ja talitlust;
b) kirjeldab kesk- ja piirdenärvisüsteemi ehitust ning talitlust;
c) selgitab meelelise tunnetuse olemust ja liigitab aistinguid, tuues näiteid elust.
Õppesisu
Närviraku ehitus ja talitlus. Inimese närvisüsteem. Meeleelundid ja aistingud.

3. Taju ja tähelepanu
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) oskab selgitad tajukujundi tekkimist, tunneb taju ülesandeid ja omadusi;
b) oskab kirjeldada ja tuua näiteid tajuliikide kohta;
c) tunneb tähelepanu põhilisi seaduspärasusi.
Õppesisu
Taju ja selle omadused. Tajukujundi tekkimine. Taju liigitus. Tähelepanu olemus ja liigid.

4. Mälu
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) tunneb mälu liike ning oskab tuua nende olemasolu kohta näiteid;
b) teab unustamise põhjusi ning oskab kirjeldada salvestamise ja meenutamise
a) tõhusamaks muutmise teid õpitegevustes.

Õppesisu
Mälu. Mäluprotsessid ja-liigid. Unustamine. Mäluhäired.

5. Õppimine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) teab ja oskab kirjeldada erinevaid õppimise viise;
b) oskab analüüsida oma õpitegevusi

Õppesisu
Õppimine, teadmised ja oskused. Õppimise viisid.

6. Mõtlemine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) eristab ja kirjeldab mõtlemise elemente ning oskab selgitada keele ning mõtlemise vahelisi seoseid;
b) teab probleemide lahendamise etappe;
c) kirjeldab teadmiste ja kogemuste mõju probleemide lahendamisele ja loovale mõtlemisele ning oskab tuua näiteid selle kohta oma kogemustest;
d) oskab analüüsida probleemilahendust tagasivaateliselt

Õppesisu
Mõtlemine. Mõtlemise elemendid. Keel ja mõtlemine. Loov mõtlemine ja probleemide lahendamine.

7. Emotsioonid ja motivatsioon
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane
a) teab, mis on emotsioonid, tunneb põhiemotsioone ning oskab kirjeldada, kuidas emotsioonid väljenduvad füsioloogiliselt, tunnetuslikult ja käitumises;
b) selgitab vajaduste, eesmärkide ja motivatsiooni seoseid;
c) oskab selgitada ja tuua näiteid bioloogilise ja kultuurilise motivatsiooni avaldumisvormide kohta;
d) kirjeldab inimese saavutusvajaduse rahuldamise võimalusi erinevates tegevusvaldkondades.

Õppesisu
Emotsioon. Põhiemotsioonid ja nende väljendamine. Vajadused, eesmärgid ja motivatsioon. Bioloogiline ja kultuuriline motivatsioon. Saavutusvajadus.

8. Individuaalsed erinevused
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
a) selgitab pärilikkuse ja keskkonna osa isiksuseomaduste kujunemises;
b) teab isiksuseomaduste mõõtmise meetodeid psühholoogias;
c) tunneb erinevaid intelligentsuse käsitlusi;

d) mõistab normi ning hälbimuse suhtelisust ning väärtustab inimeste erinevust

Õppesisu

Isiksuseomadused. Iseloom ja võimed. Üld- ja erivõimekus. Intelligentsus. Individuaalsed erinevused. Norm ja hälbivus.

9. Sotsiaalsed protsessid

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

a) selgitab kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujunemise mehhanisme;
b) analüüsib, kuidas esmamulje, eelarvamused ja stereotüübid mõjutavad inimeste sotsiaalset taju;
c) analüüsib grupis toimuvate protsesside mõju inimese käitumisele;

Õppesisu

Identiteet. Sotsiaalne taju. Eelarvamused, esmamulje, stereotüübid. Grupiprotsessid.

10. Psühholoogia rakendused

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

a) mõistab psühholoogiateadmiste olulisust ja kasutab seda enda ja teiste käitumise seletamisel;
b) on teadlik psühholoogi töö eripärast valdkonniti ning teadvustab eetilisi printsiipe psühholoogias.

Õppesisu

Psühholoogi elukutse ja psühholoogia rakendused. Psühholoogiateadmiste rakendamine igapäevaelus.

Lõiming teiste ainetega ja läbivad teemad.

Psühholoogia ainekava lõimub peamiselt järgmiste õppeainetega: filosoofia, bioloogia, füüsika, keel ja kirjandus, loogika ja matemaatiline statistika.

Läbivatest teemadest käsitletakse ainekursuses järgmisi teemasid: elukestev õpe ja karjääri planeerimine; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus; kultuuriline identiteet; tervis ja ohutus ning väärtused ja kõlblus

Õppetegevus

Psühholoogia õppekava läbimisel lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest ja oodatavatest õpitulemustest. Võimaldatakse õppida nii individuaalselt kui üheskoos teistega. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid (arutelud, rollimängud, rühmatööd, väitlused, ajurünnakud, uurimustööd jne.). Arvestatakse õpilaste individuaalsust ja eripära. Arendatakse õpilase teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga.

Hindamine

Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivset minapilti ja adekvaatset enesehinnangut, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi. Hinnatakse nii suulisi, kirjalikke kui praktilisi ülesandeid. Kursus lõpeb suulise arvestusega.

Valikkursus „Isiksus“

Õppe- kasvatuseesmärgid

1. õpetada õpilastel psühholoogiateadmisi rakendama reaalsete ja eluliste probleemide lahendamisel;
2. aidata õpilastel paremini tundma õppida iseennast ja teisi inimesi;
3. viia õpilasteni isiksusepsühholoogia tähtsamad mõisted ja terminid;
4. tutvustada õpilasi tuntumate isiksuseteooriatega;
5. pakkuda erinevatele käsitlustele tuginedes rohket võimalust eneseanalüüsiks.

Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1. tunneb ja oskab võrrelda erinevaid isiksusekäsitlusi;
2. teab igapäevases elus kasutusel olevaid isiksusepsühholoogiaga seotud mõisteid ;
3. teab isiksusepsühholoogias kasutatavaid põhilisi uurimismeetodeid;
4. mõistab inimestevaheliste erinevuste päritolu ning väärtustab igaühe kordumatust;
5. oskab näha oma tegevuse regulatsiooni aluseid;
6. oskab rakendada psühholoogia seaduspärasusi enese enalüüsimisel;
7. analüüsib põhiliste sotsiaalsete protsesside mõju inimese käitumisele tavaelus.

Õppesisu

1. Isiksuse mõiste. Isiksuse erinevad käsitlusviisid.
2. Psühhodünaamiline käsitlus (Freud, Adler, Jung, Reich, Horney, Erikson, Fromm,)
3. Humanistlik käsitlus (Rogers, Maslow)
4. Kognitiiv-käitumuslik käsitlus (Dollard, Bandura, Rotter, Mischel)
5. Iseloomujoonekeskne käsitlus (Allport, Cattell, Eysenck)
6. „Suur viisik“. Kaasaegne 5-faktoriline isiksuseteooria
7. E.Berne`i ja F. Perlsi käsitlused ning tähtsamad mõisted
8. Eneseanalüüs F. Riemanni käsitluse põhjal.

Lõiming teiste ainetega ja läbivad teemad.

Isiksusepsühholoogia ainekava lõimub peamiselt järgmiste õppeainetega: filosoofia, bioloogia, kirjandus, psühholoogia, sotsioloogia.
Läbivatest teemadest käsitletakse antud ainekursuses peamiselt järgmisi teemasid: elukestev õpe ja karjääri planeerimine; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus; kultuuriline identiteet; tervis ja ohutus; väärtused ja kõlblus.

Õppetegevus

Psühholoogia õppekava läbimisel lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest ja oodatavatest õpitulemustest. Võimaldatakse õppida nii individuaalselt kui üheskoos teistega. Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid (arutlus, rollimäng, rühmatöö, eneseanalüüs, jne.). Arvestatakse õpilaste individuaalsust ja eripära. Arendatakse õpilase teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

Hindamine
Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivset minapilti ja adekvaatset enesehinnangut, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Hinnatakse õpilase teadmisi ja iseseisva töö tegemise oskust. Hinnatakse nii suulisi, kirjalikke kui praktilisi ülesandeid. Kursus lõpeb suulise arvestusega.

GEOGRAAFIA

Õppe- kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu, saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
2) on omandanud süsteemse ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest esinemisest, vastastikustest seostest ning arengust;
3) märkab ja teeb vahet kohalikel, regionaalsetel ning globaalsetel sotsiaal-majanduslikel ja keskkonnaprobleemidel ning osaleb aktiivse maailmakodanikuna nende lahendamisel;
4) rakendab geograafiaprobleeme lahendades teaduslikku meetodit;
5) mõistab inimtegevuse võimalusi ja tagajärgi erinevates geograafilistes tingimustes, väärtustades nii kodukoha kui ka teiste piirkondade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ning jätkusuutlikku arengut;
6) leiab nii eesti- kui ka võõrkeelsetest teabeallikatest geograafiaalast infot, hindab seda kriitiliselt ning teeb põhjendatud järeldusi ja otsuseid;
7) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest, rakendab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi igapäevaelus ning arvestab neid elukutset valides;
8) arendab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust, on loov, ettevõtlik ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

Õppeaine kirjeldus

Geograafia kuulub integreeriva õppeainena nii loodus- kui ka sotsiaalteaduste valdkonda ning sellel on oluline osa õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisel. Gümnaasiumi geograafia tugineb põhikoolis omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning seostub tihedalt füüsikas, keemias, bioloogias, matemaatikas, ajaloos, ühiskonna- ja majandusõpetuses õpitavaga. Geograafias ning teistes loodus- ja sotsiaalainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud toetavad sisemiselt motiveeritud elukestvat õppimist.

Geograafiat õppides kujuneb õpilastel arusaam Maast kui süsteemist, looduses ja ühiskonnas esinevatest nähtustest ja protsessidest, nende ruumilisest levikust ning

vastastikustest seostest. Rõhk on keskkonna ja inimtegevuse vastastikustest seostest arusaamisel, et arendada õpilaste keskkonnateadlikkust ning soodustada jätkusuutliku arengu idee omaksvõtmist. Keskkonda käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaalse kui ka kultuurilise keskkonna. Geograafiat õppides kujunevad õpilaste säästlikku eluviisi ning looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavad hoiakud, mis aitavad kujundada aktiivset maailmakodanikku.

Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on aluseks mõistvale ning sallivale suhtumisele teiste maade ja rahvaste kultuurisse ning traditsioonidesse.

Looduse ja ühiskonna seostatud arenguloo mõistmine on eelduseks tänapäevastest arenguprobleemidest arusaamisele ning tulevikusuundade kavandamisele. Globaliseeruvas maailmas toimetulekuks peab inimene järjest paremini tundma maailma eri piirkondi, nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ning maailmas.

Geograafiat õppides omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia mitmekülgse kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab. Geograafia-õppes on olulise tähtsusega geoinfosüsteemid (GIS), mille rakendamine paljudes eluvaldkondades ja töökohtadel nüüdisajal üha suureneb.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja igapäevaeluga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ning võimete mitmekülgsest arendamisest. Suurt tähelepanu pööratakse õpilaste sisemise õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õppekäike jne. Õppes kasutatakse nüüdisaegseid tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.

Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, andmete kogumise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on teabeallikate, sh interneti kasutamise ning neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskuse kujundamine.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) tunneb huvi looduses ja ühiskonnas toimuvate lokaalsete ja globaalsete nähtuste, nende uurimise ning loodusteadustega seonduvate eluvaldkondade vastu;
2) mõistab looduses ja ühiskonnas toimuvate nähtuste ning protsesside ruumilise paiknemise seaduspärasusi, vastastikuseid seoseid ja arengu dünaamikat;
3) analüüsib inimtegevuse võimalusi ja tagajärgi erinevates geograafilistes tingimustes ning väärtustab nii kodukoha kui ka teiste piirkondade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;

4) analüüsib looduse ja ühiskonna vastasmõjusid kohalikul, regionaalsel ja globaalsel tasandil, toob selle kohta näiteid ning väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut;
5) kasutab geograafiaalase info leidmiseks nii eesti- kui ka võõrkeelseid infoallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
6) lahendab keskkonnas ja igapäevaelus esinevaid probleeme, kasutades teaduslikku meetodit;
7) väärtustab geograafiateadmisi ning kasutab neid uutes situatsioonides loodusteaduslikke, tehnoloogilisi ja sotsiaalseid probleeme lahendades ning põhjendatud otsuseid tehes, sh karjääri planeerides.

I kursus „Rahvastik ja majandus“

1. Geograafia areng ja uurimismeetodid 4t

Õppesisu
Geograafia areng ja peamised uurimisvaldkonnad. Nüüdisaegsed uurimismeetodid geograafias.
Põhimõisted: inim- ja loodusgeograafia, kaugseire, GIS, Eesti põhikaart.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Tutvumine interaktiivse kaardi võimalustega ja Maa-ameti kaardiserveriga.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud ettekujutuse geograafia arengust, teab geograafia seoseid teiste teadusharudega ning geograafia kohta tänapäeva teaduses;
2) toob näiteid nüüdisaegsete uurimismeetodite kohta geograafias; teeb vaatlusi ja mõõdistamisi, korraldab küsitlusi ning kasutab andmebaase vajalike andmete kogumiseks;
3) kasutab teabeallikaid, sh kaarte info leidmiseks, seoste analüüsiks ning üldistuste ja järelduste tegemiseks;
4) analüüsib teabeallikate, sh kaartide järgi etteantud piirkonna loodusolusid, rahvastikku, majandust ning inimtegevuse võimalikke tagajärgi.

2. Rahvastik 8t

Õppesisu
Rahvastiku paiknemine ja tihedus, seda mõjutavad tegurid. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Demograafiline üleminek. Rahvastiku struktuur ja selle mõju riigi arengule. Sündimust ja suremust mõjutavad tegurid. Rahvastikupoliitika. Rände põhjused ning liigitamine. Peamised rändevood maailmas. Rände tagajärjed. Pagulasprobleemid maailmas.
Põhimõisted: demograafia, demograafiline üleminek, traditsiooniline rahvastiku tüüp, nüüdisaegne rahvastiku tüüp, demograafiline plahvatus, rahvastiku vananemine, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastiku soolis-vanuseline koosseis, migratsioon,

immigratsioon, emigratsioon, migratsiooni tõmbe- ja tõuketegurid, tööhõive struktuur, rahvastikupoliitika.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Teabeallikate järgi ühe valitud riigi demograafilise situatsiooni ülevaate koostamine.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib temaatiliste kaartide ja statistiliste andmete põhjal rahvastiku paiknemist ning tihedust maailmas, etteantud regioonis või riigis;
2) analüüsib demograafilise ülemineku teooriale toetudes rahvaarvu muutumist maailmas, etteantud regioonis või riigis ning seostab seda arengutasemega;
3) analüüsib rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi rahvastiku soolis-vanuselist struktuuri ning selle mõju majanduse arengule;
4) võrdleb sündimust ja suremust arenenud ja arengumaades ning selgitab erinevuste peamisi põhjusi;
5) toob näiteid rahvastikupoliitika ja selle vajalikkuse kohta;
6) teab rände liike ja rahvusvaheliste rännete peamisi suundi ning analüüsib etteantud piirkonna rännet, seostades seda peamiste tõmbe- ja tõuketeguritega;
7) analüüsib rändega kaasnevaid positiivseid ja negatiivseid tagajärgi lähte- ja sihtriigile ning mõjusid elukohariiki vahetanud inimesele;
8) analüüsib teabeallikate põhjal etteantud riigi rahvastikku (demograafilist situatsiooni), rahvastikuprotsesse ja nende mõju riigi majandusele;
9) väärtustab kultuurilist mitmekesisust, on salliv teiste rahvaste kommete, traditsioonide ja religiooni suhtes.

3. Asustus 5t

Õppesisu

Asustuse areng maailmas ning asulate paiknemist mõjutavad tegurid eri aegadel. Linnad ja maa-asulad arenenud ja arengumaades. Linnastumise kulg maailmas. Linnade sisestruktuur ning selle muutumine. Linnastumisega kaasnevad probleemid arenenud ja arengumaades. Linnakeskkond ja selle planeerimine.

Põhimõisted: linnastumine, eeslinnastumine, ülelinnastumine, slumm, linna sisestruktuur.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Oma koduasula sisestruktuuri analüüs.
2. Ühe valitud riigi või regiooni asustuse analüüs teabeallikate järgi.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) võrdleb linnu ning maa-asulaid arenenud ja arengumaades;
2) analüüsib linnastumise kulgu ja erinevusi arenenud ja arengumaades;
3) analüüsib etteantud info põhjal linna sisestruktuuri ning selle muutusi,
4) toob näiteid arenenud ja arengumaade suurlinnade planeerimise ning sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemide kohta;

5) analüüsib kaardi ja muude teabeallikate põhjal etteantud riigi või piirkonna asustust;
6) on omandanud ülevaate maailma linnastunud piirkondadest, nimetab ning näitab kaardil maailma suuremaid linnu ja linnastuid.

4. Muutused maailmamajanduses 8t

Õppesisu
Muutused majanduse struktuuris ja hõives. Tootmist mõjutavad tegurid ning muutused tootmise paigutuses. Rahvusvahelised firmad. Autotööstus. Turismi areng. Turismi roll riigi majanduses ja mõju keskkonnale. Transpordi areng ja mõju maailmamajandusele. Rahvusvaheline kaubandus.
Põhimõisted: majanduse struktuur, primaarne, sekundaarne, tertsiaarne ja kvaternaarne sektor, kapital, võrgustikupõhine majandus, kõrgtehnoloogiline tootmine, teaduspark, rahvusvaheline firma, geograafiline tööjaotus, transpordigeograafiline asend.
Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Teabeallikate põhjal ühe valitud riigi tööstuse ja selle paiknemise, transpordigeograafilise asendi, turismi arengueelduste ning rolli maailmamajanduses analüüs.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) analüüsib teabeallikate põhjal riigi majandusstruktuuri ja hõivet ning nende muutusi;
2) analüüsib tootmise paigutusnihkeid tänapäeval kõrgtehnoloogilise tootmise näitel;
3) analüüsib tööstusettevõtte tootmiskorraldust ja paigutusnihkeid autotööstuse näitel;
4) toob näiteid tehnoloogia ja tootearenduse mõju kohta majanduse arengule;
5) analüüsib etteantud teabeallikate järgi riigi turismimajandust, selle arengueeldusi, seoseid teiste majandusharudega, rolli maailmamajanduses ning mõju keskkonnale;
6) analüüsib teabeallikate järgi riigi transpordigeograafilist asendit ja transpordi osa riigi majanduses;
7) analüüsib maailmakaubanduse peamisi kaubavoogusid.

5. Ühiskonna areng ja üleilmastumine 10t

Õppesisu
Riikide liigitamine arengutaseme ja panuse järgi maailmamajandusse. Arengutaseme mõõtmine. Eri arengutasemega riigid. Agraar-, tööstus- ja infoühiskonna rahvastik, majandus ning ruumiline korraldus. Üleilmastumine ja maailmamajanduse areng.
Põhimõisted: agraar-, industriaal- ja infoühiskond, arengumaa ja arenenud riik, üleilmastumine, SKT, inimarengu indeks.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Teabeallikate põhjal ühe valitud riigi arengutaseme, analüüs selle seotusest arengu eelduste ja majanduse struktuuriga.
2. Riikide võrdlus arengutaseme näitajate põhjal.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab arengutaseme näitajaid ning riikide rühmitamist nende alusel;
2) iseloomustab agraar-, industriaal- ja infoühiskonna rahvastikku, asustust, majandust ning selle ruumilist korraldust;
3) selgitab globaliseerumise eri aspekte, toob näiteid selle mõju kohta arenenud ja arengumaadele;
4) võrdleb ja analüüsib teabeallikate põhjal riikide arengutaset ning riigisiseseid arenguerinevusi;
5) on omandanud ülevaate maailma poliitilisest kaardist, nimetab ja näitab kaardil kõik Euroopa riigid ja pealinnad ning maailma suuremad riigid.

Valikkursus „POLITOLOOGIA“

Õppe - kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- õpib tundma politoloogia põhimõisteid ja tajub meid ümbritsevat poliitilist keskkonda;
- õpib tundma ja iseloomustama Eesti poliitilist süsteemi ning institutsioone;
- tunneb huvi päevaprobleemide vastu Eesti sisepoliitikas ja rahvusvahelistes suhetes, oskab neid probleeme defineerida ja analüüsida;
- saab teadmisi poliitilistest ideoloogiatest ning erakondade seostest ideoloogiatega;
- mõistab poliitika ja majanduse vahelisi seoseid;
- tutvub peamiste rahvusvaheliste suhete teooriate ning rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- suudab analüüsida ja kujundada oma maailmavaatelisi veendumusi, kõrvutades erinevaid teooriaid ja lähenemisi;
- omandab soodsa teadmistepagasi, mis võimaldab õpilasel jätkata õpinguid kõrgkoolis sotsiaalteadustes.

Kursuse lühikirjeldus

Õppeaine on tugevalt seotud gümnaasiumi õppekavas õpetatava ühiskonnaõpetuse ja ajalooga, kuid teemasid käsitletakse põhjalikumalt ning tänapäeva poliitilist maastikku silmas pidades. Kursuse jooksul tutvutakse nii teoreetilise kui praktilise poolega, kasutades nii enim tunnustatuid teoreetilisi lähenemisi kui päevapoliitilisi sündmusi. Kursuse eesmärgiks on probleemide analüüsimise, praktiliste ülesannete ja ainealaste

põhimõistete omandamine, et saada tervikpilt ühiskonnas toimuvast. Kursusel kasutatakse erinevaid aktiivõppemeetodeid, nt seminarid, juhtumi analüüs, parlamendi külastus, saadikutega kohtumised jne.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- on omandanud politoloogia põhimõisted;
- omab teadmisi Eesti poliitiliste institutsioonide tööst;
- saab aru poliitika kujundamise protsessidest;
- oskab eristada poliitilisi ideoloogiad ning seostada ideoloogiad Eesti erakondadega;
- saab aru poliitika ja majanduse vahel eksisteerivatest seostest;
- teab peamisi rahvusvaheliste suhete teooriaid ja tunneb suuremate rahvusvaheliste organisatsioonide struktuuri ning eesmärke;
- oskab orienteeruda igapäevase meediast tuleneva poliitilise informatsiooniga;
- on suuteline looma seoseid teooria, praktika vahel;
- on suuteline üldistama üksikuid probleeme ning teisipidi suudab teooria baasil lahendada üksikjuhtumeid;
- suudab sõnastada oma poliitilisi veendumisi ning neid põhjendada;
- on omandanud vajalikud teadmised edasi õppimaks riigiteadusi/haldusjuhtimist ülikoolis.

Õppesisu

1. **Sissejuhatus** 1 tund

Mida uurib ja millega tegeleb politoloogia? Politoloogia areng. Kas politoloogia on teadus?

2. **Sotsialiseerimine ja poliitika keskkond** 1 tund

Miks inimesed osalevad poliitikas? Mis tegurid mõjutavad inimese poliitilist käitumist?

3. **Poliitiliste teadmiste allikad** 1 tund

Kust saavad inimesed teadmisi ühiskonna probleemide kohta ja millised ohud nendega kaasnevad?

4. **Riigi põhitunnused, käsitlused ja tüübid** 2 tundi

Riigi definitsioon, areng ja eesmärgid. Territoorium, elanikkond, suveräänne riigivõim. Konservatiivne, liberaalne ja radikaalne riigikäsitlus. Föderaal- ja unitaarriigid.

5. **Rahvus. Kodakondsuspoliitika** 1 tund

Mõisted rahvas, rahvus, rahvuslus. Kodanikud ja mittekodanikud.

6. **Poliitilised režiimid** 2 tundi

Totalitaarne, autoritaarne ning demokraatlik. Üleminekurežiim. Tingimused režiimi tekkeks ning eksisteerimiseks.

7. **Demokraatia** 2 tundi
Demokraatia mõiste. Antiikdemokraatia. Otsene ja esindusdemokraatia. Demokraatia eeltingimused, tingimused ja püsimine. Demokraatia mudelid.

8. **Valimised** 1 tundi
Erinevad valimissüsteemid ning üldmõisted. Suurbritannia, USA, Saksamaa ja Prantsusmaa valimissüsteemid.

9. **Valimised Eestis** 1 tund
Eestis toimuvad valimised (president, parlament, kohalik omavalitsus, Euroopa Parlament). Parlamendi valimissüsteem: isiku-, ringkonna- ja kompensatsioonimandaat.

10. Poliitilised ideoloogiad 3 tundi
Mõiste ja ajalooline areng. Vasak-parem skaala. Liberalism. Konservatism. Sotsialism-kommunism. Sotsiaaldemokraatia. Fašism. Feminism. Roheline ideoloogia.

11. Poliitilised institutsioonid 4 tundi
Põhirõhk on Eesti poliitilise süsteemi korraldusel. Parlament – fraktsioonid, komisjonid, juhatus. Valitsus. President ja presidendi valimissüsteem. Teised põhiseaduslikud institutsioonid (Õiguskantsler, Riigikontroll).

12. Eesti kohalik omavalitsus 1 tund
Eesti territoriaalne jaotus ja selle kujunemine. Valla- ja linnavalitsus, volikogu.

13. Osalejad poliitilises maailmas 2 tundi
Huvigrupid, poliitilised liikumised, parteid. Huvigrupid ja nende ressursid , roll ja taktikad.

14. Poliitika kujundamise protsess 2 tundi
Poliitika kujundamise staadiumid (ratsionaalne mudel). Poliitika elluviimine, hindamine ja kontroll.

15. Bürokraatia 1 tund
Bürokraatia kui administratsioon. Ideaalne bürokraatia (Max Weberi käsitlus). Bürokraatia vajalikkus ning kriitika.

16. **Poliitökonoomia** 2 tundi
Poliitika ja majanduse seosed. Riigi roll majanduse korraldamisel. Turumajandus, käsumajandus, segamajandus. Maksu- ja eelarvepoliitika.

17. Rahvusvahelised suhted 3 tundi
Peamised rahvusvaheliste suhete teoreetilised käsitlused: realism, idealism, liberalism. Jõudude tasakaal. Suurriikide rivaalsus. Põhja-Lõuna konflikt.

18. Rahvusvahelised organisatsioonid 2 tundi
Rahvusvaheliste organisatsioonide teke ja klassifitseerimine. ÜRO, NATO ja Euroopa Liidu struktuur. Eesti osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides.

19. Riigikogu külastus ja kohtumine saadiku(te)ga

Õppetegevus
Kursusel kasutatavad õppemeetodid: loengud, seminarid, juhtumite analüüsid, parlamendi külastus jm. Õpilasi innustatakse rääkima iseseisvalt, rühmas, peamised küsimused ei eelda õiget/valet vastust, vaid õpilase enda analüüsi ja arusaamist käsitletavast teemast. Päevapoliitiliste teemade tõstatamisel on õpilastel kandev roll. Õpilaste huvi kursuse vastu suurendatakse sellega, et lastakse õpilastel endil valida, kellega parlamendisaadikutest nad soovivad kohtuda. Kursusel kasutusel olevate meetoditega soovitakse panna õpilasi mõistma maailma mitmekesisusest ning erinevate arvamuste paljususest, vältima kitsast probleemikäsitlust (mina-keskne lähenemine). Kursuse käigus peavad õpilased esitama essee, kus tuleb välja tuua uuritava probleemi tugevad ja nõrgad küljed või poolt ja vastu argumendid.

Lõiming ja läbivad teemad
Politoloogia erinevate teemade käsitlemisel on lõiming jäergmiste õppeainetega: ajalugu, ühiskonnaõpetus, ühiskonnageograafia, kirjandus
Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon, elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Hindamine
Kursuse sooritamiseks tuleb kirjutada 4-6 lk analüüsiv essee ning sooritada kirjalik vaheeksam (60% ulatuses valikvastused, 40% loetelud ning pikad vastused). Aktiivselt diskussioonis osalevad õpilased saavad tundides lisahindeid. Kursus lõpeb suulise või kirjaliku eksamiga. Kõiki komponente hinnatakse eraldi, koolis kehtiva hindamissüsteemi alusel.

FILOSOOFIA

1. kursuse sisuks on sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse ja filosoofilise mõtte ajalooline ülevaade.
2. kursus käsitleb filosoofia funktsioone ja põhiküsimusi.

Õppe ja kasvatuseesmärgid:

Gümnaasiumi filosoofiaõpetusega 1. kursusel taotletakse, et õpilane:
1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende võimalikke lahendusi ja mõistab filosoofia ainevaldkonna loomust;
2) koostab korrektseid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise tehnikaid;
3) mõtestab oma kogemusest lähtuvalt religiooni ja filosoofia ning teaduse ja filosoofia valdkondade ja väärtustega seotud küsimusi ning vastuseid;
4) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
5) mõtestab oma teadvat, tunnetavat ja väärtustavat külge õppeaines omandatu valguses.

Gümnaasiumi filosoofiaõpetus taotleb 2. kursusel, et õpilane:
1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende eri lahendusi ja mõistab filosoofia ainevaldkonna loomust;
2) koostab korrektseid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise tehnikaid;
3) mõtestab oma kogemusest lähtuvalt teaduse ja teadmisviiside ning isiklike ja ühiskondlike väärtustega seotud filosoofilisi küsimusi;
4) iseloomustab filosoofia funktsioone olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
5) mõtestab oma teadmisi ja maailmapilti õppeaines omandatu valguses.

Gümnaasiumi õpitulemused:
Gümnaasiumi lõpetaja:
1) kirjeldab filosoofia ainevaldkonna ülesehitust ja olulisemaid mõisteid ning arutleb filosoofia rolli üle tänapäeva maailmas;
2) iseloomustab mõningaid olulisemaid käsitlusi, mõisteid ja autoreid filosoofia ajaloost ning seostab neid filosoofia ajaloo perioodidega;
3) rakendab peamisi filosoofilise arutluse meetodeid seminaridel ja esseede kirjutamisel, mõtestab jõukohast allikteksti;
4) koostab iseseisvalt lihtsamaid väiteid, definitsioone ja argumente ning mõtestab neid kriitilise mõtlemise vahenditega;
5) arutleb teadmisviiside ja filosoofiliste küsimuste teaduslikkuse üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;

6) arutleb väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste aspektide üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
7) arutleb ühiskonna ja keskkonna filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
8) teadvustab oma iseseisva mõtlemise ja otsustamise võimet ning rakendab seda jõukohaselt filosoofilistes arutlustes või filosoofilistes esseedes.

I kursus „Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“

Ülevaade filosoofia ajaloo põhilistest koolkondadest ja nende esindajatest.
Õpitulemused:
Kursuse lõpetaja
1) kirjeldab filosoofia ainevaldkonna ülesehitust ja olulisemaid mõisteid ning arutleb filosoofia rolli üle ajaloos ning tänapäeva maailmas;
2) iseloomustab mõningaid olulisemaid käsitlusi, mõisteid ja autoreid ning
3) seostab neid filosoofia ajaloo antud perioodidega;
4) rakendab mõningaid tähtsamaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid filosoofilises arutluses;
5) suudab kirjeldada mütoloogilise ja filosoofilise keelekasutuse erinevaid funktsioone ja võimalusi;
6) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid ühistes aruteludes ja jõukohast allikteksti mõtestades ning esseed koostades;
7) arutleb elufilosoofiliste väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
8) arutleb ühiskonna ja keskkonna filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
9) teadvustab oma iseseisva mõtlemise ja otsustamise võimet ning rakendab seda filosoofilisi küsimusi arutades.

Õppesisu
Filosoofilise mõtlemise algus ja selle tähendus; mõtlemise ja filosoofia roll inimelus, kultuuris ning ajaloos; filosoofia ja teadus, religioon, kirjandus, elu.

O. Filosoofia definitsioon. Filosoofia ja selle traditsioonilised valdkonnad: metafüüsika, epistemioloogia, aksioloogia.

1. Antiik - Kreeka filosoofia:
1.0. Peamised perioodid antiikses kreeka filosoofias.
1.2.Kreeka filosoofia õitseaeg - sofistid, Sokrates, Platon, Aristoteles.

2. Keskaja filosoofia:
2.0. Keskaja filosoofia üldiseloomustus ja põhiküsimused

3. Uusaja filosoofia:
3.1. Tähtsamad üleminekuaja mõtlejad - Francis Bacon

3.2 Empirism:J.Locke
3.4 Ratsionalism: Descartes,

4. Valgustus ja selle kriitika
4.1. I.Kant.
4.2. J.J.Rousseau

5. 19. sajandi filosoofia.
5.0. Üldiseloomustus.
5.1. Hegeli ajaloofilosoofia.
5.2. Irratsionalism
5.3. Positivism, materialism ja ameerika pragmatism.

6. 20.sajandi filosoofia.
6.0. Üldiseloomustus.
6.1. Uuspositivism: L.Wittgenstein
6.2. Eksistentsialism - M.Heidegger
6.3. Ajaloofilosoofilised suunad: O.Spengler, A.Toinby, H.Marcuse, A.Benoist
7. Teadusteooria uued arengud – K.Popper,
8. Uusvasakpoolsed ja uusparempoolsed
8. Postmodernism

Käsitletavad mõtteliinid:
1) antiikfilosoofia ja filosoofilise mõtlemise kujunemine;
2) keskaja filosoofia ja mõtlemise rakendamine usu teenistusse;
3) uusaja filosoofia kujunemine ja selle esindajad;
4) kaasaja filosoofilise mõtte põhiliinid;

Kursuse lõpetaja
1) suudab kirjeldada antud filosoofia ajaloo perioode ja peamisi koolkondi ja olulisemaid mõisteid;
2) iseloomustada antud perioodi filosoofiliste autorite panust filosoofia arengusse;
3) rakendab mõningaid tähtsamaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid filosoofilises arutluses;
4) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid ühistes aruteludes ja jõukohast allikteksti mõtestades ning esseed koostades;
5) suudab arutleda filosoofia- ja teaduskeele vahekorra ja erinevate võimaluste üle maailma tunnetamisel;
6) arutleb ühiskonna ja keskkonna filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
7) teadvustab oma iseseisva mõtlemise ja otsustamise võimet ning rakendab seda filosoofilisi küsimusi arutades.

II kursus „Filosoofia funktsioonid“

Õpitulemused
Kursuse lõpetaja:
1) suudab kirjeldada erinevaid filosoofia funktsioone inimtunnetuses ja maailmapildi kujundamisel;
2) tunneb erinevate filosoofiliste suundumuste kõige eredamate esindajate loomingut;
3) rakendab tähtsamaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid filosoofilises arutluses;
4) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid ühistes aruteludes ja jõukohast allikteksti mõtestades ning esseed koostades;
5) arutleb isikliku ja ühiskondliku maailmapildi keeleliste iseärasuste üle lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
6) suudab kriitiliselt hinnata erinevaid elufilosoofilisi seisukohti;
7) teadvustab oma iseseisva mõtlemise ja otsustamise võimet ning rakendab seda filosoofilisi küsimusi arutades.

Õppesisu
1. Filosoofia kui küsimärgistav funktsioon
a) Skeptitsism
b) Mida on võimalik kindlalt teada? – R. Descartes
c) D.Hume.

2. Filosoofia olemustav funktsioon
a) Platoni metafüüsika
b) Hobbes’i materialism

3. Filosoofia keeleline funktsioon
a) L.Wittgenstein’i Tractatus
b) Uuspositivism

4. Filosoofia põhjendav funktsioon
a) Põhjendused põhjendustele.
b) Thomas Kuhn’i paradigma.
c) Kas on alust olla loogiline?

5. Filosoofia kujutlust arendav funktsioon
a) Filosoofiline utoopia – Paltoni Politeia.
c) J.J.Rousseau „Tagasi loodusse!“

6. Filosoofia ühendav funktsioon
a) I.Kanti suur süntees
b) G.W.F.Hegeli „Vaimu fenomenoloogia“
c) K.Marx ja marksism.

7. Filosoofia tähendustloov funktsioon
a) Elufilosoofiad – stoitsism, epikureism.
b)Eksistentsialism – S.Kierkegaard, M.Heidegger, Sarte, Camus

NB! Järgnev kehtib ka I kursuse kohta.

Läbivad teemad:
1. Filosoofiline mõtteviis kui elukestva õppe tunnusjoon,
2. Kultuuriline ja keeleline identiteet
3. Keskkonnateadlikus
4. Ühiskondlik mõte kui kodanikualgatuse ja ettevõtlikkuse alus,
5. 5.Tehnoloogia ja innovatsiooni suhe filosoofilisse maailmapilti.
6. Teabekeskkond ja tarkusearmastus,
7. Väärtused ja kõlblus.
8. Sõda ja rahu

Lõiming:
Kursus on tihedalt seotud religiooniloo ja eetikakursusega.
Kursus on seotud ajaloo ja ühiskonnaõpetusega.
Kursus aitab kaasa kirjanduses käsitlevate eksistentsiaalsete teemade paremale mõistmisele.
Kursus on lõimitud füüsikast, bioloogiast ja matemaatikast saadud teadmistega.

Õppetegevus:
Õpieesmärkide ja õpitulemuste saavutamiseks toimub
1) filosoofilise materjali esitamine õppe-eesmärgil 40% ajast. Materjal on esitatud ka digitaalse kujul;
2) suuline ettekanne etteantud teemal või mõnel kursusel ka etteantud lektüüri põhjal vastavalt kursuse teemaderingile;
3) kirjalik essee ühel vabariikliku olümpiaadi teemal, mis aitab arendada filosoofilise mõtlemise tehnikat kirjalikult;
4) filosoofiliste küsimuste arutamine, kasutades võimalikult mitmekesiseid arutlemist soodustavaid õppevorme, sh vestlust/klassiarutelu, rühmaarutelu, mosaiikrühmi, seminari, väitlust.
5) töö filosoofiliste alliktekstidega - uuritakse ja kommenteeritakse filosoofilisi tekste klassiruumis ühiselt.

Õpikeskkond
Õppetöö toimub klassis, kus on võimalik organiseerida rühmatööd ja kasutada kaasaegseid loengute illustreerimiseks vajalikke projektsioonivahendeid. Klassiruumis on kättesaadav internetiühendus.
Kooli raamatukogus on vajalikul hulgal õppetööks vajalikku kirjandust ja õpikuid.

Hindamine

Filosoofia õpitulemusi hinnates lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest. Õpilane teab millal ja mida hinnatakse.

Hindamisel on rõhk filosoofilise arutluse mõistmisel, selle koostamisel ja filosoofilise mõtlemise tehnikate rakendamisel ning oluliste filosoofiliste mõistete selgitamisel.

Olulisel kohal on kujundav hindamine. Igal kursusel hinnatakse ühte esseed ja suulist ettekannet. Essee puhul hinnatakse eelkõige arutlusoskust. Suulises ettekandes hinnatakse sisukust ja filosoofilise teksti esitlusoskust. Kokkuvõttev hindamine teenib rahuldava taseme tuvastamist. Rahuldav tase eeldab põhimõistete, filosoofiliste koolkondade ja probleemide tundmist.

Ainevaldkond KUNSTIAINED

Kunstipädevus

seostub kultuurilise teadlikkusega, hõlmates põhiteadmisi Eesti ja Euroopa kultuurisaavutustest ning maailma kultuurilise mitmekesisuse mõistmist. Kunstipädevus tähendab oskust väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Kunstipädevus sisaldab kriitilis-loovat mõtlemist, mitmekesist eneseväljendusoskust, isikupära väärtustamist ning valmisolekut leida värskeid lahendusi muutuvates oludes.
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) peab kunsti ja muusikat elu loomulikuks osaks ning mõistab esteetiliste tegurite olulisust igapäevaelus;
2) avastab ning väärtustab kunstide mitmekesisust ja muutumist ajas, kohas ja erinevates kultuurides;
3) mõtleb ning tegutseb kultuurimaastikul informeeritult ja kriitiliselt ning väljendab oma seisukohti ja emotsioone;
4) teostab loomingulisi ideid enesekindlalt ning asjatundlikult, väärtustab kaaslaste erinevaid ideid ja lahendusi;
5) võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
6) tunnetab ennast kultuuritraditsioonide kandjana.

Ainevaldkonna õppeained

Ainevaldkonda kuuluvad kunst ja muusika.
Kunstiainete kursuste arv on järgmine:
Kunst – 2 kursust (loodus- ja sotsiaalsuund), humanitaarsuunas 3 kursust-lisandub ”Joonestamine”
Valikkursused: ”Eesti kunst”, ”Keraamika alused”, ”Tarbekunst”
Muusika – 3 kursust

Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstivaldkonna aineid ühendab kultuurilise mitmekesisuse tundmaõppimine ning väärtustamine, rahvusliku ja kohaliku kultuuritraditsiooni edasikandmine ning kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujundamine. Kunstides õpitakse tundma kultuuride arengut, nähtusi ja suundumusi, kunstiliikide, -stiilide jm vastastikuseid mõjutusi, varasemate ajastute kunstiloomingu suhestumist tänapäevaga ning aktuaalsete teemade käsitlemist kunstide kaudu.
Valdkonna ainetes pööratakse tähelepanu sotsiaalsete, eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujundamisele ning toetatakse avatud ja kriitilist suhtumist erinevatesse kultuurinähtustesse.
Kunstiainetes eeldatakse ning võimaldatakse õpilase aktiivset osalust kunstitegevustes, mille kaudu arendatakse mõtte- ja tundemaailma, taju, loovust ning analüüsivõimet.

Toetudes teadmistele ja oskustele, rakendatakse loomingulisi võimeid ning mõtestatakse iseenda ja kunstide rolli ühiskonnas.
Õppekäigud muuseumidesse ning kontserdi- ja näitusekülastused toetavad kultuuripärandi ja nüüdisaegse kultuuri väärtustamist ning kujundavad vastutustunnet selle hoidmise ja kaitsmise eest.

Üldpädevuste kujundamine

Kunstides kujundatakse väärtuspädevust omakultuuri, Euroopa ja maailma kultuuripärandi tundmaõppimisega ning selle seoseid nüüdiskultuuriga. Taotletakse kultuuri jätkusuutlikkuse mõistmist.
Õpipädevuses tähtsustub oskus kasutada ainespetsiifilist keelt info vastuvõtuks, tõlgendamiseks, edastamiseks ja talletamiseks. Oluline on kriitilis-loova mõtlemise kujundamine. Toetatakse erinevate õpistrateegiate kasutamise oskust töid kavandades, tehes ning analüüsides.
Enesemääratluspädevust kujundatakse loovülesannetes antava tagasiside ning õpilase eneseanalüüsi kaudu. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemisel kujundatakse personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Kujundatakse valmisolekut end kunstivahendite kaudu väljendada ning luuakse eeldused elukestvaks tegelemiseks kunstidega.
Ettevõtlikkuspädevust kujundatakse kunstialaste praktiliste tegevuste kaudu, milles tähtsustub ideede genereerimine, olemasolevate ressursside hindamine, eesmärkide püstitamine ning tegevuse kavandamine ja lõpule viimine. Tähtis on iga üksikisiku initsiatiiv ja panus rühmatöösse ning vastutus oma valikute, otsustuste ja endale võetud kohustuste eest.
Sotsiaalset pädevust kujundatakse kunstiainetes oma tunnete ja seisukohtade väljendamise teel. Oluline on arvestada kaaslaste ideid, valmisolek neid ühises tegevuses edasi arendada ja ellu viia ning probleemidele lahendusi leida. See on ka oskus olla salliv erinevate arvamuste, ideede ning loominguliste lahenduste mitmekesisuse suhtes.
Suhtluspädevus väljendub suutlikkuses erinevatest infoallikatest pärinevaid tekste mõista ja tõlgendada ning ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult.
Matemaatikapädevuse arengut toetavad lahendusstrateegiate leidmine ja rakendamine ning lahendusideede analüüsimine.

Lõiming

Nüüdisaegsele kultuurile on olemuslik interdistsiplinaarsus. Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines ning seeläbi seotud kõigi ainevaldkondadega.
Kunstides on olulisel kohal õpilaste aktiivne loovtegevus. Praktiliste tööde ainestik on seotud nii kunstide kui ka õpilase igapäevaelu (keskkonna, aja ja ühiskonnaga) ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega – kasutada saab kõigis aineis õpitavat. Kunstiteoste loomiseks ja esitlemiseks rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid.

Nii kunst kui ka muusika lõimuvad teiste õppeainetega, eriti sotsiaalainete, keelte ja kirjandusega.
Kunstis, muusikas, kirjanduses ja ajaloos õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi ning nende seotust sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega.
Ühine on maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja väärtustamine, isiklike seisukohtade väljendus- ja põhjendusoskuste kujundamine ning salliv suhtumine kaaslaste eriarvamustesse ja loomingulistesse katsetustesse.
Kunstiainetes on võimalik teha koostööd teiste ainete ja ainevaldkondade piire ületavate õppeprojektide kaudu.

Läbivad teemad

Kunstiainetes on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam. Tutvumine Eesti, Euroopa ja maailma kultuuripärandiga, kultuuri rolli teadvustamine igapäevaelus, avatud ja lugupidava suhtumise kujundamine erinevatesse kultuuritraditsioonidesse ning nüüdisaja kultuurinähtustesse on seotud läbiva teemaga „Kultuuriline identiteet“. Olulisel kohal on uute ideede, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine ning väärtustamine. Selles on tähtsal kohal noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel.
Teema „Väärtused ja kõlblus“ on seotud erinevate väärtussüsteemide ja nende seoste tundmaõppimisega ajaloolis-kultuurilises kontekstis ning isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste kujundamisega. Oluline on valmisolek respekteerida erinevaid arvamusi, üksteist toetada ja julgustada tegevusi kavandades ning korraldades.
Teemaga „Teabekeskkond“ on seotud vajaliku info leidmine ning selle kriitiline analüüs. Tähtsustub teabekeskkonna kasutamise reeglite ja intellektuaalse omandi kaitse järgimine.
Teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetab muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist. Eelkõige on see seotud kunstidele omaste praktiliste loovtegevustega, kus kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi tehnoloogiaid/tehnikaid; õppeülesandeid täites ning esitledes rakendatakse nüüdisaegseid tehnilisi ja tehnoloogilisi vahendeid ning võtteid.
Teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ on kunstides seotud oma võimetest ja huvidest lähtuvalt sobiva kunsti-/muusikaharrastuse leidmisega. Olulisel kohal on õppekäigud, kus tutvutakse kunstide erinevate väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega.
Õpilasi julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.
Teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ võimaldab kunstiainete kaudu parandada õpilase enesehinnangut ning tunnustada kõiki õpilasi. Selleks on vaja kooli toetust ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest, näitustest ja kontsertidest osavõtmisel ning esinemisvõimaluste pakkumisel. Ülekooliliste aineüleste projektide kaudu õpitakse kavandama tegevusi ning arvestama kogukonna vajadusi, rakendades eesmärke ellu viies kunstilisi vahendeid.

Teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse ning jätkusuutlikkuse väärtustamisega. Tähtsal kohal on sotsiaalne aktiivsus – seisukohtade ja hoiakute väljendamine kunstialaste tegevuste kaudu. Tähelepanu pööratakse erinevate keskkondade, sh sotsiaalse keskkonna toimimisele, inimtegevuse mõjule keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel.
Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, millest võivad kujuneda püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „Tervis ja ohutus“. Kunstiainetes kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille puhul tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

MUUSIKA

Õppe-kasvatuseesmärgid
Gümnaasiumi muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) väärtustab muusikat kui olulist osa inimkonna kultuurist; teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana;
2) osaleb muusikaelus ning kujundab valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;
3) mõistab ja väärtustab kooriliikumise ning laulupidude sotsiaal-poliitilist olemust ja muusikahariduslikku tähendust;
4) rakendab ning arendab musitseerimise kaudu oma teadmisi, muusikalisi võimeid ja oskusi;
5) valdab põhiteadmisi ajastute ja maade muusikast ning kultuuride arengust;
6) rakendab loovust muusikalises eneseväljenduses;
7) oskab muusikat kriitiliselt kuulata, analüüsida ja tõlgendada ning selle üle arutleda;
8) teadvustab ja järgib intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ja kohustusi; kasutab nüüdisaegseid infotehnoloogiavahendeid.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet - tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustele (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja erinevates muusikaga seotud projektides.

Väärtused ja kõlblus – kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine; tutvutakse muusika mitmekülgsete väljunditega igapäevaelus ning muusikaga seotud elukutsetega.

Teabekeskkond - see hõlmab selliseid oskusi nagu info leidmine muusika kohta; tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon – on seotud praktiliste loovtegevustega; tehnoloogiliste vahendite kaasamine võimaldab salvestada õpilaste etteasteid, neid töödelda, taasesitada; noodikirja loomise ja salvestamise tarkvara võimalus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Tervis ja ohutus - Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, neist võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused; muusikas kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

I kursus

Õppeaine tegevused

1) Musitseerimine – laulmine, pillimäng, omalooming
2) Muusikalugu
3) Õppekäigud

2. Musitseerimine

Õppe-eesmärgid

6) Läbi ühislaulmiste arendada sotsiaalseid oskusi.
7) Teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga.
8) Tähtsustada ja teadvustada ühislaulmist ning koorilaulu kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.
9) Toetada koorimuusikaharrastust ja teisi muusikaga seotud tegevusi;
10) Kinnistada noodilugemisoskust;
11) Rakendada põhikoolis omandatud pillimänguoskust;

12) Julgustada ja arendada isikupärast esinemisoskust nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses;

Õppesisu

1) Laulmine - vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamine, muusikaloo illustreerimiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulmised, mitmehäälsuse arendamine.
2) Osalemine koolikooride ning teiste muusikakollektiivide töös.
3) Pillimängu rakendamine ühismusitseerimisel ja muusikaloo illustreerimiseks.
4) Omalooming – kaasmängude loomine lauludele, muusikalised improvisatsioonid. Omaloomingu kasutamine ühistel musitseerimistel.

Õpitulemused

1) On teadlik oma muusikalistest võimetest ning oskustest laulmises, pillimängus ja omaloomingus; Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel, pillimängus, omaloomingus), oskab arvestada kaaslastega.
4) On laulupeo traditsiooni austaja ja edasikandja laulja, tantsija, pillimängija või muusikateadliku publikuna; väärtustab ühislaulmist kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.

Lõiming

Eesti keel	teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid; silbitamine teksti rütmistamisel. Vanema ja uuema regilaulu tekstide mõistmine
Kirjandus	Laulutekstide autorid; folkloor, regilaulude loomine;
Ladina keel	kirikumuusika tekstid (missa, reekviem)
Võõrkeeled	võõrkeelsete tekstide mõistmine
Matemaatika	laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamisoskus (loogika);
Bioloogia	hingamine, häälehoid, kuulmine ja kõrv, pärilikkus
Kehaline kasvatus	loomulik kehahoid ja hingamine

3. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada õpilase eetilis-esteetilisi väärtushinnanguid ning rikastada tunde- ja mõttemaailma.
2) Kujundada teadlikku kriitiliselt mõtlevat muusikakuulajat ja kontserdikülastajat.

3) Tutvustada erinevaid kultuuritraditsioone mõistmaks muusikastiile.

Õppesisu

1) Rühmatööd – vähemalt üks töö, mille tulemuseks on teematutvustus (esitlus, muusikanäited, pildimaterjal vms)
2) Muusika kuulamine, vestlused/arutelu ja kirjalikud tööd muusikast;
3) Teadmiste ja muusikalise kirjaoskuse rakendamine musitseerimisel ja muusika kuulamisel;
4) Muusikute elulugusid kajastavate filmide vaatamine

Teemad ja alateemad

MUUSIKA TEKE JA OLEMUS. Muusika väljendusvahendid. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel ja tänapäeva ühiskonnas.
VANA KREEKA KULTUUR. Muusika roll inimese kõlbelises kasvatuses. Tragöödia; Vana Kreeka pillid
KESKAEG. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Gregooriuse laul, missa, mitmehäälsuse ja noodikirja kujunemine, rüütlikultuur.
RENESSANSS. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika osatähtsus keskajal, pillid, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas.
BAROKK Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. *Õukonnamuusika, barokkorkester, õukonnaballett, ooper, oratoorium, passioon, kontsert (concerto grosso, soolokontsert), prelüüd ja fuuga*. Sarnasused ja erinevused einevates maades (inglise, saksa, prantsuse). Heliloojad Lully, Purcell Bach, Händel, Vivaldi, Corelli.
KLASSITSISM.. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid.
Sonaaditsükkel, keelpillikvartett, sümfoonia, instrumentaalkontsert, reekviem, klassikaline sümfooniaorkester, ooperi areng.
Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: C.Monteverdi, A.Corelli, J.S.Bach, Händel, J. S. Bach, A.Vivaldi, J.Haydn, W.A.Mozart, L.van Beethoven.

Õpitulemused

1) On omandanud ülevaate erinevate ajastute üldkultuurilisest taustast ning oskab luua seoseid nende ajastute muusikakultuuriga;
2) Teab kuulatud muusikanäidete põhjal erinevate ajastute põhilisi tunnusjooni, olulisemaid žanreid ja vorme ja oskab neid omavahel võrrelda;
3) Väljendab kuuldud muusika kohta oma arvamust ning võrdleb, analüüsib ja argumenteerib, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
4) Oskab leida muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest; oskab koostada referaate, kirjutada esseesid, kontserdiarvustusi, uurimistöid muusikast, kasutades nüüdisaegseid infotehnoloogia võimalusi;
5) On tutvunud autorikaitse seadustega ning teadvustab intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ja kohustusi;

6) Teab źanritele iseloomulikke tunnuseid, mis aitavad paremini mõista kuulatavat ja esitatavat muusikat
7) Oskab muusikanäidete põhjal võrrelda keskaja, renessansi, baroki ja klassitsismi muusikat ning oma arvamusi argumenteeritult põhjendada;
8) Oskab nimetada tuntumaid ajastute heliloojaid, teoseid;

Lõiming

Kirjandus	kirjandusteosed muusikateoste allikana; muusikute elulooraamatud;
Ladina keel	kirikumuusika tekstide mõistmised (missa, reekviem)
Filosoofia	filosoofide seisukohad; erinevad lähtepunktid muusikateoste mõistmisel;
Võõrkeeled	võõrkeelse info tõlkimine;
Ajalugu	ajalooline taust muusika arengutes; ajalugu muusika mõistmisel; kuulsate muusikute elulood kui ajaloolised allikad; ajaloo kujutamine muusikateostes; tehnika ja teaduse arengu mõju muusikainstrumentide arengus;
Geograafia	Riikide asukohad, naaberriigid (kultuurilised mõjud); heliloojate elupaigad;
Ühiskonnaõpetus	riigid, rahvad; rahvastevahelised suhted; religioonide mitmekesisus, selle mõju muusikale
Kunst	ajastule omased tunnused kunstis ja muusikas; kunstiteoste sidumine muusikaga; muusikaliste mõtete/tunnete kujutamine pildis;

3. Õppekäigud

Õppe-eesmärgid

1) Avardada silmaringi ning suunata õpilast kuulama erinevaid süvamuusika kontserte;
2) Läbi kontserdikülastuste kujundada muusika analüüsioskust.
3) Tutvustada noortele erinevaid võimalusi muusikaalase informatsiooni saamiseks nii kohalikul kui vabariiklikul tasandil: Pärnu Konsterdimaja, Pärnus Muusikakool, Pärnu Keskraamatukogu, Rahvusooper Estonia, Vanemuise Kontserdimaja

Õppesisu

1) Muusikaürituse külastamine vähemalt kord kursuse vältel ning asjakohase arvamuse
avaldamine muusikalist oskussõnavara kasutades. Külastustega kaasnevate töölehtede täitmine;
2) Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse (kontserdid, muusikalavastused, kõrgkoolid, stuudiod, muuseumid, raamatukogud jne) vähemalt kord kursuse vältel.

Õpitulemused

1) Õpilane oskab mõista muusikat kogetu põhjal
2) On tutvunud erinevate muusikažanritega kontsertidel
3) Oskab leida informatsiooni muusikaalaste kirjutiste koostamisel (raamatukogu)
4) On kursis muusikaalase hariduse omandamise võimalustega kohalikul ja vabariiklikul tasandil
5) Õpilane on võimeline arutlema kuuldu üle ning väljendama ennast nii suuliselt kui kirjalikult (vähemalt ühe muusikaarvustuse kontserdikülastuse põhjal).

Lõiming

Eesti keel õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Võõrkeeled võõrkeelsete tekstide mõistmine,
Kunst visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat vms.
Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus

II kursus

Õppeaine tegevused

1) Musitseerimine – laulmine, pillimäng, omalooming
2) Muusikalugu
3) Õppekäigud

1. Musitseerimine

Õppe-eesmärgid

1) Läbi ühislaulmiste arendada sotsiaalseid oskusi.
2) Teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga.
3) Tähtsustada ja teadvustada ühislaulmist ning koorilaulu kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.
4) Toetada koorimuusikaharrastust ja teisi muusikaga seotud tegevusi;
5) Kinnistada noodilugemisoskust;
6) Rakendada põhikoolis omandatud pillimänguoskust;
7) Julgustada ja arendada isikupärast esinemisoskust nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses;

Õppesisu

1) Laulmine - vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamine, muusikaloo illustreerimiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulmised, mitmehäälsuse arendamine.
2) Osalemine koolikooride ning teiste muusikakollektiivide töös.
3) Pillimängu rakendamine ühismusitseerimisel ja muusikaloo illustreerimiseks.
4) Omalooming – kaasmängude loomine lauludele, muusikalised improvisatsioonid. Omaloomingu kasutamine ühistel musitseerimistel.

Õpitulemused

1) On teadlik oma muusikalistest võimetest ning oskustest laulmises, pillimängus ja omaloomingus; Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;
2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel, pillimängus, omaloomingus), oskab arvestada kaaslastega.
4) On laulupeo traditsiooni austaja ja edasikandja laulja, tantsija, pillimängija või muusikateadliku publikuna; väärtustab ühislaulmist kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.

Lõiming

Eesti keel	teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid; silbitamine teksti rütmistamisel. Vanema ja uuema regilaulu tekstide mõistmine
Kirjandus	Laulutekstide autorid; folkloor, regilaulude loomine;
Ladina keel	kirikumuusika tekstid
Võõrkeeled	võõrkeelsete tekstide mõistmine
Matemaatika	laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamisoskus (loogika);
Bioloogia	hingamine, häälehoid, kuulmine ja kõrv, pärilikkus

Kehaline kasvatus loomulik kehahoid ja hingamine

2. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada õpilase eetilis-esteetilisi väärtushinnanguid ning rikastada tunde- ja mõttemaailma.
2) Kujundada teadlikku kriitiliselt mõtlevat muusikakuulajat ja kontserdikülastajat.
3) Tutvustada erinevaid kultuuritraditsioone mõistmaks muusikastiile.

Õppesisu

1) Rühmatööd – vähemalt üks töö, mille tulemuseks on teematutvustus (esitlus, muusikanäited, pildimaterjal vms)
2) Muusika kuulamine, vestlused/arutelu ja kirjalikud tööd muusikast;
3) Eesti pärimusmuusikatradistioonidega tutvumine – filminäited, praktilised tegevused;
4) Teadmiste ja muusikalise kirjaoskuse rakendamine musitseerimisel ja muusika kuulamisel;

Teemad ja alateemad

ROMANTISM. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid.
Soololaul, instrumentaalsed väikevormid, programmiline muusika (sümfooniline poeem), lavamuusika (ooper, ballett, operett)**.** Rahvuslikud koolkonnad. Hilisromantism.
Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: Schubert, Chopin, Liszt, Berlioz, Verdi, Wagner, Tšaikovski, Sibelius, Grieg, R. Strauss jt.
EESTI
Pärimusmuusika Folkloor, regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, uuemad laulumängud. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast (ka praktiline tegevus)
Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine.
Muusikaelu Eestis enne rahvuslikku ärkamisaega. Laulupidude traditsiooni kujunemine. Esimesed eesti professionaalsed heliloojad ja muusikud, esimesed sümfoonilised ja vokaal-sümfoonilised suurteosed eesti muusikas. Rahvusliku helikeele kujunemine koorimuusikas, instrumentaalmuusikas ning lavamuusikas.
Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: Kunileid, Saebelmann, Hermann, Härma,
Türnpu, Lüdig, Tobias, Saar, Kreek, Eller, Aav, Tubin jt.

Õpitulemused

1) Oskab muusikanäidete põhjal võrrelda romantismiajastu muusikat varasemate ajastute muusikaga ning oma arvamusi argumenteeritult põhjendada;
2) Teab kuulatud muusikanäidete põhjal žanrite põhilisi tunnusjooni, vorme ja oskab neid omavahel võrrelda;
3) Oskab leida Eesti ja Euroopa muusikakultuuri seoseid;
4) Oskab nimetada tuntumaid ajastute heliloojaid, teoseid;
5) On tutvunud eesti pärimusmuusikaga muusikanäidete ja praktilise tegevuse põhjal;
6) Väljendab kuuldud muusika kohta oma arvamust ning võrdleb, analüüsib ja argumenteerib, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
7) Oskab leida muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest; oskab koostada referaate, kirjutada esseesid, kontserdiarvustusi, uurimistöid muusikast, kasutades nüüdisaegseid infotehnoloogia võimalusi;
8) On tutvunud autorikaitse seadustega ning teadvustab intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ja kohustusi;

Lõiming

Kirjandus	kirjandusteosed muusikateoste allikana; muusikute elulooraamatud;
Ladina keel	kirikumuusika tekstide mõistmised (missa, reekviem)
Filosoofia	filosoofide seisukohad; erinevad lähtepunktid muusikateoste mõistmisel;
Võõrkeeled	võõrkeelse info tõlkimine;

Ajalugu ajalooline taust muusika arengutes; ajalugu muusika mõistmisel; kuulsate muusikute elulood kui ajaloolised allikad; ajaloo kujutamine muusikateostes; tehnika ja teaduse arengu mõju muusikainstrumentide arengus;

Geograafia Riikide asukohad, naaberriigid (kultuurilised mõjud); heliloojate elupaigad;

Ühiskonnaõpetus riigid, rahvad; rahvastevahelised suhted; religioonide mitmekesisus, selle mõju muusikale

Kunst ajastule omased tunnused kunstis ja muusikas; kunstiteoste sidumine muusikaga; muusikaliste mõtete/tunnete kujutamine pildis;

3. Õppekäigud

Õppe-eesmärgid

1) Avardada silmaringi ning suunata õpilast kuulama erinevaid süvamuusika kontserte;
2) Läbi kontserdikülastuste kujundada muusika analüüsioskust.
3) Tutvustada noortele erinevaid võimalusi muusikaalase informatsiooni saamiseks nii kohalikul kui vabariiklikul tasandil: Pärnu Kontserdimaja, Pärnus Muusikakool, Pärnu Keskraamatukogu, Rahvusooper Estonia, Vanemuise Kontserdimaja

Õppesisu

1) Muusikaürituse külastamine vähemalt kord kursuse vältel ning asjakohase arvamuse
avaldamine muusikalist oskussõnavara kasutades. Külastustega kaasnevate töölehtede täitmine;
2) Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse (kontserdid, muusikalavastused, kõrgkoolid, stuudiod, muuseumid, raamatukogud jne) vähemalt kord kursuse vältel.
3) Õppekäigud eesti pärimusmuusikat tutvustavatesse paikadesse (võimalusel Viljandi Pärimusmuusika keskus)

Õpitulemused

1) Õpilane oskab mõista muusikat kogetu põhjal
2) On tutvunud erinevate muusikažanritega kontsertidel
3) Oskab leida informatsiooni muusikaalaste kirjutiste koostamisel (raamatukogu)
4) On kursis muusikaalase hariduse omandamise võimalustega kohalikul ja vabariiklikul tasandil
5) Õpilane on võimeline arutlema kuuldu üle ning väljendama ennast nii suuliselt kui kirjalikult (vähemalt ühe muusikaarvustuse kontserdikülastuse põhjal).

Lõiming

Eesti keel	õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Võõrkeeled	võõrkeelsete tekstide mõistmine,
Kunst	visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat vms.
Kehaline kasvatus	muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus
Matemaatika	loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus

III kursus

Õppeainemaht 35 tundi
Õppeaine tegevused

1) Musitseerimine – laulmine, pillimäng, omalooming
2) Muusikalugu
3) Õppekäigud

1. Musitseerimine

Õppe-eesmärgid

1) Läbi ühislaulmiste arendada sotsiaalseid oskusi.
2) Teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga.
3) Tähtsustada ja teadvustada ühislaulmist ning koorilaulu kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.
4) Toetada koorimuusikaharrastust ja teisi muusikaga seotud tegevusi;
5) Kinnistada noodilugemisoskust;
6) Rakendada põhikoolis omandatud pillimänguoskust;
7) Julgustada ja arendada isikupärast esinemisoskust nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses;

Õppesisu

1) Süvendab oma muusikalisi võimeid laulmises, pillimängus ja omaloomingus
2) Osalemine koolikooride ning teiste muusikakollektiivide töös.
3) Pillimängu rakendamine ühismusitseerimisel ja muusikaloo illustreerimiseks
4) Omalooming – kaasmängude loomine lauludele, muusikalised improvisatsioonid. Omaloomingu kasutamine ühistel musitseerimistel.

Õpitulemused

1) On teadlik oma muusikalistest võimetest ning oskustest laulmises, pillimängus ja omaloomingus; Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;

2) Laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaal-instrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;
3) Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel, pillimängus, omaloomingus), oskab arvestada kaaslastega.
4) On laulupeo traditsiooni austaja ja edasikandja laulja, tantsija, pillimängija või muusikateadliku publikuna; väärtustab ühislaulmist kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni.

Lõiming

Eesti keel	teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, väljendusrikkus; laulutekstide autorid; silbitamine teksti rütmistamisel. Vanema ja uuema regilaulu tekstide mõistmine
Kirjandus	Laulutekstide autorid; folkloor, regilaulude loomine;
Ladina keel	kirikumuusika tekstid
Võõrkeeled	võõrkeelsete tekstide mõistmine
Matemaatika	laulu vorm, taktimõõt, murrud, mälu, seostamisoskus (loogika);
Bioloogia	hingamine, häälehoid, kuulmine ja kõrv, pärilikkus
Kehaline kasvatus	loomulik kehahoid ja hingamine

2. Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õppe-eesmärgid

1) Kujundada õpilase eetilis-esteetilisi väärtushinnanguid ning rikastada tunde- ja mõttemaailma.
2) Kujundada teadlikku kriitiliselt mõtlevat muusikakuulajat ja kontserdikülastajat.
3) Tutvustada erinevaid kultuuritraditsioone mõistmaks muusikastiile.

Õppesisu

1) Rühmatööd – vähemalt üks töö, mille tulemuseks on teematutvustus (esitlus, muusikanäited, pildimaterjal vms)
2) Muusika kuulamine, vestlused/arutelu ja kirjalikud tööd muusikast;
3) Eesti pärimusmuusikatraditsioonidega tutvumine – filminäited, praktilised tegevused;
3) Teadmiste ja muusikalise kirjaoskuse rakendamine musitseerimisel ja muusika kuulamisel;

Teemad ja alateemad

Muusika 20. ja 21. sajandil. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid.
Massikultuur ja kõrgkultuur. Impressionism, ekspressionism, neoklassitsism. Ülevaade 20. sajandi II poole muusikastiilidest ja -suundadest.

Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: Debussy, Ravel, Stravinski, Schönberg, Orff, Britten, Prokofjev, Šostakovitš, Messiaen, Cage, Boulez, Reich, Glass, Gershwin jt.

Eesti muusika pärast Teist maailmasõda

Muusikaelu Eestis pärast Teist maailmasõda. 20. sajandi II poole muusikasuundade peegeldused eesti koori- ja instrumentaalmuusikas. Uued suunad 21. sajandil

Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: Ernesaks, A. Kapp, Tormis, Mägi, Tamberg,

Rääts, Sumera, Kangro, Sisask, Pärt, Tüür, Tulve jt..

Džässmuusika. Džässmuusika kultuurilooline taust ja väljendusvahendid. Sümfooniline džäss. Džässmuusika traditsioonid Eestis ja mujal maailmas.

Pop- ja rokkmuusika. Pop- ja rokkmuusika kultuurilooline taust ja väljendusvahendid, areng ja tänapäev, muusikaelu ja muusikatööstuse nüüdisaegsed suunad.

Muusikanäited džäss-, rokk- ja popmuusikast.

Õpitulemused

1) On tutvunud muusikanäidete varal džässmuusika väljendusvahenditega ja eesti džässi peamiste traditsioonidega ning oskab oma arvamusi argumenteeritult põhjendada;
2) On tutvunud muusikanäidete varal rokk- ja popmuusika väljendusvahenditega ning oskab oma arvamusi argumenteeritult põhjendada;
3) Oskab muusikanäidete põhjal võrrelda 20. ja 21. sajandi eesti ja lääne muusikastiile;
4) Oskab nimetada tuntumaid ajastute heliloojaid, teoseid;
5) On tutvunud eesti pärimusmuusikaga muusikanäidete ja praktilise tegevuse põhjal;
6) Väljendab kuuldud muusika kohta oma arvamust ning võrdleb, analüüsib ja argumenteerib, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
7) Oskab leida muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest; oskab koostada referaate, kirjutada esseesid, kontserdiarvustusi, uurimistöid muusikast, kasutades nüüdisaegseid infotehnoloogia võimalusi;
8) On tutvunud autorikaitse seadustega ning teadvustab intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ja kohustusi;

Lõiming

Kirjandus	kirjandusteosed muusikateoste allikana; muusikute elulooraamatud;
Ladina keel	kirikumuusika tekstide mõistmine (missa, reekviem)
Filosoofia	filosoofide seisukohad; erinevad lähtepunktid muusikateoste mõistmisel;
Võõrkeeled	võõrkeelse info tõlkimine;
Ajalugu	ajalooline taust muusika arengutes; ajalugu muusika mõistmisel; muusikute elulood kui ajaloolised allikad; ajaloo kujutamine

	muusikateostes; tehnika ja teaduse arengu mõju muusikainstrumentide arengus;
Geograafia	Riikide asukohad, naaberriigid (kultuurilised mõjud); heliloojate elupaigad;
Ühiskonnaõpetus	riigid, rahvad; rahvastevahelised suhted; religioonide mitmekesisus, selle mõju muusikale
Kunst	ajastule omased tunnused kunstis ja muusikas; kunstiteoste sidumine muusikaga; muusikaliste mõtete/tunnete kujutamine pildis;

3. Õppekäigud

Õppe-eesmärgid

1) Avardada silmaringi ning suunata õpilast kuulama erinevaid süvamuusika kontserte;
2) Läbi kontserdikülastuste kujundada muusika analüüsioskust.
3) Tutvustada noortele erinevaid võimalusi muusikaalase informatsiooni saamiseks nii kohalikul kui vabariiklikul tasandil: Pärnu Konsterdimaja, Pärnus Muusikakool, Pärnu Keskraamatukogu, Rahvusooper Estonia, Vanemuise Kontserdimaja

Õppesisu

1) Muusikaürituse külastamine vähemalt kord kursuse vältel ning asjakohase arvamuse
   avaldamine muusikalist oskussõnavara kasutades. Külastustega kaasnevate töölehtede täitmine;
2) Õppekäigud muusikaga seotud paikadesse (kontserdid, muusikalavastused, kõrgkoolid, stuudiod, muuseumid, raamatukogud jne) vähemalt kord kursuse vältel.

Õpitulemused

1) Õpilane oskab mõista muusikat kogetu põhjal
2) On tutvunud erinevate muusikažanritega kontsertidel
3) Oskab leida informatsiooni muusikaalaste kirjutiste koostamisel (raamatukogu)
4) On kursis muusikaalase hariduse omandamise võimalustega kohalikul ja vabariiklikul tasandil
5) Õpilane on võimeline arutlema kuuldu üle ning väljendama ennast nii suuliselt kui kirjalikult (vähemalt ühe muusikaarvustuse kontserdikülastuse põhjal).

Lõiming

Eesti keel	õigekiri, sõnavara, sh muusikaline väljendusoskus
Võõrkeeled	võõrkeelsete tekstide mõistmine,
Kunst	visuaalse muusikelamuse kujutamine, plakat vms.

Kehaline kasvatus muusikaelamuse kujutamine liikumise kaudu ja dramatiseeringus
Matemaatika loogika, arutlus-, analüüsi- ja põhjendusoskus

Hindamine

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekoht järgneva õppe kujundamisele ning stimuleerib ja motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele.

Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hinnatakse ainekavas määratletud õpitulemuste saavutatust.
Hinne on

- kujundav (õppeprotsessi käigus saadud),

Kujundav hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse koostisosi:
teadmised – muusikaline kirjaoskus, oskussõnavara, muusika kuulamine ja muusikalugu (analüüs, kirjalikud tööd – arutlused, esseed)
grupitööd – Teemat tutvustav esitlus (1 kursuse jooksul);
praktilised oskused – laulmine, pillimäng, omalooming;
osalusaktiivsus – tunnist osavõtt, aktiivne osalemine muusikalistes tegevustes nii koolis kui ka väljaspool kooli: osalemine koorilaulus, bändides, ansamblites, õppekäikudel; kontsertide ja muusikaetenduste külastamine.

- arvestuslik (arvestus iga kursuse lõpus)
- kokkuvõttev - kursusehinne
- kooliastmehinne gümnaasiumi lõpus

KUNST

Õppe-kasvatuseesmärgid
Gümnaasiumi kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunnetab kunsti potentsiaali ning näeb selle rakendusvõimalusi nii enese elu ja tegevuse kui ka ümbritseva maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina;
2) orienteerub kunsti arenguloo põhilistes küsimustes ja etappides;
3) mõistab kunsti ja visuaalkultuuri seoseid ühiskondlike protsesside ning teiste valdkondadega;
4) tajub nüüdisaegse kunsti olemust (kontekstduaalsust, kontseptuaalsust jne) ning aktsepteerib selle mitmekesisust;
5) oskab uudishimulikult ning loovalt püstitada, tõlgendada ja lahendada erineva iseloomuga probleemilahenduslikke ülesandeid;
6) rakendab loovas eneseväljenduses erinevaid kunstilisi väljendusvahendeid ja tehnilisi võtteid;
7) väärtustab ning toetab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi.

Õppeaine kirjeldus

Gümnaasiumi kunstiõpetuse lähteülesanne on toetada õpilase tervikliku maailmapildi kujunemist, milles on oluline osa kunstiloo ja nüüdisaegse visuaalse keskkonna tundmaõppimisel. Kunsti arengut vaadeldakse laiemalt, luues seoseid kultuuri, ühiskonna ja ajalooga. Toetatakse positiivse suhtumise kujunemist kunstisse kui valdkonnasse.

Gümnaasiumi kunstiõpe loob baasi kunsti ja visuaalkultuuri vormi- ja pildikeele mõistmiseks ning kultuuride mitmekesisuse väärtustamiseks, avades üldmõisted ja kontseptsioonid. Õppes on kandev osa eri ajastute kujutamislaadide võrdlusel ning kirjeldusmudelite loomisel. Kunstilugu avatakse suuremate teemarühmade kaudu, vanema kunsti näiteid kõrvutatakse 20. ja 21. sajandi kunstiga. Teemapõhine käsitlus võimaldab rõhutada seoseid ühiskonnas ja kultuuris toimunuga laiemalt. Tähtis on näidata ajastu kunsti seoseid üldise mõtteviisiga, esile tuua kultuuri ja elukorralduse muutumise ühiskondlikke tegureid: religiooni ja valitsemiskorra mõju ning tehnika ja majanduse arengut. Teemade kaudu käsitlus aitab orienteeruda kunstivoolude paljuses, arendab tähelepanu ja vaatlemisoskust ning innustab leidma sidemeid mineviku ja tänapäeva vahel.

Nüüdisaegse kunsti, disaini, keskkonna ja virtuaalse meediakeskkonna käsitlemisel on peamine rõhk konteksti ning sõnumi analüüsil. Oluline on kunsti ja visuaalse kultuuri mõtestamine tänapäeva kultuurikontekstis. Kunsti käsitlemisel tuuakse võimalikult palju paralleele Eesti kunsti ja kultuuriga ning näiteid nende kohta.

Kunstialane loov tegevus võimaldab nautida kunsti loomist ning arendada väljendusoskust, toetab emotsionaalset ja isiksuslikku arengut. Kunstiõppe ülesanne on toetada õpilase loova mõtlemise, seoste loomise ja probleemilahenduse oskuste arenemist.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) seostab kunsti arengusuundi ja ilminguid ühiskonnaelu korralduse, religiooni, teaduse,
2) tehnoloogia jm mõjudega; on salliv kultuurierinevuste suhtes;
3) tunneb visuaalse kultuuri kui valdkonna ülesehitust ja seoseid peamiste tegevusalade
4) tasandil (kunst, arhitektuur, disain, visuaalne kommunikatsioon jne);
5) märkab ning mõistab kunsti ja visuaalkultuuri mõjusid ühiskonnale ning keskkonnale nii
6) ajaloos kui ka tänapäeval;
7) võrdleb ja analüüsib kunstiteoseid, otsides neis vastava ajastu temaatikat, sõnumeid ning
8) visuaalset vormikeelt; iseloomustab üldjoontes kunstiteoste ajalist ja stiililist kuuluvust;
9) tõlgendab ning analüüsib nüüdiskunsti teoseid ja erinevaid teostusviise (nt maal,
10) installatsioon, video, kohaspetsiifiline kunst) ning märkab nüüdiskunsti seoseid teiste

11) valdkondadega (nt meedia, reklaam, poliitika);
12) väärtustab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnasäästlikku arhitektuuri ja disaini;
13) analüüsib ning võrdleb esemelise keskkonna ja visuaalse kommunikatsiooni ilminguid;
14) püstitab iseseisvalt loomingulisi ja uurimisülesandeid ning otsib neile lahendusi,
15) arendades kontseptsioone ja kavandades teoseid;
16) rakendab oma ideede väljendamiseks sobivaid visuaalseid jm kunstilisi
17) väljendusvahendeid ning tehnilisi töövõtteid ja -vahendeid; oskab ning julgeb
18) eksperimenteerida;
19) on oma loovates lahendustes eetiline, mõistab kunstniku vastutust; arvestab keskkonna- ja kultuuripärandi kaitse nõudmisi;
20) esitleb oma loomingut ja uurimistulemusi, kasutades ainealast terminoloogiat.

Õppetegevused

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) võimaldatakse õppida üksi ja rühmas, kasutades erinevaid õppemeetodeid ning arvestades õpilaste õpistiile;
3) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: ateljee, loodus- ja linnakeskkond,
4) virtuaalkeskkond, muuseumid, näitused jne;
5) rakendatakse praktilises loomingulises tegevuses nii traditsioonilisi kunstitehnikaid ja -
6) vahendeid kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid
7) õppematerjale ning -vahendeid (joonistamine, maal, kollaaž, ruumilised seaded,
8) digitaalpildid, video, performance jne);
9) pööratakse suurt tähelepanu õpilaste analüüsi- ja eneseväljendusvõime arendamisele:
10) retsensioonide ja uurimistööde kirjutamine ning esitlemine, kunstiteoste ja ajastute näidete võrdlemine ning analüüsimine;
11) illustreeritakse õppesisu näidetega nii maailma kui ka Eesti kunstist ning eesti
12) rahvakultuurist.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on 500 lx päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal, vesi/kanalisatsioon, pimendamisvõimalus, projektsioonitehnika, vähemalt üks internetiühendusega arvutitöökoht iga 5 õpilase kohta, printimis- ja skannimisvõimalus, vähemalt üks foto- ja videokaamera, reguleeritava kõrgusega molbertid koos joonistusalustega ning tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused.
2. Kool võimaldab kooli õppekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks töövahendid ja -materjalid.

Hindamine
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet, arendada eneseanalüüsi oskust ning toetada tema visuaalse väljendusviisi leidmist ja arendamist.

Hindamise objekt on nii tööprotsess kui ka lõpptulemus (loovtööde arendamise eksperimendid ja valminud teos, visuaalne väljendusoskus ja aruteludes osalemine, kunstiteose analüüs ja uurimistöö jne). Õpilane võib aktiivselt osaleda hindamises nii oma arengu teadliku jälgimise (nt õpimapp, portfoolio) kui ka oma valikute ja arvamuste põhjendamise kaudu.

Õpilane peab alati teadma, mida hinnatakse ning mis on hindamise lähtekohad ja kriteeriumid. Ülesannete laadi valides ja hindamisaspekte kindlaks määrates tuleb väärtustada oskust leida asjakohast infot, seda tõlgendada ja järeldusi teha. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

I kursus "Kunsti ajalugu ja muutuv olemus"

Kunsti roll eri ajastutel.2 tundi
Õppesisu
Kunstnik ja tema kaasaeg. Kunstiteos ja vaatleja. Kunstiteoste sõnum ja vorm eri ajastutel. Lugude ja sümbolite ringlus läbi sajandite. Kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid
Põhimõisted
Visuaalse kultuuri ülesehitus ja seosed peamiste tegevusalade tasandil (kunst, arhitektuur, disain, visuaalne kommunikatsioon jne9
Praktilised tööd
Näituse külastamine, uurimuslik projekt
Lõiming
Lõimub nende ainetega, kus õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi (muusika, kirjandus, ajalugu).
Õpitulemused
Tunneb visuaalse kultuuri kui valdkonna ülesehitust ja seoseid peamiste tegevusalade tasandil.

Kunsti tekkimine. Vanimad kõrgkultuurid. 4 tundi
Õppesisu
Mesopotaamia. Egiptus. Kunsti kui visuaalkultuuri mõju ühiskonnale ning keskkonnale ajaloos. Kunsti arengusuunad seoses ühiskondliku elu korralduse ja religiooniga, kultuurierinevused
Põhimõisted
Arhitektuur, põhiplaan, ehitusvõtted ja materjalid, raidkunst.
Praktilised tööd
Visuaalse materjali analüüs.

Lõiming
Majanduslikud, ideoloogilised ja tehnoloogilised mõjutajad kunstis.
Õpitulemused
Seostab kunsti arengusuundi ja ilminguid ühiskonnaelu korralduse, religiooni, teaduse, tehnoloogia jm mõjudega; on salliv kultuurierenevuste suhtes.

Antiikaja kunst. 5 tundi
Õppesisu
Vana-Kreeka. Vana-Rooma.
Põhimõisted
Ajajärgud. Skulptuur, arhitektuur ja selle stiilid, sideaine, sammas, arkaad.
Praktilised tööd
Kreeka sammas, selle osad (joonis)
Lõiming
Antiikmaailma kultuuri teadvustamine ja väärtustamine.
Õpitulemused
Võrdleb ja analüüsib kunstiteoseid, otsib neis vastava ajastu temaatikat; iseloomustab üldjoontes kunstiteoste ajalist ja stiilist kuuluvust.

Keskaja kunst. 4 tundi
Õppesisu
Romaani stiil. Gooti stiil. Kunst ja religioon.
Põhimõisted
Stiili põhitunnus, reljeef, skulptuur, seina- ja tahvelmaal, altar, kirik, vitraaž, mosaiik, portaal.
Praktilised tööd
Gooti kiri.
Lõiming
Eri ajastute eetilised ja esteetilised tõekspidamised.
Õpitulemused
Mõistab kunsti mõjusid ühiskonnale ajaloos, iseloomustab teoste ajalist ja stiililist kuuluvust, teostusviise.

Renessanss. 6 tundi
Õppesisu
Vararenessanss. Kõrgrenessanss. Inimkeskse maailmapildi kujunemine. Kunst ja teadus. Trükikunsti leiutamine.
Põhimõisted
Perspektiiv, portree, temperamaal, õlimaal, kompositsioon.
Praktilised tööd
Kunstiteoste analüüs, erinevate maade renessansikunstnike tööde võrdlemine, erinevused.
Lõiming
Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega ning ajastu mõtteviisiga.
Õpitulemused
Võrdleb ja analüüsib renessansiteoseid, otsides neis ajastu temaatikat ja sõnumeid.

Barokk. Klassitsism. 6 tundi
Õppesisu
Kunst kiriku ja valitsejate teenistuses. Antiikpärandi mõju ja valgustusajastu ideed.
Põhimõisted
Barokkloss, barokkaed, keerukas kompositsioon, temaatika.
Praktilised tööd
Jalutuskäik linnas barokkhoonete või detailide otsimine, klassitsistlike hoonete tundmine.
Lõiming
Arhitektuuris rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid.
Õpitulemused
Analüüsib arhitektuuriteoseid, erinevaid teostusviise, maalikunstis oskab analüüsida vastava ajastu temaatikat.

Romantism. Realism. Juugend. 8 tundi
Õpisisu
Sama sajand, erinevad vaated. Mäss korra vastu. Tõearmastus.
Põhimõisted
Ametlik kunst, galerii, näitus, interjöör, karikatuur, illustratsioon.
Praktilised tööd
Käsitletavate teemade endast, oma kogemustest ja nüüdisajast lähtuv tõlgendamine. Kunstiteoste otsimine virtuaalkeskkonnast.
Lõiming
Ainestik on seotud igapäevaelu ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega.
Õpitulemused
Väärtustab uuenduslikku, inimsõbralikku kunsti, mõistab kunstniku taotlust ja vastutust, kasutab ainealast terminoloogiat.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet, arendada eneseanalüüsi oskust.
Õpilane teab, mida hinnatakse.

II kursus "Nüüdiskunsti sünd ja arengusuunad"

Kunsti muutumine. Kunst moderniseeruval ajastul. 22 tundi
Õppesisu
Usk ühiskonna ja kunsti progressi. Tehnoloogia ja linnastumise võidukäik. Modernistlik arhitektuur ja tööstusdisain. Funktsionalism. Fotograafia levik ning mõju kunsti muutumisele.
Modernistliku kunstisuunad:impressionism,postimpressionism,fovism,ekspressionism,futurism,kubism, konstruktivism,funktsionalism,abstraktsionism,dada,sürrealism.Isikuvabaduse

manifestatsioon. Abstraktne versus figuratiivne kunst. Puhas kunst väljaspool elu: abstraktne ekspressionism, minimalism, opkunst. Kunst ja sotsiaalsed liikumised.
Põhimõisted
Ismid, kompositsioon, värvikasutus,manifest, nonfiguratiivsus, alateadvus
Praktilised tööd
Visuaalse materjali kogumine, süstematiseerimine ja analüüs. Oma ideega sobiva väljendusvahendi valimine ja töö tegemine rakendades traditsioonilisi kunstitehnikaid kui ka nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid vahendeid.
Lõiming
Eri ajastute eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste tundma õppimine, seos sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste mõjutajatega. Salliva suhtumise kujundamine kaaslaste eriarvamustesse ja loomingulistesse katsetustesse.
Õpitulemused
Seostab kunsti arengusuundi ja ilminguid ühiskonnaelu korralduse, religiooni, teaduse, tehnoloogia jm mõjudega. Võrdleb ja analüüsib kunstiteoseid, iseloomustab stiililist kuuluvust. Püstitab iseseisvalt loomingulisi ja uurimisülesandeid, rakendab oma ideede väljendamiseks sobivaid visuaalseid kunstilisi väljendusvahendeid, julgeb eksperimenteerida.

Postmodernism ja nüüdiskunst. 8 tundi
Õppesisu
Vaatenurkade paljusus. Popkunst. Hüperrealism. Igapäevaelu tungimine kunsti. Häppening, kehakunst, maakunst. Kontseptualism, idee kui kunst. Kunstiteose kui objekti kadumine. Kunstiliikide piiride hajumine. Postmodernistlik kunst. Sotsiaalkriitiline kunst. Kunstnike ja vaatajate koostöö. Kollektiivsus ja anonüümsus kunstis. Kunstimeediumite paljusus.
Põhimõisted
Maalikunst, installatsioon, fotokunst, videokunst, häppening, performance, interaktiivne meediakunst, netikunst
Praktilised tööd
moodsa kunsti muuseumi külastamine virtuaalses keskkonnas
Lõiming
Meediakeskkond. Väljendusvahendid visuaalses kommunikatsioonis.
Õpitulemused
Märkab ning mõistab kunsti ja visuaalkultuuri mõjusid ühiskonnale ning keskkonnale nii ajaloos kui tänapäeval; tunneb visuaalse kultuuri ülesehitust ja seoseid peamiste tegevusalade tasandil, väärtustab uuenduslikku, esitleb oma uurimistulemusi, kasutades ainealast terminoloogiat.

Keskkond. Disain. Visuaalne meedia. 5 tundi
Õppesisu
Inimsõbraliku ja turvalise elukeskkonna loomine:linnaplaneerimine,arhitektuur,maastikuarhitektuur,tootedisain,graafiline disain. Disainimine kui probleemilahendus. Erinevad vaatenurgad: funktsionaalsus ja esteetika, eetiline ja kultuuriline sõnum. Innovatsioon ning keskkonnateadlikkus disainis ja

arhitektuuris. Meediakeskkond. Meediatarbija kui mõjutaja ja mõjutatav. Erinevad suhtluskeskkonnad.
Muinsus-ja keskkonnakaitse ning autoriõiguste probleemistik.
Praktilised tööd
linnade plaanide uurimine, maa-ala plaan
Lõiming
Kunsti, arhitektuuri ja disainiga seotud elukutsed.
Õpitulemused
Loovates lahendustes on eetiline, mõistab kunstniku vastutust; arvestab keskkonna ja kultuuripärandi kaitse nõudmisi; oskab analüüsida ja põhjendada oma valikuid.

Hindamine
Hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet, arendada eneseanalüüsi oskust. Õpilane teab, mida hinnatakse.

Valikkursus ”Joonestamine”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Joonestamise valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi tehnika, tehnoloogia ja/või disaineri loova töö vastu, saab aru selle rakenduslikust tähtsusest ning on motiveeritud iseseisvaks õppeks;
2) arendab ruumikujutlusvõimet, mõtlemist, tähelepanu, graafilist kirjaoskust, loovust ja täpsust;
3) on omandanud süsteemse ülevaate ruumigeomeetrilistest objektidest ja probleemülesannete graafilistest lahendusmeetoditest ning kasutab korrektset joonestamisalast sõnavara;
4) suhtub lugupidavalt ja vastutustundlikult kaasinimeste loomingusse ning väärtustab võimet ja oskust ise uut luua; väärtustab töö läbimõeldust, korrektsust ning praktilisust;
5) kasutab iseseisvalt erinevaid, sh elektroonilisi teabeallikaid, joonestamisalase teabe leidmiseks ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
6) rakendab ruumigeomeetrilisi probleeme lahendades teaduslikku meetodit;
7) saab ülevaate joonestamisalase teabe rakendamisega seotud elukutsetest ning kasutab joonestamiskursusel omandatud teadmisi ja oskusi karjääri planeerides ning oma edaspidises elus;
8) võtab vastu igapäevaeluga seotud kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilis-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning prognoosib otsuste tagajärgi.

Kursuse lühikirjeldus
Joonestamisel on praktilise tähtsusega koht õpilaste mõtlemise ja ruumikujutlusvõime arendamisel ning tehnika- ja tehnoloogiaalase graafilise kirjaoskuse kujunemisel. Kursus tugineb varasematele matemaatika, osaliselt ka kunsti ja tööõpetuse kohustuslikel kursustel omandatud teadmistele, oskustele ning hoiakutele. Luuakse süsteemne ülevaade joonestamiseks vajalikust mitmekesisest teabest. Kinnistuvad kursuse jooksul omandatud sõnavara, teadmised ruumigeomeetriast ja oskused lahendada probleemülesandeid graafiliselt ning sellega seotud rakendustest ja elukutsetest, mis abistab õppijaid elukutsevalikul.

Õppe vältel õpitakse analüüsima ruumigeomeetrilisi objekte ning lahendama probleemülesandeid graafiliselt. Omandatakse erinevate, sh elektroonsete teabeallikate kasutamise ja nendes leiduva teabe tõepärasuse hindamise oskus. Kõige sellega kujundatakse õpilaste joonestamisalaseid teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil analüüsida, mõista, selgitada ning lahendada ruumigeomeetrilisi probleeme. Seejuures kujundatakse positiivne hoiak joonestamise kui matemaatikateaduse rakendusliku osa suhtes, mis aitab kaasa uue kavandamisele ja loomisele ning arvestab probleemide lahendamisel teaduslikke, majanduslikke, sotsiaalseid, eetilis-moraalseid aspekte ja õigusakte.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) väärtustab joonestamisalaseid teadmisi, oskusi ja hoiakuid tehnika- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse oluliste komponentidena ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks;
2) on omandanud süsteemse ülevaate jooniste vormistamise, projekteerimise, jooniste saamise meetodite ja ruumigeomeetriliste objektide kohta ning nimetab objektide määramisandmed;
3) analüüsib ning kirjeldab joonise järgi objektide kuju ja suurust, objekti osade vastastikust asendit ja asukohta ruumis tasandiliste kujutiste abil ning loeb jooniselt infot objekti kuju, suuruse ja tema osade vastastikuse asendi kohta;
4) analüüsib ning hindab projektsioonide lihtsust, mõõdetavust ja piltlikkust ning vormistab joonised tavakohaselt;
5) lahendab ruumigeomeetrilisi probleeme teaduslikul meetodil graafiliselt tasandiliste kujutiste abil ning on omandanud ülevaate joonisega esitatud graafilise teabe erinevatest esitusvõimalustest, sh infotehnoloogilistest vahenditest; oskab kriitiliselt hinnata tarkvaravahendite sobivust joonestamiseks;
6) on omandanud arenenud ruumikujutluse, tähelepanu ja iseseisva mõtlemise võime;
7) toob näiteid joonestamise rakendusvaldkondade kohta ning selgitab joonestamisalaste teadmiste ja oskuste osa tehnika- ja tehnoloogiateaduses, disaini jt rakenduslike loovtööde jaoks ning igapäevases elus;
8) suhtub oma ja teiste töösse vastutustundlikult;

9) väärtustab loovust ja mitmekülgselt läbimõeldud lahendusi, hindab vastutustundlikku ja säästvat eluviisi ning saab aru nende mõjust elukeskkonnale ja ühiskonnale;
10) kasutab erinevaid joonestamisalase, sh elektroonilise info allikaid, analüüsib, sünteesib ja hindab neis sisalduvat teavet ning rakendab seda tulemuslikult objekte projekteerides ja ruumigeomeetrilisi probleeme lahendades;
11) kasutab joonestamist õppides ja probleeme lahendades otstarbekalt tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi.

Õppesisu

Joonistele esitatavad nõuded: normkiri, jooned, joonise formaat, kirjanurk ja raamjoon.
Geomeetrilised konstruktsioonid: paralleel- ja ristsirgete joonestamine, sirglõigu, ringjoone ja nurga jaotamine osadeks.
Projekteerimine ja selle liigid: tsentraal- ja paralleelprojekteerimine.
Jooniste saamise põhilised meetodid. Kvooditud ristprojektsiooni meetodi olemus. Monge'i meetodi olemus. Punkt: koordinaadid; kaks- ja kolmvaade. Sirge: määramisandmed, jälgpunktid; kaks- ja kolmvaade. Sirge asend ekraanide suhtes: üld- ja eriasend. Eriasendiline sirge: horisontaal, frontaal, profiilsirge. Kahe sirge vastastikune asend: paralleelsed, lõikuvad ja kiivsed sirged. Sirglõigu pikkuse ja kaldenurga tuletamine. Tasand: määramisandmed. Tasandi asend ekraanide suhtes: üld- ja eriasend. Tasandilise objekti tõelise suuruse tuletamine. Aksonomeetria meetodi olemus. Liigid. Ristisomeetria teljestiku konstrueerimine, punkti ristisomeetriline kujutis.
Geomeetrilised kehad: liigid (tahk- ja pöördkehad) ja jaotus (korrapärane, mittekorrapärane, sümmeetriline, ebasümmeetriline); kehade kaks- ja kolmvaated. Punkt geomeetrilisel kehal: punkti puuduva projektsiooni tuletamine. Geomeetriliste kehade tasandilised lõiked. Geomeetriliste kehade pinnalaotused.

Õppetegevus

Lähtuvalt konkreetsetest õppe-eesmärkidest, käsitletavast teemast ja eeldatavatest õpitulemustest rakendatakse joonestamistundides järgmisi tegevusi:
1) joonestamiseks vajaliku info otsimine eri allikatest, sh elektroonilistest, ning sellele järgnev info analüüs, süntees ja hindamine;
2) ruumigeomeetriliste probleemide graafiline lahendamine koolis (kodus) ja arvutipõhises õpikeskkonnas;
3) praktilised, sh uurimuslikud, tööd klassis (kodus) ja arvutikeskkonnas;
4) dilemmaprobleemide lahendamise rühmatöö arvutikeskkonnas;
5) joonestustöö planeerimine, tegemine, vormistamine ja kaitsmine.

Füüsiline õpikeskkond

Joonestustööde tegemiseks on vajalikud joonestusvahendid ja -paber ning näitlikustamisvahendid.

Hindamine

Toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile. Kursus on hindeline ja hinnatakse õpilase joonestamistöid

Ainevaldkond KEHALINE KASVATUS

Kehakultuuripädevus

Kehakultuuripädevus väljendub kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamises elustiili osana. See hõlmab oskust anda objektiivset hinnangut kehalise vormisoleku tasemele ja kasutada sobivaid vahendeid ning meetodeid kehaliste võimete arendamiseks. Siia kuulub ka valmisolek sobiva spordiala või liikumisviisi harrastamiseks, koostöö väärtustamine sportimisel/liikumisel ning teadmised Eesti ja maailma spordisündmustest.
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) väärtustab elu ning mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele ja tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest;
2) omab teadmisi, oskusi ja kogemust liikumise/tervisespordi iseseisvaks harrastamiseks sise-ja välistingimustes;
3) liigub/spordib reeglistikku, ohutus- ja hügieeninõudeid järgides, teab, kuidas käituda sportimisel esineda võivates ohuolukordades;
4) suudab objektiivselt hinnata oma kehaliste võimete taset ja kasutada sobivaid vahendeid ning meetodeid nende arendamiseks;
5) liigub/spordib oma kaaslasi austades ja keskkonda säilitades;
6) on koostöövalmis, suudab juhendada oma kaaslasi lihtsamate kehaliste harjutuste sooritamisel;
7) on kursis Eestis ja maailmas toimuvate spordisündmuste ning tantsuüritustega;
8) omab teadmisi kehakultuuri arenguloost Eestis ja maailmas, mõistab kehakultuuri osa tänapäeva ühiskonnas.

Ainevaldkonna õppeaine

Ainevaldkonda kuulub kehaline kasvatus, mida õpetatakse viie kohustusliku kursuse jooksul.
Tertia (10. klass) 2 kursust
Secunda (11. klass) 2 kursust
Prima (12. klass) 1 kursus

Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonda kuuluv kehaline kasvatus toetab õpilast oma tervist väärtustava, kehaliselt aktiivse eluviisi kujunemisel. Kehalise kasvatuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused võimaldavad õpilasel regulaarset liikumist/sportimist teadlikult kasutada oma tervise tugevdamiseks.
Koolis kujunenud arusaam kehakultuurist ühiskonna kultuuri osana soodustab õpilastes spordi- ja kultuurisündmuste jälgimise ja neis osalemise huvi tekkimist. Kehalise

kasvatuse õppekorraldus toetab õpilase kehalist/liigutuslikku, kõlbelist, sotsiaalset ja esteetilist arengut.

Üldpädevuste kujundamine

Väärtuspädevuse kujunemist toetatakse kehalises kasvatuses tervist ja jätkusuutlikku eluviisi
tähtsustava õppega. Tervis on inimese üheks hinnalisemaks eluväärtuseks, mille hoidmise nimel tuleb õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ja teiste poolt loodud materiaalsete väärtuste vastu õpetab säästvat suhtumist keskkonda .
Sportlikus tegevuses järgib õpilane ise ja nõuab oma kaaslastelt võistlusmääruste täitmist. Ausamängu põhimõtete tähtsustamine ja järgimine kõiges ja kõikjal toetavad humaanse, kõlbelise isiksuse kujunemist Kehalises kasvatuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis-ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi.
Sotsiaalne pädevus on õpilase oskus mõista oma tegevuse võimalikke tagajärgi ning jälgida/
kontrollida oma käitumist: vältida ohuolukordi, olla kaaslaste suhtes viisakas, tähelepanelik, abivalmis jne. Emotsionaalsetes võistlussituatsioonides õpib õpilane oma võidurõõmu või kaotusekibedust sobival viisil väljendama.
Koostöö kaaslastega õpetab õpilast inimestevahelisi erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel
arvestama, aga ka ennast kehtestama.
Kehalises kasvatuses toimub ühistegevuse kaudu õpilase võimekuse esiletoomine ja oskuste
arendamine. Areneb õpilase kohanemisvõime, koostööoskus, empaatia, tahte omadused, eneseväljendusoskus ning distsipliin.
Enesemääratluspädevus on oskus hinnata oma kehalisi võimeid ning valmisolek neid arendada, samuti suutlikkus jälgida ja kontrollida oma käitumist, järgida terveid eluviise ning vältida ohuolukordi.
Õpipädevuse arengut soodustavad õpilase oskus analüüsida ja hinnata oma liigutusoskuste ja
kehaliste võimete taset ning seada eesmärke ja valida tundides õpitud alade/harjutuste seast
sobivaimad liigutusoskuste ja kehalise töövõime täiustamiseks. Koolis tekkinud spordihuvi toetab valmisolekut õppida uusi liikumisviise ja suunab õpilasi sellekohast infot hankima.
Suhtluspädevuse arengut soodustab spordi- ja liikumisalase oskussõnavara kasutamine, sõnaline eneseväljendusoskus ning teabe- ja tarbetekstide lugemine/mõistmine.
Sporditehniliste oskuste analüüs, kehalise töövõime näitajate ja sporditulemuste dünaamika
selgitamine eeldavad õpilaselt matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamise oskust ning toetavad matemaatikapädevuse kujunemist.
Ettevõtlikkuspädevuse arengut soodustab oskus näha probleeme ja leida neile lahendusi; püstitada eesmärke, genereerida ideid ning sobivaid vahendeid ning meetodeid kasutades leida teostusviise.

Kehalises kasvatuses õpib õpilane analüüsima oma tervislikku seisukorda ja töövõimet, kavandama ja realiseerima tegevusi tervise tugevdamiseks ja töövõime parandamiseks. Sportlikus tegevuses aset leidev koostöö õpetab õpilast arukaid riske võttes toime tulema.

Lõiming

Emakeelepädevust kujundatakse kehalises kasvatuses teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse kaudu.
Õpilaste võõrkeeltepädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevatest võõrkeelsetest teabeallikatest vajaliku info leidmine. Eri spordialades/liikumisviisides kasutatakse võõrsõnu ja mõisteid, mille tähendust on vaja selgitada.
Loodusteaduslikku pädevust toetab kehalises kasvatuses keskkonna väärtustamine liikumisel/
sportimisel. Kehalise kasvatuse kaudu kinnistuvad inimeseõpetuses, bioloogias, geograafias ja
füüsikas omandatud teadmised ja oskused.
Sotsiaalne pädevus on tihedalt seotud inimeseõpetuse, ajaloo, ühiskonnaõpetusega. Kehaline
kasvatus õpetab õpilast tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemisel.
Koolis omandatud teadmised ja oskused võimaldavad õpilasel kavandada ja korraldada enda
liikumisharrastust.
Kunstipädevuse arengut kindlustab õpilase suutlikkus seostada muusikat ja liikumist, väljendada end loominguliselt liikumisega muusika saatel. Kunstipädevuse kujunemist toetavad spordialade/ liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitlus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi, uurimistulemuste vormistamine ja esitlemine, liikumis- ja spordiürituste külastamine jms, samuti oskus märgata ilu liikumises ja enda ümber.

Läbivad teemad

Läbivat teemat „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" toetatakse kehalises kasvatuses õpilaste innustamisega olema terve, omandama järjepidevalt uusi liikumisalaseid teadmisi ja oskusi ning tugevdama oma tervist ja parandama töövõimet. Võimekuse ja sügavama huvi ilmnemisel spordi ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilast tema tulevase kutsevaliku tegemisel, tema karjääri kujundamisel.
Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng" käsitlemist toetatakse kehalises kasvatuses
kohustuslike ja valikkursuste raames. Looduses harrastatavate spordialade õppekorraldus väärtustab keskkonda ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumise harrastajaks.
Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus" kaudu toetatakse õpilaste soovi tunnivälise

liikumisharrastuse kaudu organiseerida ja viia läbi spordi- ja liikumisüritusi ning osaleda neis;
suunatakse õpilaste juhendamisel tegutsevate liikumis- ja treeningrühmade tegevust.
Läbiva teema „Kultuuriline identiteet" raames hoiab õpilane end kursis toimuvate spordivõistluste ja tantsuüritustega, kehakultuuri arenguloogа Eestis ja maailmas ning mõistab Eesti sportlaste eduka esinemise tähtsust tippspordis rahvusliku identiteedi kandjana. Õpilane õpib hindama Eesti tantsu, tunnetab oma kuuluvust eesti kultuuri keskkonda, austab oma rahva kultuuri ja väärtustab noorte ja üldtantsupidude traditsiooni Eesti kultuuripildis ning UNESCO maailmapärandi nimekirjas.
Teema „Teabekeskkond" kaudu suunatakse õpilast leidma, koguma ja analüüsima oma tervise
hoidmiseks/tugevdamiseks, iseseisva spordi- ja liikumisharrastuse kujundamiseks ja teadlikuks treenimiseks vajalikku infot. Õpilases tekitatakse huvi jälgida erinevaid infokanaleid, mille kaudu saab olla kursis spordi- ja tantsusündmustega.
Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon" rakendused seostuvad kehaliste võimete näitajaid puudutavate materjalide kogumise, analüüsimise, võrdlemise ja järelduste tegemisega, et selle kaudu leida õpilase arenguks sobivaid nüüdisaegseid lahendusi ja vahendeid.
Läbiva teema „Tervis ja ohutus" puhul on kehalisel kasvatusel kanda oluline osa. Tervislikuks
eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist ning õpilase väärtushinnangute kujunemist toetatakse kohustuslike kursuste ning tunnivälise tegevuse kaudu. Kehaline tegevus toimub tervislikus ja turvalises õpikeskkonnas. Nimetatud teema võimaldab õpilasel mõista kehalise aktiivsuse (liikumise/sportimise) tähtsust tervisele ja kujundada oma liikumisharrastust.
Läbiv teema „Väärtused ja kõlblus" seostub spordis ausa mängu põhimõtete järgimisega kehalises kasvatuses ning tunnivälises tegevuses. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja järgimine igapäevaelus toetab kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

KEHALINE KASVATUS

Õppe-kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kehalise kasvatusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb liikumisest rõõmu ja on kehaliselt aktiivne, soovib olla terve ning kehaliselt vormis;
2) mõistab regulaarse kehalise aktiivsuse mõju ja rakendab seda oma tervise tugevdamiseks;
3) arendab oma liikumisoskusi ja omab valmisolekut õppida uusi spordi- ja liikumisalasid;
4) järgib kehalisel tegevusel ohutus- ja hügieeninõudeid, teab, kuidas käituda
5) liikumisel/sportimisel esineda võivate õnnetusjuhtumite korral;
6) jälgib oma kehalise vormisoleku taset ning oskab oma töövõimet regulaarse treeningu abil parandada;

7) on vastutustundlik, koostööaldis, kaaslasi austav, neid abistav ja nendega arvestav;
8) väärtustab kehakultuuri rahvusliku ja rahvusvahelise kultuuri osana.

Õppeaine kirjeldus

Gümnaasiumi kehalises kasvatuses toimub põhikoolis omandatud teadmiste ja oskuste süvendamine ja täiendamine. Õppesisu konkretiseerimisel, õppemeetodite ja -vormide valikul lähtutakse vajadusest suunata õpilast tema elukestva liikumisharrastuse kujunemisel.

Kehalise kasvatuse tundides omandatud teadmiste, oskuste ja kogemustega soodustatakse õpilasele sobiva liikumisharrastuse leidmist ning luuakse valmidus jälgida oma kehalise vormisoleku tase ja oskus seda arendada.

Kehalise kasvatuse kohustuslike kursuste raames õpetatakse võimlemist, kergejõustikku, sportmänge (korv-, võrk- ja jalgpall – koolil on kohustus õpetada neist kahte), tantsulist liikumist, orienteerumist ja talialasid (suusatamine ja uisutamine – koolil on kohustus õpetada neist ühte).

Teadmisi liikumisest/spordist ja nendega tegelemisest, sh spordiajaloost, liikumiskultuurist,

liikumisharrastuse kavandamisest, enesekontrollist jms edastatakse praktilistes tundides tegevuse käigus ja õpilasi iseseisvale (tunnivälisele) õppele suunates.

Kehalise kasvatuse ainekavas kohustuslikele kursustele kavandatud õpitulemused ja õppesisu on saavutatav 70–80% ulatuses õppeks ettenähtud tundide arvuga.

20–30% ulatuses on koolil võimalus tegeleda ainekavva mittekuuluvate spordi- ja/või liikumisalade (nt ujumine, erinevad sportmängud – käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jms) õpetamisega, ainekavva kuuluvate põhialade oskuste kinnistamisega ja/või nende süvendatud õppega. Koolidel on võimalus vaba ressursi arvel korraldada kehalise kasvatuse tundides läbiviidavat õpet, lähtudes õpilaste huvidest, kooli ja/või paikkondlikest spordi- ja liikumisharrastuse traditsioonidest ning olemasolevatest sportimistingimustest.

Tantsuline liikumine võib olla integreeritud kehalise kasvatuse tundides teiste spordi- ja liikumisviisidega.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpuks õpilane:

1) mõistab regulaarse kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele ning tegeleb regulaarselt kehaliste harjutustega;
2) on teadlik tervise ja kehalise aktiivsuse seosest ning kehalise koormuse mõjust organismis toimuvatele muutustele;
3) leiab seoseid isikliku tervisliku seisundi ja kehalise aktiivsuse vahel;
4) omandab ainekavva kuuluvate liikumisviiside ja spordialade tehnika, suudab hinnata oma oskuste taset ja teab, kuidas seda täiustada ning uusi oskusi omandada;
5) järgib liikumisel/sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid;
6) teab, kuidas toimida sagedamini tekkida võivate õnnetusjuhtumite ja traumade korral;

7) suhtub hoolivalt keskkonda, harjutuspaikadesse ja inventari;
8) hindab ausa mängu põhimõtteid ja järgib neid, austab oma kaaslasi, teeb koostööd täites nii liidri kui ka alluva rolli; kehaliste harjutuste sooritamisel abistab, julgestab ja juhendab oma kaaslasi;
9) analüüsib oma kehaliste võimete taset; leiab endale sobiva liikumisharrastuse ja tegutseb kehalise vormisoleku nimel;
10) tunneb rahvuslikku ja rahvusvahelist liikumiskultuuri: omab teadmisi õpitud spordi- ja
11) liikumisalade ajaloost, tähtsamatest võistlustest ning tuntumatest sportlastest Eestis ja maailmas.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõiminguid teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad
5) individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
6) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
7) laiendatakse õpikeskkonda: looduskeskkond, kooliõu jne;
8) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine jne.

Gümnaasiumi õppetegevused on:

1) organiseeritud ja iseseisev praktiline harjutamine;
2) kontrollharjutuste sooritamine ja oma kehaliste võimete kontrollimine ning tulemustele hinnangu andmine;
3) oma ja kaaslaste tegevuse/soorituse kommenteerimine;
4) sõnalised aruanded;
5) vestlused;
6) liikumis-, spordi- ja terviseteemaliste materjalide lugemine ning loetu analüüsimine;
7) spordivõistlustel ja/või liikumisüritustel käimine, neist osavõtt võistleja, osaleja või abilisena;
8) spordi- ja/või liikumisürituste jälgimine erinevate meediakanalite vahendusel

Füüsiline õpikeskkond

Ainekavakohase õppetegevuste läbiviimiseks:

1. korraldab kool noormeeste ja neidude kehalise kasvatuse tunnid eraldi;

2. korraldab kool õppe spordirajatistes (võimla, staadion, ruum aeroobika- ja tantsulise liikumise
3. tundide läbiviimiseks), kus on vajalik sisseseade ainekavakohasteks õppetegevusteks;
4. on uisuväljaku, terviseraja kasutamise võimalus;
5. on olemas rõivistud ja pesemisruumid;

Hindamine

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist

Kehalise kasvatuse hindamisel lähtutakse õppeaine eesmärkidest ja saavutatud õpitulemustest.

Hindamine annab tagasisidet õpilase aktiivsuse (töökuse), püüdlikkuse ja arengu kohta. Kehalises kasvatuses hinnatakse õpilase teadmisi, liigutusoskusi ja kehalist võimekust. Hindamise objekte (millised tegevused, oskused, teadmised) ja hindamisaspekte (mida millegi puhul vaadeldakse/mõõdetakse/võrreldakse) selgitab õpilastele õpetaja õppeprotsessi algul.

Õpitulemustena esitatud liigutusoskuste hindamisel arvestatakse nii saavutatud taset kui ka õpilase poolt tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud tööd. Oskuste taset hinnatakse kontrollharjutuse soorituse põhjal.

Kehalistele võimetele hinnangu andmisel arvestatakse õpilase arengut (muutused võrreldes

varasemate sooritustega) ning tema tehtud tööd tulemuse saavutamise nimel. Kehalisele

võimekusele hinnangu andmisel on soovitav rakendada õpilasepoolset enesehindamist. Õpilase teadmistele hinnangu andmisel arvestatakse õpilase võimet rakendada omandatud teadmisi reaalses praktilises tegevuses. Teadmiste hindamise vormidena kasutatakse ka suulist või kirjalikku küsitlust, liikumise või sporditeemalise ettekande ja/või kehalise kasvatuse õpimapi koostamist/esitamist, treeningpäeviku pidamist ja analüüsi jms. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Kehalise ja sportimisaktiivsuse hindamisel arvestatakse õpilase aktiivsust (osavõtt, kaasatöötamine, nõuete/reeglite järgimine, koostööoskused jms) kehalise kasvatuse tundides, regulaarset treenimist (nii iseseisva kui ka organiseeritud liikumisharrastuse kujul), võistlustest ja spordiüritustest osavõttu ja/või nende korraldamist jms.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilaste hindamisel arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatuse tundidest (raviarsti määratud kehaliste harjutuste sooritamine, kehalise kasvatuse õpetaja antud ülesannete täitmine jms). Ainekavva kuuluvatest õpitulemustest saab hinnata õpitavate spordialadega seotud teadmiste omandamist. Praktiliste oskuste hindamisel lähtutakse konkreetse õpilase tervislikust seisundist – hinnatakse erivajadustega õpilasele lubatud kontrollharjutusi või nende lihtsustatud variante, spordiala tehnikaelementide sooritust vms.

Juhul, kui õpilase tervislik seisund ei võimalda kehalise kasvatuse ainekava täita, koostab õpetaja talle raviarsti ettekirjutuse alusel individuaalse ainekava, milles fikseeritakse õppe eesmärk, õppesisu, õpitulemused ja nende hindamise vormid

Õppesisu ja õpitulemused gümnaasiumi tütarlastel.

1. kursus 35 tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
Vastavate teadmiste edasiandmine toimub läbi kõigi viie kohustusliku kursuse!
Õpitulemused
Kursuste lõpul õpilane:

1) selgitab kehalise aktiivsuse mõju organismile ja kehalisest koormusest tingitud muutusi organismis;
2) oskab valida endale iseseisvaks harrastamiseks sobiva liikumis- ja/või spordiala;
3) kasutades seda ohutult oma kehalise vormisoleku parandamiseks ning töövõime tõstmiseks;
4) oskab kasutada tulemuslikult enesekontrollivõtteid;
5) oskab kavandada iseseisvat treeningut;
6) omab ülevaadet õpitud spordi- ja liikumisalade ajaloost ja tähtsamatest võistlustest Eestis ning maailmas, nimetab tuntumaid sportlasi;
7) tunneb õpitud spordi- ja liikumisalade olulisemaid võistlusmäärusi ja omab ülevaadet
8) kohtunikutegevusest.

Õppesisu
Teadmised kehalise aktiivsuse mõjust inimese tervisele; kehalise koormuse mõjust organismile.
Sportimise/liikumise iseseisvaks harrastamiseks vajalikud teadmised: ala valiku põhimõtted,
treeningu põhiprintsiibid, vahendid, meetodid ja vormid.
Enesekontroll iseseisval treeningul. Oma treenituse hindamine.
Hügieeni- ja ohutusnõuded erinevate liikumis- ja spordialadega tegelemisel. Traumade vältimine.
Esmaabi enimlevinud traumade korral.
Teadmised õpitud spordialade ajaloost, suurvõistlustest ja parimatest sportlastest.
Sporti ja sportimist reglementeerivad dokumendid („Spordiseadus”, spordieetika koodeks jms)
Erinevate spordialade võistlusmäärused. Kohtunikutegevus erinevatel spordialadel. Lihtsa
võistlusprotokolli täitmine.

B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 1000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat (3kg)

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugushüpe. Kuulitõuge.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused
1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) teeb kaasa maastikumängus (koolilaagris).

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs. Orienteerumisradade läbimine: suund-, valikorienteerumine, orienteerumis-matkamine. Orienteerumine liikumisharrastusena.

D. Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kasutab eneseväljenduseks erinevaid tantsutehnikaid ja -stiile;
2) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.
3) osaleb omaloomingulise tantsukava koostamisel ja esineb kavaga kooli tantsuvõistlusel

Õppesisu
Rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis
ja UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirjas.
Tempode ja rütmide eristamine (polka, valss; mõisted, võtted ja sammud.)
Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine. Kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine
kontakttantsu, *jazz* tantsu jt nüüdisaegsete tantsutehnikate ja -stiilide kaudu.

2. kursus 35 tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Võimlemine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab õpitud elementidest harjutuskombinatsioonid iluvõimlemises hüpitsaga, akrobaatikas, poomil (T), kangil (P) ja toenghüppe;
2) julgestab ja abistab kaasõpilasi harjutuste sooritamisel.

Õppesisu
Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.
Harjutused akrobaatikas, Toenghüpe. Iluvõimlemise kombinatsioon

vahendiga. Aeroobika erinevate stiilide tutvustamine.
Riist- ja iluvõimlemise harjutuste lihtsustatud hindamine tunnis ja kooli võistlustel.

C. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib cooperi testi
3) sooritab kaugushüppe täishoolt tõukega pakult
4) valdab kuulitõuke tehnikat (3kg)

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Odaviske tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

D. Sportmängud
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) mängib võistlusmääruste kohaselt korvpalli ja võrkpalli
2) sooritab sportmängudes kooli koostatud kontrollharjutuse põhikoolis ja gümnaasiumis õpitud tehnika elementidest.
3) võrkpallis ülalt-sööt hüppelt ette ja taha, altsööt.
4) korvpallis kombinatsioon (põrgatus-sööt- liikumiselt palli püüdmine ja pealevise)

Õppesisu
Korvpall. Sööt ja lõige rünnakul. Katted. Mees-mehe ja maa-ala kaitse. Korvpallitehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Tänavakorvpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus korvpallis. Korvpall kui liikumisharrastus.
Võrkpall. Suunatud palling ja pallingu vastuvõtt. Ülalt sööt hüppelt ette ja taha. Blokeerimine. Pettelöögid. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Rannavõrkpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus võrkpallis. Võrkpall kui liikumisharrastus.
Jalgpall.
Mängu taktika. Rannajalgpalli tutvustamine. Jalgpall kui liikumisharrastus.
Pesapall , saalihoki, sulgpall.
Mängu taktika, reeglid. Tutvustamine liikumisharrastusena.

F. Talialad
Uisutamine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) läbib uisutades 2 km distantsi;
2) valdab erinevate sõiduviiside tehnikat.
3) valdab pidurdamistehnikaid uiskudega

Õppesisu
Uisutamistehnika täiustamine. Kestvusuisutamine. Kehaliste võimete arendamine uisutades.
Uisutamisalased rahvaspordiüritused.

3.kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 1000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Kettaheite tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused
1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) teeb kaasa maastikumängu (koolilaagris)

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs.
Orienteerumisradade läbimine: suund-, valikorienteerumine, orienteerumis-matkamine.
Orienteerumine liikumisharrastusena

D. Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tantsib ja analüüsib standard-tantse ning teiste rahvaste seltskonnatantse.

2) kasutab eneseväljenduseks erinevaid tantsutehnikaid ja -stiile;
3) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.
4) osaleb omaloomingulise tantsukava koostamisel ja esineb kavaga kooli tantsuvõistlusel

Õppesisu

Eesti pärimus- ja autoritantsud, rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis ja UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirjas. Tempode ja rütmide eristamine (polka, reinlender, labajalavalss, rahvalik valss, standardtantsud, teiste rahvaste seltskonnatantsud); mõisted, võtted ja sammud. Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine. Kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine
kontakttantsu, *jazz* jt nüüdisaegsete tantsutehnikate ja -stiilide kaudu.

4. kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist.
B. Võimlemine
Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) sooritab õpitud elementidest harjutuskombinatsioonid iluvõimlemises rõngaga , akrobaatikas, poomil (T), kangil (P) ja toenghüppe;
2) julgestab ja abistab kaasõpilasi harjutuste sooritamisel.

Õppesisu

Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele. Harjutused akrobaatikas. Toenghüpe. Iluvõimlemise kombinatsioon vahendiga. Aeroobika erinevate stiilide tutvustamine. Riist- ja iluvõimlemise harjutuste lihtsustatud hindamine tunnis ja kooli võistlustel.

C. Kergejõustik
Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib cooperi testi
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu

Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugushüpe. Kuulitõuge. Odaviske ja kettaheite tehnika tutvustamine. Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

D. Sportmängud
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) mängib võistlusmääruste kohaselt kahte sportmängu;
2) sooritab sportmängudes kooli koostatud kontrollharjutuse põhikoolis ja gümnaasiumis õpitud tehnika elementidest.
3) korvpall: mees-mees ja maa-ala kaitse kasutamine
4) võrkpall: suunatud palling ja pallingu vastuvõtt.

Õppesisu
Korvpall. Sööt ja lõige rünnakul. Katted. Mees-mehe ja maa-ala kaitse. Korvpallitehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Tänavakorvpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus korvpallis. Korvpall kui liikumisharrastus.
Võrkpall. Suunatud palling ja pallingu vastuvõtt. Ülalt sööt hüppelt ette ja taha. Blokeerimine. Pettelöögid. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Rannavõrkpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus võrkpallis. Võrkpall kui liikumisharrastus.
Jalgpall.
Mängu taktika. Rannajalgpalli tutvustamine. Jalgpall kui liikumisharrastus.

Pesapall , saalihoki, sulgpall.
Mängu taktika, põhireeglid. Tutvustamine liikumisharrastusena.

F. Talialad
Uisutamine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) läbib uisutades 2 km distantsi;
2) valdab erinevate sõiduviiside tehnikat.
3) koostab kava erinevatest sõiduviisidest ja esitab selle

Õppesisu
Uisutamistehnika täiustamine. Kestvusuisutamine. Kehaliste võimete arendamine uisutades.
Uisutamisalased rahvaspordiüritused.

5. kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 1000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat

4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Odaviske ja kettaheite tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel ülelinnalistel ja vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused
1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) läbib maastikumängu (koolilaagris)

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs.
Orienteerumisradade läbimine: suund-, valik-, rattaorienteerumine (rattamatk) orienteerumis-matkamine. Orienteerumine liikumisharrastusena

D.Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tantsib ja analüüsib standard- ja ladinatantse ning teiste rahvaste seltskonnatantse;
2) kasutab eneseväljenduseks erinevaid tantsutehnikaid ja -stiile;
3) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.
4) osaleb omaloomingulise tantsukava koostamisel ja esineb kavaga kooli tantsuvõistlusel

Õppesisu
Eesti pärimus- ja autoritantsud, rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis
ja UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirjas.
Tempode ja rütmide eristamine (polka, reinlender, labajalavalss, rahvalik valss, standard- ja
ladinatantsud, teiste rahvaste seltskonnatantsud); mõisted, võtted ja sammud.
Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine. Kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine
kontakttantsu, *jazz* tantsu jt nüüdisaegsete tantsutehnikate ja -stiilide kaudu.

Õppesisu ja õpitulemused gümnaasiumi poistel

1. kursus 35 tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
Vastavate teadmiste edasiandmine toimub läbi kõigi viie kohustusliku kursuse!
Õpitulemused
Kursuste lõpul õpilane:

1) selgitab kehalise aktiivsuse mõju organismile ja kehalisest koormusest tingitud muutusi organismis;
2) oskab valida endale iseseisvaks harrastamiseks sobiva liikumis- ja/või spordiala;
3) kasutades seda ohutult oma kehalise vormisoleku parandamiseks ning töövõime tõstmiseks;
4) oskab kasutada tulemuslikult enesekontrollivõtteid;
5) oskab kavandada iseseisvat treeningut;
6) omab ülevaadet õpitud spordi- ja liikumisalade ajaloost ja tähtsamatest võistlustest Eestis ning maailmas, nimetab tuntumaid sportlasi;
7) tunneb õpitud spordi- ja liikumisalade olulisemaid võistlusmäärusi ja omab ülevaadet
8) kohtunikutegevusest.

Õppesisu
Teadmised kehalise aktiivsuse mõjust inimese tervisele; kehalise koormuse mõjust organismile.
Sportimise/liikumise iseseisvaks harrastamiseks vajalikud teadmised: ala valiku põhimõtted,
treeningu põhiprintsiibid, vahendid, meetodid ja vormid.
Enesekontroll iseseisval treeningul. Oma treenituse hindamine.
Hügieeni- ja ohutusnõuded erinevate liikumis- ja spordialadega tegelemisel. Traumade vältimine. Esmaabi enimlevinud traumade korral.
Teadmised õpitud spordialade ajaloost, suurvõistlustest ja parimatest sportlastest.
Sporti ja sportimist reglementeerivad dokumendid („Spordiseadus”, spordieetika koodeks jms)
Erinevate spordialade võistlusmäärused. Kohtunikutegevus erinevatel spordialadel. Lihtsa
võistlusprotokolli täitmine.

B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 2000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat (5kg)

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugushüpe. Kuulitõuge. Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks. Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused
1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) teeb kaasa maastikumängus (koolilaagris).

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs. Orienteerumisradade läbimine: suund-, valikorienteerumine, orienteerumis-matkamine. Orienteerumine liikumisharrastusena.

D. Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) kasutab eneseväljenduseks erinevaid tantsutehnikaid ja -stiile;
2) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.

Õppesisu
Rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis
Tempode ja rütmide eristamine (polka, valss; mõisted, võtted ja sammud.)

2. kursus 35 tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Võimlemine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab õpitud elementidest harjutuskombinatsioonid, akrobaatikas, rööbaspuudel, kangil (P) ja toenghüppe; ronimine köiel.
2) julgestab ja abistab kaasõpilasi harjutuste sooritamisel.

Õppesisu
Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.
Harjutused akrobaatikas, Toenghüpe. Riistvõimlemise harjutuste lihtsustatud hindamine tunnis ja kooli võistlustel.

C. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;

2) läbib cooperi testi
3) sooritab kaugushüppe täishoolt tõukega pakult
4) valdab kuulitõuke tehnikat (5kg)

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Odaviske tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

D. Sportmängud
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) mängib võistlusmääruste kohaselt korvpalli ja võrkpalli
2) sooritab sportmängudes kooli koostatud kontrollharjutuse põhikoolis ja gümnaasiumis õpitud tehnika elementidest.
3) võrkpallis ülalt-sööt hüppelt ette ja taha, altsööt.
4) korvpallis kombinatsioon (põrgatus-sööt- liikumiselt palli püüdmine ja pealevise)

Õppesisu
Korvpall. Sööt ja lõige rünnakul. Katted. Mees-mehe ja maa-ala kaitse. Korvpallitehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Tänavakorvpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus korvpallis. Korvpall kui liikumisharrastus.
Võrkpall. Suunatud palling ja pallingu vastuvõtt. Ülalt sööt hüppelt ette ja taha. Blokeerimine.
Pettelöögid. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu.
Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Rannavõrkpalli
tutvustamine. Kohtunikutegevus võrkpallis. Võrkpall kui liikumisharrastus.
Jalgpall.
Mängu taktika. Rannajalgpalli tutvustamine. Jalgpall kui liikumisharrastus.
Pesapall, saalihoki, sulgpall.
Mängu taktika, reeglid. Tutvustamine liikumisharrastusena.

F. Talialad
Uisutamine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) läbib uisutades 2 km distantsi;
2) valdab erinevate sõiduviiside tehnikat.

3) valdab pidurdamistehnikaid uiskudega

Õppesisu
Uisutamistehnika täiustamine. Kestvusuisutamine. Kehaliste võimete arendamine uisutades.
Uisutamisalased rahvaspordiüritused.

3.kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 2000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Kettaheite tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel, ülelinnalistel ja ka vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused
1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) teeb kaasa maastikumängu (koolilaagris)

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs.
Orienteerumisradade läbimine: suund-, valikorienteerumine, orienteerumis-matkamine.
Orienteerumine liikumisharrastusena

D. Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tantsib ja analüüsib standard-tantse ning teiste rahvaste seltskonnatantse.
2) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.

Õppesisu
Eesti pärimus- ja autoritantsud, rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis ja UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirjas.

Tempode ja rütmide eristamine (polka, reinlender, labajalavalss, rahvalik valss, standardtantsud, teiste rahvaste seltskonnatantsud); mõisted, võtted ja sammud.

4. kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist.
B. Võimlemine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab õpitud elementidest harjutuskombinatsioonid akrobaatikas, kangil (P) ja toenghüppes ja rööbaspuudel.
2) julgestab ja abistab kaasõpilasi harjutuste sooritamisel.

Õppesisu
Jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.
Harjutused akrobaatikas. Toenghüpe.
Riistvõimlemise harjutuste lihtsustatud hindamine tunnis ja kooli võistlustel.

C. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib cooperi testi
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks.
Kaugushüpe. Kuulitõuge. Odaviske ja kettaheite tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.
Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

D. Sportmängud
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) mängib võistlusmääruste kohaselt kahte sportmängu;
2) sooritab sportmängudes kooli koostatud kontrollharjutuse põhikoolis ja gümnaasiumis õpitud tehnika elementidest.
3) korvpall: mees-mees ja maa-ala kaitse kasutamine
4) võrkpall: suunatud palling ja pallingu vastuvõtt.

Õppesisu
Korvpall. Sööt ja lõige rünnakul. Katted. Mees-mehe ja maa-ala kaitse. Korvpallitehnika

täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Tänavakorvpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus korvpallis. Korvpall kui liikumisharrastus.
Võrkpall. Suunatud palling ja pallingu vastuvõtt. Ülalt sööt hüppelt ette ja taha. Blokeerimine. Pettelöögid. Tehnika täiustamine erinevate kombinatsioonide ja mänguliste situatsioonide kaudu. Õpitud tehnikaelementide kasutamine mängus. Ründe- ja kaitsemängu taktika. Rannavõrkpalli tutvustamine. Kohtunikutegevus võrkpallis. Võrkpall kui liikumisharrastus.
Jalgpall.
Mängu taktika. Rannajalgpalli tutvustamine. Jalgpall kui liikumisharrastus.

Pesapall , saalihoki, sulgpall.
Mängu taktika, põhireeglid. Tutvustamine liikumisharrastusena.

F. Talialad
Uisutamine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) läbib uisutades 2 km distantsi;
2) valdab erinevate sõiduviiside tehnikat.
3) koostab kava erinevatest sõiduviisidest ja esitab selle

Õppesisu
Uisutamistehnika täiustamine. Kestvusuisutamine. Kehaliste võimete arendamine uisutades.
Uisutamisalased rahvaspordiüritused.

5. kursus 35tundi

A. Teadmised liikumisest ja spordist
B. Kergejõustik
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) sooritab kiirjooksu stardikäsklustega;
2) läbib järjest joostes 2000 meetrit.
3) valdab kaugushüppe tehnikat
4) valdab kuulitõuke tehnikat

Õppesisu
Kergejõustikualade tehnika täiustamine ja kinnistamine. Kiir- ja kestvusjooks. Kaugus- ja/või
kõrgushüpe. Kuulitõuge. Odaviske ja kettaheite tehnika tutvustamine.
Kergejõustikualade kasutamine kehaliste võimete (vastupidavus, jõud, kiirus) arendamiseks.

Valmistumine kergejõustikuvõistluseks ja osalemine koolivõistlusel ülelinnalistel ja vabariiklikel võistlustel. Kohtunikutegevus kergejõustikus.

C. Orienteerumine
Õpitulemused

1) Kursuse lõpul läbib õpilane kaardi ja kompassiga harjutus- ja/või võistlusraja.
2) läbib maastikumängu (koolilaagris)

Õppesisu
Erineva raskusastmega orienteerumisradade ja maastike läbimine. Läbitud raja analüüs. Orienteerumisradade läbimine: suund-, valik-, rattaorienteerumine (rattamatk) orienteerumis-matkamine. Orienteerumine liikumisharrastusena

D.Tantsuline liikumine
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) tantsib ja analüüsib standard- ja ladinatantse ning teiste rahvaste seltskonnatantse;
2) hindab tantsulist liikumist kui elukestvat tervislikku harrastust.

Õppesisu
Eesti pärimus- ja autoritantsud, rahvatantsude liigid. Tantsupidude traditsioon Eesti kultuuripildis ja UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirjas. Tempode ja rütmide eristamine (polka, reinlender, labajalavalss, rahvalik valss, standard- ja ladinatantsud, teiste rahvaste seltskonnatantsud); mõisted, võtted ja sammud.

Valikaine „LADINA KEEL“

LADINA KEEL HUMANITAARAINETE ÕPPESUUNALE

1.1. Üldalused

1.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ladina keele õpetusega taotletakse, et õpilane

a) mõistab ladina keele ja antiikkultuuri olulisust tänapäeva Euroopa kultuuride ja keelte lähtepunktina
b) seostab erinevaid Euroopa kultuuri ja ajalugu käsitlevaid õppeaineid nagu kirjandus, ajalugu, filosoofia, kunst, muusika jt.
c) omandab oskuse leida seoseid paljude sõnade, väljendite ja kommete tänapäevase kuju ja päritolu vahel
d) mõistab ja suudab üldistada keelte üldist ülesehitust ning leida sarnasusi ja erinevusi emakeele ja õpitavate võõrkeelte vahel
e) tunneb olulisemaid ladinakeelseid originaaltekste olles lugenud tekstinäiteid ja uurinud tekstide saamislugu

1.1.2. Õppeaine kirjeldus

Õppeaine koostisosad on:

a) ladina keele grammatikasüsteemi põhimõtete omandamine ja teadmiste lõimimine teiste võõrkeeltega
b) ladina keelest pärinevate võõrsõnade äratundmine ja mõistmine eesti ja inglise keeles
c) tutvumine antiikkultuuri ja –mütoloogiaga ning selle seostamine tänapäeva kultuuri ja traditsioonidega
d) tutvumine olulisemate ladinakeelsete originaaltekstide, nende autoritega ja mõjuga Euroopa kirjandusele ja keeltele

Õppeaine maht on 4 kursust (4 x 35 tundi), neist I lõpeb kirjaliku arvestusega ja IV ladina keele ja antiikkultuuri suulise kompleksamiga.

1.1.3. Gümnaasiumi õpitulemused:

Gümnaasiumi lõpetaja

a) omab ettekujutust ladina keele grammatilisest ülesehitusest ja suudab seda võrrelda teiste õpitud võõrkeeltega
b) oskab ära tunda ja analüüsida ladina päritoluga võõrsõnu eesti ja inglise keeles
c) mõistab erinevate kultuurinähtuste ja traditsioonide seost ladina keele ja antiikkultuuriga
d) mõistab ladinakeelsete autorite ja tekstide mõju ja tähendust Euroopa kultuuriruumis

1.1.4. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades

a) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest, erilise tähendusega on ladina keele õpetuses lõiming teiste seostuvate õppeainetega
b) rakendatakse nii individuaal- kui rühmatööd, et toetada õpilase kujunemist aktiivseks ja iseseisvaks õppijaks, kes oskab kasutada ja väärtustada koostööd
c) rakendatakse traditsiooniliste õppematerjalide kõrval võimalikult enam ka infotehnoloogia võimalusi, eeskätt vajaliku info otsimise oskuste arendamiseks

Gümnaasiumi õppetegevused on

a) tekstide lugemine ja tõlkimine ning teemakohaste harjutuste lahendamine
b) sõnavara omandamine ja seostamine teiste keelte sõnavaraga
c) antiikkultuuriga seostuvate kultuuriliste, filosoofiliste ja maailmavaateliste teemade arutelu
d) teemakohase info otsing kirjandusallikatest ja internetist

1.1.5. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest, kooli hindamisjuhendist ning kujundava hindamise põhimõtetest. Lisaks oodatavate õpitulemuste saavutamisele hinnatakse ka õpilase iseseisvat tööd ning oskust lõimida ladina keeles omandatud teadmisi teiste õppeainetega.

I kursus lõpeb kirjaliku arvestustööga, teisi kursusi hinnatakse jooksvate hinnete põhjal. Humanitaarainete õppesuuna lõpetamiseks sooritab õpilane ladina keele ja antiikkultuuri kompleksekseksami.

1.2. I kursus „Ladina keel humanitaarsuunale I“

1.2.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Valdab esmast ladinakeelset sõnavara 200 sõna piires.
Oskab moodustada lihtsamaid lauseid kasutades preesensit, eessõnu ja sihitisekäänet.
Tunneb ladina keele ajalugu ja seoseid tänapäeva Euroopa keeltega.
Tunneb rooma kultuuripärandist isikunimede traditsiooni, numbrisüsteemi, kalendrit ja ajaarvamist ning oskab neid seostada tänapäevaga

1.2.2. Õppesisu

Grammatikateemade omandamine toimub vastavate õppetekstide ja grammatikaharjutuse abil individuaalse või rühmatööna: käändesüsteemi ülevaade ja võrdlus kaasaegsete keeltega (I-II käändkond), isikulised asesõnad, tegusõnade süsteemi ülevaade (I-IV pöördkond, ebareeglipärased sõnad *esse*, *ire* ja *posse*, preesens, imperfekt, infinitiiv, imperatiiv), eessõnad, lauseõpetus.
Kultuuri ja traditsioone puudutavate teemade õppemeetodiks on loengud ja iseseisvad infootsingud: isikunimed, numbrisüsteem, ajaarvamine, koolisüsteem, elamistingimused, religioon, ladina keele ajalugu.
Kursus lõpeb kirjaliku arvestusega.

1.3. II kursus „Ladina keel humanitaarsuunale II“

1.3.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Valdab esmast ladinakeelset sõnavara 400 sõna piires.
Oskab moodustada lihtsamaid lauseid kasutades olevikku, perfekti, eessõnu ja kõiki käändeid. Mõistab omadus- ja asesõnade ühildumise põhimõtteid ja nende erinevust eesti keele süsteemist.
Loob iga grammatikateema juures seoseid tänapäeva Euroopa keeltega.
Tunneb vähemalt 40 ladinakeelset mõttetera ja väljendit koos nende ajaloolis-kultuurilise tausta selgitusega.

1.3.2. Õppesisu

Grammatikateemade omandamine toimub vastavate õppetekstide ja grammatikaharjutuse abil individuaalse või rühmatööna: käändesüsteemi ülevaade ja võrdlus kaasaegsete keeltega (I-III käändkond), isikulised asesõnad, omadussõnad, tegusõnade süsteemi ülevaade (I-IV pöördkond, ebareeglipärased sõnad *esse*, *ire* ja *posse*, preesens, imperfekt, perfekt, infinitiiv, imperatiiv), eessõnad, lauseõpetus.
Kultuuri ja traditsioone puudutavate teemade õppemeetodiks on loengud ja iseseisvad infootsingud: tuntud väljendid ja mõtteterad ladina keeles.

1.4. III kursus „Ladina keel humanitaarsuunale III“

1.4.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

Oskab moodustada lihtsamaid lauseid kasutades preesensit, perfekti, eessõnu ja kõiki käändeid.
Mõistab omadus- ja asesõnade ühildumise põhimõtteid ja nende erinevust eesti keele süsteemist.
Oskab teisendada lauseid aktiivist passiivi ja vastupidi ning moodustada otsesest kõnest kaudset kõnet.
Tunneb põhilist uute sõnade tuletamise reeglistikku ladina keeles ja mõistab nende põhimõtete ülekandumist tänapäeva keeltesse. Oskab eesti ja inglise keeles eristada vähemalt 10 ladina algupära liidetega sõnade rühma.

Loob iga grammatikateema juures seoseid tänapäeva Euroopa keeltega.

1.4.2. Õppesisu

Grammatikateemade omandamine toimub vastavate õppetekstide ja grammatikaharjutuse abil individuaalse või rühmatööna: käändesüsteemi ülevaade ja võrdlus kaasaegsete keeltega (I-V käändkond), isikulised asesõnad, omadussõnad, tegusõnade süsteemi ülevaade (I-IV pöördkond, ebareeglipärased sõnad *esse*, *ire* ja *posse*, preesens, imperfekt, perfekt, infinitiiv, imperatiiv, akti, passiiv), eessõnad, lauseõpetus.

1.5. IV kursus „Ladina keel humanitaarsuunale IV“

1.5.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Tunneb olulisemate ladinakeelsete autorite Cicero, Caesari, Catulluse, Vergiliuse, Horatiuse, Titus Liviuse ja Apuleiuse ning tekstide Gaudeamus, Carmina Burana ja Uus Testament stiili, tähendust ja mõju Euroopa kultuuriruumis.
On võimeline kasutama ladina keele sõnastikke ja grammatikatabeleid ning orienteerub keele grammatikasüsteemi põhimõtetes ja terminites.

1.5.2. Õppesisu

Tekstinäidetega tutvumine toimub loenguvormis ja iseseisva tööna. Kursuse õppesisu on tihedalt lõimitud varem kirjanduse ja ajaloo kursustes omandatud antiikkultuuri teemade kordamisega.
Kursuse jooksul korratakse tekstinäidete abil üle ka kogu ladina keele grammatikasüsteem ning põhisõnavara.

LADINA KEEL SOTSIAALAINETE JA LOODUSAINETE SUUNALE

1.6. Üldalused

1.6.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ladina keele õpetusega taotletakse, et õpilane

a) mõistab ladina keele ja antiikkultuuri olulisust tänapäeva Euroopa kultuuride ja keelte lähtepunktina

b) seostab erinevaid Euroopa kultuuri ja ajalugu käsitlevaid õppeaineid nagu kirjandus, ajalugu, filosoofia, kunst, muusika jt.
c) omandab oskuse leida seoseid paljude sõnade, väljendite ja kommete tänapäevase kuju ja päritolu vahel
d) mõistab ja suudab üldistada keelte üldist ülesehitust ning leida sarnasusi ja erinevusi emakeele ja õpitavate võõrkeelte vahel

1.6.2. Õppeaine kirjeldus

Õppeaine koostisosad on:

e) ladina keele grammatikasüsteemi põhimõtete omandamine ja teadmiste lõimimine teiste võõrkeeltega
f) ladina keelest pärinevate võõrsõnade äratundmine ja mõistmine eesti ja inglise keeles
g) tutvumine antiikkultuuri ja –mütoloogiaga ning selle seostamine tänapäeva kultuuri ja traditsioonidega

Õppeaine maht on 2 kursust (2x35 tundi), neist I lõpeb kirjaliku arvestusega.

1.6.3. Gümnaasiumi õpitulemused:

Gümnaasiumi lõpetaja

e) omab ettekujutust ladina keele grammatilisest ülesehitusest ja suudab seda võrrelda teiste õpitud võõrkeeltega
f) oskab ära tunda ja analüüsida ladina päritoluga võõrsõnu eesti ja inglise keeles
g) mõistab erinevate kultuurinähtuste ja traditsioonide seost ladina keele ja antiikkultuuriga

1.6.4. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades

d) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest, erilise tähendusega on ladina keele õpetuses lõiming teiste seostuvate õppeainetega
e) rakendatakse nii individuaal- kui rühmatööd, et toetada õpilase kujunemist aktiivseks ja iseseisvaks õppijaks, kes oskab kasutada ja väärtustada koostööd
f) rakendatakse traditsiooniliste õppematerjalide kõrval võimalikult enam ka infotehnoloogia võimalusi, eeskätt vajaliku info otsimise oskuste arendamiseks

Gümnaasiumi õppetegevused on

e) tekstide lugemine ja tõlkimine ning teemakohaste harjutuste lahendamine
f) sõnavara omandamine ja seostamine teiste keelte sõnavaraga
g) antiikkultuuriga seostuvate kultuuriliste, filosoofiliste ja maailmavaateliste teemade arutelu
h) teemakohase info otsing kirjandusallikatest ja internetist

1.6.5. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest, kooli hindamisjuhendist ning kujundava hindamise põhimõtetest. Lisaks oodatavate õpitulemuste saavutamisele hinnatakse ka õpilase iseseisvat tööd ning oskust lõimida ladina keeles omandatud teadmisi teiste õppeainetega.

I kursus lõpeb kirjaliku arvestustööga, II kursust hinnatakse üksnes jooksvate hinnete põhjal.

1.7. I kursus „Ladina keel sotsiaalsuunale ja loodussuunale I“

1.7.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Valdab esmast ladinakeelset sõnavara 200 sõna piires.
Oskab moodustada lihtsamaid lauseid kasutades preesensit, eessõnu ja akusatiivi.
Tunneb ladina keele ajalugu ja seoseid tänapäeva Euroopa keeltega.
Tunneb rooma kultuuripärandist isikunimede traditsiooni, numbrisüsteemi, kalendrit ja ajaarvamist ning oskab neid seostada tänapäevaga

1.7.2. Õppesisu

Grammatikateemade omandamine toimub vastavate õppetekstide ja grammatikaharjutuse abil individuaalse või rühmatööna: käändesüsteemi ülevaade ja võrdlus kaasaegsete keeltega (I-II käändkond), isikulised asesõnad, tegusõnade süsteemi ülevaade (I-IV pöördkond, ebareeglipärased sõnad *esse, ire* ja *posse,* preesens, imperfekt, infinitiiv, imperatiiv), eessõnad, lauseõpetus.
Kultuuri ja traditsioone puudutavate teemade õppemeetodiks on loengud ja iseseisvad infootsingud: isikunimed, numbrisüsteem, ajaarvamine, koolisüsteem, elamistingimused, religioon, ladina keele ajalugu.
Kursus lõpeb kirjaliku arvestusega.

1.8. II kursus „Ladina keel sotsiaalsuunale ja loodussuunale II“

1.8.1. Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Valdab esmast ladinakeelset sõnavara 400 sõna piires.
Oskab moodustada lihtsamaid lauseid kasutades preesensit, perfekti, eessõnu ja kõiki käändeid. Oskab teisendada lauseid aktiivist passiivi ja vastupidi. Mõistab omadus- ja asesõnade ühildumise põhimõtteid ja nende erinevust eesti keele süsteemist.
Loob iga grammatikateema juures seoseid tänapäeva Euroopa keeltega.
Tunneb vähemalt 40 ladinakeelset mõttetera ja väljendit koos nende ajaloolis-kultuurilise tausta selgitusega.

1.8.2. Õppesisu

Grammatikateemade omandamine toimub vastavate õppetekstide ja grammatikaharjutuse abil individuaalse või rühmatööna: käändesüsteemi ülevaade ja võrdlus kaasaegsete keeltega (I-III käändkond), isikulised asesõnad, omadussõnad, tegusõnade süsteemi ülevaade (I-IV pöördkond, ebareeglipärased sõnad *esse, ire* ja *posse,* preesens, imperfekt, perfekt, infinitiiv, imperatiiv), eessõnad, lauseõpetus.
Kultuuri ja traditsioone puudutavate teemade õppemeetodiks on loengud ja iseseisvad infootsingud: tuntud väljendid ja mõtteterad ladina keeles.

Valikaine „ETTEVÕTLUSÕPETUS“

Valikkursust õpetatakse RÕK 2023 „Ettevõtlusõpetuse“ valikainekava ja Junior Achievement Eesti Õpilasfirma tegevuspõhise programmi järgi, kujundades õpilaste üldpädevusi edukaks toimetulekuks tulevases tööelus. Õpilasfirma programmi sisu vastab gümnaasiumi praktilise töö koostamise nõuetele ja „Edu&Tegu“ programmis koostatud ettevõtluspädevuse mudelile.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ettevõtlusõpetuse kursusega taotletakse, et õpilane:

1) saab aru ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning vastastikustest seostest nii üksikisiku ja ettevõtjana;

2) omandab teadmisi ettevõtlusest, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning kujundab ettevõtlikku, keskkonda väärtustavat ning säästvat eluhoiakut, mis võimaldab tal olla ettevõtlik kodanik ja eetiline ettevõtja;

3) mõtestab ettevõtlus-, töö- ja karjäärivõimalusi, lähtudes enda huvidest, eesmärkidest, arengupotentsiaalist, oskustest ja keskkonnast, rakendades loovust, uuendusmeelsust ja riskijulgust;

4) analüüsib ettevõtete toimimist, mõistab üksikisiku, ettevõtete rolli ja vastutust jätkusuutliku arengu tagamisel.

Õppeaine kirjeldus

Õpe on üles ehitatud väikefirma tegutsemise põhimõtetele. Õppeteemade omandamiseks loovad õpilased oma firma, valivad toote või teenuse, jagavad ametid ja tööülesanded. Alustamisel koostatakse äriplaan, mida tegevuse käigus järgitakse. Õpilased toodavad ja müüvad oma tooteid või osutavad teenuseid. Õppeperioodi lõpus Õpilasfirma tegevus lõpetatakse. Kursuse maht on 35 tundi.

Programmi käigus omandatakse Õpilasfirma juhtimise ja meeskonnatöö oskusi. Aktsionäri või juhina osaletakse otsuste vastuvõtmises. Õpilasfirma töötajad teenivad palka tootjate, müüjate või juhtidena. Kogu tegevuse vältel peetakse finantsarvestust ja tegevuse lõpetamisel koostatakse aastaaruanne.

Õpilasfirma tegevuse etapid:

1) Õpilasfirma loomine- ideest registreerimiseni JA Eestis
2) Õpilasfirma äriplaani koostamine
3) Õpilasfirma tegutsemine tootmisest müümiseni või teenuse osutamiseni
4) Õpilasfirma lõpetamine

Õpitulemused
Kursuse läbinud õpilane:
1) mõistab, analüüsib ja hindab erisuguseid võimalusi ettevõtluseks;
2) on ettevõtlik ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid;
3) teab, mida teha oma ettevõtte asutamiseks ja juhtimiseks;
4) suhtub positiivselt ettevõtlusesse ning oskab hinnata endas ettevõtjale vajalikke omadusi ja neid arendada;
5) saab aru turgude toimimisest ja kavandab turundusstrateegia;
6) koostab lihtsa ärimudeli, hindab vajalikke ressursse ja kavandab nende kasutamist;
7) mõistab ja selgitab majandusringlust ja maksusüsteemi, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Õppesisu
Ettevõtluskeskkond (5 tundi)
Ettevõtlikkus ja ettevõtlus; ettevõte, ettevõtja roll ja vastutus; ettevõtluskeskkond, ettevõtluse võimalused ja riskid; äriidee ja selle kavandamine, rühmatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine); ettevõtluse rolli ja olulisuse mõtestamine ühiskonna toimimisel.
Põhimõisted: Ettevõtlikkus, ettevõtlus, äriidee, tööandja, ettevõtluskeskkond, SWOT analüüs
Ettevõtte alustamine (9 tundi)
Ettevõtlusvormid, ärimudeli või äriplaani koostamine ja analüüsimine, ettevõtte asutamise tingimused ettevõtte põhikirja jt asutamiseks vajalike dokumentide koostamine, ettevõtte tegevuse planeerimine, ressursid (tööjõud, tooraine, kapital), kasum, ettevõtte tasuvus ja selle hindamine enda ärimudelis.
Põhimõisted: Ettevõtluse põhivormid FIE, osaühing, aktsiaselts täis- ja usaldusühing, tulundusühistu, frantsiis, iduettevõte; MTÜ ja sihtasutus ettevõtluses; sotsiaalne ja vastutustundlik ettevõtlus, ringmajandus; algkapital, ressursid, investeerimine, ärimudel ja äriplaan, strateegiline juhtimine, missioon, visioon; väärtuspakkumine, ettevõtte tasuvus.
Turg ja turundus (10 tundi)
Nõudlus, pakkumine ja turu tasakaal, konkurents, turunduse eesmärgid ja -tegevused. Toote ja teenuse, tarbija ja turu analüüs, sihtrühma määratlemine ja turundustegevuste valimine. Konkurentsi analüüs ja turueeliste selgitamine. Turundusmeetmed ja reklaam. Ärieetika.
Põhimõisted: Turundus, müügistrateegia, reklaam, turu segmenteerimine, sihtrühm, digiturundus; nõudlus, pakkumine ja turu tasakaal, konkurents, bränd ja kaubamärk.
Finantsid (7 tundi)
Ärimudeli või Õpilasfirma tulude ja kulude arvestus, ressursside säästlik kasutus, püsi- ja muutuvkulud, omahind ja müügihind, töö tootlikkuse ja kvaliteedi tähtsus hinna kujunemisel; majandusarvestuse põhimõtted ja reguleerivad õigusaktid, eelarve, bilansi ja kasumiaruande koostamine.
Põhimõisted: Finantseerimine ja investeerimine, eelarve, püsi- ja muutuvkulud, omahind, tootlikkus, bilanss, aktiva, passiva, käive, maksud ja maksed.

Õppekeskkond

Õppekeskkond toetab kavandatavate õpiväljundite saavutamist, soodustab loovust ning kriitilise mõtlemise oskust, arendavate ülesannete lahendamist ja praktiliste tegevuste läbiviimist igapäevaeluga seostatult. Õpilaste teabe ja tehnoloogiapädevuse arendamiseks kasutatakse õppes tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi. Kool korraldab õpet vastavalt püstitatud eesmärkidele ning selleks valitud meetoditele.

Õpet viiakse läbi klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, kasutada internetiühendust ning näidata audiovisuaalset materjali. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet ja õppekäike väljaspool kooli (nt ettevõtetes, asutustes) ning erinevate elualade spetsialistide kaasamist õppe läbiviimisesse.

Hindamine

Valikaine õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas toodud hindamisalustest ja teistest hindamist reguleerivatest dokumentidest, sh kooli õppekavas sätestatud hindamisjuhendist. Õpitulemusi hinnatakse kujundavalt sõnaliste hinnangutega. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, loovus ja vormistamise korrektsus. Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Majandusõpetuse kursuse sooritamist hinnatakse arvestuslikult arvestatud või mittearvestatud.

Valikaine “MEEDIA”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane suudaks aru saada meedia kui neljanda võimu olulisest demokraatliku ühiskonna toimimisel ning sõnavabadusest (õigusest väljendada vabalt oma mõtteid) kui demokraatliku ühiskonna alustalast.
Meediaõpe on seostatav nii ühiskonnaõpetuses (kolm võimu ja ajakirjandus kui nende valvekoer) kui ka ajaloos õpituga (tsensuurist ja totalitaarsest ühiskonnast sõnavabaduseni ning ajakirjanduse osa Eesti Vabariigi taasloomises)
Õpilane mõistab (nii kommerts kui avalik-õigusliku) meedia toimemehhanisme, saab aru reklaami ning info erinevusest. Oskab aru saada uudiskriteeriumite olulisusest meedias ja sellest kuidas neid oma kasuks tööle panna. Oskab aru saada avaliku ja privaatse sfääri erinevusest (sotsiaalmeedias). Mõistab avalikkussuhete osakondade ning ajakirjandustöö erinevusi.

Kursuse lühikirjeldus
Meediakursus õpetab tundma ajakirjanduse rolli ühiskonnas, ajakirjaniku elukutset, meediamaastikku ning lihtsamaid ajakirjandusliku uudisvaliku põhimõtteid ning meediaalaseid käsitööoskusi nii meedia tootja kui tarbijana. Kursuse eesmärk ei ole kasvatada meediaalal opereerivat tegutsejat vaid teadlikku meediatarbijat, sest meedia on sotsiaalne protsess, mis sünnib nii selle loojate kui tarbijate koosmõjul ning on just nii hea või halb kui selle tarbijad.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane suudab:
1) teha vahet avalik-õiguslikul ja kommertsmeedial,
2) tunneb uudiskriteeriume,
3) suudab neist ja meediažanrist lähtuvalt konstrueerida uudist/pressiteadet,
4) mõistab ajakirjanduse põhižanre (juhtkiri, kolumn, olemuslugu).
5) Mõistab oma õigusi infoallikana.
6) Oskab vahet teha avalikul ja privaatsfääril
7) tunneb Eesti meediamaastikku, suuremaid meediakorporatsioone
8) tunneb ajakirjanduseetikakoodeksit

Õppesisu
SISSEJUHATUS MEEDIASSE
meedia roll ühiskonnas (sõnavabadus kui demokraatia alustala) 1t
meedia roll ühiskonnas (tähtsamad meediakorporatsioonid Eestis, nende omanikud, avalik-õiguslik meedia roll, reklaam ja reklaamiseadus) 1t
ajakirjanduse tööpõhimõtted, ajakirjanduseetika 1t
uudis ja uudise objektiivsus, uudiskriteeriumid, pressiteate ja sõltumatu uudise erinevus 2t
juhttlõik ja uudise struktuur ning selle loomine 2t
feature ehk olemuslugu 2t
juhtkiri ja kolumn, arvamustoimetus kui ühiskondliku debati koht 2t

MIKS JA KUIDAS MEEDIAGA SUHELDA
kuidas massimeediaga suhelda, avalikkussuhted (PR) ja meedia 1
üldised kommunikatsioonireeglid ajakirjanikega suhtlemiseks (ajakirjanduseetika, vastulause esitamine) 1t
efektiivse kommunikatsiooni põhimõtted 1t
reaktiivsed meediasuhted 2t
proaktiivsed meediasuhted, sotsiaalmeedia 2 t

PRAKTILINE OSA
pressiteate, uudisloo, olemusloo ja juhtkirja/pressiteate kirjutamine ning kõikide kirjalike tööde avalik arutelu seminarivormis 4t
nädalane elektroonilistes meediakanalites kajastatava jälgimine ja selle kriitiline analüüs 9t
meediakanalite külastus 6t

Õppetegevus
Hõlmab nii seminarivormis loenguid (35 tundi), praktilisi iseseisvaid koduseid töid (4) kui ka ekskursiooni (6 tundi) meediaettevõtetesse ning kohtumisi meediaprofessionaalidega. Reeglina külastame Eesti Raadiot (sealhulgas Raadioteatrit, lindistusstuudiodi, fonoteeki, uudistetoimetust) Eesti Televisiooni (AK, telemuuseum ja ülevaade teleajalooost, vahel osalemine lindistusel või kohtumine mõne saatemeeskonnaga, muuseumi keskkonnas saate läbi mängimine), kohtume Õhtulehe toimetuse ning Eesti Päevalehega. Vahel oleme külastanud ka Kanal 2-te ja Postimeest ning Ajakirjade kirjastust.

Hindamine
Hinne kujuneb nelja kirjaliku töö ja seminarides osalemise põhjal:
1) ajalehe juhtlõikude ümberkonstrueerimine ja algupärase uudise kirjutamine koolielust,
2) kolumn koolinoori puudutaval teemal,
3) olemuslugu ehk feature (portree või teemalugu) eakaaslasest või mõnest huvipakkuvast teemast läbi eakaaslaste (a la hobid või sotsiaalteemad (näit noored sünnitajad, söömishäired, narkomaania, peonarkootikumid vms)
4) telesaadete või ühe saatesarja kriitiline analüüs

Valikaine ”USUNDIÕPETUS”

Õppe-ja kasvatuseesmärgid
Gümnaasiumi usundiõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) oskab suhelda lugupidavalt erinevate maailmavaadete esindajatega ning arutleda suhteid maailmavaateliste küsimuste üle; tunneb enda ja teiste käitumises ära eelarvamusliku suhtumise ning oskab sellele vastu seista nii enda kui ka kaaslaste õiguste rikkumisel;
2) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas ning religiooni ja poliitika seoste kohta;
3) iseloomustab ajaloolisi tegureid religioonide levikul Eestis; tunneb Eestis levinud usulisi liikumisi, nimetab nende õpetuse seisukohti ja igapäevast avaldumist;
4) arutleb erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna tasandil nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; tunneb religiooni uurimise lihtsamaid teaduslikke meetodeid;
5) on teadlik oma peamistest väärtushoiakutest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate põhilisi jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses.

Õppeaine kirjeldus
Kursus ”Inimene ja religioon” on kooli poolt valitud kursus, mida õpetatakse humanitaar-, sotsiaal- ja loodussuundades. Valikkursus ”Eesti usuline maastik” on õpilastele vabalt valitav.

Usundiõpetus on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus:
1) käsitletakse erinevaid religioone ja usulisi liikumisi;
2) õpitakse tundma religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus;
3) arutletakse eksistentsiaalsete küsimuste üle.

Usundiõpetus lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnistamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. Usundiõpetus pole käsitletav ühegi kiriku, koguduse ega usulise ühenduse kuulutustööna. Usundiõpetuses ei käsitleta ühtki maailmavaadet õpilastele normatiivsena. Gümnaasiumi usundiõpetus ülesanne ei ole juhatada õpilasi mingi kindla religiooni juurde. Eesmärk on valmistada õpilasi ette eluks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse usundiõpetuses rõhku selliste oskuste ja hoiakute kujundamisele, millel põhineb üksteisemõistmine, lugupidamine ja avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Religioonide ja maailmavaadete tundmaõppimine peab lähtuma tasakaalustatud teaduslikust käsitlusest. Usundiõpetuse tundides õpitakse tundma religioonide mitmekesist pärandit ning tänapäeva nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes. Religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ning kultuuri kujundajaid, inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Religioonialane haritus aitab mõista maailma kultuuripärandit.

Erinevaid maailmamõistmise viise käsitledes toetatakse empaatilist suhtumist ning vastastikust lugupidamist. Usundiõpetust korraldades ja õpetades peab austama ning arvestama õpilaste koduseid tõekspidamisi. Usundiõpetuse oluline osa on toetada õpilaste kõlbelist arengut, arendades neis vastutustundlikku eetilist elamisoskust.

Erinevate religioonide ja maailmavaadete tundmaõppimine arendab kriitilist mõtlemist, loob võimalusi tegelda eksistentsiaalsete küsimustega ning toetab õpilase maailmavaate kujunemist. Usundiõpetus rikastab erinevate maailma mõistmise viiside tutvustamise kaudu õpilaste maailmapilti. Usundiõpetuse õppematerjali seostatakse õpilaste varasemate teadmiste ja kogemustega; tähtis on tutvuda kodukoha ja sealsete religiooniga seotud kultuuriväärtustega ning luua seoseid õpilaste küsimuste ja probleemidega. Soovitatav on kaasata õpilasi usundiõpetuse töökava koostamisse.

Gümnaasiumi usundiõpetuse ainekava koosneb kahest 35-tunnilisest kursusest, millele võib lisanduda süvendav kursus, mille koostamisel arvestatakse õppeaine üldeesmärke ja õpetamise põhimõtteid ning gümnaasiumis taotletavaid õpitulemusi ja õpitegevusi.

Õppeaine sisaldab kahte kursust. Kursust „Inimene ja religioon“ õpetatakse kõikidele 10. klassi õpilastele ning kursus „Eesti usuline maastik“ on valikkursus 11. klassi õpilastele.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
6) laiendatakse õpikeskkonda: erinevate religioonide pühapaigad, muuseumid, näitused, arvutiklass;
7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, vestlus, diskussioon, väitlused, probleemide püstitamine, küsimuste ja oma seisukohtade sõnastamine ning põhjendamine, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine; loovmeetodid: draama, kunstiline eneseväljendus, muusikal; õppekäigud, kohtumised oluliste (soovitatavalt kohalike) isikutega, sümboolika tundmaõppimine, tutvumine ümbruskonnas tegutsevate konfessioonide õpetuslike põhijoonte, tegevusvaldkondade ja institutsioonidega, mis selle rüpes tegutsevad (nt kloostrid, laste- ja noortetöö vormid, hoolekanne, muinsustegevus jmt); religioossete tekstide analüüs, religiooni uurimisel kasutatavate teaduslike meetodite rakendamine. Referaatide koostamine ja ettekandmine aitab kujundada esmaseid uurimistöö kogemusi ja esinemisoskust. Kirjaliku eneseväljenduse oskust aitab arendada essee kirjutamine;
8) on kesksel kohal kriitilise mõtlemise arendamine ning analüüsi- ja argumenteerimisoskus maailmavaatelistes küsimustes. Samal ajal tuleb õpilastel harjuda mõttega, et sageli ei ole arutluse tulemuseks mitte probleemi lahendus, vaid selle sügavam mõistmine. Tähtis on omandada põhimõisted, liigitada religioone, saada üldine ülevaade erinevate ajastute usulise eluolu iseloomulikest joontest ning tundma õppida Eesti usulist mitmekesisust.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatööks ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada.
2. Kool korraldab arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise klassis, kus on vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta.

3. Kool võimaldab ainekava eesmärke toetavaid demonstratsioonivahendeid (sh DVDsid, CDsid; pilte, filme, videoid, temaatilist lisakirjandust populaarteadusliku ja ilukirjandusena).
4. Kool võimaldab korraldada õppekäike väljaspool klassiruumi vähemalt kaks korda kursuse jooksul.

Hindamine

Usundiõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse kooli hindamisjuhendist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad analüüsida rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Sel juhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka arutluskäiku ja protsessi. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine toetab ka õpilase arengut. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Valikkursust ” Eesti usuline maastik” hinnatakse ”arvestatud” või ”mittearvestatud”.

I kursus „Inimene ja religioon“

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) oskab näha religiooni rolli inimese ja ühiskonna elus:
   a) mõistab, et religioon on mitmetahuline nähtus; analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ja ühiskonna elule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni individuaalse ja sotsiaalse mõõtme olulisemaid aspekte;
   b) toob esile religioosse keele eripära, võrdleb religioosse ja teadusliku mõtlemise erinevusi ning sarnasusi; tunneb ära varjatud religioossust;
   c) analüüsib meedia mõju inimeste arusaamade kujundamisele religioonist;
   d) arutleb teaduse ja religiooni mõju üle eetiliste valikute tegemisel;
2) analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste;
3) mõistab, et religioossusel on erinev tähendus, religioossus väljendub erineval viisil erinevate inimeste jaoks ja erinevatel eluetappidel ning on seotud ajalooliste teguritega;
4) analüüsib religioossete konfliktide põhjusi; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise; pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ja koostööks;
5) oskab näha religiooni, väärtuste ning moraalsete tõekspidamiste seoseid üksikisiku ja ühiskonna elus; suudab argumenteerides kaasa rääkida tänapäeva eetilistes küsimustes;
6) arutleb religioossete ja maailmavaateliste probleemide üle;

7) arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides ning oma eetilisi otsuseid tehes;
8) tunneb lihtsamaid religiooni teadusliku uurimise viise ja meetodeid ning oskab mõnda neist rakendada.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Religiooni põhimõisted

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab religiooni dimensioone ja võrdleb usuteaduse distsipliinide arusaamu religioonist;
2) nimetab suuremaid religioone maailmas ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi;
3) tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid.

Õppesisu
Religiooni mõiste. Religiooni uurimise võimalusi. Maailma usuline kaart.

1. Religioonifilosoofia

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) toob esile religioosse keele eripära, võrdleb religioosse ja teadusliku mõtlemise erinevusi ning sarnasusi;
2) eristab maailmavaadet maailmapildist ning võrdleb religioosset ja mittereligioosset maailmapilti;
3) arutleb teaduse ja religiooni mõju üle eetiliste valikute tegemisel;
4) oskab näha religiooni, väärtuste ning moraalsete tõekspidamiste omavahelisi seoseid üksikisiku ja ühiskonna elus; suudab argumenteerides kaasa rääkida tänapäeva eetilistes küsimustes ning põhjendada mõnda oma eetilist seisukohta.

Õppesisu
Arvamuste paljus ja tõde. Religioosne keel.
Maailmapilt ja maailmavaade. Maailmapildi muutumine ajas. Religioosne ja mittereligioosne maailmapilt.
Eetika ja religiooni kokkupuutepunkte (nt inimene ja loodus. Tehnoloogia piirid. Eutanaasia. Abort. Homoseksuaalsus).
Teaduse ja religiooni suhted (nt loomine ja evolutsioon).

3. Võrdlev usundilugu

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste;
2) võrdleb erinevaid arusaamu pühast (jumalast) ja inimesest ning toob esile nende omavahelise seotuse;
3) tunneb erinevate religioonide olulisemaid vastuseid inimese elu eesmärgile ja kurjuse problemaatikale;
4) tunneb võrdleva usundiloo lihtsamaid uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;
5) arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides.

Õppesisu
Püha mõiste. Erinevad jumalakäsitlused. Sakraalne aeg ja ruum.
Loomulik ja üleloomulik. Ettemääratus ja juhus.
Erinevad inimesekäsitlused. Inimese elu eesmärk. Kurjuse ja kannatuse probleem.

4. Religioonipsühholoogia

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab näha religiooni rolli inimese elus ning tunneb varjatud religioossust;
2) tunneb lihtsamaid religioonipsühholoogia uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;
3) analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese elule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni individuaalse mõõtme tähtsamaid aspekte;
4) mõistab, et religioossusel on erinev tähendus; religioossus väljendub erinevate inimeste jaoks ja erinevatel eluetappidel erineval viisil ning on seotud ajalooliste teguritega.

Õppesisu
Miks inimesed usuvad? Kuidas määratletakse usklikkust?
Usuline kogemus ja selle mitmekesisus. Erinevad spiritualiteedid.
Inimese religioosne areng.

5. Religioonisotsioloogia

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb lihtsamaid religioonisotsioloogia uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;
2) oskab näha religiooni ja kultuuri seoseid ning religiooni rolli ühiskonnaelus;
3) analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju ühiskonnaelule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni sotsiaalse mõõtme olulisemaid aspekte;
4) analüüsib meedia mõju inimeste arusaamade kujundamisele religioonist;

5) analüüsib religioossete konfliktide põhjusi; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise; pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ja koostööks;
6) arutleb religioossete ja maailmavaateliste probleemide üle.

Õppesisu
Usu- ja südametunnistusevabadus. Religioon ja poliitika.
Suhted eri religioonide vahel: koostöövõimalused, usulised konfliktid.
Religioon ja majandus. Religioon ja meedia.
Religioon ja kultuur.
Religioon tänapäeval. Sekulariseerumine. Fundamentalism. Religiooni privatiseerumine.
Pseudoreligioossed nähtused.

Valikkursus „EESTI USULINE MAASTIK“

Gümnaasiumi õpitulemused:
Gümnaasiumi lõpetaja:
1) iseloomustab Eesti usulisi olusid käsitletud ajastuil;
2) teab Eesti usuelu reguleerivate peamiste õigusaktide põhisisu;
3) tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid;
4) nimetab Eestis levinud suuremaid religioosseid liikumisi ning eristab suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi:
5) tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümboolikat;
6) nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti ning võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi;
7) võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus;
8) oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes:
    a. mõistab religiooni mõju ühiskonnale;
    b. oskab oma tegevuses arvestada inimeste usulisi tõekspidamisi;
    c. suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt; reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle enda omast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse;
9) sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Sissejuhatus ainekursusesse

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) nimetab religiooni erinevaid dimensioone ja võrdleb erinevate distsipliinide koolkondade arusaamu religioonist;

2) nimetab suuremaid konfessioone ning religioone Eestis ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi;
3) tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid.

Õppesisu
Religiooni mõiste. Religiooni uurimise võimalusi. Eesti usuline kaart. Religioonide ja konfessioonide liigitamise probleeme.

2. Usuliste olude kujunemine Eestis

Õpitulemused
Kursuse lõpul iseloomustab õpilane käsitletud ajastute Eesti usulisi olusid, nimetades põhijooni ja erinevusi.

Õppesisu
Muinasaeg, ristiusustamine, reformatsioon, pietism ja ratsionalism, venestamine, Eesti Vabariigi aeg, Nõukogude okupatsioon, tänapäev.

3. Usud, konfessioonid ja usulised liitumised

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) eristab Eestis levinud suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi:
    a) tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümboolikat;
    b) nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti, võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi;
    c) võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus (sealhulgas noorte elus);
2) tunneb mittereligioossete maailmavaadete aluseid;
3) tunneb kodukoha olulisemaid pühapaiku;
4) analüüsib lihtsamaid religioosseid tekste;
5) oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes:
    a) mõistab religiooni mõju ühiskonnale;
    b) oskab oma tegevuses arvestada inimeste usulisi tõekspidamisi;
    c) suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt, reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle endast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse;
6) sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

Õppesisu
Traditsioonilised kristlikud usulised ühendused Eestis:
1) roomakatoliku kirik, sh ukraina kreekakatoliku kogudus, õigeusu kirik, vanausulised; kloostrid;
2) luterlus, vennastekogudused;
3) baptism, metodism, adventism, nelipühilus.

Muud usulised ühendused ja liikumised Eestis:
1) taara- ja maausulised;
2) judaism;
3) islam;
4) budism;
5) hinduism (krišnaiidid);
6) Baha'i kogudused;
7) Jehoova tunnistajad, Viimse Aja Pühade Jeesuse Kristuse Kirik, Uusapostlik Kirik;
8) Armeenia kirik;
9) Elu Sõna kogudused, karismaatilised kirikud;
10) New Age;
11) muud.

Mittereligioossed maailmavaated Eestis:
1) ateism;
2) agnostitsism;
3) mitteusklikkus.

4. Ainekursuse kokkuvõte

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teab Eesti usuelu reguleerivaid peamisi õigusakte;
2) koostab uurimuse ühest olulisest Eesti usulisest mõtlejast või kultuuritegelasest.

Õppesisu
Eesti usuelu korraldus, religioossus tänapäeva Eestis, sekulariseerumine.
Olulisi usulisi mõtlejaid ja kultuuritegelasi Eestis (nt prohvet Maltsvet, Jakob Hurt, Johan Kõpp, paljasjalgne Tõnisson, piiskop Platon, Uku Masing, Arthur Võõbus, Toomas Paul, Ain Kalmus (Evald Mänd), Hugo Lepnurm, Jüri Arrak, Urmas Sisask, Arvo Pärt jne).

Valikaine „UURIMISTÖÖ ALUSED”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikainega „Uurimistöö alused” taotletakse, et õpilane:
1) oskab seada oma tööle eesmärke, sõnastada hüpoteesi ning vastutada ülesande elluviimise eest;
2) oskab planeerida uurimistöö koostamist ning järgib seatud ajakava;
3) arendab loovust ja süsteemset mõtlemist;
4) kasutab erinevaid teabeallikaid ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
5) saab ülevaate ja kogemuse andmete kogumise, töötlemise ning analüüsimise meetoditest;
6) vormistab arvutil teaduslikkuse nõudeid järgivat uurimistööd;
7) esitleb, hindab ja põhjendab uurimistöö tulemusi.

Valikaine lühikirjeldus
Valikkursus “Uurimistöö alused” on kõikidele õpilastele kohustuslik.

Valikaine annab algteadmised teadusliku uurimistöö olemusest, meetoditest, etappidest, struktuurist, vormistamisest ning kaitsmisest. Valikaine koosneb auditoorsetest loengutest, e-õppest ning rühmavestlustest.
Valikaine on ettevalmistus kahe iseseisva uurimistöö kirjutamisele, mis õpilane teostab gümnaasiumiastme jooksul vabalt valitud teemadel.
Valikaine on tihedalt lõimunud emakeele, A-võõrkeele, infotehnoloogia ja uurimistöö teemaga otseselt seotud ainekursustega.
Valikaine „Uurimistöö alused” eeldus on õppeasutusesisene uurimistööde juhend, kus on fikseeritud uurimistöö struktuuri, viitamise ja vormistamise nõuded ning esile toodud juhendaja ja retsensendi roll ning hindamise põhimõtted.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb uurimistöö koostamise metoodikat ning teeb uurimistöö iseseisvalt;
2) õpib suhtlema juhendajaga ning toime tulema konstruktiivse kriitikaga;
3) orienteerub valitud ainevaldkonna lihtsamas kirjanduses, leiab vajaliku info ja analüüsib seda kriitiliselt;
4) tunneb peamisi uurimistööks vajalike lähteandmete kogumise meetodeid (vaatlus,
5) eksperiment, küsitlus, kogemuste üldistamine jt);
6) töötleb andmeid sobivate meetoditega (keskmiste arvutamine, korrelatsioon jt);
7) analüüsib uurimistulemusi sobivate meetoditega (võrdlemine, reastamine, analüüs, süntees, üldistamine jt);
8) vormistab uurimistöö koolis kehtiva uurimistöö juhendi järgi;
9) esitab ja kaitseb oma uurimistulemusi nii suuliselt kui ka kirjalikult;
10) oskab anda konstruktiivset tagasisidet kaasõpilase uurimistöö kohta.

Õppesisu

Uurimistöö olemus. Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimus. Uurimistöö eesmärgid ja tunnused. Mõistete defineerimine. Teadustöö põhikriteeriumid.

Uurimistöös kasutatavad meetodid. Meetodite liigid ja valik. Valmisandmestikud (ametlik statistika, statistilised andmebaasid, arhiivimaterjalid, uurijate varasemad materjalid, muud dokumendikogud). Andmekogumismeetodid (vaatlus, eksperiment, mõõtmine, intervjuu, ankeetküsitlus, päevikumeetod, hinnanguskaala jne). Andmetöötlusmeetodid (keskmiste arvutamine, korrelatsioon jne). Analüüsimeetodid (võrdlemine, reastamine, analüüs, süntees, üldistamine).

Uurimistöö etapid. Koostöö juhendajaga. Teema valik ja piiritlemine. Töö allikatega (elektrooniline teabeotsing, allikakriitika ja plagieerimise vältimine). Töö esialgse kava koostamine. Hüpoteesi, uurimisküsimuse formuleerimine. Materjali (faktide) kogumine ja analüüs. Uurimistöö teaduslik tõlgendamine ja tulemuste üldistamine. Uurimistöö kirjalik vormistamine.

Uurimistöö ülesehitus. Tiitelleht. Sisukord. Sissejuhatus. Põhiosa (peatükid ja alapeatükid). Kokkuvõte. Kasutatud materjalid. Lisad. Retsensioon. Annotatsioon (emakeeles ja A-võõrkeeles).

Stiil ja keel. Akadeemiline kirjastiil. Loetavus ja mõistetavus. Terviklikkus ja sidusus. Lauseehitus ja sõnavalik. Objektiivsus. Ajavormid. Loetelud. Lühendite ja numbrite kasutamine tekstis. Õigekeel.

Viitamine ja vormistamine. Tsitaat ja refereering. Viitamisnõuded. Allikaloend (artikkel, raamat, õigusaktid, arhiivimaterjalid, elektroonilised allikad, dokumendid ilma isikuandmeteta jne).

Kaitsmine. Kaitsmise sisu ja ülesehitus. Avalik esinemine.

Õppetegevus

Valikainet õpetades korraldatakse gümnaasiumis õppeasutusesisese juhendi põhjal järgmisi õppetegevusi:

1) auditoorsed loengud
2) arutelu vestlusgruppides
3) individuaalne juhendamine ja nõustamine
4) e-õppe ülesanded: kaasõpilase töö retsenseerimine
5) e-õppe ülesanded: iseseisev töö erinevate materjalide ja allikatega, sh elektrooniline teabeotsing ning tutvumine erialase kirjandusega
6) e-õppe ülesanded: andmekogumis-, andmetöötlus- ja analüüsimeetodite rakendamine

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Õpilase teadmisi ja oskusi uurimistööde valdkonnas hinnatakse kirjalike tööde ja seminariettekannete põhjal. Kursuse „Uurimistööde alused“ hinnet ei mõjuta õpilase poolt hiljem valminud uurimistööde hinded.

Valikkursus “TEATRILUGU”

Õppe- kasvatuseesmärgid
Teatriloo õpetamisega taotletakse, et õpilane
1. omandab teadmisi teatri ajaloost ja tänapäeva teatrist
2. tutvub erinevate teatristiilidega
3. saab teadmisi lavastaja tööst ja lavastuse valmimise protsessist
4. külastab erinevaid teatrietendusi

Õppesisu
1. Mis on teater 2 t
2. Teater kui märgisüsteem. Teater kultuuri osana 2 t
3. Kultuur kui mäng. Rollid 2 t
4. Teatristiilid 2t
5. Maailma teatri ajalugu 2t
6. Eesti teatri ajalugu 2 t
7. Ekskursioon teatrimajas. Lava tehnilised võimalused 2 t
8. Teatrivideo vaatamine 2 t
9. Psühhotehnilised harjutused. Hääl 2 t
10. Objektide paiknemine laval. Kehakeel 2 t
11. Dialoog. Lühikesed stseenid 2 t
12. Näidendi analüüs ja proov 13 t

Õpitulemused
Õpilane
on omandanud teadmisi teatri ajaloost ja tänapäeva teatrist
teab erinevaid teatristiile
mõistab lavastuse valmimise etappe

Kasutatav õppekirjandus
Peter Brook, „Tühi ruum“, 1972.
Oxfordi illustreeritud teatriajalugu“, 2006.
Ugenio Barba, „Paberlaevuke. Sissejuhatus teatriantropoloogiasse“, 1999.
Hyllis Hartnoll, „Lühike teatriajalugu“, 1989.

Hindamine
toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile AR (arvestatud) ja MR (mittearvestatud)

Valikkursus „GEOINFORMAATIKA”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

1) huvitub arvutite ja nüüdisaegsete tehnoloogiate kasutamisest geograafias
2) saab ülevaate geoinformaatika valdkonna põhimõistetest ja GIS-i rakendustest
3) oskab leida erinevaid ruumiandmeid ning anda hinnangut nende kvaliteedile
4) oskab lõimida ruumiga seotud andmeid maailma ja Eesti kohta
5) mõistab ning väärtustab GISi vajalikkust ja tõhusust ruumi haldamises ja planeerimises
6) avardab ja mitmekesistab karjääri valikuvõimalusi
7) arendab graafilist, matemaatilist ja ruumilist mõtlemist
8) tõhustab ning mitmekesistab arvuti kasutamise oskust

Kursuse lühikirjeldus

Geoinformaatika (GI) valikkursuses tutvutakse geoinfosüsteemide (GIS) olemusega, saadakse ülevaade maailmas ja Eestis kasutatavamatest veebipõhistest GISidest ning nende rakendustest. GI valikkursuse õppimine tugineb põhikooli ja gümnaasiumi geograafiakursustes omandatud teadmistele ja oskustele ning on tihedalt seotud matemaatikas ja informaatikas õpitavaga. GISiga seotult käsitletakse põhjalikumalt temaatilisi kaarte, kaardi mõõtkava, erinevaid koordinaatsüsteeme ja projektsioone. Õpilased saavad ülevaate GISis kasutatavatest andmetest, nende liikidest ning kvaliteedist.

Valikkursus on orienteeritud praktilisele tegevusele ja arvuti kasutamise oskuse arendamisele. Kursuse raames valmistavad õpilased teemakaarte nii Eesti kui ka maailma kohta ning analüüsivad neid. Ruumiandmete ja kaartidega töötades arenevad õpilaste matemaatilise ja ruumilise mõtlemise ning kaartide lugemise ja tõlgendamise oskused; ühtlasi saadakse algteadmised ruumi planeerimisest. GISi analüüsides omandavad õpilased lisaks majanduse ja sotsioloogia põhitõdesid.

Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- on huvitatud arvutite ja nüüdisaegsete tehnoloogiate kasutamisest geograafias;
- on omandanud ülevaate geoinformaatika valdkonna põhimõistetest ning GISi rakendustest;
- leiab erinevaid ruumiandmeid ning hindab nende kvaliteeti;
- suudab lõimida ruumiga seotud andmeid maailma ja Eesti kohta;
- mõistab ning väärtustab GISi vajalikkust ja tõhusust ruumi haldamises ning planeerimises;

- suudab mõelda ruumiliselt, rakendada matemaatikas õpitut ruumiga seotud ülesandeid lahendades ning lugeda ja tõlgendada kaarte;
- kasutab oskuslikult arvutit ruumiga seotud probleemülesandeid lahendades.

Kursuse „Geoinformaatika" eeldused
Kursuse eelduseks on õppeasutuses arvutiklassi, GI tarkvara ning interneti olemasolu. Lisaks peavad õpilastel olema algteadmised arvutikasutamises: failide kopeerimine, avamine, ümbernimetamine jne.

Õppesisu ja –tegevused: Õppetegevuses kasutatakse auditoorseid loenguid ning praktilisi töid. Iga teema jaguneb teoreetiliseks ning praktiliseks osaks. Teoreetiline osa hõlmab GI-alaste mõistete selgitamist. Vähemalt pool kursuse mahust on mõeldud praktilisteks tegevusteks. Kursuse olulisemaks osaks on seminarid, milles õpilased analüüsivad enda valmistatud teemakaarte.

Kursuse sisu
GISi mõiste, komponendid ja kasutusvaldkonnad. Geograafilised andmed, nende liigid ja kogumise viisid. Geograafilised andmebaasid. Metaandmete mõiste ja vajalikkus.
Kaardiprojektsioonid, nende vajalikkus ja valik geoinfosüsteemides. Kaardi mõõtkava, mõõtkava liigid ja vahemaade mõõtmine. Mõõtkava olemus GISis. Geograafilised ja ristkoordinaadid. Koordinaatide süsteem Eestis.
GISi analüüsid. Päringud ja nende liigid: ruumipäringud ning atribuutpäringud. GISi analüüsitulemuste esitamine.
Teemakaartide liigid ja nende vormistamise põhimõtted.

Praktilised tööd ja IKT kasutamine
1. Tutvumine erinevate kaardiserveritega.
2. Tutvumine vektor- ja rasterandmetega erinevate tarkvarade abil. Andmete allalaadimine.
3. Rist- ja geograafiliste koordinaatide määramine, et mõista nende kasutamist GISis.
4. Tutvumine erinevas projektsioonis kaartidega ja nende ühildamine.
5. Temaatiliste kaartide koostamine Eesti ja maailma andmete põhjal.
6. Erinevate GISi analüüside tegemine koostatud kaartide põhjal.
7. GPS ülesanded.

Füüsiline õpikeskkond
Kursuse auditoorsed tunnid (teooriatunnid, praktikumid ja seminarid) toimuvad klassiruumis, kus on arvuti ja projektor.
Praktikumid peavad toimuma Interneti-ühendusega arvutiklassis, kus on olemas GI tarkvara.

Hindamine
Hinnatakse järgimisi valdkondi:

- ülesande lahenduse sisuline õigsus;

- ülesande lahenduse tehniline õigsus;
- seminaris arutelus osalemine.

Valikkursus "KESKKOND ja SÄÄSTEV ARENG"

Õppe-kasvatuseesmärgid
Kursuste eesmärk on kujundada õpilaste keskkonnateadlikkust, kasvatada keskkonnahoidlikku tarbijat. Kujundada pädevusi elada pidevalt muutuvas keskkonnas nii, et ka järgmistel põlvkondadel säilib võimalus kasutada ressursse. Arendatakse õpilaste sotsiaalseid oskusi demokraatlikus ühiskonnas toimetulekuks.

Kursuse lühikirjeldus
Antud kursus annab ülevaate keskkonda ja säästvat arengut käsitlevast kolmest aspektist: looduskeskkond, sotsiaalne keskkond, sh majanduskeskkond, ja kultuurikeskkond.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) seostab bioloogiateaduses kasutatavaid põhimõisteid;
2) oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku bioloogiaalast informatsiooni ning hinnata selle tõesust.
3) analüüsib organismidevahelisi suhteid ja seoseid keskkonnaga;
4) selgitab elusloodusе mitmekesisuse säilitamise tähtsust;
5) mõistab inimese vastutust looduskeskkonna kasutamisel ja muutmisel;
6) selgitab Eesti „Looduskaitseseaduses" esitatud kaitstavate loodusobjektide jaotust ning toob näiteid
7) mõistab elukeskkonda säästliku suhtumise vajadust.
8) teadvustab looduse, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning põhjendab säästva arengu tähtsust isiklikul, kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil;
9) analüüsib kriitiliselt kodanikuaktiivsusele tuginevaid loodus- ja keskkonnakaitselisi suundumusi ja meetmeid ning kujundab isiklikke väärtushinnanguid.

Õppesisu (aine maht 35 tundi)
Kursus on jagatud seitsmeks mooduliks:
I. Ökoloogia alused (5 tundi)
II. Globaalprobleemid ja Eesti keskkonnaprobleemid (5 tundi)
III. Looduse koormustaluvus ning igaüheõigus looduses viibimisel (5 tundi)
IV. Loodus- ja keskkonnakaitse (5 tundi)
V. Punane Raamat ja Eesti ürglooduse raamat (5 tundi)
VI. Säästvuse põhimõtted looduskeskkonna kasutamisel (5 tundi)
VII. Ökomärgid (5 tundi)

Õppetegevus
Kursus on veebipõhine (õpikeskkonnaks on Moodle). Kogu teoreetiline materjal (esitlused, tekstimaterjal) ja lingid asuvad e-õppekeskkonnas. Meie kursus asub Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi e-õppe serveris aadressil http://pshg.edu.ee/moodle/ .
Õpilastel on võimalus end kogu kursuse jooksul ise kontrollida enesekontrolli teste tehes. Samuti kasutatakse foorumit aruteludeks, probleemide lahendamiseks, ülesannete esitamiseks õpetajale. Kõik arvestuslikud tööd, kõik testid ja ülesanded tuleb sooritada e-õppekeskkonnas.

Hindamine
Kursuse läbimiseks on vaja sooritada: kõik ülesanded: arvestuslikud tööd ja testid, esitada kodused ülesanded/rühmatööd (probleemülesannete lahendused. Kursus loetakse läbituks, kui õpilane on sooritanud 51% kõikidest töödest

Õpikeskkonna (Moodle) ülesehitus

Kursuse Moodle keskkonna sisufreimi ülaosas on lingid kursuse koostajate tervitusele, kursuse õpijuhisele, tegevuskavale ning kolmele üldisele foorumile. Sisufreimi allosas on kursuse toimumise nädalate kaupa lingid kursuse õppematerjalidele, vastava nädala foorumile ja/või muudele õpikeskkonna vahenditele (nt Wiki ehk rühmatöö vahend), kus toimuvad teemaga seotud arutelud, ülesannete lahenduste esitamine või ülesande sooritamine.

Õppeprotsessi näitlikustamiseks on loodud **Tegevuskava**, mis annab ülevaate õppeprotsessist, seostades ajakava, teemasid, tegevusi ja hindamist antud kursusel.

Kursusele on lisatud ka **kalendri** vahend, kuhu lisatakse kursuse käigus tegevuste ja ülesannete tähtajad.
Moodle õpikeskkond sisaldab veel alljärgnevaid **vahendeid**, mis paiknevad vasakul ja paremal freimis:

Osalejad	võimalus vaadata kursuse osalejate tutvustusi
Foorumid	võimalus vaadata korraga kõiki kursuse foorumeid
Kursuse materjalid	võimalus vaadata korraga kõigi teemade materjale
Hinded	võimalus vaadata ülesannete sooritamise tulemusi
Muuda kasutaja andmeid	võimalus muuta oma kasutajaprofiili ning lisada oma pilt, mis on nähtav ka iga foorumi postituse juures
Muuda salasõna	võimalus muuta oma Moodle salasõna
Kustuta mind kursuselt	võimalus end kursuselt eemaldada
Värsked uudised	link teadetetahvli värsketele postitustele
Lähenevad	lingid kalendri sissekannetele

sündmused	
Online kasutajad	võimalus näha, kes on antud hetkel kursusel
Sõnumid	võimalik teistele kursusel osalejatele individuaalselt sõnumeid saata ning ka reaalajas suhelda

Õpikeskkond ja abi selle kasutamisel
Me kasutame õpihaldussüsteemi (*learning management system*) nimega **Moodle** (http://www.moodle.org). Juhul kui Te ei pääse õpikeskkonda või vajate Moodle ja selle kasutamisega seotud tehnilist abi, võtke ühendust antud kursuse õpetajaga.
Kasutajatunnust ja parooli vajate antud kursuse puhul Moodle keskkonda sisselogimiseks.

Veebilehitseja ja selle seaded
Kursusel osalemiseks on kõige parem kasutada Internet Explorerit, kuid Moodle toetab ka Netscape´i ja Mozillat.
pdf failide avamiseks on vajalik, et Teie arvutisse oleks installeeritud Adobe Acrobat Reader. Vt http://www.adobe.com/products/acrobat/readstep2.html

Valikkursus ”RIIGIKAITSE”

Õppe- kasvatuseesmärgid

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:
1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestit kaitsta ning kes tegutseb lähtuvalt õigusriigi põhimõtetest;
2) järgib demokraatlikke väärtusi ning on solidaarne ja vastutustundlik;
3) mõistab riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
4) väärtustab kaitseväelase elukutset, kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitseliidus ning selle eriorganisatsioonides;
5) teab riigikaitse korraldust ning kaitseväe ülesehitust ja ülesandeid ning riigikaitset reguleerivaid õigusakte;
6) teab kodanikukaitse põhimõtteid;
7) tunneb huvi riigikaitse ja sõjaajaloo vastu;
8) teab NATO kollektiivse kaitse põhimõtet;
9) on omandanud esmased oskused ohutult relva käsitseda, esmaabi anda, kriisiolukordades käituda ja tegutseda;
10) teab topograafia põhialuseid, orienteerub maastikul kaardi ja kompassiga ning käitub keskkonda säästvalt.

Õppeaine kirjeldus
Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilased saavad põhiseadusest lähtuvalt teadlikuks oma riigikaitsealastest kohustustest ja õigustest ning ettekujutuse kaitseväeteenistuse liikidest. Õppetegevuse kaudu omandatakse riigikaitse valdkonna teoreetilised teadmised,

mis kinnistatakse praktilise tegevuse kaudu. Riigikaitseõpetuse eesmärk on panna alus Eesti riigikaitse põhimõtete mõistmisele, kujundada kodanikuteadlikkust ja valmisolekut vajaduse korral Eestit kaitsta.
Õppetegevuses käsitletakse teatud teemasid süvitsi ja teatud teemasid ülevaatlikult, et vältida õppijate ülekoormatust.
Riigikaitseõpetus on valikaine, mille maht on kaks kursust, s.o 70 tundi. Üks kursus (35 tundi) moodustab teoreetilise osa ning teine kursus (35 tundi) on praktiline väljaõpe (võimaluse korral väljaõppekeskuses või välilaagris). Praktiliste harjutuste, sh välilaagri korraldamise eelduseks on teoreetilise kursuse vastava osa läbimine. Kool korraldab riigikaitseõpetuse oma võimaluste järgi kas teoreetilise ja praktilise osa lõimitult või eraldi kursustena. Teoreetiline ja praktiline õpe on ainekavas õppeteemade all lõimitult.

Riigikaitseõpetuse teoreetiline kursus algab ülevaatega Eesti sõjaajaloost, sõdade tekkeloost, põhjustest ja tagajärgedest. Omandatakse ülevaade tänapäeva ohtudest, kriisidest ja relvakonfliktidest ning rahvusvahelisest õigusest, sh sõjaõigusest. Teoreetilise kursusega omandatakse esmased teadmised Eesti riigikaitsest, riigikaitse juhtimisest ning eesmärkidest, kaitseväe ja Kaitseliidu ülesehitusest, julgeoleku- ja kaitsepoliitikast ning kaitseväeteenistusest. Käsitletakse rivikorra kujunemist ja kasutamist, erinevat tüüpi relvastuse arengut, tähendust ajaloos ja vajalikkust tänapäeval ning tutvutakse erinevate relvatüüpidega. Käsitletakse kodanikukaitse temaatikat ja esmaabi osutamist ning õpitakse looduses ilma abivahenditeta toime tulema. Õpitakse topograafiat, sh maastikul orienteerumist kaardi ja kompassiga, kaitseväe tegevuse mõju keskkonnale ning selle leevendamise võimalusi.

Praktiline kursus keskendub üksikisiku oskuste harjutamisele erinevates olukordades. Relvaõppes käsitletakse esmalt ohutustehnikat ja laskmist mõjutavaid tegureid, järgnevad lasketehnika ja laskeasendite harjutamine. Relvaõpe lõpeb laskmisharjutustega. Riviõppes harjutatakse seisanguid, pöördeid, erinevaid liikumisviise, sh maastikul, ning erinevaid rännakuviise. Topograafia praktiliste harjutustega õpitakse kasutama topograafilist kaarti, mõõtkava ja leppemärke ning asimuudi võtmist kompassiga. Eraldi harjutatakse orienteerumist kompassi ja kaardiga ning muude positsioneerimissüsteemidega. Praktiline esmaabi hõlmab tegevuste järjekorra õppimist õnnetuspaigal ning elupäästvat ja jätkuvat esmaabi.

Olenevalt kooli võimalustest on soovitatav korraldada kursustel osalejatele praktiline õpe ühe- või kaheetapilise välilaagrina. Esimesel juhul on tegemist ühe 3–4päevase laagriga õppeaasta lõpus ning teisel juhul kahe 1,5–2päevase laagriga talvel ja kevadel. Välilaagreid korraldades kaasatakse võimaluse korral kohaliku Kaitseliidu maleva ja/või kaitseväe väeosi ning koondatakse mitme kooli riigikaitsekursuste praktilise osa välilaagrid.

Gümnaasiumi riigikaitseõpetuse välilaagriga taotletakse, et õpilased omandavad praktilise kogemuse riigikaitse kursusel läbitud teoreetilistest teemadest üksikvõitleja oskuste tasemel. Harjutamise kaudu omandatakse ettekujutus üksikvõitleja oskustest, mis

võimaldab tegutseda kriisiolukordades. Tugevneb õpilaste enesekindlus riigikaitselisi ülesandeid täites.

Laagris jaotatakse õpilased jaopõhiselt gruppidesse ning määratakse jaoülemad. Võimaluse korral kasutatakse varem väljastatud vormiriietust. Soovitatav on korraldada kahepäevane laager reedel ja laupäeval.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.
Gümnaasiumi lõpetaja:

1) on Eesti Vabariigile lojaalne kodanik, järgib demokraatlikke väärtusi ning on vajaduse korral valmis Eestit kaitsma;
2) tunneb sõjaajaloo, sh Eesti sõjaajaloo olulisemaid sündmusi ja nende mõju ning tagajärgi ühiskonna arengule ja oma lähedastele;
3) teab ning analüüsib peamisi aktuaalseid rahvusvahelisi probleeme ja nende mõju Eesti ühiskonnale ning NATO kollektiivse kaitse põhimõtet;
4) leiab ja kasutab vajaduse korral riigikaitsesse puutuvat olulist infot, sh Eesti riigikaitse üldist korraldust reguleerivaid õigusakte;
5) teab kaitseväeteenistuse põhialuseid, sh on omandanud esmase ettekujutuse ajateenistusest ning Kaitseliidust ja selle eriorganisatsioonidest ning teab ja väärtustab kaitseväelase elukutset;
6) tunneb rivilise liikumise, relvaõppe, sh ohutuse põhialuseid, oskab käituda kriisiolukordades ja anda esmaabi;
7) orienteerub iseseisvalt maastikul kaardi ja kompassiga, arvestades keskkonnakaitse põhimõtteid ja norme;
8) tegutseb meeskonna koosseisus kaaslasi abistavalt ja toetavalt.

Lõiming

Riigikaitseõpetus on multidistsiplinaarne õppeaine, millel on tihedaid kokkupuutepunkte mitme õppeainega:

1) ajalugu – sõjaajalugu, kriiside ja konfliktide tekkepõhjused ning tagajärjed, rahvusvahelised kriisid ja konfliktid, NATO ja ÜRO;
2) bioloogia – inimese anatoomia, füsioloogia, massihävitusrelvad, kodanikukaitse, keskkonnakaitse;
3) eesti keel – terminoloogia, töö õigustekstidega, suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus;
4) füüsika – ballistika, massihävitusrelvad, kodanikukaitse;
5) geograafia – kaardiõpetus;
6) keemia – massihävitusrelvad, kodanikukaitse, ohutusnõuded;
7) kehaline kasvatus – üldfüüsiline tegevus ja vastupidavus;
8) matemaatika – mõõtkava arvutamine, kraadide arvutamine, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) vahendite kasutamine;
9) võõrkeeled – terminoloogia;

10) ühiskonnaõpetus – kodanikukasvatus, riigikaitse korraldus, kaitseväe ja Kaitseliidu struktuur, NATO ja ÜRO, rahvusvahelised kriisid ja konfliktid, Eesti kaitsepoliitika.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

2) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
4) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
5) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
6) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
7) laiendatakse õpikeskkonda: muuseum, näitus, raamatukogu, arvutiklass, lahingupaik, väeosa ja teised riigikaitselised institutsioonid, sh kaitseväe õppeasutused, jne;
8) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: paaris- ja rühmatöö, vestlus, diskussioon, väitlus, arutelu, seminar, projektõpe; skeemi, plaani, tabeli koostamine; praktilised ja uurimistööd; infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs, referaadi ja ettekande koostamine, retsenseerimine ja esitlemine IKT vahendeid kasutades; allikaanalüüs (dokument, tekst, statistika jms), töö erinevate e-riigi vahenditega (riigiportaal, e-teenused, teabepäring, õigusaktid internetis) ning kaardiga;
9) õppetegevus välilaagris toimub päevaplaani alusel.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.
2. Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseum, näitus, raamatukogu, arvutiklass, lahingupaik, väeosa ja teised riigikaitselised institutsioonid, sh kaitseväe õppeasutused, jne).
3. Koolil on ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid: õigusaktid, kaardid, teemakirjandus, pildid, plakatid jm illustratiivne materjal, skeemid, statistilised andmed, ajakirjandusväljaanded Riigi Kaitse, Diplomaatia, Kaitse Kodu, Sõdur, Sõdurileht; suvised, matkavahendid.
4. Välilaagris on välitingimused: maastik, harjutusväli, lasketiir, kaitseväe või Kaitseliidu väljaõppekeskus; väliööbimise korral isiklik ja rühmavarustus;

orienteerumisvahendid, esmaabi õppevahendid, matkavahendid, näitlik õppematerjal; plakatid, joonised, relvad, laskemoon.

Hindamine

Riigikaitse õpitulemusi hinnates lähtutakse õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest. Riigikaitse õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised. Suulise arutluse kõrval on olulisel kohal kirjalikud tööd: testid, töö kaardiga, statistika ja õigusaktide kasutamine ning analüüs, referaatide ja uurimistööde koostamine, arvamusloo kirjutamine, juhtumi analüüs. Nii teoreetilist kui ka praktilist kursust hinnates arvestatakse ainealaste teadmiste ja oskuste taset, aktiivsust osalemisel praktilises tegevuses ning vastutustunnet ja kaaslaste toetamist ühistegevuses ja rühmatöös – kodanikuosalust.

Kontrollivaid ülesandeid koostades tuleb arvestada, et esindatud oleksid erineva tasandi ülesanded: teadmiste kontrollimine (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine), teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis), mõistmise (kirjeldamise, seletamise, ümbersõnastamise), analüüsi ja sünteesi (seoste näitamise, võrdlemise, rühmitamise, eristamise, faktide sidumise seaduspärasustega) ning hinnangu andmise (järelduste, otsustuste tegemise) tasandid. Laagris hinnatakse praktilisi sooritusi. Ohutushoiutesti positiivne sooritus on eelduseks praktilisel laskeharjutusel osalemiseks.
Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

I kursus „Riigikaitse“

Õpitulemused ja õppesisu

1. Eesti sõjaajalugu

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab sõjanduse arengu põhijooni ning oskab selgitada sõdade eripalgelist mõju ühiskonna arengule ja inimeste saatusele; seletab näidete kaudu, kuidas sõjapidamine ja sellesse suhtumine on ajaloo jooksul muutunud;

2) oskab nimetada Eesti ja Euroopa sõjaajaloo olulisemaid sündmusi ning nende põhjusi maailma ajaloo kontekstis, analüüsib sõja tagajärgi ja mõju ning seoseid ühiskondlike protsessidega;
3) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: sõda, sõjaajalugu, sõjandus, sõjateadus, strateegia, taktika, palgasõdur, üldine sõjaväekohustus, ohvitser;
4) teab, kes olid ajaloolised isikud M. A. Barclay de Tolly, J. Laidoner, A. Tõnisson, J. Kuperjanov ja J. Pitka, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Sõjaajaloo mõiste ja sõjateoreetiline mõte. Sõda. Sõjandus. Sõjateadus. Sõjaajaloo ja ajaloo vahekord. Olulisemad sõjateoreetilise mõtte esindajad (õpetaja valikul Sun Tzu, Thukydides, Clausewitz, Jomini jt).

Sõjanduse osa ühiskonna ajaloos. Sõda kui ühiskonna „loomulik seisund“. Sõdade põhjused. Suhtumise muutumine sõjapidamisse. Sõjapidamisviisid vana- ja keskajal. Palgaväe teke. Alalised armeed. Ohvitserkond. Revolutsiooniarmeed. Napoleoni sõdade ajastu. Üleminek üldisele sõjaväekohustusele. Massiarmeed. Tehnika mõju sõjandusele. Sõda ja majandus. Sõjapidamise muutumine. Sõjavastane liikumine. Sõjapidamise ulatus ja sotsiaalne mõju 20. sajandil.

Eesti sõjaajalugu üldise sõjaajaloo kontekstis. Ristisõdade ajastu ja muistne vabadusvõitlus. Eestlaste sõjaline organisatsioon muinasajal. Malev. Suurriikide võitlused Vana-Liivimaa pärast. Saja-aastase sõja sündmused Eestis (1558–1661). Põhjasõda ja selle tagajärjed. Eesti ala liitmine Vene impeeriumi koosseisu. Vene impeeriumi sõjad ja Eesti. Sõjalised koormised. Sõjaväeteenistus Eesti alal. M. A. Barclay de Tolly. Sõjalised kaitserajatised. Esimene maailmasõda ja Eesti iseseisvuse sünd. Rahvusväeosad. Vabadussõda 1918–1920. Kooliõpilaste roll Vabadussõjas. Tartu rahu. Eesti riigikaitse 1920–1940. Teine maailmasõda ja Eesti. Eestlased Saksa armees ja Punaarmees. Soomepoisid. Metsavendlus.

Okupatsiooniarmee kohalolek. Nõukogude armee kohalolek, selle tagajärjed. Paldiski. Eestlased Nõukogude armees. Nõukogude armee lahkumine Eestist.

Eesti riigikaitse taastamine. Valikud Eesti riigikaitse taasloomisel. Eesti riigikaitsepoliitika kujunemine ning riigikaitsestruktuuride peamised suunad ja olulisemad sündmused.

2. Tänapäeva kriisid, sõjad ja relvakonfliktid

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) toob näiteid kriiside, konfliktide põhjustest ja tunnustest, analüüsib mõningate konfliktidega seotud arengut ning nende ärahoidmiseks või ohjamiseks kasutatavaid meetodeid;
2) eristab rahvusvahelise julgeolekukeskkonna erinevaid arenguetappe ja tunnuseid ning toob näiteid külma sõja aegsest ja tänapäevasest julgeolekukorraldusest;
3) tunneb koostööjulgeoleku üldisi põhimõtteid ning peamisi julgeolekuga tegelevaid organisatsioone (NATO, EL, ÜRO, OSCE);

4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kriis ja konflikt, sõda, julgeolekurisk, traditsiooniline ja asümmeetriline oht, küberjulgeolek, kollektiivne kaitse ja julgeolek, koostööjulgeolek, lubatud ja keelatud relvad, terrorism, totaalkaitse.

Õppesisu

Rahvusvahelised kriisid ja konfliktid valitud näidete toel. Kriisid. Julgeoleku riskid ja ohud. Konflikti arengufaasid ja tunnused. Sõja mõiste. Rahvusvaheline julgeolek 20. sajandil. Maailmasõjad. Külm sõda. Kollektiivne julgeolek 20. sajandil – Rahvasteliit, ÜRO, OSCE. Tuumaajastu. Relvastuskontroll.

Nüüdisaegsed rahvusvahelised konfliktid ja nende ohjamine. Koostööjulgeolek. NATO ja Euroopa Liit. Kollektiivne kaitse ja kollektiivne julgeolek. Traditsioonilised ja asümmeetrilised ohud. Rahvusvaheline terrorism, massihävitusrelvade levik. Keskkonna-, majandus-, küber- ja sotsiaalne julgeolek. Kriiside ja konfliktide ärahoidmine, ohjamine ning lahendamine. Rahvusvahelised rahuoperatsioonid, rahvusvahelise sekkumise põhjused ja tagajärjed.

Relvakonfliktide ja sõdade tunnused. Sõjaline strateegia ja taktika mõistetena. Heidutus. Sõjategevuse ulatus. Kasutatav relvastus. Sõjalised operatsioonid. Totaalkaitse. Territoriaalkaitse. Rahvusvaheline sõjaõigus.

3. Eesti kaitsepoliitika. Eesti osalemine NATOs

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab enda võimalusi ja kohustusi riigi kaitsmisel;
2) teab Eesti riigikaitse eesmärki, üldist korraldust ja juhtimist, toetudes riigikaitse alusdokumentidele;
3) teab ning selgitab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhijooni rahvusvaheliste suhete ning Euroopa julgeoleku kontekstis;
4) teab Eesti peamisi julgeolekuriske ning teab ja kirjeldab erinevaid hädaolukordi;
5) kirjeldab NATO kujunemist, väärtusi, kollektiivse kaitse ja otsuste langetamise põhimõtteid;
6) näitab kaardil NATO laienemist ja liikmesriike;
7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: NATO, kaitsevõime, julgeolekurisk, hädaolukord.

Õppesisu

Eesti riigikaitse eesmärk. Riigi kaitsevõime. Riigikaitse eesmärk, üldine korraldus ja juhtimine alusdokumentide põhjal: põhiseadus, julgeolekupoliitika alused, sõjalise kaitse strateegiline kava, „Rahuaja riigikaitse seadus“, „Sõjaaja riigikaitse seadus“.

Riigikaitse korraldus. Erinevate institutsioonide roll riigikaitse juhtimises. Ühiskonna kaasatus riigikaitsesse ja erinevate elualade seotus riigikaitsega. Kodaniku osalemine riigikaitses.

Eesti julgeolekuriskid. Sõjalised konfliktid, väline surve, asümmeetrilised ohud: terrorism, keskkonna- ja küberriskid. Majandusriskid.
Erinevad hädaolukorrad ja valmisolek. Madala riskiastmega kriis, eriolukord, erakorraline olukord, sõda. Inimeste põhiõiguste ja vabaduste piiramine hädaolukordade puhul.
NATO. Kujunemine. Kollektiivse kaitse põhimõte. Eesti osalemine NATOs.

4. Eesti kaitsejõudude struktuur ja ülesanded. Eesti kaitseväe ja Kaitseliidu sümboolika ning traditsioonid

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab kasutada põhiseadust, „Rahuaja riigikaitse seadust“, „Sõjaaja riigikaitse seadust“, „Kaitseväe korralduse seadust“ ja „Kaitseliidu seadust“;
2) tunneb kaitseväe ja Kaitseliidu ülesehitust;
3) toob näiteid kaitseväe ja Kaitseliidu ülesannete kohta;
4) teab riigikaitses vabatahtlikuna osalemise võimalusi;
5) tunneb ära kaitseväe vormiriietuse, auastmetunnused ja eraldusmärgid;
6) teab kaitseväe ja Kaitseliidu traditsioone ning sümboolikat;
7) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: lahingpaar, jagu, rühm, kompanii, pataljon, brigaad, kaitseringkond, väeliik, staap, ülem, staabiülem, kaitseväe juhataja.

Õppesisu
Eesti kaitsejõud. Võrdlus teiste riikide kaitsejõudude korraldusega: kohustuslik ajateenistus, lepinguline tegevteenistus, üldine reservteenistus jne.
Eesti kaitsevägi. Kaitseväe struktuur ja ülesanded. Kaitseväe juhtimine. Kaitseväe õppeasutused.
Väeliigid: maavägi, merevägi, õhuvägi. Väeliikide ülesehitus, ülesanded ja juhtimine.
Kaitseliit. Kaitseliidu ülesehitus ja ülesanded. Kaitseliidu sõjaväeline ja kollegiaalne juhtimine. Kaitseliidu eriorganisatsioonid.
Kaitsejõudude traditsioonid. Traditsioonid Eesti kaitsejõududes, vormiriietuse kandmise põhimõtted, sümboolika.

5. Kaitseväeteenistus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) on omandanud ülevaate kaitseväeteenistusest ja selle liikidest „Kaitseväeteenistuse seaduse“ alusel;
2) teab kaitseväeteenistuskohustuslase õigusi ja kohustusi, kutsealusena arvele võtmise korra üldaluseid, kaitseväeteenistuskõlblikkuse määramise, ajateenistusse kutsumise, ajapikenduse ja vabastuse saamise põhjuseid ja korda, asendusteenistusse kutsumise korra üldaluseid;

3) on omandanud ettekujutuse ajateenistusest, ajateenija õigustest ja kohustustest ning kaitseväe distsipliinist;
4) on omandanud ettekujutuse kaitseväelase elukutsest ja üldteadmisi teenistusest reservis;
5) teab, mida toob endaga kaasa riigikaitsealaste kohustuste eiramine, ning oskab hinnata tagajärgi;
6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kutsealune, ajateenija, reservväelane, kaitseväelane, kaitseväekohustuslane, kaitseväeteenistuskõlblikkus, asendusteenistus.

Õppesisu

„Kaitseväeteenistuse seadus“. Kaitseväeteenistuse liigid. Kaitseväeteenistuskohustus. Kutsealune, reservväelane, kaitseväelane, ajateenija, kaadrikaitseväelane. Kaitseväe distsipliin.

Kutsealusena arvele võtmine ja tegevteenistuskõlblikkuse määramine. Kaitseressursside Amet. Ajateenistusse kutsumisega kaasnevad dokumendid. Kaitseväeteenistuse komisjon. Arstlikud komisjonid. Kaitseväeteenistuskohustuslike Eesti kodanike riiklik register. Kaitseväeteenistuskõlblikkuse astmed.

Ajapikendus ja ajateenistusse kutsumisest vabastamine. Ajapikenduse andmine haiguse või tervisehäire tõttu. Ajapikenduse andmine perekondlikel ja majanduslikel põhjustel, hariduse omandamiseks, kandideerimiseks või valitaval ametikohal töötamiseks. Ajapikenduse lõppemine. Ajateenistusse kutsumisest vabastamine.

Ajateenistusse kutsumine. Ajateenistuse kestus. Kutsealuse kutsumine ajateenistusse.

Asendusteenistusse kutsumine. Ajateenistuse asendamine asendusteenistusega. Asendusteenistuslase teenistuskoht. Asendusteenistuse kestus. Teenimine asendusteenistuses.

Ajateenistus. Ajateenija õigused ja kohustused. Ajateenistuse korraldus. Väljaõpe. Distsipliin. Sotsiaalsed garantiid. Puhkused ja väljaload. Olme ja vaba aeg. Suhtlemine kodustega.

Kaitseväelase elukutse. Väljaõpe, haridus, teenistuskäik (sh missioonid), karjäärivõimalused.

Teenistus reservis. Reservi ja erru arvamine. Reservväelase kohustused. Valmisoleku reserv ja valmidusreserv. Osavõtt õppekogunemisest. Tegevteenistus mobilisatsiooni korral. Osalemine Kaitseliidu tegevuses.

Vaidluste lahendamine ja vastutus. Vaided. Väär- ja kuriteod.

6. Riviõpe

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab rivikorra kujunemise ajalugu, kasutamise vajadust ja tähtsust;
2) oskab rivivõtteid ning tunneb käsklusi;
3) tegutseb organiseeritult jao ja rühma kooseisus;
4) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: rivi, viirg, kolonn, rivi laius, rivi sügavus, kahe-, kolme- või neljaviiruline rivi.

Õppesisu
Rivikord. Ajalooline ülevaade rivikorra kujunemisest. Üksuste riviline juhtimine lahinguväljal. Füüsiline vastupidavus ja ühtekuuluvus. Kaitseväe traditsioonid ja tseremooniad.
Praktiline riviõpe. Rivi. Viirg. Kolonn. Tiib. Rinne. Rivi tagakülg. Vahe. Kaugus. Rivi laius. Rivi sügavus. Kahe-, kolme- või neljaviiruline rivi. Rivi liigid. Ülema ja kaitseväelase kohustused enne rivistumist ja rivis. Rivikord väljaõppe korraldamisel. Rivi juhtimine. Käsklus. Eelkäsklus. Täitekäsklus. Käemärgid.
Üksiksõduri riviõpe. Seisang ja tegevus koondrivis. Tervitamine. Liikumine ja peatumine. Pöörded.
Jagu koondrivis. Jao kogunemine joonele. Jao kogunemine kolonni. Liikumine rivis. Rivi ette kutsumine.
Rühma koosseis. Rühma kogunemise viisid.

7. Relvaõpe

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teab, mis relvi ja relvasüsteeme Eesti kaitseväes kasutatakse;
2) tunneb ja järgib ohutusnõudeid tulirelva kasutamisel; käitub lasketiirus turvaliselt, teab ohutuid relva hooldamise põhimõtteid;
3) nimetab käsitulirelva (AK 4 või Galil AR näitel) põhiosad ja teab nende koostööd;
4) teab lasu sooritamist mõjutavaid tegureid;
5) võtab iseseisvalt laskeasendeid ning kasutab õiget päästmistehnikat;
6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: automaatrelv, püstol, kaartulerelv, laskemoon, lask.

Õppesisu
Relv: relva mõiste, relva kandmisega seotud tavad ja väärtushinnangud. Kaitseväes kasutatavamad relvad. AK4 taktikalis-tehnilised andmed. Relva käsitsemine ja hooldamine.
Ballistika. Ülevaade sisemisest ja välimisest ballistikast. Kuuli lennujoone kuju, tabatav ja tabamatu ala. Kuulide hajumine ja seda põhjustavad tegurid.
Ohutusnõuded. Üldohutusnõuded relvaga ümberkäimisel. Ohutusnõuded relva ja laskemoona käsitsemisel.
Tiirulaskmine: laskmine õhkrelvast või matkemudelist, hingamise ja lasu päästmise tehnika, laskeasendid: pikali, põlvelt ja püsti. Relvatugi. Laskekäsklused lasketiirus. Käsklus „TULI SEIS!”.

8. Topograafia ja orienteerumine

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) teab, mis topograafilisi kaarte ja mis eesmärgil Eesti kaitseväes kasutatakse;
2) määrab paberkaardil kasutatavat mõõtkava ja teisendab seda maastikul sammupaaridesse; mõõdab pabeririba kasutades kaugusi ning hindab maastikul silma järgi erinevaid kaugusi; analüüsib topograafilise kaardi leppemärke ja iseloomustab kaardil kajastatud objekte; määrab objektidevahelisi ruumilisi seoseid;
3) määrab kaardil malli abil direktsiooninurga ja looduses maastikul kompassi järgi asimuudi ning kaitseväe kaardil UTMi koordinaadid;
4) orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul mööda etteantud marsruuti; tunneb öist orienteerumist piiravaid tegureid;
5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: mõõtkava, kaardi leppemärgid, kaardi koordinaadid, direktsiooninurk, magnetiline asimuut, suunaparand, punkt-, joon- ja pindobjektid maastikul.

Õppesisu
Topograafia sissejuhatus. Üldmõisted. Kaardi mõõtkava. Kaardi leppemärgid. Leppemärkide jaotus: punkt-, joon- ja pindleppemärgid. Kaardi reljeef. Reljeefi erinevad vormid ja nende iseloomustus.
Kaartide kasutamine Eesti kaitseväes. Kaartide põhimõõtkavad. Kaitseväekaartide kartogrammid. Kaardinurk. Kaardi koordinaadid: geograafilised, UTM.
Kompass, magnetiline asimuut ja direktsiooninurk. Kaartidel kasutatavad põhjasuunad. Magnetiline deklinatsioon. Direktsiooninurk. Magnetiline asimuut. Suunaparand. Kompass ja selle kasutamine. Kompassi kasutamise piirangud. Magnetilise anomaalia alad.
Kaardi orienteerimine, maastikul orienteerumine, käsi-GPSi kasutamine. Kaardi orienteerimine kompassi, joonobjekti, punktorientiiri, taevakehade järgi. Asimuudi määramine maastikul ja selle järgi liikumine. Orienteerumine maastikul. Orienteerumine pimedas. Üldised juhised ning piirangud käsi-GPSi kasutamiseks maastikul.

9. Esmaabi välitingimustes

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:

1) hindab olukorda õnnetuse korral, teab abi kutsudes ja andes õiget tegutsemisjärjekorda ning oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
2) väldib ohtusid ning kaitseb ennast ja abivajajaid võimalike ohtude eest;
3) teab elupäästva ja jätkuva esmaabi võtteid ning oskab neid kasutada;

4) tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada;
5) oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule.

Õppesisu
Tegutsemine õnnetuse korral. Ohu hindamine ja ohutuse tagamine, päästmine otsesest ohust, sh Rauteki haaret kasutades. Kannatanu seisundi hindamine: teadvuse, hingamise, vereringe kontroll. Tegevuste järjekord kannatanu esmasel ülevaatusel. Sündmuskoha tähistamine. Elupäästev esmaabi. 112-abikutse. Jätkuv esmaabi. Kiirabi. Haigla.
Elupäästev esmaabi. Elustamise ABC. Elupäästev esmaabi traumakannatanule. Suure välise verejooksu sulgemine abivahenditega ja abivahenditeta. Hingamisteede vabastamine ja vabana hoidmine. Teadvuse tasemed, teadvusetuse põhjused. Teadvuseta kannatanu abistamine. Šoki mõiste, liigid ja esmaabi. Kliiniline ja bioloogiline surm.
Esmaabi vigastuste ja haigestumiste korral. Jäsemetraumade fikseerimine. Sobivad asendid erinevate vigastuste ja haigestumiste korral. Termolina kasutamine. Heimlichi võte. Esmaabi krambihoo korral. Närvihaigused. Epilepsia. Insult. Südamehaigused, südamelihase infarkt. Kopsuhaigused, kopsuastma, kõriturse. Allergia. Ajukolju trauma. Rindkere ja kõhuõõne organite vigastused. Luumurrud, liigesetraumad. Liittraumad. Elektriõnnetused. Termilised traumad: põletused, päikesepiste, kuumarabandus, kuumakurnatus, külmumine, alajahtumine (hüpotermia). Uppumine. Mürgistused. Alkoholimürgistus. Narkootikumide üledoos. Maohammustus. Putukate pisted. Võõrkeha hingamisteedes.

10. Massihävitusrelvad ja kodanikukaitse

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb massihävitusrelvade põhitüüpe, kasutamise eesmärke ja tagajärgi, nende kasutamist ajaloos ning keelustamist;
2) tunneb kodanikukaitse põhialuseid ja eesmärke ning oskab tegutseda hädaolukorras;
3) oskab hinnata ohte ja käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht; oskab kasutada esmaseid tulekustutusvahendeid;
4) tunneb gaasimaski põhiosi, hooldust ja kasutamist;
5) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: massihävitusrelv, tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv, toksiin, bakter, viirus, radiatsioon, lõhkeaine, plahvatus.

Õppesisu
Massihävitusrelv: tuumarelv, bioloogiline relv, keemiarelv. Liigid ja toime ning kahjustavad mõjud. Relvade kasutamine ajaloos. Massihävitusrelva leviku piiramine.

Kaitsevahendid. Kaitsevahendite areng. Kaitsevahendid erinevatele massihävitusrelva tüüpidele. Individuaalsed ja kollektiivsed kaitsevahendid.
Kodanikukaitse. Ajalooline ülevaade ja põhimõtted.
Tuleohutus. Tulekahju ärahoidmine, tekkimise põhjused ja tagajärjed. Esmased tulekustutusvahendid ning nende kasutamine. Põlemine ja plahvatus. Põlemisproduktid. Käitumine tulekahju korral.
Mürkaineoht. Levinumad mürgised ained ja nende mõju inimorganismile. Tegutsemine mürkaineohu olukorras.
Radiatsioonioht. Radioaktiivsed ohuallikad, nende toime loodusele ja inimorganismile.
Plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht. Plahvatusohtlikud esemed. Ohutusreeglid plahvatusohtlike esemete leidmisel. Käitumine pommiähvarduse korral, evakueerumine.

11. Keskkonnakaitse kaitseväes

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) teab ja kirjeldab riigikaitselise tegevusega kaasnevat mõju keskkonnale;
2) valmistab ette ja lõpetab väljaõppelaagri, vähendades väljaõppetegevuse mõju loodusele, sh hoides ära reostuse ja metsatulekahju;
3) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: ettevaatuspõhimõte, väljaõppelaagri keskkond, tuleohutus, metsatulekahju, reostus, kahjustusala.

Õppesisu
Riigikaitselise tegevusega kaasnev mõju keskkonnale. Müra, mürakaitse, välisõhureostus, ohtlike jäätmete reostus, veereostus, metsatulekahju.
Väljaõppelaagri keskkonnakaitseline ettevalmistamine, püstitamine ja lõpetamine. Planeerimine: jäätmekava, tuleohutuskava, reostusohutuse kava; hügieeni ja toitlustuse korraldamine välitingimustes, jääkreostus.
Tuleohutuse tagamine ja tegutsemine metsatulekahju korral. Ohuolukord, metsatulekahju, kustutamise juhtimine.

II kursus „Praktiline õpe välilaagris“

Välilaager toimub lihtsustatud ja lühendatud sõdurioskuste kursus kavade alusel. Kõik praktilised harjutused tehakse grupis. Teoreetilisi teadmisi harjutatakse ja kinnistatakse tegevuse käigus. Eesmärk on tutvuda kaitseväelise rutiini ja päevaplaaniga.

Õpitulemused ja õppesisu

1. Riviõpe

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tegutseb ühtse meeskonnana organiseeritult jao ja rühma kooseisus;

2) saab aru sõjaväelisest rivikorrast ning oskab esmaseid rivivõtteid paigal ja liikumisel kolonnis.

Õppesisu
Praktiliste harjutuste vaheetapid algavad ja lõpevad rivikorras, mille käigus omandatakse üldised oskused meeskonnatööks rivis.

2. Isiklik ja rühmavarustus

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane tunneb ning oskab kasutada üksikvõitleja ja allüksuse üldvarustust ning teab selle otstarvet.

Õppesisu
Õpitakse tundma üksikvõitleja ja rühmavarustust, selle otstarvet, praktilist kasutamist ning hooldamist.

3. Rännak üksuse koosseisus ja üksikvõitleja liikumine maastikul

Õpitulemused
Kursuse lõpul oskab õpilane liikuda päeval ja öösel jalgsi rännakukolonnis ning üksikvõitlejana maastikul.

Õppesisu
Õpitakse tundma ning harjutatakse erinevaid liikumisviise üksuse koosseisus ja üksikvõitlejana ümberpaiknemisel, kasutatakse käemärke ning harjutatakse tegevusi nende järgi.

4. Välilaagri püstitamine ja eluolu välitingimustes. Keskkonnakaitse

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb kaitseväelist rutiini ja päevaplaani;
2) täidab erinevaid ülesandeid välitingimustes jao koosseisus majutusala püstitamisel;
3) valmistab ette ja lõpetab väljaõppelaagri, vähendades väljaõppe tegevuse mõju loodusele, sh hoides ära reostuse ja metsatulekahju;
4) tunneb keskkonnakaitse põhimõtteid välitingimustes majutuse korraldamisel.

Õppesisu
Harjutatakse üksuse majutuse korraldamist välitingimustes, paiknemisala ettevalmistamist, telkide püstitamist, söögi- ja hügieenialade ettevalmistamist.

5. Toitlustamine ja hügieen välitingimustes

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane tunneb ning täidab välitingimustes toitlustamise ja hügieeni reegleid.

Õppesisu
Harjutatakse toitlustamise korraldamist välitingimustes koos sooja toidu ettevalmistamise ja 24 h kuivtoidupakkide kasutamisega.

6. Orienteerumine maastikul

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) orienteerub kaardi ja kompassi järgi vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul;
2) määrab kaardil direktsiooninurga, maastikul kompassi järgi asimuudi ja kaitseväe kaardil UTMi koordinaate;
3) orienteerib maastikul kompassi järgi kaardi ning liigub mööda etteantud marsruuti;
4) tunneb öist orienteerumist piiravaid tegureid.

Õppesisu
Harjutatakse kaardi ja kompassi tundmist vähe- ja keskmiselt liigendatud maastikul, oma asukoha määramist, kauguste määramist ning objektidele osutamist erineval maastikul ja erinevas valguses.

7. Varjumine ja varjatud liikumine maastikul

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane tunneb ja kasutab peamisi moondamise ning varjatud liikumise võimalusi erineval maastikul ja erinevas valguses.

Õppesisu
Harjutatakse erinevaid moondamise ja varjatud liikumise võimalusi. Õpitakse tundma, miks asjad on nähtavad erinevas keskkonnas ja valguses.

8. Esmaabi välitingimustes

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab tegutseda hädaolukorras; tunneb ja kasutab üldiseid esmaabivõtteid, elustamise põhimõtteid ning välioludes ellujäämist; oskab kutsuda abi;
2) teab ja oskab kasutada erinevaid kannatanu transportimise võtteid;
3) tunneb võimalikke käepäraseid ja meditsiinilisi abivahendeid ning oskab neid kasutada;

4) oskab anda esmaabi erakorraliste haiguste ja mürgistuste korral ning traumakannatanule.

Õppesisu
Harjutatakse üldisi esmaabivõtteid ja elustamist ning õpitakse tundma välioludes ellujäämise põhitõdesid.

9. Relvaõpe, laskeasjandus ja ohutushoid

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) tunneb ning järgib relvadega ümberkäimise ohutuseeskirju ja -nõudeid,
2) võtab iseseisvalt laskeasendeid ja kasutab õiget päästmistehnikat;
3) käitub lasketiirus turvaliselt laskmiskäskluste järgi;
4) sooritab ohutult tiirulaskmise praktilisi harjutusi juhendaja kontrolli all.

Õppesisu
Õpitakse tundma Eesti kaitseväes kasutusel olevaid käsitulirelvi. Harjutatakse automaadi käsitsemist ning erinevaid laskeasendeid. Õpitakse tundma ohutushoidu. Osaletakse praktilisel laskeharjutusel juhendaja kontrolli all.

10. Kodanikukaitse
Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
1) oskab hinnata ohte ja käituda erinevate ohtude korral: tuleoht, mürkaineoht, radiatsioonioht ja plahvatusohtlikest esemetest tingitud oht;
2) kasutab esmaseid kaitse- ja tulekustutusvahendeid.

Õppesisu
Õpitakse tundma tegutsemist erinevate ohtude korral ja kasutama esmaseid kaitsevahendeid.

Valikkursus „ MATEMAATIKA“

Õppe-kasvatuseesmärgid
Valikkursusega taotletakse, et õpilane:
1) saab aru matemaatika keeles esitatud teabest ning esitab oma matemaatilisi mõttekäike kirjalikult;
2) arutleb loogiliselt ja loovalt;
3) kasutab matemaatikat õppides IKT vahendeid.
4) kooli lõpetades valib võimetekohase lõpueksami;
5) väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;

Kursuse kirjeldus:
Kursus koosneb viiest põhivaldkonnast:
Avaldised ja arvuhulgad
Võrrandid , võrrandisüsteemid, võrratused, võrratusesüsteemid. Tekstülesanded
Trigonomeetria
Funktsioonid
Aritmeetiline ja geomeetriline jada.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
esitab arvu juure ratsionaalarvulise astendajaga astmena ja vastupidi;
sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega;
teisendab lihtsamaid ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;
lahendab rakendussisuga ülesandeid (sh protsentülesanded).
lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd- ja lihtsamaid juurvõrrandeid ning nendeks
taanduvaid võrrandeid;
lahendab lihtsamaid üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid;
lahendab võrrandisüsteeme;
lahendab tekstülesandeid võrrandite (võrrandisüsteemide) abil;
lahendab lineaar-, ruut- ja murdvõrratusi ning lihtsamaid võrratusesüsteeme;
lahendab eksponent- ja logaritmvõrrandeid ning -võrratusi;
lahendab l trigonomeetrilisi võrrandeid
lahendab täisnurkse kolmnurga;
kasutab täiendusnurga trigonomeetrilisi funktsioone;
arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;
teab kahe nurga summa ja vahe, kahekordse nurga siinuse, koosinuse ja tangensi valemeid;
teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldisi;
lahendab kolmnurga ning arvutab kolmnurga pindala;
kirjeldab graafiliselt esitatud funktsiooni omadusi; skitseerib graafikuid
selgitab pöördfunktsiooni mõistet, leiab lihtsama funktsiooni pöördfunktsiooni ning skitseerib või joonestab vastavad graafikud;
leiab valemiga esitatud funktsiooni määramispiirkonna, nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonna, kasvamis- ja kahanemisvahemikud, ekstreemumid; funktsiooni graafiku
kumerus- ja nõgususvahemikud ning käänupunkti algebraliselt; kontrollib, kas funktsioon on paaris või paaritu;
kirjeldab funktsiooni $y = f(x)$ graafiku seost funktsioonide $y = f(x) + a$, $y = f(x + a)$, $y = f(ax)$, $y = a f(x)$ graafikutega;
koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi;
leiab funktsiooni suurima ja vähima väärtuse etteantud lõigul;
lahendab rakenduslikke ekstreemumülesandeid (sh majandussisuga).
rakendab aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme ning esimese n liikme summa ja hääbuva geomeetrilise jada summa valemeid

Õppesisu
Ratsionaal- ja irratsionaalavaldised. Arvu *n*-es juur. Tehted astmete ja juurtega.
Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid ning nendeks taanduvad võrrandid. Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand. Võrrandisüsteemid. Võrratusesüsteemid. Kahe- ja kolmerealine determinant. Tekstülesanded. Lineaarvõrratused. Ruutvõrratused. Intervallmeetod. Lihtsamad murdvõrratused. Võrratusesüsteemid. Eksponent- ja logaritmvõrrand. Rakendusülesandeid eksponent- ja logaritmvõrrandite kohta. Eksponent- ja logaritmvõrratus. Trigonomeetriline võrrand.

Teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täiendusnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Trigonomeetrilised põhiseosed täisnurkses kolmnurgas. Ringjoone kaare pikkus, ringi sektori pindala. Kolmnurga pindala valemid. Siinus- ja koosinusteoreem. Kolmnurga lahendamine.

Funktsiooni esitusviisid. Funktsiooni määramis- ja muutumispiirkond. Paaris- ja paaritu funktsioon. Funktsiooni nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkond. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine. Funktsiooni ekstreemum. Funktsiooni suurim ja vähim väärtus lõigul. Funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemik, käänupunkt. Funktsioonide $y=x$, $y = x^2$, $y = x^3$, $y = x^{-1}$, $y = x^{-2}$, $y = \sqrt{x}$, $y = \sqrt[3]{x}$ $y = |x|$ graafikud ja omadused. Eksponent- ja logaritmfunktsioonid, graafikud. Trigonomeetrilised funktsioonid, graafikud. Liitfunktsioon. Pöördfunktsioon. . Joone puutuja võrrand. Funktsiooni uurimine tuletise abil. Funktsiooni graafiku skitseerimine funktsiooni omaduste põhjal. Funktsiooni tuletise kasutamise rakendusülesandeid. Ekstreemumülesanded.

Aritmeetiline jada, selle omadused. Aritmeetilise jada üldliikme valem ning esimese *n* liikme summa valem. Geomeetrilise jada üldliikme valem ning esimese *n* liikme summa valem. Hääbuv geomeetriline jada, selle summa.

Hindamine
Kursust hinnatakse arvestatud/mittearvestatud.
Arvestuse saamiseks arvestustöö ja eelduseks kohalviibimine 80% toimunud tundidest.

Valikkursus "PRAKTILINE FILMIÕPE"

Õppe-kasvatuseesmärgid
Õpilane:
saab praktilisi teadmisi filmimisest, läbi muusikavideo tegemise;
õpib kasutama Adobe Premiere võimalusi videotöötluses;
oskab hinnata kvaliteetset videorežiid ja montaaži.

Kursuse lühikirjeldus
Kursuse jooksul õpitakse koostama lühistsenaariumit ja tutvutakse fotokaamera võimalustega videote tegemisel. Läbi videomontaaži õpitakse videotöötlusprogrammi Adobe Premiere.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane:
tunneb Adobe Premiere võimalusi videotöötluses;
oskab kasutada fotokaamerat filmimisel;
oskab paremini mõista ja hinnata kvaliteetset videorežiid ja montaaži.

Õppesisu (35 õppetundi)
Lühistsenaariumi ja režiiplaani koostamine.
Muusikavideo salvestus ja kaameraõpe (kaamera funktsioonidega tutvumine, mõisted ISO, ava, shutter speed, kaadrisagedus).
Muusikavideo montaaž Adobe Premiere baasil (esmased elementaarsed videomontaaži alused).

Õppetegevus
Praktiline õpe muusikavideo valmimisel ideest teostuseni.

Hindamine
Arvestatud/mittearvestatud.

Valikkursus „RETOORIKA“

Õppe- kasvatuseesmärgid
Valikkursusega taotletakse, et õpilane:
- väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt;
- argumenteerib veenvalt ning oskab kaitsta oma seisukohti;
- rakendab kriitilist mõtlemist.

Kursuse lühikirjeldus
Suuline eneseväljendus on iga suhtluse baasiks, olles seeläbi vajalik eeldus täisväärtuslikuks ühiskonnas toimimiseks. Tänapäeva maailmas hinnatakse üha enam oskust oma ideid presenteerida ja kaitsta, nõnda on ka avaliku esinemisel täita tähtis roll. Retoorika valikkursus koondab üldisemalt nii suulise eneseväljenduse kui suhtluse ning avaliku esinemise kui konkreetse praktika probleemid.

Valikkursus tugineb gümnaasiumi ainevaldkonna Sotsiaalained kursustel omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, olles tihedalt seotud ühiskonnaõpetuses, ajaloos ja filosoofias õpitavaga.

Valikkursus tutvustab suulist eneseväljendust kahel tasandil. Vaadeldes retoorika ajalugu ja kujunemist, mõju ning praktilisi väljundeid avalikuks esinemiseks, annab kursus teoreetilise ülevaate retoorikast ning täiendab õpilaste teadmistepagasit. Teiseks tasandiks on praktiliste harjutuste ja avaliku esinemise kogemuse saamine erinevates olukodades ja kõnetüüpide puhul. Kursus püüab mitmekesiste kõneharjutustega rakendada avaliku esinemise teooria õpilase jaoks koheselt ka praktikasse. Nii omandab ka kõnekunsti ajalugu tähenduse ja sellega on lihtsam suhestuda.

Õppe käigus arenevad õpilaste oskused nii suulise eneseväljenduse tavapärasemates situatsioonides kui ka teadlikkus ümbritsevast infoväljast, kus avaliku esinemise võtteid kasutatakse. Retoorika ajaloo sidumine praktikaga lubab treenida ka kriitilist mõtlemist, mis lubab õpilasel paremini mõista kommunikatsiooni ühiskonna eri tasandite vahel.

Õpitulemused
Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.
Kursuse lõpul õpilane:

- on kursis retoorika ajaloo ja selle tähendusega;
- oskab siduda ja analüüsida retoorilisi võtteid ajaloost tänapäeva inforuumiga;
- tunneb kõne koostamise põhimõtteid ja avaliku esinemise erivorme;
- on saanud võimaluse avaliku esinemise praktiseerimiseks ning veenvuse ja kindluse harjutamiseks;
- tunneb demagoogia võimalusi ja kasutusvalda ühiskonnas;
- on võimeline kriitiliseks kõne- ja tekstianalüüsiks.

Õppesisu
Valikkursuse konkreetne õppesisu täpsustatakse kursuse alguses õpetaja ja õpilaste koostöös, luues võimaluse keskenduda grupile olulisematele või rohkem tähelepanu vajavatele valdkondadele. Õppesisu valikul lähtutakse põhimõttest, et teoreetilis-ülevaatlikele käsitlustele järgneb võimalus õpitut praktiseerida: ise kõneleda, analüüsida ja tagasisidestada kaasõpilasi või koostada esitlusmaterjali. Allpoolloetletud teemad markeerivad õppesisu põhijooni ning teemasid, mida kursus käsitleb.

1) Kommunikatsioonimudel ja suhtlustõkked;
2) Kõne veenvuse tegurid. *Ethos-pathos-logos;*
3) Vana-Kreeka retoorika põhimõisted ja –suunad;
4) Demosthenese kõned ning roll retoorikas;
5) Vana-Rooma retoorika põhimõisted ja –suunad;
6) Cicero kõned ja roll retoorikas;
7) Horatiuse kõned ja roll retoorikas;
8) Kõnekusti kujunemine ja roll 19. ja 20. sajandil;
9) Adolf Hitleri kõned ning roll retoorikas;
10) Martin Luther Kingi kõned ja roll retoorikas;
11) Kõnekunsti roll ja olemus tänapäeval;
12) Avalik esinemine eesti poliitilisel maastikul;

13) Kõne liigid ja eesmärgid;
14) Kõne struktuur ja osad;
15) Laua- ja ilukõned ning nende koostamine;
16) Esinemine, esinemishirm, esinemisstiil, keha- ja parakeel;
17) Kõne stiil ja kujundid, keelekasutus, kõne-, lause- ja kõlakujundid;
18) Mnemotehnikad ja abimaterjali kasutamine avalikus esinemises;
19) Argumentatsioon ja argumendi ülesehitus;
20) Argumentatsiooni tõestamine: analoogia, loogika, statistika;
21) Infokõned ja nende koostamine;
22) Avaliku esinemise toetamine audio-visuaalse materjaliga;
23) Esitluste koostamine ja võimalused;
24) Demagoogia olemus ja roll ajaloos ning ühiskonnas;
25) Demagoogia leidmine ja analüüs, kriitilise mõtlemise rakendamise võimalused;
26) Kõne kriitiline kuulamine ja analüüsimine;
27) Veenmiskõned ja nende koostamine;
28) Sokraatiline meetod ja selle võimalused;
29) Küsimused ja küsitlused, nende koostamine;
30) Eneseanalüüsi ja tagasisidestamise võimalused.

Õppetegevus
Retoorika valikkursus kursus eeldab õpilaste aktiivset osalemist õppes. Kursuse vältel tegelevad õpilased nii kursuse materjali kriitilise analüüsi kui teabeallikatest materjali otsimise, selle sünteesi ja loova kirjutamisega. Õppes on olulisel kohal arutelud, ajurünnakud, diskussioonid, videomaterjal ning kõneharjutused. Olulisel kohal on ka iseseisvad tööd ning avaliku esinemise praktiseerimine.
Hindamine arvestatud/mittearvestatud

Valikkursus "SELTSKONNATANTSUD"

Õppe-kasvatuseesmärgid
Arendada õpilaste liikumis-ja tantsuoskust. Õppida käituma tantsupõrandal vastavalt etiketi reeglitele.

Õppetegevused
Õppetegevus kätkeb endas teoreetilisi tunde loengu vormis, mis puudutab üldisi teadmisi tantsust ja tantsu ajaloost. Suurem osa tundidest toimub praktilise tantsuõppena.

Õppesisu
1. tund- sissejuhatus tantsude ajalukku, ladina ameerika ja standard tantsud.

2. tund – õige rüht , tantsuvõtted ja jalakasutus erinevates stiilides.

3-4. tund rumba põhiliikumised , rütm , kombinatsioon
5-6. tund aeglane valss põhiliikumised, rütm , kombinatsioon

7-8. tund samba põhiliikumised , rütm , kombinatsioon
9-10. tund fokstrott põhiliikumised, rütmikasutus , kombinatsioon
11-12. tund õpitu kordamine, täiustamine
13-14. tund cha-cha põhiliikumised, rütm, kombinatsioon
15-16. tund viini valss põhiliikumised , rütm , kombinatsioon
17-18. tund jive põhiliikumised , rütm , kombinatsioon
19-20. tund tango , põhiliikumised, rütmid, kombinatsioon
21-22. tund õpitu kordamine
23-24. tund polka põhiliikumised , rütmid , kombinatsioon
25-26. tund perekonnavalss , reilender
27-28. tund õpitu kordamine
29-30. tund käitumine tantsupõrandal, erinevad rollid : naine , mees
31-33. tund ettevalmistus arvestuseks!
34-35. Ettetantsimine – arvestus!

Õpitulemused

Õpilane valdab 11 tantsu (samba , cha-cha, rumba , jive, aeglane valss, viini valss , tango fokstrott, polka, reilender ja perekonna valss). Tunneb ära erinevad tantsud muusikas ja teab erinevate tantsude iseloomulikke jooni. Oskab esitada lihtsamatest põhiliikumistest kombinatsiooni.

Hindamine.

Kursus lõppeb tantsude esitamisega , kus on oluline ära tunda muusikas õige tants ja esitada seejärel kombinatsioon. Hinne arvestatud /mittearvestatud

Valikkursus „PRAKTILINE PSÜHHOLOOGIA“

Õppe-kasvatuseesmärgid

1. õpetada õpilastel psühholoogiateadmisi rakendama reaalsete ja eluliste probleemide lahendamisel;
2. aidata õpilastel paremini tundma õppida iseennast ja teisi inimesi;
3. pakkuda praktilistele harjutustele tuginedes rohket võimalust eneseanalüüsiks;
4. õpetada õpilasi andma ja vastu võtma tagasisidet;
5. tutvustada aktiivse kuulamise tehnikaid ;
6. aidata teadvustada konfliktide tekkepõhjusi ja tutvustada praktilisi lahendusviise

Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja

1. oskab rakendada psühholoogia seaduspärasusi enese analüüsimisel
2. oskab kasutada aktiivse kuulamise tehnikaid
3. oskab anda korrektset tagasisidet

4. teadvustab konfliktide tekkepõhjusi ja tunneb nende lahendusvõimalusi
5. tunneb enesekehtestamise põhitõdesid.

Õppesisu

1. Grupiöö reeglid. Ootused ja hirmud. Enesetutvustus.
2. Emotsioonid. Emotsionaalne elulugu.
3. Sotsiaalne taju. Hoiakud ja stereotüübid.
4. Tagasiside andmine grupiliikmetele.
5. Loovharjutused.
6. Vastutus. Vastutuse võtmine ja selle delegeerimine.
7. Projektsiooniharjutused.
8. Aktiivne kuulamine.
9. Konfliktid ja nende lahendusviisid.
10. Enesekehtestamine.

Lõiming teiste ainetega ja läbivad teemad

Valikkursus lõimub eelkõige inimeseõpetuse kursuse osade teemadega, vähemal määral ka kunsti-, muusika ja kirjanduskursusega. Osalisi kokkupuutepunkte on ka meedia-kursuse teemadega.

Läbivatest teemadest käsitletakse antud ainekursuses peamiselt järgmisi teemasid:

elukestev õpe, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskkond, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Hindamine

Kursus on arvestuslik („arvestatud“ või „mittearvestatud“) Kursuse arvestamisel jälgitakse osalejate aktiivsust, läbitavate teemade hulka ja osalust.

Valikkursus „KOORILAUL“

Õppe-kasvatuseesmärgid

Koorilaulus osalemisega taotletakse, et õpilane:

1) väärtustab muusikat kui olulist osa inimkonna kultuurist; teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana;

2) osaleb muusikaelus ning kujundab valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;

3) mõistab ja väärtustab kooriliikumise ning laulupidude sotsiaal-poliitilist olemust ja muusikahariduslikku tähendust;

4) rakendab ning arendab musitseerimise kaudu oma teadmisi, muusikalisi võimeied ja oskusi;

5) valdab põhiteadmisi ajastute ja maade muusikast ning kultuuride arengust;

6) rakendab loovust muusikalises eneseväljenduses;

7) oskab muusikat kriitiliselt kuulata, analüüsida ja tõlgendada ning selle üle arutleda;

8) teadvustab ja järgib intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ja kohustusi;

Õppesisu

Musitseerimine (laulmine, pillimäng, omalooming)

• laulud vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
• segakoori repertuaari kujundab koori tööplaan. Koori repertuaari kuuluvad isamaalised ja jõululaulud, kergema muusika töötlused ning klassikaline koorimuusika.
Koor osaleb kooriüritustel ja laulupidudel ning esineb kooli aktustel ja kontsertidel.

Lõiming
• Eesti keel ja kirjandus – verbaalse eneseväljendusoskuse, diktsiooni arendamine; luule ja selle mõistmise tutvustamine (laulutekstid);
• Võõrkeel – võõrkeelsete laulude tekstid;
• Ajalugu ja ühiskonnaõpetus – seoste loomine erinevate kultuuride ja ajastutega.
• Matemaatika – rütmid, noodipikkused, taktimõõdud; arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist;
• Geograafia – riigid, heliloojatega soetud linnad ja maad;
• Võimlemine/tantsuline liikumine – kehapill, arendatakse keha tunnetust ja koordinatsiooni;
• Kunst – seoste loomine erinevate kultuuride ja ajastutega, käelise tegevuse ja loova mõtlemise arendamine.

Õpitulemused
1) õpilane on teadlik oma muusikalistest võimetest ning laulmisoskustest;
2) rakendab oma võimeid ja oskusi muusikalistes tegevustes, kasutades omandatud muusikateoreetilisi teadmisi.
3) panusta oma tegevusega koorikultuuri jätkusuutlikusse, väärtustab ühislaulmist kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni, osaledes kooli- ja linnaüritustel;
4) oskab kuulata ja arvestada kaaslasi, oskab töötada meeskonnas;
5) on laulupeo traditsiooni austaja ja edasikandja lauljana: tänu omandatud repertuaarile on võimeline osalema noorte laulupeol.

Kasutatav õppekirjandus
Noodimaterjal (sh laulupeo laulikud)

Hindamine
Hindamine on arvestuslik/mittearvestuslik Arvestatud hinde saamiseks peavad olema täidetud järgmised tingimused:
• aktiivne osavõtt kooriproovidest (vähemalt 80%) ja esinemistest;
• häälepartiide valdamine.

Valikkursus „RAHATARKUSED“

Õppe-kasvatuseesmärgid
Valikkursusega taotletakse, et õpilane teab, kuidas teha enda jaoks kõige paremaid finantsotsuseid ning on tänu sellele elus rahaliselt edukam.

Õpitulemused
Kursuse lõpul õpilane: teab vastuseid tähtsatele rahateemalistele küsimustele ning lisaks saab õpilane kaasa eluks vajalikud tööriistad: isikliku eelarve tabel, korteri ostmise ja üürimise võrdluse tabel, investeerimisplaan jpm.

Õppesisu
Kursus õpetab, kuidas raha säästa, teenida ja kasvatada. Küsimused, millele saab vastused:

- Kuidas saavutada enda eesmärke?
- Kui palju kulub iseseisval elamisel raha?
- Kuidas on võimalik säästa?
- Kuidas teenida kooli kõrvalt lisaraha?
- Kuidas teenida tulevikus rohkem palka?
- Kuidas kasutada laenu, et enda varasid kasvatada ning millist laenu tuleks vältida?
- Kuidas investeeritakse aktsiatesse, kinnisvarasse, idufirmadesse, kulda, krüptovaluutasse jne?
- Kuidas luua enda investeerimisstrateegia?

Lisaks on kursusel intervjuud inimestega, kes jagavad, kuidas nemad end rahaasju korraldavad, mida tegid nemad 17-aastasena, mida on nad aastate jooksul õppinud.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivad teemad
Majandus, karjääriõpetus, ettevõtlus, matemaatika. Eelarve pidamine, laenud, kindlustus, liitintress, investeerimine.

Hindamine
Arvestatud/mittearvestatud. Hindamine toimub jooksvate ülesannete põhjal. Tähtis on praktilised ülesanded esitada õigeaegselt ning sooritada vähemalt 51% tulemusele.

Valikkursus “EESTI RAHVATANTS”

Õppe- ja kasvatustöö eemärgid
Arendada õpilaste liikumis- ja tantsuoskust läbi Eesti rahvatantsu põhisammude. Õppida tundma Eesti folkloorset tantsu ja väärtustama tantsupidude traditsiooni.

Õppetegevused
Õpitakse Eesti rahvatantsu põhisamme, võttes aluseks Eesti rahvatantsu oskussõnastiku. Õpitakse uusloomingulisi eesti tantse ja seltskonnatantse. Omandatakse klassikalise tantsu põhialused. Arendatakse ja parandatakse tantsijate üldfüüsist: treening sisaldab ka jõu-, vastupidavus ja venitusharjutusi. Õpitakse tundma ja kandma eesti rahvarõivaid. Osalemine maakondlikel ja üleriigilisetel tantsupidudel, võistutantsimistel. Tantsupidudeks vajaliku repertuaari omandamine.

Õppesisu
Rahvatantsu üldmõisted
Tantsijate paiknemised ja liikumissuunad
Käte asendid, seongud, võtted ja tegevused
Jalgade asendid, astakud, heited, hüpped ja põhisammud
Hüpaksammud
Vahetussammud
Reinlendrisammud
Labajalasammud
Valsisammud
Rahvarõivaste kandmine
Erinevate tantsuloojate tutvustamine
Tantsupidude traditsioon

Õpitulemused
Õpilane valdab Eesti rahvatantsu põhisamme ja oskab erinevaid pärimuslikke kui ka uusloomingulisi eesti tantse. Oskab eristada erinevaid rahvatantsu põhisamme ja neid ka muusikasse tantsida. Õpilane oskab tantsida paarilisega ja valdab erinevaid tantsutõste tehnikaid. Õpilane oskab kanda rahvarõivaid.

Hindamine
Õpilane on omandanud erinevaid eesti tantse ja osalenud juhendaja poolt väljapakutud esinemistel/võistutantsimistel/tantsupidudel. Hinne arvestatud/mittearvestatud.

Valikkursus "ITAALIA KEEL"

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:
Õppijad on omandanud oskuse kõnelda ja kirjutada lihtsamaid lauseid ja tekste. On omandanud baassõnavara ja -väljendid.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:
Saab aru tuttavatest sõnadest ja lausetes, mis on vahetult seotud igapäevaste suhtlussituatsioonidega (pere, sisseostud, kodukoht, töö) kui inimesed räägivad aeglaselt ja selgelt.
Oskab esitada küsimusi teiste ja enda kohta.
Saab hakkama igapäevaste, tavaliste toimingutega.
Oskab leida infot lihtsatest igapäevatekstidest (sildid, plakatid, kataloogid, reklaamid, tööpakkumised, menüüd, sõiduplaanid).
Oskab suhelda lihtsas keeles kui kaasvestleja.

Õppesisu

Enda tutvustamine, tutvumine. Nõustumine/ mittenõustumine.
Tee küsimine linnas. Kohvikus, poes.
Reisimine. Hotellis.
Sisseostud.
Kodu. Numbrid. Kellaaeg.
Nädalapäevad, kuud, aastaajad.
Vaba aeg.
Rahvused /keeled.
Ilm.
Itaalia muusika ja kultuur.

Grammatika: Reeglipärased ja ebareeglipärased tegusõnad ja pöördkonnad.
Enesekohased tegusõnad. Kindla kõneviisi olevik ja täisminevik.
Umbmäärane ja määrav artikkel. Tähtsamad eessõnad ja nende ühildumine määrava artikliga. Asesõnad. Näitavad asesõnad. Numbrid. Kellaaeg.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivad teemad

Ladina keel ning ladina keele kaudu ja abil ka teised võõrkeeled, mida õpitakse.
Muusika ja kunst.
Teemad - tutvumine, tervitamine, poes, tänaval, kohvikus.

Hindamine

Hindamine toimub jooksvate ülesannete põhjal ning tundides osalemise alusel.

Valikkursus „ VANAKREEKA KEEL JA KULTUUR”

Õppe-kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- omandab vanakreeka keele algoskuse, sealhulgas grammatika, sõnavara ja lugemisoskuse,
- saab tundma vanakreeka kultuuri ning mõistab selle mõju lääne kultuurile, kirjandusele ja kunstile,
- arendab kriitilise mõtlemise oskusi tekstide analüüsimisel ja tõlkimisel.

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- on omandanud vanakreeka keele algteadmised, sealhulgas grammatika, sõnavara ja häälduse,
- tunneb ära vanakreeka kultuuri ja keele mõju tänapäevale,
- suudab lugeda ja tõlkida lihtsamaid vanakreeka tekste.

Õppesisu

Kursuse keskmes on vanakreeka keel ja kultuur. Õppetöö alguses keskendume vanakreeka tähestiku õppimisele, häältusele ja põhilistele grammatikareeglitele. Õpime käänama kreekakeelseid nimi- ja omadussõnu ning pöörama tegusõnu olevikus. Arendame sõnavara, õpime lihtsaid fraase ning harjutame lugemist ja kirjutamist vanakreeka keeles. Lisaks keeleõppele räägime põgusalt Vana-Kreeka olmekultuurist ja mütoloogiast. Käsitleme ka tuntuid kirjandusteoseid, nagu Homerose “Ilias” ja “Odüsseia”.

Lõiming teiste õppeainetega ja läbivad teemad

Vanakreeka keele õppimine arendab üldisi keeleteaduslikke oskusi, mis teevad teiste keelte õppimise kergemaks. Samuti on vanakreeka keele sõnade juured aluseks paljude tänapäeva keelte sõnadele. Vanakreeka kirjanduse ja kultuuri õppimine aitab mõista selle mõju ja pärandit tänapäeva lääne kirjanduses ja kultuuris.

Hindamine

Kursuse läbimiseks on vaja sooritada kaks kontrolltööd ja kaks sõnade tööd positiivsele tulemusele. Kursust hinnatakse arvestatud/mittearvestatud.

Valikkursus „MAJANDUSÕPETUS“

Valikkursust õpetatakse RÕK 2023 valikainekava alusel.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Majandus- ja ettevõtlusõpetuse kursusega taotletakse, et õpilane:

1) saab aru ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning vastastikustest seostest nii üksikisiku, ettevõtte, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil;

2) omandab teadmisi majandusest, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning kujundab ettevõtlikku, keskkonda väärtustavat ning säästvat eluhoiakut, mis võimaldab tal olla ettevõtlik kodanik, kompetentne töötaja ja teadlik tarbija;

3) mõtestab enda töö- ja karjäärivõimalusi, lähtudes enda huvidest, eesmärkidest, arengupotentsiaalist, oskustest ja keskkonnast, rakendades loovust, uuendusmeelsust ja riskijulgust;

4) analüüsib ettevõtete, riikide ja maailmamajanduse kujunemist ning toimimist, mõistab üksikisiku, ettevõtete ja riikide koostööd ja vastutust globaalsete probleemide lahendamisel ja jätkusuutliku arengu tagamisel.

Õppeaine kirjeldus

Majandusõpetuse valikkursus selgitab majanduse põhialuseid ja ühiskonnas toimuvaid majandusprotsesse, inimeste rolli enda ja ühiskonna vajaduste ja probleemide lahendamisel. Kursuste sisu aitab paremini mõista inimese ja keskkonna vastastikuseid seoseid ning ressursinappust, mis sunnib riike, ettevõtteid ja inimesi tegema väga erinevaid valikuid ning langetama õiglasemaid otsuseid säästva eluviisi kasuks.

Õpilased saavad teavet erinevate elukutsete, elukutsetele esitatavate nõuete ja erinevate töövormide kohta, analüüsivad tööturu nõudmisi ja pakkumisi, töötaja ja tööandja (ettevõtja) rolli, õpivad nägema ja hindama oma soove ning võimalusi elukutsevalikuks. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja õpilase igapäevaeluga ning majanduses toimuvaga seostatult.

Kursuse maht on 35 tundi, mis on jagatud kuueks suuremaks teemaks: majanduse olemus, nõudmine ja pakkumine turul, inimene kui ressursside omanik, ettevõtlik töötaja ja rahatark tarbija, raha ja finantsmajandus, valitsuse osa majanduses ja rahvusvaheline majandus.

Majandusõpetuse valikkursus võimaldab lõimingut kõigi riiklikus õppekavas olevate ainetega. Väga oluline on lõiming matemaatika ja informaatikaga, eesti ja võõrkeelte, geograafia ja teiste loodusainetega, ajaloo- ja ühiskonnaõpetusega ning need valikkursused toetavad karjääriõpet ja elukutsevalikut.

Üldpädevusi kujundatakse õpilaste ja õpetajate vahelises koostöös ning lõimingus teiste õppeainetega. Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – ettevõtliku töötaja karjäär; Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja tehnoloogia võimalused nende elluviimiseks, IKT vahendite kasutamine; Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, keskkonnasäästlik tootmine ja tarbimine; Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös, äriidee või projekti teostamisel; Väärtused ja kõlblus –tarbija vajaduste mõistmine, keskkonnateadlik tarbimine, ringmajandus; Teabekeskkond ja kultuuriline identiteet – info leidmine majandusteemade kohta, kultuurilisi eripärasid arvestav elukeskkond.

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

1) mõistab ja selgitab majandusringlust ja majandussüsteeme, turumajanduse põhimõtteid ja kasutab majanduse põhimõisteid;
2) tunneb kodumajapidamiste ressursside ja isiklike oskuste tähtsust toimetuleku eeldusena;
3) teeb eesmärgipäraseid säästlikke valikuid tarbimisel ja finantsteenuste kasutamisel;
4) tähtsustab haridust ja elukestvat õppimist karjääriteel ja tööturul, oskab vormistada elulookirjeldust ja kaaskirja;
5) tunneb ettevõtluse põhimõisteid, analüüsib ettevõtete rolli turumajanduses;
7) mõistab raha väärtust, analüüsib keskpanga rolli raharingluse korraldajana ning kommertspankade ülesandeid maksete teostajana ja vahendajana raharingluses;
8) mõistab üksikisiku kohustusi riigi ees, maksude tähtsust ühiskonna toimimisel ning valitsuse poliitikat majandusliku stabiilsuse, riigikaitse, ühishüviste ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel;
9) hindab Eesti majanduse arengusuundi ja võimalusi rahvusvahelises majanduses, mõistab jätkusuutliku majanduse globaalseid eesmärke ja probleeme, väärtustab keskkonda.

Õppesisu

Majanduse olemus (5 tundi)

Soovid ja vajadused. Nappus ja kompromiss, alternatiivkulu. Majandusringlus. Majanduse põhivalikud: Mida? Kuidas? Kellele? Tootmistegurid: loodusressursid, inimressursid ja kapital. Tootmisvõimaluste piir. Turumajanduse alused: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents. Majandussüsteemid: turu-, käsu-, tava-, ja segamajandus. Majandusteaduse harud mikro- ja makroökonoomika.

Põhimõisted: nappus, alternatiivkulu, kompromiss, kasumimotiiv, tootmisvõimaluste piir, konkurents, mikroökonoomika, makroökonoomika

Nõudmine ja pakkumine turul (3 tundi)

Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind, nõudluselastsus, hinnamõju. Pakkumise ja nõudluse tabelid ja graafikud. Nõudluse ja pakkumise muutused, neid mõjutavad tegurid. Turuhind ja turu tasakaal, defitsiit ja ülepakkumine.

Põhimõisted: Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind, nõudluselastsus, hinnamõju, defitsiit, ülepakkumine.

Inimene kui ressursside omanik, ettevõtlik töötaja ja arukas tarbija (8 tundi)

Isiklik ja pere eelarve. Pere ressursside rakendamine. Arukas rahakasutus, säästmine, laenamine, investeerimine, pension ja kindlustus. Tarbija ja arukas tarbimine, tarbijakaitse. Tööjõud ja tööhõive tööturul, tööpuuduse liigid. Nõuded haridusele ja pädevusele töökohal, oskuste ja kogemuste tähtsus, elukestev õpe ja isiklik areng. Tööle kandideerimine, elulookirjelduse ja kaaskirja koostamine, töölevõtu vestlus. Erinevad lepingulised töövormid. Palgad. Maksud ja maksed töötasult. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid.

Põhimõisted: investeerimine, liitintress, tööturg, töötaja, tööandja ja töötu, CV ja kaaskiri, tööleping, käsundus- ja töövõtuleping, renditöö, kaugtöö, sotsiaalmaks, tulumaks, töötuskindlustusmakse, pensionikindlustusmakse.

Ettevõtlus (3 tundi)

Ettevõtte edutegurid. Innovatsiooni, tehnoloogia, tootlikkuse ja kvalifitseeritud tööjõu tähtsus ettevõtluses. Ettevõtte vormid Eestis. Ettevõtete väärtpaberid ja börs. Vastutustundlik ja sotsiaalne ettevõtlus. Ringmajandus. Ettevõtluse roll majandusringluses ja riigis.

Põhimõisted: Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, FIE, osaühing, aktsiaselts, täis- ja usaldusühing, tulundusühistu, frantsiis, iduettevõte; MTÜ ja sihtasutus; vastutustundlik ja sotsiaalne ettevõtlus; ringmajandus; börs; innovatsioon ja kvaliteet; turundus, sh digiturundus, sihtrühm ja väärtuspakkumine. Ettevõtte palgafond ja maksud- käibemaks, sotsiaalmaks, tulumaks.

Raha ja finantsmajandus (5 tundi)

Raha funktsioonid ja roll majanduses. Pangandussüsteem, keskpanga ja kommertspankade ülesanded raharingluses. Finantsasutuste pakutavad teenused. Eesti ja eurosüsteemi rahanduspoliitika. Finantssüsteemi toimimine- raha väärtuse muutumine ja hinnastabiilsuse tagamine, inflatsiooni ja deflatsiooni mõju majanduses. Tarbijahinnaindeks.

Põhimõisted: raha funktsioonid, raha aegväärtus, eurosüsteem, hinnastabiilsus, inflatsioon, deflatsioon, tarbijahinnaindeks, krüptovara.

Valitsuse osa majanduses (5 tundi)

Valitsuse roll majanduses ja ülesanded turu reguleerimisel. Riigieelarve moodustamine, tulud ja kulud. Eesti riigi eelarve, eelarve puudujääk ja riigivõlg. Erinevad maksusüsteemid, nende eelised ja puudused. Otsesed ja kaudsed maksud Eestis, maksupoliitika. Fiskaal- ja monetaarpoliitika. Majanduse tsüklilisus, valitsuse roll riigi stabiilse arengu tagamisel.

Põhimõisted: välismõjud, ühishüvised, riigieelarve; proportsionaalne, progressiivne ja regressiivne maksusüsteem, otsesed ja kaudsed maksud; fiskaal- ja monetaarpoliitika, majandustsüklid.

Rahvusvaheline majandus (5 tundi)

Riikide võrdlemine ja rühmitamine erinevate majandusnäitajate alusel: sisemajanduse kogutoodang, Rahvusvaheline majandus, riikide suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine. Kaupade eksport, import, kaubanduspiirangud. Rahvusvahelised maksed -valuutad, valuutaturg. Globaliseerumine maailmamajanduses, riikide erinev arengutase ja tööränne, ressursside ammendumine ja keskkonnaprobleemid. Jätkusuutlik majandus ja õiglane kaubandus.

Põhimõisted: sisemajanduse kogutoodang (SKT), suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine; vabakaubandus ja kaubanduspiirangud- tollimaks, kvoodid, standardid, globaliseerumine, jätkusuutlik majandus, õiglane kaubandus.

Õppekeskkond

Õppekeskkond toetab kavandatavate õpiväljundite saavutamist, soodustab loovust ning kriitilise mõtlemise oskust, arendavate ülesannete lahendamist ja praktiliste tegevuste läbiviimist igapäevaeluga seostatult. Õpilaste teabe ja tehnoloogiapädevuse arendamiseks kasutatakse õppes tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi. Kool korraldab õpet vastavalt püstitatud eesmärkidele ning selleks valitud meetoditele.

Õpet viiakse läbi klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, kasutada internetiühendust ning näidata audiovisuaalset materjali. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet ja õppekäike väljaspool kooli (nt ettevõtetes, asutustes) ning erinevate elualade spetsialistide kaasamist õppe läbiviimisesse.

Hindamine

Valikaine õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas toodud hindamisalustest ja teistest hindamist reguleerivatest dokumentidest, sh kooli õppekavas sätestatud hindamisjuhendist. Õpitulemusi hinnatakse kujundavalt sõnaliste hinnangutega. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus, loovus ja vormistamise

korrektsus. Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Majandusõpetuse kursuse sooritamist hinnatakse arvestuslikult arvestatud või mittearvestatud.